militaires des chrétiens contre les Turcs, du temps que le comte Guillaume était de cette expédition, elle ne contenait que des événements arrivés en 1101, et ne pouvait être qu'un commencement d'histoire, puisqu'on suppose que l'auteur ne vécut pas au delà de cette même année. Si au contraire elle comprenait ce qui se passa à la croisade sous Godefroi de Bouillon, ce devait être un ouvrage préférable à ceux de Tudebode, de Raymond d'Agiles, de Foucher et de tant d'autres, au moins pour le style ; car on a montré que son auteur avait le talent de bien écrire, que ne possédaient pas ces autres historiens.

4° Enfin on attribue à Raoul un recueil de lettres, divisé en deux livres. Les traits d'histoire, de littérature ou autres qu'elles contenaient, joints à la manière d'écrire de l'auteur, doivent en faire regretter la perte. Si elles existaient encore, de même que l'ouvrage précédent, et qu'il fût possible de les découvrir, ce serait incontestablement un agréable présent à faire au public.

D. RADULPHI ARDENTIS PICTAVI

Doctoris theologi perantiqui, illustrissimi Aquitaniæ ducis Gulielmi, hujus nominis quarti, concionatoris disertissimi

IN EPISTOLAS ET EVANGELIA SANCTORUM

HOMILIÆ

Ecclesiasticis omnibus animarum curam gerentibus plurimum necessariæ et ante annos prope quingentos ab auctore conscriptæ, nunc primùm in lucem editæ.
Quibus annecti curavimus ejusdem homilias in Epistolas et Evangelia quæ in Communi sanctorum legi consueverunt.

(Parisiis, apud Claudium Fremy, via Jacobæa, ad insigne D. Martini. — 1567.)

EPISTOLA NUNCUPATORIA

Reverendo Patri Antonio Trusson, abbati inclyti monasterii Omnium Sanctorum in insula Catalaunensi Claudius Fremy salutem et pacem exoptat.

Superioribus annis jussu cujusdam præsulis, abbas reverende, Homilias Radulphi Ardentis, auctoris perantiqui, in Epistolas et Evangelia Dominicalia, a blattis et tineis vindicandas suscepi, preloque, quanta fieri potuit cura, repurgatas tradidi. Quas ut compertum habui multorum piorum hominum ac doctorum calculis comprobari, multumque utilitatis reipublicæ Christianæ afferre, eo quod præter singularem doctrinam, etiam veterum Patrum in religione pietatem ac sanctitatem redoleant; omnem laborem rursus adhibui in transcribendis ejusdem homiliis, ut vocant, de sanctis. Quibus addidi Vitas quorumdam sanctorum, quorum exemplis veluti stimulis quibusdam urgeremur ac premeremur ad eas imitandas virtutes, quas in eorum vitæ consuetudine admiramur. Cum enim lumine fidei æternum illud gloriæ decus, quod per hujus mundi contemptum consecuti sunt sancti, contemplamur, non possumus non vehementer accendi (si modo tanquam ingenui filii ad beatam patriam cœlestemque Patrem aspiramus) ad eorum sequenda vestigia, qui jam in illa indicibili gloria securi triumphant : certo apostolica doctrina persuasi, quod si socii fuerimus passionum, et consolationis erimus. Ut autem ad æternam illam consolationem facilius pervenire valeamus, operæ pretium fuerit has nostri Ardentis homilias legere. In quibus, ut verbis D. Hieronymi utar, habet infans quod lactet, puer quod laudet, adolescens quod corrigat, juvenis quod sequatur, senior quod precetur. In quibus item, ut docet noster Ardens, methodum insequendi Christum addiscemus, utpote si mundum contemnentes, omnia quæ habemus pauperibus erogaverimus, nudi nudum Christum secuti fuerimus, carnem nostram cum vitiis et concupiscentiis crucifixerimus, castitate, charitate cæterisque virtutibus enituerimus, ad cœlestia toto desiderio contenderimus. Hæc autem omnia mecum in animo reputans illas libenti animo edendas curavi, tum ut populus Christianus et Catholicus in simplicitate fidei, quam a parentibus accepit, contineatur, tum ut tanti auctoris lectione vitia quæ in dies magis ac magis pullulant, radicitus evellantur. Quas tuæ fidei volui credere, ut tua dignitate et nomine antiquum theologum protegere digneris. Quod si susceperis, facies quod tui est muneris et dignitatis. Vale. Parisiis Idibus Februarii, 1567.

THEODORETUS

Libro de curatione Affectionum Græcarum octavo, qui est de Martyribus.

« Nam et Antiochus Deus vocatus est, et Caius qui Tiberio imperatori successit, Vespasianus quoque et Adrianus, sibi templa ingentia excitarunt. Verum et vitali simul aura et impio honore privati sunt. Martyrum vero templa conspicua cernuntur, magnitudine quæ præstantia, omni præterea ornatus genere variata, splendoremque quodammodo pulchritudinis suæ late fundentia. Neque vero hæc per annum semel, aut bis aut quinquies adventamus, sed in eis sæpenumero dies festos peragimus, sæpe diebus singulis eorum martyrum Domino laudes hymnosque cantamus. Quique homines prospera sunt valetudine, conservari eam sibi a martyribus petunt; qui vero ægritudinem aliquam patiuntur, sanitatem exposcunt. Insuper et steriles viri et mulieres dari sibi filios petunt : qui vero parentes sunt, integra sibi et propria custodiri quæ consecuti sunt, dona. Item qui peregre aliquo proficiscuntur, petunt Martyres sibi comites esse in via, vel potius itineris duces. Qui vero jam sospites redierunt, gratias agunt, acceptum beneficium confitentes. Non qui se ad deos accedere arbitrentur, sed qui orent Dei martyres tanquam divinos homines intercessoresque sibi eos apud Deum advocent ac precentur. Pie vero fideliterque precatos ea maxime consequi quæ desiderant, testantur illa quæ votorum rei dona persolvunt, manifesta nimirum adeptæ sanitatis indicia. Nam alii quidem oculorum, alii vero pedum, alii porro manuum simulacra suspendunt, ex argento aurove confecta. Gratissime namque accipit eorum Dominus qualiacunque sunt dona, nec exigua nec vilia dedignatur, quippe qui ea pro ferentis facultate metitur. Hæc itaque omnium spectaculo exporrecta, testantur morborum depulsionem, cujus ipsa certissima signa sunt, a sanitate consecutis allata : hæc, inquam, sepulcrorum ibi martyrum quæ sit virtus ostendunt. Martyrum autem virtus quem ipsi coluerunt Deum, verum esse Deum declarat, » et cætera. — Deinde : « At philosophi quidem præclarique oratores oblivioni jam dati sunt : imperatorum vero ac magnorum ducum ne nomina quidem multi hodie norunt, cum tamen martyrum nomina magis quam familiarium cuncti mortales sciant; quin etiam nascentibus filiis ea imponi curant, ita custodiam illis tutelamque certissimam comparantes, » et cætera. — Item : « At illos quidem cassos gloria vanosque reddidit, suis autem martyribus honorem illorum dedit : pro Paudiis enim Diasiisque ac Dionysiis, hoc est Jovis Liberique patris solemnitatibus, Petro, Paulo, Thomæ, Sergio, Marcello, Leontio, Antonino, Mauritio aliisque sanctis martyribus populari epulo peraguntur. Proque illa veteri pompa, pro turpi obscenitate ac impudentia fiunt modestæ, castæ ac temperantiæ plenæ festivitates, non illæ quidem mero delibutæ, non comessationibus leves, non cachinnis solutæ, sed divinis canticis personantes, sacrisque sermonibus audiendis intentæ, in quibus ad Deum preces non sine sanctis lacrymis ac suspiriis submittuntur. Cum itaque talem tantamque utilitatem ex martyribus honore collato provenire homines videatis, fugite, quæso, errorem dæmonum, prævioque ductu martyrum facibusque utentes, viam capescite quæ ad Deum perducit, ut immortali ævo illorum choris et præsentia perfruamini. »

RADULPHI ARDENTIS HOMILIÆ.

I.

HOMILIÆ DE TEMPORE.

I.

IN SOLEMNITATE SANCTI ANDREÆ APOSTOLI.

Corde creditur ad justitiam; ore autem confessio fit ad salutem (*Rom.* x), etc. Tripartita est hæc lectio, fratres mei. Primo enim ostendit Apostolus quod ex fide et confessione est salus; secundo, unde illæ in nobis oriantur; tertio ostendit quod magis auditores prædicationi, quam prædicatio auditoribus desit. Ostendens igitur Apostolus ex quibus proficiamus ad justitiam et salutem, ait : *Corde creditur ad justitiam*, verum *fit confessio ore*, et ita *ad salutem*. Non sufficit fides cordis sine confessione oris, maxime

ubi fides periclitatur. Petrus quidem fidem habebat in corde, sed quia ore negavit, mortaliter peccavit. Debemus enim crucem Christi et aperte prædicare, et in eminentiori parte nostri, et in fronte portare, et non, ut quidam hæretici, opprobria Christi erubescere. Unde Dominus : « Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo (*Matth.* x). » Econtrario : « Qui erubuerit me et meos sermones, et hunc erubescet Filius hominis coram Patre meo (*Luc.* IX). » Quod aperte contra nos est, fratres mei, qui, etsi crucem Christi, quæ nunc ubique apud Christianos est in honore, non erubescimus; tamen humilitatem, paupertatem, patientiam cæterasque Crucifixi virtutes fateri erubescimus, quoniam, sicut Dominus confitebitur eos esse suos qui has virtutes confitentur et portant, ita econtrario diffitebitur illos esse suos qui nunc has virtutes fateri erubescunt. Rursus nec sufficit confessio oris sine fide cordis. Fictis enim Christianis et hypocritis nihil prodest Deum confiteri ore, quem non habent in corde. Unde Dominus : « Populus, inquit, iste labiis me honorat; cor autem eorum longe est a me (*Isa.* XXIX; *Matth.* XV). » Quod etiam contra nos est, fratres mei, qui, etsi orando et invocando Deum confitemur, tamen per malas cogitationes ab eo elongamur. Rursus nec fides cordis, nec confessio oris sufficit sine attestatione operis, habenti dico tempus operandi; falsi enim Christiani et etiam dæmones credunt et confitentur Deum. Unde Jacobus : « Dæmones credunt et contremiscunt (*Jac.* II). » Et etiam, ut habetur in Evangelio, exeuntes de corporibus obsessorum fatebantur Jesum esse Christum (*Marc.* I); et tamen illis obest potius quam prodest. Christum credere corde, vel confiteri ore, quem diffitentur opere : Unde Jacobus : « Fides, inquit, sine operibus mortua est (*Jac.* II). » Et Paulus : « Confitentur se nosse Deum, factis autem negant (*Tit.* I). » Propterea cum dixisset hic Apostolus, *Corde creditur ad justitiam*, adjunxit, *ore autem confessio fit ad salutem*. Potest enim hic haberi justitia, nec in futuro salus. Nos ergo, fratres mei, ut æternam vitam atque salutem in futuro consequi mereamur, hic et corde firmiter credamus, et ore consono confiteamur, et vita puritatis Christum attestemur. Quod autem ex fide et confessione perveniatur ad salutem, probat Apostolus. Et primo de fide subdit : *Dicit enim Scriptura : Omnis qui credit in illum, non confundetur*. Qui enim firmiter credit in Christum fide per dilectionem operante (*Gal.* V), et si inter tribulationes et miserias sæculi videatur aliquando confundi, tamen in finem non confundetur, imo tanquam filius honorabitur. Quod enim benedixerit universaliter *omnis*, probat cum subdit : *Non est enim distinctio Judæi et Græci*. Porro Judæi erant proximi Christo carne, familiares cultu et instituti per legem. Et econtra, Græci, sive gentiles, erant remoti a Deo et ignoti, et nec per legem neque per prophetas eruditi. Sed apud Deum, qui non est acceptor personarum (*Act.* X), *non est distinctio Judæi et gentilis* : quoniam Judæos et gentiles æque credentes æque salvat, æque laicum et clericum, æque religiosum et sæcularem, æque litteratum et illitteratum, æque nobilem et ignobilem. Imo idem fervor fidei videtur esse majoris meriti in laico quam in clerico, in sæculari quam in religioso, in illitterato quam in litterato. Gratiora quippe videntur obsequia, quæ exhibentur ab eis qui minus tenentur. *Nam idem*, inquit, *Deus Dominus omnium, dives in omnes* (subaudi ditandos) *qui invocant eum*. Ac si dicat : Reges terræ propter paupertatem aliquos satellites suos quandoque vel non remunerant vel non quantum debent remunerant. At Dominus omnipotens, in omnibus dives, milites suos omnes abundanter remunerat. Deinde auctoritatem Isaiæ de confessione inducit, subdens : *Omnis enim qui invocaverit nomen Domini, salvus erit*. Dominum invocat qui ex intimo affectu eum vocat, qui procul dubio affectus, si opus subsequi non possit, ad salutem sufficit.

Sequitur pars secunda, in qua ostenditur unde fides et confessio in nobis oriantur, cum subdit : *Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? Et quomodo credent ei quem non audierunt? Et quomodo audient sine prædicante? Et quomodo prædicabunt nisi mittantur?* Ostendens per hanc gradationem quod non potest haberi confessio, vel fides, nisi ex gratia Dei, prædicatores mittentis et prædicationem in cor hominis docentis. Quando enim Deus subtrahit prædicationem aliquibus, ne vel audiant, vel acquiescant prædicationi, ex occulto Dei judicio provenit. Unde ipse ait : « Linguam tuam adhærere faciam palato tuo, ne sis quasi vir objurgans, quia Dominus exasperans est (*Ezech.* III). » Quando vero mittit et immittit prædicationem suam in homines, ex gratia divinæ misericordiæ est. Proinde, fratres mei, totis viribus orandum est nobis ut Dominus veros prædicatores in populum suum mittat, juxta quod ipse ait : « Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam (*Matth.* IX), » et ut corda auditorum ad credendum et confitendum præparet; nisi enim intus sit qui doceat, in vanum lingua docentis laborat. Quam autem utilis sit adventus prædicatorum populo, ostendit Apostolus per auctoritatem prophetæ, cum subdit, sicut scriptum est : *Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona!* Quis enim adventus potest nobis esse utilior, et quæ annuntiatio potest esse gratior nobis quam eorum quæ Dei reconciliationem et pacem nobis afferunt et offerunt, et bona nobis æterna promittunt? Quod aperte contra quosdam perversos est, qui oblatam prædicationem non solum facere vel suscipere, sed et nec audire volunt, cum ad quoslibet vanos rumores et otiosos sermones audiendos semper parati sint. Quos quanta damnatio exspectet, ostendit Dominus, cum discipulis suis dicit : « Quicunque non receperint vos, amen dico vobis quia tolerabilius erit Sodomorum vel Gomorrhæorum terris quam illi civitati (*Matth.* X; *Marc.*

VI; *Luc.* IX). » Sequitur pars tertia, in qua ostendit quod magis auditores prædicationi quam prædicatio auditoribus desit, cum subdit : *Sed non omnes obediunt Evangelio.* Ac si aperte dicat : Cum autem utilis sit Evangelii annuntiatio, tamen non omnes ei obediunt. Alii enim vix etiam audiunt Evangelium ; alii vero audiunt, sed non suscipiunt ; alii vero et audiunt et suscipiunt professione, cum non exsequuntur opere; alii vero et audiunt et suscipiunt et exsequuntur ad tempus, sed tamen non perseverant. Omnes autem isti, quamvis audiant, non obediunt Evangelio, quod et fidem, et operationem, et perseverantiam requirit. De quorum inobedientia dolent et conqueruntur hodie veri prædicatores, sicut olim conquerebatur Isaias, dicens : *Domine, quis credidit auditui nostro ?* videlicet quod nos a Deo interius audivimus, et auditoribus exterius ministramus, quasi dicat *rarius : Ergo*, inquit, *fides ex auditu*, scilicet prædicationis, venit ad cor auditoris. *Auditus autem fit per verbum Dei*, exterius sonans, et per spirituale verbum interius invisibiliter operans. *Sed dico : Nunquid non audierunt ?* audierunt quidem, quoniam ex quo Evangelium per apostolorum prædicationem per universum mundum divulgatum est, nullus per inaudientiam se potest excusare. Unde et per auctoritatem Psalmistæ inducit, dicentis : *Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum.* Per omnes quippe mundi partes exivit fama apostolorum. Et ipsa eorum verba ubique propalata sunt. Petrus autem et Paulus Romanis evangelizaverunt ; Jacobus, Hispanis; Thomas, populis majoris Indiæ; Bartholomæus, populis minoris Indiæ; Matthæus, Æthiopibus; Joannes, Asianis; Simon et Judas, Ægyptiis et Persis; Andreas, cujus hodie natalia colimus, Græcis. Quorum prædicatio contemni non potuit, sed potius admirabilis, velox et efficax fuit. Et quod prædicabant verbis, confirmabant exemplis, confirmabant miraculis, confirmabant effusione sui sanguinis. Nos ergo, fratres mei, eorum verba firmiter teneamus, exempla vitæ eorum sequamur, miracula credamus, martyrium imitemur, etsi non sanguine, saltem carnalium concupiscentiarum in nobis crucifixione, mundum odientes, divitias et honores mundi contemnentes, persecutiones fortiter sustinentes, bonis operibus radiantes, omnibus enim inimicis charitatem exhibentes, ad cœlestia toto desiderio festinantes, ut, meritis et precibus ipsorum apostolorum, eorum consortia in cœlis consequi mereamur, largiente Domino nostro Jesu Christo, etc.

II.

IN SOLEMNITATE SANCTI ANDREÆ APOSTOLI.

Ambulans Jesus juxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, et Andream fratrem ejus, mittentes rete in mare (*Matth.* IV), etc. Tria nobis ostenduntur in hac lectione, fratres mei. Primo enim ostenditur quantum sit Dominus sollicitus in miserendo ; secundo, quomodo sit efficax in vocando ; tertio, quantum Petrus et Andreas fuerint veloces in obediendo. Porro quantum sit Dominus sollicitus in miserendo, demonstratur, cum dicitur : *Ambulans Jesus juxta mare Galilææ.* Non solum enim Dominus noster Jesus Christus miserebatur, sed et quærebat cui misereretur ; et illuc ambulabat, ubi illos quibus misereretur esse sciebat. Hinc est quod Dominus ambulabat *juxta mare Galilææ*, ubi Petrum et Joannem, Andream et Jacobum, per misericordiam vocaturus erat. Quem nos imitantes, fratres mei, illuc potius eamus, ubi occasionem miserendi nos inventuros scimus. Non simus illis similes qui declinant loca ubi pauperes esse sciunt, ne forte propter inopportunitatem cogantur misereri eorum ; sed nos, fratres, eamus ubi scimus esse errantes, ut eos ab errore revocemus. Eamus ubi scimus esse pauperes, ut eis subveniamus. Eamus ubi scimus esse lugentes, ut eos consolemur. *Vidit*, inquit, *duos fratres mittentes rete in mare*, quoniam illorum præcipue miseretur Deus qui fraternitatem diligunt, qui sese coadjuvant, et de labore suo vivunt. At qui venantur fratrem in mortem, qui sese persequuntur, et « in labore hominum non sunt (*Psal.* LXXII), » vocatione digni non sunt. Sequitur pars secunda, in qua ostenditur quomodo Dominus Petrum et Andream efficaciter vocaverit, cum eis dixit : *Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum.* In qua vocatione, fratres mei, tria consideranda sunt : Locus, ordo et efficacia. Locus, quoniam Deus de littore laborantes in mari, a mari vocat. In quo quid aliud significatur, nisi quia a sollicitudine hujus mundi ad quietem, a timore ad securitatem, ab instabilitate ad stabilitatem æternæ vitæ eos invitat? In quo et nos peccatores instruit, ut extra mundanam concupiscentiam simus, si alios ab illa concupiscentia revocare velimus, ne, si cupidus cupidum moneat, forte dicatur illud Pauli : « Tu prædicas non furandum et furaris ; non mœchandum et mœcharis (*Rom.* II). » Ordo etiam notandus est, vidit, vocavit, se sequi jussit, præmium promisit. Vidit per electionem, vocavit per fidem, jussit se sèqui per obedientiam, præmium promisit per obedientiæ remunerationem. Per electionem quippe venitur ad fidem ; per fidem, ad obedientiam ; per obedientiam, ad præmium. Magnum quippe præmium et magna dignitas est suæ et aliarum animarum piscatorem esse. Qui enim aliorum animas a mundo trahit, et suam sibi submergi sinit, bonus piscator non est. Efficacia vero in hoc apparuit, quoniam ex quo vocavit eos Dominus, statim eum secuti sunt. Non enim tantum exterius eos vocavit, sed, sicut vocavit eos exterius voce, ita vocavit eos interius inspiratione. Ipse enim solus verus vocator et verus prædicator est, quoniam interius vocat et prædicat. Nos vero veri prædicatores non sumus, quoniam tantum exterius vocamus et prædicamus. Sequitur pars tertia, in qua ostenditur quantum Petrus et Andreas velociter obedierunt, cum subditur : *At illi, continuo relictis retibus et navi, secuti sunt eum.* Ecce isti, cum nulla adhuc miracula Domini vidissent, nihil de æterna retributione audissent, cum ipsum

Dominum mortalem viderent et eum nihil habere conspicerent, tamen ad primam ejus vocationem credunt, omnia relinquunt, et nudi nudum sequuntur.

Quid nos, fratres, dicturi sumus qui quotidie miracula videmus, qui quotidie de æterna beatitudine legimus et audimus, qui ipsum Dominum immortalem in cœlo regnare scimus, qui eum divitem in omnibus novimus, et tamen ad crebras ejus vocationes eum sequi contemnimus. Nec abundantes, nec egentes eum sequimur; nec minis, nec verbis, nec verberibus, nec promissionibus emendamur. *Relictis*, inquit, *navibus et patre*. Sed dices : Quid isti dimiserunt qui nihil fere habuerunt? Multum, fratres, reliquerunt qui omnia ea quæ habuerunt reliquerunt, et de cætero nihil habere voluerunt. Omnia illa reliquerunt quæ concupiscere potuerunt. Nemo ergo sibi dicat : Imitari mundi contemptores volo, sed quid relinquam, non habeo. Multum, fratres, relinquitis, si concupiscentiis vestris abrenuntiatis. Certe cum regnum cœlorum æstimationem non habeat, tantum valet quantum habes. Petrus et Andreas, *relictis retibus et navi*, regnum cœlorum mercati sunt; Zachæus dimidio bonorum suorum (*Luc.* XIX); vidua duobus minutis (*Luc.* XXI; *Marc.* XII); alius frigidæ aquæ calice (*Matth.* X); alius sola bona voluntate. Qui nihil habet, se det, et habebit illud. *Secuti sunt*, inquit, *eum*, non solum pede, sed et amore, vita et morte. Pede, quia nec mors, nec vita potuerunt eos separare a charitate Christi; vita, quia facti sunt sancti, sicut ipse sanctus est, pius, sicut ipse pius est, justus, sicut ipse justus est; morte, quia sicut Christus passus est pro eis, ita ipsi pro Christo passi sunt, crucifixi etiam, sicut Christus crucifixus est. Sed Christus, qui sine macula fuit, in cruce directus, extensus fuit. Petrus vero, quia Christum negavit, opposito crucifixus fuit. Andreas autem ex obliquo, quoniam, etsi non negavit, tamen aliquo modo peccavit. Quia vero sic obediendo secuti sunt, ita et Christus eos, ut promiserat, « piscatores fecit hominum (*Marc.* I). » Piscator navem regit, navem disponit, pisces capit, captos ad littus trahit et secernit. Sic quoque isti naves, id est Ecclesias rexerunt, et rete prædicationis disposuerunt; pisces, id est homines prædicatione ceperunt, et eos ad littus judicii traxerunt; Petrus, Antiochiam et Romam; Andreas, Achaiam. In judicio vero bonos a malis separabunt. Sedebunt enim cum cæteris apostolis « super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel (*Matth.* X). » Nos ergo, fratres, tantorum Patrum Natalitia celebremus, ut eorum precibus et meritis adjuti, ipsorum vitam et doctrinam tenere mereamur. Et si non possumus, sicut illi, pro Christo relinquere omnia, saltem relinquamus superflua; et si non possumus, sicut illi nudi sequi nudum, saltem contenti necessariis, sequamur eum; et si non possumus eum sequi per crucis passionem, saltem sequamur eum per carnis abstinentiam et macerationem. Crucifigamus membra nostra, ut peccato moriamur. Pedes crucifigamus, ne eant in viam peccatorum; manus, ne extendantur ad opera iniquorum; oculos, ne videant vanitatem; aures, ne audiant detractionem; cor, ne cogitet malam cogitationem; ut in resurrectione, si non judicare cum apostolis, tamen adjudicari vitæ æternæ ab apostolis mereamur. Per Dominum nostrum Jesum Christum, etc.

Vita beati Andreæ apostoli per Dorotheum.

(2) Andreas, frater Simonis Petri (*Matth.* X), sicuti majores nostri tradiderunt, Scythis et Sogdianis, et Sacis, et in Sebastopoli interiore, ubi Æthiopes agrestes habitant, Evangelium Domini Jesu Christi prædicavit. Sepultus est Patris, civitate Achaiæ, crucifixus ab Ægea, rege Edessenorum.

Ejusdem per D. Isidorum.

(3) Andreas, qui interpretatur *virilis*, vel *decorus*, frater Petri, secundum Joannem primus (*Joan.* I), juxta Matthæum a primo secundus (*Matth.* X). Hic in sortem prædicationis Scythiam atque Achaiam suscepit, in qua crucis patibulo suspensus occubuit. Ejus Vitam ampliorem vide in Abdia, et in Adone, Treverensi episcopo.

III.

IN DIE SANCTI STEPHANI.

Stephanus plenus gratia et fortitudine, faciebat prodigia et signa magna in populo (*Act.* VI), etc. Hodie, fratres charissimi, festivitatem sancti protomartyris Stephani celebramus, cujus admirabilem vitam et pretiosam mortem prælibata lectio nobis exponit, ostendens nobis septem, videlicet, quantus fuerit in virtute, quantus in opere, quantus in prudentia et eloquentia, quantus in contemplatione, quantus in patientia, quantus in charitate, quam felix in morte. Primo igitur, quantus fuerit in virtute, ostendit, cum dicit : *Stephanus plenus gratia*. Vocat autem hic gratiam collective, quælibet dona sancti Spiritus, ut fidem, spem, charitatem, sapientiam, quæ antonomastice gratiæ nuncupantur. His beatus Stephanus dicitur esse plenus, ad modum dolii pleni musto, et alabastri pleni unguento. Sicut enim dolium plenum musto foris eructat, et circumstantia fervore et odore replet, ita, sicut alabastrum plenum exterius respirat, et sua flagrantia exteriora delectat, ita beatus Stephanus, divina gratia repletus, non solum redolere poterat, sed potius suarum virtutum opinione circumstantes delectabat. *Plenus*, inquit, *gratia et fortitudine*. Sunt quidam qui gratiam quidem habent in mente, sed eam non exercent in opere propter pusillanimitatem, vel propter timorem, vel propter debilitatem. Propter pusillanimitatem, ut qui mentem bonam habent, sed tamen ex infirmitate horrent viam justitiæ aggredi, dicentes : Quis posset tam dura pati? Quibus Dominus per prophetam : « Pusillanimes, confortamini, et nolite timere (*Isa.* XXXV). » Propter timorem, ut quidam, qui propter timorem pravorum hominum justitiam tueri nod audent. Quibus dicitur : « Qui timet prui-

(2) Euseb. lib. III, cap. 1, *Histor. ecclesiast*

(3) *Lib. De Patribus Novi Testamenti.*

nam, irruet super eum nix (*Job* VI). » Propter debilitatem, ut quidam qui in aggressu operum justitiæ ex infirmitate succumbunt. Quibus Dominus per prophetam : « Confortamini, manus fatigatæ, et genua dissoluta, roborate (*Isa.* XXXV). » Beatus igitur Stephanus, postquam dictus est *plenus gratia*, dicitur *et fortitudine* plenus, quoniam neque propter pusillanimitatem, neque propter timorem, neque propter debilitatem mentis ab operibus justitiæ et sanctitatis poterat retardari. Unde, frementibus Judæis circa se, de duritia et malitia sua eos reprehendit, dicens : *Semper dura fronte et indomabili corde Spiritui sancto resistitis.* In quo nos indigni prædicatores confutamur, qui timentes pravorum malitiam, vel eo formidantes amittere gratiam, eorum mala non reprehendimus, sed potius palpamus vel tacemus. Secundo, quantus fuerit in opere, demonstratur, cum dicitur : *Faciebat prodigia et signa magna in populo.* Cum eadem possint esse prodigia et signa, tamen prodigia ab admiratione, signa vero a significatione dicta sunt. Prodigia vero, quæ contra consuetum naturæ cursum fiunt dicuntur, et ideo quoque ab uno vidente propter admirationem digito produntur. Sed istorum prodigiorum, sive signorum, alia quidem non faciunt, sed tantum significant fidem et sanctitatem facientis, vel potius virtutem illius in cujus nomine fiunt, ut miracula quæ et reprobi facere leguntur (*Matth.* VII). Alia vero significant simul et faciunt sanctitatem facientis, ut opera virtutum interiorum, videlicet, ut diligere inimicum, vivere in mundo angelice, et hujusmodi. Quæ quidem opera facientem, sanctum faciunt et demonstrant. Porro utrisque operibus radiabat B. Stephanus, quoniam et in se admirabilis erat, omnia mundana contemnens, Deum super omnia diligens, omnia pauperibus distribuens et inimicos diligens, in carne, non secundum carnem vivens, in mundo angelice conversans, pro persecutoribus orans, in cœlo mente habitans. In exterioribus quoque admirabilis erat, cæcos illuminans, claudos erigens, surdos audire faciens, leprosos mundans, dæmones ejiciens, omnem infirmitatem sanans, mortuos resuscitans. At nos, fratres charissimi, non affectemus exteriora facere miracula, quæ perfectis conveniunt et imperfectis, sicut nos sumus multoties et occasionem superbiendi ministrant, sed interiores virtutes et earum opera habere satagamus quæ sanctitatem interiorem et operantur et demonstrant. Operantur ad utilitatem nostri, demonstrant ad exemplum proximi. Tertio, quantus fuerit in sapientia et eloquentia demonstratur, cum quantos superaverit in disputatione, aperitur, cum subditur : *Surrexerunt autem quidam de Synagoga quæ appellatur Libertinorum, et Cyrenensium, et Alexandrinorum et eorum qui erant a Sicilia et Asia, disputantes cum Stephano*, quod cum de tot nationum Synagogis electi sapientes in superbia suæ sapientiæ, surrexissent ad disputandum cum Stephano, tamen *non poterant*, inquit, *resistere sapientiæ et spiritui qui loquebatur.* Non ait, non poterant resistere illi, sed *non poterant resistere sapientiæ et spiritui qui loquebatur* per illum, juxta quod Dominus discipulis suis ante promiserat, dicens : « Dum steteritis ante reges et præsides, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis (*Matth.* X). » Non enim in sapientia sua surrexerat beatus Stephanus atque eloquentia ad disputandum contra Judæos, sed potius in sapientia Dei, et in eloquentia Spiritus sancti, « qui linguas infantium facit disertas (*Sap.* X). » In quo confutantur sapientes hujus mundi, qui, si quid acute, si quid recte, si quid diserte sentiunt vel loquuntur, sibi non Deo attribuunt ; gloriantes, juxta Prophetam, in sententia oris sui, dicentem : « Labia nostra a nobis sunt. Quis noster Dominus est? » (*Psal.* XI.) Nos ergo, fratres mei, si quid bene sapimus aut eloquimur, non nobis sed Deo totum tribuamus, qui nobis dedit intelligentiam et linguam, et utraque utendi possibilitatem. *Audientes autem hæc dissecabantur cordibus suis, et stridebant dentibus in eum.* Quoniam enim non poterant sapientia et eloquentia contendere contra sanctum, ideo, more canis rabidi, vesania cordis et stridore dentium invehebantur in eum, ostendentes ipso gestu corporis sapientia et modestia se esse vacuatos.

Quarto, quantus fuerit in contemplatione ostenditur, cum subditur :

Cum autem esset Stephanus plenus Spiritu sancto, intendens in cœlum, vidit gloriam Dei et Jesum stantem a dextris Dei. Dicturus Lucas contemplationem Stephani, præmisit eum plenum esse Spiritu sancto, ostendens quod per Spiritum sanctum contemplatio ministratur, ut hic adverbium, *cum*, non temporale quam casuale intelligatur, *intendens*, inquit, *in cœlum*. In cœlum intendebat ; nam ubi thesaurus suus, ibi et cor suum erat (*Matth.* VI). In cœlum intendebat, quo toto desiderio festinabat, *vidit*, inquit, *gloriam Dei*. Hæc visio, partim corporalis, partim spiritualis fuit; nam cœlos apertos et Jesum in carne glorificatum corporalibus oculis utcunque videre non potuit. Ideo autem *utcunque* dico, quoniam tanta est gloria glorificati hominis quod mortalis visus eam ferre non possit. Unde et in transfiguratione, ubi brevis et imperfecta fuit in Christo gloria, Petrus et cæteri discipuli ferre non potuerunt, sed statim in facies suas ceciderunt (*Matth.* XVII). Et si gloriam transfigurati hominis ferre non potuerunt mortalium oculi, quomodo perpetuam et immensam gloriam hominis vere glorificati ferre possunt, gloriam vero immensam et inaccessibilem Dei Patris? Et quomodo Filius, a dextris Dei, id est ad æqualitatem ejus, stet, tantum spiritualis oculus et hoc utcunque videre potuit, et *utcunque* ideo dico, quoniam tanta est gloria, tantus est splendor, tanta est beatitudo divinæ majestatis quod nullus intellectus, nec et angelicus, prout est, perfecte possit contemplari. Certe vere beatus erat homo, cui cœli et eorum secreta ita

patebant. Ideo enim inter manus persecutorum posito, etiam passuro, cœli patebant, et gloria Patris et Filii ostendebatur. Ut ostenderetur non solum illi, sed quibuslibet pro Christo patientibus cœlos aperiri, et gloriam Dei parari; et Jesum eis stare a dextris Dei, id est Jesum, coæqualem nobis, Patri, cum Patre paratum eis auxiliari. Stare enim pugnantis et auxiliantis est. Nos ergo, fratres mei, animemur ad patiendum injurias, et persecutiones et tribulationes pro nomine nostri Redemptoris, quoniam procul dubio nobis pro se et justitia patientibus non deerit, sed auxilium constantiæ et victoriæ nobis ministrabit, et januam regni cœlestis nobis reserabit, et in gloria divinæ beatitudinis nos collocabit. Sed beatus Stephanus, qui nullo terrore circumstantium persecutorum cohiberi potuit, quando revelatam sibi visionem publice testificaretur, dicens: *Ecce video cœlos apertos, et Jesum, filium hominis, stantem a dextris Dei*, nobis exemplum præbet, ut ob nullum timorem testimonium veritatis, maxime ubi faciendum est, taceamus. At impii, qui, ne audirent testimonium veritatis clamaverunt, et aures sibi obturaverunt et impetum in sanctum fecerunt, ostendunt quantum sint contrarii impii testibus veritatis, qui non solum eos audire non possunt, imo et eis malum pro bono reddunt. Quinto, quantus fuerit in patientia ostenditur, cum dicitur: *Et impetum fecerunt unanimiter in eum. Et ejicientes eum extra civitatem, lapidabant. Et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus. Et lapidabant Stephanum, invocantem et dicentem: Domine Jesu, suscipe spiritum meum.* Porro Judæi persecuti sunt Stephanum persecutione qua nulla est pejor. Pati quippe persecutionem ab eo quem aliquando in aliquo læsimus, parum est; pati vero ab eo quem nunquam læsimus, magnum est; et pati ab eo cui multum contulimus, maximum est! Talis erat beatus Stephanus. Ille enim contulerat Judæis multa bona, et illi econtrario inferebant ei mala. Stephanus quippe petebat Judæos in eorum salutem, et illi econtrario impetebant ei in ejus mortem. Stephanus cupiebat eos introducere in Jerusalem cœlestem; et illi econtrario ejiciebant Stephanum extra Jerusalem terrenam. Stephanus testificabatur eis verba veritatis, et illi econtrario testificabantur in Stephanum verba falsitatis, dicentes: Quoniam *nos audivimus eum dicentem quod Jesus Nazarenus destruet locum istum, et mutabit traditiones quas tradidit nobis Moyses.* Stephanus mittebat in eos verba prædicationis et orationis, et illi econtra mittebant in Stephanum lapides crudelitatis. Et cum ita redderent Judæi Stephano mala pro bonis, tamen non mutatus est; non murmuravit, sed patienter omnia tulit, eamdem observans patientiam et charitatem, Deum semper invocans, et pro se et pro eis orans. In quo confundimur nos, fratres mei, quia, etsi quando aliquis aliquam pœnam, injuriam vel contumeliam nobis intulerit, statim exardescimus, patientiam et charitatem amittimus, et injuriam pro injuria, contumeliam pro contumelia reddere festinamus. Et dum ita superare cupimus, ab ira et impatientia interius superamur, non attendentes quia, juxta Salomonem, « melior est patiens viro forti, et qui dominatur animo suo expugnatore urbium (*Prov.* xv). »

Sexto quantus fuerit in charitate demonstratur cum dicitur:

Positis autem genibus, clamavit voce magna, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Duo, fratres, quasi contraria et pastoribus sanctæ Ecclesiæ imitanda, ostendit in se beatus Stephanus, quoniam, cum se asperrime corrigeret, ita ferventer diligebat, et cum ita ferventissime diligeret, ita aspere corrigebat; et inde contingebat quia perfecte odiebat vitium, et perfecte naturam diligebat. Mira enim charitas Stephani, fratres mei! Pauci enim inveniuntur qui vere diligant seipsos; paucissimi enim, qui vere diligant inimicos. At Stephanus ita dilexit inimicos, et quidem inter mortiferos ictus crebrescentium lapidum. Ubi aliquis posset oblivisci etiam amicorum suorum, Stephanus non est oblitus inimicorum suorum. Sed supplicavit, clamavit, oravit pro eis. Supplicavit, non tam genibus quam mente; clamavit, non tam voce quam devotione; oravit, non tam ex præcepti coactione quam ex libera charitate. Non enim putandum est, fratres mei, quod beatus Stephanus, in quo nihil duplicitatis fuit, supplicaverit pro inimicis, ut quidam faciunt corpore, non mente, oraverit pro eis voce, non devotione. Absit hoc a martyre charitatem Christi imitante! sed procul dubio supplicavit pro inimicis sine aliquo mentis rancore, oravit pro ipsis sine fictione, vel tepore: *Domine*, inquit, *ne statuas illis hoc peccatum.* Verus imitator Christi qui in passione sua pro inimicis oraverat; « Pater, dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt (*Luc.* xxiii), » factus sicut passionis, ita et charitatis Dominicæ primus imitator. Quo enim affectu movetur pater erga filium phreneticum, patrem suum percutientem, cujus magis plangit insaniam quam suam miseriam, eo affectu movebatur beatus Stephanus erga Judæos, quorum perditionem magis dolebat quam suam passionem. Insani quippe et dæmoniaci sunt omnes mali, quoniam a dæmone vexantur et ad mala instigantur, et quid faciant, vel ad quem finem inde venturi sint, ignorant. Propterea, fratres mei, quando mali nos persequuntur, cogitemus qui eos equitet, et contra nos eos instimulet. Et sicut eques non pugnat adversus equum, sed adversus equitem, et ad hoc conatur ut equitem dejiciat, et equum luctetur, sic et nos pugnemus, non adversus homines, sed adversus dæmonem malorum insessorem, et ad hoc nitamur ut dæmonem dejiciamus, et homines Deo per beneficia, orationes et monitiones lucremur. Sic enim Stephanus Saulum persecutorem suum, et alios, ut credimus, multos Deo lucratus est. Non enim potuit oratio præcedens ex tam ferventi charitate inefficax esse. Septimo, quam felix fuerit in

morte demonstratur, cum subditur : *Et cum hoc dixisset, obdormivit in Domino*. Ab opere et oratione perfectionis, transiit ad perfectionem quietis. Pulchre, fratres mei, dictum, non obiisse, sed obdormisse. Qui enim dormit, quasi mortuus esse videtur, et non est, imo vivit, requiescit, et tandem evigilatur. Sic et sancti quando migrant ab hac vita, « visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace, et requiescunt (*Sap.* III). » Quoniam, ut legitur in Apocalypsi : « Amodo jam, dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis (*Apoc.* XIV). » Et tandem, id est diluculo diei judicii, corpora simul cum animabus evigilabuntur, ut beata et æterna luce semper fruantur. Sed et B. Stephanus *obdormivit*. Obdormivit autem *in Domino*, id est in manu et protectione Domini, juxta illud : « Justorum animæ in manu Dei sunt, et non tanget illos tormentum malitiæ (*Sap.* III). » Itaque, fratres, si volumus consortes esse quietis et gloriæ beati Stephani, simus, inquantum possimus, consortes ejus virtutis. Et si non possumus eum imitari in passione, saltem imitemur eum in charitate. Duo quippe ingentia bona sunt, martyrium et passio. Sed tamen martyrium sine charitate nihil prodest, dicente Paulo : « Et si, inquit, tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem non habeam, nihil mihi prodest (*I Cor.* XV). » Charitatem autem, fratres, teneamus, per quam triumphant martyres, justificantur confessores, florescunt virgines, reconciliantur peccatores. Charitas sine martyrio multum prodest. Diligamus Deum propter seipsum : amicum in Deo ; inimicum propter Deum. Benefaciamus iis qui oderunt nos ; oremus pro persequentibus et calumniantibus nos, ut mereamur filii esse Patris cœlestis, qui facit solem suum oriri super bonos et malos, et pluit super justos et injustos (*Matth.* V), per Filium ejus unicum Dominum nostrum, qui cum eo vivit, etc.

IV.

SERMO IN EADEM SOLEMNITATE.

Dixit Jesus turbis Judæorum : Ecce ego mitto ad vos prophetas, et sapientes, et scribas, et ex illis occidetis, crucifigetis, et flagellabitis in synagogis vestris, et persequemini de civitate in civitatem (*Matth.* XXIII), et reliq. In hac sancti Evangelii lectione, fratres charissimi, conqueritur Dominus Redemptor noster de Judæorum et eorum similium duritia et perversitate ; facit igitur tria : Ostendit quam bonus ipse fuerit erga Judæos, et quam perversi Judæi fuerint contra Christum, et quanta ultio ventura sit super ipsos. Porro quam bonus ipse fuerit erga Judæos, ostendit ; et quanta beneficia eis exhibuerit et qualem affectum erga ipsos habuerit, ostendit. Primum igitur quanta beneficia eis exhibuerit, enumerat, cum dicit : *Ecce ego mitto ad vos prophetas, et sapientes, et scribas*. Beneficia siquidem temporalia, id est quæ Judæis exhibuit, tanquam parva prætermittens, sola spiritualia enarrat, ostendens se doctores et pastores semper mittere ad eorum correctionem et eruditionem spiritualem. Misit A etenim eis prophetas, qui eis prædicaren primum suum adventum, et secundum, et pœnas reproborum gloriamque justorum. Misit eis sapientes qui eos docerent quomodo hi deberent vivere, et pœnas reproborum evitare et gloriam justorum consequi valerent. Misit eis scribas, qui omnia his, nequando oblivioni darentur, scriberent, et in memoriam revocarent. Qualem vero affectum erga Judæos habuerit, ostendit, cum dicit : *Jerusalem, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti !* Quoties, inquit, volui, et quoties me velle demonstravi ! Demonstravi siquidem multis indiciis quod te volebam congregare ; vel quando ab Ægyptiaca servitute, vel quando a Babylonica captivitate, vel quando a diversis ido-
B lolatriæ erroribus ad unius divinitatis cultum te reduxi. Volui quippe filios tuos congregare, si tu velles : sed tu noluisti, et ideo non congregavi. Quod si quem filiorum tuorum congregavi, te nolente, congregavi. Est autem, fratres mei, congregare, Dei et divinorum hominum, sicut dispergere, est diaboli et diabolicorum hominum. Unde Dominus : « Qui non colligit, inquit, mecum, dispergit (*Matth.*, XII). » Deus colligit homines in virtutem fidei, spei et charitatis, et ad ultimum in unionem divinæ visionis et pacis. Et econtra diabolus dispergit homines, per errores idololatriæ, diffidentiarum, odiorum, discordiarum et inquietudinum. *Quemadmodum*, inquit, *gallina congregat pullos suos sub alas*. Gallina avis est affectuosissima et piissima in pullos suos ; ita ut præ
C amore quem habet in eos infirmetur ; et voce rancescente eis conformata, eos convocat, ut sub alas congreget, et a milvo se opponendo eos defenset. Sic, fratres mei, Dominus et Redemptor noster affectuosissimus et piissimus est, non solum in Judæos, sed et in omnes homines, quos ad imaginem et similitudinem procreavit, ita quod « propter nimiam charitatem, qua dilexit nos (*Ephes.*, II), » infirmitatem nostram assumpsit, voce prædicationis suæ nostræ capacitati conformata, nos convocaverit, non alta, sed simplicia, et simplici voce nobis loquens, sub alas brachiorum suorum in cruce extensorum nos traxit et congregavit juxta quod ipse dixit : « Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum (*Joan.*, XII), » et se pro nobis morti opponendo, nos
D a faucibus diaboli potenter eripuerit. Ecce, frater, quam admirabilis et affectuosa est charitas Dei in homines, et quare nos sumus affectuosi ad eum diligendum. Quare tantus amor et tanta beneficia, a tanto nobis tantillis exhibita, nos non provocant ad eum redamandum ? Quam perversi vero econtra Judæi et eorum similes fuerint in Deum et in sanctos suos ostendit Dominus, cum dicit : *Et ex eis occidetis, et crucifigetis et flagellabitis in synagogis vestris*. Quorum malitiam ut magis exaggeret, repellit, apostrophans se ad Jerusalem ex malis collectam, e geminatione dicens : *Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis prophetas, et lapidas eos qui ad te missi sunt !* Magnum erat peccatum, fratres mei, si ad se missos prædicatores, vel non audirent, vel auditos contemnere

voluissent. Nunc vero consummata est malitia, cujus et suæ salutis ministros persecuti sunt et occiderunt; reddentes eis mala pro bonis, qua retributione nulla est pejor. Illi quippe Judæos ad salutem vitæ æternæ vocabant; et ideo Judæi illos occiderunt. Illi Judæos ad castigationem et castificationem corporis sui monebant, et ideo Judæi illos crucifixerunt. Illi Judæos corrigebant, et ideo illos Judæi flagellaverunt. In paterno affectu naturam Judæorum diligebant, et vitia eorum persequebantur, et ideo Judæi illos persecuti sunt de civitate in civitatem. Illi verba vitæ Judæis jaculabant, et ideo Judæi illos lapidaverunt. Occiderunt siquidem Joannem Baptistam, et Jacobum Majorem, et Minorem; crucifixerunt Petrum et Andream; flagellaverunt duodecim apostolos, quando « ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati (*Act.* v). » Persecuti sunt et illos de civitate in civitatem, ut expulsi juste ad quos migrarent. Lapidaverunt quoque Stephanum, cujus hodie celebramus solemnitatem. Et multi quidem hodie Judæorum malitiam exsecrantur, qui tamen eos imitantur. Imitantur enim Judæos quicunque prædicatores, vel magistros, vel monitores suos persequuntur, quales hodie (unde magis dolendum est) intra sanctam Ecclesiam sunt multi, qui, quamvis prædicatores et pastores suos gladio non occidant (non enim audent), tamen gladio malæ voluntatis et linguæ et injuriarum eos occidunt, dum eos odiunt, dum eis detrahunt, diffamant et contumelias inferunt, et dum eis inquietationes et damna irrogant, non attendentes quoniam, qualiscunque sit missus qui inhonorat missum, inhonorat mittentem, quoniam, etsi missus in se honorabilis non est, tamen propter Deum, imo Deus in eo honorandus.

Propterea, fratres mei, pastores, prædicatores et monitores nostros diligite, honorate et audite. Qui si digne nos corrigunt, nobis prosunt; si autem indigne, attendamus quoniam nobis prodesse volunt, et ob hoc non odiendi, sed magis diligendi sunt. Quanta autem ultio ventura sit super Judæos et eorum imitatores, ostendit Dominus, cum dicit: *Ut veniat* subaudi per imitationem, *super vos omnis sanguis justus*, id est reatus, et ultio omnis sanguinis justi, *qui effusus est super terram, a sanguine Abel justi usque ad sanguinem Zachariæ, filii Barachiæ, quem occidistis inter templum et altare.* Sicut scriptum est quod « pater non portabit iniquitatem filii; et filius non portabit iniquitatem patris (*Ezech.* xviii).» Ita scriptum est: « Ego sum Deus zelotes, vindicans peccata parentum in filios (*Exod.* xx).» Sicut enim verum est quod bonus pater non portabit peccata mali filii, et bonus filius non portabit peccata mali patris, ita et verum est quod malus pater portabit iniquitatem filii exemplo suo corrupti, et malus filius portabit iniquitatem imitatam patris. Sicut enim parentes propter malum exemplum participant in peccatis filiorum, ita filii propter imitationem participant in peccatis parentum, ut scilicet qui participant in culpa, participent in pœna. Judæi autem non solum sceleratos imitati sunt, sed etiam superaverunt. Illi enim prophetas, isti etiam Dominum prophetarum occiderunt. Quare dixerit *ab Abel*, non est mirum, quoniam ipse primus sanctus occisus est. Sed quare, ait, *usque ad Zachariam*, cum multi sancti post eum occisi sint? Sed per hos duos significantur duo genera martyrum. Per Abel quippe, qui in agro occisus est, significatur martyrium laicorum. Per Zachariam vero sacerdotem, qui inter templum et altare occisus est, significatur martyrium ecclesiasticarum personarum, ac si dicat: Ut omnis sanguis, tam laicarum quam ecclesiasticarum personarum, veniat super vos. *Amen, dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam.* Non significat his verbis generationem ex solis Judæis perversis, qui tunc erant, collectam, sed generaliter generationem omnium malorum qui fuerunt, vel futuri sunt, a principio usque in finem, super quam ultio omnium scelerum quæ in hoc mundo fuerint, ventura est. Deinde quæ ultiones super eos venturæ sint, exponit, cum subdit: *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Amen dico vobis: Non me videbitis amodo donec dicatis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.* Duas ultiones prædixit super eos venturas, desertionem, et visitationis subtractionem. Desertionem cum dicit: *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.* Porro domum eorum, vel templum, vel civitatem vocat Jerusalem, quæ a Tito et Vespasiano quadragesimo secundo anno a passione Domini destructa sunt et desolata, quoniam auditæ sunt angelicæ virtutes, de templo clamantes: « Transeamus ab his sedibus. » Vel Synagogam, quæ a Deo derelicta est propter peccata sua, ut jam de cætero careat Dei gratia, careat prophetia et unctione, careat et sacrificio. Vel etiam mentes eorum quæ a Deo desertæ sunt, et de cætero a malignis spiritibus inhabitatæ sunt. Visitationis subtractionem, cum dicit: *Amen, dico vobis, non me videbitis amodo.* Præcesserant siquidem plures Judæorum captivitates per quas visitaverat eos Dominus, et in terram suam per prophetas et doctores reduxerat, sed per hanc extremam captivitatem eos visitare, vel in terram suam reducere eos voluit, ac si dicat aperte: Amodo non visitabo vos, neque per prophetas, neque per præsentiam meam, quam in proximo occisuri estis, donec dicatis, inquit: *Benedictus, qui venit in nomine Domini*, id est, donec in secundo adventu. Tunc enim illum cum magna majestate venientem ad judicium, confitebuntur universi, tam boni quam mali, et omne genu ante cum flectetur, cœlestium, terrestrium et infernorum (*Phil.* II). Sed Judæi, qui ad prædicationem Eliæ et Noe convertentur, voluntarie et gloriose semper cum cæteris confitebuntur Dominum. Increduli vero et reprobi coacte et inutiliter eum confitebuntur, quoniam proderit nihil tunc eis illum confiteri, quem hic confiteri noluerunt. Istas quoque pœnas noverunt super se venturas qui

ad correctionem suam missos a Deo correctores, flagella et castigationes benigne non suscipiunt, sed potius persequuntur, repellunt, et remurmurant, deteriorantes unde admeliorari debuerunt. Tales enim Deus deserit arbitrio suo et diabolo. Unde ipse ad tales loquitur per prophetam sub specie viri, uxorem suam adulteram, ob nullas correctiones correptam, relinquentis : « Jam, inquit, ut irascar tibi, zelus meus recessit a te (*Ezech.* XVI). » Hæc enim, fratres mei, est pœna quam magis timere debemus, ne forte Deus propter scelera nostra offensus, et ipsas correctiones subtrahat, et tradat nos a desiderio suo peccatori, id est, diabolo, nec velit de cætero per flagella et castigationes nos visitare usque ipse veniat judex terribilis tales in perpetuum damnare. Imitemur igitur, fratres, protomartyrem Stephanum, qui et inimicos et persecutores suos dilexit, non attendens animum eorum qui eum persequebantur, sed potius coronam et gloriam quam per eos consequebatur. Sicut refert et beatus Gregorius de sancto quodam miræ patientiæ et charitatis, qui omnes illos, qui sibi aliquam contumeliam vel injuriam inferebant, specialiter diligebat, vocans eos coadjutores suos, utpote per ministerium quorum ipse vel a peccatis suis purgaretur, vel ad majorem coronam promoveretur. Quos nos imitantes, charissimi, cum patimur persecutionem ab aliquo, quatuor cogitemus. Primo, peccatis nostris exigentibus hoc nobis contingere, et ideo non contra persecutores, sed contra nosipsos irasci debere; secundo, non hominem, sed diabolum nos tentare, et ideo non contra hominem, sed contra diabolum instigatorem hominis nos pugnare debere; tertio, nec hoc, nec aliud in hoc mundo fieri sine justo Dei judicio, et ideo judicio Dei nos patienter debere portare; quarto, illatam injuriam nobis patienter ferentibus profuturam, et ideo æquanimiter et læte eam portare debere. Sic sic cogitantes poterimus erga persecutores nostros placatum animum habere, et ita quandoque diligere vere. Quam charitatem nobis Deus concedat per intercessionem beati Stephani, qui et pro persecutoribus exoravit Dominum nostrum Jesum Christum, etc.

Vita divi Stephani per Dorotheum episcopum.

Stephanus primus martyr, unus ex septem diaconis, Hierosolymis a Judæis lapidatus, sicut Lucas in Actis apostolorum testatur, mortuus est (*Act.* VI, VII). De quo etiam sic Petrus Chrysologus (serm 154). Sicut Petrus, inquit, a *petra* nomen adeptus est, quia primus meruit Ecclesiam fidei firmitate fundare, ita Stephanus vocatus est a *corona*, quia primus meruit pro Christi nomine subire conflictum. Primus meruit sanguine suo militum Christi martyrium dedicare.

D. Augustinus (sermo 4 *De tempore*) : « Post extremum festivissimum diem quo salutaris nostri Christi nobis Nativitas illuxit, etiam hodiernus dies beati martyris Stephani corona illustratur. Martyris illius merita nulla gens orbis ignorat. Passus est enim ipso principio Ecclesiæ, id est in ipsa urbe Hierosolyma. Ibi enim diaconus ministravit, et in ipso juventutis flore decorem ætatis suæ purpuravit. Passio ejus insignis est multumque mirabilis. Hanc modo de libro Actorum apostolorum cum legeretur, audivimus non solum, sed etiam oculis spectavimus. Christus ergo caput martyrum prior passus est pro nobis, relinquens vobis exemplum, ut sequamini vestigia ejus. Cujus passionis vestigia prior secutus beatus Stephanus, confitendo Christum, lapidatus a Judæis coronam meruit, tanquam suo sibi nomine positam. Stephanus enim Græce, Latine *corona* appellatur. Jam corona nomen habebat, et ideo palmam martyrii suo nomine præferebat. Qui cum lapidaretur, non solum non exspectabat de persecutoribus reportare vindictam, sed eis potius a Deo veniam postulabat. Meminerat enim dixisse Dominum. « Mihi vindictam, et ego retribuam, dicit Dominus (*Rom.* XII). » Et iterum : « Ne dixeris : Ulciscar me de inimicis meis, sed exspecta Dominum, ut tibi auxilium sit. » De miraculis sancti Stephani vide D. August. De civitate Dei, lib. XXII, cap. 8; et Gregorium Turonensem archiepisc. lib. De Gloria martyrum, cap. 32.

V.

IN FESTO SANCTI JOANNIS EVANGELISTÆ.

Qui timet Deum, faciet bona (*Eccli.* XV), etc. Hac in lectione, fratres charissimi, agitur de sapientia, non de sapientia mundi, quam qui diliget, « inimicus Dei constituitur (*Jac.* IV), » sed de sapientia vera et cœlesti quam qui habet, Dominum habet. Quæ tam pretiosa et gloriosa est, quod Filius Dei ejus nomine se vocaverit, dicens : « Ego sapientia, quæ ex ore Altissimi prodii, primogenita ante omnem creaturam. » Est autem bipartita hæc lectio. Primo enim ostendit per quæ vera sapientia habeatur; secundo habita quanta bona largiatur. Ponit ergo tria necessaria ad adipiscendum sapientiam, timorem scilicet Dei, justitiam et gratiam. Per timorem quippe et justitiam hospitium sapientiæ præparamus. Ipsa vero sapientia non propter merita nostra, sed propter solam gratiam suam apud nos hospitatur. Per timorem autem et justitiam, hospitium sapientiæ præparamus, dum per timorem nos a vitiis purgamus, et per justitiam nos virtutibus ornamus. Frustra igitur laboras, frustra studes, frustra volvis et revolvis libros, quia, nisi primum vitia et peccata a te eliminaveris, et ad justitiam cor tuum inclinaveris, sapientiam suscipere non poteris. Scriptum est enim : « In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis (*Sap.* XI). » Ait igitur primum de timore : *Qui timet Deum, faciet bona*. Non ait, facit. Qui enim similiter *timet*, nondum facit bonum, dum non propter Dei amorem peccatum cavet, sed *faciet bonum*, dum paulatim peccata cavens et timere desinens, incipiet eum diligere. Sed dicis : Peccator, propter conscientiam peccatorum suorum Deum timens, et ob hoc multas eleemosynas tribuens, nonne facit bonum? Facit utique, id est opus de genere bonorum facit. Sed bonum non dicitur facere, quia illud non facit bene, dum illud faceret ex solo timore. Unde et illud faciendo non meretur præmium vitæ æternæ, sed qualemcunque alleviationem pœnæ. Et quæ bona faciet? Illa per quæ pervenitur ad sapientiam, scilicet abstinebit ab injustitia, et continebit justitiam.

Unde et de justitia subdens ait : *Et qui timens est justitiæ, apprehendet eam*, id est sapientiam. Est autem justitia reddere unicuique quod suum est, ut Deo religionem, sibi puritatem, parentibus honorem, majoribus reverentiam, subditis disciplinam, afflictis misericordiam, divitibus admonitionem, bonis amicitiam, malis correctionem, omnibus æquitatem. Hanc igitur justitiam qui ita operibus exhibet, vel saltem facit quod potest, eam intra se continens, ille utique apprehendet sapientiam, non meritis vel ingenio suo, sed sola ipsius Sapientiæ gratia. Unde et subditur: *Et obviabit illi gratis quasi mater honorificata*. Ad similitudinem videlicet honorabilis et amabilis matris, quæ filio sitienti et lac poscenti, non se avertit, sed potius obviam ei offert mamillam. Ecce, fratres mei, talis, imo major est pietas Dei erga nos, si filii ejus esse volumus. Unde Jacobus : « Si quis, inquit, indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat affluenter et non improperat (*Jac.* I). »

Sequitur pars secunda, in qua enumerantur decem dona, quæ adepta sapientia suis confert alumnis. Quorum septem dat in hac vita, tria vero in futura. Primum est cibus, non corporalis, sed animæ, de quo ait : *Cibabit illum pane vitæ et intellectus*, id est Christi corpore, vel doctrina Verbi sine quo panc anima in deserto hujus mundi fame perit; qui dicitur panis vitæ et intellectus; quia recte vivere, et recte intelligere facit. Secundum est potus animæ, de quo ait : *Et aqua sapientiæ salutaris potabit illum*, id est gratiam Spiritus sancti, sine qua homo in fervore hujus mundi siti perit. De qua aqua Dominus ait : « Qui biberit aquam, quam ego dabo, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam (*Joan.* IV). » Tertium est fortitudo tolerandi patienter persecutiones, flagella miseriasque mundanas. De qua hic subditur : *Et firmabitur in illo*, id est firmum eum faciet, et non flectetur a rigore veritatis et justitiæ per aliquam importunitatem, sicut faciunt hodie falsi quidam pastores sanctæ Ecclesiæ. De quibus Dominus : « Mercenarius, inquit, et qui non est pastor, videt lupum venientem, et dimittit oves, et fugit (*Joan.* X). » Quartum est continentia, de qua subditur : *Et continebit eum*, id est, continentem eum faciet, *et non confundetur* vel effundetur per illicita desideria vel tentationes carnis, ut videlicet sit firmus contra persecutiones exteriores, et continens contra tentationes interiores. Quintum est prælatio, quæ convenienter quinto loco ponitur; quando ille qui habet præcedentia dona, id est doctrinam, gratiam, fortitudinem et continentiam, dignus est ut ad officium prædicationis et magisterii sublimetur. Unde hic subditur : *Et exaltabit illum apud proximos suos*. Non ait famulos vel servos, quod videlicet pastor subditos non habeat ut minores, sed potius ut proximos et fratres. Unde scriptum est : « Principem te constituerunt, noli extolli, sed esto quasi unus ex eis (*Eccli.* XXXII). » Sextum est prædicatio, quæ est officium pastoris, et sine qua damnabiliter præest. De qua hic dicitur : *In medio Ecclesiæ aperuit os ejus*, ac si dicat aperte : Non præsumat prædicator de eloquentia sua, quia non potest prædicare per se, nisi Dominus os ejus aperiat. Unde et Psalmista orat : « Domine, labia mea aperies (*Psal.* L). » Septimum est, adimpletio Spiritus sapientiæ et intellectus, qui solus ministrat prædicatori quæ ipse dicat. Unde : « Non enim, inquit, vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis (*Matth.* X). » De his subditur : *Et implebit eum Dominus Spiritu sapientiæ et intellectus*. Supra dixerat : *Aqua sapientiæ potabit illum*. Hic vero ait : *Implebit eum Spiritu sapientiæ*, quod majus est. In quo innuitur quod quando aliquis digne ad officium prædicationis sublimatur, gratia sancti Spiritus magis et magis cumulatur.

Et hæc sunt septem dona quæ vera sapientia confert in præsenti vita. Tria vero, quæ sequuntur, confert in alia vita. Octavum ergo est stola gloriæ immortalitatis et animæ et corporis. De qua subditur : *Et stola gloriæ induet eum*. Tunc enim de cætero animæ sanctorum non poterunt corrumpi peccatis vel perturbationibus; nec corpora morte vel infirmitatibus. « Tunc enim absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum, et non erit amplius, neque luctus neque clamor, quoniam priora transierunt Non esurient, neque sitient amplius, et non cadet super illos sol neque ullus æstus (*Apoc.* XXI). » Nonum est gaudium ineffabile quo Deus replebit sanctos in æternum. De quo subditur : *Jucunditatem et exsultationem thesaurizabit*, id est, indesinenter cumulabit super eum. Jucunditatem mentis, exsultationem corporis, vel jucunditatem de visione Dei. Exsultationem de salute communi. Tunc enim videbunt illum « in quem desiderant angeli conspicere (*I Petr.* I); » et de bonis singulorum communiter sine invidia gaudebunt. Singulorum quippe bona faciet communia voluntas et charitas una, et ita in dispari claritate par erit gaudium. Decimum est honor æternus, de quo subditur : *Et nomine æterno hæreditabit illum*. Quis, fratres mei, quis honor major potest esse quam cum Deus vocabit et constituet sanctos filios Dei, « hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi (*Rom.* VIII); » quam cum filius adoptivus erit et nomine et honore et hæreditate, ubi est naturalis et unigenitus Dei Filius. Nunc, fratres charissimi, videamus quomodo omnia ista impleta sunt in bono Joanne evangelista, cujus hodie solemnitatem celebramus. Ipse quippe timuit Dominum, cum vitaret mala, et faceret bona. Ipse fuit continens justitiæ, exhibens Deo religionem sibi tam corporis quam animæ munditiam, parentibus honorem, fratri charitatem, de labore manuum cum patre et fratre vivens, huic Dei Sapientia, tanquam *mater honorificata* obviam venit, quando eum et fratrem ejus a mari vocavit (*Matth.* IV). Hunc *cibavit pane vitæ et intellectus, et aqua sapien-*

tiæ salutaris potavit, quando eum super pectus suum recumbentem (*Joan.* XXI), de fonte pectoris sui cœlesti doctrina et sapientia largius præ cæteris inebriavit. Hunc confirmavit, qui nec Judæorum, nec gentilium persecutionibus, nec dolio pleno ferventis olei, nec exsilio a veritate potuit infirmari. Hunc continentem effecit, quia in nulla desideria carnis defluxit. Hunc exaltavit *apud proximos suos*, quando eum in apostolum sublimavit. *In medio Ecclesiæ aperuit os ejus*, quando eum prædicatorem et evangelistam constituit. Hunc implevit *Spiritu sapientiæ et intellectus*, non solum in die Pentecostes cum cæteris, sed et abundantius cæteris; ut supra omnem intellectum intelligeret, scriberet et clamaret : « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (*Joan.* I). » Hunc induit Dominus *stola gloriæ*, quando eum sine dolore carnis ad cœlestia transtulit. *Jucunditatem et exsultationem* thesaurizavit super eum, quem secum congaudere facit in æternum. *Nomine æterno hæreditabit illum*, quoniam eum sui nominis et honoris hæredem et participem effecit. Cujus meritis et precibus nos quantuloscunque servos comparticipes gloriæ suæ faciat Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre, etc.

VI

IN EODEM FESTO SERMO DE EVANGELIO.

Dixit Jesus Petro : Sequere me. Conversus Petrus vidit illum sequentem discipulum quem diligebat Jesus (*Joan.* XXI), et reliqua. Hanc lectionem sancti Evangelii, fratres mei, scribit Joannes apostolus et evangelista, cujus hodie solemnitatem celebramus. Facit igitur tria in hac lectione. Primo, demonstrat significatum fuisse a Domino qua morte Petrus esset Dominum clarificaturus. Secundo, quomodo ipse esset ab hac vita migraturus. Tertio, personam suam cum quibusdam locutionibus manifestat. Porro qua morte clarificaturus Petrus esset Dominum, significavit Dominus cum in lectione præcedenti ei dixit : « Cum esses junior cingebas te, et ambulabas ubi volebas; cum autem senueris, extendes manus tuas, et alius te cinget, et ducet quo tu non vis (*Ibid.*). « Et cum postea hoc ei quod modo audivimus, dixit : *Sequere me.* Ac si aperte dicat : Imitare me, et præcipue in hoc quod sicut ego mortuus sum pro te, ita tu quoque moriaris pro me. Porro principi apostolorum præ cæteris dicitur ut sequatur Dominum, quoniam, cum omnes sequi debeant eum, præcipue primates sanctæ Ecclesiæ, qui ejus vicem in Ecclesia tenent. Omnes quippe tenentur eum sequi. Unde scriptum est : « Qui vult cum Christo manere, sicut ipse ambulavit, debet et ambulare (*I Joan.* II). » Sed minoribus sufficit, si viam Christi a longe sequantur. Prælatis vero Ecclesiæ sanctæ, non sufficit nisi de prope et expresse Christum sequantur, et ejus vestigiis innitantur. Unde et specialiter eis dictum est : « Qui mihi ministrat, me sequatur (*Joan.* XII). » Ac si diceret : Qui meum ministerium gerit, vestigia mea sequatur, ut qui eum sequitur, me sequatur, ut possit dicere secure cum Paulo : « Imitatores mei estote, sicut et ego Christi (*I Cor.* IV et XI). » Quod aperte contra nos prædicatores est, qui in Ecclesia Christi ministerium gerimus, et tamen vestigia ejus non sequimur. Christus enim viam paupertatis, humilitatis, laboris et patientiæ, nobis in hoc mundo demonstravit. At nos econtra hic ditari, gloriari, quiescere et delectari desideramus. Unde, quod sine lacrymis dicere non possum, contingit quod a Christi vestigiis nos pastores exorbitamus, nobis subditos nobiscum exorbitare facimus, et ita non solum animabus nostris, sed et animabus aliorum ruinam damus. Unde scriptum est : « Propheta laqueus ruinæ (*Ose.* IX). » At nos, fratres charissimi, sicut videmus periculum nostrum, si vestigia summi pastoris non sequamur, ita quoque periculum vestrum timeamus, si vos nos recte gradientes sequi contemnatis. Propterea vos et nos vias nostras corrigamus, et viam nostri Redemptoris sequi contendamus. Imitemur quoque imitatorem ejus Petrum, qui Christum, vita, doctrina et cruce secutus est. In quibus tribus omnes specialiter nos prædicatores eum sequi tenemur, ut videlicet pure vivamus, recte doceamus, et membra nostra cum vitiis et concupiscentiis crucifigamus. Secundo quomodo Joannes evangelista ab hac vita migraturus esset, significatum est a Domino, cum Petro de ejus morte quærenti, ait : *Sic eum volo manere, donec veniam.* Ac si diceret : Sic diutius et post mortem omnium apostolorum volo eum vivere in carne, donec ego eum visitem, et placida morte ad cœlestia eum transferam. Legimus enim quod iste Joannes evangelista longo tempore post omnes apostolos vixit. Et cum esset annorum nonaginta novem, apparuit ei Dominus Jesus Christus, et dixit illi : « Veni, dilecte mi, ad me, quia tempus est ut epuleris mecum in convivio meo cum fratribus meis. Die igitur Dominico qui post quinque dies futurus est, venies ad me. » Et cum hæc dixisset, cœlo receptus est. Veniente igitur die Dominico, venit beatus Joannes ad ecclesiam, et cum ibi a primo pullorum cantu usque ad tertiam horam divina mysteria celebrasset, et populum exhortatus fuisset, indefossum sepulturæ suæ locum solus descendit, et spiritum Deo reddidit, et tam a dolore mortis extraneus, quam a carnis corruptione invenitur alienus.

Non autem ideo Dominus dixit singulariter Petro : *Sequere me*, quasi iste Joannes non esset eum secuturus. Quis enim magis secuturus erat Agnum quam ille qui sequitur eum quocunque ierit? (*Apoc.* XIV.) Sed quia per amaritudinem passionis non esset eum secuturus, demonstravit. Nec tamen ideo Joannes a corona martyrii privatus est, Domino teste, qui ei et fratri suo Jacobo prædixerat : « Calicem quidem meum bibetis (*Matth.* XX). » Ipse nimirum et cum cæteris apostolis a Judæis flagellatus est; ipse in dolio ferventis olei propter nomen Christi a Domitiano positus est; ipse in Pathmos

insulam in exsilium relegatus est; ipse propter Christum multas persecutiones passus est, propterea tam labore quam voluntate martyr est. Propterea, fratres mei, labores, tribulationes, persecutiones et carnis afflictiones propter Deum patienter et gaudenter sustineamus; quoniam dum, hæc facimus, juxta verbum Domini, calicem ejus bibimus, et martyrii palmam promeremur. In hoc autem quod Dominus Petrum mortem condiscipuli sui curiosius inquirentem arguit, dicens : *Quid ad te? Tu me sequere;* nos instruit, fratres mei, ne vitam proximorum nostrorum, præcipue qui nobis subjecti sunt, curiose, ut quidam faciunt, inquiramus, sed potius semper de nostra solliciti simus; non alienam vitam, sed nostram semper dijudicemus. Tertio, considerandum est quomodo Joannes personam suam ad utilitatem sequentium commendat et manifeste ex tribus : ex privilegio gratiæ, ex privilegio familiaritatis, et ex officio. Et tamen in omnibus iis de se, tanquam de alio loquitur. Ilic enim mos est familiaris sanctis Patribus, ut, quando loquuntur de se bona, ad evitandam jactantiam, de se tanquam de alio loquantur. Unde Moyses de se loquens, tanquan de alio ait : « Erat autem Moyses mitissimus omnium hominum (*Num.* XII). » Ita et Joannes iste loquens ex privilegio gratiæ se commendat : cum se *discipulum quem diligebat Jesus* vocat. Non quia solum eum diligeret, sed quia majoris signum dilectionis ei ostendebat : Omnes quippe dilexit, qui omnibus dixit : « Manete in dilectione mea, sicut et ego dilexi vos (*Joan.* XV). » Sed istum specialiter dilexit, quoniam virgo electus est a Domino; virgo in ævum permansit. Felix certe est et beatissimus, quem Dominus antonomastice dicitur diligere. At privilegio familiaritatis se commendat, cum de se ait : *Qui et recubuit in cœna super pectus ejus, et ait : Domine, quis est qui tradet te?* Maximæ quippe signum familiaritatis est super pectus magistri recumbere, et ejus arcanorum conscium esse. Si quis autem quærat quare Dominus isti discipulo tantum amorem, tantamque exhibuerit familiaritatem, dicimus quod vita virginalis et contemplativa est vita cœlestis et angelica. Porro Deus et angeli ejus cum virginibus et contemplativis magnam habent familiaritatem. Hinc est quod Dominus discipulum virginem et contemplativum tenerius et familiarius dilexit cæteris, matremque Virginem ei virgini commendavit, quoniam inter virgines et contemplativos sancta conversatio, munda familiaritas, et floridus aspectus est. Quoniam autem vix vita virginalis et contemplativa cœlestis et angelica est, ideo opinor Dominum voluisse quod beata Virgo et discipulus iste, facile et sine dolore ad cœlestia transmigrarent; facilis quippe est transitus de similibus ad similia. Sicut enim quanto quis remotior est a cœlestibus vita et moribus, ita transitum ad ea sortitur difficiliorem. Ita econtrario quanto quis est propinquior cœlestibus vita et moribus, ita transitum ad ea promeretur leviorem. Ab officio vero sanctus Joannes se manifestat, cum dicit : *Hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de iis, et scripsit hæc. Et scimus quia verum est testimonium ejus.* Cujus scripta, fratres mei, tanto firmius et charius amplecti debemus, quanto ipse mysteriis quæ ipse scribit, familiarius et propinquius interfuit; quantoque ipse de rivulis, scilicet de ipso fonte Dominici pectoris largius et profundius cæteris hausit. Propterea, fratres mei, ipsum precibus, ipsum gemitibus exoremus, quatenus meritis precibusque suis, nobis apud dilectum Dominum suum obtineat, quatenus mereamur scripta illius recte intelligere, et observare castitatem, contemplationem cæterasque ejus virtutes a longe imitari, mundum contemnere, Deum super omnia diligere, ad cœlestia toto desiderio festinare, et ad ea felici cursu pervenire, largiente Domino nostro Jesu Christo, qui in perfecta Trinitate vivit et regnat per omnia, etc.

Vita divi Joannis evangelistæ per Dorotheum.

(4) Joannes frater Jacobi, qui et evangelista Domini factus est, quem Dominus dilexit, Evangelium Domini Jesu Christi in Asia prædicavit. A Trajano vero in insulam Pathmum propter verbum Domini exsilio damnatus est; ubi etiam sanctum Evangelium suum conscripsit, quod postea Ephesi per Caium hospitem suum conscripsit, cui et Paulus apostolus Romanis scribens, testimonium dedit dicens : « Salutat vos Gaius hospes meus et totius Ecclesiæ (*Rom.* XVI). » Post mortem vero Trajani reversus est ex insula Pathmo, mansitque Ephesi, ac vixit annos 120. Quibus finitis, seipsum ibi vivus adhuc volente Domino sepelivit. Sunt tamen qui dicunt eum non sub Trajano in insulam Pathmum relegatum esse, sed sub Domitiano Vespasiani filio. In hac posterior sententia est Hieronymus, Eusebius in Chronicis et in Hist. Eccles. pluresque item alii, quanquam idem Eusebius in lib. *De præpar. evang.* et Tertullianus scribunt a Nerone eum in Pathmum insulam relegatum esse.

VII.

IN FESTO SANCTORUM INNOCENTUM.

Vidi supra montem Sion Agnum stantem (*Apoc.* XIV), etc. Hanc visionem, fratres charissimi, narrat sibi revelatam fuisse a Domino Joannes apostolus et evangelista (*Joan.* XII), qui virgo fuit electus a Christo, et virgo in ævum permansit. Qui et supra pectus ejus in cœna recubuit; unde et profundius cæteris secreta cognovit cœlestia. Primo igitur loquitur de eo quem vidit. Secundo de eis quos cum Deo vidit. Loquens igitur de eo quem vidit, ait : *Vidi supra montem Sion Agnum stantem.* In quo tria dicit : et quem viderit, et ubi, et quomodo eum situm viderit. Quem vidit? *Vidi*, inquit, *Agnum.* Agnus, fratres mei, dicitur Christus triplici de causa. Quia in agno paschali est præfiguratus. Quia mitis et innocens ut agnus; et quia nos pascit carne et sanguine suo, et sua

(4) Euseb. lib. III, cap. I, *Hist. eccles.*, et cap. 18

munditiæ et immortalitatis sto a nos vestit ut agnus. Ubi eum vidit? *Supra montem Sion*, id est supra eminentiam et contemplationem totius Ecclesiæ. Præest enim tanquam caput universis membris, non solum divinitate, sed et beneficio, doctrina et exemplo. Beneficio, quoniam, cum ipse sit fons omnium grátiarum, de plenitudine ejus tanquam membra de capite omnes participationem accipimus. Doctrina, quoniam doctrina vitæ et morum ab eo erudimur. Exemplo, quoniam, eo tanquam luce duceque præcedente, ad vitam æternam pervenimus. Propterea, fratres, operæ pretium est nobis, ut, si recte inoffenseque ad vitam æternam pervenire volumus, semper ejus vestigiis insistamus, semper oculum mentis nostræ in eum teneamus. Juxta quod Sapiens ait : « Oculi sapientis in capite ejus (*Eccle.* II). » Quomodo vidit eum situm? *Stantem*, id est paratum nobis adjuvare et pro nobis pugnare. Dum enim, fratres mei, laboramus inter tribulationes et miserias hujus mundi, Dominus stat nobis, si in eum toto corde speramus. Unde et beatus Stephanus inter persecutores positus, non sedentem, sed stantem, et quasi pro se pugnantem, cum se vidisse confessus est. Secure igitur pro Christo pugnemus et patiamur, quoniam eum stantem, et auxilium nobis ferentem procul dubio sentiemus. Sed nunquid tu, o Joannes, vidisti Agnum sine sociis? Nequaquam. Propter hoc quippe de sinu Patris in mundum venit, propter hoc et Agnus factus et immolatus est, ut secum in paterna hæreditate haberet participes et cohæredes. Sed cum omnes boni cum eo sint, tamen familiarius et conjunctius ei virgines adhærent. Cum enim ipse semper sit virgo, et filius Virginis matris, virginum contubernalia specialius diligit et quærit. Unde sequitur : *Quod cum eo centum quadraginta*, etc. Est autem hæc pars secunda in qua Joannes describit eos quos cum Agno vidit, ostendens circa eos decem, videlicet quanti essent et cujus professionis, cujusmodi vocem haberent, quale canticum cantarent, uti illud canerent, quam casti, quam Agno conjuncti, quam electi, quam veraces, quam mundi essent. Porro quanti essent, ostendit cum dicit : *Centum quadraginta quatuor millia*, id est duodecies duodecim millia. Ponitur autem hic numerus finitus pro infinito, et magis ad exprimendum mysterium quam numerum. Uterque enim numerus, id est duodenarius et millenarius, perfectus est. Alter vero per alterum multiplicatus ostendit perfectionem illos habere qui cum Agno erant. Culmen quippe omnium virtutum est virginitas. Nec de omni virginitate hoc dico. Est enim quædam virginitas coacta et inutilis, ut illorum vel illarum qui propter timorem vel custodiam virgines sunt. Est et virginitas naturalis et utilis, ut illorum qui propter dignitatem, ætatem, vel frigiditatem corporis virgines sunt. Est et virginitas virtuosa et valde meritoria, ut illorum qui propter ardorem divinæ charitatis virgines sunt ; hanc virginitatem dico omnium virtutum culmen, utpote quæ omni virtute, omni merito et martyrio cumulatur. Quæ enim major virtus, quod meritum majus, quam vivere in carne, non secundum carnem : quam esse in igne, et non ardere ; manere in luto, et non contaminari, et inter malitias hujus mundi angelicam ducere vitam ? Quod martyrium majus quam seipsum concinne crucifigere, quam secum quotidie luctari, et suis voluptatibus et voluntatibus abrenuntiare? Cujus professionis essent ostendit cum dicit : *Habentes nomen ejus*, id est Agni, *et nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis*, id est nomen Patris et Filii palam confitentes, nec propter pudorem, nec propter timorem, nec propter tormenta illud tacentes ; parati magis mori quam silere, vel abscondere nomen Christi. In quo confunditur superbia nostra, qui, quamvis confiteamur nos Christianos, eo quod nomen Christi nunc in honore est, tamen pauperatem, humilitatem, patientiam, cæteraque insignia ferre erubescimus. Cujusmodi vocem habent, ostendit cum subdit : *Et audivi vocem de cœlo tanquam vocem aquarum multarum, et tanquam vocem tonitrui magni. Et vocem quam audivi sicut citharœdorum citharizantium in citharis suis.* Ac si dicat : Audivi vocem multam et delectabilem. Multam ex psallentium multitudine, delectabilem ex consonantiæ suavitate. Et si, juxta Jacobum, « multum valet deprecatio justi assidua (*Jac.* v), » quantum putatis placeat et delectet Dominum laus vel oratio infinitarum virginum, facta cum devotionis magnitudine et concordiæ suavitate. Pulchre autem laudem illorum qui « carnem suam crucifigunt cum vitiis et concupsicentiis (*Gal.* v), » melodiæ citharœdorum comparavit, quoniam sicut citharœdi torquent et cogunt chordam ut percussa sonum dulcem resonet, sic virgines et continentes torquent et urgent carnem suam, ut quanto magis manu persecutionis percutitur, tanto magis Deo psallat. Et sicut diversi chordarum soni in cithara in unam consonant melodiam, ita diversæ in choro, vel divisæ virtutes in eadem persona, in uniu charitatis conveniunt consonantiam.

Propterea, fratres mei, torqueamus per abstinentiam carnalem nostram voluntatem, et cogamus eam in adversis Deo psallere, et in rectæ intentionis et charitatis melodiam consonare. Quale vero canticum cantarent ostendit, quod canticum novum et singulare. Quod novum, ostendit cum ait : *Et cantabunt quasi canticum novum.* Canticum quippe virginum novum est, quia novi hominis Christi institutum ad homines innovandos. Antiqui enim non virginitati studebant, sed posteritati. Quibus et dictum est : « Crescite et multiplicamini, et replete terram (*Gen.* I). » In tempore vero novæ gratiæ monuit Christus ad observationem virginitatis, et dixit eis : « Crescite in munditia mentis et corporis, et replete cœlum. » Quod vero singulare, ostendit cum ait : *Et nemo poterat dicere canticum nisi illa centum quadraginta quatuor millia qui empti sunt de terra.* Tintinnabulum quantuluncunque fractum vel læsum non

potest reddere eam dulcedinem melodiæ quam integrum et sanum. Sed nec puberes et corrupti possunt ita sonare et acute cantare ut parvi impuberes et incorrupti. Sic conjugati vel vidui nullatenus possunt esse ante Dominum in spirituali melodia, nec virginibus adæquari. Singulare quippe canticum virgines cantant qui de mentis et corporis singulari incorruptione Deum benedicunt et laudant. Quod canticum cæteri quidem audire possunt, sed cantare nullatenus possunt. Canticum quippe virginum audiunt, et eo delectantur, qui virtutem virginalis melodiæ in aliis amant, et in ea congratulantur, nec penitus ea carent qui per charitatem eam sibi faciunt communem. Quodammodo enim, fratres mei, virtutes proximorum nostrorum nostras facimus, dum inde congratulamur et Deum laudamus. Ubi illud cantarent, ostendit cum dicit : *Ante sedem et ante quatuor animalia et seniores.* Per sedem, sanctam Dei Ecclesiam, in qua Deus requiescit, intelligimus. Per quatuor animalia, quatuor evangelistas, et per viginti quatuor seniores, Veteris et Novi Testamenti Patres, id est, duodecim patriarchas et duodecim apostolos intelligimus. Ante igitur sedem et quatuor animalia et seniores canticum novum virgines cantant, qui Deum et sanctos ejus, et magistratus, senatoresque cœlestis curiæ, novitate virtutis et laudis suæ delectant. O quam beati sunt virgines, qui in cœlesti curia novi organistæ statuuntur, et quodammodo angelorum cantico veterascente, nova melodia, Deum totamque Dei curiam merentur prædelectare! Mirabilior quippe est virginitas humana quam angelica, dum quod habet angelus per naturam, virtute nititur obtinere contra naturam. Quam casti sunt, ostendit cum dicit : *Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt.* Vocatur autem hic mulieris nomine quidquid pollutionem carnis potest provocare. Describit autem proprie luxuriam, vocans eam coinquinationem. Luxuria enim res vilis est, turpium ministerio membrorum actu, exitu fœda, et post pudens et pœnitens. Quatuor quippe luxuriam comitantur : Mentis brutificatio, coinquinatio, pudor et pœnitentia ; quæ penitus ignorat munditia virginalis. Virgines enim sunt, sicut corpore, ita et mente. Qui enim mente corruptus est, virgo jam non est. Unde Dominus : « Qui viderit, inquit, mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est in corde suo (*Matth.* x). » Quam conjuncti sint Agno, demonstrat, cum subdit : *Hi sequuntur Agnum quocunque ierit.* Super omnes sunt virgines plus familiares et conjuncti Christo, qui soli sequuntur eum *quocunque ierit.* Conjugati enim et vidui, et si eum sequuntur per viam charitatis, humilitatis, patientiæ cæterarumque virtutum, tamen non sequuntur eum *quocunque ierit*, quia per viam virginitatis eum sequi non possunt. Soli quippe virgines, et per hanc, et per omnes alias virtutes eum sequuntur. Quam electi sint ostendit, cum subdit : *Hi empti sunt ex omnibus primitiæ Deo et Agno. Hi empti sunt*, inquit, subaudis, ex omnibus periculis, tentationibus tribulationibusque mundanis. Sive *empti*, id est, electi, ex omnibus electis etiam præelectis, ut sint *primitiæ Deo et Agno.* Primitiæ enim dicuntur præmaturi fructus, qui ex sua novitate et præmaturitate plusquam cæteri fructus solent delectare. Sic novitas virginalis pudicitiæ præ cæteris virtutum fructibus, divinam delectat majestatem. Quam sint veraces, ostendit cum subdit : *Et in ore eorum non est inventum mendacium.* Ac si dicat : Non solum sunt casti mente et corpore, sed et lingua. Quod est contra quosdam, qui cum castitatem mentis et corporis observent, tamen lingua adulterantur, dum per mendacia, detractiones, turpiloquia, multiloquia, et inaniloquia cæterosque linguæ excessus effunduntur, non attendentes quoniam qui vere castus est, non solum corpus, sed et linguam, aures, oculos, cæterosque sensus castos habent. Scriptum est enim : « Perdes omnes qui loquuntur mendacium (*Psal.* v). » Quam mundi sunt, ostendit cum subdit : *Sine macula sunt ante thronum Dei.* Ac si dicat : Non solum in prædictis, sed etiam universaliter mundi sunt. Quoniam et si ex vita mundana, quæ sine peccato non agitur, aliquas maculas olim contraxerunt, tamen per baptismum, per pœnitentiam, per passionem, cæteraque purgantia, penitus mundati et sanctificati sunt ; nec solum ante homines, qui falli possunt, sed etiam ante Dominum, qui falli non potest. Et quam mundi sunt, qui divino judicio mundi sunt. Itaque, fratres mei, vos qui virgines estis, beati estis, si in vera virginitate perseveretis. At tamen scitote quoniam flos virginitatis, quanto est magis pretiosus, tanto ad custodiendum magis periculosus, inter tot tentationes carnis, diaboli et mundi. Propterea vacate jejuniis, vigiliis, laboribus, humilitati et orationi, qui custodes sunt virginitatis. Vos etiam continentes secundo loco beati estis, si quanto liberiores estis, tanto magis Deo et ejus operibus vacatis, si ea quæ sunt mundi contemnentes, toto desiderio ea quæ sunt Dei cogitatis et facitis, scientes quoniam longa castitas virginitatis imitatrix est. Vos etiam conjugati, tertio loco beati estis, si conjugalem pudicitiam illibatam servatis, si uxores et familias juste regitis, si filios in timore Dei educatis, si maculas nuptiarum eleemosynis redimitis, si hospitalitati, si curæ pauperum cæterisque operibus misericordiæ vacatis, si ecclesiam frequentatis, si Dominicis præceptis intenditis. Hoc enim faciendo, Agnum, et si non *quocunque ierit*, tamen eum sequimini, et per hoc consequimini ejus æternam beatitudinem, ipso opitulante qui vivit et regnat, etc.

VIII.

IN EODEM FESTO.

Apparuit angelus in somnis Joseph, dicens : Surge et accipe puerum et matrem ejus et fuge in Ægyptum, et esto ibi usque dum dicam tibi (*Matth.* II), etc. In hac sancti Evangelii lectione, fratres charissimi, tria juxta litteram nobis demonstrantur. Primum enim demonstratur nobis quod Christus habuit veram

divinitatem et veram humanitatem. Veram quippe humanitatem habere demonstratur, cum sicut homo fugit et absconditur. Sed in hoc exemplum dedit suis cedendi quandoque persecutioni, videlicet ne quandoque improperatur membris, si fugerent, cum ipsum caput Christus aliquando fugisset. Secundo vero demonstratur humanum furorem frustra contra divinum propositum insanire, in hoc quod intentio Herodis Christum occidere machinantis frustratur. Scriptum est enim : « Non est prudentia, non est ratio, non est consilium contra Dominum (*Prov.* XXI). » Tripliciter enim in malitia sua Herodes fallitur, dum Christum, quem occidere conatur, non lædit ; et illis quos propter eum occidit, prodest, dum eos martyres facit, et sibimet etiam nocet, dum sibi damnationem acquirit, ut de eo, et consimilibus recte dicatur, « Lacum aperuit et effodit, et incidit in foveam quam fecit. Convertetur dolor in caput ejus, et in verticem ipsius iniquitas ejus descendet (*Psal.* VII). » Tertio quoque demonstratur nobis terrenos de morte filiorum inconsolabiliter dolere cum dicitur : *Tunc adimpletum est quod dictum est per Jeremiam prophetam dicentem : Vox in Rama audita est, ploratus et ululatus multus, Rachel plorans filios suos; et noluit consolari, quia non sunt.* His verbis recordatus Jeremias veteris historiæ prædicit tantum plánctum futurum, propter occisionem a Chaldæis patrandam, quantus fuerat propter uxorem Levitæ exstinctam, et in duodecim partes divisam : exstincta pene tota tribus Benjamin, præter paucos, quorum planctus auditus dicitur fuisse usque ad remotum locum, qui dicebatur Rama (*Judic.* XX). Est ergo ac si dicat evangelista : Tantus fuit planctus matrum, filios suos ab Herode interfectos lugentium, quod similis esset et planctui qui fuit propter interfectionem filiorum Benjamin propter uxorem Levitæ occisorum, et illi qui fuit propter occisionem Judæorum a Chaldæis factam. Sicut enim tunc vel tribus Rachel, de qua natus est Benjamin, vel tribus Juda inconsolabiliter suos fleverunt occisos, ita et tunc matres inconsolabiliter fleverunt filios suos ab Herode peremptos. Sed nos Christiani non debemus vel has vel illas imitari, ut scilicet de morte filiorum vel amicorum nostrorum inconsolabiliter doleamus. Si enim boni erant, non eos lugere, sed potius eis congaudere debemus, utpote de quorum salute securi sumus. Si vero peccatores erant, eis per eleemosynas, orationes et oblationes succurrere debemus, ut pariter nobis et illis veniam et salutem impetrare valeamus, ut scilicet cum eis in resurrectione gloriemur. Illorum est enim desperare, et inconsolabiliter dolere de morte amicorum, qui fidem resurrectionis, vel spem glorificationis non habent. Unde Apostolus : « Nolo vos ignorare de dormientibus, ut non contristemini sicut et cæteri qui spem non habent. Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui vivimus et residui sumus, in adventu Domini non præveniemus eos qui dormierunt (*I Thess.* IV). » etc. Deinde subjungit : « Rapiemur cum illis obviam Christo in aera, et sic semper cum Domino erimus. Itaque consolamini invicem in verbis istis (*Ibid.*). »

Mystice vero quatuor hic nobis significantur. Per hoc enim quod Christus, mox ut natus est, persecutionem ab Herode patitur et cum matre in Ægyptum per Joseph transfertur, significat primitivam et incipientem Ecclesiæ fidem persecutionem a Judæis passuram, et ideo ipsam fidem Christi cum Ecclesia per ordinem prædicatorum a Judæis ad gentes transituram, donec mortuo Herode, id est Judæorum infidelitate, rursus fides Christi in finc mundi ad Judæos rediret.

Secundo in occisione puerorum significatur passio omnium martyrum. Isti passi sunt a membris Herodis, et illi passuri erant a membris diaboli. Isti fuerunt parvuli et pueri ; et isti futuri erant humiles et puri. Isti fuerunt quidam bimi, quidam minoris ætatis, et illi futuri erant quidam doctrina et operatione perfecti, quidam imperfecti. Isti occisi sunt, ut Christus inter eos occideretur ; et erant illi occidendi, ut Christus cum illis occideretur. Tertio quod infantes pro Christo occiduntur, et tamen Christus non occiditur, significatur quod martyres quidem erant pro Christo occidendi, et tamen Christus nulla ratione potuit in eis occidi, vel eis auferri, juxta quod Paulus ait : « Neque mors, neque vita poterit nos separare a charitate, quæ est in Christo Jesu (*Rom.* VIII). » Et alibi : « Sive vivimus, sive morimur, Domini sumus (*Rom.* XIV). » Quarto vero in hoc quod subditur, quod *vox in Rama audita est, ploratus et ululatus multus, Rachel plorans filios suos*, significatur quod vox sanguinis martyrum qui clamat de terra, et ploratus etiam Rachelis, id est Ecclesiæ, de injusta nece martyrum, non, ut infideles putant, in vacuum cedit ; sed in Rama, id est in excelsum, usque ad aures Dei judicis ascendit, qui merito et hos coronabit, et illos puniet in æternum. Super vero morte martyrum, Ecclesia non vult consolari, *quia non sunt*, subaudis amplius de hoc mundo ; et ideo non vult super eos flere hac ratione ut redeant ad mundum, quos scit in æternum cum Christo regnare. Quamvis enim martyres et sanctos Dei doleamus nobis subtrahi, tamen non debemus velle eos huc redire, sed potius cum Christo gloriari et orare pro nobis. Moraliter quoque in hoc quod Jesus mox natus persecutionem ab Herode passus est, demonstratur nobis quod mox ut aliquis ad Deum convertitur et incipit Deo vivere, tentationem et persecutionem a diabolo passurus est. Videns enim diabolus hominem sibi mori, et Deo incipere vivere, acrius sævit contra illum, ut illum in anima occidat. Unde scriptum est : « Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in timore, et præpara animam tuam ad tentationem (*Eccli.* II). » Sed ad consilium nuntii Dei, hic talis sæcularem vitam, in qua Herodes, id est diabolus regnat, fugit, et in Ægyptum, id est in claustralem vitam, in qua diabolus non habet potestatem, confugit, et ibi securius vivit. Sed par-

vulorum, id est rudium et infirmorum, qui in sæ- A
culari vita remanent, plerique a diabolo in anima perimuntur. Quorum perditionem Rachel, id est Ecclesia plangit, et pene inconsolabiliter plorat, quia parvulos, quos per baptismum Christo genuerat, per insidias diaboli perdit, et vix super perditionem talium vult consolari, quia scilicet de numero electorum, de quo videbantur, subtracti sunt. Quibus utique melius esset penitus non esse quam in æternum damnatos esse. Vos igitur, filii, qui adhuc in Christo parvuli et infirmi estis, quique ad quaslibet damnationes diaboli, vel carnis, vel mundi ruitis, ne quandoque a diabolo penitus perimamini, fugite sæcularem vitam, et intrate claustrum vel solitudinem, ut ibi tanto securius vivatis, quanto a tentationibus mundi remotiores estis. Vos autem qui in Christo B
fortes estis, et diabolo, mundo et carni, Deo auxiliante, resistere valetis, nolite vos sæcularium hominum conventibus subtrahere, sed potius peccatores verbo et exemplo vestræ bonæ conversationis Deo lucrificate. Unde Dominus : « Nemo accendit lucernam, et ponit eam sub modio, sed super candelabrum, ut qui ingrediuntur lumen videant (*Luc.* VIII). » Propterea vos qui in Christo perfectiores estis, bono verbo et exemplo aliis lucete, tenebrosos illuminate, bene incipientes promovete, infirmos confortate, bene viventes ad meliora monete, quatenus cum lucro multarum animarum ad Christum mereamini pervenire, cum ipsis, et pro ipsis coronandi per omnia sæcula sæculorum. Amen.

De sanctis Innocentibus ex libris D. Haymonis, De Christianarum rerum memoria.

Christo nato, et secundum Matthæi evangelistæ testimonium adventantibus tribus Magis ad eum stella duce, conturbatur Herodes, incredibiliter veritus status sui et regni periculum. Investigato a Magis et manifestato ex Micheæ oraculis nativitatis loco, interimi jubet omnes pueros a bimatu et infra, secundum tempus a Magis exquisitum, ut cum illis Dominum posset exstinguere. Sed præmonitus ab angelo Joseph, puerum transfert in Ægyptum, etc.

De quibus sic Chrysostomus inquit (5) : « Sed o beata lactantium gloria, quibus pro Christo contigit dedicare martyria! Expugnant tempore uno nativitatem et mortem, ingressum et exitum, principium et occasum, ut in ipsis posset tempore uno, ut dixi, et nascendo ingredi mundum, et dedicare martyrio cœlum. Probat novos exercitus Christus, rudes milites designat, legiones lactantes victoria perpetrata coronat. Fiunt pro Christo victores, qui ætate fuerunt coæquales; fiunt, inquam, infantes sine certamine fortes, sine pugna victores, norunt vincere, qui pugnari non norant; existunt victoriæ compotes, qui fuerant ætate imbelles. Merentur pœnam martyrum, gloriam sanguine comparant, æternam vitam temporali morte commutant. Nec timuit ætas illa mortem, nec horruit; timere enim non potuit quæ timere non novit; transmittit infantes infans Christus ad cœlum, nova xenia, Patri primitias fructuum exhibet Genitori. Ostendit futuram fecundissimam messem, dum in semine tantam exhibet ubertatem. Derisit se, derisit hostilis immanitas, quæ putavit turbare posse consilium Dei, gloriam Christi, salutem necessariam mundi; sed contulit infantibus multis martyrium, dum infantem quærit occidere Christum. Præstat hostis dum nocet; beneficium tribuit, cum occidit; invideret enim eorum gloriæ, si amaret; sed aliæ sunt terrestres pugnæ, aliæ cœlestes victoriæ. In prælio Christi moriendo vivitur, cadendo surgitur, victoria per interitum comparatur. »

(5) 1 Serm. 3 in opere 22 Serm., tom. II.

IX.

IN CONVERSIONE BEATI PAULI APOSTOLI.

Saulus adhuc spirans minarum et cædis in discipulos Domini (*Act.* IX). Hodie, fratres charissimi, conversionem beati Pauli apostoli celebramus, et ideo convenienter lectio recitans historiam conversionis ejus hodie recitatur. Ostenduntur autem nobis tria in ipsa lectione, videlicet quam fuerit ante conversionem malus, et quæ ejus fuerit conversio, et quam fuerit post conversionem bonus. Porro quam fuerit ante conversionem malus ostenditur, cum dicitur : *Saulus adhuc spirans minarum*. Cæteri impii persequuntur homines; Saulus vero non solum homines, sed etiam ipsum Deum in discipulis suis persequebatur. Persequebatur autem quatuor modis : animo, verbo, opere, consuetudine, quibus modis omnis malitia consummatur. Animo, Dominum in discipulis suis odiendo; quod notat cum ait *spirans*. Quando enim spiramus, conceptum interius flatum foras mittimus. Et Paulus odium intus conceptum foras emittebat. Verbo, Dominum in suis conviciando et minando. Quod notat, cum ait, *minarum*. Opere, occidendo, quod notat cum ait, *et cædis*. Consuetudine, obstinata malitia persequendo, quod innuit cum ait : *Abiit ad principem sacerdotum et petiit ab eo* C
epistolas in Damascum ad synagogas, ut si quos inveniret hujus viæ viros vel mulieres, vinctos perduceret in Hierusalem. Ac si dicat : More lupi, sanguini innocentium assuefactus, postquam præsentes occiderat, absentium sanguinem sitiebat, et majorem sæviendi potestatem sibi dari postulabat. Et quis unquam, fratres mei, putaret hominem tam crudelem et sanguinolentum ad tantam gratiam posse pervenire? Sed Dominus, cujus misericordiæ non est numerus, hujus etiam misertus est, ut ostenderet se esse illum de quo scriptum est : « Qui eduxit vinctos in fortitudine, similiter eos qui exasperant, et qui habitant in sepulcris (*Psal.* LXVII). »

Sequitur pars secunda, in qua ostenditur quando, D
et qualiter Dominus eum convertit. Quando ostenditur, cum subditur : *Et cum iter faceret, contigit ut appropinquaret Damasco*. Ac si dicatur : Quando erat in proposito et in itinere, ut etiam magis ac magis sæviret, vocavit eum Dominus, et malum ejus propositum et viam in bonum convertit. In quo divinæ gratiæ major apparet effectus. Qualiter autem eum convertit, ostenditur, cum subditur : *Et subito circumfulsit eum lux de cœlo, et statim cadens in terram, audivit vocem dicentem sibi*. Sunt autem tria genera conversionum. Quosdam enim convertit Dominus per interiorem inspirationem, ut Magdalenam; quosdam per exteriorem prædicationem, ut Petrum et Andream; quosdam per flagellationem, ut filios

Israel, de quibus scriptum est, « Cum occideret eos, quærebant eum, et revertebantur (*Psal.* LXXVII). » Hoc modo convertit Paulum, flagellat enim eum primo; secundo, flagellationis causam eum docet; tertio, Saulus medicinam quærit; quarto, medicina ei datur. Cum flagellat eum, luce de cœlo circumfulgente, eum excæcat, prosternit. Et debilitat, ostendens se habere divinam potentiam, et illum humanam fragilitatem. Eum excæcat, quoniam non poterat vere illuminari, nisi a mala sua scientia prius excæcaretur. Eum prosternit, quoniam non poterat bene surgere, nisi prius a mala sua elatione prosterneretur. Eum debilitat quoniam non poterat bene valere, nisi prius a sua mala fortitudine debilitaretur. Non potest enim aliquis divinam accipere fortitudinem, nisi suam amittat et vilipendat fortitudinem. Unde idem Paulus, « Cum, inquit, infirmor, tunc fortior sum et potens (*II Cor.* XII). » Causam flagellationis eum Dominus docet cum ait : *Saule, Saule, quid me persequeris?* Ac si dicat : Dignus es non solum flagellari, imo etiam damnari, qui me salvatorem mundi persequeris. Non autem ait, *quid* meos *persequeris*, sed, *quid me persequeris?* In quo demonstratur nobis quanta sit unio capitis et membrorum. Quoniam sicut caput dicit pro pede conculcato, quare conculcas me? et pro dorso cæso, quare cædis me? Ita Dominus dicit sibi inferri quæ suis inferuntur. Ad hoc Saulus tremens præ timore, conscius se Jesum persecutum fuisse, et stupens, illum animadvertens esse Deum, quem purum hominem putabat, quasi coactus ad obediendum medicinam quærit, dicens : *Domine, quid me vis facere?* Ac si dicat : Verum est, Domine, quod te persecutus sum, sed ignorabam te esse Christum. Sed jam de cætero tibi obedio; præcipe quidquid vis. Medicinam incipit ei Dominus adhibere, dum præcipit in urbem intrare, et dicendis obedire. Viri autem qui eum comitabantur, stabant stupefacti, vocem quidem audientes, ut testimonium ei ferre possent, sed non renati, eum videre non erant digni. *Ad manus autem illum trahentes*, etc. « Hæc mutatio dextræ Excelsi (*Psal.* LXXVI). » Qui venerat trahere oves trahitur ut ovis, factus de lupo agnus, de Saulo Paulus, de persecutore prædicator. *Et erat ibi tribus diebus et tribus noctibus non videns, et non manducavit neque bibit.* Ad modum triduanæ Domini sepulturæ mortuus est peccato, ut surgeret Deo. Cum autem Dominus jam per se interius eum etiam Evangelium docuisset (unde ipse gloriatur se non « ab homine » accepisse illud, neque didicisse, sed « per revelationem Jesu Christi) (*Gal.* I), » tamen mittit ad eum illuminandum, erigendum et confortandum ad Ananiam; ut per hoc ostendat ministris, id est ministeriis Dei, quanta reverentia debeatur, ut non nisi per eos et per ea pateat salus. Nam mox ut Ananias imposuit Paulo manus, *ceciderunt ab oculis ejus tanquam squamæ*, serpentinæ malitiæ, et illuminatus est. Et cum accepisset cibum, tam corporalem quam spiritualem, confortatus est. Hoc modo convertit ad se Dominus plerosque nostrum quotidie. Nam sæpe dum sumus in proposito et in cursu peccandi et male agendi, ut nos convertat Dominus ad se, immittit nobis flagella infirmitatum, persecutionum et miseriarum, ut qui nolumus per prosperitatem, saltem emendemur per adversitatem. Qui si vere humiliamur, et emendationem promittimus, illuminamur a Domino interius, erigimur et confortamur.

Sequitur pars tertia, in qua ostenditur quam bonus fuerit Paulus post conversionem, cum subjungitur : *Fuit autem cum discipulis qui erant Damasci, per dies aliquot.* Qui enim prius erat toto corde contra Christum et discipulos ejus, nunc erat toto corde cum Christo et discipulis ejus. Super omnia enim diligebat Christum, et discipulos ejus sicut seipsum. Quantum quippe diligeret Christum ostendit, cum ait : « Certus sum enim quod neque mors, neque vita, neque instantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, neque creatura aliqua, poterit me separare a charitate quæ est in Christo Jesu (*Rom.* VIII). » Quantum vero diligeret Christi discipulos ostendit, cum ait : « Quis infirmatur et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror? » (*II Cor.* II.) Et qui plus blasphamebat et persequebatur nomen Christi, coram regibus et principibus et filiis Israel portavit nomen Christi. Unde et hic dicitur : *Et continuo ingressus Paulus in synagogas, prædicabat illis Jesum, ostendens quoniam hic est Filius Dei.* Et qui prius adjuvabat toto nisu Judæos persequens Christum, nunc toto nisu persequebatur infidelitatem eorum. Unde et hic dicitur : *Saulus multo magis convalescebat, et confundebat Judæos, ostendens*, id est affirmans, *quia hic est Christus.* Et qui prius lapidabat et occidebat confitentes Christum, nunc non effugit lapidari et occidi propter Christum. Ecce, fratres mei, de quam perverso quam sanctus factus est Paulus. In Paulo quippe et in Magdalena et hujusmodi, voluit Dominus demonstrare viscera misericordiæ suæ, ut scilicet cæteris peccatoribus exemplum pœnitentiæ et spem veniæ præstaret, ne videlicet aliquis in quantacunque scelerum enormitate desperaret, sed potius per pœnitentiam ad spem veniæ festinaret. Sicut econtrario in ruina Judæ et similium, qui de alto gradu sanctitatis in foveam perditionis prolapsi sunt, voluit profunditatem severitatis suæ demonstrare, ut scilicet cæteris justis timorem incuteret, ne videlicet aliquis in quantacunque virtutum altitudine præsumeret, sed potius se humiliaret, timeret et vigilaret, et non in se, sed in Deo se posse stare confideret. Audi tamen, peccator. Non proponitur tibi Paulus in exemplum peccandi, sed pœnitendi. Si secutus es peccantem, sequere pœnitentem. Ne differas de die in diem. Ne adjicias peccatum super peccatum, et dicas : Miseratio Dei magna est, peccatorum meorum miserebitur. Neque enim vita, neque pœnitentia, est in manu hominis, sed in manu Dei. Qui sicut humilibus et timentibus per misericordiam suam tempus pœnitentiæ tribuit, ita præsumentibus et contemnentibus

per justitiam illud subtrahit. Itaque, fratres mei, qui justus est ex nobis, dum est in hac lubrica vita, semper timeat et vigilet, et qui peccator est, non desperet, sed dum licet, ad remedium pœnitentiæ festinet, compungatur, ploret, confiteatur, et bonis operibus redimat peccata sua, quatenus utrique vitam mereamur consequi sempiternam. Per Dominum nostrum Jesum Christum qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Vita D. Pauli apostoli, per Isidorum.

Paulus, qui antea Saulus, apostolus gentium, advocatus Judæorum, a Christo de cœlo vocatus, et in terra prostratus, qui oculatus cecidit, cæcatus surrexit, ex persecutore factus est vas electionis, et ex lupo agnus, inter apostolos vocatione novissimus, prædicatione primus, in lege Gamalielis discipulus, in Evangelio Christi servus, cujus patria Judæa fuit, genus de tribu Benjamin. Hic secundo post ascensionem Domini anno baptizatus, dignitatem meruit apostolatus, atque plus omnibus laborans, multo latius inter cæteros verbi Dei gratiam seminavit, atque doctrinam evangelicam sua prædicatione complevit, incipiens ab Hierosolymis usque ad Illyricum et in Italiam, Hispaniamque processit, ac nomen Christi multarum gentium populis manifestavit quibus non fuerat declaratum. Cujus miracula ista esse noscuntur : raptus tertium cœlum ascendit, seducentem Pythonis spiritum imperata discessione damnavit, adolescenti mortuo vitalem redintegravit spiritum, cæcitate præclusit Magum, claudo proprium reformavit incessum, diri serpentis nec sensit morsum, sed igni dedit arsurum, patrem etiam Publii a febribus orando sanavit. Ob amorem quoque Christi multas passiones sustinuit, in primis Judaicas persecutiones, et gentium miserias, et laborem, et famem, sitim, frigus, et nuditatem, die ac nocte, profundi naufragia, mille pericula, ferrum, verbera, carcerales tenebras, tormenta catenarum, calores et vincula. Inter hæc ligatur, et Judæis traditur, a gentibus lapidatur ad necem, in sporta per murum dimittitur, virgis cæditur, pœnis arctatur in carcere, vinctus terræmotu facto resolvitur. Ac ultimum a Nerone gladio occiditur eo die quo et Petrus crucifixus est. Sic enim oportuerat ut ii qui simul confessi sunt, uno die coronarentur. Sepultus est Romæ via Ostiensi, anno post passionem Domini trigesimo sexto, tertio milliario ab urbe contra orientalem plagam.

X.

IN EODEM FESTO.

Dixit Simon Petrus ad Jesum : Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? (*Matth.* XVIII.) Et reliqua. Hujus evangelicæ lectionis, fratres charissimi, tres sunt partes. Primo enim dicit Petrus Domino quid propter Dominum fecerit. Secundo quærit quid boni inde consecuturus sit. Tertio quæsitum ei Dominus exponit. Primo igitur Petrus quid propter Dominum fecerit ostendit, cum dicit : *Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te.* Porro cum Petrus nullas in hoc mundo divitias habuisset, sed ex arte piscatoria utcunque se sustentaret : quia non solum navem et retia reliquit, sed omnia reliquisse dicit, eo quod reliquerat omnem cupiditatem habendi. Tanta enim indicat se reliquisse quanta poterat cupivisse. Omnia igitur reliquit, qui et illud minimum quod habebat, totum reliquit, et cupiditatem habendi penitus deposuit. Duo enim sunt, relinquere cupiditatem, et relinquere rem. Alterum est præcepti, alterum vero consilii. Relinquere quippe cupiditatem tenemur ex præcepto. Relinquere vero rem non tenemur, sed monemur ex consilio. Si cupiditatem non relinquimus, damnamur. Si vero rem non relinquimus, non ideo damnamur, sed quodamodo impedimur. Quidam igitur sunt qui relinquunt cupiditatem et rem ; quidam, qui cupiditatem et non rem ; quidam, qui rem, et non cupiditatem. Cupiditatem et rem reliquerunt apostoli, et eorum imitatores, qui et cupiditatem habendi penitus a se abjecerunt, et omnia etiam necessaria reliquerunt. Quibus a Domino dicitur : « Nihil tuleritis in via, neque sacculum, neque peram, neque calceamentum (*Luc.* x), etc. » Quibus debet esse in Deo tanta fiducia, quod etsi non portent ista, tamen pro certo habeant, Deo providente, nulla sibi defutura. Unde Dominus : « Quando, inquit, misi vos sine pera, et sacco et calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis? Qui dixerunt : Nihil (*Luc.* XXII). » Quod aperte est contra claustrales, qui postquam omnia reliquerunt, rursus ad habendum sacculos et bursas, per cupiditatem redeunt, facti deteriores multo quam sæculares, qui eas licite possident. Cupiditatem vero, et non rem, relinquunt boni sæculares, qui omnem illicitam cupiditatem relinquunt, res vero sibi necessarias non relinquunt. Nam res superfluas retinere, cuilibet damnabile est. Qui ergo res superabundantes et superfluas possidet, eas pupillis, viduis et egenis eroget, ne forte fiat reus propter inopiam tot pereuntium animarum, quot potuit sustentare ex rebus quas superflue retinet apud se. Unde Joannes Baptista : « Qui habet duas tunicas, det unam non habenti; et qui habet escas, similiter faciat (*Luc.* III). » Nam juxta Joannem evangelistam : « Si quis habuerit substantiam hujus mundi, et videns fratrem suum necessitatem patientem, et clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? » (*1 Joan.* III.) Rem autem et non cupiditatem relinquunt avari, qui, quamvis vel per exactionem, vel per mortem divitias habere desinant, tamen nec in morte eas pauperibus erogare possunt, de quibus scriptum est : « Et relinquent alienis divitias suas, et sepulcra eorum, domus vero eorum in æternum (*Psal.* XLVIII). » Itaque Petrus qui cupiditatem et omnia etiam necessaria reliquerat, vere dicebat : *Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te;* nudum nudi, expeditum expediti. Ac si aperte dicat : Non secuti sumus te, ut quidam solent, propter lucrum majorum divitiarum sæcularium, cum eas non possideas, sed tantum propter teipsum. Sequitur pars secunda, in qua Petrus quærit quid inde boni sit consecuturus, cum subdit : *Quid ergo erit nobis?* Ac si aperte dicat : Mandatum, consilium et exemplum tuum secuti sumus; quod est illud præmium quod promisisti nobis, dicens : « Si vis esse perfectus, vade, et vende omnia quæ habes, et veni, sequere me, et habebis thesaurum in cœlo (*Matth.* I). » Porro hæc illatio quæ fit per hanc conjunctionem

ergo, non provenit ex debiti astrictione, sed potius ex promissione. Non enim electis suis dabit Dominus vitam æternam, ideo quia illi meruerunt, sed ideo quod gratis eis promisit. « Non enim ex operibus, ut ait Apostolus, quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam salvos nos fecit (*Tit.* III). » Unde non ait hic Petrus : Quid ergo reddes nobis, sed ait : *Quid ergo erit nobis*, quasi quid proveniet nobis ex tua promissione? Bene quoque ait *quid*, quoniam ea quæ hic damus, vel relinquimus propter Deum, non sunt commensurabilia ei bono quod ab eo accepturi sumus, quoniam ista sunt parva, fugitiva et transitoria; illud vero bonum erit (*quid*) quoniam magnum, stabile et æternum.

Sequitur pars tertia, in qua Dominus ad hoc quod Petrus quæsierat, respondet dicens : *Amen dico vobis, quod vos qui reliquistis omnia et secuti estis me, in regeneratione cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel.* Per hoc confirmativum adverbium, *amen*, confirmat Dominus hoc quod ipse promittit fore verum, et est quasi jusjurandum Dei, quod *vos*, inquit, *qui reliquistis omnia.* Sed quoniam multi propter inanem gloriam, vel propter furorem omnia reliquerunt, ut Socrates et Diogenes, qui etiam necessaria reliquerunt, addit, *et secuti estis me*, quod fidelium proprium est, *in regeneratione*, id est in resurrectione, quæ ideo vocatur regeneratio, quoniam qui primum nascendo regeneramur ad vitam mortalem, postea resurgendo generabimur ad vitam æternam. *Cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos.* Ac si aperte dicat : Vos qui non solum mandatum, sed etiam consilium et exemplum meum secuti estis, ita specialiter mecum sedebitis. Significatur autem hic per duodecim sedes, judiciaria potestas omnium perfectorum, sicut per duodecim tribus, universitas omnium judicandorum. Alias nec Paulus, qui dicit se angelos judicaturum, judicabit, nec aliæ a duodecim tribubus judicabuntur. Judicabit autem solus Dominus auctoritate, tanquam Dominus et Judex. Apostoli vero judicabunt assensu, tanquam senatores in concilio. Mediocriter etiam bonos dicit alibi Dominus judicaturos, comparatione scilicet melioris facti dicens : Viri Ninivitæ surgent in judicio cum generatione ista, et condemnabunt eam, quoniam egerunt pœnitentiam in prædicatione Jonas (*Matth.* XII ; *Luc.* II). *Et omnis*, inquit, *qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit.* Ac si dicat : Non solum vos qui omnia reliquistis, et me secuti estis, apud me gloriam æternam consequimini, sed etiam cæteri minores, qui cum cupiditate etiam relinquent, et si non omnia, tamen aliquot temporalium propter me. Hi et si non erunt tanti, quanti vos in potestate judicandi, tamen centuplum accipient, et vitam æternam possidebunt. Sed quid est, fratres mei, quod hic Dominus promittit præmium A relinquentibus propter se patrem, aut matrem, aut uxorem, cum alibi idem præcipiat honorare patrem et matrem (*Matth.* XV ; *Marc.* VII), et uxorem a viro non discedere? (*Matth.* XIX.) Sed non naturam vel charitatem patris et matris vult Dominus propter se relinquendam, sed carnales affectus, maxime cum a via Dei nos impediunt. Quod olim in primitiva Ecclesia frequenter contingebat, cum fidelem pater, vel mater, vel uxor infidelis a via Dei retrahebat. Quod si carnales affectus patris, vel matris, vel uxoris Deo præponebat, indignus Deo erat, ipso dicente : « Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus (*Matth.* X). » Non ait propter me, aut secundum me, sed ait *plusquam me*, vel contra me. Itaque, fratres mei, quando a via Dei B parentes nos impediunt, nec nos eos possumus lucrari Deo, sed ipsi cupiunt nos lucrari mundo, relinquendi sunt, ne simul cum eis pereamus. Unde Dominus : « Non veni pacem mittere in terram, sed gladium. Veni enim separare filium a patre, nurum a socru (*Matth.* X), » etc. Et Hieronymus : « Si tibi tendenti in eremum obstiterit pater in limine, per calcatum perge patrem. » Pietatis enim genus est in hac re esse crudelem. Quod si non impediunt nos omnino parentes, sed aliquantulum nos retardant a via Dei, et spem habeamus eos lucrificandi Deo, non sunt deserendi, sed potius per charitatem et bonam conversationem ad Deum trahendi. Hinc Paulus ait : Si consentit vir infidelis habitare cum muliere fideli, non discedat fidelis. Sanctificatur C enim vir infidelis per mulierem fidelem ; et mulier infidelis per virum fidelem (*I Cor.* VII). Non enim deficit, imo magis proficit, qui propter lucrandam proximi animam, a sua perfectione descendit. Unde etiam Paulus : « Factus sum infirmis infirmus, ut eos lucrifacerem (*I Cor.* IX). » Quod autem ait, quia *qui reliquerit* illud *propter me, centuplum accipiet*, non est intelligendum secundum intellectum Judæorum vel hæreticorum, qui putant omnia temporalia, quæ in hac vita propter Deum reliquerunt, ea in centuplum se in alia vita recepturos, non attendentes turpe et indecens esse, ut qui unam uxorem propter Christum reliquerit, sit recepturus centum. Sed iis verbis significatur nobis, D quoniam centuplo pluris erunt prima, quam pro Deo data vel derelicta. Quod autem ait alius evangelista, *centuplum accipiet hic, et in futuro vitam æternam*, manifestum est. Qui enim omnia temporalia vere reliquit propter Christum, centuplum accipiet hic in gratia virtutum. Sed etiam in temporalibus centuplum recipit, quoniam Deo omnia adjiciente, factus est tanquam nihil habens, et omnia possidens (*II Cor.* VI). Centuplum enim melius est omnia habere sine sollicitudine et timore quam cum sollicitudine et timore. Itaque, fratres mei, cum necesse sit nos vel relinquere omnia temporalia, vel jam relinqui ab eis, quoniam relinqui a temporalibus pœnam habet, et non præmium, relinquamus ea, antequam relinquamur ab eis ; et si non possu-

mus relinquere non necessaria, saltem relinquamus superflua, ea in pupillos, viduas, infirmos, captivos et cæteros bonos usus erogantes; et etiam ab ipsis necessariis, quantum possumus, nos restringamus, in cibo, et potu cæterisque necessariis nos cohibentes, ut sine cupiditate et timore hic vivamus, « tanquam nihil habentes et omnia possidentes, » mandata, et consilia, et exempla Christi sectantes, ut, et si non judicare cum apostolis possimus, tamen mereamur adjudicari vitæ æternæ ab apostolis, largiente Deo et Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XI.

IN PURIFICATIONE BEATÆ MARIÆ VIRGINIS.

Ecce mitto angelum meum, qui præparabit viam ante faciem meam (*Mal.* III), etc. Hic loquitur, fratres mei, de adventu Christi Malachias propheta, imo Dominus per eum. Ostendit autem quinque. Primo, dicit Deus Pater se mittere angelum ante adventum Filii sui. Secundo, dicit statim ipsum Filium venturum. Tertio, dicit paucos intellecturos adventum ejus. Quarto, dicit quod sit officium ejus. Quinto, dicit quid sit facturus. Primo igitur, Deus Pater loquens ad Filium suum, dicit se mittere nuntium ante adventum ejus, dicens : *Ecce ego mitto angelum meum.* Cum plures nuntios adventus Filii sui præmisisset Deus in pluribus temporibus, ut patriarchas et prophetas, hic singulariter dicit se mittere unum nuntium, Joannem Baptistam intelligens, quem etiam propter prærogativam sanctitatis et officii, suum angelum vocat. Sicut enim rex terrenus venturus in aliquam urbem, multos præmittit præambulos, adventus sui nuntios, et jam intraturus, nuntium familiariorem sibi præmittit ; ita Dominus fecit, mittens primo patriarchas et prophetas, et jam vero venturus, præcursorem sibi chariorem præmisit ; cui etiam testimonium perhibuit, quoniam « inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista (*Joan.* I). » Qui etiam more angeli divinorum arcanorum internuntius fuit ad homines, secreta Trinitatis et Incarnationis prædicavit, imo etiam demonstravit, non suam, sed Domini gloriam quæsivit. Quid autem iste angelus facturus esset ostendit, cum subdit : *Qui præparabit viam ante faciem tuam.* Præparavit enim præcursor viam Christo, prædicando, baptizando ; sed etiam sua mirabili nativitate, nativitatem Christi mirabiliorem, et sua sancta conversatione conversationem Christi sanctiorem, et sua passione pretiosa passionem Christi pretiosiorem præcucurrit et præmonstravit. Si autem in littera habeatur *ante faciem meam*, facies Patris Filius dicitur, eo quod per Filium Deus Pater in terra cognoscatur. Secundo, dicit post præcursoren statim Filium venturum, cum subdit : *Et statim veniet*, etc. Conceptionem quippe et nativitatem præcursoris, post dimidium annum subsecuta est conceptio et nativitas Christi. Et quis veniet? *Dominator quem vos quæritis, et angelus testamenti quem vos vultis.* Quia namque Patres Veteris Testamenti, gravi dominio diaboli et malorum principum oppressi erant, jugum suave Christi quærebant ; qui pondus Veteris Testamenti, et duritiam ministrorum ejus ferre non poterant, angelum Novi Testamenti desiderabant. Hoc est quod Simeon ille senex, qui responsum acceperat se non moriturum donec videret Christum (*Luc.* II), dicebat quotidie in orationibus suis : Quando veniet? Quando nascetur? Quando videbo? Hoc etiam desiderium antiquorum Patrum significant illæ septem antiphonæ, quæ a desiderativo adverbio *O* incipiunt ita : *O Sapientia, O Adonai*, etc. Et quo veniet? *Ad templum sanctum suum*, id est ad uterum beatæ Virginis, quod antonomastice *sanctum*, id est sanctificatum fuit. Vel etiam ad materiale templum Hierosolymis, in quo hodierna die cum oblationibus a parentibus oblatus fuit. Vel certe *ad templum*, id est ad sanctam Ecclesiam, quam significare et conjungere sibi venit. Et ne desperetis de dilatione, quia *ecce venit, dicit Dominus exercituum.* Tertio, dicit paucos intellecturos adventum Christi, cum subdit : *Et quis poterit cogitare diem adventus ejus? Et quis stabit ad videndum eum?* Quasi dicat, *pauci.* Pauci quippe fuerunt Simeon et Anna, et aliquot viri spirituales, qui per Spiritum intellexerunt quando venturus erat. Et pauci fuerunt discipuli ejus, qui per Spiritum intellexerunt quod Filius Dei in carne quam videbant, venerat. Convenienter autem ait, *stabit*, quoniam et si multi carnalibus oculis viderunt Christum, tamen ad eum videndum non steterunt, qui unde proficere debuerant, per infidelitatem corruerunt.

Quarto, dicit quod foret officium ejus cum subdit, *Ecce ille quasi ignis conflans, et quasi herba fullonum.* Ac si dicat : Officium ejus erit purgare et mundare Ecclesiam. Venit enim in primo adventu justificare impios per misericordiam, qui in secundo veniet impios damnare per justitiam. Nec tamen ait : Ecce ille quasi conflator, et quasi fullo, quoniam Christus non est tantum minister purgandi et emundandi, ut cæteri magistri, sed etiam causa. Porro ignis sex res facit, calefacit, liquefacit, urit, illuminat, corroborat et inflammat. Christus quoque veniens in hunc mundum calefecit hominum frigiditatem, liquefecit cordium duritiam, ussit peccatorum rubiginem, illuminavit hominum insipientiam, corroboravit hominum infirmitatem, inflammavit etiam cordium torporem. Herba quoque fullonum duo facit, maculas pannorum tollit, et eos dealbat. Christus similiter maculas animarum tollit, et eos dealbat. Unde Propheta ei dicit : « Asperges me, Domine, hyssopo et mundabor, lavabis me, et super nivem dealbabor (*Psal.* L). » Sunt autem duo genera hominum. Quidam enim sunt duri cordis et crudelis, qui significantur per metalla rubiginosa. Quidam vero sunt mollis animi et remissi, qui significantur per squalida vestimenta. At Christus utrosque per misericordiam suam respiciens, et illis *ut ignis conflans*, et istis *herba fullonum*. Utrumque,

fratres charissimi, in hodierna solemnitate significamus, qui hodie luminaria accensa gestamus, et vestimentis candidis dealbamur. Quinto, quid facturus sit ostenditur, cum subditur : *Et sedebit conflans et emundans argentum, et purgabit filios Levi.* Per argentum, quod sonorum est et utensilibus altaris aptum, significantur prædicatores et ministri Ecclesiæ. Idem etiam significatur per filios Levi, qui in ministerium Domini assumpti erant. Ad quorum emendationem emundationemque Christus sedit, tanquam magister, et vacavit. Primum enim apostolos et discipulos suos igne sancti Spiritus purgavit et illuminavit, ut per ministerium eorum cæteri quoque purgarentur et illuminarentur. *Et conflabit eos*, inquit, *tanquam aurum, et quasi argentum*, id est sapientia et eloquentia eos claros reddet, per quas prædicatio ministratur. *Et erunt Domino offerentes sacrificia in justitia.* Deo omnia bona, sibi sola mala attribuentes, non aliena, sed seipsos Deo propter Deum sacrificantes. Hoc est enim sacrificare sacrificium justitiæ. Utinam et nos indignos peccatores et sacerdotes, ille ignis divinus purget, illuminet et inflammet, quatenus sacrificium justitiæ mereamur ei digne sacrificare! *Et placebit*, inquit, *Deo sacrificium Juda et Jerusalem*, id est primitivæ de Judæis Ecclesiæ, *sicut dies sæculi*, subaudis, primi. *Et sicut anni antiqui*, id est sicut sacrificium Abel, Abrahæ, Melchisedech, et cæterorum antiquorum Patrum, quorum sacrificium certum est Deo placuisse; imo magis quam illud, quia illi figuram, isti verum Agnum et verum panem obtulerunt. Moraliter vero, sicut Deus Pater præmisit angelum suum, id est Joannem Baptistam, ut præpararet Filio suo in carne venienti, viam, ita quotidie præmittit angelos suos qui præparent Filio eidem invisibiliter ad corda hominum venienti viam. Angelos autem dico sacerdotes et prædicatores, qui primum prædicant verbum Dei auditoribus, ut ita postmodum ad corda illorum veniat ipse Filius. Scriptum est enim : « Labia sacerdotis custodiunt scientiam, et legem requirent de ore ejus. Angelus enim Domini exercituum est (*Mal.* II). » Et non solum nos, sed etiam quislibet vestrum, fratres mei, qui verbum salutis proximo annuntiat, angelus Domini potest dici. Itaque verbo prædicatoris exterius ad aurem sonante, et Deo intus invisibiliter operante, statim venit verbum Patris per fidem ad cor, et illud in templum sibi sanctificat. « Templum enim Dei, inquit Apostolus, sanctum est, quod estis vos (*I Cor.* III). » Sed *quis poterit cogitare*, vel intelligere *diem* vel horam *adventus ejus* ad cor? Ac si dicat : Nullus. Ipse enim solus novit quomodo mentes hominum in melius mutet, vel quomodo ad eas veniat, vel eas sanctificet. Scriptum est enim : « Spiritus ubi vult spirat, et vocem ejus audis, et nescis unde veniat, aut quo vadat (*Joan.* III). » Et tamen hoc scimus, quia ille est *quasi ignis conflans, et quasi herba fullonum.* Id est auctoritatem habet emolliendi mentes per compunctionem, et emundandi per baptismum, ve. per pœnitentiam. Unde Job : « Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu qui solus es? » (*Job* XIV.) *Et sedebit*, inquit, *conflans et emundans argentum.* Ac si dicat : Non illos in quibus ad horam habitat Deus, sed illos solos in quibus sedet et manet, emendat et efficit argentum purum et vasa electionis. *Et purgabit filios Levi*, id est illos qui videbantur additi numero reproborum, purgando addet numero electorum ministrorum, et faciet eos offerre *sacrificia in justitia*, ut justitia sit in offerente, et in oblato, et in intentione. *Et placebit Deo sacrificium Juda et Jerusalem.* Ac si dicat : Quia in vera confessione et pace sacrificabunt, placebunt Deo sicut sacrificia antiquorum sanctorum. Clamemus ergo, fratres mei, toto corde, clamemus ad illum sanctum mundatorem animarum, quatenus ipse emolliat duritiam animarum nostrarum, decoquat rubiginem peccatorum, induat nos candore suarum virtutum, inflammet nos ad amorem desiderii sui, ut omnia transitoria tanquam stercora reputantes (*Philip.* III), ad eum toto desiderio festinemus, nosmet in holocaustum suavitatis offerre ei, et ab eo suscipi mereamur, intercedente Dei Genitrice, quæ hodierna die meruit offerre Filium suum Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XII.

ITEM IN EODEM FESTO.

Postquam completi sunt dies purgationis Mariæ secundum legem Moysi (*Luc.* II), etc. Hodie, fratres charissimi, beatæ Virginis et matris Domini celebramus purificationem. Unde et Evangelium, illius explicans historiam, hodie recitatur in sancta Ecclesia, proponens nobis quatuor quasi opposita : videlicet, quod pura purificatur, quod Deus offertur, quod Redemptor redimitur, quod senex jam moriturus gratulatur. Ut quid, fratres mei, voluit Dominus vel matrem suam puram, cum non indigeret purificari, vel se Deum offerri, vel Redemptorem redimi? Ob tres causas : ut se non solvere legem, sed adimplere demonstraret (*Matth.* V), ut per omnia exemplum humilitatis nobis proponeret, ut nos debitores a debitis pro nobis indebita solvendo redimeret. Primo igitur proponit nobis evangelista purissimæ virginis purificationem, cum ait : *Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ secundum legem Moysi*, subaudis, egit quod purificando facere debebat. Præcepit enim lex ut mulier quæ suscepto semine masculum peperisset, immunda haberetur septem diebus, et in octava puer circumcideretur, deinde, aliis triginta tribus diebus, suspenderetur ab introitu templi. Quibus expletis, quadragesimo die cum hostiis, agno scilicet et turture, vel columba, puerum ad templum offerret. Si autem peperisset feminam, erat immunda quatuordecim diebus, et aliis sexaginta sex diebus suspendebatur ab ingressu templi : donec octogesimo die cum hostiis ad templum veniret (*Deut.* XII). Videamus igitur diligenter verba legis, et primo secundum

litteram; ait enim mulierem quæ suscepto semine masculum peperisset, immundam esse septem diebus. Illam vero quæ sine semine perperisset, non dicit esse immundam neque prædictæ purificationi subjacere. Patet ergo quod beata Virgo quæ sine semine de Spiritu sancto concepit, cum immunda non fuerit, purificatione non egnerit. Itaque, fratres mei, si mater puritatis non recusavit purificationem legis subire, quid nos impuri et impii facere debemus, qui quotidie purificatione indigemus? Mater munditiæ et sanctitatis mundationem non refugit, et tu adulter vel adultera, tu immunde vel immunda, per purificationem disciplinæ et pœnitentiæ mundificari fugis? Moraliter vero, anima fidelis quæ, suscepto verbi Dei semine, fructum masculæ et sanctæ vitæ intus concipit per bonam voluntatem, et exterius parere incipit per bonam operationem, non statim se mundam, sed potius immundam reputare debet. Quia, quis quantumcunque justus gloriabitur mundum se habere cor? Debet ergo se immundam ante Dei oculos reputare, et præcipue dum adhuc ejus conversio nova est et rudis, quam debet in octava, id est in fide et pro fide resurrectionis, a veteri et vana consuetudine circumcidere, sed et etiam per quadraginta dies, id est per totum vitæ præsentis cursum, se debet a præteritis peccatis per pœnitentiam et disciplinam purificare, et lacrymis, partim de recordatione peccatorum, partim de desiderio patriæ cœlestis natis, se lavare, donec, consummata præsenti vita, fructum suum cum sacramento Agni immaculati et castitate turturis, et innocentia columbæ templum patriæ cœlestis mereatur introire. Anima vero quæ feminam, id est, mollem voluntatem concepit, et operando mollem vitam peperit, duplo quam alia majori indiget purificatione, et per quadraginta dies, id est per totam præsentem vitam non digne purificatur. Sed et etiam post mortem in purgatoriis locis purificatur, donec octogesimo die, id est, in resurrectione, plene purificata, in templum æternæ beatitudinis admittatur. Secundo vero proponit quod Deus, cum sit omnis oblatio, offertur, cum subdit: *Tulerunt Jesum in Hierusalem, ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini, quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur.* Quia namque Dominus in Ægypto primogenita Hebræorum ab angelo percutiente servaverat, voluit Dominus primogenita eorum de cætero sanctificari et offerri. Juxta quam institutionem, Dominus noster Jesus seipsum voluit Deo Patri offerri, videlicet ut per hostiam sui corporis nos Deo reconciliaret. Alias, unde Deo homo reconciliari poterat? Si enim homo offerret seipsum Deo Patri, cum reus esset, potius exacerbaret eum quam placaret. Si offerret sua, ut agnum vel bircum, aut hujusmodi, minor esset oblatio, nec pro dilecto satisfactura. Si angelus se offerret pro homine, oblatio esset ab homine aliena. Itaque Verbum factum est homo (*Joan.* I), ut homo per omnia Deo placens pro homine oblatus, eum Deo reconciliaret; ipso Patre teste, qui ei innotuit: « Tu es Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui (*Matth.* III; XVII; *Marc.* I). » Nos ergo, fratres, si quandoque peccamus, si quandoque Deum offendimus, non per nos, sed per Christum reconciliationem quæramus, per quem solum preces, oblationes, et hostiæ apud Deum Patrem acceptabiles esse possunt. Unde et quælibet oratio *Per Dominum nostrum Jesum Christum* fit et concluditur.

Tertio vero proponit quod Redemptor mundi redimitur, cum subditur: *Et ut darent hostiam secundum quod scriptum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.* Hæc hostia pauperum erat, qui agnum ferre non poterant. Dignatus est enim Dominus pro nobis pauper fieri; dignatus est pro nobis redimi. Data quippe est hostia, quæ dabatur pro conceptis et natis in peccato, pro Domino, qui nec conceptus nec natus est in peccato. Redemptus est etiam secundum hoc quod scriptum est, quod primogenitus qui non erat de tribu Levi, quinque siclis argenti redimebatur (*Lev.* XXVII). Voluit enim nobis vitam humilitatis tam exemplo quam verbo commendare. Exemplo, quia, cum esset omnium dives, natus est pauper, et pro nobis pauper fieri voluit. Cum esset Redemptor mundi, voluit redimi; cum esset rex omnium, voluit pro se tributum dari; cum esset Dominus omnium, voluit hominibus subdi. Unde ipse ait: « Non veni ministrari, sed ministrare (*Matth.* XX). » Verbo, quia discipulis adhuc carnalibus, et de principatu contendentibus ait: « Qui major est vestrum, fiat sicut junior; et qui præcessor est, sicut qui ministrat (*Luc.* XXII), docens eos de sola humilitate contendere. In quo nostra retunditur superbia, qui malumus dominari quam subdi, qui fugimus dominatum hominum, et dominatum non fugimus vitiorum, qui tributa dare hominibus quasi pestem fugimus, et tributa dare diabolo non horremus, qui damna et exactiones pecuniæ quasi gravissimum scelus fugimus, et damna innocentiæ non timemus. Si aliquis sæcularis tollat nobis pecuniam, ab Ecclesia arcemus, divina fidelibus prohibemus, Deo nostro servitium subtrahimus. Et quia nobis auferitur pecunia, nos nobis auferimus divina Deo ministeria sua. Ut quid hoc? nisi quia viam Dei, paupertatem et humilitatem abjicimus, et pecuniam Deo et animæ nostræ præponimus. Contra quos Apostolus loquitur: « Omnino, inquit, delictum est in vobis, quod contentiones habetis inter vos, quare non magis injuriam patimini? » (*I Cor.* VI.) Quarto quoque inducit evangelista senem prophetam jam moriturum, qui viso, quod desideraverat, optat dimitti ad mortem. Describitur autem talis qui dignus sit Deo ferre testimonium. Nam erat *justus*, reddens unicuique sua, *timoratus*, non timore servili, sed filiali; quia timebat cum dilectione, et diligebat cum timore Deum; *Espectans* non ut dubius, sed certus, Redemptorem. *Et Spiritus sanctus*, cum septem donis suis, *erat in eo*. Hic orando et desiderando, meruerat a

Spiritu sancto habere responsum non visurum se A morlem, donec videret Christum. *Et venit*, non fortuitu, sed illustratus a Spiritu, *in templum*, et in eodem Spiritu eum esse Christum intellexit, et in ulnas suas eum suscepit. Quis potest pensare, fratres mei, quantum gaudium habuit iste senex, quando Redemptorem suum et mundi, quem tandiu desideraverat, suspiraverat et exspectaverat, oculis vidit, inter brachia sustulit, exsultans portavit? Qui cum gaudii magnitudinem nec exprimere, nec omnino tacere posset, in gratiarum actionem prorumpens, benedixit de immensis beneficiis suis Deum et dixit : *Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace.* Ac si aperte dicat : Nunc, Domine, exhibito quod promiseras, oro dimitti in pace, quando post magnitudinem gaudii, B non sentiam mortem. Et quare tantum gaudes? *Quia viderunt oculi mei salutare tuum.* Exteriores, exteriorem carnem ; interiores, interiorem divinitatem. Quarum conjunctio est salutare tuum et nostrum ; tuum, quia das ; nostrum, quia accipimus et sentimus beneficium, quandoquidem salutare, non est singulare, sed omnium commune. Unde sequitur : *Quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumen ad revelationem gentium*, huc usque cæcarum, et *gloriam plebis tuæ Israel.* De quibus Christus secundum carnem natus est. Et quia hodie ille sanctus senex sic a Spiritu sancto illuminatus est, ut lumen totius mundi agnosceret et bajularet, hinc inolevit mos in sancta Ecclesia ut omnes luminaria accensa hodie quasi Christum in manibus bajulamus. Ignis enim divinitatem ; cera, quæ apis virginalis est opus, humanitatem ex Virgine sumptam demonstrat. Nos itaque, fratres, quæramus omnibus modis animarum nostrarum purificationem ; redimamus peccata nostra per eleemosynarum largitatem ; offeramus Deo in holocaustum, turturis castitatem et columbæ innocentiam. Et sicut utraque avis facit gemitum pro cantu, dum sumus in hac valle lacrymarum semper habeamus gemitum, et more sancti Simeonis, justitiam esuriamus et sitiamus. Desideremus pacem et videre dies bonos, ut visitatione Dei illustrati, et gaudio sancti Spiritus repleti, pleni dierum et gaudentes dimittamur in pace ad mortem victuri in æternum, per Christum Dominum nostrum, cui est honor et gloria per infinita sæculorum sæcula. Amen.

Annotatio.

Observa pervetustum Ecclesiæ morem, quod in die Purificationis beatæ Mariæ virginis candelæ ceræ benedictæ fidelium manibus deferuntur. Quod etiam autumat Cyrillus archiepiscopus Hierosolymitanus, in oratione de occursu Domini nostri Jesu Christi, et de Simeone qui Deum excepit. Quamobrem, inquit, venite vos omnes Christi et Dei amantes, Domino læti et mundi occurramus, non legaliter, sed spiritualiter ; non ventrem geliciis explentes, sed spiritu exsultantes ; non nos vino inebriantes, sed spiritu ferventes. Læti hodie lampades ornemus. Tanquam filii lucis, ceras veræ luci Christo offeramus. Quoniam *lumen ad revelationem gentium* mundo apparuit, ideo lumina ex lumine supra nivem resplendeamus. Supra lac dealbati, supra sapphirum illuminati, supra immaculatas columnas in cœlos evolantes, ita in nubibus ad Dei occursum excamus. Hodie dilecti festi cursum perpetuo peragamus, cum angelis choros ducamus, cum pastoribus illuminemur, cum orthodoxis adoremus, cum Bethlehem festum agamus, cum Simeone Christum ulnis amplectamur, ut simus intra æterna Christi bona gratia et miserationibus et clementia Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et potentia in sæcula sæculorum.

XIII.

IN CATHEDRA SANCTI PETRI.

Petrus apostolus Jesu Christi, electis advenis dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, et Bithyniæ, secundum præscientiam Dei Patris, in sanctificationem Spiritus, in obedientiam et aspersionem Jesu Christi, gratia vobis et pax multiplicetur, etc. Hanc epistolam, fratres mei, scribit beatus Petrus B apostolus discipulis, qui de diversis nationibus venientes, erant conversi ad fidem Jesu Christi, et in persecutione, quæ facta est in Ecclesia Hierosolymitana, quando lapidatus est Stephanus, per diversa loca dispersi sunt. At beatus Petrus relinquens Hierusalem, tanquam firmus et nescius cedere persecutioni, tanquam bonus pastor habens curam etiam de absentibus, Epistolam consolatoriam et confortatoriam eis scribit. Primo, eos salutans ; secundo, de eorum profectu Deum benedicens ; tertio, ad tolerantiam passionum et tribulationum tanquam utilium eos exhortans. Sed quod tunc beatus apostolus Petrus dicebat illis, nunc quoque, fratres, ego dico vobis, qualiscunque ego sim qui officium et apostolatum Petri habeo ; missus enim sum vobis evange- C lizare. Qui etiam Petrus esse debeo, id est firmus ; pastor enim inter persecutiones et tentationes debet esse firmus et fortis, ut imperfectiones tam verbo quam exemplo possit confirmare. Vos quoque, fratres mei, electi estis, si tamen tenetis opere quod estis vocatione, si estis sicut nomine, ita in veritate Christiani. Advenæ quoque estis in hoc mundo, si intelligentes vos non habere hic manentem civitatem, ad æternam patriam toto desiderio festinatis, si inter hujus exsilii miserias ingemiscentes, ad patriam suspiratis, et dicitis cum Propheta : « Heu mihi ! quia incolatus meus prolongatus est (*Psal.* CXIX). » Et illud : « Advena ego sum apud te et peregrinus, sicut omnes patres mei (*Psal.* XXXVIII). » D In dispersione etiam positi estis, quoniam pauci inter infinitos malos, sicut pauca grana inter multas paleas misti estis. Alius enim electorum latet in Ponto, alius in Cappadocia, alius in Galatia, alius in Asia, alius in Hispania, alius in Britannia, alius hic, et alius ibi. Quos Deus, qui solus novit qui sunt ejus (*II Tim.* II), in fine sæculorum segregabit a malis, et in unum congregabit. Ad hoc enim, teste Joanne, mortuus est Christus, ut filios Dei qui erant dispersi, congregaret in unum (*Joan.* II). Electi autem estis non secundum merita vestra vel parentum vestrorum, *sed secundum præscientiam Dei Patris*, qui scilicet vos sua sola gratia ab æterno prædestinavit. Ad quid? *In sanctificationem Spiritus*, ut videlicet per spiritum, sanctum in baptismo vos emun-

daret ab omnibus peccatis vestris. *Et in obedientiam*, ut scilicet mundati a peccatis, non rediretis ad vomitum, sed de cætero mandatis Dei obedientes essetis. *Et in aspersionem sanguinis Jesu Christi*, ut videlicet participes essetis passionis Christi, per quam solam regnum cœlorum vobis aperitur et cœlestia terrenis confœderantur. Hic est enim ordo salutis nostræ, fratres mei. Primo enim antequam essemus, a Deo gratis ad vitam prædestinati sumus ; nati vero per baptismum sanctificamur ; deinde per obedientiam vitam Deo placitam ducimus et ad extremum per passionem Christi regni januam intramus. Quod autem tunc Petrus optabat suis, ego nunc opto, fratres mei, vobis : *Gratia vobis et pax multiplicetur*. Non opto vobis divitias, non honores, non glorias hujus sæculi, quæ multis sunt causa perditionis, sed opto vobis multiplicationem gratiarum, scilicet fidei, spei, charitatis, sapientiæ, justitiæ, fortitudinis, temperantiæ, cæterarumque virtutum quæ homines sanctos et Dei amicos efficiunt, et ad vitam æternam ducunt. Opto etiam vobis pacem, ut videlicet pacem habeatis cum Deo, ei obediendo, pacem vobiscum, vos mundos custodiendo ; pacem cum proximis, eos in Deo diligendo. Hæc enim pax homines efficit filios Dei. Scriptum est enim : « Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur (*Matth.* v). » Sequitur pars secunda, in qua Petrus benedicit Deum de beneficiis quæ discipulis suis contulerat dicens : *Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi*, subaudis *sit*. Sed quomodo, fratres mei, Deo optamus benedictionem, a quo est omnis benedictio, et a quo est benedictus quicunque est benedictus? Vel quomodo Deum benedicere possumus, qui benedicti esse non possumus, nisi a Deo benedicamur ? Sed alio modo Creator benedicit creaturam, alio modo creatura creatorem ; alio modo una creatura aliam creaturam. Creator enim benedicit creaturam sanctificando. Creatura vero dicitur benedicere Creatorem, ei gratias agendo. Una etiam creatura benedicit aliam, ei divinam benedictionem optando. Deum ergo benedicimus, fratres mei, cum ei gratias agimus de beneficiis suis.

Unde et subdit, *Qui regeneravit vos in spem vivam*, id est qui vos generatos ex Adam in mortem, regeneravit vos per baptismum in spem vivam, id est vitæ æternæ. Vel certe spem vivam vocat, quæ per charitatem bene operatur. Spes enim, sicut et fides, sine operibus mortua est (*Gal.* v), nec fructum parturit æternitatis. Quod est contra illos qui, cum male vivant, se futuros salvos præsumunt. Sed nunquid propter merita nostra vel parentum nostrorum *regeneravit* nos *in spem vivam?* Nequaquam, sed *secundum magnam misericordiam suam*. Et quomodo? *Per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis*. Resurrectio quippe ejus non solum est causa regenerationis et emundationis nostræ, sed etiam argumentum et causa est nostræ futuræ resurrectionis. Sicut enim mortuus est pro nobis, ne nos pro eo mori timeremus, ita resurrexit pro nobis, ut nos per eum resurrecturos speraremus. Et ubi est spes illa? *In vobis* qui custodimini non cum viribus vestris, sed in virtute Dei. Et quomodo est vobis spes illa? *Per fidem*. Non enim speraretis, nisi crederetis. Et quo tendit spes illa ? *In hæreditate* æternæ beatitudinis, a qua per peccatum primi Adæ exhæreditati eramus, et nunc per novum Adam hæredamur? Hæreditatem dico *incorruptibilem*, nec senio, nec morbo, nec aliquibus defectibus ; *et incontaminatam*, nec peccato, nec vitio, nec aliqua macula ; *et immarcessibilem*, nec mutationibus, nec deteriorationibus. Hæreditatem dico *conservatam in cœlis*, qui ejus digni esse merentur. Et ubi conservatam ? *In cœlis:* « Ubi nec ærugo, nec tinea demolitur, neque fures effodiunt, nec furantur (*Matth.* vi). » Ad quam hæreditatem, qui tendit in salutem æternam animæ et corporis, *præparatam revelari in tempore novissimo, in quo exsultabitis*. Juxta quod Joannes ait: « Filii Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus. Cum autem venerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est (*I Joan.* iii). » Et quid dulcius, quid gloriosius, fratres mei, quam in æterna beatitudine et gloria cum Filio Dei cohæredes esse, et cum eo in æternum gaudere ? Propter quam hæreditatem emendam contemnamus, id est vendamus, fratres mei, omnes temporales hæreditates, quoniam qui istarum amatores sunt, ad illam æternam pervenire non possunt. Sequitur pars tertia, in qua Petrus nos hortatur ad tolerantiam passionum, subdens : *Modicum si oportet vos contristari in variis tribulationibus.* Bene autem ait, *oportet*, quoniam frumentum, nisi prius trituratum, non reconditur in horreum, et sicut aurum, nisi prius examinetur non reponitur in thesaurum, ita nec justus, nisi prius per tribulationes probatus, non recipitur in regnum cœlorum. Bene etiam ait contristari, quoniam, quamvis, ut ait Apostolus, justi glorientur in tribulationibus in spe gloriæ filiorum Dei (*Rom.* v), tamen caro inter amaritudines tribulationum, non potest non contristari. Unde Dominus ait : « Tristis est anima mea usque ad mortem (*Matth.* xxvi ; *Luc.* xxii). » Bene quoque ait, *in variis tribulationibus*, quoniam sicut varietas membrorum exigit varietatem medicinarum, ita varietas morum exigit varietatem tribulationum. Bene autem ait *modicum*, quoniam in respectu æternæ beatitudinis quantacunque in hoc sæculo patiamur, modicum et momentaneum esse videtur. Unde Apostolus : « Existimo, inquit, quod non sunt condignæ passiones hujus temporis, ad futuram gloriam quæ revelabitur in vobis (*Rom.* viii). » Porro quam utilitatem nobis conferant tribulationes ostendit, cum subdit : *Ut probatio fidei vestræ*, id est fides vestra probata, *multo pretiosior sit auro quod per ignem probatur*. Prima utilitas tribulationum est, quoniam hic probant et purgant. Probant quoniam sicut equus in stadio, id est eques in prælio, ita fides in tribulationibus probatur. Purgant, quoniam sicut ignis reddit aurum purissimum, ita tribulatio justum. Secunda utilitas, est

mercs æterna. Unde et subdit, *Inveniatur in laudem, et gloriam, et honorem, in revelationem Jesu Christi Domini nostri.* Quæ autem, fratres mei, major laus potest nobis contingere, quam quando laudabimur a Deo dicente : « Venite, benedicti Patris mei (*Matth.* XXV), » qui fecistis hoc et hoc propter me ? Quæ major gloria potest esse quam quando Deus induet nos gloria immortalitatis, faciens nos sole clariores, et introducens nos in societatem angelorum dicens : Percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi ? Quis major honor esse potest quam associari angelis, patriarchis, prophetis et apostolis, imo etiam ibi esse ubi est unigenitus Filius Dei, et non solum vocari, imo etiam esse et apparere filii Dei ? Hæc autem fient in revelatione Jesu Christi; id est in fine mundi, quando Jesus Christus, qui modo est absconditus, et a pluribus contemnitur, aut ignoratur, veniet ad judicium cum potestate magna, claritate et majestate, revelans potentiam suam, revelans etiam occulta cordium nostrorum, revelans quoque quantam gloriam sui dilectores et quantam pœnam sui contemptores meruerunt. Ne autem crimina nostra, fratres mei, ibi ad confusionem revelentur, nunc revelemus ea per confessionem, ea lacrymis abluentes et eleemosynis redimentes, omnia transitoria vilipendentes, ad cœlestia toto desiderio festinantes. Ad quæ perducere nos dignetur Deus et Dominus noster, cui est honor et gloria per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Vita D. Petri per Dorotheum.

(5) Petrus apostolorum Coriphæus, ut in epistolis suis innuere videtur, Evangelium Domini Jesu Christi, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Bithynia, et tandem Romæ prædicavit (*I Petr.* I), ubi et postea sub Nerone rege capite ad terram verso (nam ad hunc modum ipse pati volebat) tertio Kalendas Julii crucifixus, ibique sepultus est.

XIV.

IN FESTO SANCTI MATTHIÆ.

Exsurgens Petrus in medio fratrum dixit (erat autem turba hominum fere centum viginti) (*Act.* I) etc. Hodie, fratres mei, natalitium sancti Matthiæ apostoli celebramus, qui est in loco Judæ proditoris divina electione subrogatus, ne videlicet sacramentum duodenarii a sua perfectione claudicaret. Hinc est quod lectio ejus explicans electionem, hodie in sancta Ecclesia recitatur, quæ quadripertita est. Primo enim, surgit Petrus inter fratres ; secundo, demonstrat reprobationem Judæ, et alterius substitutionem a Spiritu sancto fuisse prædictam ; tertio, ostendit quod unus ex fratribus debeat ei subrogari ; quarto, ostenditur quomodo substitutus sit. Ait ergo, *Exsurgens Petrus in medio fratrum.* Tria dicit, *exsurgens, et in medio,* et *fratrum.* Quæ quidem tria sunt in vero pastore requirenda. Erat enim exsurgens super reliquos, ut gradu ita etiam vita, et virtutum altitudine, juxta illud : « Super montem excelsum ascende, tu qui evangelizas Sion (*Isa.* XL). » Nec tamen idcirco reliquos quasi minores et subjectos despiciebat, ut quidam faciunt, sed eos quasi æquales et fratres amabat. Unde idem ait : « Nec ut dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo (*I Petr.* V). » Rursus ita erat exsurgens inter fratres, quod etiam in medio eorum erat per æquitatem. Quod enim medium est, æqualiter se habet ad circumstantias. Petrus quoque æqualiter se habebat erga omnes. Non enim, ut quidam faciunt, vel propter sanguinem, vel propter aliquod temporale emolumentum, vel propter aliquam temporalem intentionem, unum alii præponebat ; sed in exercenda justitia, ordinatione, electione, æquitatem et rectitudinem observabat. Itaque qui pastor est, ad exemplum Petri per altitudinem vitæ exsurgat ; per charitatem minores tanquam fratres et sibi æquales habeat ; et per æquitatis rectitudinem medium teneat. *Erat autem turba hominum simul fere centum viginti.* Qui numerus constat ex denario duodecies ducto. In quo ostenditur conventum discipulorum in exsecutione fuisse perfectum. Sed tamen *fere* additur, quoniam numerus, propter ruinam Judæ minoratus, erat perficiendus. Qui omnes esse simul dicuntur sicut loco, ita fide, amore et communitate. Unde et de eis dicitur : « Multitudinis credentium erat cor unum et anima una, erantque eis omnia communia (*Act.* II). « Sequitur pars secunda, in qua ostendit Petrus Judæ reprobationem et alterius substitutionem a Spiritu sancto fuisse prædictam, dicens : *Viri fratres, oportet impleri Scripturam quam prædixit Spiritus sanctus per os David de Juda.* Et cum deberet subjungere Scripturam, interponit causam reprobationis, dicens : *Qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Jesum,* id est dux proditionis fuit, *qui connumeratus erat nobiscum, et sortitus est sortem ministerii hujus.* Ac si dicat : Nobiscum erat numero non merito, vocatione non electione, ministerio non virtute. *Et hic quidem possedit,* id est fecit possideri, *agrum iniquitatis,* reddito pretio iniquæ proditionis Judæis. Vel *possedit,* quia forte in eo sepultus fuit. *Et suspensus crepuit medius, et diffusa sunt omnia viscera ejus.* Qui licet peccasset gravissime prodendo, tamen gravius peccavit desperando. Cujus guttur de quo vox proditionis exierat laqueo suffocatur. Venter et viscera quæ proditionem conceperant effunduntur. Moritur autem non in terra, non in cœlo, sed in aere, quoniam societate hominum et angelorum indignus, aeris potestatibus erat agregrandus. *Scriptum est enim in libro Psalmorum : Fiat habitatio ejus* (ante tempus) *deserta,* quoniam impii « non dimidiabunt dies suos (*Psal.* LIV). » *Et episcopatum ejus accipiat alter.* Quia commissum talentum, quo male usus est, auferetur ab eo, et dabitur alii bene usuro (*Matth.* XXV). Multi, fratres mei, hodie exsecrantur scelus Judæ qui tradidit Dominum, sed ipsi simile scelus incurrunt. Quicunque enim vel veritatem pro pretio dicunt, vel justitiam pro munere faciunt, Deum, qui veritas est et justitia, vendunt. Quicunque enim vel

(5) Epiph., lib. I, tom. II, *Contra hær.*

manus impositionem, vel ecclesiasticam administrationem, vel aliquod sacramentum Christi vendunt, ipsum Christum, quantum in eis est, vendunt. Qui laqueo collum suum stringunt, dum rete iniquitatum vocem et officium prædicationis sibi auferunt, seipsos suspendunt et occidunt, dum male vivendo, ab officio quod indigne administrant, se suspendunt, et se spiritualiter necant. Quorum venter crepat et viscera effunduntur, quoniam consilium eorum dissipatur, id est pereunt omnes cogitationes eorum. Quorum dies sunt pauci, quoniam in malo et non in bono sunt consummati. Et habitatio eorum fit deserta, et episcopatum eorum accipit alter, quoniam conversatio eorum, ut digna erat, perit, et talentum male ministratum alter sumit. Impiis quoque Judæis, qui Judæ dicenti: « Peccavi tradens sanguinem justum, responderunt: Quid ad nos? tu videris (*Matth.* xxvii), » similes sunt qui eos qui sibi per Simoniam vendiderunt; et non se, qui pecuniam dederunt, reos Simoniæ opinantur. Sed Simoniaeos, tam emptores quam venditores, simul involvit damnatio, nisi quia præcessuri sunt in pœna qui in gradu et scientia præcedebant. Quod vero Judæi dixerunt : « Non mittamus xxx argenteos in corbonam, quia pretium sanguinis est, sed inde emerunt agrum in sepulturam peregrinorum (*Ibid.*), » imitantur hodie quidam qui pecunias male habitas offerre Deo metuunt, et tamen eas in eleemosynas vel in alios usus conferunt, non attendentes quoniam quod non licuit offerre, non licuit dare vel sibi retinere.

Sequitur pars tertia, in qua ostendit Petrus de quibus, id est, ad quid substitutio debeat fieri cum subdit : *Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt omni tempore congregati, ex quo Dominus Jesus intravit et exiit inter nos, incipiens a baptismate Joannis usque in diem qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis nobiscum fieri, unum ex istis.* Ex his, inquit, qui nobiscum sunt. Quoniam de fratribus ejusdem congregationis debet fieri electio, si ibi dignus possit inveniri. Quod aperte est contra illos, qui propter invidiam suos bonos fratres contemnunt, et eligunt extraneos. Ait ergo, *viris*, quoniam viri tam ætate quam moribus debent in pastores eligi, unde et presbyteri, id est *seniores*, nuncupantur. Quod aperte est contra illos qui juniores ætate vel moribus eligunt in pastores, cum ipsa sapientia Patris Dominus noster Jesus Christus, non nisi tricesimo anno voluerit aperte prædicare et Ezechieli prophetæ non nisi tricenario aperti sunt cœli, et in canonibus prohibitum sit, nisi tricenarium in sacerdotem ordinari. Ait etiam *ex his qui vobiscum sunt omni tempore quo Dominus Jesus intravit et exiit inter vos, incipiens a baptismate Joannis*, etc. Quoniam illi soli debent eligi in pastores, qui longo tempore fuerunt eruditi in schola sanctarum Scripturarum et morum ordinandorum. Quod aperte est contra illos qui rudes et novitios eligunt in pastores, cum Apostolus præcipiat episcopum ordinandum non neophytum, ne elatus cadat in ruinam diaboli. Ait etiam *testem resurrectionis fieri nobiscum*. In quo ostendit ad quid debeat in sacerdotem vel in pastorem aliquis eligi, quoniam ad hoc ut resurrectio Christi semper testificetur non solum testimonio prædicationis, sed etiam testimonio bonæ vitæ et boni operis, ut videlicet sic prædicet, sic vivat, sic agat ut ostendat se vere credere Christi resurrectionem, et vere sperare suam. Quod aperte condemnat nos indignos sacerdotes, qui, et si verbo Christi resurrectionem et nostram prædicamus, tamen moribus et factis eam negamus. Cum enim præsentem vitam, tantisper amamus, quod propter eam ultra modum concupiscimus, multa illicita et vitæ futuræ contraria facimus, resurrectionem vel vitam futuram nos non credere vel non sperare demonstramus. Unde etiam minores de resurrectione facimus dubitare et dicere : « Si nostri pastores, cum prudentes sint, sperarent resurrectionem, nunquam sic viverent, nunquam talia perpetrarent, et propterea non exspectantes vitam futuram omnia referunt ad præsentem. Quorum ruina (quod sine gemitu dicere non possum) nobis imputatur. Sequitur pars quarta in qua ostendit quomodo Mathias substitutus sit, cum dicitur : *Et elegerunt duos, Joseph qui nominabatur Barsabas, qui cognominatus est Justus, et Matthiam.* Ac si dicat : Non extranei, sed ipsi elegerunt. Nec unus vel duo, sed communiter. Non enim extranei, sed ipsi fratres; qui confratres suos ex quotidiano convictu familiarius agnoverunt, debent eligere. Quod aperte contra principes vel pontifices est, qui eos quorum vitam non cognoverunt, eligere præsumunt. Nec unus vel duo sibi dilectum vel utilem nisi forte omnes communiter alicui honestæ personæ non sibi suspectæ, sponte communem concesserint electionem. Elegerunt autem apostoli duos, quos juxta arbitrium suum cæteris præponebant, quorum alter cognominatione justitiæ commendatur; alteri vero ad commendationem sufficit quod a Domino electus est. Sed quoniam uter eorum alteri præponendus esset, nesciebant, ad orationem confugiunt, et Deum consulunt dicentes : *Tu, Domine, qui corda nosti hominum, ostende quem elegeris ex his duobus, unum accipere ministerii hujus et apostolatus, de quo prævaricatus est Judas ut abiret in locum suum.* In quo nobis dederunt exemplum ut electionem celebraturi, communem cum fratribus omnibus faciamus orationem ad Deum, ut ipse qui solus novit corda hominum, eligat et demonstret quem ad ministerium suum noverit magis dignum. *Et dederunt fortes eis, et cecidit sors super Matthiam, et annumeratus est cum undecim apostolis.* Hinc sumunt quidam auctoritatem sibi sumendi sortes. Sed tamen noverint quod privilegia paucorum non faciunt legem communem. Si tamen voluerint sortibus uti, faciant hoc quod apostoli fecerunt, et non nisi in necessariis et dubiis. Alias graviter peccant, nec merentur a Domino certificari. Apostoli vero qui dederunt sor-

tes in re tam necessaria et dubia, et hoc cum oratione, a Domino exaudiuntur. Nam Matthias a Deo sortem regente electus est, et annumeratus est tam merito quam numero, tam electione quam sorte, tam potestate quam ministerio, cæteris apostolis, tam in cœlis quam in terra. Unde hodierna die de terra assumptus, cum cæteris apostolis in cœlo glorificatus, cum eisdem mundum judicaturus. Cujus meritum et intercessio faciat nos vitæ æternæ adjudicari, largiente Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Vita divi Matthiæ per Dorotheum.

(6) Matthias cum esset unus ex septuaginta discipulis, postea undecim apostolis duodecimus, loco Judæ proditoris, annumeratus est (*Act.* I). Hic in interiore Æthiopia, ubi Hyssus maris portus, et Phasis fluvius est, omnibus barbaris et carnivoris prædicavit Evangelium. Mortuus est autem in Sebastopoli, ibique prope templum Solis sepultus.

XV.

IN ANNUNTIATIONE BEATÆ MARIÆ.

Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet (*Isa.* XI), etc. His verbis, fratres charissimi, prædixit olim Isaias propheta Christum in carne venturum, ostendens tria, scilicet unde esset oriundus, quantis donis a Spiritu sancto esset illustrandus, et qualis erga alios esset futurus. Porro unde esset oriundus primo ostendit cum dicit : *Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet.* Metaphorice, fratres mei, vocat radicem semen Jesse patris David; virgam vero beatam Virginem, et florem Christum. Radix quippe est ima et occulta in terra, et tamen ex ea surgit arbor magna. Sic stirps Jesse fuit ima et occulta, quoniam plebeus erat Jesse, id est nullius nominis, et tamen ex eo nata est regalis linea. Et sicut nesciretur ubi esset radix, nisi propter arborem inde surgentem, ita nulla notitia esset de Jesse, nisi per regiam lineam ex eo procedentem. Virga quoque est plana, virens, recta et rotunda. Sic beata Virgo fuit plana ab omni nodo vitiorum, fuit virens omni virore virtutum, fuit recta rectitudine intentionis, fuit rotunda rotunditate perfectionis. In flore vero sunt tria, pulchritudo, odor et spes. In Christo quoque fuit pulchritudo omnium virtutum. Unde de eo scriptum est : « Speciosus forma præ filiis hominum (*Psal.* XLIV). » In ipso quoque fuit odor omnium bonarum virtutum. Unde de eo scriptum est : « Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus (*Gen.* XXVII). » Et in Evangelio legimus quoniam « abiit opinio ejus per totam regionem (*Matth* IV). » In ipso etiam fuit et est spes fructus æterni. Unde ipse vocatur a prophetis Exspectatio gentium (*Gen.* XLIX), et Desideratus cunctis gentibus (*Agg.* II). Porro tunc vocatur flos; nunc vocatur fructus. Quoniam ipse qui nobis est flos in via, erit fructus in patria. Nunc enim pulchritudine suarum virtutum, et odore suorum operum et morum, nos delectatur et allicit, et spe suavitatis qua fruuntur sancti in patria nos trahit. In futuro vero gustu suæ ineffabilis suavitatis nos in æternum satiabit. Si illa ineffabili dulcedine, fratres mei, in æternum satiari cupimus, in pulchritudine ejus admiremur, et in odore ejus curramus, et in spe trahamur, orantes cum sponsa et dicentes : « Trahe me post te, curremus in odore unguentorum tuorum (*Cant.* I). » Convenienter autem ait : *Et flos de radice ejus ascendet*, quoniam non de insitivo surculo, sed de sola carne Virginis sine opere virili conceptus est Christus. Convenienter quoque ait, *ascendet*, quoniam Christus merito humilitatis altitudinem virtutis ascendit, non solum ut esset caput totius Ecclesiæ, sed etiam ascendit super cherubim et seraphim et super cœlos cœlorum usque ad Patris æqualitatem, nobis relinquens exemplum ut mereamur ascendere ad cœlorum altitudinem.

Quantis autem donis a Spiritu sancto esset illustrandus ostendit, cum subdit : *Et requiescet super eum Spiritus Domini.* Non solum enim Spiritus sanctus, sed etiam tota Trinitas in homine Jesu Christo requiescit, id est gratanter quiescit. In cæteris quippe hominibus aliquid est quod Deo displicet; in Christo autem nihil est vel fuit quod Deo beneplacitum non sit, teste Patre qui de eo dixit : « Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui (*Matth.* III). » Nos ergo, fratres mei, omne quod Deo displicet excludamus a nobis. Si volumus quod Deus requiescat in nobis, evitemus peccata per quæ Deus excutitur a nobis. Sequitur in textu : *Spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini.* Unus est enim spiritus, sed diversa sunt ejus dona. Qui nomen suum donis suis ideo tribuit, quoniam ea in aliquo nunquam derelinquit. Qui enim habet dona Spiritus sancti, habet Spiritum sanctum, et qui habet Spiritum sanctum, habet ejus dona, præsertim cum nihil aliud sit Spiritum sanctum habere, quam ejus dona habere. Porro in Domino nostro sunt septem, id est omnia dona Spiritus sancti. Omnia quippe habet in potestate, qui ea cui vult potest dare, sed in usu non habet, nisi ea quæ oportet eum habere. Pœnitentia enim et refrenatio libidinis sunt dona Spiritus sancti, quæ Christus in se non habet, quoniam non oportet. Primum donum est sapientia divinorum, ut notitia trinitatis in unitate, et unitatis in trinitate, et notitia divinorum secretorum, notitia creandi, conservandi propagandi, et gubernandi universa. Quod donum quis magis habuit quam ille qui essentialiter est sapientia Dei Patris, et qui cum Patre ab æterno omnia disposuit, et in tempore omnia creat, conservat et regit? Et tamen istud donum in tempore accepturus dicitur, quoniam quod erat ei, secundum quod Deus natura est, factum est ei se-

(6) Euseb., lib. 2, *cap.* 1, Hist. eccles.

cundum quod est homo gratia. Secundum donum est intellectus occultorum, ut videlicet intelligere occulta cordium, occulta futurorum, occulta Scripturarum, occulta absentium et invisibilium, qui proprie spiritus prophetiæ potest dici. Quod donum quis magis habuit quam ille qui occultas cogitationes iniquorum Judæorum arguit, et futura et absentia tanquam præterita narravit? Inde est quod propheta, imo Dominus prophetarum vocatur. Moyses enim de eo ait : « Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris (*Deut.* XVIII). » Et in Evangelio : « Hic est vere propheta qui venturus est in mundum (*Joan.* VI). » Tertium donum est consilium inter insidias et pericula hujus mundi. Quod donum quis magis habuit quam ille qui humano generi de salute desperanti consilium dedit, et qui quotidie inconsultis consulit? Propter hoc enim antonomatice a propheta « consiliarius, et angelus magni consilii » nuncupatur (*Isa.* IX). Quartum donum est fortitudo resistendi persecutionibus et tentationibus hujus mundi. Quod donum quis magis habuit quam ille qui diabolicas tentationes et persecutiones penitus superavit, aerias potestates debellavit, fortem armatum alligavit, et omnia vasa ejus distribuit. Propter hoc enim, « Deus fortis et Dominus virtutum » a propheta appellatur (*Isa.* I). Quintum donum est scientia discernendi virtutem a vitio, verum a falso, bonum a malo, justum ab injusto. Quod donum proprie discretio spirituum dicitur. Quod donum quis magis habuit quam ille qui « scientiarum Dominus est (*I Reg.* II), » et « qui scrutatur renes et corda (*Rom.* VIII), » qui non solum inter bona et mala dijudicat, sed etiam inter bona et bona, mala et mala, et secundum merita unicuique redditurus est? Unde Apostolus : « Vivus est, inquit, sermo Dei, et penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus, compagum quoque et medullarum, et discretor cogitationum et intentionum, et non est aliqua creatura invisibilis in conspectu ejus (*Hebr.* IV). » Sextum donum est pietas diligendi, compatiendi, et benefaciendi. Quod donum quis magis habuit quam ille qui seipsum dedit non solum pro amicis, sed etiam pro inimicis, orans etiam pro persecutoribus suis? Propter hoc etiam non solum pius, sed ipsa pietas et ipsa charitas appellatur. Septimum donum est timor Domini filialis; habuit quidem Jesus Christus non passionem timoris, sed reverentiam et obedientiam omnia Patri attribuens, ei usque ad mortem obediens. Et hæc quidem dona hic descendendo enumerantur, quoniam Christus (de quo hæc dicuntur) ab altitudine divinæ sapientiæ usque ad extremum donum, id est timorem Domini qui est initium sapientiæ (*Psal.* CX), propter nos est humiliatus. Nos vero, fratres, qui in infimis positi sumus, a minore dono, id est timore Domini, in altum proficiamus. Oremus ergo ipsum qui sine mensura habet plenitudinem donorum, ut ipse secundum mensuram suæ voluntatis nobis distribuat ea. Oremus et dicamus, Domine : immitte in corda nostra timorem nominis tui, ut, propter te, peccata et omnes turpitudines evitemus. Sed quia hoc non sufficit, da etiam nobis, Domine, spiritum pietatis, ut simus pii in te et in proximos nostros, te super omnia, et proximos sicut nos diligentes. Sed quoniam quidam habent zelum Dei, sed non secundum scientiam, da quoque nobis, Domine, spiritum scientiæ, ut sciamus cui pietatem, et cui correctionem debeamus. Sed quoniam quidam sciunt, sed tamen propter pusillanimitatem quæ sciunt facienda aggredi non audent, da simul, Domine, nobis spiritum fortitudinis, ut fortiter agere, et tam duris quam blandis resistere valeamus. Sed quoniam quidam etiam fortes sunt, sed tamen in angustia periculorum perturbantur, da etiam nobis, Domine, spiritum consilii, ut tam nobis quam aliis consilium rectum dare possimus. Sed quoniam rectum consilium per spiritum intellectus ministratur, da nobis quoque, Domine, spiritum intellectus, ut eo illustrati quod faciendum sit in dubiis intelligamus. Sed quoniam intellectus per participationem veræ et æternæ sapientiæ confertur, da nobis sedium tuarum, Domine, assistricem sapientiam, ut sciamus quid acceptum sit coram te omni tempore.

Sequitur pars tertia, in qua ostendit qualis Christus erga alios esset futurus, demonstrans eum futurum Judicem subtilem et incorruptum defensorem bonorum, persecutorem malorum, justos et fideles sibi conjuncturum. Judicem subtilem eum futurum demonstrat, cum dicit : *Non secundum visionem oculorum judicabit, neque secundum auditum aurium arguet.* Ac si diceret : Non secundum exteriorem superficiem, sed secundum interiorem conscientiam judicabit, juxta quod scriptum est : Homo videt in faciem, Deus autem intuetur cor (*I Reg.* XVI). Visus enim humanus persæpe fallitur, dum non interius, sed tantum exterius videt. Hinc est quod multoties judicat hominem justum qui injustus est, et e converso · et opus rectum, quod perversum est, vel e converso. Humanus quoque auditus similiter fallitur, dum nescius cogitationum vel intentionum, ex quibus proferuntur verba, tantum exteriorem vocem attendens, judicat verbum verum, quod falsum est, vel bonum, quod malum est. Hinc est quod judicare in hoc sæculo multum periculosum est. Quamvis enim judex neminem intendat fallere, tamen multoties fallitur, justificans damnandum, vel damnans justificandum. Hinc Dominus nos monet, dicens : « Nolite, inquit, judicare, et non judicabimini (*Luc.* VI). » Et Apostolus : « Nolite, inquit, judicare ante tempus, quoadusque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium (*I Cor.* IV). » Judicem incorruptum Christum fore demonstrat, cum subdit : *Sed judicabit in justitia pauperes*, id est causam pauperum, circa quam omnes fere judices mundani corrumpuntur. Alii enim corrumpuntur contemptu, ita quod causam pauperum tanquam sibi

inutilem audire contemnunt. Unde Isaias : « Pupillos non judicant, et causa viduæ non ingreditur ad eos (*Isa.* I). » Alii vero, et si eam audiunt, tamen corrumpuntur munere, vel favore, vel amicitia, vel metu parentum, ne eam juste judicent. Contra quos Psalmista : « Usquequo judicatis iniquitatem, et facies peccatorum sumitis? Judicate egeno et pupillo, humilem et pauperem justificate (*Psal.* LXXXI). » Alii vero, et si istis non corrumpuntur, corrumpuntur immoderato motu misericordiæ, dum contra rectitudinem justitiæ per misericordiam pauperi conferunt quod per invidiam diviti auferunt. Sed qui judex sedet, non debet agnoscere faciem in judicio, sed a cupiditate, a favore, a metu, a contemptu, ab amore, ab odio, a misericordia et invidia alienus esse debet. Unde Dominus Moysi : « Non consideres in judicio personam pauperis, nec honores vultum potentis (*Levit.* XIX). » Non consideres personam pauperis miserando in præjudicium divitis, nec honores vultum potentis ei favendo in præjudicium pauperis. Talis prædictus est a propheta Christus futurus, qui in judicio personam non agnoscat, sed omnes etiam pauperes æque judicet, non parcens pauperi prave viventi, nec damnans divitem recte viventem. Unde scriptum est : « Deus potentes non abjicit, cum et ipse sit potens (*Job* XXXVI). » Quod vero foret defensor bonorum ostendit, cum subdit : *Et arguet in æquitate pro mansuetis terræ*, id est, potentes, injuste opprimentes mansuetos, corripiet in æquitate. Unde et ei dictum est : « Tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adjutor (*Psal.* IX). » Quod si aliquando dissimulet ferre auxilium mansuetis, quandiu noscit tribulationes eis necessarias, tamen « non in finem oblivio erit pauperis, patientia pauperum non peribit in finem (*Ibid.*). » Quod foret persecutor malorum ostendit, cum subdit : *Et percutiet terram virga oris sui*, id est corripiet terrenos rectitudine prædicationis suæ ab amore terrenorum, et diriget ad amorem cœlestium. *Et spiritu labiorum suorum*, id est spirituali sermone, interficiet impium, id est impietatem ab homine, et generabit in eo pietatem. Vel si inemendabilis perstiterit, rectitudine sententiæ judiciariæ damnabit ipsum impium et terrenum in æternum. Quidam etiam hoc specialiter de Antichristo dictum putant. Quod justos et fideles sibi esset conjuncturus, et in consortio eorum delectaturus, ostendit, cum subdit: *Et erit justitia cingulum lumborum ejus, et fides cinctorium renum ejus*. Per lumbos enim et renes delectatio intelligitur; per cingulum et cinctorium, societas eum circumdans. Erit ergo justitia cingulum lumborum ejus, et fides cinctorium renum ejus, quoniam in societate justorum et fidelium delectabitur. Deliciæ enim illius sunt esse cum filiis hominum (*Prov.* VIII), non veterum scilicet sed novorum. Ut ergo, fratres mei, Christum delectet habitare nobiscum, imo in nobis, purgemus per pœnitentiam a nobis omnem immunditiam, satagamus in nobis habere justitiam et fidem. Quoniam enim Christus in suis similibus delectatur, simus tales qualis ipse est, simus justi sicut ipse justus est, fideles sicut ipse fidelis est, mundi sicut ipse mundus est, misericordes sicut ipse misericors est, quatenus in eo delectemur et ipse in nobis, nos in eo habitemus et ipse in nobis, ipso largiente qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XVI

IN EODEM FESTO.

Missus est angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph, de domo David, et nomen virginis Maria (*Luc.* I), et reliqua. Quinque sunt partes hujus lectionis, fratres mei : Primo enim angelus mittitur a Deo ad virginem; secundo, ingressus eam salutat; tertio, turbatam confortat; quarto, quærenti modum determinat; quinto, ipsa, suam humilitatem professa, promissum fieri optat. Primo ergo mittitur a Deo archangelus ad virginem, ministerium nostræ redemptionis ferens. Sed cum Deus omnipotens solo nutu posset nos redimere, cur placuit ei redimere nos tam laborioso et tam humili modo : ut scilicet propter nos carnem de muliere sumeret, nasceretur, nutriretur, infirmitates hominis pateretur et etiam moreretur? Ob tres causas. Prima est, quia sic nimiam charitatem, quam erga nos habebat, melius demonstravit; dum non per alium, sed per seipsum nos redemit; nostras infirmitates suscipiendo nobis condescendit et se nobis coæquavit et non aliud, sed seipsum pro nobis pretium dedit. Ac si aperte dicat : Amate me, quia tantum vos amavi. Secunda est, quia sic exemplum humilitatis imitandum nobis melius demonstravit, dum seipsum pro nobis exinanivit, matrem pauperculam elegit, paupertatem, abjectionem et persecutionem pati voluit. Ac si aperte dicat : Sequimini viam quam vobis demonstravi. Tertia est, quia sic nostræ miseriæ convenientiorem medicinam adhibuit, dum genus humanum per mulierem damnatum, per mulierem salvavit, sicut caro peccaverat, ita caro purgaret, juxta illud hymnographi : « Culpat caro, purgat caro, regnat Deus, Dei caro. » Sicut igitur diabolus per serpentem seduxit mulierem, et per mulierem virum, ita Dominus per angelum instruxit mulierem, et per mulierem salvavit genus humanum. Quamvis enim homo peccando Deum offendisset, et ideo ab eo juste expulsus esset, tamen quia non obliviscetur misereri Deus, prior legatum pacis mittit et pacem offert homini. In quo nos instruit, ut si quandoque aliquis nos offendendo iram Dei meruit, non exspectemus ut ab eo petamur, sed ipsi priores per legatos pacis ei veniam et pacem offeramus, ut simus filii Patris cœlestis qui cupit semper aversos a se convertere et profugos revocare. Eleganter autem angelus Gabriel, qui *fortitudo Dei* interpretatur, mittitur ad Mariam, ut pote virgo ad virginem, fortitudo Dei ad fortem mulierem. Quam exoptans et prævidens Sa-

lomon, ait : « Mulierem fortem quis inveniet? procul et de ultimis finibus pretium ejus (*Prov.* XXXI). » Fuit quippe beata Virgo inter omnes quæ fuerunt vel erunt a principio usque ad finem fortissima, quæ prima et sine exemplo carnem, sexum et ætatem vincens, virtute mentis conservavit in nobilitate humilitatem, in paupertate honestatem, in conjugio virginitatem. Et ideo etiam ei datum est ut sine exemplo in virginitate haberet fecunditatem. Solet enim nobilitas expugnare humilitatem, paupertas honestatem, conjugium virginitatem, virginitas fecunditatem. Propterea admirabilis beata Virgo fuit; quæ quamvis de regia stirpe nata esset, quamvis ab angelo salutata, quamvis gratia et benedictione repleta, quamvis mater Dei electa, tamen in tanta sublimitate nescit elevari (ut quidam faciunt), sed potius se ancillam fatetur et subjectam. *Ecce*, inquit, *ancilla Domini*. Rursus quamvis esset paupercula, quamvis fabro desponsata, quamvis plebeia et ignota, tamen non se contempsit, non per inhonesta effluxit, ut quidam pauperes faciunt, tanto diffusius quanto occultius, sed potius in paupertate honestatem conservavit et sanctitatem. Rursus, quamvis esset conjugata, quamvis tenera puella, tamen nuptialibus lenociniis non fuit irretita, sed potius in conjugio servavit virginitatem. Sic ergo meruit etiam in virginitate singularem habere fecunditatem, et ut non qualemcunque, sed etiam ipsum Filium Dei generaret. Admirentur igitur et æmulentur eam nobiles, ut videlicet ad exemplum ejus discant in nobilitate observare humilitatem. Admirentur et æmulentur eam conjugati et conjugatæ, ut ad exemplum ejus discant in conjugio observare castitatem. Admirentur quoque et æmulentur eam virgines, ut ad exemplum ejus discant habere in virginitate fecunditatem, non fecunditatem carnis (hoc enim salva virginitate non possunt), sed fecunditatem fidei et bonorum operum, ut scilicet Christum per fidem in corde concipiant, ac per bonam confessionem et operationem pariant. Merito quippe ipsa beatissima virgo Maria nuncupatur, quæ *stella maris* interpretatur. Est enim quasi quædam lux, et quasi quædam stella prævia nobis, in magno et periculoso hujus mundi pelago navigantibus, suo exemplo nos ducens, suis virtutibus nos illuminans, suis intercessionibus nobis auxilians. Si ergo, fratres mei, si malignus spiritus nos infestat, si caro nos tentat, si mundus nos oppugnat, ad Mariam respiciamus, ad Mariam confugiamus, ad Mariam conclamemus.

Secundo, ingressus angelus ad Mariam, eam salutat. Quo ingressus? Æstimo quod in cubiculum, vel in aliquem locum secretum, ubi sancta Virgo clauso ostio orabat ad Patrem suum. Hinc discant virgines nostræ thalami secretum diligere, non publicum frequentare, non per plateas curiose discurrere, non velle videri et videre, ne forte sicut Dina concupiscantur et opprimantur (*Gen.* XXXIV). *Ave*, inquit, *gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus*. Hæc salutatio, fratres mei, quam Dominus per A angelum facit Virgini, et per Virginem humane generi, est signum pacis, demonstratio amoris, annuntiatio salutis. Per hanc quippe salutationem a Deo Virgini, et per eam humano generi pax offertur, amor demonstratur, salus annuntiatur. Quod nos imitantes, fratres mei, quando salutamus adinvicem, salutemus ex vera pace, non ex pravitatis consensu, ut quidam faciunt, de cujusmodi Joannes dicit : « Ne ave ei dixeritis. Qui enim ei dicit Ave, communicat operibus ejus (*II Joan.* I). » Salutemus ex vero amore, non ex sola itineris occasione. De cujusmodi Dominus dicit : « Et neminem per viam salutaveritis (*Luc.* X). » Salutemus ex vera salutis optatione, non ex doli et proditionis duplicitate, ut Judas. Quæ autem salus Mariæ annuntietur exponit, cum subditur . B *Gratia plena*. Vocatur siquidem excellenter, et quasi appropriata nuncupatione, gratia plena : quoniam nihil virtutis, nihil meriti, nihil honoris est, quod in ea non abundet, et gratiæ (quæ singulis sanctis sigillatim distribuuntur) Mariæ universaliter conferuntur. Sed et insuper, quod nemini unquam potuit contingere, cum gloria virginitatis gaudet etiam honore parentis, gestans intra se non qualemcunque, sed Deum, et Dei Filium, fontem omnium gratiarum, per quem gratia et veritas est, Jesum Christum. Rogemus igitur, fratres mei, matrem gratiarum, quatenus de fonte gratiarum quem parit, aliquem rivulum nobis impetret impartiri. *Dominus*, inquit, *tecum*. Tecum per essentiam, tecum per gratiam, tecum per amorem, tecum per incarnationem, tecum Dominus C in corde, tecum in ore, tecum in opere, tecum in ventre. Illi igitur qui adeo tibi familiaris est, et qui semper est tecum, nos, piissima domina, reconcilia, ut per te dignetur esse etiam nobiscum. *Benedicta tu*, inquit, *in mulieribus* imo præ omnibus mulieribus, utpote quæ cæterarum mulierum es remedium, honor et exemplum. Remedium, quia flagella cæterarum mulierum expias; honor, quia inhonestatem cæterarum mulierum honoras; exemplum, quia cæteris mulieribus viam virginitatis et omnis virtutis tui exemplo demonstras. Bene igitur benedicta in mulieribus, quæ præ omnibus mulieribus digna es benedici. Unde omnes mulieres, imo *omnes beatam* te *dicent generationes*. Tertio, turbatam confortat D angelus. Cum audisset enim insolitam salutationem, *turbata est in sermone ejus*. Solent quippe virgines (quæ veræ virgines sunt) semper esse formidolosæ et ad subitum occursum virorum insolitorum trepidare. Timent enim pericula floris virginei, qui cito amittitur, et amissus non recuperatur. Sic igitur beata Virgo, ex subito aspectu angeli, et ex insolita salutatione, turbata est, sed non est perturbata; imo prudenter *cogitabat qualis esset ista salutatio*. Noverat quippe quod aliquando Satanas transfigurat se in angelum lucis (*II Cor.* XI), et sub salutatione occultat fraudem, sub commendatione, deceptionem. Cogitabat igitur an ista salutatio et commendatio esset falsitatis, an veritatis. Cogitabat an ex adulatione esset, an ex amore. Quod et nos cogitare

debemus, fratres mei, quando aliquis nos salutat et commendat. Quod si salutatio et commendatio falsitatis est, erubescamus et contradicamus ; et quales prædicamur, esse studeamus. Si autem veritatis est, non apud nos elevemur, sed Deo totum, non nobis attribuamus. Si ex adulatione est, non recipiamus, sed tanquam falsitatem repudiemus. Si vero ex amore, amicis, qui in judicio rei amatæ sæpe falluntur, non omnino credamus. Turbatam igitur et cogitantem beatam Virginem angelus (quod proprie est bonorum angelorum) confortat, et, quod maxime timorem pellere solet, proprio nomine eam vocat dicens : *Ne timeas, Maria.* Et quare non sit ei timendum, imo potius gaudendum, subjunxit : *Invenisti gratiam apud Deum.* Ac si aperte dicat : Quia Deo, non hominibus placere desiderasti, apud Deum gratiam invenisti. Qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos. Unde Apostolus : « Si adhuc, inquit, hominibus placerem, Christi servus non essem (*Gal.* I). » Heu ! quam vani sunt illi qui totam vitam, corpus et animam suam, expendunt propter emerendam inanem principum mortalium gloriam, quam vix habere possunt, habitam cito perdunt ! Quam facilius possent invenire veram et æternam gloriam apud Deum !

Ecce concipies, inquit, *et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum.* De hac conceptione prædixerat Jeremias propheta, dicens : « Novum faciet Dominus super terram, mulier circumdabit virum (*Jer.* XXXI). » Mulierem concipere et parere filium non est novum. Sed in hoc partu novum et mirabile fecit Deus, vel in hoc quod non ex utero Virgo suscepit, sed in utero et ex utero tantum. Vel in hoc quod non per intervalla primum caro decisa est de carne matris, et post aliquot dies spiritus infusus est, sed simul concepit plenum virum, ex vera carne et vera anima constantem, Deum et Dominum nostrum Jesum Christum. De hoc eodem Isaias dicit : « Ecce virgo concipiet in utero et pariet filium (*Isa.* VII). » Cum autem hic tantum iste, nominativus virgo ponatur, necesse est ut ad utrumque verbum referatur. In quo aperte demonstratur sicut in conceptu, ita quoque in partu, virginem permansuram esse. Et vocabitur, inquit (*ibid.*), Emmanuel, quod interpretatur *nobiscum Deus.* Hic autem ait angelus : Vocabis nomen ejus Jesum : quod interpretatur *Salvator.* Quid enim aliud est nobiscum Deum esse, quam nos salvare ? Et quid est nos salvare, quam nobiscum Deum esse ? Per partum igitur Virginis Deus nos salvat et nobiscum est. Nobiscum est, nostræ carnis assumptione, nobiscum est charitate, nobiscum est protectione. *Hic erit*, inquit, *magnus.* Et vere magnus, quoniam ejus magnitudinis non est finis. *Et Filius Altissimi vocabitur*, non adoptivus, sed naturalis. Sed cum ab æterno fuerit magnus et Filius Altissimi, quare ait : Per futurum erit magnus, et Altissimi Filius ? Ad humanitatem, et ad hominum notitiam referendum est, quoniam qui primo parvus secundum humanitatem æstimatus est, postea magnus æstimatus est, postea magnus et Dei Filius esse operibus attestantibus innotuit. Hic est enim ille parvus lapis, qui excisus est de monte sine manibus, et postea excrevit in magnum montem, et occupavit totum orbem (*Dan.* II). *Et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus*, ut videlicet populo, in quo David regnavit corporaliter et temporaliter, Jesus regnet spiritualiter et æternaliter. *Et regnabit in domo Jacob in æternum*, id est in Ecclesia, quæ per fidei imitationem ad patriarcharum pertinet sortem. Sectemur, fratres, fidem patriarcharum ; simus Jacob, id est supplantatores vitiorum ; non regnet peccatum in nostro mortali corpore, et regnabit Jesus in nobis. « In malevolam enim animam non intrabit sapientia, et non habitabit in corpore subdito peccatis (*Sap.* I). » *Et regni*, inquit, *ejus non erit finis.* Non erit finis potestatis et gloriæ, non erit finis præmiorum. Quarto, quærenti modum, angelus determinat. Cum enim beata Virgo promissionibus angelicis fidem adhiberet, de modo adimpletionis dubitans ait : *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco ?* id est me non cognituram proposui. Alias super hoc dubitare non deberet, utpote quæ de sponso suo concipere posset. Modum ergo determinans angelus ait : *Spiritus sanctus superveniet in te.* Ac si aperte dicat : Non de virili semine concipies, sed de virtute Spiritus sancti. Sed cum superius beata Virgo plena gratia describatur, quomodo hic Spiritus sanctus dicitur superventurus ? Non ut eam gratia repleret, qua jam repleta erat, sed ut eam sancto et miro modo gravidam efficeret. *Et virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Virtus Altissimi potest dici vel Spiritus sanctus, juxta illud quod Lucas ait : « Vos autem sedete in civitate, quousque induamini virtute ex alto (*Luc.* XXIV) ; » vel ipse Filius, juxta quod Paulus vocat eum « Dei virtutem et sapientiam (*I Cor.* I). » Ait ergo : *Virtus Altissimi obumbrabit tibi*, id est, Spiritus sanctus æstum vitiorum a te excludet, ut habitatio munda in te Dei Filio præparetur. Vel certe virtus Altissimi, id est Filius Dei, obumbrabit tibi, id est obumbraculum carnis accipiet in te. Quia enim immensitatem divini fulgoris infirmitas nostrorum oculorum contemplari non posset, ideo Sol justitiæ Jesus Christus sese velavit carne, ut sic quodammodo melius eum contemplaremur sub nube. Ideoque videlicet, quia non ex virili semine, sed ex Spiritus sancti virtute concipies, *quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei*, id est ille qui nascetur. Non enim per hoc relativum, *quod*, sola caro, sed persona significatur. Neutrum tamen positum est, ad majorem rei expressionem. Si enim dixisset ille sanctus homo, vel ille sanctus vir, parum dixisse videretur, sed ait illud *sanctum ;* ac si aperte diceretur : Ille in quo nihil nisi sanctitas, nihil nisi bonitas est.

Et ecce Elizabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua. Postquam beatæ Virgini gaudium suum nuntiatum est, nuntiatur ei et gaudium cognatæ et amicæ suæ, ut ita gaudium gaudio cu-

mulcetur, et ut ad mutuam matrum visitationem et congratulationem, infantes quoque sancti in sanctis uteris congratulentur. *Et hic mensis est sextus illi quæ vocatur sterilis.* Ac si ei dicatur : Sicut cognata tua te præcucurrit concipiendo, ita filius ejus tuum præcurret prædicando et baptizando. *Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum* ; ac si aperte dicat : Non solum partus virginis, vel anus, vel sterilis, Deo est possibilis, imo etiam quidquid hominibus videtur impossibile, Deo est possibile, cui facilius est quidquid vult facere quam nobis verbum proferre, et propter hoc dictum est potius *omne verbum*, quam omne factum. Non ergo desperet quæcunque anima sterilis, quoniam licet per totam vitam suam fructum bonum non fecerit, speret tamen in Domino, qui in senectute, et etiam in extremo articulo vitæ, peccatores ab omni bono opere steriles respicit, et per pœnitentiam fructificare facit. Quinto, beata Virgo suam profitetur humilitatem dicens : *Ecce ancilla Domini.* Ecce, fratres mei, beata Virgo, quamvis gratia plena, quamvis Mater Dei et Domini nostri electa, tamen solam profitetur in se subjectionis humilitatem, nec hoc sola voce et fictione (ut quidam faciunt), sed corde et opere. Unde et statim post annuntiationem angelicam surgens (ut in sequentibus continetur) vadit salutare et obsequium præstare Elisabeth, Mater Dei, matri hominis, mater Regis, matri servi. Quod est contra plerosque nostrum, fratres mei, quos si quandoque nostris simulationibus Ecclesia decepta, et Deo permittente, ad aliquam administrationem ecclesiasticam promoverit, nostris meritis hoc ascribimus, et nostræ fragilitatis obliti cæteros contemnimus, immemores Domini exempli (*Matth.* xx), qui non ministrare, sed ministrari volumus, nosque non patres, sed dominos demonstramus, numerum equorum, acervum divitiarum, mutatoria mollium vestimentorum nobis aggregamus, cum pompa gloriaque procedimus, et in alto sublimati mortales videre dedignamur, quod facientes non humilitatem quam Dominus demonstravit nobis, sed superbiam diabolicam imitamur. Deinde beata Virgo per desiderativum et deprecativum verbum desiderat tota mente et deprecatur adimpleri promissum cum subdit : *Fiat mihi secundum verbum tuum*, quod est contra teporem quorumdam nostrum, fratres mei, qui ad æternas et beatas Dei promissiones torpescimus, cum tamen ad promissiones temporales inardescamus. Certe si aliquis rex temporalis promittat nobis honores et divitias vanas, eas cum toto desiderio non differri optamus et postulamus. Et ecce Deus promittit nobis æternum et beatum regnum, promittit nobis cœlestia bona, « quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, et in cor hominis non ascendit (*I Cor.* II), » et ad illa torpescimus et negligentes sumus. Ut quid hoc, nisi quia temporalia nimis ardenter amamus, et cœlestia bona, vel non credimus, vel contemnimus? *Fiat*, inquit, *mihi secundum verbum tuum.* Fiat mihi et in me Verbum Patris, secundum verbum tuum. Et ecce, gloriosa Virgo, desiderium tuum adimpletum est. Secundum enim angelicum verbum, Verbum Patris factum est in te et tibi, imo et mihi et omnibus qui in eum firmiter credunt et sperant, qui eum ardenter diligunt, qui ejus mandata faciunt. Sed ecce, piissima domina, dum hoc facere volumus, inimici nostri qui animabus nostris insidiantur, nos impediunt, et in partem suam trahere volunt. Sed tu, domina, materna pietate pro nobis servulis tuis esto sollicita. Si nos tentat dæmon, juva ; si nos tentat caro, juva ; si nos tentat mundus, juva: imo semper juva, quatenus potentissimis intercessionibus meritisque tuis adjuti, ad æterna gaudia pervenire mereamur, per Filium tuum Dominum nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XVII.

IN FESTO APOSTOLORUM PHILIPPI ET JACOBI.

Dixit Jesus discipulis suis : Non turbetur cor vestrum. Creditis in Deum, et in me credite (*Joan.* XIV), et reliqua. Omnisciens Dominus, fratres charissimi, prævidens animos discipulorum ex sua passione perturbandos, eos præmunire et præconsolari dignatus est. Minus enim lædunt jacula quæ prævidentur quam ea quæ non prævidentur. Igitur iturus in ipsa nocte ad passionem eos præmunivit et præinstruxit, sicut in prælibata Evangelii lectione modo audivistis. Facit autem in ipsa lectione quatuor. Primo enim eos consolatur. Secundo, ad interrogationem Thomæ, ostendit se esse viam per quam ad Patrem itur. Tertio, ad petitionem Philippi, per se cognosci Patrem dicit. Quarto, quid mereatur vera fides ostendit. Itaque eos consolans ait : *Non turbetur cor vestrum*, ac si dicat : Propter passionem meam non commoveatur cor vestrum a stabilitate fidei et suæ tranquillitatis. Et quare non debeant perturbari ostendit, cum subdit. *Creditis in Deum, et in me credite*, id est, si creditis Patrem esse omnipotentem, consequens est ut me quoque consubstantialem ejus Filium credatis omnipotentem, qui detineri non possum a morte, sed sum Dominus mortis et vitæ. Sed et si contingat vos in passione mea turbari usque vel ad fugam, vel ad dubitationem, vel etiam ad negationem, tamen non perturbemini usque ad desperationem, quoniam *in* domo Patris mei cœlestis, non solum qui nunquam ceciderunt, sed etiam qui ceciderunt, et per pœnitentiam resurgunt, locum habent. Unde et subditur : *In domo Patris mei mansiones multæ sunt.* Quod autem Dominus tunc dicebat discipulis, ego nunc, quoque, fratres mei charissimi, dico vobis. Si contigerit vos turbari cadendo in aliquod grave peccatum, non perturbetur cor vestrum usque ad desperationem, quoniam nullus tantis flagitiis et scelcribus potest implicari, qui per pœnitentiam non possit reparari, et locum in regno cœlorum adipisci, in quo sunt diversæ mansiones, id est,

meritorum et præmiorum diversitates. Quoniam et si unus æternæ beatitudinis denarius detur omnibus electis, tamen stella differt a stella in claritate (*I Cor.* XV), et secundum gradus meritorum, diversi sunt gradus præmiorum. Sed tamen major claritas ibi per superbiam non elevatur, nec minor claritas per invidiam cruciatur, sed in dispari claritate par sufficientia et par gaudium est. Omnia quippe singulorum bona facit communia charitas et voluntas una. Ad illa ergo vera et æterna bona, fratres charissimi, toto desiderio festinemus, contemnendo falsa et momentanea hujus sæculi bona, in quibus nec sufficientia, nec verum gaudium reperitur.

Sequitur. *Si quominus*, id est, si non essent diversæ mansiones paratæ in domo Patris mei, *dixissem vobis : Quia vado parare vobis locum. Et si abiero et præparavero vobis locum, iterum veniam ad vos.* Paratæ quidem sunt ab origine mundi in regno cœlorum multæ mansiones, sed tamen nondum erant præparati illis mansores. Propterea Dominus descendit et rediit, ut illis mansionibus mansores præpararet. Ascendit igitur Dominus et præparat nobis locum ; dum nos præparat loco. Ita fac, Domine Jesu Christe, ut promisisti. Præparasti mansiones, præpara nos mansionibus. Fac nos dignos illis mansionibus, qui ex nobis indigni sumus. Mansiones sunt sanctæ et nuptiales, tu quoque indue nos sanctitate et nuptiali veste, ut ibi discumbamus secure. *Et si*, inquit, *abiero et præparavero vobis locum, iterum veniam ad vos, et accipiam vos ad meipsum.* Officio nuntii et præambuli fungitur summus et humilis Dominus, dum abit et præparat nobis locum, et iterum redit obviam nobis, ut ad locum nos ducat præparatum. Sic enim facere solent potentes hujus sæculi, cum vadunt in aliquam civitatem, præmittunt nuntium, qui præparat hospitium. Quo parato eis obviam redit, et eos ad hospitium ducit. Sic quoque Deus et Dominus noster, qui venit in hunc mundum non ministrari, sed ministrare (*Matth.* XX), tanquam præambulus abiit ante nos, et ascendit in cœlum præparare nobis locum, et iterum redit obviam nobis, vel quando ab hoc sæculo migramus susceptaturus animas nostras, vel certe in extremo judicio, quando corpore et anima glorificati, « rapiemur obviam Christo in aera, et sic semper cum Domino erimus (*I Thess.*, IV). » Et hoc est quod hic dicitur : *Et accipiam vos ad meipsum, ut ubi ego sum, et vos sitis.* Non ait, ubi ego ero, sed *ubi sum*, ostendens se semper præsentialiter esse in gloria per divinitatem cum Patre, in qua nondum erat per humanitatem. Et quid, fratres mei, quid beatius quam esse in illa beatitudine, in qua est Deus Pater, et ejus Unigenitus? Quare ergo ad hanc promissionem non exardescimus? Quare propter eam omnia temporalia tanquam stercora non reputamus? Quare per omnes amaritudines et passiones eam non apprehendimus? *Et quo ego*, inquit, *vado scitis et viam scitis.* Ac si aperte dicat : Non debetis de recessu meo turbari, quia scitis quo ego vado, ad Patrem scilicet causa præparandi vobis locum. *Et viam scitis*, scilicet exemplum et doctrinam meam, per quam me sequendo potestis ad Deum Patrem, præparatamque vobis gloriam pervenire. Et hoc quidem Thomas per auditum sciebat ; quia tamen quid esset ad Patrem ire ignorabat, se nescire dicit, cum respondens ait : *Domine, nescimus quo vadis, et quomodo possumus viam scire?* Est autem hæc pars secunda, in qua Dominus Thomæ respondens dicit se esse viam, qua itur ad Deum Patrem, cum subdit : *Ego sum via, veritas et vita.* Porro quatuor de causis Christus dicitur via, quoniam per ejus cognitionem, per ejus exemplum, per ejus doctrinam, per ejus auxilium itur ad Deum Patrem. Tribus etiam de causis dicitur veritas, quoniam verum et immutabile esse habet cum Deo Patre, quoniam in eo adimplentur lex et prophetæ, quoniam verax est fidelibus suis in omni promissione. Tribus quoque de causis dicitur vita, quoniam essentialiter et immutabiliter cum Deo Patre vivit, quoniam causaliter per eum, sive corporaliter, sive spiritualiter vivitur, et quoniam potentialiter per eum mortuus, sive in anima sive in corpore vivificatur. Quantum vero ad præsentem locum pertinet, sensus est cum dicitur : *Ego sum via, veritas et vita*, id est, ego sum ductor eundi ad veram vitam, quæ ego et Pater sumus. Quod exponens subdit : *Nemo venit ad Patrem nisi per me.* Ac si aperte dicat : Nemo venit ad beatam cognitionem et visionem Dei Patris, nisi per me ductorem, nisi per mei cognitionem, exemplum, doctrinam, et auxilium. O Domine Jesu Christe, ut ad beatam et desiderabilem Dei Patris et tui visionem pervenire valeamus, da nobis ducatum tuum, da nobis tui cognitionem, da nobis sequi exemplum et doctrinam tuam, da nobis manus tuæ opitulationem. Et quidem tardiusculi sumus, Domine, utpote quos aggravat inhabitatio et miseria corporalis. Sed, tu, « trahe nos post te, et curremus in odorem ungentorum tuorum (*Cantic.* I). » *Si cognovissetis me*, inquit, *et Patrem meum utique cognovissetis.* Ex duplici ratione accipit consecutio ista necessitatem, videlicet et ex ratione relationis, et ex ratione consubstantialitatis. Pater enim et Filius sunt relativa, et ideo sunt similes natura et cognitione. Rursus Deus Pater, et Deus Filius sunt non solum similes, sed etiam ejusdem substantiæ, et ideo cognito uno, cognoscitur et reliquus. Si ergo perfecta fide cognovissent discipuli Filium Dei, cognovissent utique et Deum Patrem. *Et amodo*, inquit, *cognoscetis eum*, quando scilicet accepto Spiritu sancto in fide consolidabimini, *et jam etiam vidistis*, inquit, *eum*, fide scilicet imperfecta, quali et me Filium esse vidistis ; quomodo et nos nunc, Domine Jesu, te et Patrem tuum videmus? sed quod minus est in nobis, tu per Spiritum sanctum in nobis perfice, ut et hic perfectiori fide nos unum Deum esse credamus, et in futuro beatitudinem faciei vestræ remota nube videamus

Sequitur pars tertia in qua Philippo, quærenti sibi Patrem ostendi, respondet Christus in se Patrem

cognosci, cum dicit : *Tanto tempore vobiscum sum, et non cognovistis me? Philippe, qui videt me, videt et Patrem meum.* Porro in hoc quod Philippus postulat sibi Patrem ostendi, fatetur se eum non cognoscere. Unde quia, non cognito Patre, non cognoscitur Filius, arguit eum ipse Filius increpando, quod non vere cognoscat eum ; cum tanto tempore conversando cum eo potuerit eum per divina miracula, virtutes et prædicationes esse verum Dei Filium cognoscere. *Qui videt*, inquit, *me, videt et Patrem.* Sic de duobus valde similibus dicitur propter accidentalem similitudinem, qui videt unum, videt alterum. Maxime de Patre Deo et Filio ejus, quorum non solum similis, sed una et eadem est substantia, potest vere dici quod qui Dei Filium oculis fidei videt, et Patrem, cui est consubstantialis, videt. Est ergo ac si dicat : Qualis ego sum, talis penitus est Pater meus. Sicut videtis quod ego sum sapientia, justitia, misericordia et charitas, ita credite quod Pater meus, cum quo unum sum, est sapientia, justitia, misericordia, charitas. *Non credis*, inquit, *quia ego in Patre, et Pater in me est?* Si dicitur quod aliquis pater carnalis sit in filio suo, et filius in patre, propter solam similitudinem, quanto verius dicitur quod Deus Filius est in Deo Patre, et Deus Pater in Deo Filio, propter eamdem utriusque substantiam. Quod vero Deus Pater in Deo Filio sit, probat ipse Filius ex hoc quod nec loquitur, nec operatur ex se, sed ex Deo Patre, qui in eo et per eum et loquitur et operatur. Unde et subdit : *Verba quæ loquor vobis a meipso non loquor, sed Pater in me manens ipse facit opera.* Si autem Deus Filius cum sit ejusdem potestatis et auctoritatis cum Patre, nihil sibi, sed totum Deo Patri attribuit, quanta est superbia hominis, qui, cum nihil penitus boni ex se possit, bonum sibi a Deo præstitum sibi præsumptuose audet arrogare? Propterea, fratres charissimi, infirmitatem nostram semper consideremus, et si quid boni habemus, non nobis, sed Deo attribuamus, malum vero quod habemus, nobis ascribamus. *Non creditis* inquit, *quia ego in Patre, et Pater in me est? Alioquin propter ipsa opera credite.* Ac si aperte dicat : Si sine experimento mihi credere non vultis, experimentum habetis divinorum operum quæ ego operor, et propter quæ credere debetis.

Sequitur pars quarta, in qua quid vera fides mereatur ostendit Dominus, cum subdit : *Qui credit in me, opera quæ ego facio et ipse faciet, et majora horum faciet, quia ego vado ad Patrem. Et quidquid petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam.* Duo sunt quæ promittit Dominus in se credentibus, videlicet quod divina opera operabuntur, et quidquid petierint Patrem in nomine suo, consequentur. Porro divina opera quæ Filius Dei operatur operati sunt etiam credentes in eum, juxta quod Dominus etiam alibi prædixit : « In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis (*Marc.* XVI), » etc. Et *majora*, inquit, *facient.* Majus enim est sanare infirmos ob solam umbram, quod factum est per Petrum, quam propter tactum fimbriæ, quod factum est per Christum. Majus est etiam totum mundum convertere ad fidem, quod factum est per discipulos, quam paucos Judæorum, quod factum est per Christum. Majus etiam et mirabilius est quod homo mortuus suscitatur ab homine mortali et etiam a mortuo, quam quod suscitatur ab omnipotente Deo. Quomodo autem Christus, vel quomodo discipuli ejus essent operaturi, ostendit, cum subdit : *Opera quæ ego facio, et ipse faciet.* Ego ero adjutor, ille erit minister. Ac si dicat : Sine me nihil potestis dicere nec facere (*Joan.* XIV). Quod vero potestatem sic operandi possit dare discipulis suis, ostendit cum subjungit : *Quia vado ad Patrem.* Ac si aperte dicat : Bene possum hanc potestatem credentibus in me dare, quia habeo potestatem ascendendi et consedendi in eadem æqualitate cum Patre. Et non solum vobis credentibus hoc concedam, sed etiam *quidquid petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam.* Non ait faciet, sed *faciam*, ut ostendat eamdem suam et Patris esse operationem. Porro in nomine Jesu, id est Salvatoris, petit qui salutem æternam petit. Qui procul dubio si illud toto desiderio et perseverantia petit, adipiscetur. Itaque, fratres mei, firmiter in Jesum Christum Salvatorem nostrum credamus, et fide per dilectionem operante (*Galat.* V), ei adhæreamus, quoniam dabit nobis ut etiam opera quæ ipse facit, faciamus, videlicet misericordiam, justitiam, sapientiam, virtutem, temperantiam. Dabit etiam nobis potestatem cæcos, et si non exterius, tamen quod majus est, interius illuminandi, claudos in via Dei spiritualiter erigendi, captos a fauce diaboli prece et correptione eripiendi, mortuos in peccatis per bonum consilium resuscitandi, sed et salutem æternam nobis toto desiderio et perseverantia postulantibus procul dubio largietur, ut eum videamus et benedicamus in sæcula sæculorum. Amen.

Vita divi Jacobi Minoris, per D. Isidorum.

Jacobus Alphæi, episcopus Hierosolymorum primus, cognomento justus, sororis matris Domini filius, unde et Domini frater vocatus est, homo lucis, operarius veritatis, tantæque etiam sanctitatis ut fimbriam vestimenti ejus certatim cuperent attingere populi. Hic duodecim tribubus, quæ sunt in dispersione gentium, Epistolam scripsit. Qui dum in Hierusalem Christum Dei Filium prædicaret, de templo a Judæis præcipitatus, lapidibus opprimitur, ibique juxta templum humatus est. Quem Josephus tantæ sanctitatis perhibet ut propter ejus necem Hierosolyma credatur esse diruta.

Vita D. Philippi apostoli per eumdem.

Philippus, qui interpretatur *os lampadis*, a Bethsaida civitate Andreæ et Petri, Gallis prædicat Christum. Barbaras gentes vicinasque, tenebris et tumenti Oceano conjunctas, ad scientiæ lucem fideique deducit. Deinde in Hierapoli urbe Phrygiæ provinciæ crucifixus lapidatusque occubuit, erectoque sepulcro sepultus est. Cujus Natalis est Kalendis Maii.

XVIII.

IN INVENTIONE SANCTÆ CRUCIS.

Confido de vobis in Domino quod nihil aliud sapie-

tis (*Galat.* v), etc. Fratres mei, hæc loquitur Paulus Galatis, quibus pseudoprædicatores prædicaverant legem cum Evangelio esse tenendam; contra quorum falsam prædicationem scribit eis Apostolus. Facit autem sex in hac lectione. Primo, dicit se confidere in Deo de stabilitate fidei eorum. Secundo, pseudoprædicatoribus minatur judicium. Tertio, demonstrat se non prædicare legis observantiam. Quarto, optat perturbatorum separationem. Quinto, demonstrat quantum prædicent legis observantiam. Sexto, dicit se non in lege, sed in cruce Christi gloriari. Primo igitur dicit se confidere in Deo, id est, de fidei eorum stabilitate, cum ait : *Confido de vobis in Domino quod nihil aliud sapietis.* Ac si dicat : Quamvis pseudoprædicatores vobis prædicent contraria fidei, tamen confido de vobis in Domino quod nihil aliud a virtute fidei sapietis. Boni magistri est de discipulorum errantium emendatione nunquam, dum sunt in hac vita, desperare, et ideo nunquam ab oratione cessare, quoniam, etsi de incorrigibilium emendatione quantum in eis diffidat, tamen de eis in Domino confidere debet, qui non solum errantes potest revocare, imo etiam de lapidibus suscitare filios Abrahæ (*Matth.* III). Inde est quod ait : *Confido de vobis in Domino*, non in vobis, quoniam « maledictus homo qui confidit in homine (*Jerem.* XVII). » Nullus enim per se stare, necdum resurgere potest. Quod autem Apostolus tunc dicebat Galatis, ego, fratres charissimi, nunc dico vobis : Quamvis inter iniquos et hæreticos habitetis, quorum alii malo exemplo, alii mala doctrina vos corrumpunt, tamen confido de vobis non in vobis, sed in Domino, quod nihil aliud ab unitate fidei sapietis vel facietis. Qui enim ab unitate ecclesiasticæ fidei separatur, tanquam ovis errabunda a lupis devoratur.

Sequitur pars secunda, in qua Apostolus pseudoprædicatoribus judicium minatur subdens : *Qui autem conturbat vos, portabit judicium, quicunque est ille.* Si nullum malum Deus relinquit impunitum, quanto supplicio debet ille puniri qui fideles disturbat a rectitudine vitæ et fidei? Si enim tantum peccatum est occidere corpus hominis mortale, quantum peccatum est occidere animas immortales? Hinc Dominus in Evangelio : « Qui scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris (*Matth.* XVIII; *Marc.* IX). » Quia videlicet prædicator qui offensione mali exempli vel doctrinæ pusillos in fide facit ruere, melius esset ei ut circuitus ponderosus vitæ sæcularis eum in æternam damnationem præcipitaret, quoniam solus animæ suæ reum minor pœna cruciaret; nunc autem tot supplicia sustinebit, quot animas ruere fecit. *Portabit*, inquit, *judicium*, vel hic voluntarius, vel in futuro invitus. Qui enim hic de perpetrato peccato seipsum per contritionem, confessionem et satisfactionem accusat et judicat, æternum judicium evitat. Unde idem Apostolus alibi ait : « Si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur (*I Cor.* II). » Itaque, fratres mei, præveniamus divinum judicium. Hic nos de peccatis nostris accusemus, ne in futuro accusemur. Hic nos judicemus, ne in futuro judicemur. Nam quicunque est ille, et quantuscunque qui minores a via Dei deviare facit, juxta gradum suum judicium suum portabit. Nam « gravius judicium in his qui præsunt fiet, et potentes potenter tormenta patientur, et fortioribus fortior instat cruciatio (*Sap.* VI). »

Sequitur pars tertia, in qua Apostolus demonstrat se non prædicare legis observantiam cum Evangelio. Legalia enim sacrificia et observantiæ venturam Evangelii observantiam præfiguravere : propterea, Evangelio coruscante, debuerunt cessare. Quam legis consummationem et cessationem Dominus in sua passione demonstravit, cum ait : « Consummatum est (*Joan.* XIX). » Qui igitur extunc figuras legis observat, Christum nondum venisse, sed adhuc venturum esse demonstrat. Itaque extunc legales figuras observare, non tantum est inutile, sed etiam mandatum, et sperantibus etiam in eis damnosum. Unde idem Paulus alibi ait : « Si circumcidamini, Christus nihil proderit vobis (*Gal.* V). » Demonstrat igitur Paulus se non prædicare legis observantiam, cum ait : *Et ego, fratres, si circumcisionem adhuc prædico, ut quid adhuc persecutionem patior?* Ac si aperte dicat : Et hoc patet, quia circumcisionem non prædico, quia a Judæis amatoribus circumcisionis persecutionem patior. Qui ob nihil aliud me persequuntur, nisi quia circumcisionem evacuo, quam amant, et crucem prædico Christi, in qua scandalizantur. *Ergo*, inquit, *evacuatum est scandalum crucis*, si non crucem prædico, sed circumcisionem in qua Judæi non scandalizantur, sed potius lætantur. Quod autem tunc Paulus patiebatur a Judæis, idem patimur hodie nos, licet indigni prædicatores, a quibusdam perversis Christianis, quia cum eis non grata, sed vera, non placita, sed dura dicimus, insidias, contumelias et injurias ab eis patimur. Cum enim hunc corripimus de luxuria, illum de avaritia, hunc de ira, illum de crudelitate, alium de mollitie et dissolutione, eos lucrari Deo cupientes, nos oderunt unde diligere debuerunt.

Sequitur pars quarta, in qua Apostolus optat perturbantium separationem cum subdit : *Utinam abscindantur qui vos conturbant!* Sicut prudens pastor separabat morbidam ovem vel porcum ab ovili, ne ejus contagio totus grex pereat; ita Doctor gentium optat separari iniquos, male docentes vel viventes, a grege fidelium, ne eos sua contagione corrumpant et in anima occidant. Illos enim debemus retinere in gregem nostrum qui de nostra societate sint meliores, vel de quorum societate nos meliores simus. Incorrigibilem vero, qui de nostra bona conversatione non fit melior, et nos de sua deteriores fieri possumus, a nobis excludamus. Scriptum est enim : « Auferte malum de medio vestri (*I Cor.* V). » Hinc est quod sancta Ecclesia adulteros, fœnc-

ratores, hæreticos cæterosque publicis sceleribus involutos excommunicare et eliminare consuevit, in hoc tam sibi quam illis consulens: sibi, ne contagio eorum interius corrumpatur, illis, qui cum vident propter scelera sua se dejectos, erubescant et salubriter confundantur.

Sequitur pars quinta, in qua demonstrat Apostolus quare observantia legis prædicetur a pseudoprædicatoribus, et ponit duas causas. Primam, ut evitent persecutionem; secundam, ut acquirant sibi nomen. *Quicunque enim volunt placere in carne* id est carnaliter, et non spiritualiter, hominibus, et non Deo, *hi cogunt nos circumcidi*, tantum, subaudis, in carne, vel tantum hac causa ut crucis Christi persecutionem non patiantur. Romani enim imperatores, Augustus, Tiberius, et Caius dederant libertatem Judæis, ut ubique possent patriis legibus, donec viverent, in pace deservire. Propterea pseudoprædicatores dum viderent Christianos persecutionem pati, legales observantias tenebant, et suos tenere cogebant, ut hominibus non displicerent, et persecutionem evitarent. Quorum etiam hodie sunt similes quidam solo nomine pastores, qui non vera, sed grata, non dura, sed placita dicunt et faciunt hominibus, hac videlicet causa ut eis placeant. Sed ut ait Psalmista : « Qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos (*Psal.* LII). » : Et Apostolus : « Si adhuc, inquit, hominibus placerem, Christi servus non essem (*Gal.* I). » Secundam vero causam ponit cum subdit : *Neque enim qui circumciduntur*, subaudis, tantum in carne, *legem custodiunt*, quæ spiritualem magis quam carnalem præcepit circumcisionem. *Sed volunt*, inquit, *vos circumcidi, ut in carne vestra*, id est in carnali vestra circumcisione, *glorientur*, dum plures proselytos faciendo, nomen sibi acquirent. Quales sunt hodie (unde dolendum est) multi, qui prædicant et legunt, non ut auditoribus proficiant, sed ut in multitudine auditorum glorientur et nomen sibi acquirant. Sed tales quicunque sunt, jam receperunt mercedem suam.

Sequitur pars sexta, in qua Apostolus dicit se non in lege, sed tantum in cruce Christi gloriari. Quasi dicat : Illi gloriantur in circumcisione; *mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi!* Noluit dicere, cum posset, Apostolus, mihi absit gloriari nisi in sapientia vel potentia, vel in aliqua alia virtute Jesu Christi, sed ait, *nisi in cruce*. Quare? quia crux est arma per quæ nos Christus redimens diabolum superavit, et nos eum superare docuit. Sicut ergo aliquis miles gloriatur in armis suis, quibus superavit hostem suum, ita Paulus gloriatur in cruce Christi, per quam victor erat omnium suorum adversariorum. Nec ait simpliciter *in cruce*; sed *in cruce Domini nostri Jesu Christi*. Multæ quippe sunt cruces, id est causæ patiendi. Est enim crux sinistri latronis, qui pro peccatis suis invitus patitur, nec emendatur, in qua non est unde glorietur, sed unde damnetur. Est et crux dextri latronis pro peccatis suis patientis, sed tamen pœnitentis, et confitentis, nec in ea est unde glorietur, sed unde corripiatur. Est et crux Cyrenæi in angaria, sed non morientis, id est hypocritæ carnem affligentis et mundo viventis, nec in ea est unde vere glorietur, sed unde judicetur. Est et crux Christi innocentis, pro peccatis nostris sponte morientis, et in ea est multum unde glorietur. In hac Paulus gloriatur, quoniam et ad exemplum Christi in cruce pendentis, carnem suam crucifixerat cum vitiis et concupiscentiis (*Gal.* V), mortuus mundo, sed vivus Deo. Unde idem ait: « Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus (*Galat.* II). » Et etiam pro Christo quotidie patiebatur contumelias, injurias, flagella, carceres, lapides, et hujusmodi. Unde idem ait : « Ego stigmata Christi porto in corpore meo (*Gal.* VI.) Et suppleo, inquit, quæ desunt passionum Christi (*Col.* I). » His igitur armis jam superaverat Apostolus, non solum mundum, sed etiam seipsum. Unde et subdit: *Per quem*, id est, per cujus amorem, per cujus imitationem, *mundus mihi crucifixus est*, ne me trahat concupiscentiis, *et ego mundo*, ne eum sequar, id est per quem vici mundum, et etiam meipsum. Sed nos, fratres, si adhuc mundo, si adhuc carnis concupiscentiis vivimus, quomodo in cruce Jesu Christi gloriari possumus? Nonne, dum signum crucis fronti nostro imprimimus, et tamen concupiscentias et vitia in nobis non mortificamus, paupertatem, humilitatem, contumelias, injurias, infirmitates, cæterasque infirmitates, cæterasque anxietates patienter non portamus, nonne facti sumus similes Cyrenæo, qui crucem quidem portat, sed non moritur? Itaque, fratres, si volumus gloriari cum Christo, patiamur cum eo, per viam quam ipse ambulavit ambulemus, divitias, honores et glorias mundi contemnamus, membra nostra cum vitiis et concupiscentiis crucifigamus, miserabilibus personis compassionem et misericordiam exhibeamus, omnia dura spe regni cœlorum amplectamur, pro Christo ejusque justitia usque ad mortem decertemus, quatenus ejus gloriæ participes esse mereamur, ipso largiente qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XIX.

IN EODEM FESTO.

Dixit Jesus discipulis suis: *Sicut fulgur exit ab oriente et paret usque in occidentem, ita erit et adventus Filii hominis* (*Matth.* XXIV), et reliqua. In hac sancti Evangelii lectione, fratres charissimi, præinstruit nos Dominus et Redemptor noster de secundo adventu suo, sex res nobis demonstrans, videlicet qualiter sit venturus, quos ad judicandum secum sit congregaturus, quales mutationes rerum sit facturus, cum quibus insignibus sit venturus, quid mali malis, et quid boni bonis sit collaturus. Primo igitur adventum suum non ut primum, ita secundum futurum esse occultum, et in humilitate, sed potius manifestum et in gloria per similitudinem dicens:

Sicut fulgur exit ab oriente et paret usque in occidentem, ita erit et adventus Filii hominis. Porro fulgur octo proprietates habet. Venit subito, manifeste, cum tempestate, cum igne, cum fulgore, cum terrore, alta percutit et urit, humilibus parcit. Redemptor quoque noster ad judicium subito veniet et repente. Unde ipse dicit: « Sicut in diebus Noe erant comedentes et bibentes, nubentes, et nuptum tradentes, et venit subito diluvium, et tulit omnes, ita erit et adventus Filii hominis (*Luc.* XVII). » Et alibi: « Dies enim Domini sicut fur, ita in nocte veniet (*I Thess.* V; *II Petr.* III). » Veniet quoque manifeste, sicut et in hoc Evangelio demonstratur; et in Psalmo: « Deus noster manifeste veniet (*Psal.* XLIX). » Veniet quoque cum tempestate elementa concutiente. Veniet quoque cum igne quatuor elementa concremante. Unde et ibi dicitur: « Ignis in conspectu ejus exardescet, et in circuitu ejus tempestas valida (*ibid.*). » Veniet quoque cum fulgore, quoniam sicut ipse dixit, cum gloria veniet et majestate (*Marc.* XIII). Veniet quoque cum terrore, quoniam terribilis erit reprobis, quamvis sit blandus justis. Quod bene significavit angelus qui in resurrectione ejus apparuit; cujus « aspectus erat sicut fulgur, et vestimenta sicut nix (*Matth.* XXVIII). » Feriet quoque Dominus alta, ad instar fulguris, igne gehennæ elatos et superbos in æternum concremans et humilibus parcens, « quoniam excelsus Dominus, et humilia respicit et alta a longe cognoscit (*Psal.* XLVI). » Secundo, demonstrat Dominus quos ad judicandum secum sit congregaturus, cum subdit: *Ubicunque fuerit corpus, illic congregabuntur et aquilæ.* Ac si apertius dicat: Sicut aquilæ cadavera etiam transmarina sentiunt, et ibi congregantur, ita cœlestes potestates et sancti congregabuntur ubi erit caro Filii hominis, ut judicent mundum cum eo, juxta illud: « Et vocabit cœlum desursum, et terram discernere populum suum (*Psal.* XLIX). » Convenienter autem posuit corpus, quod significantius cadaver dicitur, insinuans quoniam quamvis Christus in cruce sit mortuus, quamvis tanquam in sepulcro positus, tamen ipse qui fuit judicatus, veniet judicaturus, et ad ipsum tanquam ad panem vitæ, omnes sancti congregabuntur. Sancti autem comparantur aquilis propter tres eorum proprietates, quoniam pennis virtutum altius ad cœlestia sublevantur, quoniam oculis contemplationis Solem justitiæ subtilius contemplantur, et quoniam vetustate non corrumpuntur, sed renovantur ut aquilæ juventus sua. Quibus ut associari mereamur, vetustatem peccatorum nostrorum, fratres mei, per pœnitentiam exuamus, et de die in diem per novitatem virtutum renovemur, et toto mentis desiderio ad videndum Deum deorum in Sion suspiremus. Tertio demonstrat Dominus quas res in secundo adventu suo sit facturus, cum subdit: *Statim autem post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, et stellæ cadent de cælo, et virtutes cælorum movebuntur.* Porro juxta litteram, sol, luna et stellæ ad tempus suo lumine privabuntur, ut instantem adventum Domini significent; sed postea mundo renovato, majus lumen recipient. Sed et tanta claritas erit veri Solis sanctorumque ad judicium venientium, quod ad comparationem eorum, sol et luna obscurabuntur, et stellæ cadent a sua claritate, tantaque severitas erit districti judicis contra reprobos, quod virtutes et potestates cœlorum movebuntur, non quod de se timeant, sed quod tantam severitatem exerceri videant. Unde Job: « Columnæ, inquit, cœli contremiscunt et pavent adventum ejus (*Job* XXVI). » Et si tremebunt angeli, fratres mei, quanto magis homines? Et si, ut ait apostolus, vix justus salvabitur (*I Petr.* IV), impius et peccator ubi parebunt? Mystice vero multi qui videbantur hic radiis bonorum operum quasi sol et luna mundum irradiare, Domino veniente, « qui illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium (*I Cor.* IV), » obscurabuntur, et multi qui fulgere videbantur ut stellæ, cadent, et qui hic firmi videbantur quasi virtutes cœlorum, ruent. Quarto quoque ostendit Dominus eum quibus insignibus ad judicium sit venturus, cum subdit: *Et tunc apparebit signum Filii hominis in cœlo.* Sicut rege sæculari cum equitatu suo veniente solent vexilla ejus præcedere, sic, fratres mei, fiet Domino ad judicium veniente. Præcedet enim vexillum santæ crucis. Et hoc ob tres causas. Prima est, ut ostendat quale sit signum victoriæ suæ, quod prius videbatur opprobrii esse et dejectionis; secunda est, ut dilectoribus suis suæ crucis bajulatoribus inspiret jucunditatem; tertia est, ut crucifixoribus suæque crucis comtemptoribus incutiat confusionem et timorem. Unde scriptum est: « Et videbit eum omnis oculus, etiam qui eum pupugerunt (*Apoc.* I). » Tradunt etiam quod vestigia vulnerum quæ pro nobis pertulit tunc demonstrabit, et reprobis improperabit. Propterea, fratres mei, propter nos crucifixum diligamus, et ejus crucem, quantum possumus, bajulemus, cupiditates carnis et amorem mundi in nobis crucifigamus, paupertatem, humilitatem, contumelias, injurias, infirmitates et dolores cum patientia sustineamus, erga miserabiles personas compassionem et misericordiam habeamus, spe regni cœlorum omnia dura pati non timeamus, pro Christo usque ad mortem decertemus, quatenus Christum crucifixum in judicio securi videre mereamur. Quinto demonstrat Dominus quid mali sint habituri mali in judicio, cum subdit: *Et tunc plangent omnes tribus terræ,* id est aliqui de omnibus tribubus qui Christum persecuti sunt, vel comtempserunt in hoc mundo. Unde et subdit causam quare plangant, *quia* videlicet *videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli, sicut in nubibus cœli ascendit. Venientem* dico *cum virtute magna et majestate,* ut reddat unicuique secundum opera sua. Plangent quidem et pœnitebunt reprobi, sua interius conscientia eos accusante, sed sero, quoniam planctus et pœnitentia illa non erit

purgatoria, sed principium æternæ miseriæ. In qua quidem erit planctus sine consolatione, pœnitentia sine indulgentia, dolcr sine remedio, cruciatus sine refrigerio, ardor sine rore, supplicium sine spe, mors sine fine. Sexto demonstrat Dominus quid boni suis sit collaturus, cum subdit : *Et mittet angelos cum tuba et voce magna*, videlicet tam immensa et tam efficaci quæ omnes mortuos, ubicunque sint, possit excitare, et ad judicium concitare. *Et congregabunt*, inquit, *electos ejus a quatuor ventis*, id est ab omnibus partibus mundi, *a summis cœlorum usque ad terminos eorum*, id est ab omnibus locis qui sub cœlo sunt, a mediterraneis usque ad ultimos terminos terræ. Hi sunt messores angli qui, juxta parabolam evangelicam, zizania et triticum pariter colligent; sed zizania colligabunt in fasciculos ad comburendum, triticum vero congregabunt in cœleste horreum (*Matth.* XIII). Ut autem, fratres, tunc non ad ignem, sed ad vitam colligi mereamur, interim formidinem extremi judicii semper ante oculos nostros ponamus, quam terribilis veniat summus Judex semper cogitemus ; peccata nostra lacrymis pœnitentiæ diluamus, et omnia transitoria contemnentes, ad illa æterna bona toto desiderio festinemus, Deum super omnia, et proximum sicut nos diligamus ; et si tunc Judicem nobis illum misericordem invenire cupimus, nunc misericordes simus, patientibus compatiamur, esurientem pascamus, sitientem potemus, nudum vestiamus, peregrinum suscipiamus, infirmum visitemus, incarceratum redimamus, quatenus tunc a summo Judice æternaliter pasci, potari, vestiri, suscipi et consolari mereamur, ipso largiente qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Quomodo crux Dominica inventa est, ex Eutropio historico lib. II *rerum Romanarum in Flavio Constantino.*

Mater Constantini imperatoris, Helena nomine, in somnis admonita, Hierosolymam properavit, et sepulcrum Christi, licet difficillime, tamen invenit, sordibus coopertum, et desuper templum Veneris ædificatum, ubi virgines cantibus insultabant ; præcepitque destrui sceleratissimum, ipsumque pulverem funestis sacrificiis violatum ejici, et a civitate procul dispergi. Exin locum purgari præcipiente, statim palam monumentum Domini apparuit. Apparuerunt et circa illud suffossæ tres cruces et clavi, simul et titulus litteris Græcis et Latinis conscriptus, *Jesus Nazarenus rex Judæorum*. Dicitur autem quia etiam mortuus crucis tactu surrexit. De hoc ligno Sibylla dixit apud Riganos : « O ter beatum lignum, in quo Deus extensus est ! » Tunc ergo quæ crux Domini esset, quæ latronum dubitare cœperunt. Proinde Macarius, civitatis præsul, hujusmodi tactu dubitationem solvit. Mulieri namque nobilitate claræ, longa ægritudine fatigatæ, unam earum crucum cum oratione promptissima adhibens, virtutem Salvatoris agnovit. Mox enim ut mulierem attigit crux, passionem sævissimæ ægritudinis effugavit, et fœminæ salutem restituit. Vide epistolam Paulini undecimam ad Severium, ubi copiose inventionem Dominicæ crucis tractat.

XX.

IN NATIVITATE SANCTI JOANNIS BAPTISTÆ.

Priusquam te formarem in utero, novi te, et antequam exires de ventre, sanctificavi te, et prophetam in gentibus dedi te (*Jer.* I), etc. Hæc sunt, fratres charissimi, verba ad Jeremiam prophetam, de electione ejus in prophetam. Sed quoniam nihilominus beato præcursori Domini conveniunt, ideo convenienter recitantur in ejus nativitate, quam nos hodie celebramus. Sunt autem hujus lectionis quatuor partes. Primo enim dicit Dominus Jeremiæ se eum in prophetam prædestinasse; secundo, Jeremias se excusat; tertio, Dominus consolatur eum; quarto, injungit ei prophetiæ ministerium. Missurus igitur Dominus Jeremiam ad officium prophetandi, ne ipse propriæ imperitiæ fragilitatisque conscius injunctum officium renueret, primo demonstrat ei quod ipse ad hoc sit præelectus, cum dicit : *Priusquam te formarem in utero novi te*, id est approbavi et elegi te, *et antequam exires de vulva, sanctificavi te, et prophetam in gentibus dedi te*. Ecce quam mirabilis, quamque stupendus, fratres mei, est divinæ prædestinationis effectus, quæ hominem antequam sit, eligit; antequam de immunditia exeat, mundat; antequam loquatur, prophetam facit, juxta quod de eo scriptum est : « Qui fecit quæ futura sunt. » Et alibi : « Qui vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt (*Rom.* IV). » Quæ autem hic de Jeremia dicuntur, similiter, imo excellentius, sanctissimo conveniunt Domini præcursori. Istum enim similiter et antequam formaret in utero elegit, imo venturum per prophetas prædixit et per angelum nasciturum pronuntiavit. Istum quoque antequam exiret de vulva sanctificavit, imo, juxta verbum archangeli, cum Spiritu sancto ex utero matris suæ replevit. Istum similiter antequam exiret de vulva prophetam in gentibus per prædestinationem dedit, imo per propheticum gaudium, et per os matris suæ, adventum Christi in utero sanctæ Virginis prophetare fecit. Ecce videtis quomodo omnia hæc excellentius beato Joanni conveniant quam Jeremiæ. Nemo autem vestrum, fratres mei, ex istis verbis quæ hic dicuntur, *priusquam te formarem in utero, novi te*, sumat erroris occasionem, æstimando quod ideo Dominus vel Jeremiam, vel Joannem elegit, quod eos futuros bonos prænovit. Non enim bona vita eorum divinæ prædestinationis, sed potius divina prædestinatio bonæ vitæ eorum causa fuit. Nihil enim aliud præelegit in eis, nisi quod facturus erat in ipsis. Est igitur ac si diceret : *Priusquam te formarem in utero, novi te*, id est priusquam te formarem in utero elegi in te quod formaturus eram in te. Itaque, fratres mei, quod Dominus ab æterno suos prædestinat, quod eos in tempore sanctificat, quod eos ad bene operandum perseveranter excitat, totum est gratiæ divinæ, non meriti humani. Sicut e contrario quod in præscientia sua ab æterno impios reprobavit, quod temporaliter gratiam suam subtrahit, quod eos male agere derelinquit, divini

judicii est et meriti humani. Unde et nos, fratres mei, immensam ejus clementiam totis visceribus indesinenter exoremus, quatenus nos indignos famulos suos de massa perditionis eripere, et in electorum suorum grege nos dignetur numerare.

Sequitur pars secunda, in qua Jeremias ab officio prophetandi seipsum excusat, cum dicit : *A, a, a, Domine Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum.* Ecce, fratres mei, Jeremias, quamvis audierit a Deo se esse ab eo prælectum, se esse sanctificatum, se esse prophetam destinatum, tamen se exhorrescere et pertimescere grave et periculosum prophetandi officium demonstrat, per *a* interjectionis expressivam dicens *A, a, a, Domine Deus !* Ac si dicat : Domine Deus, cui famulari et obedire teneor, officium ad quod me vis mittere, quia supra meas vires est, reformido. Quare autem reformidet ostendit, cum subdit : *Ecce nescio loqui, quia puer ego sum.* Puer sum ætate, puer sum ineloquentia, puer sum imperitia, puer sum pusillanimitate. Quodlibet enim istorum quatuor impedit officium prædicandi. Puer enim ætate nondum valet perfecte loqui ; puer vero ineloquentia, nescit affluenter loqui ; puer imperitia, nescit prudenter loqui ; puer vero pusillanimitate, non audet fortiter loqui. Joannes vero Baptista, quoniam in ipso matris utero prophetare cœpit, non legitur se excusasse, sed tantum ad officium prophetandi se esse indignum demonstrat, cum rogatus a Pharisæis quis esset, an propheta esset, se esse prophetam negat (*Joan.* I). Ab officio vero baptizandi Redemptorem nostrum se aperte excusat, cum expavescens ait : « Ego a te debeo baptizari, et tu venis ad me? » (*Matth.* III.) Quidam igitur laudabiliter se excusant, ut Jeremias, et Joannes Baptista ; alii vero laudabiliter se offerunt, ut Isaias, qui Domino dicenti : « Quem mittam, et quis ibit nobis? ait : Ecce ego, mitte me (*Isa.* VI). » Considerandum tamen est quoniam Isaias qui se offert, vel carbone, vel calculo de altari sumpto, jam purgatum se esse sciebat, et Jeremias, et Joannes Baptista, etsi se excusant, non aperte repudiant. Sed quis, fratres mei, hodie se mundatum esse intelligit? Ideo tutius hodie officium prædicandi declinatur, quam appetitur. Nec tamen debet ille pertinaciter declinare qui intelligit se a Deo vocatum esse. Quorum utrumque Moyses in se demonstrat, cum Domino mittenti eum ad Pharaonem se excusat, et tamen ei instanti humiliter obtemperat (*Exod.* IV), dans exemplum nobis, ut quantumcunque simus probati, tamen semper officium pastorale reformidemus, sed et si noverimus divinam esse voluntatem, non omnino resistamus. In quo quorumdam præsumptio refutatur qui, quamvis in conscientia sua non mundi sed potius polluti sint, tamen officium pastorale non reformidant, imo ambiunt. Confutantur quoque et illi qui ex hoc quod Jeremias puer prophetavit, accipiunt sibi erroris exemplum, ut et ipsi adhuc imberbes debeant prædicare, non attendentes quoniam quod in Jeremia minus erat per ætatem suppletum est per gratiam, et quia privilegia paucorum non faciunt legem communem. Confutantur etiam et illi qui, cum non habeant sermonis eloquentiam, attentant prædicationem. Sed quomodo prædicabunt, qui loqui nesciunt? Confutantur similiter et illi qui, cum non habeant doctrinam sapientiæ, prædicare audent. Sed quomodo alios docebunt, qui seipsos docere nesciunt? Confutantur nihilominus et illi qui, cum non habeant fortitudinem mentis, præsumunt officium prædicationis. Sed quomodo principatibus et potestatibus prædicabunt, qui eos increpare non audent? Ab ista pusillanimitate ostendit Psalmista se esse alienum cum dicit : « Et loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum, et non confundebar (*Psal.* CXVIII). »

Sequitur pars tertia, in qua Dominus timorem prophetæ consolatur et confortat, dicens : *Noli dicere : Puer sum, quoniam ad omnia ad quæ mittam te ibis, et universa quæ mandavero tibi loqueris. Ne timeas a facie eorum, quia ego tecum sum, ut eruam te.* Ac si aperte dicat : Quamvis sis puer ætate tamen ego dabo tibi possibilitatem ut ea ad quæ ego mitto te possis facere. Quamvis sis puer per ineloquentiam et insipientiam, tamen ego dabo tibi eloquentiam et sapientiam ut mandata mea possis eloqui. Quamvis sis puer pusillanimitate, tamen ego præcipio tibi ne adversarios tuos timeas, quia ego semper sum tecum ad constantiam et defensionem. Porro in hoc quod ait, *ad omnia ad quæ mittam te ibis*, ostendit prophetam, vel prædicatorem, ad ea ad quæ missus est semper ire ; ad ea vero ad quæ missus non est, nunquam ire debere. Unde divinam experitur indignationem Jonas, qui Ninivitis, ad quos missus erat prædicatum, ire fugiebat (*Jon.* I). Et damnatur Balaam, qui corruptus pretio, populum a Deo benedictum maledicere, ad quem missus non erat, ibat (*Num.* XXIV). Quorum sunt hodie etiam similes quidam falsi pastores, qui corrupti favore vel odio, timore vel pretio, vadunt absolvere illos qui ligandi sunt, vel ligare eos qui solvendi sunt, et juxta prophetam, « vivificant animas quæ non vivunt, et mortificant animas quæ non moriuntur (*Ezech.* III). » Sed « maledicam, inquit Dominus Deus, benedictionibus vestris, et benedicam maledictionibus vestris (*Malach.* II). » In eo vero quod ait *universa quæ mandavero tibi loqueris*, ostendit prophetam vel prædicatorem semper verba Dei, et non alia debere prædicare. Unde confutantur æqualiter et illi qui verbum injunctæ prædicationis tacent, unde « canes muti » a Domino vocantur (*Isa.* LVI), et sanguis propter taciturnitatem suam pereuntium ab eis requiritur, et illi qui alia quam Domini verba prædicare præsumunt, cum Dominus dicat Ezechieli ; « Annuntiabis eis ex me (*Ezech.* III). » In hoc etiam quod Dominus ait, *ne timeas a facie eorum, quia ego tecum sum*, confutantur illi prædicatores qui homines timent ; nam in hoc Deum secum non habere demonstrant. Nam si secum Deum habent, quare homines timent? Imitandi ergo sunt nobis prædica-

toribus Jeremias et Joannes Baptista, qui sævitiam Judæorum, regumque potentiam non timuerunt, sed aspere vitia eorum reprehenderunt. Clamat enim Joannes Baptista contra Judæos: «Genimina, inquit, viperarum, quis docebit vos fugere a ventura ira? » (*Matth.* III; *Luc.* III.) Et contra Herodem : « Non licet, inquit, tibi habere uxorem fratris tui (*Marc.* VI). » Sed quomodo eruit eos Dominus a persecutoribus suis, cum Jeremias a Judæis in Ægypto sit lapidatus, et Joannes ab Herode decollatus est? Eruit eos, fratres mei, a persecutoribus, non quasi eos affligerent et occiderent, sed quod eis non nocerent, imo prodessent, dum illis occasionem coronæ darent.

Sequitur pars quarta, in qua Dominus injungit Jeremiæ officium prophetiæ, cum mittens manum suam tangit os ejus dicens : *Ecce posui verba mea in ore tuo : ecce constitui te super gentes et super regna, ut evellas, et destruas, et disperdas, et dissipes, et ædifices et plantes.* Jeremiæ, quoniam ab utero sanctificatus erat, non emundantur labia ut Isaiæ, sed tantum tactu manus suæ, id est efficacia potestatis suæ, tria ei confert quæ prophetæ vel prædicatori necessaria sunt; videlicet affluentiam verbi, gradum potestatis, et usum ministerii. Affluentiam verbi se ei dedisse demonstrat, cum dicit : *Ecce dedi verba mea in ore tuo.* Dedi, quasi non vendidi. Et ideo quia gratis accepisti, gratis da. In quo illos condemnat qui verbum prædicationis vendunt. Item ait, *verba mea*, quasi non aliena. In quo eos condemnat qui prædicant non verba Dei, sed verba dialectices, vel rethorices, vel alicujus scientiæ sæcularis. Item, ait, *in ore tuo*, quasi : verba mea dedi in ore tuo, ut tu ore tuo prædices, non alieno. In quo illos confundit qui gregem sibi commissum, et de cujus stipendiis vivunt, docere dedignantes per se, eos per linguam mercenariorum docere volunt, sed, teste Domino, oves non audiunt vocem alienorum (*Joan.* X). Gradum vero potestatis se ei dedisse demonstrat, cum dicit : *Ecce constitui te hodie super gentes, et super regna.* Constitui te, inquit, quasi non tu te per ambitionem injecisti, ut multi (unde dolendum est) hodie faciunt, sed ego te elegi et constitui. Nemo enim debet sibi assumere honorem, sed qui vocatus est a Deo sicut Aaron (*Hebr.* V). Ait quoque, *super gentes*, quoniam super gentes debet esse propheta vel prædicator, ut gradu, ita vita et sapientia, ut scilicet exemplo et doctrina inferiores gentes regat. Turpissimum enim est quando sacerdos est sicut populus. Quod aperte est contra quosdam hodiernos prædicatores, qui vita et sapientia non solum non præsunt plebi, sed etiam subsunt. Unde nec audent, nec sciunt eos corrigere. Sed tamen quia principes corrigere non audent, addit, *et super regna*, id est super reges, quoniam tanta debet esse prophetæ vel pastoris excellentia, quod non solum plebes, sed etiam ipsos reges debet regere. Non tamen intelligat dominatum se habere super homines, sed super vitia. Unde in Evangelio : « Qui major est, fiat sicut junior, et qui præcessor, sicut qui ministrat (*Luc.* XXII). » Usum vero ministerii se propheta dedisse demonstrat, cum subdit : *Ut evellas et destruas*, etc. Ac si aperte dicat : Non ad hoc te constitui super gentes et super regna, ut tu vaces somno et otio, sed potius ut tu sollicite ad modum ruricolæ labores, qui saturus bonam plantationem in agro, primo spinas et tribulos, et quæcunque nociva exstirpat de agro. Ponit autem sex, quorum quatuor auferunt mala, duo ponunt bona. Quædam enim nociva sunt in agro, quæ facili manu, agricola cum ipsis radicibus evellit. Quædam vero ita radicata sunt, quod evellere non potest, sed cum labore multo et ferro succidenti destruit. Quædam vero sunt quæ latent, ut radices; quæ cum ligone et aratro subvertens, ne iterum possint reviviscere, igni disperdit. Quædam vero sunt quæ naturaliter terra producit, ut silices; quæ quia non possunt omnino auferri, sæpe cum falcastro dissipat. Quædam vero bonæ plantæ sunt, quæ ager forte germinabat, ut vitem vel pomum silvestrem, vel hujusmodi, et illas non destruit, sed potius ædificat. Quædam vero excellentes plantæ sunt, quibus ager penitus carebat, et illas sollicite perquirit agricola et plantat. Sic, fratres mei, sic debet facere prædicator, qui est quasi spiritualis cultor Ecclesiæ. Primo enim debet auferre mala, deinde seminare bona; scriptum est enim : « Declina a malo, et fac bonum (*Psal.* XXXVI). » Ille enim vitia, quæ minus hærent, a cordibus populi sui facili correctione evellat. Illa vero quæ altius radices fixerunt multa sollicitudine, et crebra æternæ damnationis comminatione destruat. Illa quoque quæ latent, ut cogitationes et causas vitiorum, sollicita investigatione perquirens, et per propriam uniuscujusque confessionem evertens, igne conpunctionis et divini amoris disperdat. Illa vero quæ naturaliter natura generat humana, quem dum homo est in hac via, penitus abjicere non potest, ut edacitatem, cupiditatem, et curam temporalium, cum falcastro moderationis dissipet et refrenet. Illos vero bonos mores, quæ naturaliter in quibusdam natura producit, ut naturalem pietatem, naturalem justitiam, naturalem veracitatem, non destruat bonus prædicator, sed potius ædificet. Illas autem virtutes, quæ omnino aberant, crebra admonitione et commendatione plantet. Ita, fratres mei, præcepit Dominus, ita quoque Jeremias, ita et Joannes Baptista. Evellit enim et destruit, cum clamat : « Ecce securis ad radicem arboris posita est. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur et in ignem mittetur (*Matth.* III). » Ædificat et plantat cum clamat : « Facite dignos fructus pœnitentiæ. Qui habet duas tunicas, det unam non habenti ; et qui habet duplices escas, similiter faciat (*Luc.* III.) » Itaque, fratres mei, ad exhortationem præcursoris Domini, evellamus de cordibus nostris, per veram pœnitentiam et emendationem, spinas vitiorum, scilicet ingluviem, ebrietatem, luxuriam, avaritiam, iram, invidiam, accidiam, vanam gloriam,

superbiam, et cætera vitia; et germinent in nobis sanctæ virtutes, scilicet abstinentia, sobrietas, castitas, largitas, mansuetudo, charitas, devotio, contemptus mundi, humilitas, cæteræque virtutes, quibus decenter ornati, continuis cœlestium nuptiarum solemniis læti sine fine interesse mereamur, eo præstante qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XXI.

IN EODEM FESTO.

Elisabeth impletum est tempus pariendi, et peperit filium (*Luc.* I), et reliqua. Hodie, fratres charissimi, in universo mundo venerabilem sancti præcursoris et Baptistæ Domini nativitatem celebramus, quem honorem nulli alii sanctorum exhibemus. Depositiones quippe sanctorum, quibus ad vitam nascuntur æternam, sancta celebrat Ecclesia. In nativitatibus vero eorum, quibus ad miseriam et ad pœnam homo nascitur, silere consuevit. Nativitas tamen præcursoris solemniter celebratur, quoniam octo honorum privilegiis a Domino decoratur. Primus honor est, quod Deus Pater nasciturum longe ante prædixit, dicens per os Malachiæ prophetæ Filio suo : « Ecce ego mitto angelum meum, qui præparabit viam ante faciem tuam (*Malach.* III; *Marc.* I). » Secundus est, quoniam per eumdem archangelum, per quem Unigenitum suum Virgini erat nuntiaturus, istum nasciturum patri nuntiavit. Tertius est, quod eum in utero matris non tantum sanctificavit, imo etiam Spiritu sancto replevit. Quartus est, quod ad adventum sacrosanctæ Virginis Filium Dei in utero gestantis, eum in utero exsultare, et per os matris, quod a sæculo inauditum fuerat, prophetare fecit, sicut Lucas in præcedentibus Evangelii sui aperte demonstrat. Quintus est quod contra naturam de matre sterili et utroque parente sene mirabiliter natus est. Unde et in exordio evangelicæ lectionis modo audivimus : *Elisabeth impletum est tempus pariendi, et peperit filium*. Ac si dicatur : Elizabeth, cujus jam præterierat tempus pariendi, mirabiliter Domino operante, in diebus senectutis suæ, impletum est tempus pariendi et peperit filium. Et pulchre de sene et sterili nascitur, qui nasciturum de virgine prædicare veniebat, ut mirabiliter natus mirabilius nasciturum demonstraret. Sextus honor est gaudium in ejus nativitate. Unde et subditur : *Et audierunt vicini et cognati ejus quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa, et congratulabantur ei.* Prædixerat siquidem archangelus de præcursore Domini, quoniam in nativitate ejus multi essent gavisuri (*Luc.* I). Quod quidem et ipsa die nativitatis ejus impletum est, quando non solum parentes de dono tanti filii gavisi sunt, sed etiam vicini et cognati ejus congratulati sunt; et remotiores etiam, tantæ rei novitate, stupore et admiratione moti sunt. Et idipsum etiam singulis annis complentur, quoniam fideles ubicunque terrarum in gloriosa Nativitatis ejus solemnitate tripudiant et exsultant. Cum enim cæteri filii hominum in peccatis et in tristitia nascantur, non est mirum si in ejus nativitate gaudeamus, qui in sanctificatione et in gaudio natus est; qui et gaudium commune toti mundo venit nuntiare. Septimus honor est, quod in demonstratione nominis ejus loquela patri restituitur. Cum enim ad circumcidendum puerum convenissent, et cognati eum paterno nomine Zachariam, mater vero edocta (ut credimus) a Spiritu eum Joannem vocaret, pater mutus de medio dubitationem auferre volens, ut acceperat ab angelo, scriptura simul et voce nomen ejus indicavit, dicens : *Joannes est nomen ejus.* Et pulchre, qui incredulitate filii nascituri loquelam amiserat, in filii nati nominatione eamdem recuperat et misericordiam Dei circa se factam benedicit et magnificat. Cujus rei admiratione non solum vicini, sed etiam remoti percelluntur, metientes et conjectantes penes se quantis virtutibus in vita sua esset radiaturus, qui etiam in nativitate tantis virtutibus radiabat. Bene autem Joannes, id est *gratia*, nuncupatur, qui gratiam prædicare venerat. Lex enim et prophetæ usque ad Joannem (*Luc* XVI), et a Joanne tempus gratiæ inchoatur. Octavus vero honor est, quod gratia filii prophetæ propheta etiam ipse pater efficitur. Unde et subditur : *Et Zacharias pater ejus impletus est Spiritu sancto, et prophetavit dicens: Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suæ.* In quo cantico tria facit. Primo enim Dominum de impletione promissionis patribus factæ benedicit. Secundo infantulum prophetam vias Domino præparaturum ostendit. Tertio verum lumen ortum ex alto ad illuminandas mundi tenebras dicit. Unde et hoc canticum in matutinis laudibus sancta Ecclesia cantare consuevit. Quoniam igitur nativitas præcursoris illis octo donis privilegiatur, ideo a sancta Ecclesia per universum mundum celebratur. De quibus duo, scilicet extrema, in octavo die circumcisionis complentur, ideo et ipsa nativitatis festivitas usque in octavum diem solemniter protelatur. Moraliter autem, fratres mei, ex hac lectione sex nobis imitanda proponuntur. Primum enim, ex hoc quamvis sterili et vetulæ filius a Domino datur, exemplum nobis proponitur, ne aliquis peccator unquam quantumcunque a bono sterilis, quantumcunque in peccato senuerit, etiam in ipso margine vitæ a fructu pœnitentiæ debeat desperare, sed semper sperare in ineffabilem Dei misericordiam, quæ nunquam quantumcunque flagitiosum, converti volentem, respuit; quæ Mariam Magdalenam de tam sordida tam sanctam fecit; quæ latroni in cruce jam exspiranti postulatam misericordiam non negavit.

Secundo vero ex hoc, quod vicini et cognati bono Elisabeth congratulantur et congaudent, exemplum nobis proponitur, quod nos quoque bonæ conversationi conversionique aliorum congaudeamus. Si enim, teste Domino, gaudium est angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente (*Luc.* XVI), quanto præcipue homines de hominum conversione et emendatione debent gaudere? Quod aperte con-

tra quosdam malignos est, qui de bonis aliorum non solum non gaudere, sed etiam per invidiam dolere solent. Sed, fratres mei, sicut divinorum hominum est de bonis aliorum gaudere, et de malis dolere, ita diabolicorum hominum est de bonis aliorum dolere, et de malis gaudere. Tertio quoque ex hoc, quod puer non nomine patris, sed nomine Joannis, id est *gratiæ* nuncupatur, exemplum proponitur nobis, quod nunquam bonum opus nostrum nomini nostro, sed potius divinæ gratiæ attribuamus, quæ sola dat et velle et posse perficere (*Phil.* II), ipso attestante qui discipulis suis ait : « Sine me nihil potestis facere (*Joan.* XV). » Quod aperte contra quosdam arrogantes est, qui si quid sapienter vel fortiter egerint, ingenio vel viribus suis ascribunt, quasi dicentes : « Manus nostra excelse, et non Deus fecit hæc omnia (*Deut.* XXXII). » Quarto etiam ex hoc quod, demonstratione nominis gratiæ, patri muto ad benedicendum Deum os aperitur, nobis demonstratur quoniam illi soli Deum benedicere et laudare digne possunt, qui bonum quod faciunt, non nomini suo, sed Dei gratiæ totum ascribunt. Sicut enim per diabolicam præsumptionem, qua aliquis quod Dei est sibi attribuit, magis Deus exacerbatur ; ita per humilitatem, qua homo de se viliter sentiens, si quid boni habet, totum Deo attribuit, magis Deus placatur. Quinto quoque ex hoc quod, propter visa miracula, timor factus est super vicinos, et super omnia montana Galilææ divulgabantur omnia verba hæc, proponitur nobis exemplum, ut visis virtutibus Dei divinorumque hominum, Deum timere discamus, et opera virtutum semper et ubique prædicemus. Quod aperte contra quosdam malignos est, qui virtutes et bona opera, quæ Deus per sanctos suos operatur, vel negant, vel silent, peccata vero et mala opera hominum statim credunt et diffamant. Sexto vero ex hoc quod merito filii patri muto non solum loquela, sed etiam prophetia confertur, nobis exemplis proponitur quoniam multoties illi qui prius ad Deum laudandum et prædicandum muti erant, si bene incœperint fructificare et vivere, non solum facultas digne laudandi Deum confertur sed etiam gratia eis docendi et prædicandi cumulatur. Sicut econtrario persæpe contingit quod quidam qui prius apti erant, vel ex naturali ingenio, vel ex industria, ad docendum, postea exigentibus peccatis suis excæcantur, et priori gratia spoliantur, juxta quod scriptum est : « Omni habenti dabitur, et abundabit ; ei vero qui nihil habet, etiam quod habere videbatur, auferetur ab eo (*Matth.* XIII ; *Marc.* IV) » Itaque, fratres mei, sterilitatem et vetustatem peccatorum per pœnitentiam exuamus, in novam vitam per bonam operationem fructificemus; bona habentes opera, non nomini nostro, sed divinæ gratiæ attribuamus ; misericordiam Dei circa nos factam semper benedicamus ; alios ad Deum convertere bono exemplo et verbo studeamus; misericordiam et charitatem super omnia sectemur; mundum contemnamus ; toto desiderio ad Deum suspiremus ; quatenus intercedente beato Joanne Baptista, cui hodie festivamus, ad æterna festa pervenire valeamus, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

(7) *Vita et mors Divi Joannis Baptistæ, per Epiphanium Constantiæ Cypri episcopum scripta.*

Joannes Baptista, Zacharia natus et Elisabeth, e tribu Levi emicuit. Is est qui tanquam digito ostendit nobis Agnum, Dei Patris Filium, qui tollit peccata mundi. Hic mortalibus viam perstruxit, et fores patefecit regni Dei. Nemo sane inter natos mulierum major Joanne Baptista. Functus est autem vita, decollatus ab Herode tyranno propter Herodiadem fratriam, puta Philippi fratris sui conjugem.

Ejusdem per D. Isidorum episcopum Hispalensem (8). Joannes Baptista, filius Zachariæ, ex tribu Levi in Hierusalem ortus, angelo nuntiante conceptus, prænuntius Christi, præco judicis, propheta Altissimi, vox Verbi, amicus Sponsi, testis Domini, lucerna luminis, terminus prophetarum, baptismatis initium. Qui prænuntiatus parentis vocem abstulit, genitus officium linguæ resolvit. Qui necdum editus Christum prophetavit, salutavit ex utero, in columba agnovit, in deserto monstravit. Cujus vestimentum lanugo fuit camelorum, habitatio eremus, victus mellis et locustarum cibus. Hic dum Herodem prohiberet fraternum violare connubium, carceralibus tenebris mancipatur. Cujus caput filia regis ludens a patre præmium postulavit. At ille desectum male poscenti filiæ ebrius inter pocula dedit. Sepultus est in Sebastia oppido Palæstinæ, quæ olim Samaria vocabatur. Quam Herodes rex Judææ, Antipatris filius, ob honorem Cæsaris Augusti, Latino sermone Augustam vocavit.

XXII.

IN FESTO D. PETRI APOSTOLI.

Misit Herodes rex manus ut affligeret quosdam de Ecclesia (*Act.* XII), etc. In hac lectione, fratres charissimi, tria juxta litteram nobis consideranda sunt. Primo, qua ratione omnipotens et justus Dominus reprobis tantam in sanctos suos tribuat sæviendi potestatem. Bene autem dico tribuat, quoniam, ut ait Apostolus, « non est potestas nisi a Deo (*Rom.* XIII,) » teste etiam Redemptore nostro qui ait Pilato : « Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper (*Joan.* XIX). » Unde nec diabolus contra Job aliquid facere potuit, priusquam a Domino potestatem postulaverit et acceperit (*Job* I). Dat igitur Dominus malis potestatem sæviendi triplici de causa : Primum, ad exercitium bonorum. Quod enim fornax auro, quod lima ferro, quod aqua panno, hoc confert tribulatio justo. Per exercitium igitur malorum tanquam fabrorum suorum, limat Deus vasa electionis, ut eos purgatiores, clariores, solidiores et pretiosiores reddat. Secundo, ad illusionem reprobationemque malorum, juxta quod scriptum est : « Draco iste quem formasti ad illudendum ei (*Psal.* CIII). » Illuditur enim diabolus et membra ejus in hoc quia, dum cupiunt nocere sanctis, eis prosunt, et sibi ipsis magis obsunt. Tertio, ad divinæ sapientiæ potentiæque demonstrationem, quæ tanta est, quod

(7) Habetur in lib. ejus de Vita prophetarum.

(8) In lib. De patribus Veteris Testamenti.

malis operibus reproborum scit et potest uti in bonum. Quidquid enim mali intentant Deo et membris ejus, Deo militant, qui de eis et per eos suam perficit voluntatem et gloriam. Secundo vero, considerandum est quod Dominus quosdam sanctorum suorum non vult in hoc sæculo diutius manere. et quamvis, si superviverent, viderentur tam sibi quam aliis multum profuturi, tamen festive eos educit de tribulationibus hujus mundi, ut Jacobum Majorem quem adhuc juvenem ante cæteros apostolos, de hoc mundo, per gladium Herodis subtraxit. Quod omniscions Dominus propter tres causas facit. Prima est, quoniam novit eos merita quæ habituri erant, consummasse, juxta quod scriptum est : « Consummatus in brevi explevit tempora multa. Venerabilis enim est senectus, non diuturna, neque annorum numero computata. Cani enim sunt sensus hominis, et ætas senectutis vita immaculata (*Sap.* IV). » Unde, quamvis sancti juvenes moriantur, tamen explent dies suos, cum contra de reprobis dicatur : « Viri sanguinum et dolosi non dimidiabunt dies suos (*Psal.* LIV). » Secunda est, ne in lubrica hujus sæculi via aliquando laberentur et perirent, juxta quod scriptum est : « Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam ejus (*Sap.* IV). » Propterea properavit educere eum de medio iniquitatum. Tertia est, quod ideo cito præripiuntur sancti de hoc sæculo, quoniam eis, ut ait Apostolus, « dignus non erat mundus (*Hebr.* II). » Et ideo exigentibus peccatis suis, lumine sanctorum privantur. Unde scriptum est : Viri justi tolluntur, et nemo considerat; a facie iniquitatis sublatus est justus (*Isa.* LVII). Sed quacunque de causa, fratres mei, tam cito tollantur ab hoc misero mundo sancti, bene et beate actum est cum eis, quibus datum est tam cito transcurrere laborem hujus mundi et miseriam, et gloriam invare sempiternam. Tertio, quoque considerandum est quod alios sanctorum Dominus potenter de tribulationibus eripiens, facit eos hic longam ducere vitam, ut Petrum et Joannem evangelistam. Quod quidem facit, et ad majorem majoris laboris eorum remunerationem, et ad Ecclesiæ suæ consolationem et eruditionem, et ad partis adversæ confusionem et deprædationem, quam maxime confundunt, dum eis vasa captivitatis eripiunt.

Propter has igitar causas Petrum Ecclesiæ suæ Dominus diutius reservavit, et de carcere Herodis potenter eum liberavit. In qua liberatione misericordiam pariter et omnipotentiam suam nobis aperte demonstrat. Et misericordiam quidem, in hoc quod ad preces Ecclesiæ suæ pro incarceratione magistri sui desolatæ, motus et misertus est. Potentiam vero in hoc quod Petrum incarceratum duplici catena vinctum, duplicique custodia multum circumvallatum, porta ferrea præclusum, ab omnibus his impedimentis, non per humanam cautelam, sed per angelum suum potenter eripuit, et Ecclesiæ suæ misericorditer restituit, demonstrans nobis ad pias Ecclesiæ suæ preces se semper esse exorabilem, et ad liberandum eam se semper esse potentem. Porro incarceratio et liberatio, quæ semel factæ sunt in Petro, quotidie fiunt in nobis. Herodes enim, id est diabolus, qui est rex omnium iniquorum, quotidie Deo permittente, mittit manus suas ut affligat quos potest de Ecclesia. Non enim sufficit ei quod gentiles et Judæos cæterosque infideles quotidie devorat, nisi etiam Christianos, quos potest in anima occidat. Unde Dominus de eo ad beatum Job ait : « Absorbebit fluvium, et non mirabitur, et habet fiduciam quod Jordanis fluat in os ejus (*Job* XL). » Ac si dicat : Non pro magno habet diabolus quod fluvium, id est genus humanum, a principio mundi usque ad Christum fere totum absorbuit, nisi etiam Jordanem, id est baptizatos in ventrem suæ malitiæ transglutiat. Nec sufficit etiam ei quod minores de Ecclesia aliquos quotidie enecat, sed etiam majores et prælatos sanctæ Ecclesiæ præcipue occidere festinat. Escæ enim ejus, ut ait Habacuc, electæ sunt (*Habac.* I). Unde et hic dicitur . *Occidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio*, quoniam magnos contemptores et supplantatores vitiorum occidit gladio suæ tentationis. *Videns autem* hoc placere *Judæis*, id est malitiæ suæ fautoribus, apponit etiam *ut Petrum*, id est firmorum episcoporum ordinem apprehendat, ut videlicet læso capite minora membra sibi universaliter subjiciat. Facit autem hoc præcipue in diebus azymorum, quoniam in solemnitatibus et in jejuniis, in quibus fideles exercent se ad majorem puritatem, majorem exercet contra eos diabolus impugnationem. Apprehensum autem impugnationibus suis peccatorem, mittit in profunditatem et obscuritatem vitiorum, et ne inde per portam pœnitentiæ exeat, tradit eum *quatuor quaternionibus militum custodiendum*. Dicitur autem quaternio qui habet quatuor tyrannos sub se, sicut centurio qui habet centum. Primus igitur quaternio, cui peccator custodiendus traditur a diabolo, est spiritus stulti pudoris, qui confusionem ingerit peccatori confitendi peccatum suum. Unde Salomon : « Est confusio adducens peccatum (*Eccli.* IV). » Hic habet sub se quatuor, videlicet pudorem confitendi, pudorem se sacerdoti humiliandi, pudorem medicinam quærendi, pudorem injunctam pœnitentiam persequendi. Et ne forte iste, ad custodiendum in peccato suo peccatorem non sufficiat, adjungitur et secundus quaternio, scilicet spiritus pravæ securitatis, qui similiter secum habet quatuor, securitatem levis et remissibilis culpæ, securitatem longioris vitæ, securitatem satis agendæ pœnitentiæ, securitatem divinæ misericordiæ. Et ne forte isti duo non sufficiant, additur et tertius quaternio, spiritus scilicet obstinationis, qui scilicet quatuor sub se habet, obstinationem in peccato, obstinationem in contemptu, obstinationem in cordis duritia, obstinationem in impœnitentia. Et ne forte isti tres non sufficiant, additur et quartus quaternio, spiritus scilicet incre-

dulitatis. Hic similiter quatuor sub se habet. Incredulitatem gravitatis peccati, incredulitatem resurrectionis, incredulitatem extremi judicii, incredulitatem æterni supplicii.

Istis igitur gravibus custodibus arctat et custodit diabolus peccatorem in carcere peccatorum, *volens post Pascha*, id est post transitum mortis, *producere eum* torquendum *populo* dæmoniorum. Et peccator quidem sic servatur *in carcere*. *Oratio* autem debet fieri *sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo*. Unde constat quoniam iste vere non est de Ecclesia, qui pro filiis Ecclesiæ adeo captivatis incessanter non orat. Quod est aperte contra quosdam Christianos, qui, si quandoque vident pastorem suum, vel aliquem alium, vinculis peccatorum mancipatum, non tantum pro eo non orant, imo potius gaudent, detrahunt et diffamant. Qui procul dubio maledictionem Cham incurrunt, dum ad exemplum ejus pudenda patris non tegunt, sed irrident (*Gen.* IX). Cum autem peccatorem sic captivatum diabolus speret se jam producturum ad pœnam æternam, peccator interim est *dormiens inter duos milites*, *in nocte* peccatorum suorum, id est inter spiritum præsumptionis, qui retinet eum ne evadat a dextris, et spiritum desperationis qui retinet eum ne evadat a sinistris. *Vinctus catenis duabus*, id est amore et delectatione peccatorum suorum, qui eum a bono opere et bona via prohibent et arcent. *Et custodes ante ostium custodiebant carcerem*. Ostium carceris peccatorum est pœnitentia, quæ, ne pateat peccatori, prædicti quaterniones prohibent, stultus scilicet pudor, prava securitas, obstinatio, incredulitas. Quamvis autem peccator ita in profundo vitiorum sine spe dormiat vinctus et oppressus, jam ad æternam damnationem producendus, tamen divina clementia assiduas Ecclesiæ suæ preces exaudiente, angelus potentiæ divinæ, vel etiam aliquis prædicator, astitit, qui astat; et astantes facit, et lumen compunctionis refulget illi, qui habitabat in tenebris peccatorum : *Percussoque latere Petri*, id est conscientia peccatoris, excitat eum dicens : *Surge velociter* a somno peccatorum tuorum, ne jam ad æternam damnationem traharis. Et continuo cadunt *catenæ* amoris et delectationis peccatorum *a manibus ejus*, quoniam peccata quæ prius amabat, et in quibus delectabatur, incipiunt ei displicere et eum cruciare. Et suggeritur ei ut mollitiem fluxarum cogitationum per continentiam præcingat et refrenet, et calcet pedes affectuum suorum, ne desideriis terrenis inhæreant. Suggeritur etiam ei ut vestimentum charitatis cæterarumque virtutum circumdet sibi, et salutis admonitionem sequatur. Surgens autem peccator, sequitur angelum salutaris admonitionis, et tamen conscius propriæ fragilitatis et infirmitatis, non putat esse verum quod ipse possit exire a consuetudine peccatorum suorum. Ita enim tenetur a consuetudine, quod putat se non posse abstinere. Transiens autem, Domino operante, *primam custodiam*, id est spiritum præsumptionis et desperationis, *et secundam*, id est, stultum pudorem, pravam securitatem, obstinationem, incredulitatem, ad ultimum venit *ad portam Ferream*, id est ad obstaculum pravæ et duræ consuetudinis, quæ, Domino operante, aperitur ei. Et exiens processit *vicum unum*, quoniam, postquam a consuetudine peccatorum exiit, viam bonæ operationis procedit, *et* statim *discedit angelus ab eo*, quoniam abstractus et instructus jam non videtur indigere ductu, qui etiam aliorum doctor efficitur. *Et* peccator jam justus effectus, respiciendo profunditatem peccatorum suorum de qua erutus est, *ad se reversus* dicit, affirmans quod prius de se sperare non præsumebat : *Nunc scio vere quia misit Dominus angelum suum*, et misericordiam suam, *et eripuit me* indignum *de manu Herodis*, id est diaboli, *et de omni exspectatione* dæmoniorum. Sic itaque, fratres mei, confiteatur et benedicat Dominum, qui jam novit se esse erutum, per misericordiam Dei, de pristina consuetudine peccatorum suorum. Qui vero adhuc in carcere peccatorum suorum dormit, angelum salutaris admonitionis exaudiat, et a peccatis suis cito resurgat, zona castitatis lumbos præcingat, pedes affectuum ab inhærentia terrenorum prohibeat, vestimento charitatis cæterarumque virtutum sese muniat, operibus misericordiæ peccata sua redimat, quatenus a carcere, a vinculis, a gemina diaboli custodia, a porta ferrea consuetudinis, liber evadens, viam justitiæ, de cætero sequatur, et Domini misericordiam, et nunc et in æternum benedicat et confiteatur, largiente Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XXIII.

IN EODEM FESTO.

Venit Jesus in partes Cæsareæ Philippi, et interrogabat discipulos suos (*Matth.* XVI), et reliqua. In hac sancti Evangelii lectione, fratres charissimi, quinque facit Dominus et Redemptor noster. Primo enim, venit in partes Cæsareæ Philippi. Secundo, ibi quærit et audit quis ab hominibus diceretur. Tertio, quærit et audit quis a discipulis crederetur. Quarto, responsionem Petri commendat. Quinto, eam remunerat. Requisiturus igitur Dominus a discipulis suis fidei suæ confessionem, primo eos ducit in partes Cæsareæ Philippi (quæ est civitas quam statuit Philippus ad honorem Tiberii Cæsaris), ubi tradunt antiquis regibus tributa solitum esse persolvi. Et bene Dominus hoc in has partes maxime peragere voluit, ut videlicet in eo loco in quo terrenus rex tributa quondam exigebat a subditis suis, nunc Rex cœlestis tributum confessionis exigeret a discipulis suis. Cui congruit et nomen, Philippus enim *os lampadis* interpretatur. « Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem (*Rom.* X). » In quo ostendit Dominus a terreno rege se in hoc distare, quoniam cum terrenus rex exigat a suis tributum metalli, ipse a suis non exigit nisi tributum puræ confessionis. Unde ipse ait: « Qui me confessus fuerit coram hominibus, con-

fitebor et ego eum coram Patre meo (*Matth.* VIII; *Luc* XII). » Quæ quidem confessio tunc est pura, quando in confessione Dei fit cordis, oris et operis consonantia. Alia non est puritas nec integritas confessionis, et fassio tantum, non confessio, potest dici. Secundo, quærit Dominus cujus opinionis apud homines habeatur, cum dicit : *Quem dicunt homines esse Filium hominis?* Non quod hoc nesciret, qui omnia novit, sed ut relinqueret nobis exemplum vicem suam in Ecclesia tenentibus, ut similiter a familiaribus nostris quæramus, cujus famæ apud homines habeamur. Et quare hoc? quia solemus dum nobis nimis indulgemus, vitia nostra ignorare. Innatum quippe est omni ingenio, ut melius aliena quam sua dijudicet. In nostris enim dijudicandis nimio affectu impedimur. Placet siquidem simiæ simiolus suus, quamvis sit turpis; placet et corvo vox sua, quamvis sit rauca. Placent et nobis vitia nostra, quamvis sint fœda et aliis displiceant. Proinde, fratres mei, submittamus judicium vitæ nostræ non adulatoribus, qui nesciunt dicere vera, sed grata, sed familiaribus morum censoribus, et adjuremus eos, ut quales vel ab hominibus, vel ab eis æstimemur, nobis non taceant, et si famæ bonæ nos esse audierimus, totum Dei gratiæ, non nobis deputemus, et esse tales quales dicimur laboremus. Si autem in aliquo nos notari audierimus, vitam nostram in melius emendemus, et non solum vitia, sed etiam vitiorum umbras fugiamus, ut scilicet tanta sanctitas in nobis effulgeat, quæ omnem infamiam detergat, et ora maledicentium claudat. *Quem dicunt*, inquit, *homines esse Filium hominis?* In quo quærendum est, fratres mei, quare Redemptor noster se non Christum, non Jesum, sed potius Filium hominis frequenter appellet. Quod facit utique triplici de causa, ut quantum pro nobis se humiliaverit, nobis in memoriam reducat, ut contra Manichæos se veram humanitatem habere frequenter dicat, ut nos exemplo sui de nobis humiliora et sentire et loqui commoneat. Ecce Filius Dei se esse Filium Dei tacet, sed se esse Filium hominis frequentat. In quo, fratres mei, confundit superbiam nostram, qui minores parentes nostros fateri erubescimus, et ditiores semper memoramus, et more muli proverbialis, interrogati quis fuerit pater noster, asinum fateri erubescimus, sed equum nostrum fuisse avum jactitamus. Porro in quod respondetur, *alii Joannem Baptistam, alii vero Eliam, alii vero Jeremiam, alii unum ex prophetis*, ostenditur opiniones populi fere semper dissonare, et a veritate discrepare. Unde, fratres mei, non facile rumoribus populi aurem credulitatis dare debemus, ne si forte rumorem popularem affirmemus, re aliter reperta, ipsi mendaces inveniamur. Tertio vero quærit Dominus a discipulis suis quem eum esse dicant. Quod quidem facit triplici de causa, ut in sui confessione eos promereri faciat, ut in fide eos corroboret, ut eorum confessionem audet et remuneret, *Vos autem*, inquit, *quem me esse dicitis?* In quo notandum est cum superius dixisset, *quem dicunt homines esse Filium hominis*, hic ait : *Vos autem quem me esse dicitis?* ac si discipuli homines non essent. In quo innuit, fratres mei, quod homines erant, qui de Christo tantum humanitus sapiebant. Non autem homines, sed dii erant, qui de eo divinitus sapiebant. Homines erant, qui humanitatem fatebantur quam videbant. Spirituales et divini erant, qui divinitatem fatebantur quam non videbant. Nos quoque, fratres mei, quando tantum quæ carnis sunt sapimus, carnales et animales sumus. Porro Petrus Domino respondet pro omnibus, quoniam conveniens est, ut prior omnium, prius omnium, et pro omnibus loquatur : *Tu es*, inquit *Christus Filius Dei vivi*. Sub breviloquio omnia complectitur Petrus. Confitetur autem non solum Filium, sed etiam Patrem et Spiritum sanctum, divinam quoque naturam et nomen. Patrem confitetur, dum Filium nominat. In nomine etiam Christi, id est uncti; et ungentem Patrem, et unctionem Spiritum sanctum significat. Divinam Christi naturam astruit, dum eum Filium Dei dicit. Humanam quoque innuit, dum eum Christum, id est unctum, appellat. Secundum enim humanitatem ungi potuit. Nomen etiam non tacet, dum Christum, id est Messiam, in lege promissum eum vocat. Adjungit etiam *vivi*, ad distinctionem eorum quos gentiles ex mortuis deos æstimaverunt, vel de insensata materia construxerunt. Dicitur quippe Deus tripliciter, natura, ut Christus; adoptione, ut sancti; æstimatione, ut Jupiter. Nos ergo, fratres mei, a Petro edocti, Christum Filium Dei vivi firmiter confiteamur, ut per hanc confessionem cum Petro adoptionem divinitatis mereamur, et auctoritatem divinitatis creaturæ summopere fugiamus. Quarto commendat Dominus responsionem Petri cum dicit : *Beatus es, Simon Bar-Jona*, id est fili Joannis, subaudis in hac confessionis veritate, nec tamen hanc confessionem habes ex te. Unde et subdit : *Quia caro et sanguis non revelavit tibi*, id est, natura carnis et sanguinis, vel quislibet carnalis homo, non revelavit tibi. Ac si dicat : Non ex te, nec ex alio homine hoc habuisti, *sed Pater*, inquit, *meus qui est in cœlis, hoc tibi revelavit*. In quo, fratres mei, retunditur quorumdam præsumptio, qui de ingenio suo præsumentes, humano sensu cœlestia conantur investigare, sed isti tales, ut Salomon ait, opprimuntur a gloria (*Prov.* XXV). Propterea errantes, non sicut apostoli a summo Patre inspirati, in unam conveniunt confessionem, sed pro arbitrio suo, diversas opiniunculas faciunt, sicut illi homines qui de Christo sentientes diversa, alii dicebant eum esse Joannem Baptistam, alii Eliam, alii Jeremiam, aut unum ex prophetis. Quinto, remunerat Dominus responsionem Petri quatuor modis, nominis sui denominatione, principatu, virtute perseverantiæ et officio. Nominis sui denominatione Petrum honorat, dum a se Petra eum Petrum appellat. Sicut enim petra firma est, et ædificio apta, et scintillat, et aquam emittit, ita Petrus in confes-

sione fuit firmus, in ædificio Ecclesiæ aptissimus, inscintillas miraculorum emisit, aquam sapientiæ emanavit. Principatu eum remunerat cum subdit : *Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Sicut enim, quamvis solus Christus sit pastor, tamen ab eo denominative Petrus dicitur pastor ; et quamvis solus Christus sit substantialiter Ecclesiæ fundamentum, tamen Petrus cæterique apostoli Ecclesiæ fundamenta dicuntur : ita, quamvis solus Christus sit petra, tamen denominative ab eo Petrus dicitur petra. Porro super Petrum Ecclesia fundata est, quoniam eam portat officio, merito, prædicatione, exemplo, cura et intercessione. Virtute perseverantiæ eum remunerat cum subdit : *Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Portæ inferi dicuntur vel peccata, vel tentationes, vel tormenta, vel mortes. Hæc autem non solum adversus Christum, sed nec etiam adversus Petrum Christi virtute armatum prævalent, quoniam peccata dissolvit, tentationes repellit, tormenta superat, mortem tam animæ quam corporis per utriusque resurrectionem vincit. Et non solum seipsum, sed etiam multos peccatores ab ipsis portis et faucibus inferni trahit. Nec solum ille, fratres mei, sed etiam quicunque fidelis, qui peccatorem aliquem corrigendo, monendo, docendo, a faucibus diaboli eripit, quid aliud quam portas inferi frangit, et vasa captivitatis reducit ? Officio remunerat cum subdit : *Et tibi dabo claves regni cœlorum ; et quodcunque ligaveris super terram erit ligatum et in cœlis ; et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in cœlis.* Porro duæ claves omnibus æqualiter apostolis dantur. Unde et post resurrectionem suam Dominus eis inspirans ait : « Accipite Spiritum sanctum ; quorum remiseritis peccata remittuntur eis (*Joan.* XX), » etc. Hic tamen ad solum Petrum sermo dirigitur, ut ostendatur quia qui unitatem Ecclesiæ non sequitur, a clavibus ligandi atque solvendi privatur. Sunt autem duæ claves, discretio et potestas. Discretione, discernitur qui sunt ligandi vel qui solvendi ; potestate, ligantur ligandi, et solvuntur solvendi. Sed quid dicam hodie, fratres mei, cum multi sacerdotum careant discretione, et multi eorum qui discretionem habent abutantur ligandi atque solvendi potestate? Hi enim (unde dolendum est) qui sint ligandi, vel qui solvendi nesciunt. Illi, et si sciunt, odio vel amore ligant solvendum, vel solvunt ligandum. Sed qui injuste solvit vel ligat, a potestate ligandi vel solvendi se privat. Unus est enim invisibilis sacerdos, qui solus baptizat, solus absolvit et ligat. Ministri vero ejus, solo ministerio, non auctoritate aliqua solvunt vel ligant, id est solutos vel ligatos esse ostendunt. Unde et in Levitico, leprosi jubentur ostendere se sacerdotibus (*Lev.* XIV) ; quos illi quidem leprosos vel mundos non faciunt, sed leprosos vel mundos esse discernunt. Solus quoque Dominus Lazarum in monumento suscitavit, et suscitatum a discipulis solvi præcepit (*Joan.* XII), non ut suscitarent, sed ut suscitatum demonstrarent. Cum autem sacerdos vel discretione caret, vel injuste solvit, vel ligat, non solvitur ille quem Deus ligat, nec ligatur ille quem Deus solvit. Sed tamen sententia pastoris vel justa vel injusta timenda est, ne si eam contemnas, ex ipso contemptu ligandus fias. Oremus igitur, fratres mei, Petrum pastorem animarum nostrarum, ut ipse nobis meritis et precibus suis, absolutionem a peccatis nostris mereatur, officio largiatur, cura sua nos a diabolo tueatur, regimine suo nos regat, et ducat nos ad pascua viriditatis æternæ, ipso largiente Deo et Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Vita divi Petri apostolorum principis per divum Hieronymum in lib. De viris illustribus.

Simon Petrus filius Joannis, provinciæ Galilææ, vico Bethsaida, frater Andreæ apostoli, et princeps apostolorum, post episcopatum Antiochensis Ecclesiæ, et prædicationem dispersionis eorum qui de circumcisione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, et Bithynia, secundo Claudii anno, Romam ad expugnandum Simonem Magum pergit, ibique viginti quinque annis cathedram sacerdotalem tenuit, usque ad ultimum annum Neronis, id est decimum quartum. A quo et affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, et in sublime pedibus elevatis, asserens se indignum ut sic crucifigeretur ut Dominus suus. De quo etiam sic Haymo in lib. De rerum Christianarum memoria, loquitur : « Et Petrum et Paulum apostolorum duces et signiferos Judææ, populo Dei, in ipsa urbe Roma, alterum quidem gladio, alterum crucis patibulo condemnat Nero. Et Petrus quidem capite demerso crucifigitur ; quod rogavit, ne Domino videretur adæquari. » Vide Eusebium, lib. II, cap. 25, et Epiph., lib. I, tom. II, contra hæres. ; Dorotheum episcop. in Synopsi.

XXIV.

IN NATALI BEATI PAULI.

Notum vobis facio Evangelium quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem (*Gal.* I), etc. Multi, fratres mei, non solum gentiles et Judæi, sed etiam, unde magis dolendum est, quidam falsi Christiani, cum audiunt narrationis evangelicæ simplicitatem, putant nihil aliud esse quam humanam adinventionem, vel doctrinam Platonis, vel Ciceronis, et aliorum. Contra quos loquitur Apostolus in lectione quam modo audivimus. Facit autem tria. Primo, dicit Evangelium non esse secundum hominem. Secundo, dicit non ab homine, sed a Deo illud sibi traditum esse. Tertio, demonstrat hoc certa ratione. Dicit itaque : *Notum vobis facio Evangelium quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem.* Ex hoc, fratres mei, constat quoniam Evangelium non est secundum hominem quoniam supra hominem est. Altitudo enim Evangelii superat omnem humanæ rationis altitudinem Nulla quippe ratio potest attingere ad altitudine Trinitatis cæterorumque mysteriorum, quæ Evangelium præcipit credere, nec ad altitudinem pr miorum quæ præcipit sperare. Humilitas quoqu Evangelii, omnem humanam vincit humilitate Nullus enim homo potest satis admirari, necdu

sequi humilitatem Filii Dei, qui ab altitudine divinæ majestatis tantum se humiliavit ut de muliere formam servi sui acciperet, Deus homini se subderet et ei ministraret, pro servo et a servo suo contumelias, injurias mortemque sustineret. Justitia quoque Evangelii omnem humanam et etiam legatam justitiam superexcellit. Non solum enim homicidium, sed etiam contumeliam et iram damnat. Nec solum malam operationem, sed etiam malam voluntatem damnat. Non etiam solum perjurium prohibet, sed etiam jusjurandum. Inimicos præcipit non solum non odio haberi, sed etiam diligi. Misericordia etiam Evangelii omnem humanam misericordiam excedit. Præcipit enim misereri, non solum miserabilium, sed etiam inimicorum, et compati non solum indigentiæ afflictorum, sed etiam insaniæ perversorum, orare pro persecutoribus et benefacere inimicis. Et quod Evangelium sit supra hominem ex his constat. Quod vero a Deo sit, ex hoc apparet, quoniam ab æterno fuit a Deo Patre præordinatum, a Spiritu sancto per patriarchas præfiguratum, per prophetas prædictum, per angelos nuntiatum, a Filio impletum et promulgatum, et a Spiritu sancto per apostolos ubique prædicatum. Ad quorum probationem accedunt opera virtutum. Pro hac enim fide sancti totum mundum contempserunt, omnia quæ habebant pauperibus erogaverunt, nudi nudum Christum secuti sunt, carnem suam cum vitiis et concupiscentiis crucifixerunt, castitate, charitate cæterisque virtutibus enituerunt, toto desiderio ad cœlestia tetenderunt, contumelias, injurias, tormenta, mortes inhumanas et importabiles fortiter portaverunt, et per hoc ad cœlestia gloriose pervenerunt. Accedunt iterum ad hoc opera miraculorum. Per hanc enim fidem cæci illuminati sunt, dæmoniaci liberati sunt, de paucis panibus, multa hominum millia pasta sunt, infirmi sanati sunt, mortui suscitati sunt, super aquas ambulatum est, ignis ne sanctis noceret exstinctus est, venenum sine læsione bibitum est. Per hanc fidem, serpentes non nocuerunt, feræ obedierunt, aves ministraverunt, elementa paruerunt, inferna patuerunt. Qui ergo Evangelium non credit esse a Deo, sine Deo est.

Sequitur pars secunda, in qua Apostolus dicit Evangelium non ab homine, sed a Deo sibi traditum esse, cum subdit : *Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi.* Se neque ministerium prædicandi Evangelium accepisse, neque etiam illud didicisse ab homine dicit Apostolus, sed per revelationem Jesu Christi. Ad officium quippe prædicandi missus est, cum Barnaba, a Spiritu sancto dicente, ut habetur in Actibus apostolorum : « Segregate mihi Paulum et Barnabam in opus ad quod assumpsi eos (*Act.* XIII), » id est ad prædicandum gentibus. Unde et apostoli dicti sunt gentium Paulus et Barnabas, quod ipse Apostolus testatur : « Qui operatus est, inquit, Petro in apostolatum, operatus est et mihi inter gentes, et cognoverunt gratiam quæ data est mihi a Christo (*Gal.* II). » Evangelium vero ipsum didicit per revelationem Jesu Christi, vel quando in via Damasci excæcatus mansit, vel in Damasco tribus diebus in oratione non manducans neque bibens. Unde statim ingressus in synagogas confundebat Judæos, affirmans quoniam hic est Christus. Vel quando raptus est usque ad tertium cœlum, vel quando raptus est in paradisum, et audivit verba quæ non licet homini loqui. Unde certe beatissimus est Paulus qui veritatem Evangelii meruit percipere, non ab interprete, nec ab aliquo mediante, sed ab ipso Evangelii auctore, factus subito in eo perfectus sine mora, sine exercitio, sine labore. Nos vero, fratres, qui veritatem Evangelii ab homine paulatim didicimus, in hoc profecto beati erimus, si eam corde firmiter tenuerimus, si eam etiam inter tormenta constanter confessi fuerimus. Si vero, (quod absit!), verbis Evangelium confitemur, et factis negamus, quid aliud quam voce nos damnamus, similes facti Judæ proditori, qui Christum quem magistrum confitebatur et salutabat, opere prodebat? Sequitur pars tertia, in qua Apostolus demonstrat se non didicisse Evangelium ab homine. Hoc autem demonstrat duobus modis. Primo per tempora et per facta, secundo per jusjurandum. Per tempora et per facta hoc demonstrat cum dicit : *Audistis enim conversationem meam in Judaismo, quoniam supra modum persequebar Ecclesiam Dei, et expugnabam illam, et proficiebam in Judaismo super multos coætaneos meos in genere meo, amplius æmulator existens paternarum mearum traditionum*, etc. Ac si aperte dicat : Ex hoc patet quod ego non didici Evangelium ab homine, nec ante conversionem meam, nec post. Quod nec ante conversionem meam, patet ex factis. Ante enim conversionem meam non sequebar Evangelium, imo persequebar; nec Evangelium discebam, imo expugnabam. Quod vero nec post conversionem meam didicerim Evangelium ab homine, similiter ex factis apparet, quoniam post conversionem meam non abii ad apostolos Christi causa discendi Evangelium ab eis, imo statim abii in Arabiam prædicare Evangelium, et postquam eum ibi prædicavi, redii Damascum, et ibi prædicavi. Hoc autem dicit his verbis : *Cum autem complacuit illi qui me segregavit*, id est abstraxit *ab utero matris meæ*, vel segregavit de fovea nativæ incredulitatis, *et vocavit per gratiam suam, ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem eum in gentibus, continuo non acquievi carni et sanguini*, id est consilio generis mei carnalium hominum. In Græco apertius habetur, videlicet, *non contuli cum carne et sanguine*, id est cum homine Evangelium. Quod apertius dicitur cum subditur : *Nec abii ad antecessores meos apostolos, sed abii in Arabiam, et inde reversus sum Damascum.* Porro in his verbis ponit Apostolus tres causas vocationis suæ. Primam ponit, cum dicit, *cum autem complacuit illi*, et cum subjungit, *et vocavit per gratiam suam.* Ac ei aperte dicat : Non propter merita mea quæ non erant nisi mala, sed tantum propter bene-

placitum suum et gratiam suam vocavit me, in quo, fratres mei, dat exemplum nobis, ut idem sentiamus de nobis. Secundam ponit causam, cum ait : *Ut revelaret Filium suum in me*, id est Filii sui misericordiam. Propter hoc enim vocavit Dominus Paulum et Magdalenam, et hujusmodi criminosas personas, ut in his demonstraret superexcellentem Filii sui misericordiam, qui venit in hoc mundo quærere peccatores quos salvaret. Ac si dicat : Propter hoc, me magnum peccatorem vocavit Deus, ut in me demonstraret quod nullus quantuscunque peccator de misericordia Dei debeat desperare. In quo, fratres mei, nobis peccatoribus dat exemplum culpas nostras semper accusandi et Dei misericordiam semper prædicandi. Tertiam causam ponit, cum subdit : *Ut evangelizarem eum in gentibus*. Propter hoc enim vocavit eum Deus (ut ipse ait Ananiæ), ut ipse portaret nomen ejus coram gentibus, et regibus, et filiis Israel. Sane propter has tres causas, non solum Paulum, sed etiam nos quoslibet peccatores quotidie Deus vocat. Vocat enim nos Deus, fratres charissimi, propter beneplacitum suum tantum; vocat nos, ut magnam misericordiam suam in nobis revelet; vocat nos, ut immensam ejus semper et ubique prædicemus bonitatem.

In hoc autem quod ait Apostolus : *Continuo non acquievi carni et sanguini*, ostendit divinæ vocationis circa se velocem efficaciam, quæ tam cito eum de malo bonum, de carnali spiritualem, de insipiente fecit sapientem. Nescit enim moras, sed subito mentem Deus mutat, subito erudit, subito sanat. In quo confutantur illi qui, quando vident aliquem criminosum, de ejus emendatione desperant et dicunt : Quomodo fiet iste bonus, qui tam malus est? Non attendentes quam cito Deus Paulum, quam cito Magdalenam, quam cito latronem mutaverit, et de tam malis tam bonos effecerit. In hoc vero quod Paulus modo conversus statim tam strenue festinat, et vadit et venit ad prædicationem, demonstrat suæ conversationis fervorem. Qui sicut fuerat prius fervidus in persecutione Evangelii, et in damnatione animarum, ita imo magis postea in prædicatione Evangelii, et in lucro animarum fervidus effectus est. In quo, fratres, inde meus et mei similium tepor confunditur, qui, sicut nunquam fui valde fervidus in magna malitia, ita nec in magna bonitate fervidus existo, non attendens quod ait Dominus in Apocalypsi hominibus hujuscemodi : « Utinam, inquit, frigidus aut calidus esses; sed quia nec frigidus nec calidus es, ideo incipio te evomere de ore meo (*Apoc.* III). » Natura quippe hominum fervidæ mentis est, quod quidquid faciunt, sive bonum sive malum, illud fervide faciunt. Et econtra homines tepidæ mentis quidquid faciunt, sive bonum sive malum, illud tepide faciunt. Et quamvis pejor sit mens frigida quam tepida, tamen sæpius et citius mens frigida quam tepida venit ad fervorem. Proinde, fratres mei, teporem nostrum, ne nauseam Deo faciat, excutiamus, et in dilectione Dei et proximi inardescamus, et quidquid boni facimus, cum magnæ dilectionis fervore faciamus. Nam juxta prophetam, « maledictus est qui opus Dei facit negligenter (*Jer.* XLVIII). » *Deinde*, inquit, *post tres annos ivi Hierosolymam videre Petrum, et mansi apud eum diebus quindecim*, non tam scilicet disciturus, quam cum eo collaturus Evangelium. Exemplum dat Paulus visendi Patres et fratres nostros, maxime spirituales, non ut vultus, quantitates et qualitates eorum videamus, sed ut invicem mores, vitam, virtutes, opera et studia consideremus, sed ut de religione et doctrina Christi conferamus, et ut alterutrum in melius ædificemus et proficiamus, et in spirituali gaudio simul collætemur. *Aliorum autem*, inquit, *vidi apostolorum neminem, nisi Jacobum fratrem Domini*. Ac si dicat: Si ab illis apostolis quos vidi, Evangelium non didici, multominus ab illis quos non vidi. Porro Jacobus, frater Domini dictus est, vel quia expressius cæteris sanctitatem ejus imitabatur, unde et ei successit episcopatus Hierosolymorum, vel quia cognatus ejus erat, et ex parte matris, et ex parte patris putativi Joseph. Per jusjurandum demonstrat Apostolus se non didicisse Evangelium ab homine cum subdit : *Quæ scribo vobis, ecce coram Deo, quia non mentior*. Est enim species juramenti. Quasi, *ecce coram Deo*, id est, *teste Deo, loquor vobis, quia non mentior in his quæ vobis scribo*. Sed cum Dominus prohibeat omnino jurare, neque per cœlum, neque per terram, neque per aliquam creaturam, sed, inquit, sit sermo vester : Est, est; Non, non; quidquid enim abundantius his est, a malo est (*Matth.* v) : quid est quod Apostolus jurat? Dominus, fratres mei, quod perfectius est, consulnit, prohibens ne quis quasi bonum appetat juramentum, et assiduitate jurandi labatur in perjurium. Apostolus tamen jurat quasi coactus propter incredulitatem hominum. Ecclesia etiam pro fœdere pacis et fidei suos jurare permittit. Non est tamen juramentum bonum, id est, non est appetendum quasi bonum, tamen non est malum, quando est necessarium. Verumtamen semper a malo est, id est ab incredulitate eorum qui jurare faciunt. Debet autem juramentum cum sit, habere tres comites : veritatem, judicium et justitiam. Veritatem, ut ita corde sentiat sicut jurat. Judicium, ut cum discretione, et pro quibus necessarium est jurare, juret. Justitiam, ut propter Deum et justitiam juret. Si veritas non est in juramento, perjurium est, ut quando aliter jurat ore quem sentiat corde, vel quando jurat in verborum calliditate. Deus enim sic accipit, sicut ille cui juratur intelligit. Si vero judicium, id est discretio non sit in juramento, stultum est juramentum. Et si illud quod juratum est facere, sit peccatum criminale, non est faciendum, sed potius stultum juramentum per pœnitentiam corrigendum. Unde scriptum est : « In male promissis rescinde fidem, in turpi vero muta decretum. « Si vero justitia, id est bonus finis, non sit in juramento, dejeramentum id est pravum juramentum potest dici, ut

quando aliquis propter lucrum vel propter favorem, vel odium, vel aliquam aliam temporalem causam jurat. Itaque, fratres mei, grave peccatum est dejeramentum, quia caret recto fine. Gravius vero est stultum juramentum, quia jurat ea quæ non deberet jurare. Gravissimum vero est perjurium, quia jurat falsum pro veritate, et falsitatis Deum testem inducit. Super omnia etiam ista, gravissima est jurandi consuetudo. Qui enim quotidie jurat, frequenter pejerat. Et si tantum peccatum est etiam semel pejerare, quantum crimen est frequenter pejerare? Igitur, fratres, consuetudinem jurandi quasi mortem fugiamus; nec etiam aliquando, nisi pro magna necessitate, et tunc cum timore et reverentia juremus. Alios ad jurandum non compellamus, præcipue illos quos falsum juramentum habere novimus, ne eos in anima occidamus. Et ne ipsi ad juramentum aliquando compellamur, tam veraces omnibus nos exhibeamus quod nostro simplici dicto credatur tanquam juramento. Sit veritas in ore, simplicitas in corde, innocentia in opere, justitia in intentione, Christus in mercede. Quod ipse nobis concedat qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XXV.

IN FESTO BEATÆ MARIÆ MAGDAELNÆ.

Rogabat Jesum quidam Pharisæus ut manducaret cum illo (*Luc.* VII), et reliqua. Hæc sancti Evangelii lectio quinque pertita est. Primo, invitatus Jesus a Pharisæo recumbit. Secundo, peccatrix pœnitens ad eum accedit. Tertio, murmurat Pharisæus. Quarto, ei respondet Jesus. Quinto, ponitur Pharisæorum remurmuratio, et peccatricis dimissio. Primo igitur, rogatus Dominus a Pharisæo, intrat domum ejus et recumbit. Cæterum alibi præcepit Dominus discipulis, ut venientes in aliquam civitatem interrogarent quis in ea dignus sit, et ibi maneant (*Luc.* X). Cum ergo iste Pharisæus legatur murmurasse contra Dominum, quomodo erat dignus ut Dominus recumberet apud eum? Non erat, fratres, unde dignus, sed ideo Dominus recumbit apud eum, ut eum faciat dignum. Itaque, fratres, Dominus non nisi rogatus apud Pharisæum recumbit, et hac de causa, quia prævideratque se pluribus ibi profuturum, et peccatrici per veniam, et Pharisæis per increpationem, dans nobis exemplum, ut non comedamus cum aliquo nisi rogati, et nisi intentione proficiendi. Nam sunt reprehensibiles, vel qui non rogati veniunt, vel qui solum cibum quærunt. Cum quis ergo nos rogat, ut secum comedamus, si talis est persona cui prodesse valeamus, vel quæ nobis, eamus. Alias non eamus. Imperfectus ergo et rudis convivia et consortia malorum penitus evitet, quia non converteret eos, sed potius subverteretur ab eis. Qui vero est in virtute, rogatus a persecutoribus eat, ut, dum pascitur ab eis corporaliter, pascat eos spiritualiter. Si quis vero obmurmuret, respondeat illud Dominicum : « Non est opus valentibus medico, sed male habentibus (*Matth.* IX). »

Secundo, inducitur peccatrix pœnitens cum subditur : *Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit*, etc. In quo consideranda sunt quatuor : Peccatricis magnitudo, occulta provocatio, accelerata conversio, fervens pœnitudo. Peccatrix siquidem hæc magna erat, quæ antonomastice peccatrix dicta est. Unde et hic dicitur : *Mulier, quæ erat in civitate peccatrix.* Non quod nulla alia esset peccatrix, sed quia quælibet peccatrix, in comparatione ejus sancta esset. Unde et Marcus septem dæmonia de ista a Domino fuisse ejecta testatur (*Marc.* XVI; *Luc.* VIII). Septem enim dæmonia Maria habuit quæ universis vitiis plena fuit. Qui enim a libidine possidetur, a spiritu fornicationis possidetur; et qui ab avaritia possidetur, a mammona spiritu avaritiæ possidetur. Et sic de aliis. Quot ergo criminibus quis servit, tot dæmonibus servit. Sed quanto fuit hujus peccatricis iniquitas major, tanto sanctificatio ejus fuit mirabilior, ut de ea specialiter dictum videatur : « Ubi abundavit delictum superabundavit gratia (*Rom.* V). » Hæc peccatoribus in exemplum proponitur, ne propter aliquam criminum enormitatem desperent, sed ad exemplum hujus per pœnitentiam resurgant. Audi, peccator : non tibi proponitur Magdalena in occasionem peccata tua excusandi; ipsa enim non excusavit sua, sed accusavit. Si ergo, tu secutus es peccantem, sequere corrigentem. Fuit quoque vocatio ejus occulta, et ideo magis digna. Non enim per vocem prædicationis, ut Petrus et Andreas, nec per necessitatem, ut Paulus, sed per solam internam inspirationem vocata fuit. Ille enim qui corporaliter apud Simonem erat, Mariam absentem, ut ad se veniret, invisibiliter vocabat et trahebat. Unde non est mirum si eam exterius suscipiebat, qui eam interius advocabat. Fuit etiam conversio ejus accelerata, quia non procrastinavit, non distulit, non exspectavit ut Dominum in loco secreto et tempore libero inveniret, sed mox festinans in domum alienam inter convivas, ad Dominum convivio occupatum erumpit, et medelam quærit. Hæc, fratres mei, nostram condemnat negligentiam, qui, cum simus magnis obvoluti criminibus, tempus pœnitentiæ procrastinamus, exspectamus tempus Quadragesimæ, locum secretum, sacerdotem familiarem, quasi totum tempus vitæ nostræ pœnitentiæ non sit accommodatum; et spatium vitæ nobis promittimus, cum de præsenti hora securi non simus. Inde est quod mors quasi fur in nocte veniens, heu! multos rapit impœnitentes et intestatos. Hujus ergo peccatricis acceleratam conversionem imitemur. Et quia quotidie labimur, quotidie ad medicum animarum nostrarum recurramus. Nunquam dormiamus in peccato, sed semper mortem instantem timeamus. Fuit etiam ejus pœnitentia fervens, quod ostendit, dum *stans retro secus pedes Jesu, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, et capillis capitis sui tergebat, et osculabatur pedes ejus, et unguento ungebat.* Dum retro secus pedes Domini stat, se de cætero ejus vestigia secuturam significat. Dum lacrymis pedes

Jesu rigat, compunctionem et fervorem interiorem se non jam ulterius posse celare demonstrat. Nam pensate, fratres mei, quanto ardore intus ardebat, quæ inter epulas flere non erubescebat, quæ inter comedentes et lætantes compungebatur et flebat. Et cum, teste Salomone « melius sit ire ad domum luctus quam ad domum convivii (*Eccle.* VII), quantum hæc intus fervebat, quæ in domum convivii luctum faciebat. Recordabatur quippe quam immoderate peccaverat, et ideo non curavit quam immoderate pœniteret. Quare, fratres mei, non confundunt lacrymæ hujus peccatricis duritiam mentis nostræ, qui non flentes venimus, sed ridentes, qui ad deflendum damna terrena, lacrymas invenimus; ad deflendum vero peccata et spiritualia damna, lacrymas invenire non possumus? Hæc mulier, quia per oculos terrena concupierat, ideo nunc eorum lacrymis pedes Jesu rigabat. Capillos ad decorem corporis nutrierat, et ideo nunc eos in obsequium tergendi pedes domini expendebat. Ore vana et falsa dixerat, et illicita oscula fecerat, et ideo nunc ore pedibus Domini osculadabat. Unguento, ut bene oleret hominibus, sese ungere solebat, nunc unguento pedes Domini ungebat. Quot habuit oblectamenta culpæ, tot habuit nunc sacrificia pœnitentiæ.

Tertio inducitur Pharisæus murmurans et intra se dicens : *Hic si esset propheta, sciret profecto quæ et qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est.* Ac si dicat : Non est propheta iste qui se tangi patitur a peccatrice. Pharisæus iste, fratres mei, sibi justitiam arrogabat, et tamen vere justus non erat. Cum enim omnes virtutes inter se conjunctæ sint, iste veram justitiam non habebat qui consortibus ejus humilitate et charitate carebat. Si enim humilitatem haberet, non aliorum peccata, sed sua judicaret, cum scriptum sit : « Justus prior accusator est sui (*Prov.* XVIII). » Iste autem de falsa justitia superbit et contemnit peccatricem, et judicat Dominum eam suscipientem, in utroque perversus, præsertim cum videret Dominum non nisi humiliatam et plorantem suscepisse. Rursum, si charitatem haberet, et peccatrici per misericordiam compateretur, et Dominum compatientem imitaretur. Ipse autem et contra patientem, et contra compatientem indignatur. Tales sunt hodie quidam, et unde gravius dolendum est, etiam nostri ordinis, qui, cum aliquid exterius boni faciunt, mox minores despiciunt, et, more Pharisæi, a peccatrice tangi refugiunt. Quæ si ad pedes Pharisæi resedisset, calcibus repulsa recederet. Inquinari enim se alienis peccatis opinantur, qui non vera justitia, sed sua replentur. Sed nos, fratres mei, hæc evitantes, quid facere debemus, nisi ut in alienis peccatis lugeamus nos? In similia enim peccata aut lapsi sumus, aut labi possumus. Si lapsi sumus, lapsos non judicemus, sed potius cum eis lugeamus. Si vero in hujusmodi lapsi non fuimus, quia tamen labi possumus, nobismet timeamus.

Quarto respondet Dominus ad cogitationem Pharisæi, inducens paradigma de eo qui minus, et de eo qui plus debebat. Quibus cum creditor dimisisset, interrogat Dominus uter eorum magis diligere deberet. Qui respondit. *Æstimo quia is cui plus donavit. Cui Dominus : Recte judicasti.* Ecce Pharisæus sua sententia constringitur, et quasi phreneticus, fune quem portat, ligatur. Ostendit enim Dominus per hanc parabolam, peccatrici sua peccata esse dimissa, et eam tanto plus in amorem ferventem, quanto de pluribus et majoribus consecuta erat remissionem. Quod plerumque cernimus, fratres mei. Videmus namque aliquos, qui quanto fuerant fervidiores in peccando, tantum fiunt fervidiores in pœnitendo. Et aliquando aliquos qui quanto minus peccaverunt, tanto minus in bono fervidi sunt. Sed quosdam plango, de quorum numero ipse sum, qui, cum multa magnaque crimina perpetraverint, tamen in pœnitendo tepidi sunt, et quasi nihil vel parum delicti commiserint securi sunt. Sed quicunque tales sumus, quid aliud facere debemus, nisi ut quotidie replicemus multitudinem magnitudinemque criminum nostrorum in cordibus nostris, et tormenta eis ulciscendis debita et parata, semper ante oculos nostros habeamus : ut hinc erubescentes, et inde timentes in lacrymis compungamur, et quandiu vivimus nunquam nobis sanctitatem promittamus. Scriptum est enim : « De propitiato peccato noli esse sine metu (*Eccli.* V). » Adaptans autem Dominus inductam parabolam, subjungit : *Vides hanc mulierem?* Probat autem Dominus Pharisæo quod plus a peccatrice, cui multa dimissa erant, diligatur, quam ab eo cui minus dimissum erat. Et hoc per exteriora opera, quæ probatio sunt dilectionis, probat, loquens per antithesim, nunc de hoc, nunc de illa hoc modo : *Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti*, quod minus est; hæc autem, quod majus est, *lacrymis non cessavit rigare pedes meos. Osculum mihi non dedisti, hæc autem*, quod majus est, *non cessavit osculari pedes meos.* Potuit enim subjungere : Tu spiritualiter me non pavisti; hæc autem spiritualiter me pavit. *Propter quod*, inquit, *dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Ac si aperte dicat : Per suæ dilectionis fervorem decoxit peccatorum suorum pristinam rubiginem. Cavete autem, fratres mei, ne hic intelligatis ideo peccatrici peccata esse dimissa, quod ipsa prædicta opera Christo exhibuit, vel quia eum dilexerit. Non enim dilectio vel exhibitio peccatricis fuit causa Christo quare ei peccata dimitteret, sed econtrario. Non enim ideo quia mulier Christum dilexit et prædicta opera ei exhibuit, Christus ea dimisit, imo quia Christus ei dimisit, illa Christum dilexit, et ei prædicta opera exhibuit. Deus enim sola gratia prævenit peccatorem, conferendo ei gratis et contritionem et peccatorum remissionem. Quod ergo ait, *propter quod* et *quoniam*, non sunt essendi, sed potius intelligendi et sciendi. Est ergo sensus : Ex prædictis enim operi-

bus potes intelligere et quia dilexit multum, et quia peccata sunt ei dimissa.

Quinto loco, sequitur remurmuratio Pharisæorum, qui, cum viderint cogitationes suas divino nutu deprehensas et confutatas, non erubescunt; nec dant honorem Deo, sed adhuc malum cogitant, dicentes : *Quis est hic qui etiam peccata dimittit?* Sed Dominus eos tanquam responsione indignos prætermittens, causam absolutionis peccatricis subdit dicens illi : *Fides tua te salvam fecit.* Sed si fides sua eam salvam fecit, quomodo sola gratia? Quoniam etiam ipsa fides gratia est. Non enim credidisset, nisi divina gratia ei inspirasset. Quid autem post absolutionem agere debeat, ostenditur cum ei dicitur : « *Vade in pace*, hoc est quod alii peccatrici dicitur : Vade, et amplius noli peccare (*Joan.* VIII). » In pace ire præcipitur, ut viam non scandali, sed rectitudinis sequatur. Non enim prosunt lamenta, si replicentur peccata.

Exemplum ergo, fratres charissimi, hujus peccatricis sequamur, pœnitentiam non procrastinemus, sed propere convertamur. Si fuerit vespera, non exspectemus mane ; et si fuerit mane, non exspectemus vesperam, sed quam cito cum lacrymis compunctionis et unguento devotionis ad medicum animarum curramus, secus pedes ejus resideamus per humilitatem, et retro, non ante, per conscientiæ pudorem, inter convivantes et lætantes flere discamus, et dum peccata nostra ploramus, ultima Christi membra, id est, pauperes beneficio compassionis rigemus, superfluitate nostrorum scilicet bonorum temporalium, eis serviamus, osculum fraternæ dilectionis eis porrigamus, ut videlicet eos quibus eleemosynam facimus, fraterno amore diligamus, odore et opinione nostræ devotionis eos, imo et totam Ecclesiam respergamus et delectemur, quatenus perfectam peccatorum nostrorum veniam consequi et viam pacis de cætero sequi mereamur, largiente Deo et Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

De sancta Maria Magdalena. Ex Sedulio.

Post Dominus, Pharisæa petens convivia cœnæ,
Orantis dapibus sese impertivit amici.
Tunc mulier, quam fama nocens et plurima vitæ
Mordebant delicta suæ clementia supplex
Corruit amplectens vestigia, quæque profusis
Irrigat incumbens lacrymis, et crine soluto,
Tergere nec sacras, nec cessat lambere plantas.
Unguento fragrante fovens sententia, donec
Læta Dei, quem ferre manum non pœnitet unquam,
Si nos pœniteat veterem quæsisse ruinam :
Vade, fides, mulier, tua te salvavit ab omni
Dixisset quodcunque malo gessisse videris.
Utere pace mea. Magna est medicina fateri
Quod nocet abscondi. Quoniam sua vulnera nutrit,
Qui tegit, et plagam trepidat nudare medenti.
Ea polluta diu, modicum purgata recessit
Per gemitum, propriique lavans se gurgite fletus
Munda suis lacrymis redit, et detersa capillis.

De sancta Maria Magdalena.

Magdalena, relicta sorore cæterisque collem præruptum, haud amplius duobus passuum millibus procul Aquensium oppido conscendit, nunquam postea digressura, ibique in antro obscuritate quidem sua horribili, sed horrore ipsa venerabili, annos triginta orans, ac cœlestia jugiter animo versans, absque ullo cibo quem mortales suggesserint, transegit. Cæterum angelico ministerio alebatur, visebaturque cœlo affatim id supplente, quo se, ne mundo deberet, abdicaverat. Nam eam deinceps vidit nemo mortalium, præter episcopum Maximinum, qui illam semel Dominici corporis ministrandi gratia, cum proxima fato jam esset, oraculo monitus adiit. De Magdalena ita inquit Franciscus Petrarcha : Fecit idem Maria post peccatum. Non enim in populis longum conspici, aut habitare in palatiis elegit, sed patriam fugiens, in has terras velut in orbem alterum delata, perseveranter latuit hic in finem, et pro domo habuit nudam et concavam illam rupem, quam vidisse te arbitror; neque enim procul hinc abest, et locus est sacro quodam horrore venerabilis, ac visitari de longinquo etiam non indignus, ubi et sæpe me fuisse, et tres olim noctes totidemque dies, non sine voluptate alia, quam quæ in urbibus capi solet, exegisse memini. Illic dulcis ac felix Christi hospita non ornantium servitio puellarum, sed obsequentium ministerio angelorum vivens ac moriens usa est. At nihil tale fecit Martha soror, dicat aliquis, et tamen sancta est. Non inficior id quidem, sed certe multo sanctior Maria quæ id fecit. Hæc Petrarcha, qui et plurimum devotus huic sanctissimæ fuit, in cujus honorem et carmina quædam sepulcro ipsius fecit appendi, quæ tam subscribere haud indignum duximus. Sic enim incipiunt:

Dulcis amica Dei, lacrymis inflectere nostris
Atque meas intende preces, nostræque saluti
Consule, namque potes; neque enim tibi tangere frustra
Permissum, gemituque pedes perfundere sacros,
Et nitidis siccare comis, ferre oscula plantis,
Inque caput Domini pretiosos spargere odores.
Nec tibi congressus primos a morte resurgens,
Et voces audire suas, et membra videre,
Immortale decus, lumenque habitura per ævum,
Ne quidquam dedit æthere rex Christus olympi.
Viderat ille cruci hærentem, nec dira paventem
Judaicæ tormenta manus, turbæque furentis.
Jurgia, et insultus æquantes verbera linguas,
Sed mœstam intrepidamque simul, digitisque cruentos
Tractantem clavos, implentem vulnera fletu,
Pectora tundentem violentis candida pugnis,
Vellentem flavos manibus sine more capillos.
Viderat hæc, inquam, dum pectora fida suorum
Diffugerent pellente metu, memor ergo revisit
Te primam ante alios, tibi se prius obtulit uni,
Te quoque digressus terris, et ad astra reversus,
Bis tria lustra cibi nunquam mortalis egenten
Rupe sub hac aluit, tam longo tempore solis
Divinis contenta epulis, et rore salubri.
Hæc domus antra tibi stillantibus humida saxis
Horrifico tenebrosa situ, tecta aurea regum,
Delicias omnes, ac ditia vicerat arva.
Hic inclusa libens longis vestita capillis,
Veste carens alia ter denos passa Decembres
Diceris, hic non fracta gelu, nec victa pavore
Namque famem, frigus, durum quoque saxa cubile,
Dulcia fecit amor, spesque alto pectore fixa.
Hic hominum non visa oculis, stipata caternis
Angelicis, septemque die subvecta per horas,
Cœlestes audire choros, alterna canentes
Carmina, corporeo de carcere digna fuisti.

XXVI.

IN FESTO BEATI JACOBI APOSTOLI.

Accessit ad Jesum mater filiorum Zebedæi, adorans eum, et petens aliquid ab eo (*Matth.* XX). Tripartita est hæc lectio, fratres charissimi. Primo, postulat a

Domino mater filiorum Zebedæi; secundo, respondet ei Dominus increpando; tertio, erudiendo. Filii siquidem Zebedæi, Jacobus et Joannes, audierant Dominum venturum in regno suo, et sessurum in majestate sua, et ideo tanquam adhuc carnales, capti dulcedine regnandi, per intercessionem matris suæ, quam Domini materteram et familiarem noverant, voluerunt sibi vindicare, ut Christo ad dexteram et ad sinistram collaterales sederent. Et hoc præ cæteris se consequi æstimabant, quia Christi erant familiariores, et quia in quibusdam erant cum Petro privilegiati, ut in transfiguratione et in quibusdam aliis secretis. Quorum petitio, quamvis esset indiscreta, tamen in hoc dederunt nobis exemplum, ut, quando aliquid a Domino postulamus, per intercessionem eorum quos scimus Deo placere, postulemus. Quando enim displicens et ingrata persona aliquid postulat, non illum flectit, imo potius eum exacerbat. Et si quis reus nos exoret ut apud regem pro eo intercedamus, dicere solemus : « Pro te intercedere apud regem nequeo, quia ejus familiaritatem non habeo. » Nos ergo, fratres, veniam peccatorum nostrorum per intercessionem Deo placentium, tam vivorum quam defunctorum, postulemus, ut qui de meritis nostris displicemus, eorum meritis adjuvemur. Quos ergo novimus per sanctimoniam meritorum Deo familiariores, illos potius colamus, veneremur et flagitemus. Ipsa autem mater, postulatura pro filiis, prudenter egit. Primo enim, accessit; post, adoravit; deinde, petiit aliquid. In quo nos exemplo suo instruit, ut, quando volumus a Deo postulare, primo fide et moribus Deo accedamus, ut hemorroissa. Secundo, adoremus, nos tanquam indignos humiliantes, et de sola Dei gratia præsumentes, ut humilis publicanus. Tertio, aliquid petamus. Non petamus temporalia, non petamus mortem inimicorum nostrorum, non petamus vana; quæ cum apostoli postulassent, audierunt : « Usque modo non petistis quidquam in nomine meo (*Joan.* XVI), » sed petamus in nomine Jesu, id est Salvatoris, salutem. Hanc enim petere, est aliquid petere. Petamus igitur « primum regnum Dei et justitiam ejus, et cætera adjicientur nobis (*Matth.* VI). » Interrogat autem Dominus matrem quid vellet, non quin sciat; sed ut ei consequenter respondeat. *Dic*, inquit, *ut hi duo filii mei sedeant unus ad dexteram, et alius ad sinistram in regno tuo.* Hæc mulier, fratres mei, habuit magnam fidem, et prudentem pietatem. Fidem quippe magnam habuit, cum illum quem in mundo possidere nihil cernebat, regem æternitatis credidit. Fidem magnam habuit, cum ei non fac, sed dic tantum dicit, sciens procul dubio quod dicere Dei est facere, « quoniam ipse dixit, et facta sunt (*Psal.* XXXII). » Prudentem quoque pietatem habuit, quæ filiis non opes, non possessiones terrenas, sed regnum æternum postulavit. Hanc matrem nostræ maresfamilias imitentur, ut perfecta fide et prudenti pietate, filiis suis, non divitias, non honores, non glorias vanas postulent, quæ fuerunt multis causa perditionis, sed regnum æternum. Non exhæredent, ut multi hodie faciunt alios, ut filios suos hæredent, non damnant animas suas, ut filios suos in hoc mundo locupletent, sed potius orationibus, oblationibus et eleemosynis, filiis suis divinam mereantur hæreditatem; imitantes illam egregiam matronam Paulam, quæ, cum omnia erogando pauperibus spoliaret filios suos, dicebat : « Non possum majorem hæreditatem acquirere filiis meis quam Dei misericordiam. » Secundo, respondet eis Dominus per increpationem, cum subdit : *Nescitis quid petatis.* Respondet autem hic Dominus non singulariter matri, sed filiis quorum instinctu postulabat. Illi autem bonum petebant, sed indiscrete. Indiscretionem quippe habuerunt in quinque. Primo, in persona a qua postulabant, quoniam Dominum esse personarum acceptorem putabant. Personarum enim acceptor esset, si cognatos suos ob sanguinis amorem sublimaret, et remotos despiceret, si Judæos ob solam propinquitatem diligeret, et alienas gentes reprobaret. Sed, ut ait Petrus : « Non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente qui timet Deum et operatur justitiam, acceptus est illi (*Act.* X). » Secundo, in ordine petendi indiscretionem habuerunt, dum præmium ante meritum, messem ante seminationem, requiem ante laborem, regnum ante militiam, triumphum ante prælium postulabant.

Tertio in re postulata indiscretionem habuerunt, dum alterum ad dexteram Domini, et alterum ad sinistram sessurum postulabant, cum omnes electi ad dextram sint statuendi. Quarto, in nimietate petiti indiscretionem habuerunt, qui cæteros apostolos, quos non præibant probitate, honore præcellere satagebant; quod et sequentia ostendunt, dum audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus. Quinto, in modo petendi indiscretionem habuerunt, dum non per humilitatem, sed per ambitionem regnum cœleste postulabant. Unde et in sequentibus audiunt : *Reges gentium dominantur eorum. Vos autem non sic. Sed qui major est, fiat sicut junior; et qui præcessor est, sicut qui ministrat.*

Nos ergo, fratres mei, cum postulamus aliquid a Domino, cum discretione postulemus. Petamus confidentes, non ex hoc quod sumus ministri Dei, vel quod videmur aliquid esse in hoc sæculo, sed ex sola Dei misericordia. « Deus enim personarum acceptor non est. » Petamus ordinate, ut scilicet prius donet nobis facere mandata sua, et postea consequi præmia sua. Petamus etiam quod conveniens est nos petere, et quod per Scripturas scimus Deum sanctis suis daturum. Petamus moderate, rogantes scilicet quod nos faciat Deus, non majores in regno suo, sed vel ultimos. Petamus etiam non cum ambitione, sed cum humilitate. Non enim per ambitionem, sed per humilitatem pervenitur ad regnum cœlorum. Tertio, erudit nos Dominus, quibus regnum Dei sit dandum,

cum subdit : *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum.* Per calicem quo infirmus bibere solet amaritudinem, significat Dominus suam passionem. Ac si aperte dicat : Vultis venire ad regni honorem? Prius exemplo mei bibite passionem. Nam per potum amaritudinis pervenitur ad gaudium salutis. Si vultis venire ad culmen, honoris prius vos exerceat via laboris. Qui cum fiducialiter responderent : *Possumus*, ait illis : *Calicem quidem meum bibetis*, subaudi, et illum bibendo regnum consequemini. Sed cum Joannes in pace vitam finierit, patet quia non solum sanguine, sed etiam abstinentia, continentia, labore et compassione martyrium obtinetur. Propterea, fratres mei, discamus crucifigere carnem nostram cum vitiis et concupiscentiis. Qui enim carnalia desideria in se crucifigit, martyrii corona non carebit. *Sedere autem*, inquit, *ad dexteram meam vel ad sinistram, non est meum dare vobis*, subaudis, nunc scilicet ante laborem. Vel, *non est meum dare vobis*, subaudis, talibus, scilicet ambitiosis et vanis. Vel, *non est meum dare vobis*, hac scilicet ex causa, qui cognati et sanguinei mei est, cum non sim acceptor personarum. In quo, fratres mei, condemnat prælatos sanctæ Ecclesiæ, qui in ecclesiasticis dignitatibus et administrationibus dandis, non pensant meritum, sed sanguinem. Non quærunt Dei honorem, nec animarum utilitatem, sed honorare carnem suam. Quod quia Heli fecit, redarguitur, et damnatur a Domino dicente : « Quia, inquit, honorasti filios tuos magis quam me (*I Reg.* II), » etc. Ecce hodie prælati nostri, quidquid locum Christi tenent, et non exemplum, si veniat mater vel matertera cum duobus parvulis suis petens eis honores ecclesiasticos, non dubitant conferre uni decanatum, et alteri archidiaconatum, postpositis senioribus, religiosis et discretis, non attendentes quod Dominus, non Jacobum, non Joannem, quamvis sancti et prudentes essent, noluit statuere principes super apostolos, ne videretur juniorem præferre seniori, vel cognatum alieno. Ipse quoque dicenti : « Ecce mater tua, et fratres tui foris stant, quærentes alloqui te (*Matth.* XII), » ait : « Quæ est mater mea, et qui sunt fratres mei? Quicunque, inquit, fecerit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, ipse mihi frater, soror et mater est (*ibid.*). » Dans exemplum ne quis in causa Dominica agnoscat vultum amici vel cognati, sed tantum Dei voluntatem et Ecclesiæ utilitatem. Ecce hic Dominus duobus consanguineis et amicissimis suis ait : *Sedere ad dexteram meam vel ad sinistram non est meum* (qui acceptor personarum non sum), *dare vobis* cognatis et amicis meis, præsertim adhuc elatis et ambitiosis, *sed quibus paratum est a Patre meo.* Dominus enim Pater paravit regnum suum, ut daretur non familiaribus, non cognatis indignis, sed quibuslibet dignis, de quacunque lingua et natione sint. Nos ergo, fratres mei, non per ambitionem et elationem quæramus regnum cœlorum, sed per humilitatem, patientiam, laborem, abstinentiam, continentiam, charitatem, et per opera charitatis et misericordiæ. Non enim pigris et somnolentis datur regnum cœlorum, sed laborantibus. « Neque omnis qui dicit : Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis est (*Matth.* VII; *Luc.* III). » Propterea, fratres, voluntatem Dei semper inquiramus, et eam pro posse nostro semper faciamus, petentes primo ut Deus det nobis suam facere voluntatem, deinde statuat nos vel ultimos in regno suo. Quod ipse præstare dignetur, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Vita divi Jacobi apostoli fratris Joannis evangelistæ, per Eusebium Cæsariensem scripta (9).

Tempore Claudii imperatoris, quando fames erat, misit (inquit Lucas in Actis apostolorum) Herodes rex manus suas affligere aliquos de Ecclesia, et interfecit Jacobum fratrem Joannis gladio (*Act.* XII). De hoc autem Jacobo Clemens Alexandrinus etiam historiam quamdam, dignam memoria, in septimo Dispositionum suarum libro scribit, perlatam ad se usque, ex traditione majorum. « Quoniam quidem, inquit, et is qui obtulerat eum judici ad martyrium, Jacobum scilicet, motus etiam ipse confessus est se esse Christianum, ducti sunt, inquit, ambo pariter ad supplicium, et cum ducerentur, in via rogavit Jacobum dare sibi remissionem. At ille parumper deliberans : « Pax tibi, » inquit; et osculatus est eum, et ita ambo simul capite plexi sunt. »

Vita ejusdem per Isidorum.

Jacobus, qui interpretatur *supplantator*, filius Zebedæi, frater Joannis, quartus in ordine duodecim tribubus, quæ sunt in dispersione gentium, atque Hispaniæ et Occidentalibus locis Evangelium prædicavit, et in occasu mundi, luce prædicationis effulsit. Hic in marinarica Achaiæ ab Herode tetrarcha gladio cæsus occubuit, ibidemque sepultus.

XXVII.

IN TRANSFIGURATIONE DOMINI. SERMO DE EPISTOLA BEATI PETRI, QUÆ LEGITUR IN EODEM FESTO.

Dabo opera et frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis (*II Petr.* I), etc. Lectio ista, fratres charissimi, quadripartita est. Primo enim, ostendit Petrus quantam habet operam in profectu filiorum. Secundo, ostendit doctrinam suam talem et tantam esse, cujus memores esse debeant. Tertio, ejus veritatem astruit, et apostolico et prophetico testimonio. Quarto, commendat scripturam prophetarum. Ostendit igitur primo quantam sollicitudinem habeat in profectu animarum sibi commissarum, quando dicit se daturum operam et frequenter, ut sic eis intimet evangelicam doctrinam, ut eam post obitum suum in memoria habeant. Instruxit quippe eos viva voce; instruxit eos Epistolarum delegatione; instruxit eos bono exemplo vitæ suæ. Et illi, ut bonæ oves, auditorum memores exstiterunt. Nos quoque, fratres mei, qui vicem Petri in Ecclesia gerimus, quoad possumus, vestigia ejus sequi debemus, ut scilicet solliciti simus instructione animarum nobis commissarum, et eis intimemus evangelicam doctrinam; et si non possumus san-

(9) Euseb. lib. II, cap. 9, Histor. eccles.

guine et martyrio, ut Petrus, tamen exemplo et verbo. Hæc enim duo necesse est habere omnem pastorem; et qui non habet, verus pastor non est. Nec enim sufficit exemplum sine verbo. Unde Heli, quamvis, quantum ad se, recte viveret, tamen, quia non bene correxit filios suos, reprobatur (*I Reg.* II). Unde Dominus per prophetam : « Si fecerit vir iniquitatem, et tu non annuntiaveris ei, ut convertatur a via sua mala, ipse quidem in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram (*Ezech.* III). » Rursus non sufficit verbum sine exemplo. Unde Dominus per prophetam, « cum ipsi limpidissimam aquam biberetis, reliquam pedibus vestris conculcabatis, et oves vestræ, turbatam aquam pedibus vestris bibebant (*Ezech.* XXXIV). » Porro pastores aquam limpidam bibunt, cum sanam doctrinam et intelligunt et prædicant. Reliquam pedibus conculcant, cum male vivendo prædicationem suam fœdant. Oves aquam turbatam bibunt, quando non auditam prædicationem, sed malæ vitæ exemplum trahunt. Sed, fratres mei, dum vitam nostram et vitam subditorum conspicio, raros (unde dolendum est) veros prædicatores et raras veras oves invenio. Hodierni enim pastores, nec Scripturarum ipsi memores sunt, nec alios memores faciunt. Contempta enim cura animarum, temporalibus lucris intendunt, et se nec fine nec opere pastores, sed mercenarios esse ostendunt; fine pastores non sunt, quia quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi quærunt. Num enim hodie prælationes in Ecclesia, non ut prosint animabus, sed ut ipsi sublimentur, honorentur et delectentur? Non quærunt in qua Ecclesia possint plus animabus proficere, sed in qua plus possint aggregare, et quam magis possint vendere. Opere pastores se non esse demonstrant, dum nec exemplo, nec verbo oves pascere curant, sed se oblationibus eorum impinguant. Unde propheta : « Væ pastoribus Israel, qui pascunt semetipsos! Nonne greges pascuntur a pastoribus? lac comedebatis; et lana operiebamini. Quod crassum erat occidistis, quod infirmum fuit non consolidastis, quod ægrotum non sanastis, quod fractum non alligastis; quod abjectum non reduxistis, quod perierat non requisistis, sed cum austeritate imperabatis et cum potentia. Et dispersæ sunt oves meæ, eo quod non esset pastor, et factæ sunt in devorationem bestiarum agri. Propterea, pastores, audite verbum Domini : « Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum (*Ezech.* XXXIV). » Ecce, fratres, sicut legimus, ita hodie videmus. Quod crassum est, malo exemplo perdimus. Quod infirmum est peccatis, consilio non sanamus. Quod fractum est tribulationibus, admonitione non consolidamus. Quod erroneum, non revocamus. Quod desperatione perditum est, non requirimus. Cadit asinus, et est qui sublevet; perit anima et non est qui curet. Quomodo est pastor quem plus tangit infirmitas porci, vel asinæ suæ, quam animæ Christianæ? Si hoc faciunt pastores, quid faciunt oves? Certe non est mirum, si dolente capite doleant et membra. Ovium est audire et obedire. Sed hodie malæ oves, pastores suos audire nolunt; et modo aiunt : Prædicat sacerdos, ut nummos extorqueat. Sed et si audiunt, auditorum certe memores non sunt; nec volunt obedire pastori suo, sed cum judicare. Quare, inquiunt, quod ipse prædicas, tuipse non facis? « Tu qui prædicas non mœchandum, mœcharis; non furandum, furaris (*Rom.* II). » Quando duo vel tres vadunt ad forum vel ad villam, tunc pastorem suum judicant, mordent et damnant, non attentes illud quod Dominus ait : « Non est discipulus super magistrum (*Luc.* VI). » Et illud : « Quæcunque dixerint vobis servate et facite; secundum vero opera eorum nolite facere (*Matth.* XXIII). » Hi mali filii, maledictionem Cham incurrunt. Cum enim Noe inebriati apparerent pudenda, Cham eum derisit. Sem vero et Japheth, avertentes oculos, eum velaverunt. Evigilans Noe maledixit semen Cham; Sem vero et Japhet benedixit (*Gen.* IX). Non est, fratres mei, aliquis pastor ita perfectus quin aliquid pudendum faciat quandoque. Sed malus filius eum deridet et diffamat. Bonus vero subditus peccatum magistri sui dissimulat, tegit et excusat. Propterea hic benedictionem, ille sortitur maledictionem. Sic, fratres mei, quia utrique peccavimus, utrique defleamus, utrique ad pœnitentiam recurramus. Et nos ut boni pastores demus amodo operam et frequenter, ut evangelicam doctrinam verbo et exemplo vobis intimemus. Vos quoque, ut bonæ oves, date amodo operam et frequenter, ut, audiendo et obediendo, auditorum a vobis memoriam faciatis.

Sequitur pars secunda, in qua ostendit doctrinam suam tantam et talem esse, cujus memores esse debeant, subdens : *Non enim ineptas fabulas secuti, notam facimus vobis Domini nostri Jesu Christi virtutem et sapientiam.* Ac si dicat : Non fabulas, sed veritatem et sapientiam notam fecimus vobis. In quo condemnat eos qui, omissis Evangeliis, legunt poeticas fabulas, bucolica carmina et comœdias. Quod quamvis in pueris excusationem habeat necessitatis, in aliis tamen crimen habet voluntatis. Quomodo autem ore illo quo quotidie clamat Jupiter omnipotens, vocat divam Venerem, et cætera magis dæmonia quam numina, poterit Deum benedicere, pure laudare et orare? *Notam fecimus*, inquit, *vobis Domini nostri Jesu Christi salvatoris et regis virtutem et sapientiam.* Non ait humanitatem vel infirmitatem, quæ omnibus nota sunt, sed incredulis dubiam, fidelibus certam virtutem et sapientiam. Fratres, cum Dominus posset nos virtute aperta et sapientia redimere, noluit, sed in infirmitate humana occultavit divinam virtutem, et in insipientia sapientiam. Insipientia enim visa fuit hominibus quod Deus fieret homo, quod impassibilis pateretur, quod immortalis moreretur. Virtus ergo Dei per infirmitatem devicit diabolicam virtutem. Sapientia Dei, per insipientiam vicit calliditatem. « Nos prædicamus, inquit, Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum; gen-

tibus autem stultitiam, ipsis vero vocatis Judæis et Græcis, Dei virtutem, et Dei sapientiam. Nam quod infirmum est Dei, fortius est hominibus ; et quid stultum est Dei, sapientius est hominibus (*I Cor.* 1). » Nos ergo, fratres, exemplo Redemptoris nostri discamus, non per superbiam, sed per humilitatem, per patientiam et per mansuetudinem vincere malitiam mundi. Discamus non per calliditatem, sed per stultitiam Dei vincere sapientiam sæculi. Stultitia videtur huic sæculo nequam contemptus mundi, abjectio sæculi, omnia relinquere, paupertatem et vilitatem amare, invisibilia desiderare. Et tamen hæc insipientia diabolicam et humanam vincit sapientiam.

Sequitur pars tertia, in qua apostolico prophetico testimonio astruit veritatem. Et prius apostolico cum subdit : *Sed speculatores facti illius magnitudinis.* Ipse enim Petrus et Jacobus, et Joannes, qui fuerunt cum Domino in monte, quando transfiguratus est, potuerunt de visis et auditis verum proferre testimonium ; ut, secundum legem, in ore duorum vel trium testimonium, staret omne verbum (*Deut.* XIX). Triplici enim de causa ostendit Dominus gloriam suam discipulis in monte, ut eos de fide divinitatis suæ roboraret, ut eos in spe resurrectionnis confirmaret, ut eos de utroque certos testes efficeret. Unde et hic ait : *Speculatores illius facti magnitudinis.* Et cujus subdit, *fuit enim Christus accipiens a Deo Patre honorem et gloriam*, gloriam in hoc quod, « facies ejus refulsit sicut sol, vestimenta ejus fuerunt alba sicut nix (*Matth.* XVII). » Et hoc parum fuit in Filio, cum etiam quilibet sancti in patria, plusquam sol sint radiaturi. Sed tantum in eo ostensum est claritatis, quantum infirmus visus mortalium discipulorum mortalium, quoquomodo poterat intueri. Mystice vero per faciem, divinitatis notitia intelligitur, quæ fulgebit in sanctis sicut sol. Sol tria facit. Desiccat, illuminat, calefacit. Notitia quoque divini vultus omnem terrenitatem in sanctis desiccabit et exuret. Illuminabit etiam ita eos, ut omnia occulta cognoscant. Calefaciet etiam ita eos ut eos in amore reddat ferventes, ut quanto eum viderint, eum magis videre desiderent. Per vestes vero vel caro Christi, vel sancti intelliguntur, de quibus scriptum est : « Omnibus his quasi vestimento vestieris (*Isa.* XLIX). » Hæc vestimenta erunt alba sicut nix. Nix de cœlesti pluvia per magnitudinem frigoris constringitur et candidatur. Per nivem ergo castimonia designatur, quæ non habetur nisi gratia, per refrigerationem carnis; nec enim per gratiam sine refrigeratione, nec per refrigerationem sine gratia datur. Errant ergo qui volentes castigare corpus suum, de sola gratia sine labore volunt castimoniam obtinere; Dominus enim virtutes non dormientibus, sed laborantibus concedit. Rursus errant, qui per solam castigationem carnis castitatem habere conantur. Inutilis enim est labor sine gratia. Unde et in macilentis et pallidis adhuc vivunt incendia, nisi per Dei gratiam restringantur. Unde Hieronymus de se loquens ait : « Pallebant ora jejuniis, et mens desideriis æstuabat. » Honorem vero a Deo Patre Filius accepit, in eo quod legis eum et prophetarum Dominum, per Moysen et Eliam inter quos in majestate visus est, designavit. Et in hoc testimonium ei Pater exhibuit. Unde et subditur : *Voce delapsa hujuscemodi a magnifica gloria*, id est a Patre glorioso Filium magnificante. Qua? Hac, scilicet *hic est Filius meus dilectus*, id est, hic non alius, est Filius meus, non adoptivus ut alii, sed substantialis. In quo solo mihi complacui, cum in Adam, et in cæteris quantumcunque sanctis, mihi aliquid displicuerit. *Et hanc vocem*, inquit, *nos audivimus de cœlo allatam, cum essemus cum illo in monte sancto.* Superius dixerat : Speculatores facti illius, hic dicit, audivimus. Ac si dicat : Bene debetis credere nobis visa et audita testificantibus vobis. *Et habemus*, inquit, *firmiorem propheticum sermonem.* Quem dicit *firmiorem*, id est valde firmum. Vel *firmiorem*, id est magis firmum quantum ad Judæos, qui plus acquiescebant testimonio prophetarum quam apostolorum.

Sequitur pars quarta, in qua commendat prophetiam, et eos qui ei attendunt, dicens : *Cui benefacitis attendentes.* In quo econtrario condemnat eos qui, sermoni Scripturarum attendere nolunt. Quales sunt hodie multi etiam sanctæ Ecclesiæ magistri, qui spretis Scripturis, intendunt aucupio, venationi, aleis, ludicris et vanis, et qui etiam spretis Scripturis sanctis, intendunt legibus sæcularibus, causis et vanis figmentis. Reprehenduntur etiam et plebes qui libentius audiunt cantilenas, citharas et vanitates quam sacram Scripturam. *Accedentes*, inquit, *tanquam lucernæ ardenti in caliginoso loco.* Mundus caliginosus est triplici caligine. Caligine peccatorum, caligine ignorantiæ, caligine miseriæ. Scriptura vero sacra nobis est lux in hoc mundo; quam sequentes, evitamus peccata, ignorantiam, et ad ultimum miseriam. Et hæc lucerna est nobis, dum sumus in hoc sæculo, necessaria, *donec dies*, dies scilicet magnus judicii, qui vesperam non habebit, *illucescat* in resurrectione, quæ erit quasi mane æternitatis, *et lucifer*, id est claritas divina, *oriatur in cordibus* nostris, excludens penitus a nobis caliginem peccatorum, caliginem ignorantiæ, caliginem miseriæ, et revelata facie videbimus Deum sicuti est (*I Cor.* XIII). Ipso largiente qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XXVIII.

IN TRANSFIGURATIONE DOMINI.

Assumpsit Jesus Petrum, et Jacobum et Joannem fratrem ejus, et duxit eos in montem excelsum seorsum, et transfiguratus est ante eos (*Matth.* XVII). In præcedentibus hujus Evangelii, fratres mei, dixerat Dominus Jesus discipulis suis hujusmodi verba : « Sunt de hic stantibus qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis in regno suo (*Marc.* VIII). » Qui autem essent illi discipuli ostendit, cum statim subjungit : *Et post dies*

sex assumpsit Petrum, et Jacobum et Joannem fratrem ejus, etc. Voluit quippe Dominus ostendere discipulis suis gloriam suam, ante mortem suam; potentiam suam, ante passionem suam; honorem suum, ante injuriam suam. Et hoc triplici de causa. Prima est, quoniam in fide divinitatis et potentiæ suæ eos corroboraret, ut videlicet quando viderent eum pati, scirent quod non de necessitate pateretur, sed de voluntate. Secunda est, quatenus in demonstratæ gloriæ desiderium animos eorum accenderet. Tertia est, quatenus de visa gloria sua eos tam firmos quam veros testes efficeret. Unde tribus eam ostendit, quoniam juxta legem, in ore duorum vel trium testium, stat omne verbum (*Deut.* XIX). Et his sibi magis familiaribus et perfectis[1], ut ostenderet divinitatis arcana tantum familiaribus et perfectis esse revelanda. Est autem hæc lectio quadripartita. Primo quippe describitur Dominus tres discipulos duxisse in montem; secundo, promissam visionem eis demonstrasse; tertio, eos prostratos erexisse, quarto, ne visa nisi post resurrectionem suam revelarent inhibuisse.

Primo igitur describitur Dominus tres discipulos duxisse, cum dicitur: *Post dies sex assumpsit Jesus Petrum, et Jacobum et Joannem fratrem*, etc. In quo, fratres mei, innuit nobis sex, videlicet quando, quot, qui, quomodo, per quem et ubi ad contemplationem divinæ gloriæ sint perventuri. Quando? *Post sex dies*, id est post sex ætates mundanæ vitæ; in ætate septima, quæ defunctorum est, incipient sancti in anima frui gloria Dei. Fruitur eadem in anima et corpore in octava, id est in resurrectione. Et unde et hunc locum describens alius evangelista dicit: « Post octo (*Joan.* XX),- » includens primum et extremum diem. Quot? tres tantum, id est tres ordines sanctæ Ecclesiæ, scilicet conjugatorum, continentium et virginum, qui juxta ordinem suum recte vivunt. Fornicarii quippe et adulteri, mœchi, Sodomitæ cæterique polluti ad divinæ gloriæ visionem nullatenus sunt perventuri (*I Cor.* VI; *I Tim.* I). Qui? Simon Petrus, Jacobus, Joannes, id est obedientes, vitiorum supplantatores et gratiosi. Qui enim Deo et majoribus suis non obediunt, quique vitia certando non vincunt, quique a gratia Dei vacui sunt, ad divinæ gloriæ visionem pervenire non possunt. Quomodo? ascendendo, laborando, et de virtute in virtutem proficiendo. Qui enim in imo voluptatum vitiorumque remanent, nequaquam ad Dei contemplationem pervenire valent, sed potius subvertuntur et damnantur. Unde et Lot, subversionem Sodomiticæ voluptatis luxuriæque fugienti, angelus consuluit, dicens: « Nec manseris hic, nec in omni circumregione, sed in monte salvum te fac (*Gen.* XIX). » Per quem? Per Christum. Nullus quippe viribus vel meritis suis ascendere valet, nisi fuerit assumptus per electionis gratiam, et ductus per gratiam cooperantem ab eo qui solus dat et velle et perficere (*Phil.* II). Quod sentiens sponsa, in Canticis canticorum clamat sponsum: « Trahe me post te, curremus in odore unguentorum tuorum (*Cant.* I). Hinc et Psalmista: « Beatus vir cujus est auxilium a te (*Psal.* LXXXIII). » Quare? Quia te ei bonam voluntatem inspirante, « ascensiones in corde suo disposuit (*ibid.*), » quatenus corporaliter adhuc maneat « in valle lacrymarum, in loco [quem posuit (*ibid.*). » Et per quem quod disposuit facere poterit? « Etenim benedictiones gratiarum dabit legistator; ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion (*ibid.*). » Ubi? In monte seorsum. Qui enim meruntur frui divina visione, sublimabuntur supra omnes reprobos. Juxta illud: « Et dominabuntur eorum justi in matutino (*Psal.* XLVIII), » et separabuntur in æternum ab eis. Unde et scriptum est: « Tollatur impius ne videat gloriam Dei (*Isa.* XXVI). »

Secundo, describitur Dominus promissam visionem apostolis revelasse, cum dicitur: *Et transfiguratus est ante eos*, etc. Tria, fratres mei, revelantur in hac visione apostolis, videlicet gloria, auctoritas et natura divina Jesu Christi. Gloria quippe, quam habiturus vel daturus erat suis in resurrectione demonstratur, cum dicitur: *Transfiguratus est ante eos, et resplenduit facies ejus.* Tunc proprie transfigurari dicitur, cum manente eadem substantia, tantum qualitas et status circa eum transmutatur. Volens ergo Dominus demonstrare gloriam resurrectionis, substantiam suam non mutat, sed tantum se transfigurat, innuens nobis quod in resurrectione substantia hominum non auferetur, sed tantum qualitas mutabitur, malorum in pejus, bonorum in melius. Quod expressius ostenditur, cum subditur: *Et resplenduit facies ejus sicut sol, vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix*, testante alibi Domino. « Fulgebunt justi sicut sol in regno cœlorum (*Matth.* XIII). » Multo major ergo est gloria Christi, et etiam sanctorum multorum (ut credimus) quam solis. Sed si clarius exemplum invenisset, illud posuisset. Sed nec, etiam Dominus Jesus, ostendit gloriam vel suam vel sanctorum, nisi quantum infirma discipulorum acies hic poterat aliquomodo intueri. Unde et vestimenta ejus candida sicut nivem demonstravit, cum stola beatæ immortalitatis induti, vestibus non indigeant vestiri, utpote qui de cætero nec frigus nec pudorem sint perpessuri. Sed per faciem, animam; per vestimentum, corpus designavit. Convenienter quippe anima quæ ad imaginem et similitudinem Dei creata est, facies Domini dicitur, quoniam per eam Dominus a nobis et in nobis cognoscitur. Unde Psalmista: « Tibi dixit cor meum: Exquisivit te facies mea, faciem tuam, Domine, requiram (*Psal.* XXVI). » Quoniam enim similia similibus gaudent, facies animæ nostræ, faciem Dei, ad cujus imaginem creata est, semper debet desiderare. Facies igitur Jesu Christi, vel etiam sanctorum, in resurrectione fulgebunt sicut sol, id est tanquam Deus, non quantum Deus, quoniam anima uniuscujusque in resurrectione, juxta mo-

dum suum, erit munda sicut Deus mundus est, A recta sicut Deus rectus est, sancta sicut Deus sanctus est, ardens sicut Deus ardens est. Vestimenta vero, id est corpora, erunt candida sicut nix. Nix de cœlesti pluvia per frigoris magnitudinem constringitur et candidatur. Per nivem ergo, castimonia significatur, quæ non nisi de cœlesti gratia per carnis refrigerationem et castigationem obtinetur. Unde pariter errant, vel qui sine Dei gratia, vel qui sine carnis castigatione, putant se castimoniam adipisci posse. Corpora igitur sanctorum in resurrectione erunt sicut nix candida, id est castitate splendentia, quoniam de cætero non nubent, neque nubentur, sed erunt virgines et casti sicut angeli Dei in cœlo (*Matth.* XXII). Auctoritas vero Jesu Christi demonstratur cum dicitur : *Et apparuerunt eis Moyses et* B *Elias cum eo loquentes.* In hoc quippe demonstravit Redemptor noster se esse Dominum legis et prophetarum, Dominum vivorum et mortuorum, Dominum cœli et terræ. Porro Dominum legis et prophetarum se esse ostendit, cum legislatorem et prophetarum eximium, quando et ubi voluit, sibi assistentes demonstravit. Dominum vivorum et mortuorum se esse ostendit, quando mortuum Moysen, et Eliam in paradiso viventem, quando et ubi voluit, sibi assistentes et colloquentes exhibuit. Dominum cœli et terræ se esse demonstrat, cum sic potestative illis imperavit, quod statim terra Moysen, et cœlum Eliam ibi præsentavit. Quales autem visi sunt, et quid cum eo locuti sunt, Lucas exponit di- C cens : « Visi sunt in majestate, dicentes excessum quem completurus erat in Hierusalem (*Luc.* IX). » Sane in hoc quod Dominus legislatorem et prophetarum eximium, secum in majestatis gloria ostendit, demonstrat se spirituales legis exsecutores et prophetarum secum in gloria glorificaturum. In hoc vero quod exeessum, quem completurus erat loquebantur, aperte demonstratur quod lex et prophetæ consentientes prænuntiaverunt, et in eo veraciter adimpleti sunt. Porro delectatus Petrus in divini splendoris et gloriæ contemplatione, dixit ad Jesum : *Bonum est nos hic esse.* Sed cum Petrus in umbratilis brevisque gloriæ visione, tantisper gavisus et delectatus sit, ut semper ibi vellet manere, quantum putatis, fratres mei, gaudium, quantaque di- D lectio erit in illa vera æterna, beataque gloria divinæ visionis, « in quam angeli semper desiderant prospicere (*I Petr.* I). » *Si vis*, inquit, *faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, et Eliæ unum.* Cum Petrus adhuc in carne positus in ostensione umbratilis et brevi gloriæ, Moysen et Eliam nunquam amplius visos cognoverit, quam aperta putatis, fratres mei, notitia erit omnium, in illa vera et æterna beatitudine? Cæterum etiam, petitione construendorum tabernaculorum Petrus errat, quoniam ex subito nimioque gaudio perturbatus, teste alio evangelista, quid peteret nesciebat (*Luc.* IX). Quid peteret, nesciebat qui in æterna beatitudine, ubi nulla intemperies est, tabernacula postulabat. Quid peteret nesciebat, qui ante humani generis per sanguinem Jesu Christi redemptionem, et ante Evangelii prædicationem, gloriam postulabat. Quid peteret nesciebat, qui in constructione tabernaculorum, Domino servos adæquabat. In hoc tamen bene sapiebat, quod cum Domino semper esse desiderabat, et quod divinam voluntatem suæ præponebat, cum dixit : *Si vis, faciamus.* Ac si dicat : Non mea voluntas, sed tua fiat. Quem nos imitantes, fratres mei, semper cum Domino manere desideremus, semper in petitionibus nostris divinam voluntatem nostræ præponemus. Divina vero natura revelatur cum subditur : *Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos; et ecce vox de nube dicens*, etc. Sive hoc pronomen, *eos*, referatur ad Moysen et Eliam, sive ad Petrum, et Jacobum, et Joannem, idem est sensus, quoniam utrique obumbrati sunt. Illi ne viderentur ab istis; et isti ne viderent eos. Quare? ut istis certum esset quod Jesum, qui solus apparebat, vox Patris de nube testimonium perhiberet. Ecce mysterium Trinitatis. Filius transfiguratus, Spiritus sanctus per nubem eum ab aliis secernit, Pater per vocem eumdem ostendit. Sicut enim baptizato Domino, Pater in voce, Spiritus sanctus, in columba testimonium perhibuerunt, sic eidem transfigurato Pater similiter in voce, Spiritus vero sanctus in nube lucida testimonium fecit. Bene autem super baptizatum Dominum Spiritus sanctus in columba apparuit, quando Christi innocentiam simplicitatemque demonstrabat, per quam et ad quam Christus homines per baptismum advocabat. Bene vero super transfiguratum in nube apparuit, quoniam eum solum esse in alia vita tegimen et lumen sanctorum demonstrabat, tabernaculorum, quæ Petrus postulabat, et solis usu pariter, ut Joannes in Apocalypsi perhibet, cessante. « Et templum, inquit, non vidi in ea : Deus enim omnipotens templum illius est, et Agnus. Et civitas illa non eget sole et luna; nam claritas Dei illuminat illam, et lucerna ejus est Agnus (*Apoc.* XXI). » *Ecce vox*, inquit, *de nube dicens. Hic* et non alius, *est* naturalis *Filius meus dilectus*, scilicet in quo nihil est nisi diligibile; *in quo*, id est, in cujus generatione, *complacui mihi;* qui in formatione hominis quondam quodammodo mihi displicui, cum multiplicatis hominum sceleribus dixi : « Pœnitet me fecisse hominem (*Gen.* VI). » *Ipsum*, inquit, *audite.* Quasi diceret : Hic est de quo Moyses ait : « Prophetam suscitabit Deus de fratribus vestris, ipsum tanquam me audietis in omnibus quæ locutus fuerit vobis. Et anima quæ non audierit eum, vel in se, vel in suis prædicatoribus, peribit de populo suo (*Deut.* XVIII). »

Sequitur pars tertia, in qua Dominus prostratos discipulos erigit : *Nam cum audirent discipuli vocem patris, ceciderunt in faciem suam, et timuerunt valde.* Ordo præposterus. Ex auditione quippe vocis timuerunt, et ex timore ceciderunt. Ubi enim divina magnitudo panditur, humana infirmitas concutitur et prosternitur. Sed Jesus humanæ fragilitatis sem-

per sublevator, accedit, tangit, erigit, et consolatur eos. *Levantes autem oculos neminem viderunt nisi solum Jesum.* Ex quo certum habuerunt vocem de nube solum Jesum demonstrasse, et ei soli testimonium perhibuisse. Porro quod tunc contingit apostolis, quotidie, fratres mei, contingit in nobis. Cum enim in contemplatione ab inspiratione vel lectione divina ore cordis, Dei audimus potentiam et magnitudinem, nostræ fragilitatis conscientia timet et concitatur, et in faciem, id est in notitiam propriæ infirmitatis humiliatur; sed ne usque in desperationem dejiciatur, adest Jesus solita clementia sua, et accedit nobis compatiendo, tangit nos, gratiam suam nobis conferendo, erigit nos ad cœlestia desiderium nostrum dirigendo, consolatur nos, fiduciam sui amoris nobis præstando, ut levantes oculos nostros non videamus nisi solum Jesum, id est aciem nostræ contemplationis ad Deum levantes, non videamus in eo nisi salvationem qua cupit omnes homines salvos fieri (*I Tim.* II). Unde eum magis diligere quam horrere debemus.

Sequitur pars quarta, in qua Dominus inhibet discipulis ne cuiquam visa nisi post resurrectionem suam revelent, dicens: *Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat.* Et quare hoc? Ob tres causas. Prima est, ne, si Christi divina potentia et gloria palam omnibus manifestaretur, passio ejus nostraque redemptio impediretur, teste enim Apostolo, si principes cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent (*I Cor.* II). Secunda est, ne si transfiguratio Domini omnibus manifestaretur, non verum, sed phantasticum corpus habere putaretur. Cujus corporis veritas, postquam per passionem probata fuit, nihil deinceps transfigurationem ejus impedivit prædicari. Tertia est, ut daret fidelibus suis exemplum, quatenus si quid virtutis et gloriæ in se haberent, nunquam in vita sua quidquam manifestari vellent. Sed et si cui forte familiarium notum fieret, ab eo exigerent, ne se viventibus alii revelarent; sicut legimus beatum fecisse Nicolaum, sicut enim ventus boreæ flores urit, ita flosculos virtutum, rumor et favor popularis. Quamvis enim laudari erubescamus, et indignos nos dicamus, tamen anima, quæ naturaliter sui amatrix est, ad laudes intus lætatur, et sibi incipit placere. Et quanto magis nos nobismet placemus, tanto magis Deo displicemus. Propterea, fratres mei, gloriam et laudem humanam semper fugiamus, thesaurum, gloriam et desiderium nostrum ad cœlos penitus transferamus, nos hic contemni, dejici et opprimi propter Christum diligamus, ut in alia vita ab eo honorari, sublimari et glorificari mereamur; ipso præstante qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XXIX.

IN PASSIONE BEATI LAURENTII.

Qui parce seminat, parce et metet. Et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet (*II Cor* IX), etc. In hac lectione, fratres mei, hortatur Apostolus Corinthios ad dandam eleemosynam sanctis qui erant in Jerusalem, qui, cum omnia sua posuissent ad pedes apostolorum (*Act.* IV) indigebant. Cum autem eos hortatur, nos quoque, fratres mei, hortatur ad eleemosynam præcipue bonis egentibus. Unde idem alibi dicit: Facite « bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei (*Gal.* VI). » Sunt autem hujus lectionis quatuor partes. Primo enim ostendit ob quam causam debeamus eleemosynam facere large. Secundo, quomodo; tertio, quo fine; quarto, qua fiducia eam debeamus donare. Primum igitur ob quam causam debeamus large facere eleemosynam, ostendit cum dicit. *Qui parce seminat, parce et metet, et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet.* Ac si aperte dicat: Large seminate, quia secundum quod aliquis seminat, metet. Qui nihil seminat, nihil metet; et qui parce seminat, parce et metet, et qui seminat in benedictionibus, id est in largitatibus, de largitatibus large metet. Vocat autem benedictionibus, largitatem, quoniam causa est benedicendi. Vocat quoque datorem eleemosynæ metaphorice, seminantem. Quoniam sicut seminator spargit in hieme modicum semen in terram, et in ætate copiam colligit messis, ita dator eleemosynæ modicum dat in hac vita, et æternam beatitudinem recipiet in futura. Sed animadvertendum, fratres mei, quod parcitas vel largitas eleemosynam faciendi, non refertur ad substantiam; alias miserrimi essent pauperes, parum vel nihil in eleemosynam dare valentes, quoniam in alia vita parum vel nihil essent recepturi. Et beatissimi essent divites, hic plurima pauperibus tribuentes, quoniam in alia vita plurimam mercedem essent habituri. Non ergo refertur ad substantiam, sed potius ad charitatem et ad possibilitatem. Non pensat quippe Dominus quantum tribuatur, sed ex quanta charitate et possibilitate. Unde Dominus viduam duo minuta in gazophilacio offerentem dicit plus omnibus obtulisse; quoniam illi ex abundantia aliqua; illa vero quidquid habuit obtulit (*Marc.* XII; *Luc.* XXI). Unde et patet quod ex majori charitate hoc fecit. Multum igitur, fratres mei, seminat qui illud modicum quod habet totum pro Deo erogat. Multum seminat, qui, cum plus non possit, verbum correctionis et salutis tribuit. Multum seminat, qui, cum patienti non possit dare rem, dat vel charitatis compassionem; et econtra, dives aliquis, cum videatur pro Christo multa dare, tamen pauca donat, quia ex nulla vel tepida charitate. Quod inde patet quoniam, ad comparationem eorum quæ possidet, pauca præbet. Sed et illud sciendum est quoniam præmia æterna meritis nostris commensurabilia non erunt, quoniam merita nostra nulla vel minima sunt, præmia vero immensa erunt. Unde Dominus in Evangelio: « Serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam (*Matth.* XXV). » Nullus ergo in futuro sæculo parce metet, quoniam quislibet minimus sanctus sufficienter in futuro abundabit. Sed

quod dicitur *parce metet*, ad comparationem majorum præmiorum dicitur, quoniam, Apostolo testante, « stella differt a stella in claritate (*I Cor.* xv). » Secundo, demonstrat Apostolus quomodo eleemosyna sit facienda, cum subdit, *unusquisque enim*, subaudi, tribuat eleemosynam, *prout destinavit*, id est, proposuit in corde suo, scilicet libero. Et quoniam tristitia et necessitas solent cordis devotionem obnubilare et impedire, subdit, *non ex tristitia, aut ex necessitate*, id est, ex tristitia quæ provenit ex necessitate. Porro ex tristitia donat qui in ambiguo donandi vel non donandi positus, pene negat, sed quadam necessitate compulsus donat. Vocat autem Apostolus necessitatem, quamdam coactionem, quam facit quibusdam tepidis vel frigidis mandatum vel importunitas, vel pudor, vel promissio, vel caro, vel hujusmodi. Quidam enim non ex compassione, sed quasi ex mandati coactione, inopibus tribuunt, in quo vel nihil, vel parum merentur. Alii vero, importunitate indigentium compulsi, ut tædio careant tribuunt; qui procul dubio rem et meritum perdunt. Alii vero, videntes juxta se multos multas eleemosynas dantes, pudore compulsi, non aliqua compassione tribuunt; qui profecto nihil merentur vel parum. Alii quoque non ex aliqua pietate, sed ex promissione quam fecerunt compulsi, tribuunt; qui similiter vel parum, vel nihil merentur, sed dictum suum redimunt. Alii vero, carnis propinquitate compulsi, non charitate parentibus et cognatis suis tribuunt, ex quo nihil merentur, sed tantum carnis usum sequuntur.

Has necessitates, fratres charissimi, vitamus, si vere Deum et proximum diligimus. Tunc enim nullum Dei mandatum, nulla pauperum importunitas, nulla alia ratio largiendi erit nobis gravis, sed potius amabilis. Necessitatem quippe superat, qui vult quod coactum est. Per veram igitur dilectionem, ipsas donandi necessitates amplectendo, tristitiam a nobis fugemus, et libera devotaque voluntate largientes illa etiam dona quæ parentibus, cognatis, familiaribus et amicis nostris exhibemus, et ad quæ astricti videmur, libera multumque meritoria faciamus. *Hilarem enim*, inquit, *datorem diligit Deus.* Sicut enim inviti coactique animi, est triste, tarde et exprobrando dare, et ita donum suum vendere, ita benevolentis devotique est, lætè, cito et benedicendo dare, et ita donum suum Deo et hominibus gratificare. Cæterum non vani cujuslibet datoris hilaritas vana Deo placet, sed ea sola quæ ex vera dilectione procedit. Sed ea ipsa compescenda est, ne ultra modum hilarescat animus, et de perpetrata eleemosyna sibi nimis complaceat, unde et Deo displicere incipiat. Quanto magis enim nobismetipsis placemus, tanto magis Deo displicemus. Propterea, fratres mei, quando eleemosynam damus, vel aliquod aliud bonum facimus, pensemus quoniam non nostra, sed aliena dispensamus, nec datores, sed potius ministratores sumus. Unde et dicamus illud quod Dominus jubet : « Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite : Servi inutiles sumus, quod debuimus facere non fecimus (*Luc.* xvii). » Tertio vero, demonstrat Apostolus ob quam causam eleemosyna sit facienda, cum subdit : *Potens autem est Deus omnem gratiam abundare facere in vobis, ut in omnibus sufficientiam habentes, abundetis semper in omne opus bonum.* Ac si aperte dicat : Eleemosynam semper debetis facere, non ob gratiam vel laudem hominum, qui vel ingrati, vel impotentes, vel mendaces sunt ad remunerandum, sed propter Deum solum, qui solus potens est etiam semper nobis dare copiam eleemosynam faciendi, et remunerare factam. Ipse enim est eleemosynæ et causa finalis et causa efficiens. Namque propter ipsum solum et eleemosynam facere possumus, et propter eum solum eam facere debemus. Ipse enim dat nobis et voluntatem et potestatem, et materiam et affectum totius boni operis, et istorum omnium æternam remunerationem. Propter quod ait, *omnem gratiam*, id est cooperantem, operantem, perficientem et remunerantem. Et hoc probat auctoritate Psalmistæ, subdens : *Sicut scriptum est : Dispersit*, id est, dispergendo, *dedit pauperibus* (*Psal.* cxi). Non enim uni omnia sunt danda sed pluribus, juxta quod possumus, et secundum quod illi indigent, distribuenda, ut plures apud Deum mereamur habere advocatos et intercessores. Neque sunt distribuenda non pauperibus, ne liberalitas liberalitate pereat. Pars enim sacrilegii est, res pauperum dare non pauperibus. Et quid meruit justus distribuendo pauperibus? *Justitia ejus*, id est merces quam per justitiam meruit, *manet in sæculum sæculi*, id est in æternum. Sed sollicite considerandum est, fratres mei, quoniam cum dixisset Psalmista, *Dispersit, dedit pauperibus*, et inde consequenter deberet subjungere, misericordia eleemosynarum ejus manet in sæculum sæculi, ait : *Justitia ejus manet in sæculum sæculi.* Similiter Dominus in Evangelio cum moneret ad eleemosynam, et apertius posset dicere : Attendite ne eleemosynas vestras faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis, noluit, sed ait : « Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus (*Matth.* vi). » Ut quid hoc, nisi quia eleemosyna justitia est? Sicut enim debemus Deo religionem, parentibus honorem, majoribus reverentiam, subditis disciplinam, peccantibus correctionem, ita debemus miseris misericordiam. Sed et etiam, ipsæ res in communi omnium creatæ sunt. Deus vero eas abundantius commendat divitibus, præcipiens eis ut intelligant se non dominos, sed dispensatores earum ad pauperes. Unde constat quoniam, quando damus eleemosynas pauperibus, non nostra eis damus, sed sua eis reddimus. Quod utique officium justitiæ est. Qui ergo pauperibus inopia pereuntibus communium rerum superabundantiam retinent apud se, quid aliud faciunt quam quod pauperibus sua tollunt et eos occidunt? Tot profecto pauperum facti sunt homicidæ quot sustentamenta pauperum retinent apud se.

Quarto, demonstrat Apostolus qua fiducia debea-

mus eleemosynam dare, cum subdit : *Qui autem dat semen serenti, et panem ad manducandum præstabit. Et multiplicabit semen vestrum, et augebit incrementa frugum justitiæ vestræ.* Ac si aperte dicat : Non sitis timidi vel pusillanimes ad dandam eleemosynam, sicut quidem qui pauperibus eleemosynam postulantibus causantur se habere parum in arca, et parum annonæ in horreo. Nam Dominus *qui dat semen serenti*, id est materiam eleemosynæ tribuenti, ipse vobis facientibus eleemosynam procul dubio et *panem ad manducandum præstabit, et multiplicabit semen vestrum*, id est, propter eleemosynam quam fecistis, multiplicabit vobis materiam, unde majores eleemosynas facere possitis, *et* ita *augebit incrementa frugum*, id est præmiorum justitiæ vestræ, et ita multiplicando, merita augebit et præmia. Minimæ quippe fidei est qui ob hoc non vult dare eleemosynam, quia timet sibi necessaria deesse. Nam si Deus dat necessaria non suis, quanto magis suis fidelibus? Et si dat necessaria rapientibus aliena, quanto magis erogantibus sua? Fiducia quoque seminantis agricolæ (de quo metaphoram sumit Apostolus) debet nos excitare; quem quamvis spes messis aliquando fefellerit, tamen non timet iterum quantumcunque potest seminare, sola perparce retinendo necessaria. Sed etiam quandoque ea quæ erant sibi necessaria seminat; quandoque vero cum necessaria non habet, mutuat etiam aliena quæ seminet. Et si, fratres mei, cum tanta fiducia dat agricola præsens semen pro spe futuræ messis, fortassis inanis, cum quanta fiducia debemus hic eleemosynas dare pro certa spe retributionis æternæ? Beatus Nicolaus, beatus Joannes patriarcha, cæterique sancti, vix sibi necessaria retinentes, quæcunque poterant, in manus pauperum seminabant, et Deus eis abunde ministrabat quæ tribuere possent. Et quasi certare videbantur : Deus illis ministrando, illi pro Deo distribuendo. Ipsa etiam necessaria tribuit viduæ Sareptanæ; quæ, cum tanta fames esset quod plus panis habens plus viveret, ipsa tamen fidens in Deo, de pusillo farinæ quod solum habebat, ipsa esuriens prius prophetam pascit : unde et temporalis farinæ multiplicationem, æternamque retributionem promeruit. Aliena etiam mutuat, cum propria non haberet hospes Elisæi, ad exhibendum hospitalitatem prophetis, unde promeruit post mortem suam, et multiplicationem olei ad absolvendum, sustentandumque uxorem et filios, mercedemque sempiternam. Quotidie quoque, fratres mei, videmus quoniam quidam semper rapiunt, et semper egent; quidam semper tribuunt, et semper abundant, Deo propter quem donant eis cuncta ministrante. Propterea discamus Christum pascere in esurientibus, potare in sitientibus, vestire in nudis, suscipere in peregrinis, visitare in infirmis, redimere in captivis, quatenus mereamur ab illo audire illam dulcissimam vocem: « Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. Esurivi enim, et dedistis mihi manducare; sitivi, et dedistis mihi potum (*Matth.* XXV), » etc.: ipso præstante qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

(10) Lib. I Offic. cap. 41.

Vita sancti Laurentii martyris per divum Ambrosium episc. Mediolanensem scripta (10).

Non prætereamus sanctum Laurentium, qui, cum videret Sixtum episcopum suum ad martyrium duci, flere cœpit, non passionem illius, sed suam remansionem. Itaque his verbis appellare cœpit : « Quo pregrederis sine filio, Pater? Quo, sacerdos sancte, sine diacono properas? Nunquam sacrificium sine ministro offerre consueveras. Quid in me ergo displicuit, Pater? Num degenerem probasti? Experire certe utrum ministrum idoneum elegeris, cui commisisti Dominici sanguinis consecrationem, cui consummandorum consortium sacramentorum, huic consortium tui sanguinis negas? Vide ne periclitetur judicium tuum, dum fortitudo laudatur. Abjectio discipuli, detrimentum est magistri. Quid quod illustres et præstantes viri discipulorum certaminibus magis quam suis vincunt? Denique Abraham filium obtulit, Petrus Stephanum præmisit, et tu, Pater, in filio ostende virtutem tuam, offer quem erudisti, ut securus judicii tui comitate nobili pervenias ad coronam. » Tunc Sixtus : « Non ego te, fili, relinquo ac desero, sed majora tibi debentur certamina. Nos quasi senes levioris pugnæ cursum recipimus, te quasi juvenem manet gloriosior de tyranno triumphus. Mox venies, flere desiste, post triduum me sequeris. Inter sacerdotem et levitam hic medius numerus decet. Non erat tuum sub magistro vincere quasi adjutorem quæreres. Quod consortium passionis meæ expetis? Totam tibi hæreditatem ejus dimitto. Quid præsentiam meam requiris? Infirmi discipuli magistrum præcedant, fortes sequantur, ut vincant sine magistro, qui jam non indigent magisterio. Sic et Elias Elisæum reliquit. Tibi ergo commendo nostræ virtutis successionem. » Talis erat contentio, digna sane de qua certarent sacerdos et minister, quis prior pateretur pro Christi nomine. In fabulis ferunt tragicis excitatos theatri magnos esse plausus, cum se Pylades Oresten diceret, Orestes (ut erat) Oresten se esse asseveraret; ille, ut pro Oreste necaretur, Orestes ne Pyladem pro se pateretur necari. Sed illis non licebat vivere, quod uterque esset parricidii reus; alter qui fecisset, alter qui adjuvisset. Hic Laurentium sanctum ad hoc nullus urgebat, nisi amor devotionis, tamen et ipse post triduum, cum illuso tyranno impositus super craticulam exureretur : « Assum est, inquit, versa et manduca. » Ita animi virtute vincebat ignis naturam.

De D. Laurentio sic ait Petrus Chrysologus (11). Itaque beatissimus martyr ostendens quam quiete jaceret in illo ignito ferro, ait circumstantibus : « Jam me versate, et si una pars cocta est, vorate. » Miramur patientiam, donum Dei miremur. Ibi fides non solum non arsit, sed et consolabatur ardentem. Quare fides consolabatur ardentem? Quia fidelem tenebat promittentem, ut fides non deficeret, ut spes non averteretur, ut charitas inter pœnas igneas corporales plus accenderetur, Dei dona erant, fratres mei, nemo arroget potentiæ suæ, quod non dat nisi Deus. Merito Apostolus alloquens martyres, ut in Epistola ejus hodie, cum legeretur, audistis, « Vobis (inquit) donatum est pro Christo, non solum ut credatis in eum, sed etiam ut patiamini pro eo (*Phil.* I). » Ergo martyrium merita velut Dei dona laudemus, amemus, subinferamus voluntatem nostram; voluntas enim sequitur, non prævenit. Sed tamen non deest charitas, si non desit voluntas; ipsa enim ardens voluntas vocatur charitas. Quis est qui timeat volens? quis est qui amet nolens? ferveat oratio, et festum martyris celebretur.

(11) Sermo 235, in opere Homil. ejus.

Sed ut non sit inanis, qui celebrat, imitetur. »

XXX.

IN ASSUMPTIONE BEATÆ MARIÆ VIRGINIS.

In omnibus requiem quæsivi, et in hæreditate Domini morabor (*Eccli.* XXIV), etc. Hæc verba, fratres charissimi, verba sunt sapientiæ, non mundanæ quæ inimica est Deo, sed sapientiæ quæ ex ore Altissimi prodiit, scilicet Domini nostri Jesu Christi, in quo et per quem Deus omnia fecit et refecit. Cujus verba omni aviditate suscipere debemus, scientes quoniam quod loquitur, loquitur nobis et pro nobis. Dicit autem quatuor. Primo, dicit se requiem quæsivisse et elegisse, quod demonstrat, cum dicit, *in omnibus requiem quæsivi, et in hæreditate Domini morabor.* Sed quid est, Domine mi Jesu Christe? Tu es ipsa requies, et quicunque requiescit, per te requiescit. Unde etiam ipse clamas: « Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos (*Matth.* XI), » id est, requiescere faciam. Quomodo ergo tu ipse, cum sis requies, requiem quæsivisti? Sed scio quod nos, in his quæ nobis concordantia et placentia sunt, requiem habemus; in illis vero, quæ nobis contraria et displicentia sunt, requiem habere non valemus. Tu quoque, Domine, cum penes te requiem semper et pacem habeas, apud illos tamen qui per immunditiam et iniquitatem tibi dissimiles et displicentes sunt, requiem non habes, nec illi similiter apud te. Apud vero illos, qui per munditiam et justitiam tibi similes et placentes sunt, requiem habes, et illi similiter apud te. Unde et dixisti: « Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem et mansuetum, et trementem sermones meos? » (*Isa.* LXVI.) Hic quoque ostendis apud quem requiem eligas, cum subjungis, *et in hæreditate Domini morabor.* Porro hæreditas Domini dicuntur hi quos Deus regni sui hæredes, Filiique sui cohæredes elegit, qui, contemptis omnibus transitoriis, solum Deum in hæreditatem sibi eligunt, dicentes cum Propheta: « Dominus pars hæreditatis meæ (*Psal.* XV), » id est, pars et hæreditas mea. Hinc est quod beata et venerabilis Virgo Maria, cujus hodie Assumptionem celebramus, quia præ cunctis, qui ab initio usque in finem fuerunt vel futuri sunt, Dominum in munditia, humilitate, mansuetudine, simplicitate, sanctitate, cæterisque virtutibus magis studuit imitari, Dominique fieri hæreditas omnibus modis desideravit; ideo eam Dominus de numero universorum qui sunt vel fuerunt, vel futuri sunt, singulariter elegit. In qua non tantum spiritualiter, sed etiam carnaliter requiesceret, et secundum assumptam humanitatem habitaret, confoveretur et cresceret. Sed et in nobis, fratres charissimi, si vias Domini nostri Jesu Christi pro modulo nostro secuti fuerimus; si mundi, si humiles, si mansueti, si sancti, si justi, sicut ipse justus est, fuerimus, procul dubio in nobis habitabit, requiescet et complacebit, vel certe divina sapientia dicit se in omnibus requiem quæsivisse, et tantum in hæreditate Domini morari, quia homines sapientes omnia mundana studia experiri facit, et non invenientes in eis requiem, facit eos ad hæreditatem Domini transire et ibi morari.

Secunda pars sequitur, in qua sapientia Dei Patris ostendit ipsum Patrem mandatum, et consensum sibi in hæreditate ejus, cum subdit: *Tunc præcepit et dixit mihi Creator omnium*, subaudis, ut etiam morarer in hæreditate ejus. Cum Pater et Filius sint ejusdem substantiæ, essentiæ, aucto itatis, voluntatis et potentiæ; tamen Filius semper respiciens, tum ad hoc quod ipse ex Patre est, cum Pater ex nullo sit, tum ad hoc quod secundum assumptam humanitatem minoratus est, dicit quia « non veni facere voluntatem meam, sed voluntatem Patris mei qui misit me (*Joan.* VI). » Et quia « Pater major me est, et sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio (*Joan.* XIV). » Consensum vero cum subjungit: *Et qui creavit me*, id est genuit me, vel certe secundum humanitatem assumptam creavit, *requievit in tabernaculo meo.* Cum enim Deus Pater, et ex eo genita sapientia, fuit semper ejusdem essentiæ et voluntatis, in quocunque requiescit Dei sapientia, et Deus Pater. Unde et eadem sapientia in Evangelio dicit: « Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus (*Joan.* XIV). » Porro tabernaculum suum vocat, vel ipsum assumptum hominem in quo habitat plenitudo divinitatis corporaliter; vel etiam sacratissimum uterum beatæ Virginis, in quo Dei sapientia secundum carnem habitavit. Sed et tam Deus Pater quam ejus Filius in ea et per essentiam, et per gratiarum plenitudinem requievit. Sed et unusquisque nostrum, fratres mei, si omnem spurcitiarum labem a nobis eliminamus, si nos virtutibus et bonis operibus exornamus, si per veram charitatem Deum in nobis habemus, procul dubio Dei Patris ejusque sapientiæ tabernaculum et templum sumus, dicente Apostolo: « Templum Dei sanctum est, quod estis vos (*I Cor.* VI); » et alibi: « Nescitis quia membra vestra templum sunt Spiritus sancti? Si quis enim violaverit templum Domini, disperdet illum Deus (*I Cor.* III). » Templum Dei violat, qui per turpes et malas cogitationes, et per reprobam vitam, a se Dei sapientiam prolongat. Scriptum est enim: « In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis (*Sap.* I). » Sequitur pars tertia, in qua exponitur in quibus Dei sapientia requiescat, cum subjungitur: *Et dixit mihi: In Jacob inhabita, et in Israel hæreditare, et in electis meis mitte radices.* Voluntas Dei Patris est ut ejus sapientia habitet in Jacob, id est in luctatoribus contra vitia, hæreditet in Israel, id est in fortibus contra vitia, mittat radices, tantum in electis. Multoties quippe et luctatores vitiis succumbunt, et fortes cadunt, et Dei sapientiam, quæ videbatur in eis habitare vel hæreditare, perdunt. Sed electi soli, in quibus divina sapientia misit radices, eam non admittunt. *Et sic*, inquit, *in Sion*, id est in speculativis,

firmata sum, qui scilicet optimam partem sibi elegerunt, quæ non auferetur ab eis (*Luc.* x). *Et in civitate*, id est in congregatione sanctorum, *sanctificata similiter requievi.* « Ubi enim duo vel tres congregati sunt in nomine meo, ego in medio eorum sum (*Matth.* xviii). » *Et in Hierusalem potestas mea*, id est in pacificis. Potestas enim divinæ sapientiæ, præcipue in pacificis, qui filii Dei vocabuntur (*Matth.* v), apparet, quoniam omnes inordinatos motus non solum in se, sed etiam in aliis sedant. Divina quippe sapientia pacifica est, similis aquæ profundæ. Sæcularis vero litigiosa est, similis aquæ tenui et garrulæ. *Et radicavi in populo honorificato*, cui dicit Dominus : « Tu es populus meus, et ego Deus tuus. » Quod exponens subdit : *Et in partes Dei mei hæreditas illius*, id est, in illo populo radicavi quem elegit Deus in partem, et qui Deum elegit in hæreditatem. *Et in plenitudine sanctorum detentio mea.* Ubi enim major sanctimonia, ibi divina magis invitatur et detinetur sapientia. Cum autem in omnibus his divina requiescat sapientia, præcipue et singulariter requiescit in Maria. Ipsa enim omnia hæc, et plusquam hæc habet. Quis enim sic fuit Jacob, id est luctator contra vitia, ut Maria ? Quis fuit sic electus, imo præelectus ut Maria ? Quis fuit sic Sion, id est speculativus, ut Maria ? Quæ civitas sic fuit sanctificata, ut civitas et claustrum Dei Maria ? Quis fuit sic Hierusalem, id est pacificus, ut mediatrix Dei et hominum Maria. Quis fuit populus sic honorificatus, ut pars vel hæreditas Dei, ut singularis Dei Mater et Virgo, et regina cœlorum Maria ? Quis habuit tantam sanctimoniæ plenitudinem, quantam Maria ? Singulariter igitur et superexcellenter Dei sapientia requievit in Maria.

Sequitur pars quarta, in qua sapientia ostendit qualis ipsa sit : dicit se esse exaltatam, se esse speciosam, se esse odoriferam. Se esse exaltatam ostendit, cum subdit : *Quasi cedrus exaltata sum in Libano.* Sed cum divina sapientia non possit esse major vel altior quam semper fuerit, quomodo dicit se esse exaltatam ? Non quia in se, sed quia in suis, dum eos exaltat, exaltatur. Divina quippe sapientia facit quod sancti, a vitiis surgentes, in alto virtutum se collocant, et quod virtutem virtuti, bonum bono accumulant. Et hoc est quod dicit : *Quasi cedrus exaltata sum in Libano, et quasi cypressus in monte Sion. Quasi palma exaltata sum in Cades.* Per Libanum, qui *candidatio* interpretatur, candor innocentis vitæ significatur. Per cedrum vero, cujus odor fugat serpentes, dicente poeta :

Disce odoratam stabulis accendere cedrum,

(Virg., *Georg.* lib. iii, vers. 414.,

et cujus resina libros a tineis et vetustate conservat, fides accipitur, cujus intelligentia fugat hæreticos, et sensum Scripturarum a corruptione conservat. Per Sion altitudo speculationis intelligitur. Per cypressum vero quæ odorifera est, nullo impulsu amittens comam, solida et oneri cedere nescia, fortitudo spei æternæ odorantis et superari nescientis, A accipitur. Per Cades, quæ *mandatum* vel *sancta* interpretatur, mandatum Dei intelligitur. Per palmam vero, quæ gracilis est circa radicem, et desuper dilatatur cum gratia foliorum semper virentium et suavium pomorum, charitas, quæ ab angusto incipit, et postea usque ad inimicos dilatatur, et semper viret et fructificat, significatur. Divina igitur sapientia *quasi cedrus in Libano, quasi cypressus in monte Sion, quasi palma in Cades* exaltatur, dum per eam sancti in innocentia fidem, in contemplationem spem, in mandato charitatem observantes, exaltantur. Se vero speciosam ostendit cum subdit : *Quasi plantatio rosæ in Jericho. Quasi oliva speciosa in campis, et quasi platanus exaltata sum juxta aquam in plateis.* Porro Jericho *odor* vel *luna* interpretatur. B Per plantationem rosæ in Jericho, corona martyrii designatur. Per olivam, cujus liquor superenatat omnibus liquoribus, misericordia quæ superexaltat judicium, accipitur. Per platanum, sic dictam a latitudine foliorum, et quia patula et ampla est, quæ nascitur juxta aquam in plateis, magnanimitatem significat, quæ juxta mandatum divinæ sapientiæ, et latitudine charitatis, animi amplitudine cunctos recipit, protegit cunctisque benefacit. Divina igitur sapientia est speciosa *quasi plantatio rosæ in Jericho, et quasi oliva speciosa in campis, et quasi platanus exaltata, juxta aquam in plateis*, quoniam quosdam odore bonorum operum etiam martyrio coronat, alios in campo hujus vitæ, virtute misericordiæ et compassionis decorat, alios latitudine charitatis, C magnitudine benefaciendi, latius illustrat. Se vero esse odoriferam ostendit, cum dicit : *Sicut cinnamomum et balsamum aromatizans, odorem dedi ; quasi myrrha electa, dedi suavitatem odoris.* Sane per cinnamomum, quod est brevis frutex, colore subnigro vel cinereo, et fractum, spiramentum visibile emittit in modum nebulæ vel pulveris, humilitas significatur, quæ se quasi brevem et vilem dejiciens, etiam læsa magis humiliatur, et quasi visibile spiramentum boni dicti, vel facti, suis læsoribus reddit. Per balsamum vero, quod duobus cubitis eminet, foliis albis et semper manentibus, et læsum cum acuto lapide, emittit guttas odoris præcipui, benignitas significatur ; quæ semper albens et virens, D etiam læsa læsoribus gratiam beneficiorum reddere novit. Per myrrham etiam quæ amara est, et corpora incorrupta conservat, castimonia et mortificatio carnalium desideriorum significantur, quæ corpus et animam a vitiis conservant incorruptam. Divina igitur sapientia est odorifera sicut cinnamomum et balsamum et myrrha, quoniam sanctos suos virtute humilitatis, benignitatis et castitatis redolere facit.

Et si, fratres mei, sapientia Dei Patris, Dominus noster Jesus Christus, sic exaltat, sic decorat, sic redolere facit cæteros sanctos, quanto magis dilectissimam et singularem matrem suam ? Et mandatum quod de honorificatione patris et matris nobis dedit, quanto magis ipse custodit. Exaltavit itaque dilectissimam matrem suam sicut cedrum in Li-

bano, sicut cypressum in monte Sion, et sicut palmam in Cades, qui eam in via super altitudinem fidei, spei, et charitatis, cæterarumque virtutum omnium superexcellenter exaltavit, et in patria super omnem angelorum et archangelorum celsitudinem singulariter sublimavit. Decoravit quoque eam sicut plantationem rosæ in Jericho, et sicut olivam speciosam in campis, et platanum exaltatam juxta aquam in plateis, quoniam eam etiam in via martyrii, testante Simeone dicente quod ejus animam pertransiret gladius (*Luc.* II), et misericordiæ, et magnanimitatis, cæterarumque virtutum operibus decoravit. Et in patria omni corona, omnique gloria, omni pulchritudine, claritate et honore, plusquam cor hominis capere possit, mirificavit. Redolere quoque fecit eam sicut cinnamomum et balsamum aromatizans, et sicut myrrham electam, quoniam tam bono odore, tam bona opinione humilitatis, benignitatis, virginitatisque singularis, cæterarumque omnium virtutum, eam aromatizavit. Quod universi fideles, tam illi qui adhuc sunt in via quam illi qui jam sunt in patria, omnisque militia cœlestis, in fragrantia illius incomparabili delectentur et admirentur dicentes : « Quæ est ista quæ ascendit de deserto sicut virgula fumi ex aromatibus mirrhæ et thuris, et omnis pulveris pigmentarii? » (*Cant.* IV.) Ineffabilem igitur fragrantiam sacratissimæ Virginis et Dei Matris, fratres charissimi, admiremur, admirando delectemur, delectando æmulemur, æmulando de longe pro viribus nostris imitemur, omnem maculam, omnem turpitudinem fugientes, studia virtutum, morumque bonorum sequentes, castitatem mentis et corporis conservantes, jejuniis et orationibus insistentes, operibus compassionis et misericordiæ semper radiantes, bonæ opinionis exemplo alios invitantes, gloriosam Dei Matrem, ut nostram adjuvet tarditatem, fletibus et suspiriis flagitantes et dicentes : O gloriosa Dei Mater, meritis et precibus tuis trahe nos post te, curremus in odore unguentorum tuorum. Nec poterit eam non exaudire de nobis, qui pro nobis de ea dignatus est nasci, Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XXXI.

In eodem festo assumptionis beatæ mariæ.

In illo tempore, intravit Jesus in quoddam castellum, et mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum suam (*Luc.* X). Et reliqua. In hac lectione, juxta tropologiam, trium vitarum exempla proponuntur nobis. Sunt enim tres vitæ quæ solæ regnum cœlorum merentur, activa scilicet, contemplativa et mista. Activa est laborantium, contemplativa oratorum, mista rectorum sive prædicatorum. Est autem officium activæ vitæ terrena recte dispensare, quod suum est unicuique reddere, Deo religionem, sibi munditiam, parentibus honorem, familiæ providentiam, filiis eruditionem, majoribus obedientiam, patriæ defensionem, minoribus tutelam, omnibus æquitatem, erranti correctionem, esurienti cibum, nudo vestimentum, peregrinis hospitium, et hujusmodi. Et quia hæc in labore est, ab actione frequenti activa nuncupatur. Contemplativæ vero officium est Dei gloriam contemplari, sola cœlestia meditari, toto desiderio ad æternam beatitudinem festinare, omnia caduca fastidire. Hujus studium triplex est oratio, lectio, meditatio. Orando loquitur ad Deum, legendo Deus sibi loquitur, meditando lecta memorantur. Oratione mundatur, lectione instruitur, meditatione philosophatur. Et quia in contemplatione studium ejus versatur, contemplativa vocatur. Mistæ quoque officium est, alternatim nunc contemplativæ, nunc activæ vices agere. Nunc contemplando adorare, legere, meditari. Nunc laborando instruere rudes, corrigere errantes, juvare indigentes, et hujusce modi. Hujus officium Dominus exsequebatur, quia nunc orabat in montibus et in solitudinibus, nunc prædicabat et curabat in urbibus et populosis locis. Unde et hic legimus, quia Jesus intravit in quoddam castellum. Activæ vero officium exsequebatur Martha, cum Dominum in sua persona, vel in suis membris suscipiebat, dum ei ministrabat, dum circa ministerium frequens erat. Contemplativæ officium exsequebatur Maria, quasi relicta cura et administratione, sedens secus pedes Domini, eum toto desiderio cernebat et audiebat. Erat autem sedens, id est quieta tam corpore quam mente, soli contemplationi et verbo Dei intenta. Et hoc est contra quosdam falsos contemplativos, qui, cum sedeant in claustro, vel in solitudine, corpore, tamen per universum mundum vagantur mente, nec sunt intenti orationi vel lectioni, sed rumoribus et vanitatibus. Et hoc solet eis contingere ex accedia, quæ maxime contemplativos solet vexare, cum non habeant solatia sociorum aut operum, quibus tædia sua possint relevare. Sed vos contemplativi per dilectionis fervorem excutite a vobis omnem torporem « Maledictus est enim qui opus Dei facit negligenter (*Jer.* XLVIII). » Et variate vestra studia, nunc orando, nunc legendo, nunc aliquid agendo, quoniam similitudo mater satietatis est.

Porro, juxta Evangelii seriem, tria nobis consideranda sunt. Quare istæ vitæ, cum sic sint diversæ, sorores dicantur, et quare Martha conqueratur, et quid ei a Domino respondeatur. Sane hæ duæ vitæ ideo sorores dicuntur, quia ex eadem origine procedunt, quia ad eumdem finem tendant, et se semper coadjuvent et comitentur. Ex eadem quippe dilectionis Dei et proximi est, et quod laborat Martha, et quod contemplatur et orat Maria, ad eumdem quoque finem tendunt, quia et illa ad hoc laborat, et hæc ad hoc philosophatur, ut Deo placeat et ad ejus visionem perveniat. Alias nec hæc vera Martha est, nec hæc vera Maria est. Sese etiam semper coadjuvant; nam Martha Mariam ministrando necessaria sustentat, ut ita possit contemplationi vacare, et ita quodammodo participat et suum facit bonum Mariæ, dicente Domino : « Qui

recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet (*Matth.* x). » Non enim ait : Mercedem de propheta, sed mercedem ipsius prophetæ, suum facit, dum eum sustinet, ut prophetare possit. Maria quoque juvat Martham pro ea Dominum orando, ne aliquando inter tot sollicitudines corruat, et ita meritum Marthæ facit suum. Sic itaque contemplativa et activa vita sese coadjuvant et comitantur, non solum in diversis, sed etiam in una et eadem persona. Nullus enim activus vivit recte, nisi et ipse aliquando contempletur et oret, aliter enim rationabiliter agere nequit. Nec aliquis contemplativus potest in hac vita sic contemplationi vacare, quin necesse sit eum ad activæ operationem descendere, similis aquilæ, qui, postquam ad astra volavit, et solem contemplatus est, rursus ad cadavera in terram descendit. Sed quare conqueritur apud Dominum Martha de Maria, dicens : *Domine, non est tibi curæ quod soror mea reliquit me solam ministrare? Dic ergo illi ut me adjuvet.* Non ideo quod putet officium Mariæ otiosum et nullum esse, ut quidam hodie putant, et ideo velit ad suum bonum officium Mariam transire, sed quoniam ipsa novit officium Mariæ peroptimum esse, et ideo vellet in suo inferiori officio, tamen necessario, a sua sorore juvari, quatenus, eo cito consummato, queat cum sorore eadem diutius desideratæ contemplationi vacare. Quod aperte contra quosdam falsos activos est, qui nunquam desiderant ad quietem contemplationis transire, sed semper curas et labores sæculares amant tractare, qui et si quandoque forte vacant corpore, tamen tunc sollicitantur et laborant mente, nec in curis et negotiis sui coadjutores quærunt habere, sed potius ipsi soli omnia volunt tractare, curas et labores habentes pro quiete, et quietem pro labore. Sed quando inter curas quietem habere poterunt, qui nec in ipsa quiete quietem habere non possunt. Quid autem Dominus pro Maria respondeat, ostenditur, cum subditur : *Martha, Martha, sollicita es et turbaris erga plurima. Porro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit quæ non auferetur ab ea.* In his verbis Dominus partem Marthæ non reprehendit, sed partem Mariæ præponit. Officium enim Marthæ sibi placere demonstrat, cum illud suscipit, et cum *Martha, Martha*, ex magna affectione, geminat. Sed demonstrat illud inferius esse officio Mariæ, in tribus : quia videlicet Martha sollicita est in pluribus, et quia turbatur, et quia pars ejus aufertur. Quia enim sollicita est in pluribus, ideo uni necessario minus intenta est. Et quia turbatur, ideo veritatem minus contemplari potest. Et quia aufertur, ideo minus appetenda est. Et econtra pars Mariæ in eorum contrariis commendatur, quia uni tantum est intenta necessario, et quia non turbatur, sed manet inconcussa, et quia non aufertur, sed semper est mansura, et ideo magis appetenda. Attamen pars Marthæ fructuosior est in operibus et prodest pluribus, nec minoris meriti est. Quia si quid pulveris ex terrenis negotiis et curis quotidianis contrahit, charitas et profectus proximorum abluit. Porro quod sit illud unum quod omnibus est necessarium, ostendit Psalmista, dicens : « Mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam (*Psal.* LXXII). » Huic uni tanquam anchoræ, cui soli intendunt contemplativi, adhærere semper et nos debemus activi, dum turbines et tempestates sollicitudinum et laborum et tribulationum temporalium nos jactant.

Notandum vero est quod Dominus, quamvis rogatus, non præcipit Mariam transire ad officium Marthæ, et quamvis laudet partem Mariæ, non præcipit Martham ad eam transire. Et quare? Quoniam novit hanc magis esse idoneam contemplationi quam actioni, et illam magis esse actioni quam contemplationi, et ideo vult utramque in vita magis sibi idonea salvare. Sunt enim quædam personæ tardioris et grossioris ingenii, magis ad temporalia quam ad spiritualia idoneæ, et econtra, quædam subtilioris ingenii, magis ad spiritualia quam ad mundana aptæ. Utræque ergo ad quos magis idoneæ sunt sese exerceant, ne, si forte ad id ad quod idoneæ non sunt, transeant, inutiles fiant. Quod bene significatur per hoc quod tabernaculum Moysi erat exterius coopertum pellibus et sagis cillicinis, ad expellendam intemperiem aeris. Interius vero splendebat coccus, purpura et byssus. Quia enim quidem homines grossæ mentis sunt minus idonei tractare spiritualia, ideo debent illud ad quod idonei sunt facere, scilicet exteriores curas et perturbationes suscipiendo ab eorum injuriis contemplativos protegere. Et quia quidem homines spirituales ad exteriora tractanda sunt minus idonei, debent interiora et spiritualia ad quod magis idonei sunt tractare, ne forte, si purpura et byssus ad intemperiem foris prodeant, gratiam suam amittant. Et econtra si sagæ et pelles interius ponantur, indecora et inutilia fiant. Vidi enim quosdam a claustro contemplationis egressos, non regressos esse, sed, more corvi missi a Noe, cadaveribus adhæsisse. Sunt et aliæ personæ, quæ ad utrumque sunt idoneæ, quæ et exteriora et interiora convenienter norunt tractare. Isti debent rectores Ecclesiarum constitui, qui vicissim sciant cum Moyse, et in tabernaculo per contemplationem Dominum consulere, et foras ad erudiendum regendumque populum exire. Qui ad exemplum columbæ Noe egressi, nec in exterioribus requiem invenientes, cum ramo olivæ, id est opere misericordiæ, exterius adepto, ad aream contemplationis festinant redire. Qui more Jacob speciem Rachel, id est contemplationis, magis diligant, et Liam, id est activam vitam, propter operum fecunditatem sustinere non recusant. Mystice vero castellum in quo Dominus intravit, uterus est beatæ Virginis. Quod bene congruit ei et nomine et significatione. Nomine, quoniam castellum sive castrum dicitur a castrando, eo quod propter vigilias et laborem armorum omnis libido eliminetur a castro. Ab utero quoque beatæ Virginis omnis libido propter labores et be-

nestas exercitationes exclusa fuit. Significatione, quoniam castellum dicitur quod est muris et propugnaculis circumvallatum, custodibus munitum, necessariis repletum. Castrum quoque beatæ Virginis fuit propugnaculis vallatum, ut abstinentia contra ingluviem, castitate contra luxuriam, munificentia contra avaritiam, patientia contra iram, humilitate contra superbiam Unde in Canticis canticorum : « Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus (*Cant.* IV). » Item : « Collum tuum sicut turris David, quæ ædificata est cum propugnaculis. Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium (*Ibid.*). » Fuit enim beata Virgo collum, per quod exiit ad nos Verbum Dei. Fuit etiam custodibus munitum, utpote quam Gabriel cæterique angeli, et sancti homines, ut Joseph et Joannes evangelista, ut Dei templum, sanctissime custodierunt. Fuit et necessariis repletum, utpote in qua fecit sibi cellarium panis vitæ et aqua sapientiæ. Fuit igitur beata Virgo castellum, et quoddam, id est singulare, quia, quamvis cæteræ virgines possint esse mundæ et castæ, tamen nulla potest esse similis, et Virgo et Mater. Quod et si concedamus posse fieri, nulla tamen alia potest esse mater Filii Dei. Qui sicut est unico Patri, ita est unicus unicæ matri. In hoc igitur castissimum castellum intravit Jesus. Porta vero per quam intravit, fides est. Quia enim credidit, perfecta sunt ei omnia quæ dicta sunt ei a Domino. Nec intrans Jesus hoc castellum violavit; Jesus enim salvat, non violat. Secundum nomen ejus, ita et opus ejus.

Et mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum suam, etc. Nulla sic exsecuta est officium Marthæ, ut beata Virgo. Alii quemlibet hospitem in domo sua suscipiunt, hæc et istud ad litteram fecisse creditur, et quod est majus, ipsum Filium Dei, qui non habet ubi caput suum reclinet (*Luc.* IX), in utero suscepit. Alii nudum quemlibet veste cooperiunt; hæc et istud fecisse creditur, et quod majus est, ipsum Filium Dei propria carne vestivit. Alii quemlibet esurientem cibo vel potu reficiunt; hæc et istud fecisse creditur, et etiam ipsum Filium Dei secundum carnem esurientem, etiam interiori lacte suo potavit, et cætera humanitatis officia ei diligentissime exhibuit, ut de ea merito dicatur : *Martha vero satagebat circa frequens ministerium*. Inter hæc etiam sollicita erat, et turbabatur, cum fugeret in Ægyptum a facie Herodis suum talem filium persequentis (*Matth.* II). Turbabatur cum Judæos insidiantes, et ei mortem machinantes agnosceret. Comprehenso quoque et crucifixo adfuit, imo etiam ipsius animam idem gladius passionis transverberavit (*Luc.* II). Unde et bene congruit quod dicitur : *Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima*. Nemo vero dubitat quin beata Maria vellet filium suum de omni tribulatione liberari, et seipsam in turbatione adjuvari a divinitate, quam eidem filio suo noverat inesse per theoriam quæ est pars Mariæ. Et est quod conqueritur Martha, quod eam solam soror ministrare relinquit. Et si talis est in beata Virgine pars Marthæ, qualis putatis est in ea quæ optima pars prædicatur Mariæ? O quam magna multitudo dulcedinis fuit in ea, quando Spiritus sanctus in eam venit, et virtus Altissimi obumbravit, et de eodem Spiritu sancto concepit! Quid de Deo non aspiciebat, in qua Dei sapientia latebat? Et quid de Deo non sapiebat, quæ ipsum thesaurum sapientiæ et scientiæ in se portabat? Nemo unquam sic gustavit quam suavis est Dominus. Hæc conservabat omnia verba angelorum, pastorum, magorum, necnon et ipsius filii sui, conferens in corde suo (*Luc.* II). Circa plurima occupabatur, ut Martha, circa unum delectabatur, ut Maria. Singulariter igitur partem Marthæ peregit, singulariter optimam partem Mariæ elegit. Sed pars Marthæ ei aufertur bono suo, quia pars Mariæ ei perficitur quæ non auferetur ab ea. Exaltata est enim super choros angelorum, repletum est in bonis desiderium suum, quæ gaudet et regnat cum filio suo in æternum, apud ipsum pro nobis semper intercedens, si tamen ad exemplum ejus fuerimus vel Martha, Christum in pauperibus suscipiendo, cibando, vestiendo, cæteraque opera misericordiæ ministrando, vel si fuerimus Maria, soli Christo cunctis transitoriis spretis adhærendo, contemplationi, lectioni, orationi, cæterisque virtutibus vacando, et ad Deum toto desiderio festinando et perveniendo. Quod gloriosis precibus ejusdem beatissimæ matris suæ nobis concedere dignetur, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XXXII.

IN FESTO SANCTI BARTHOLOMÆI.

« *Facta est contentio inter discipulos, quis eorum videretur esse major* (*Luc.* IX), et reliqua. Quinquepertita est lectio ista, fratres mei. Primo enim contendunt discipuli de prælatione. Secundo, Dominus eos redarguens ostendit de quo non debeant, vel debeant contendere. Tertio, exemplo suo eos invitat. Quarto, quæ sit summa meriti eorum demonstrat. Quinto, quod præmium esset eis daturus manifestat. Primo igitur discipuli narrantur de prælatione contendisse, cum dicitur : *Facta est contentio inter discipulos, quis eorum videretur esse major*. Sicut bonorum est in Scripturis attendere unde in melius proficiant, sic perversorum est in Scripturis accipere, unde nequitias suas vel defendant, vel excusent, ideoque multo ardentius attendunt quod facta est contentio inter discipulos Christi, quis eorum videretur esse major, quam quod « multitudinis credentium erat cor unum et anima una (*Act.* IV). » Multo recolunt tenacius quod facta est contentio inter Paulum et Barnabam, ita ut discederent ab invicem, quam quod idem Paulus dicit : « Cum sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis? » (*I Cor.* I.) Quasi nobis infirmitas sanctorum præponatur imitanda et non illud potius, quia « convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello (*Hebr.* XI). » Non enim proponitur nobis contentio vel infirmitas sanctorum ad

imitandum, sed potius ad cavendum. Attamen de qua prælatione contenderent, dubium est. Si enim de exteriori prælatione contendebant, constat quia, tanquam carnales adhuc, errabant. Unde et a Domino redarguuntur dicente : *Reges gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent super eos benefici vocantur. Vos autem non sic.* Ac si diceret : Non more sæcularium de prælatione et laude contendatis. Si autem (quod magis credo) de prælatione virtutis contendebant, juxta quod Dominus eis præceperat : « Contendite intrare per angustam portam (*Matth.* VII ; *Luc.* XIII), » nequaquam in hoc peccabant, nec de hoc a Domino redarguuntur, sed potius ab eo eruditur, quod de virtute et sanctitate contendere debent, non per elationem, sed per humilitatem. Porro insitum est nobis, fratres mei, naturaliter concupiscere et ambire. Cum enim omnis anima creata sit a Deo concupiscibilis, naturaliter concupiscit profectum et honorem suum. Sed in electione concupiscendorum, falluntur sæculares, qui spiritualia et æterna bona vel ignorantes, vel negligentes, sola transitoria mirantur, cupiunt et ea quocunque modo rapere contendunt. At viri spirituales, spiritualia bona jam degustantes, et æterna prædorantes, illa sola. contemptis divitiis sæcularibus et honoribus, ambiunt et appetunt. Sed quia norunt profectum virtutum sine humilitate esse præcipitium, in virtutibus per humilitatem proficere contendunt. Quia igitur, fratres mei, non concupiscere non possumus, vera et æterna bona concupiscamus. Quanto magis enim desideraverimus æterna, tanto magis vilescant nobis terrena.

Sequitur pars secunda, in qua Dominus discipulos de quo non debeant, vel debeant contendere, informat. Porro de quo non debeant contendere, eos informat, cum subdit : *Reges gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent super illos benefici vocantur.* Ac si aperte dicat : Illi per ambitionem rapiunt sibi regnum, vel potestatem super gentes. Exercent super eas non regimen, sed magis dominationem per superbiam, et amant ab eis laudari et honorari per inanem gloriam. *Vos autem non sic*, id est, non ambietis prælationem. Et si ad eam fueritis vocati, non amabitis dominari et honorari, sed potius humiliari, laborare et ministrare. Unde et Petrus : « Neque, inquit, ut dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo (*I Petr.* V). » Cum enim omnes homines æquales creati sint, superbia est super æquales velle dominari. Sed quia quidam homines a ratione deviantes, peccando fiunt animales, necesse est ut rationales et spirituales homines eis corrigendis et regendis præficiantur, et in hoc non hominibus, sed animabus dominentur. Debet igitur prælatus se exhibere et bonis tanquam socium, et perversis tanquam dominum, ita tamen quod in ipsis perversis sciat prudenter persequi culpam, et fovere naturam, ut nec propter correctionem cadat ab amore, nec propter amorem, a correctione. Sed etiam ipsum quem corripit exterius, sibi præponat interius, attendens se cum major sit gradu et scientia similia vel etiam graviora commisisse, vel committere posse. Quod aperte contra quosdam est, qui per ambitionem super meliores et prudentiores rapiunt principatum, et non regnum super eos exercent, sed tyrannidem, « amantes primos accubitus in cœnis, et salutationes in foro, et vocari ab hominibus Rabbi (*Luc.* XIV), » vitia tam in se quam in subditis nutrientes, et spiritum exstinguentes. De quibus vero discipuli Christi debeant contendere ostendit ipse, cum dicit : *Sed qui major est vestrum, fiat sicut junior; et qui præcessor est, sicut ministrator.* Ac si aperte dicat : Non contendetis de prælatione et dominio, sed potius de humilitate et ministerio. *Qui major est*, inquit, *vestrum*, subaudis, merito virtutum, *fiat sicut junior*, id est inferior, non quidem sola voce et simulatione, ut hypocritæ, sed etiam vera sui æstimatione. Quod erit si seipsum vere cognoscens, semper infirmitates, vitia et peccata sua, aliorum vero bona consideret. Hoc enim pensans, non solum bonis quibuslibet minoribus non audebit se præferre, sed nec etiam quantumcunque peccatoribus, cogitando se posse ruere, et illos per pœnitentiam, etiam ad summas virtutes ascendere posse. Quis enim considerans Judæ apostoli ruinam, et Magdalenæ restaurationem, audeat se, quantumcunque justum, præferre alicui quantumcunque peccatori ? *Et qui præcessor est*, inquit, gradu prælationis, *fiat sicut ministrator*, non sola similitudine, sed veritate. Cum enim episcopus superintendens dicatur, et intendere. vigilare, custodire, timere, et sollicitum esse pro subditis, sit magis ministrantis quam dominantis officium, patet quod officium episcopi est magis ministrare quam ministrari, et episcopus magis minister debet dici quam dominus. Hoc autem probat per similitudinem, cum subdit : *Nam quis major est*, juxta judicium scilicet sæculi, *qui recumbit an qui ministrat? Nonne qui recumbit?* Porro officium ministri est tam pro se quam pro aliis sollicitum esse, necessaria præparare, et quod unicuique necessarium est apponere. Recumbentis vero est pro se solo sollicitum esse, sedere et appositis uti. Episcopus ergo et sacerdos est in Ecclesia tanquam minister, quoniam non tam pro se quam pro aliis sollicitus est, et quoniam sacramenta et prædicationis verba aliis habet præparare, et quoniam unicuique verbum vel sacramentum necessarium habet apponere. Plebs vero est in Ecclesia quasi recumbens, quoniam pro se tantum unusquisque sollicitus est, et non stat quasi ad aliquid agendum, sed semper quasi discumbit ad audiendum, et appositam expositamque suscipit prædicationem.

Sequitur pars tertia, in qua Dominus exemplo sui invitat discipulos ad humilitatem et ad ministerium, cum subdit : *Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat.* Quomodo Dominus officium ministri expleat, ostendit ipse cum se officium pastoris et medici facturum demonstrat per Ezechielem pro-

phetam, dicens : « Ecce ego requiram oves meas, et visitabo eas sicut pastor visitat gregem suum in die, quando fuerit in medio ovium suarum dissipatarum. Quod perierat requiram, quod abjectum fuerat reducam, et quod fractum fuerat alligabo, et quod infirmum fuit consolidabo, et quod forte et pingue custodiam, et pascam eas in judicio et justitia (*Ezech.* XXXIV). » Et Isaias : « Sicut pastor, inquit, gregem suum pascet, in brachio suo congregabit agnos, et in sinu suo levabit, fetas ipse portabit (*Isa.* XL). » Sane Dominus quod perierat requisivit, quando hominem perditum redimere venit. Quod abjectum fuerat reduxit, quando gentes, per idololatriam abjectas, ad fidem vocavit. Quod fractum fuerat alligavit, quando Magdalenam, et Saulum, et consimiles, desperatione fractos, alligavit. Quod infirmum fuerat consolidavit, quando infirmitatem discipulorum per Spiritum sanctum roboravit. Quod forte et pingue est custodit, quando viros sanctos ne aliquando in tentationibus corruant, custodit. Pascit eos in judicio et justitia, quoniam eos recte et justa intentione instruit. In brachio suo congregabit agnos, quoniam electos suos de diversis mundi partibus in unionem fidei convocat. In sinu suo eos levat, quoniam earum teneritudinem in sinu misericordiæ suæ confovet et conservat. Fetas ipse portat, quoniam animas per prædicationem alias generantes, ne ab hoc labore deficiant, beneficio gratiarum supportat. Quem nos quoque qualescunque pastores pro modulo nostro imitantes, quod perierat per infidelitatem, ut Judæum et gentilem, per prædicationem requiramus. Quod adjectum est per excommunicationem, per reconciliationem reducamus. Quod fractum est per tribulationes, per consolationes alligemus. Quod infirmum est, per confortationem consolidemus. Quod pingue et forte est, per pastoralem sollicitudinem custodiamus. Oves Christi recte et juste doceamus, dispersos et diversos in unitatem congregemus, infirmos et rudes in sinu nostro confoveamus, animas alias parturientes, et parientes, ne in hoc deficiant, adjuvemus. Non solum vero officium ministri Dominus suscepit, sed etiam servi. Nunquid enim, fratres mei, formam et humilitatem servi suscipere, hominibus se subdere, tributum reddere, pedes lavare, flagella, contumelias, injurias sustinere, se pro aliis morti opponere, nonne hoc magis servi quam Domini, vel etiam quam ministri officium est? Nos quoque, fratres mei, qualescunque sumus, vicem Christi in Ecclesia tenemus, non solum ministri, sed etiam servi officium fratribus nostris exhibeamus, et eis nos subdere, pedes eorum lavare, contumelias et injurias pro eis sustinere, et pro eis non solum nostra, sed etiam vitam nostram ponere dubitemus; alias, veri pastoris officium non tenemus.

Sequitur pars quarta, in qua Dominus ostendit quæ summa sit meriti discipulorum suorum, cum subdit : *Vos autem estis qui permansistis mecum in tentationibus meis.* Nulla, fratres mei, tentatio interior Dominum pulsavit, sed infirmitates et persecutiones exteriores, per causam tentationes vocat. Infirmitates, ut esuriem, sitim, lassitudinem, et hujusmodi. Persecutiones, diaboli, vel membrorum ejus, insidias, contumelias, flagella, injurias, mortes. Inter quas tentationes, discipuli cum Christo non solum fide et charitate permanserunt, sed etiam eas cum Christo experti sunt. Magna et mira fuit fides et meritum apostolorum. Nonne enim magnum et admirabile fuit, quod illum, quem videbant hominem, credebant Deum : et quem videbant mortalem, credebant immortalem? et quem videbant infirmum, credebant omnipotentem? Sed quid ad hoc dicturi sumus, fratres mei? Illi cum Christo adhuc infirmo, egeno et mortali, fide et charitate permanserunt, et nos cum eodem jam glorificato, jam immortali, cœlo et terræ imperanti, vera fide et charitate permanere non possumus? Illi cum Christo et pro Christo patiente patiebantur, et nos pro eo jam suos glorificante, pati reformidamus?

Sequitur pars quinta, in qua Dominus præmium apostolorum demonstrat, cum subdit : *Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus, regnum, ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo, et sedeatis super thronos duodecim, judicantes duodecim tribus Israel.* Hæc est mutatio dextræ Excelsi, ut qui nunc humiles cum Christo gaudent ministrare conservis, tunc sublimes cum Christo regnent. Qui nunc gaudent esurire cum Christo, tunc cum Christo æternis deliciis reficiantur. Qui nunc laborant et patiuntur cum Christo, tunc cum Christo sedeant. Qui nunc injuste judicantur, cum Christo, tunc cum Christo suos judices judicent. Constituit autem præmium apostolorum in quatuor, scilicet in honore regnandi, in voluptate epulandi, in requie sedendi, in potestate judicandi, quamvis tunc cesset omnis prælatio, omnis necessitas epulandi, sedendi, judicandi. Cum enim illa æterna bona tanta sint, « quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit (*I Cor.* II), » constat quia nec humanis possunt exprimi verbis. Sed quia necesse erat ea nobis quoquomodo significari, ideo significantur vocabulis translatis ab illis rebus quæ magis hic appetuntur. Magis autem appetuntur in hac vita honor, voluptas, requies et potestas. Quæ quidem erunt et in illa æterna vita, sed non talia qualia nunc, quia erit ibi honor verus et sine termino; voluptas vera, et sine fastidio; requies vera, et sine fine. Quod nobis concedere dignetur meritis et precibus beati Bartholomæi omnipotens Dominus, Pater, Filius, et Spiritus sanctus. Amen.

Vita Bartholomæi apostoli.

Eusebius, de S. Bartholomæo : Bartholomæus Indiam citeriorem sortitus est, lib. III, cap. 1, et lib. V, cap. 10, sic scribit : Pantænium ferunt, cum ad Indos pervenisset, reperisse quod Bartholomæus apostolus apud eos fidei semina prima condiderit, et Matthæi evangelium Hebræis scriptum litteris dereliquerit, etc. Joachimus Vadianus sic meminit S. Bartholomæi : Inter suppliciorum genera excoriationem Persas habuisse. Marcellinus, lib. XXIII, tradit pœnam

sine dubio vicinis etiam gentibus cognitam, ut verisimile sit, quod de Bartholomæo Orientis apostolo excoriato proditum est. De S. Bartholomæo sic habet D. Hieronymus (12) : Bartholomæus apostolus Indis iis qui dicuntur fortunati, prædicavit Evangelium Christi et Evangelium quod est *secundum Matthæum* eis tradidit. Dormivit autem Albanopoli, oppido Majoris Armeniæ.

Miraculum de corpore D. Bartholomæi apostoli per beatum Gregorium archiep. Turonensem scriptum.

Bartholomæum apostolum apud Indiam passum agonis ipsius narrat historia. Post multorum vero annorum spatia a passione ejus, cum iterum Christiana persecutio advenisset, et viderent gentiles omnem populum ad ejus sepulcrum concurrere, eique deprecationis assiduæ incensa deferre, invidia illecti abstulerunt corpus ejus, et ponentes in sarcophagum plumbeum projecerunt illud in mare, dicentes : « Quia non seduces amplius populum nostrum. » Sed providentia Dei cooperante, per secretum operis ejus, sarcophagum plumbeum, a loco illo aquis subvehentibus sublevatum, delatum est ad insulam, vocabulo Liparis, revelatumque est Christianis, ut eum colligerent, collectumque est ac sepultum. Super quo etiam ædificaverunt templum magnum, in qua nunc invocatus prodesse populis multis virtutibus ac beneficiis manifestatur.

XXXIII.

IN DECOLLATIONE BEATI JOANNIS BAPTISTÆ.

Misit Herodes et tenuit Joannem, et vinxit eum in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris sui Philippi, quia duxerat eam (*Marc.* VI), et rel. In hac sancti Evangelii lectione, fratres charissimi, quatuor nobis proponuntur, videlicet quanta sit benignitas justorum in malos, et quanta sit malignitas malorum in justos, et quomodo de malo in pejus mali corruant, et quomodo de bono in melius boni proficiant. Porro quanta sit benignitas justorum in malos, primum ostenditur hic per beatissimum Joannem Baptistam, qui more boni prædicatoris habuit erga Herodem iniquum et adulterum, discretam charitatem, et severam justitiam, et rectam compassionem. Discretam quippe charitatem habuit erga eum, quando ita dilexit ejus naturam, quod odio habuit iniquitatem ejus, et ita odio habuit ejus iniquitatem, quod vere dilexit ejus naturam. Sic enim diligendi sunt homines, quod eorum non diligantur errores. Quod est contra quosdam, qui vel propter amorem hominum, fovent vitia eorum, vel propter odium vitiorum, persequuntur naturam hominum. Rigidam quoque justitiam erga Herodem exercuit, qui, quamvis esset rex, quamvis crudelis et persecutor sanctorum, tamen ubi cæteri tacebant, se propter justitiam opposuit, et cum de adulterio cum uxore fratris, cæterisque malis, aspere corrigere non dubitavit. Quod est contra nos indignos prædicatores, qui et vitia potentum vel palpamus, vel molliter corrigimus : et vitia pauperum et inferiorum crudeliter et superbe corrigimus. Ut quid hoc? Nisi quia neutros vere non diligimus, et neutris veram justitiam exercemus, dum illis propter divitias, mollitiem et istis propter paupertatis contemptum, crudelitatem exhibemus, facti personarum acceptores. Rectam quoque compassionem ei exhibuit, quoniam, quamvis ab eo injurias, vincula et carcerem sustineret, tamen plus deflebat ejus insaniam et perditionem quam injuriam ab eo sibi irrogatam. Quod quoque contra nos est, qui si forte ab aliquo fratre nostro lædimur, non ejus stultitiæ compatimur, sed ira contra illum inardescimus, vindictam quærimus, et perditionem illius desideramus. Secundo vero, quanta sit malignitas malorum in justos, ostenditur per Herodem ; quæ illi, tam sancto et tam diligenti monitori suo, reddit mala pro bonis, more serpentis, pro amore odium, pro justitia injustitiam, pro compassione crudelitatis immanitatem, juxta illud Psalmistæ : « Et posuerunt, inquit, adversum me mala pro bonis, et odium pro dilectione mea (*Psal.* CVIII); » et alibi : « Perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi (*Psal.* CXXXVIII). » Perfectum quippe odium, id est odium perfectorum, est odio habere malitiam hominum, et non naturam, pro quo bono odio mali reddunt eis iniquum odium, odientes et persequentes eorum naturam et sanctitatem. Quia enim Joannes liberare volebat Herodem de manu diaboli et de vinculis peccatorum, ideo Herodes tenuit et vinculavit Joannem. Quia Joannes volebat eripere Herodem de carcere mortis et inferni, ideo Herodes incarceravit eum. Quia Joannes volebat vivificare Herodem, ideo Herodes occidit eum. Et hoc est quod ait evangelista : *Misit Herodes et tenuit Joannem, et vinxit eum in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris sui, quia duxerat eam. Dicebat enim Joannes Herodi : Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Herodias autem insidiabatur illi*, ideo quia volebat eam separare ab adulterio, et eam reddere legitimo viro, *et volebat eum occidere, nec poterat. Herodes enim metuebat Joannem, sciens eum virum sanctum et justum, et custodiebat eum*, a manu Herodiadis. Ecce, fratres mei, quamvis Herodes teneret sanctum Joannem in vinculis et in carcere, tamen metuebat eum. Et quare? Causam subdit : *Sciens eum virum sanctum et justum*. Sic, fratres mei, sic semper timet iniquus, quantumcunque sit potens, justum, malus bonum, luxuriosus castum. Scit enim, teste conscientia sua, se reum, et illum innocentem, se esse dignum morte, et illum dignum vita. Et ideo quidquid hic patiatur, beata est innocentia, et quantumcunque hic prosperetur, infelix est malitia, quia seipsam penes se damnat, et illam justificat. *Et audito eo*, inquit, *multa faciebat*, minima scilicet, majora prætermittens, ut excolens culicem, camelum vero glutiens (*Matth.* XXIII). *Et libenter eum audiebat*. Factus enim erat ei Joannes, juxta prophetam, quasi organum musicum (*Job* XXX), cujus vocem magis ei audire gratum erat quam facere. Hæc omnia, fratres charissimi, quod Herodes sciebat Joannem virum sanctum et justum, et quod libenter eum audiebat, et de auditis multa faciebat, replicantur ad exagerationem malitiæ Herodis qui talem et tantum sciebat, et tamen eum occidebat.

Tertio, quomodo mali corruant de malo in pejus, ostenditur per Herodem et Herodiadem, cum subdi-

(12) Lib. De viris illustribus.

tur : *Cum autem dies opportunus accidisset.* Cui opportunus, et ad quid opportunus? Herodiadi ad occidendum Joannem, quod ante non poterat. Et etiam ipsi Herodi, qui tunc sibi visus est justam habere occasionem occidendi sanctum, quam ante non habebat. *Herodes natalis sui cœnam fecit.* Quia enim Herodes diem natalis sui agebat festivam, ideo meruit mortem habere lugubrem. In die enim natalis nostri, fratres mei, festivare non debemus, sed potius lugere, quia, quando in hunc mundum intramus, in miseriam et culpam cadimus. Hinc est quod quando homo nascitur, lugere potest, ridere non potest. Obitum vero sanctorum debemus solemnizare, quoniam tunc exuunt miseriam, et vitam accipiunt gloriosam et æternam. Unde et eorum natalitia nuncupamus. Et quibus fecit Herodes cœnam? Non pauperibus et hospitibus, sed principibus et tribunis, et primis Galilææ, contemnens mandatum Domini dicentis : « Cum facis prandium, noli vocare amicos, neque fratres tuos et divites, ne forte reinvitent te, et fiat tibi retributio, sed voca pauperes et debiles, et beatus eris, quia non habent unde retribuant tibi; retribuetur autem in resurrectione justorum (*Luc.* XIV). » *Cum autem intrasset filia ipsius Herodiadis, et saltasset, et placuisset Herodi, simulque discumbentibus, rex ait puellæ : Pete a me quod vis, et dabo tibi. Et juravit illi, quia quidquid petieris, dabo tibi. Licet dimidium regni mei.* Ecce quot mala proveniunt ex ingluvie. Quia, cum Herodes superfluæ et frequenti intentus esset comessationi, cecidit in amorem meretricum. Sicut enim genitalia pendent ex ventre, ita luxuria ex ingluvie. Et pro ordine membrorum, est ordo vitiorum. Unde legitur quod abundantia panis fuit causa Sodomitis ignominiosæ fornicationis (*Ezech.* XVI). Rursus quia intentus erat superfluæ et frequenti comessationi, cecidit in amorem saltatriæ, mimorum, et scurrilium. Scriptum est enim : « Sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere (*Exod.* XXXII). » Rursus ex eadem causa cecidit in inconsideratam promissionem et temerarium juramentum. In comessationibus enim solet abundare multiloquium, ex quo provenit inconsiderata locutio et temerarium juramentum; crimina enim criminibus vindicantur : unde Joannes in Apocalypsi : Justum est ut « qui in sordibus est, sordescat adhuc (*Apoc.* XXII). »

Sequitur : *Quæ cum exiisset, dixit matri suæ : Quid petam? At illa dixit ei : Caput Joannis Baptistæ.* Ecce quid crudelius est meretrice. Scriptum est enim : « Non est caput nequius super caput colubri, et non est malitia super malitiam mulieris (*Eccli.* XXV). » Et oblita sexus sui, oblita pudoris et reverentiæ, in tam solemni convivio, et coram tot principibus, jugulum tam sanctissimi hominis, et ob tam pudendam causam postulare non erubescit. *Et contristatus est*, inquit, *rex propter jusjurandum, et propter simul discumbentes noluit eam contristari, sed missso spiculatore, præcepit afferri caput Joannis Baptistæ in disco.* Ecce, fratres mei, Herodes ex intemperantia ingluviei et luxuriæ ad quantam venit cæcitatem mentis, ut mallet occidere tam sanctum virum, quam temerarium mutare juramentum, mallet Deum et homines offendere quam adulteram et saltatricem contristari, mallet apparere impius quam vaniloquus, mallet suum natalem et cœnam tam solemnem, et tot principum præsentiam sanguineo capite occisi hominis maculare, quam adulteræ tam sacrilegam petitionem denegare. Impii, quorum nullus inventus est qui temerariam regis promissionem et juramentum saniori consilio moneret esse permutandum, præsertim cum viderent eum contristatum esse propter juramentum, nisi forte intellexerunt tristitiam regis fictam esse, et eum sub tali excusatione voluntatis suæ impletionem præstruxisse. Ecce Herodes et Herodias, ruentes de ingluvie in adulterium, et de adulterio in mentis cæcitatem, de cæcitate in homicidium patriarchæ, et demum in æternam præcipitantur damnationem. Quarto vero demonstratur quomodo boni proficiant de bono in melius per Joannem Baptistam. Qui, ut præmonstratum est, de bono charitatis, profecit in bono prædicationis; de bono prædicationis, in triumphum martyrii; de triumpho martyrii, in æternam beatitudinem, juxta quod legitur in Apocalypsi : Justum est ut « qui sanctus est, sanctificetur adhuc (*Apoc.* XXII). » Et Psalmista : « Beatus vir, cujus est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum, in loco quem posuit. Etenim benedictionem dabit legislator, « ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion (*Psal.* LXXXIII). » Nos itaque, fratres mei, vitam et malitiam pravorum detestantes, comessationes et ebrietates fugiamus, meretricum et saltatricum, et scurrarum pestem fugiamus et evitemus, et in silentio et temperantia comedentes, sacram lectionem audiamus, multiloquium, stultiloquium et temeraria juramenta caveamus. Sed et si quid forte temerarie promiserimus vel juraverimus, melius est illud mutare quam in pejus corruere. Juravit quoque David quod occideret Nabal stultum, sed ad primam intercessionem Abigail prudentis feminæ, revocavit ensem in vaginam, nec aliquid culpæ tali perjurio se doluit contraxisse (*I Reg.* XXV). Joannis vero sanctitatem æmulantes, discamus et proximum nostrum vere diligere, delinquentium vitia corrigere, pro justitia non solum nostra, sed etiam vitam nostram ponere, mundana contemnere, ad æternam beatitudinem toto desiderio festinare. Quod precibus sui præcursoris et baptistæ concedat nobis Deus et Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

De decollatione sancti Joannis Baptistæ. Ex Baptista Mantuano.

Herodes, Herode satus, vesana propago,
De patre vesano fratris consorte Philippi

Usurpata, ingens scelus, immanemque rapinam,
Ausus erat, tantumque nefas jactabat in horas.
Id Baptista, palam facinus reprehendere adortus,
Iram Herodiadis, nam regis adultera nomen
Hoc habuit, subito incurrit; crudelior hydra
Illa sacro insidias vati, laqueosque tetendit.
Huic erat eximio vultu viridique juventa
Filia, quæ, cum rex proceres ad festa vocasset,
Natali celebranda die salutaverat inter
Solemnes epulas, et regia pectora tantum
Moverat, ut se rex peteret quæcunque daturum
Dixerit, hæc sceleri vox est via facta nefando.
Nam cum consuleret matrem petitura quid esset,
Mater, ait : Pete Baptistæ, pete, filia, nobis
Funestum dirumque caput, linguamque procacem.
Ipse autem dudum vates in vincula missus
Ob regale odium fuerat, vinctusque jacebat
Qua sedet in terris Arabum Macheronta Sabæis.
O scelus, o immane nefas, o cognita nunquam
Ante hæc impietas! Hominum sanctissimus isti
Traditur incestæ, pellex olidissima calcat
Fas et jura, decus mundi ludibrio habetur
A meretrice, jocus de majestate triumphat,
De virtute scelus, de jure injuria, sicque
Naturæ ac simul, ac morum subvertitur ordo,
Quo Deus hoc vultu vidit? cur sidera non sunt
Hoc opus indignata? solum cur pertulit hujus
Criminis auctorem? cur non absorbuit Orcus
Illico? Et ad stygias subito non corruit umbras

XXXIV.

IN NATIVITATE BEATÆ MARIÆ VIRGINIS.

Ecce ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris, et flores mei fructus honoris et honestatis (*Eccli.* XXIV), etc. Hæc verba, fratres mei, verba sunt sapientiæ non mundanæ, quæ reprobatur, sed illius quæ ex ore Altissimi prodiit, et per quam Deus Pater mundum creavit et redemit. Hæc itaque tanquam piissima mater, ad ubera dulcissimæ doctrinæ suæ nos invitat. Et hoc modo. Primo, se fructiferam demonstrat. Secundo, nos ad se invitat. Tertio, qualis ipsa sit, dicit. Quarto, quam ipsa sit utilis, ostendit. Primo igitur demonstrat se fructiferam esse, cum dicit : *Ego quasi vitis fructificavi*, etc. Ac si aperte dicat : Non sum sterilis sicut mundana sapientia, quæ non generat nisi mortem, sed sicut vitis fructificavi per prophetas, per apostolos cæterosque sanctos, qui mihi adhærent tanquam palmites viti. Porro vitis tria habet : nullum tibi fructum reddit, nisi diligenter excolas. Exculta vero dabit tibi flores suaviter olentes et fructus inebriantes. Divina quoque sapientia nihil tibi proderit, nisi eam cum summo studio et labore excolueris. Pigros enim et somnolentos odit. Unde et ipsa clamat : « Beatus qui audit me, et qui vigilat ad fores meas quotidie (*Proverb.* VIII). » Exculta vero dabit tibi flores redolentes, et fructus inebriantes. Cum enim divinæ sapientiæ cœperis designanter invigilare, incipiet paulatim te magis ac magis suo mirabili odore delectare et allicere, et tandem suo mirabili sapore inebriare, et mentem tuam a terrenis ad amorem cœlestium alienare, ut possis dicere cum Propheta : « Et calix tuus inebrians, quam præclarus est! » (*Psal.* XXII.) Hoc musto erant ebrii apostoli in die Pentecostes (*Act.* II). Hoc musto usque hodie sunt ebrii viri spirituales, qui sola invisibilia desiderantes, omnia terrena tanquam stercora asperna-

A tur, unde quasi stulti et amentes in hoc sæculo reputantur. Inebriat quidem et calix Babylonis, id est sapientia mundanæ cupiditatis, quosdam. Sed calix iste non est præclarus, quoniam non illuminat mentes hominum sicut divina sapientia, sed potius eas excæcat, et in foveam æternæ damnationis præcipitat. Et quid fructificavisti? *Suavitatem odoris*, et flores suaviter olentes, videlicet virtutes et opera earum, quæ sanctos ita reddunt famosos, et bonæ opinionis, quod etiam absentes et remotissimos delectent. *Et flores mei fructus honoris et honestatis.* Ac si dicat : Flores mei non sunt inanes et infructuosi, quemadmodum flores mundanæ et carnalis sapientiæ, de qua dicitur : « Omnis caro fenum, et omnis gloria ejus tanquam flos agri. Exsiccatum
B est fenum, et cecedit flos, verbum autem Domini manet in æternum (*Isa.* XL). » Sed flores mei, id est virtutes et bona opera, quibus meos fiorere facio, generant fructus honoris et honestatis, id est vitam æternam et beatam, ubi nullus honorabitur sine honestate, et nullus honestabitur sine honore, sicut in hoc misero sæculo, ubi multi habent honorem sine honestate, et multi habent honestatem sine honore. Deinde qui sunt illi flores, et qui sunt illi fructus apertius exponit, cum subdit : *Ego mater pulchræ dilectionis, et timoris, et agnitionis, et sanctæ spei.* Dilectionem Dei et proximi cæteris virtutibus præponit, ideo quia ipsa est causa omnium virtutum. Quam et pulchram vocat ad differentiam car-
C nalis dilectionis, quæ plerumque turpis et fœda est. Cui etiam adjungit timorem, quoniam diligere debemus cum timore, et timere cum dilectione. Sed quia nec vere diligere, nec vere timere possumus, nisi quid sit diligendum et quid timendum agnoverimus, adjungit agnitionem, id est fidem, quam ideo agnitionem vocat, quia per eam solam agnoscimus quid timere et diligere debemus. Quibus etiam adjungit spem, quoniam inutiliter diligimus, inutiliter timemus, inutiliter Deum credimus, nisi in eum sanctam, id est firmam, spem habeamus *In me*, inquit, *omnis gratia viæ et veritatis, in me omnis spes vitæ et virtutis*, id est vitæ æternæ, quæ semper est virtuosa et virens.

Sequitur pars secunda, in qua Dei sapientia nos
D ad se invitat cum subdit : *Transite ad me omnes qui concupiscitis me, et a generationibus meis implemini.* Tria dicit, videlicet qui, et quomodo, et qua utilitate ad eam accedamus. Qui? concupientes. Unde et Danieli divina secreta per angelum revelantur, quia vir, inquit, desideriorum est (*Dan.* IX). Negligentes enim et tepidi, ad veram sapientiam venire non possunt. Quomodo? transeundo, a malo scilicet ad bonum, ab ignavia ad probitatem, a somnolentia ad vigilantiam, a vitiis ad virtutes, a temporalibus ad æterna. Soli enim Hebræi, id est transeuntes, carnes agni digni sunt manducare. Et Redemptor noster se discipulis videndum promittit in Galilæa, id est in transmigratione. Qua utilitate? *A generationibus*, id est fructi-

ficationibus meis *implemini*. Porro vera sapientia mentem reficit; mundana vero sapientia non reficit, sed inflat. Unde et bene significatur per silicas sonoras, inflantes, non reficientes, quibus filius prodigus cupiebat implere ventrem suum, et non poterat (*Luc.* xv). Quoniam sæcularis sapientia garrula est et inflativa, cibus magis porcorum quam hominum.

Sequitur pas tertia, in qua divina sapientia ostendit qualis ipsa sit. Ostendit autem se esse dulcem, se esse æternam, se esse desiderabilem. Sane se esse dulcem ostendit, cum dicit : *Spiritus meus super mel dulcis, et hæreditas mea super mel et favum.* Si aliquid dulcius invenisset, illud posuisset. Et quidem inspiratio divinæ sapientiæ in sanctis, quamvis sit particularis et umbratilis, tamen super omnem dulcedinem est. Sed quanta putatis erit dulcedo in aperta perceptione et hæreditate illius, quæ in Dei visione fiet ? Se vero æternam esse ostendit, cum subdit : *Memoria mea in generatione sæculorum.* Ac si aperte dicat : Sapientia mundanorum peribit, et non erit memoria ejus, quoniam in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. At ego in æternum maneo, et mei memores in æternum manere facio. Et notitia quam habent de me in hac vita, non auferetur, imo perficietur eis in æterna vita. Se esse desiderabilem ostendit, cum subdit : *Qui edunt me adhuc esurient, et qui bibunt me adhuc sitient.* Hoc siquidem interest inter delicias corporales et spirituales, et inter terrenas et æternas, quod deliciæ corporales et terrenæ, cum non habentur, magnæ putantur et desiderantur. Enim vero cum consuetæ fuerint, vilescunt et in fastidium vertuntur. At contra, spirituales et æternæ deliciæ, cum non habentur, nullæ putantur; habitæ vero desiderium accendunt, ita tamen quod in ipso desiderio satietas est, et in ipsa satietate desiderium.

Sequitur pars quarta, in qua divina sapientia ostendit quam nobis utilis sit, cum subdit : *Qui audit me, non confundetur, et qui operantur in me non peccabunt, et qui elucidant me vitam æternam possidebunt. Qui audit*, inquit, *me*, subaudi corde, et proposito obediendi, etsi non habeat tempus operandi, tamen non confundetur in die judicii ad damnationem, quia audierit hoc consilium sapientiæ, ut confunderetur ad pœnitentiam. Hoc est quod ipsa sapientia Patris dicit in Evangelio : « Qui non erubuerit me nec meos sermones, hunc Filius hominis non erubescet, cum venerit in majestate sua, et sanctorum angelorum (*Luc.* ix). » *Et qui operantur*, inquit, *in me, non peccabunt*, subaudi ad mortem, quoniam, si peccabunt, jam non operabuntur in me. *Et qui*, inquit, *elucidant me*, id est qui me verbo et exemplo aliis exponunt et explanant, *vitam æternam possidebunt.* Hoc est quod alibi legitur, quoniam sicut stellæ firmamenti fulgebunt qui erudiunt multos (*Dan.* xii). Porro gradus est in his tribus, sicut in merito vel in præmio. Magnum est audire corde sapientiam, majus operari secundum ipsam, maximum est verbo et exemplo elucidare aliis illam. Similiter magnum præmium accipient, qui audiunt corde sapientiam, majus qui operantur secundum illam, maximum qui verbo et exemplo explanant illam. Omnes tamen vitam habebunt sempiternam. Cum itaque, fratres mei, hæc verba sint sapientiæ, possunt et beatæ Virgini convenire, quam ipsa Patris sapientia in singulare reclinatorium sibi præelegit, fabricavit et ornavit. Est enim tropus, qui metonymia nuncupatur, quando videlicet quod contenti est, continenti attribuitur. Potest igitur beata Virgo nos ad admirationem et ad venerationem, id est ad exemplum sui, nos invitando, dicere : *Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris*, non solum exemplum sanctæ vitæ et bonæ opinionis universo mundo præbendo, sed etiam illum, cujus odore mortui resurgunt, generando. Ego enim sum illa virga de qua prædixit Isaias : « Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet (*Isa.* xi). » Et flores mei non sunt inanes, sed sunt *fructus honoris et honestatis :* filius quippe meus ipse flos, ipse et fructus flos suavitatis et fructus satietatis. De ejus suavitate Isaac in persona Dei Patris ait : « Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus (*Gen.* xxvii). » De ejus satietate Psalmista prædixit, dicens : « Satiabor cum apparuerit gloria tua (*Psal.* xvi). » Ipse est *fructus honoris et honestatis*, quoniam omnem honorem et honestatem et in se habet, et cui vult præbet. *Ego mater pulchræ dilectionis, et timoris, et agnitionis, et sanctæ spei.* Harum scilicet, cæterarumque virtutum, non solum exempla præbendo, sed etiam illum, qui est dilectio, fides, timor et spes omnium fidelium generando. *In me gratia omnis viæ et veritatis, in me est omnis spes vitæ et virtutis.* Quoniam non solum hæc in me per exemplum ostendo, sed etiam illum qui est « plenus gratiæ et veritatis (*Joan.* i), » qui est « via, veritas et vita (*Joan.* xiv), » qui est spes, virtus et refrigerium omnium fidelium, in meo utero gesto. *Transite ergo ad me* per imitationem, *qui concupiscitis me*, id est vitam, sanctimoniam et gloriam meam, *et a generationibus meis*, id est ab Unigeniti mei benedictionibus *implemini* : *Spiritus enim meus*, id est Spiritus sanctus qui singulariter in me supervenit et requiescit, *super mel est dulcis. Et hæreditas mea*, quam scilicet habeo cum Filio meo, super choros angelorum, est *super mel et favum. Memoria mea in generatione sæculorum*, quia « ex hoc beatam me dicent omnes generationes (*Luc.* i). » *Qui edunt me adhuc esurient, et qui bibunt me adhuc sitient.* Quia quanto aliqui fideles mores et virtutes meas percipere et imitari incipient, tanto magis et magis eas admirabuntur, et eas magis sitient. *Qui audit me*, per imitationem, non confundetur, *et qui operantur in me*, id est secundum me, *non peccabunt. Et qui elucidant me*, id est mores, virtutes, et sanctitatem meam verbis et factis exponunt et prædicant, *vitam æternam habebunt.* Ecce, domina et mater nostra, nos minimi servi

tui tuam sanctitatem et gloriam admiramur, laudamus et prædicamus, sed tamen digne imitari non valemus. Ideo potentissimis precibus tuis nos adjuva, fac nos desiderio transire ad te, fac nos fugere vitia et peccata nostra, et transire ad mores et virtutes, fac nos contemnere terrena et desiderare cœlestia, sustine nos inter tentationes carnis, inter insidias diaboli, inter tribulationes hujus mundi, quibus, te auxiliante, te duce, valeamus pervenire ad illa gaudia in quibus tu in æternum cum Filio tuo lætaris, cui est honor et gloria cum Patre et Spiritu sancto per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XXXV.

IN EODEM FESTO. SERMO DEE VANGELIO.

Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham (*Matth.* I). Et reliqua. Duæ sunt generationes Domini nostri Jesu Christi, fratres mei : una æterna, altera humana. Per illam natus est ante tempora de Deo Patre Deus verus. Per istam natus est in tempore de humana matre homo verus. Per illam natus est æternaliter de Patre sine matre. Per istam est temporaliter natus de Virgine matre sine patre. Illa generatio est incomprehensibilis, ista mirabilis. De illa dixit Isaias propheta : « Generationem, inquit, ejus quis enarrabit? » (*Isa.* LIII.) De ista dicit hic evangelista Matthæus : *Liber generationis Jesu Christi*, subaudi, hic est. Et est hic quasi titulus exponens materiam sequentis libri. Porro quatuor sunt generationes temporales. Prima fuit nec de viro nec de femina, ut quando Deus formavit primum hominem de terra. Secunda fuit de viro sine femina, ut quando Deus formavit mulierem de latere viri dormientis. Tertia est de viro et de femina, et hæc est quotidiana. Restat quarta de femina sine viro, et hæc est singularis generatio Jesu Christi. Prima, et secunda, et tertia generatio fuit ad humani generis propagationem. Hæc ultima quarta fuit ad ejus redemptionem. Illæ tres per inobedientiam corruerunt; hæc quarta restauravit ruinas eorum. Est igitur hæc generatio cæteris major, mirabilior et nobis utilior. Major, quia major est qui nascitur, scilicet Dei Filius. Mirabilior, quia mirabilius est quod Deus in forma servi de muliere dignatus est nasci quam quod servum plasmavit. Nobis utilior, quoniam utilius est nobis ad vitam æternam renasci (quod habemus per Christi nativitatem), quam ad mortem in hoc sæculo nasci per carnis nativitatem. Cum itaque de hac sola Christi generatione hic intendat Matthæus agere, cur altius exorditur multas texendo generationes? Ut videlicet ostendat Hebræis, quibus scripsit, se non cujuslibet Christi scribere generationem, sed illius solius qui antiquis patribus in lege promissus est. Unde et duos patres præponit, David scilicet et Abraham, quibus specialiter de Christo, de semine eorum nascituro, promissio facta est. Abrahæ quippe dictum est : « In semine tuo benedicentur omnes gentes (*Gen.* XXIII). » Et David : « Et ponam in sæculum sæculi semen ejus, et thronum ejus sicut dies sæculi (*Psal.* LXXXVIII). » Unde et Jeremias longo tempore post David, et jam tendente regno Judæorum ad finem, ait : « Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et suscitabo David germen Justum, et regnabit rex, et sapiens erit, et faciet judicium et justitiam in terra. Et hoc est nomen quod vocabunt eum : Dominus justus noster (*Jer.* XXIII). »

Exordiens igitur evangelista Christi genealogiam, ait : *Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Jacob*, etc. In hac igitur genealogia, fratres charissimi, quatuor considerare debetis. Ipsius genealogiæ qualitatem, personarum diversitatem, numerum et ordinem. Et primum, qualis est ista genealogia? Admirabilis, sancta et fructuosa : admirabilis est, et in principio et in fine. Mirabiliter quippe Abraham, cum senex esset, de matre sterili et seni genuit Isaac. Mirabilius vero sacratissima Virgo Maria absque viri consortio genuit, non qualemcunque, sed ipsum Dei Filium, Deum et Creatorem suum. Prima est generatio admirabilis, quia contra naturam; ista vero mirabilior, quia supra et contra naturam. Unde bene per mirabilem virgæ Aaron fructificationem præfigurata est. Sicut enim virga Aaron cum sicca esset, sine adminiculo radicis vel humoris, mirabiliter floruit et nuces protulit, ita imo mirabilius beata Virgo Maria, cum ardore Spiritus sancti omnis cupiditas in ea esset desiccata, sine exteriori adminiculo concepit et peperit. Sancta vero est ista generatio, quia sancta est radix, sanctus stipes, sanctus truncus, sanctior Virgo Maria, sanctissimus vero flos et fructus; sanctus enim fuit Abraham et cæteri patriarchæ, qui sunt prima credendi via. Sancti quoque prophetæ, qui fuerunt organum Spiritus sancti. Sancti quoque reges, qui habuerunt sapientiam se et alios regendi. Sanctior vero fuit beata Virgo Maria, quæ est templum Dei, sacrarium Spiritus sancti, cella aromatum, paradisus deliciarum. Sanctissimus vero Sanctus sanctorum, Deus et Dominus noster Jesus Christus, in quo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter (*Col.* II), et septem spiritus missi in omnem terram. Sanctitatem hujus generationis prævidens Isaias ait : « Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, et requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini (*Isa.* XI). » Utilis quoque est genealogia nobis, si tamen sanctitatem Patrum præpositorum imitati fuerimus, si ad exemplum patriarcharum recte vivamus et doceamus, si ad exemplum bonorum regum nos et alios bene corrigamus et regamus, si ad exemplum beatæ Virginis, munditiam, humilitatem et omnem sanctitatem habere studeamus; si Jesum Christum diligendo ut Redemptorem nostrum, sequendo et præcepta ejus faciendo, ejus redemptionis fieri participes laboremus. Per hanc enim genealogiam, misit Deus Verbum suum, tanquam hamum in carne absconditum, inter aquas humani generis, ut eo diabolum caperet, et nos ab

ejus fauce liberaret. Hinc beato Job dicit : « Nunquid capies Leviathan hamo? » (*Job* XL.) Subaudis, ut ego, qui, dum Filium meum tanquam hamum in carne abscondo, diabolum carnis avidum capio. Qui, dum illum, in quem jus non habebat, glutire cupit, etiam genus humanum in quo jus habere videbatur, amittit. Secundo, consideranda est diversitas personarum, quæ in hac ponuntur genealogia ; ponuntur autem hic tam viri quam mulieres, tam Judæi quam gentiles, tam reges quam inferiores, tam antiquiores quam juniores, tam boni quam mali : omnes enim Christi redemptione indigebant. Et ideo de omnium genere carnem sumpsit, ut omnes redimeret. Sicut enim mali indigebant peccatorum remissione, ita boni indigebant regni cœlorum apertione, quod nisi per sanguinem Christi poterat aperiri. Sed et aliqui mali ideo in hac generatione sancta interseruntur, ut ostendatur malitiam non obesse sanctitati, quoniam, juxta prophetam, « anima quæ peccaverit, ipsa morietur, et filius non portabit iniquitatem patris, et pater non portabit iniquitatem filii (*Ezech.* XVIII). » Justitia justi super eum erit, et impietas impii erit super eum. Non enim nocet bono patri malitia sui filii, si tamen prout potuit eum correxit. Nec nocet bono filio malitia sui patris, si eum imitatus non fuerit. Alias et malitia filii nocet patri negligenti, ut apparet in Heli, et malitia patris nocet filio patrem imitanti. Unde Dominus : « Ego, inquit, sum Deus zelotes, vindicans peccata patrum in filios, usque in tertiam et quartam generationem (*Exod.* XX). » Sed nec econtrario bonitas patris prodest malo filio, imo nocet, dum propositum et proximum sibi exemplum sequi contemnit. Nec bonitas filii prodest malo patri, qui nec verbo nec exemplo eum instruxit. Tertio vero numerus attendendus est. Enumerantur hic quadraginta duæ generationes usque ad Christum. Totidem quoque mansionibus filii Israel ad terram promissionis pervenerunt. Nos quoque per ejusdem numeri sacramentum, id est per Decalogi in quatuor Evangeliis, et per quatuor Evangeliorum in Decalogo, cum gemina charitate impletionem ad terram promissionis et ad Christum pervenimus. Decalogus enim et quatuor Evangelia sine gemina charitate, Dei videlicet et proximi, non possunt nos ad terram promissionis et ad Christum perducere. Unde Dominus in Evangelio : « In his, inquit, duobus mandatis, tota lex pendet et prophetæ (*Matth.* XXII). » Et Psalmista : « Viam, inquit, mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum (*Psal.* CXVIII), » subaudis per charitatem quæ extenditur etiam usque ad inimicum. Quod alibi exponens ait : « Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tum nimis (*Ibid.*). » Quanto enim Deum et proximum ferventius diligimus, tanto facilius et velocius mandata Dei percurrimus. Sicut igitur filii Israel per quadraginta duas mansiones ad fluvium Jordanis pervenerunt, quem sicco pede mirabiliter transeuntes terram promissionis intraverunt, ita Redemptor noster per quadraginta duas generationes venit ad fluvium nostræ mortalitatis, quem victoriosissime pertransiens cœlum intravit.

Nos quoque, fratres mei, per Decalogi in quatuor Evangeliis, et per quatuor Evangeliorum in Decalogo cum gemina charitate impletionem, stadium hujus vitæ feliciter usque ad mortem currimus ; quam salvi transeuntes, in terræ promissionis desideratam requiem intramus. Quarto etiam ordo attendendus est. Ordinatur quippe præfatus numerus per tres tesseræ decades, id est per quatuor denas. Prima protenditur ab Abraham usque ad David regem, id est a via credendi usque ad regimen ; secunda a David usque ad transmigrationem ; tertia a transmigratione usque ad Christum. In quo ordine ordo nostri profectus nostræque salvationis nobis, fratres mei, demonstratur. A fide enim quæ est fundamentum omnium virtutum, et sine qua nihil potest placere Deo (*Hebr.* XI), viam ad Christum incipimus. Quæ non sufficit, quia « fides sine operibus mortua est (*Jac.* II), » sed ex ea proficientes et per quatuordecim, id est per Decalogi et quatuor Evangeliorum doctrinam, ad regnum, quo scilicet nos et alios bene regere sciamus, pervenimus. Sed nec hic debemus cessare, imo ad transmigrationem divinæ contemplationis toto desiderio tendere ; quam per quatuordecim, id est per septem dona Spiritus sancti, in gemina charitate duplicati acquirimus. Unctio enim Spiritus docet nos (*I Joan.* II) interius quo tendere debeamus, et inflammat nos per verum amorem, ut toto desiderio a terrenis ad æterna, a mundo ad Deum transmigremus. Sed hæc transmigratio contemplationis ænigma est et umbratilis. « Ex parte enim hic cognoscimus, et ex parte prophetamus (*I Cor.* XIII). » Unde Dominus ad Moysen : « Non videbit me, inquit, homo et vivet (*Exod.* XXXIII). » Propterea, fratres mei, ab hac umbratili contemplationis transmigratione ad veram Dei visionem debemus festinare, cupientes dissolvi et esse cum Christo (*Philipp.* I). Ad quod per quatuordecim pervenimus, id est per duplex septenarium, hoc est per duplicem corporis et animæ requiem, quæ in depositione hujus mortalitatis justis confertur. Unde Psalmista : « Cum dederit, inquit, dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini, filii merces fructus ventris (*Psal.* CXXVI). » Ac si diceret : Dum sunt in hoc sæculo electi cum reprobis, filii liberæ cum filiis ancillæ simul vapulantur, affliguntur, et patiuntur tribulationes hujus mundi. Sed « cum dederit Dominus dilectis suis somnum » corporalis mortis, « ecce » nunc datur eis « hæreditas Domini, filii merces fructus ventris, » scilicet virginalis. Propter hoc enim Filius Dei se humiliavit, et de Virgine natus est, ut æternam nobis mereretur hæreditatem. Propter hoc est factus particeps vilitatis nostræ, ut nos faceret cohæredes beatitudinis suæ, claritatis suæ, gloriæ suæ. Vilescant igitur nobis, fratres charissimi, divitiæ, honores, voluptates et gloriæ sæculares, vilescant

nobis quæcunque in hoc sæculo videmus, quæcunque hic possidemus, pro mercanda illa æterna beatitudine et hæreditate, per opera misericordiæ distribuamus, ad illa tota mente, toto desiderio festinemus, bona vita, bonisque moribus ad illa pervenire studeamus. Quod meritis et precibus beatissimæ Virginis et matris suæ nobis concedat Dominus et Redemptor noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XXXVI.

IN EXALTATIONE SANCTÆ CRUCIS.

Nunc judicium est mundi, nunc princeps hujus mundi ejicietur foras (*Joan.* XII), et reliqua. Hæc lectio sancti Evangelii, fratres mei, quadripertita est. Primo enim dicit Dominus per judicium principem hujus mundi ejiciendum de mundo. Secundo demonstrat per quod hoc faciat, et quomodo. Tertio respondentes Judæi, se mysterium crucis ignorasse demonstrant. Quarto, Dominus hortatur eos ad fidem. Primo igitur ostendit Dominus per judicium principem mundi ejiciendum de mundo, cum dicit : *Nunc judicium est mundi*. Porro tria sunt judicia Dei : unum est retributionis, quod erit in fine, quando Deus « reddet unicuique secundum opera sua (*Matth.* XVI). » Alterum est discretionis, quod fit quotidie in sancta Ecclesia, quando Deus discernit merita singulorum. « Qui autem, inquit, me judicat Dominus est. Nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum (*I Cor.* IV). » Tertium est expulsionis diaboli a cordibus hominum, de quo Dominus, imminente sua passione, hoc quod modo audivimus dixit : *Nunc judicium est mundi*. Nunc agitatur causa de habitatoribus mundi, quis magis eos debeat possidere, Deus an diabolus. Cum enim constans esset quod Deus mundum et habitatores ejus tanquam creaturas suas jure possidere deberet, tamen diabolus videbatur eos juste possidere, eo quod homo sponte sua se ei subdidisset, et quia eum jam longa præscriptione possedisset. Cum autem Dominus potestative creaturam suam ad se reducere posset, noluit, ne diabolus conquereretur, se non per justitiam spoliari, sed per potentiam. Placuit igitur ei ut fraudem et injuriam diaboli non per potentiam, sed potius per sapientiam et justitiam vinceret, et ut eum non per alienam naturam, sed per eamdem quam superaverat, superaret. Occultavit igitur hamum divinitatis sub humana carne, non quidem peccatum, sed similitudinem peccati habente, quem dum malignus prædo more solito cupit capere, capitur ipse, et dum in eum, in quem jus non habebat, præsumit, etiam illum in quem jus habere videbatur amittit. Hoc est ergo quod sequitur : *Nunc princeps mundi hujus ejicietur foras*. Vocat autem diabolum principem mundi, non quod in mundo principatum habeat, sed quia est auctor malitiæ mundanæ, et in cordibus malorum principatur, qui ex hoc quod diligunt mundum, nomine mundi merentur appellari. De quorum tamen cordibus ex magna parte per passionem Domini ejectus est, gentibus ubique terrarum ad prædicationem apostolorum credentibus et abrenuntiantibus diabolo et pompis ejus. Qui quidem diabolus, quamvis a cordibus patriarcharum et prophetarum olim ejectus fuerit, tamen nunc præcipue dicitur ejectus esse, quia quod olim in paucis, nunc factum est in multis, et quia tantum per passionis fidem sicut nunc ab istis, ita ab illis olim ejectus est.

Sequitur pars secunda, in qua ostendit Dominus per quem et quomodo diabolus de mundo ejiciendus sit, cum subdit : *Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum*. Ac si aperte dicat : Ego, in quo princeps mundi hujus non habet quidquam, ex eo quod me injuste exaltabit in cruce, eum juste dejiciam, et possessa ab eo injuste, ad me juste reducam. Unde et hoc exponens evangelista subdit : *Hoc autem*, inquit, *dicebat, significans qua morte esset moriturus*. Porro cum tota Trinitas diabolum ejecerit a cordibus hominum, et homines ad se reduxerit, tamen hoc specialiter dicit Filius Dei se facturum, eo quod ipse nostræ liberationis, non solum cum Patre et Spiritu sancto fuit auctor, sed etiam minister. Ipse enim fuit in causa nostra advocatus, pugil et patronus. Quare autem Dominus potius voluit per crucem quam alio modo diabolum vincere, et suos ad se reducere, ostendit Dominus per triplicem figuræ crucis proprietatem, quam innuit in verbis suis. Crux enim cum sit vilissimum genus mortis, tamen alta est super terram, et qui in ea crucifigitur, oportet exaltari a terra. Voluit igitur Dominus se vili morte moriturum, tamen in cruce exaltandum, ut significaret se per humilitatem et patientiam diabolum superaturum, et super omnem potestatem exaltandum, juxta quod Apostolus de ipso ait : « Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum et donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur (*Philip.* II). » Rursus crux brachia habet expensa, et qui in ea affigitur, extensis brachiis similis est amanti amplexanti, et ad se trahere volenti. Voluit ergo Dominus se in cruce extensis brachiis pro hominibus mori, quatenus nimiam charitatem quam erga homines habebat demonstraret, et se amplexu attracturum eos ad se significaret. Et hoc est quod ait : *Omnia traham ad meipsum*. Rursus quatuor brachia crux habet, quibus quatuor mundi partes respicit. Christus quoque, in cruce positus, capite respicit orientem, pedibus occidentem, dextra austrum, sinistra aquilonem. Per quod significavit Dominus se per crucem de omnibus mundi partibus homines ad se tracturum. Et hoc est quod ait, *omnia*. Hoc autem, fratres mei, faciens pro nobis Dominus, ostendit nobis quid pro eo facere debemus. Unde Petrus ait : « Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia ejus (*I Petr.* II). » Dedit igitur nobis exemplum, quatenus non timeamus pro eo et cum eo humiliari et pati, si cum eo volumus exaltari. Per humilitatem enim et

patientiam venitur ad regnum, sicut per superbiam venitur ad infernum. Dedit igitur rursus nobis exemplum, ut pro eo et ad similitudinem ejus per charitatem omnes homines amplecteremur, et ad diligendum Deum et nos, beneficiis attraheremus non solum notos, sed etiam quoscunque de quibuscunque partibus mundi, et ad exemplum ejus diabolum dejicere, et vasa captivitatis ei auferre, et ad Deum reducere decertemus.

Sequitur pars tertia, in qua turba Judæorum Domino respondens, demonstrat se mysterium crucis ignorasse, cum subdit: *Nos audivimus ex lege quia Christus manet in æternum. Et quomodo tu dicis: Oportet exaltari Filium hominis?* Cum Dominus obscure mortem suam in cruce significasset, tamen Judæi cito intellexerunt eam, utpote qui de ea in mente sua jam tractabant. *Quis est iste*, inquiunt, *Filius hominis?* quasi dicant: Non est Christus, quia est crucifigendus. Cæterum, sicut perpetuitas regni Christi in lege significata est, ita et ejus passio. Sicut enim de regni ejus perpetuitate dictum est: « Multiplicabitur ejus imperium, et pacis non erit finis (*Isa.* IX); » ita et de passione ejus dicitur: « Sicut ovis ad occisionem ducetur, et sicut ovis coram tondente se obmutescet, sic non aperiet os suum (*Isa.* LIII). » Sed Judæi perpetuitatem regni, tanquam Christo bene convenientem, intellexerant, passionem vero quam nullatenus putabant Christo convenire, intelligere non poterant. Hoc est enim, ut ait Apostolus, mysterium absconditum a sæculis, et quod nemo principum hujus sæculi cognovit (*Col.* I). Quis enim intelligere posset Deum pro hominibus, immortalem pro mortalibus sic moriturum? Sed nec etiam quidam hodie jam impletam et attestatam Christi passionem credere volunt. Quia enim diabolice et superbe sapiunt, et virtutem humilitatis et patientiæ despiciunt, eam Deo convenire non credunt. Ac econtrario sicut Deus detestatur omnem superbiam, ita diligit humilitatem. Et sicut per superbiam humanum genus fuerat præcipitatum, ita per humilitatem statuit Deus illud reparandum. Nos quoque, fratres mei, Redemptorem nostrum sequentes, amemus humilitatem, patientiam, paupertatem et charitatem. Hæc sunt enim arma per quæ Christus diabolum expugnavit, et nos redemit, ostendens quod per hæc eadem arma oportet nos diabolum expugnare, et ad patriam nostram redire.

Sequitur pars quarta, in qua Dominus hortatur Judæos ad fidem dicens: *Adhuc modicum lumen in vobis est*, hoc scilicet quia modo dixistis, quia *Christus manet in æternum*, sed non sufficit, quoniam non sufficit vobis credere Christi æternitatem, nisi pariter credatis et ejus passionem. Vel certe: *Adhuc modicum lumen in vobis est*, id est, ego qui sum lumen, adhuc modicum, id est, modico tempore inter vos sum. *Ambulate*, subaudi, credendo et bene operando, *dum lucem habetis* præsentem et se vobis offerentem, *ut non tenebræ* infidelitatis, excæcationis et damnationis, *vos comprehendant. Nam qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat.* Quisquis enim sine vera fide est, errare potest, ambulare non potest. Et si enim quidam infideles videantur in bono proficere, bonis operibus bona opera addendo, tamen propter hoc non perveniunt ad salutem, quia impossibile est aliquid sine fide placere Deo. Fides enim est via ad salutem. Bona vero per charitatem operatio, est ambulatio. Sicut igitur nec ambulatio sine via, nec via sine ambulatione potest nos perducere ad propositam metam, ita nec bona operatio sine fide, nec fides sine operatione habentem tempus et locum potest ducere ad salutem. Sicut enim scriptum est quod quidquid fit sine fide peccatum est, ita et scriptum est, quod « fides sine operibus mortua est (*Jac.* II). » Unde et subdit: *Dum lucem habetis*, subaudis præsentem et se vobis offerentem, *credite in lucem*, et non quocunque modo, diabolus enim credit et contremiscit, *sed ut filii lucis sitis* imitatione, adoptione, hæreditate. Quod tunc dicebat Dominus Judæis, ego, fratres mei, nunc dico vobis: *Ambulate, dum lucem habetis, ut non tenebræ vos comprehendant.* « Operamini, dum dies est, quia venit nox in qua nemo potest operari (*Joan.* IX). » Pœnitemini et convertimini ad Dominum dum tempus habetis, quoniam jam instat tempus in quo non poteritis. Et qui modo dum potest, operari non vult, tunc cum volet operari, non poterit. Pensemus, fratres mei, quoniam Dominus qui nunc nos misericorditer ad pœnitentiam exspectat et clamat: « Convertimini ad me, et ego convertar ad vos (*Zach.* I), » tunc severius contemptoribus suis clamabit: « Amen, amen dico vobis, nescio vos (*Matth.* XXV). » Propterea, fratres mei, tempus ad pœnitentiam nobis datum non perdamus, sordes peccatorum nostrorum lacrymis abluamus, corpus nostrum cum vitiis et concupiscentiis crucifigamus, vitam nostram in melius mutemus, orationibus, jejuniis et operibus misericordiæ insistamus, mundum et concupiscentiam ejus contemnamus, ad cœlestem patriam toto desiderio tendamus. Ad quam nos perducat qui pro nobis crucifigi voluit Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XXXVII.

IN FESTO BEATI MATTHÆI.

Vidit Jesus hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine (Matth. IX). Et reliqua. Quoniam solemnitatem beati Matthæi apostoli et evangelistæ, hodie, fratres mei, celebramus, recte lectio evangelica, conversionis ejus continens historiam, in Ecclesia recitatur. Est autem hæc lectio quinquepertita. Primo enim Dominus videt et vocat Matthæum; secundo, Matthæus sequitur eum; tertio, Jesus apud eum manducat cum peccatoribus; quarto, super hoc a Pharisæis reprehenditur; quinto, de stulta responsione Pharisæi a Domino convincuntur. Primum igitur Dominus Matthæum videt, non solum corpora-

libus oculis, sed etiam oculis misericordiæ et oculis præscientiæ. Multos forte tunc ibidem videbat corporalibus oculis, sed istum solum tunc ibi vidisse narratur, et oculis misericordiæ, quibus Petrum negantem, ut pœniteret, vidit, et quibus filios Israel in Ægypto afflictos se vidisse dicit: « Videns vidi afflictionem populi mei qui est in Ægypto (*Exod.* III). » Sed et eum etiam oculis præscientiæ vidit, utpote quem ab æterno prædestinaverat vas electionis et apostolum in Ecclesia sua futurum. Ut quid vidit? hominem. Et qualem? publicanum, ut alius evangelista tradit. Et ubi eum vidit? In telonio sedentem. Ac si aperte dicat: Vidit quidem hominem sed peccatorem, et in proposito peccandi perseverantem. Publicanum quippe dicitur qui publicis sceleribus fœdatur, vel qui publicis negotiis implicatur, quæ sine peccato vel vix vel nullatenus exerceri possunt, qualis est negotiatio et telonium. Telos enim Græce, Latine dicitur *vectigal*. Constat autem quoniam exigere vectigalia, et exactiones facere, non est sine crimine.

Vidit igitur Dominus hominem, imaginem quidem Dei in se habentem, sed eam peccatis deformantem, et in hoc proposito perdurantem. Itaque, fratres mei, exprimitur ejus miseria, ut major miserentis Dei appareat misericordia, quæ de tam malo tam sanctum effecit, ut eum non solum discipulum suum, sed etiam apostolum constituerit, et ei non solum prædicandi, sed etiam scribendi Evangelium auctoritatem præberet, ut communicato cum supernis spiritibus vocabulo, evangelista nominaretur et esset. Quod omnipotens et pius Dominus voluit facere triplici ratione. Primum, ut omnipotentiæ suæ effectum nobis demonstraret, qua quantumcunque sceleratum, quam cito vult, justificare potest. Secundo, ut immensitatem misericordiæ suæ nobis aperiret, quam nulla scelerum ignominia superare potest. Tertio, ut veniæ spem omnibus quantumcunque criminosis præberet. Audi tamen, peccator; non proponitur tibi Matthæus telonarius in exemplum peccandi, sed in exemplum pœnitendi. Cave ne pecces. Si tamen peccaveris, non desperes, quoniam ad exemplum Matthæi, per pœnitentiam resurgere potes, si peccatum tuum accusaveris. Matthæus enim non se excusat, sed potius accusat de veteri peccato, cum dicit, *sedentem in telonio*, et dum nominat se nomine magis noto, Matthæum nomine. Alii vero evangelistæ dicunt, nomine Levi. Erat enim binomius. Sed alii evangelistæ coevangelistam suum minus noto vocabulo nominare voluerunt, ne eum de veteri conversatione notare viderentur. Ipse vero juxta quod scriptum est: « Justus prior accusator est sui (*Prov.* XVIII), » seipsum magis noto vocabulo vocat. In catalogo quoque apostolorum se publicanum vocat dicens: « Thomas et Matthæus publicanus. » In quo nobis, fratres mei, exemplum proponitur, quatenus peccata proximorum nostrorum discamus reverenter tegere, propria vero humiliter confiteri. Unde et Paulus: « Christus, inquit, A venit in hunc mundum salvos facere peccatores, quorum primus ego sum (*I Tim.* I). »

Sequitur: *Et ait illi: Sequere me.* Ac si diceret: Linque lucrum mundi et ejus cupiditatem, et me sequere. Sequere me corpore, sequere me corde, sequere me imitatione. Sequere corpore meam conversationem, sequere corde meam voluntatem, sequere imitatione meam vitam. Secundo demonstrat Matthæus Dominum vocantem se secutum, cum subditur: *Et surgens, secutus est eum.* Lucas plenius dicit: « Relictis omnibus, secutus est eum (*Luc.* V). » In quo, fratres mei, attendenda est et vocationis Domini mira efficacia, et vocati velox obedientia. Et vocationis quidem Domini mira efficacia in hoc apparet, quoniam quam cito dicit, tam cito efficit. In B quo demonstratur quoniam sicut dicere Domini est facere, juxta illud: « Ipse dixit et facta sunt (*Psal.* XXXII), » ita ejus vocare est trahere. Vocat quippe non tam exterius quam interius. Vocati vero velox obedientia in hoc demonstratur, quoniam vocatus non dubitavit, non moratus est, non rationes vectigalium reddidit, sed periculo principum spreto, quam cito ad unam solam vocationem, Dominum tam exterius quam interius secutus est. Et quid ad hoc respondere poterimus, fratres mei? Matthæus Dominum adhuc mortalem ad unam solam vocationem secutus est, et nos eum jam immortalem, in omnibus divitem, in cœlo et in terra regnantem, et multas vocationes, et minas et terrores, flagella et promissiones sequi contemnimus. Unde, C fratres mei, multum formidare debemus ne Deus nobis iratus, exigentibus meritis nostris, nos non jam exterius interiusque vocet ut Matthæum, sed exterius tantum ad tollendam nobis excusationem. Unde ipse in Evangelio: « Si non venissem, inquit, et locutus eis non fuissem, peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo (*Joan.* XV). » Et alibi: « Clamavi et renuistis, ego vero in interitu vestro ridebo (*Prov.* I). » Porro in hoc quod hic dicitur, *surgens, et relictis omnibus, secutus est eum*, perfecta et omnis abrenuntiatio demonstratur. Sunt enim tres abrenuntiationes. Prima est abrenuntiare vitiis et cupiditatibus. Secunda est renuntiare ipsis rebus. Tertia est abrenuntiare D voluntati propriæ. Primam abrenuntiationem intelligitur fecisse apostolus cum dicitur, *surgens*, subaudi a vitiis et cupiditatibus suis. Secundam intelligitur fecisse etiam cum dicitur, *relictis omnibus*. Tertiam, cum subjungitur, *secutus est eum*, id est voluntatem ejus, non suam. Perfecte igitur omnibus abrenuntiavit, qui vitiis suis, rebus suis, et etiam voluntati suæ abrenuntiavit. Et nos, fratres mei, si non possumus rebus nostris abrenuntiare, saltem abrenuntiemus vitiis et concupiscentiis nostris. Si non possumus relinquere omnia, saltem relinquamus superflua. Victum enim et vestitum habentes, his contenti simus (*I Tim.* VI), ut simus habentes tanquam non habentes, et utentes hoc mundo, tanquam non utentes (*I Cor.* VII).

Tertio, demonstratur Dominus apud Matthæum manducasse cum subditur : *Et factum est, discumbente eo in domo, ecce multi publicani et peccatores venientes discumbebant cum eo et discipulis ejus.* Porro quod Matthæus de se humilitatis causa indeterminate dicit, Lucas apertius exponit dicens : « Quia fecit ei Levi convivium magnum in domo sua (*Luc.* v). » Hinc discant auditores, prædicatores et monitores suos suscipere, pascere et honorare. Unde Dominus inquit : « Edentes et bibentes quæ apud illos sunt (*Luc.* x). » Et Apostolus : « Si vobis, inquit, spiritualia seminavimus, magnum est si vestra carnalia metamus (*I Cor.* IX). » Sicut enim hi debent illis spiritualia, sic illi debent istis temporalia. Conversus igitur Matthæus suscipit Christum, non solum corporaliter, sed etiam spiritualiter, ipso Domino teste : « Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus (*Joan.* XIV). » Pascit quoque eum non solum corporaliter, sed etiam spiritualiter, eodem attestante, qui ait : « Ecce sto ad ostium et pulso. Si quis audierit vocem meam, et aperuerit januam, introibo ad illum, et cœnabo cum illo, et ipse mecum (*Apoc.* III). » Stat quippe Dominus ad ostium et pulsat, cum voluntatem suam, vel per prædicatoris vocem, vel per inspirationem suam, in cor nostrum immittere quærit. Audita vero voce ejus, januam ei aperimus, quando voluntatem suam gratanter accipimus, et ad implendum eam operam damus. Cœnat vero nobiscum, et nos cum illo, quando ipse pascitur et delectatur nostra devotione, et nos ejus amore. Hinc discant prædicatores et pastores sanctæ Ecclesiæ, ut quando cœnant cum subditis suis, magis delectentur in devotione eorum, quam in comestione ciborum appositorum : magis in eorum profectu quam in suo esu. Qui enim magis quærit a subditis suis pasci corporaliter quam spiritualiter, non pastor, sed mercenarius est. Non solum Dominum et discipulos suos Matthæus pascit, sed etiam multos publicanos et peccatores. Et pulchro veroque præsagio, qui apostolus et doctor gentium erat futurus, in prima sua conversione peccatorum gregem post se trahit et pascit, officiumque evangelizandi quod erat expleturus, ab exordio fidei suæ cœpit. Non solum enim qui fratrem suum verbo, sed etiam qui exemplo erudit, ministerium gerit doctoris. Illi publicani et peccatores jam ad imitationem Matthæi Christum sequebantur, teste Marco qui dicit : « Multi publicani et peccatores discumbebant cum Jesu (*Marc.* II). » Erant enim multi qui etiam sequebantur eum. Quia igitur non unus sed multi conversi erant, non privatum sed solemne convivium et gaudium erat celebrandum. Si enim, juxta parabolam, epulari et gaudere oportebat, dicente patre « quia filius meus mortuus fuerat et revixit, perierat et inventus est (*Luc.* XV), » multo magis nunc epulari et gaudere oportebat, quia multi filii erant mortui, et revixerunt. Nam si « gaudium est in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente (*ibid*), » quanto magis super multis peccatoribus pœnitentiam agentibus !

Quarto, Dominus a Pharisæis reprehenditur, cum discipulis ejus dicunt : *Quare cum publicanis et peccatoribus manducat magister vester ?* Ac si aperte dicant : Consentiens est in culpa eis, qui consentiens est eis in cœna. Hi in tribus peccant. Primo, quia justitiam quam non habent sibi arrogant. Secundo, quia Dominum de dubiis judicant. Tertio, quia peccatoribus non compatiuntur, sed eos contemnunt et dedignantur. In quibus tribus se non esse justos demonstrant. Primo enim, si vere justi essent, bonum non habitum sibi non arrogarent, sed potius habitum dissimularent, et in oculis suis parvum vel nullum putarent. Quis enim gloriabitur mundum se habere cor? Hinc Psalmista ad Dominum : « In conspectu tuo non justificabitur omnis vivens (*Psal.* CXLII). » Et si astra non sunt munda in conspectu ejus, ut ait Job (*Job* XXV), quantominus homo cujus vita non est nisi tentatio, et qui domum habitat luteam, qui et terrenum habet fundamentum? Debemus enim, fratres mei, dicere cum propheta : « Omnes justitiæ nostræ quasi pannus menstruatæ ante te, Domine (*Isa.* LXIV). » Secundo, si vere justi essent, Dominum de comestione cum peccatoribus non judicarent. Manducare enim cum peccatoribus, quia potest et bono et malo animo fieri, est opus indifferens, et ideo non debemus et hujusmodi aliquem judicare, nec in malam partem interpretari, sed potius in bonam. Tertio, si vere justi essent, peccatorum miseriæ per charitatem compaterentur, nec eos contemnerent, nec dedignarentur, sed potius eis condescenderent, ut eos Christo lucrifacerent. Quarto, Dominus Pharisæos de injusta reprehensione confutat, cum eis respondens dicit : *Non est opus valentibus medico, sed male habentibus.* Ac si aperte dicat : Justi, quales vos esse æstimatis, non indigent justificatore, sed peccatores, quales isti se esse. In quo verbo Dominus reprehensionem Pharisæorum convenienter confutat, ostendens contra tria quæ illi in verbis suis significaverant, videlicet et se non consentientem peccatoribus, sed potius medicum peccatorum esse, et ipsos, juxta opinionem suam, justificatore non indigere, et istos peccatores esse et indigere justificatore. Est ergo ac si dicatur : Ego quidem sum justificator peccatorum, sed vos de falsa justitia elati, quia justificatore vos non egere putatis, vix vel nunquam justificabimini. Sed isti peccatores humiles, quia noverunt se justificatore indigere, cito justificabuntur. Verumtamen pius et misericors Dominus consilium eis donat, cum subdit : *Euntes autem*, subaudis, a temeritate vituperationis, *discite quid est, misericordiam volo et non sacrificium.* Ac si aperte dicat : Intelligite quid significat illud verbum Domini per prophetam dicentis : « Misericordiam volo, et non sacrificium (*Ose.* VI). » Ac si aperte dicat : Vos propter legalia sacrificia quæ facitis, vos justos re

putatis, sed teste propheta, Deus plus requirit misericordiam quam sacrificium. Exteriora quippe sacrificia et oblationes, sine interiori misericordia, Deo placere non possunt. Ista vero sine illis Deo placuit et accepta est. Nihil enim sic Deum placat sicut misericordia miseriæ subveniens, vel compatiens alienæ. Non enim Dominus in judicio reprobis dicet : « Ite, maledicti, in ignem æternum, » quia non sacrificavistis mihi hostiam, non obtulistis mihi oblationem, et non construxistis mihi ecclesiam, licet hæc dona magna sint. Sed potius dicturus est : « Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare. Sitivi, et non dedistis mihi potum. Hospes eram, et non suscepistis me (*Matth.* xxv), » etc. Deinde Dominus Pharisæos ad sequendam misericordiam exemplo sui invitat, cum subdit : *Non enim veni vocare justos, sed peccatores*, id est non veni vocare angelum justum, qui non indigebat, sed hominem qui indigebat. Omnis enim homo vel alieno peccato, vel suo reus erat. Vel certe non veni vocatione colligere superbos justos, sed humiles peccatores. Quamvis enim nonnunquam superbi justi vocentur, tamen non veniunt ad Deum, nisi primo humiliati peccatores se esse peccatores confiteantur. Itaque, fratres, si æterna vocatione a Deo vocari volumus, nos peccatores et credamus et confiteamur. Lacrymis veræ pœnitentiæ, et operibus misericordiæ peccata nostra redimamus, semper in oculis nostris nos humiles habeamus, nos semper judicemus, alios vero semper judicare caveamus ; peccatores nullos contemnamus, sed blandis correctionibus eos Deo lucrari satagamus; ad exemplum beati Matthæi mundum contemnamus, et ad Deum toto desiderio festinemus. Quod illius intercessione nobis annuat Deus et Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

S. Matthæus apostolus (*Matth.* ix ; *Luc.* v).

(13) Progredieus tunc inde ad vectigalia vidit,
Consessu in medio, Matthæum : protinus illi
Discipulis hærere jubet; nihil ille recusans,
Imperio Christi paret, gaudetque secutus.

(14) De sancto Matthæo habet hæc Eusebius noster : « Sed et reliqui Domini ac Salvatoris nostri discipuli, non solum ex illis duodecim, sed et si qui extra hunc numerum, de schola tamen Domini et Salvatoris nostri sermonem aliquem divinitus inspirati, memoriæ reliquerunt, brevem hunc et succinctum per omnia esse voluerunt. Igitur ex discipulis Domini, Matthæus tantummodo et Joannes ad scribendum appulisse animum traduntur, necessitate quadam in hoc ipsum provocati. Matthæus enim primo Hebræis prædicabat. Verum cum pararet transire ad gentes, patria lingua scripturam composuit, et ea quæ prædicarat comprehendens, dereliquit his ad memoriam, a quibus proficiscebatur, ut gentibus prædicaret. Post hunc Lucæ et Marci Scriptura evangelica, » etc., lib. III, cap. 24. Idem de Evangelio Matthæi Hebraice scripto, l. III, c. 39. Item l. V, c. 10. D. Hieronymus, in Viris illustribus, de sancto Matthæo sic : « Matthæus qui et Levi, ex publicano apostolus, primus in Judæa propter eos qui ex circumcisione crediderant, Evangelium Christi Hebraicis litteris verbisque composuit. » Quod quis postea in Græcum transtulerit, non satis certum est. Porro ipsum Hebraicum habetur usque hodie in Cæsariensi bibliotheca, quam Pamphylus martyr studiosissime confecit. Mihi quoque a Nazaræis, qui in Beroea urbe Syriæ hoc volumine utuntur, describendique facultas fuit. In quo animadvertendum quod ubicunque evangelista, sive ex persona sua, sive ex persona Domini Salvatoris, veteris Scripturæ testimoniis utitur, non sequatur Septuaginta translatorum auctoritatem, sed Hebraicam, e quibus illa duo sunt : *Ex Ægypto vocavi Filium meum* (*Matth.* II); et : *Quoniam Nazaræus vocabitur* (*ibid.*).

XXXVIII

IN FESTO ANGELORUM. SERMO DE APOCALYPSI.

Factum est prælium magnum in cœlo, Michael et angeli ejus præliabantur cum dracone, et draco pugnabat et angeli ejus (*Apoc.* XII). Hac in visione, fratres charissimi, revelatum est a Deo Joanni, et per eum nobis, sancti angeli quam sint solliciti et vigiles in tutela et defensione nostra, et quantum gaudeant de profectu et salute nostra. Sunt autem hujus lectionis tres partes. Primo enim dicit prælium magnum factum esse in cœlo inter Michaelem et draconem. Secundo dicit draconem victum. Tertio dicit hinc magnam exsultationem in cœlo factam esse. Primum igitur dicit : *Factum est prælium magnum in cœlo.* Dicitur autem hic prælium quoddam certamen invisibile, quod habent boni spiritus adversus malos spiritus, et mali spiritus adversus bonos spiritus, pro acquisitione hominum. Boni quippe spiritus nituntur homines trahere in partem suam, et lucrari eos Deo, sola tracti bonitate et charitate Dei et Domini sui, et hominum concivium suorum. Gaudent enim, ad exemplum et ad voluntatem Dei regis sui, pro hominibus pugnare, pro quibus vident ipsum in persona sua pugnasse. Gaudent quoque homines ad se trahere, de quibus exspectant diminutionem numeri sui reparandam esse. Econtra quoque maligni spiritus nituntur homines in suam partem trahere, et suæ damnationis consortes habere, sola ducti malitia et invidia, in qua sunt ita indurati quod nullum bonum diligere possunt, sed alienis successibus semper invident, et eos pro posse suo impediunt, præcipue promotionem hominis ad gloriam, de qua ipsi per superbiam corruerunt. Dicitur autem hoc prælium magnum, quoniam magni sunt qui pugnant, magnus effectus ex quo pugnant, et magna causa pro qua pugnant. Magni sunt qui pugnant, quoniam tam boni quam mali angeli, naturali virtute et scientia sunt magni. Et sicut boni angeli sunt magni in bonitate et virtutibus, ita mali angeli sunt magni in malitia et dolositatibus. Magnus est effectus ex quo pugnant, quoniam bonos excitat ad præliandum fervens dilectio Regis sui et concivium suorum. Malos vero excitat fervens odium et invidia quam habent in successus hominum. Magna est causa pro qua pugnant, quoniam non pugnant pro auro vel argento, vel pro aliquo caduco

(13) Ex Juvenco presbytero Hispano

(14) Ex Euseb. Cæsariensi.

præmio, sed pro homine facto ad imaginem et similitudinem Dei, ad restaurationem lapsus angelici. Si ergo, fratres mei, apud cœlestes tanti sumus, quod pro nobis angeli et archangeli, et omnis curia cœlestis, imo etiam ipse Filius Dei pro nobis prælietur, quare ipsi pro nobis ipsis non præliamur? Quare conditionem nostram contemnimus? Quare nos eripere a dæmonum potestate non laboramus? Quare angelos et archangelos pro nobis præliantes non coadjuvamus? Si jam a diabolo superari nos patimur, nullam excusationem habere possumus, cum tot adjutores habeamus. Sed cum hoc prælium inter bonos et malos quotidie adhuc fiat, quare hic dicitur jam factum esse? Quoniam in primitiva Ecclesia, cum prælium et vestigia sanguinis Christi adhuc erant recentia, præcipue factum fuit, quando multa millia quotidie eripiebantur, et tunc pari fervore, et homines et angeli contra diabolum præliabantur: Nunc vero quia pauci diabolo resistunt, et fere omnes se spontaneos ei tradunt, negligentia nostra facit angelos negligentes, ut tepide coadjuvent quos tepide pugnare vident. Propterea, fratres mei, ardenter contra diabolum præliemur, ut ardentes adjutores angelos habere mereamur. Vigiles et parati sunt ad adjuvandum nos, si vigiles et promptos pro nobismet viderint nos. In cœlo enim superiori soli sunt boni, sicut in inferno soli sunt mali. Sed in hoc tenebroso aere, qui circa nos est, ubi tam boni quam mali angeli circa nos volitant et conversantur, de nobis utrique præliantur. Proinde quia semper nobis præsentes sunt, opera nostra eos latere non possunt, et ob supernorum civium, qui semper circa nos sunt, reverentiam, semper honeste, fratres mei, nobis esset vivendum, ut de honestate nostra semper eos lætificaremus, et malos angelos confunderemus. Vel certe cœlum hoc, Ecclesia in qua Deus sedet, intelligitur, in qua et pro qua ab utrisque angelis præliatur. *Michael*, inquit, *et angeli ejus præliabantur cum dracone, et draco et angeli ejus pugnabant.* Boni angeli præliantur pro nobis, fratres mei, nobis bona suggerendo. Mali vero econtra præliantur nobis suggerendo mala. Isti præliantur nos adjuvando, isti præliantur nobis nocendo. Isti præliantur nos protegendo, illi præliantur nobis insidiando. Isti præliantur apud Deum nos excusando, isti præliantur nos accusando. Isti præliantur pro nobis intercedendo, et bona nostra Deo offerendo; isti præliantur nos incusando et diffamando. Isti præliantur nobis fraudes et eorum insidias nobis revelando, isti præliantur nos, quantum possunt, latenter et fraudulenter circumveniendo.

Sequitur pars secunda, in qua ostenditur quod mali angeli a bonis sunt superati, cum subditur: *Et non prævaluerunt, neque locus inventus est eorum amplius in cœlo.* Angeli mali, quamvis fortiter, quamvis callide, quamvis vigilanter et incessanter pugnant, tamen bonis in quibus est, et in quibus pugnat Deus, resistere non possunt. Unde et hic Michael pugnasse dicitur, qui dicitur mitti quando aliquid miræ virtutis efficitur. Michael enim interpretatur, *quis ut Deus?* Nam ut ait Psalmista: « Quis Deus magnus sicut Deus noster? Tu es Deus qui facis mirabilia (*Psal.* LXXVI). » *Neque locus inventus est eorum amplius in cœlo.* Finito certamine bonorum et malorum angelorum, quod non erit usque in finem mundi, ex tunc angeli ita coarctabuntur in inferno ut de cætero non habeant potestatem per aera discurrere vel aliquem infestare. *Et projectus est*, inquit, *draco ille magnus*, serpens *antiquus*, *qui vocatur diabolus et Satanas*, *qui seduxit universum orbem.* Quatuor nomina ponit, quorum duo prima diaboli malitiam, reliqua duo ejus miseriam demonstrant. Dicitur enim ille draco magnus, pro magna aperte nocendi violentia. Dicitur serpens antiquus, pro antiqua occulte nocendi versutia, dicitur autem diabolus, id est *deorsum fluens* pro maxima quam semper malefaciendo incurrit miseria. Dicitur autem Satanas, id est *adversarius*, pro obstinata in semper adversando pertinacia. Quæ est enim major miseria quam semper se extollendo, semper deterius ruere, quam semper aliis nocendo pœnas sibi exaggerare, et a proprio damno cessare non posse? *Qui seducit*, inquit, *universum orbem*, subaudis, quantum in eo est. Quamvis enim non omnes seducat, quia tamen omnes tentat, et pro posse suo seducere cupit, pro seductione omnium puniendus erit. *Projectus est autem*, inquit, *in terram*, in profunditatem videlicet terræ, videlicet in infernum, quia angeli ejus cum ipso missi sunt. Justum est enim ut qui per superbiam se extulit usque ad altitudinem Dei, præcipitetur usque in profunditatem inferni. Vel certe si intelligimus diabolum superius ejectum de cœlo, id est de Ecclesia fidelium, possumus hic intelligere eum esse dejectum in terram, id est in amatores terrenorum quos ille vexat, licet gravissime doleat de fidelibus se ejectum esse.

Sequitur pars tertia, in qua dicitur pro diaboli dejectione magnam exsultationem in cœlo factam esse, cum subditur: *Et audivi magnam vocem in cœlo dicentem: Nunc*, id est a dejectione diaboli, *facta est salus et regnum Dei nostri et potestas Christi ejus*, id est nunc facta inde apparet salus, et virtus, et regnum Dei nostri, et potestas Christi ejus. Et salus quidem Dei in hoc apparebit, quia potenter salvabit suos. Virtus, in hoc quod potenter præcipitabit adversarios. Regnum, in hoc quod justis glorificatis, et damnatis reprobis, et omnibus voluntatem suam facientibus, in beata parte semper cum suis est regnaturus. Potestas vero Christi tunc maxime apparebit, quia qui apparuit hic infirmus, tunc apparebit omnipotens. Qui hic fuit judicatus, tunc judicabit. Qui fuit hic damnatus ab impiis, impios damnabit, et suos salvabit. Unde et subditur: *Quia projectus est a Deo*, id est a Patre et a Christo ejus Filio, *accusator fratrum nostrorum*, id est diabolus, cujus officium est homines accusare, id est

per peccata accusabiles et infames facere. *Qui accusabat illos*, inquit, *in conspectu Dei nostri die ac nocte*. Quanta est proditio et fraus diaboli, fratres mei, qui de hoc quod nobis suggerit nos accusat! Nec in conspectu cujuslibet, sed in conspectu Dei. Ea namque maxime suggerit nobis quæ plus offendant Deum quam homines. Parvipendit enim aliquos infamare tantum ante homines, nisi quos ante Deum infamare non potest. Et hoc facit die ac nocte, id est semper. Et quam timendus est, fratres mei, qui nunquam dormit, sed semper in perniciem nostram vigilat! Propterea, fratres, contra ejus insidias vigilemus, et quia aliquando nos dormire necesse est, tamen tanta faciamus vigilantes, quæ nos custodiant dormientes. Et non solum a Deo auctore diabolus ejectus est, imo etiam ipsi, inquit, *fratres nostri vicerunt eum*, Deo in ipsis et per eos pugnante. Et propter quid vicerunt eum? *propter sanguinem Agni*, id est propter fidem passionis Agni. Et quia sola fides non sufficit homini habenti tempus confitendi, addit : *Et per verbum testimonii*, id est confessionem. « Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem (*Rom.* x). » Et quia nec fides nec confessio sufficit ad salutem habenti tempus operandi, addit : *Et non dilexerunt animas*, id est vitas suas, contra Deum, imo pro Deo posuerunt eas usque ad mortem. Ac si dicat : Non solum sua, sed etiam seipsos pro Christo dederunt. Nos quoque, fratres mei, si diabolum vincere cupimus, firmiter credamus, audacter confiteamur, fortiter pro Christo ponamus nostra, nostramque voluntatem et voluptatem, et si etiam tempus fuerit, animam nostram. Postquam autem vox angelica laudavit Dominum et sanctos ejus super dejectione diaboli, ostendit affectum suum gaudens, et alios ad gaudendum invitans, cum subdit : *Propterea lætamini, cœli*, id est et qui habitatis in eis. Ecce, fratres mei, sic diligunt nos, sic semper pugnant sancti angeli pro nobis, sic pro nostra victoria gaudent et laudant Deum; cur igitur non excitamur ad pugnandum? cur sic pigri pro nobis sumus, cum angelos adeo pro nobis sollicitos audiamus? Cur contra diabolum non vigilamus, quem contra nos semper vigilare scimus? Itaque, fratres mei, armis fidei et charitatis nos armemus, in orationibus vigilemus, contra tentationes diaboli fortiter dimicemus, supernos cives in auxilium nostrum invocemus, eorum memoriam veneremur et frequentemus, munditia mentis et operum sanctitate eos nobis propitios faciamus, quatenus auxiliis et precibus eorum adjuti, diabolum superare, et cum victoribus coronari mereamur, largiente Deo et Domino nostro Jesu Christo, qui in Trinitate perfecta vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XXXIX.

IN EODEM FESTO. SERMO DE EVANGELIO.

Accesserunt ad Jesum discipuli dicentes : Quis putas major est in regno cœlorum? (*Matth.* XVIII.) Et reliqua. Sex capitulis distinguitur lectio ista, fratres charissimi. Primo enim, discipuli quærunt a Domino quis sit major in regno cœlorum. Secundo, respondet Dominus eis. Tertio, demonstrat quantum bonum sit parvulos in suo nomine suscipere. Quarto, quantum malum sit eos scandalizare. Quinto, eos jubet scandalizantes evitare. Sexto, ostendit quare pusilli non debeant contemni. Primo igitur, discipuli quærunt a Domino : *Quis putas major est in regno cœlorum?* Alius evangelista dicit : « Facta est contentio inter discipulos, quis eorum videretur esse major (*Luc.* XXII). » Porro, cum omnis anima creata sit concupiscibilis et irascibilis, innatum est omni animæ ut naturaliter concupiscat profectum et honorem suum. Cum ergo anima concupiscit quod debet et quomodo debet, bona est talis cupiditas. Mala enim fuit cupiditas angeli apostatæ, qui per ambitionem cupivit ascendere ad æqualitatem Dei. Cum ergo discipuli de majoritate in regno cœlorum contendunt, dupliciter peccant, et quia cupiunt quod non debent et quomodo non debent. Quod enim non debent cupiunt, qui majoritatem in regno cœlorum cupiunt, in quo sufficere debet esse vel ultimum. Quomodo non debent cupiunt, qui ad regnum cœlorum per ambitionem, non per humilitatem, ascendere cupiunt.

Sequitur pars secunda, in qua Dominus respondet eis. Primo, per increpationem, cum advocans parvulum et statuens eum in medio eorum dixit : *Amen dico vobis, nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum*. Ac si apertius dicat : Vos affectatis per ambitionem majores esse in regno cœlorum, sed eo modo quo hæc affectatis, nullo modo intrare in regnum cœlorum valetis, nedum majores esse in eo valeatis. Vos enim affectatis intrare in regnum cœlorum per ambitionem, in quo non intratur nisi per humilitatem. Si ergo in regnum cœlorum intrare vultis, tales virtute et moribus sitis, quales iste parvulus beneficio ætatis. Porro tales eritis qualis iste parvulus, si innocentes, si nescii mentiri, si in ira non perseverantes, si injuriarum immemores, si visam mulierem non concupiscentes, et hujusmodi. *Qui ergo se*, inquit, *humiliaverit sicut parvulus iste, hic est major in regno cœlorum*. Ac si aperte dicat : Qui erit in oculis suis minor humilitate, sicut iste parvulus est ætate, hic erit major in conspectu Dei. Sicut enim ruina est causa ruinæ, ita humilitas sublimationis. Et quemadmodum quanto quis magis superbit, tanto deterius præcipitatur, ita quanto quis se humiliat, tanto plus in conspectu Dei sublimatur. Si ergo desideras fieri in regno cœlorum major, esto hic humilior. Humilior dico, non sola voce, non simulatione, sed in veritate cordis te minorem cæteris credas, confitearis et ostendas. Est enim humilitas virtus, qua homo verissima sui cognitione sibi vilescit. Nobis autem vilescimus, et cæteros omnes nobis præponimus, si bona nostra, fratres mei, parva vel nulla reputantes, omnia peccata et infirmitates nostras semper ante oculos nostros habeamus, et aliorum peccata dissimulantes, eorum bona ante oculos no-

stros multiplicemus. Sed si aliquis ad præsens aperte malus videtur, nos tamen attendentes non quam malus est, sed quam bonus esse potest, et quia nos qui modo stamus, ruere possumus, non ei præferre nos audeamus. Quamvis autem, fratres mei, nosmet spernere et humiliare præcipimur, non tamen negligenter nos tractare debemus, quia quamvis debeamus nos spernere in hoc quod fecimus, tamen non debemus nos spernere in hoc quod a Deo facti sumus, et quod esse possumus. Ideo enim nos Deus in sacra Scriptura filios suos vocat, ne nos videlicet ab eo negligi credamus, et ideo nos male negligamus, ut quidem et maxime pauperes faciunt, qui ideo quod putant se a Deo negligi, ita se negligunt, quod quid faciant, vel quomodo vivant, non attendunt.

Sequitur pars tertia, in qua ostendit Dominus quantum bonum sit in nomine suo parvulos fideles suscipere, cum subdit : *Et qui susceperit unum parvulum talem in nomine meo*, id est humilem et innocentem, *me suscipit*. Quamvis generaliter sit verum, quod quicunque pascit vel suscipit aliquem in nomine Christi, Christum pro quo hoc facit, suscipit, tamen de pauperibus spiritu se specialiter hoc dixisse innuit in hoc quod hic ait, *unum parvulum talem*, et in hoc quod in judicio dicturus est : « Quandiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis (*Matth.* xxv), » et si enim, ut ait Paulus, « faciendum est bonum ad omnes, maxime tamen ad domesticos fidei (*Gal.* vi). Porro dupliciter suscipimus parvulos in nomine Christi, vel corporaliter, ut quando eis hospitalitatem et necessaria præparamus, vel spiritualiter, ut quando eorum infirmitatem et imperfectionem, manu spiritualis consilii et auxilii, ne cadant, supportamus. Unde et Paulus : « Suscipite, inquit, invicem sicut Christus suscepit vos (*Rom.* xv). » Et alibi : « Fratres, si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis suscipite hujusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne et tu tenteris (*Gal.* vi). » Et alibi : « Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi (*ibid.*). » Est autem utrumque opus magni meriti, sed istud ultimum majoris.

Sequitur pars quarta, in qua Dominus ostendit quantum malum sit pusillos suos scandalizare, cum subdit : *Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris.* Pusillum scandalizat, qui dicto vel facto minus recto ei occasionem ruinæ dat. Sicut autem carnalis pater majorem adhibet diligentiam in parvulis suis custodiendis, quam in adultis, ita spiritualis pater majorem debet adhibere diligentiam in custodiendis et erudiendis simplicibus et infirmis. Perfecti enim non facile scandalizantur, non cito a statu suo moventur. At simplices et infirmi quacunque parva occasione moventur. Et sicut parvuli gestiunt imitari quæcunque facta vel dicta parentum suorum, ita in Ecclesia simplices et infirmi volunt semper æmulari mores et actus majorum suorum. Propterea, nos majores, et si non propter nos, tamen propter illos debemus sapientius et honestius in Ecclesia Dei conversari, et non quærere quæ nobis utilia sunt, sed quæ omnibus. Ne enim aliquis illorum verbo vel exemplo nostro scandalizetur, debemus non solum omnia mala evitare, sed etiam umbras et similitudines malorum, et etiam quædam bona, ut illa sine quibus potest haberi salus, ut est jejunium, et usus licitorum. Unde Apostolus : « Si esca, inquit, scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum, ne fratrem meum scandalizem (*I Cor.* viii). » Bona autem ad salutem necessaria, ob nullius sunt scandalum dimittenda, ne dum Deo alios lucrari cupimus, nos ipsos perdamus. *Qui ergo scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus et demergatur in profundum maris*, id est melius esset ei ut innoxius morte criminosorum occideretur, quam sic noxius æternaliter damnaretur. Vel certe per molam asinariam, sæcularis vitæ circuitus exprimitur. Per profundum vero maris, extrema damnatio. Qui ergo speciem sanctitatis habens, verbo vel exemplo cæteros destruit, melius esset ei ut sæculari habitu damnaretur, quia si solus caderet, tolerabilior pœna eum cruciaret. Nunc autem tot reus est animarum, quot ob dictum vel exemplum ejus perierunt. Unde et subditur : *Væ*, inquit, *mundo*, id est mundanis, *ab scandalis*, id est propter scandala quæ inferunt. *Necesse est enim ut veniant scandala*, id est, utile est sanctis videlicet qui per ea probandi sunt. *Verumtamen væ homini illi per quem scandalum venit!* quia non est judicandus secundum utilitatem quæ inde provenit, sed secundum quod intendit.

Sequitur pars quinta, in qua Dominus jubet pusillis evitare scandalizatores, cum subdit : *Si autem manus tua, vel pes tuus, vel oculus tuus scandalizat te, erue eum, et projice abs te. Bonum est tibi ad vitam ingredi debilem et claudum, vel unum oculum habentem, quam duas manus, vel duos pedes, vel duos oculos habentem mitti in ignem æternum.* Metaphorice loquitur Dominus. Si morbus, serpens, et cito perimens invaserit manum, vel pedem, vel oculum tuum, consilium est ut morbus, ne subito occupet et perimat totum corpus tuum, cito cum membro occupato abscidatur. Melius est enim ut vivas mancus, vel claudus, vel monoculus, quam cum duabus manibus et pedibus et oculis moriaris. Similiter si aliquod criminale vitium invaserit amicum tuum, qui erat tibi manus te defendendo, et per te sustinendo, et oculus tibi providendo, expedit tibi, qui infirmus es, et propinquis vitiis resistere non potes, separare a te, et vivere sine illo quam perire cum illo. Hinc contingit quod, quamvis matrimonium sit indivisibile, tamen si vir coegerit mulierem, vel mulier virum secum furari, vel rapere, vel occidere, vel idola adorare, vel aliquas pessimas artes sectari, expedit conjugi conjugem dimittere, et magis salvari sine conjuge

quam peccare cum conjuge. Si vero tu in bono proposito fortis es, et potes tuum vitiosum amicum vel conjugem magis attrahere ad te quam abstrahi ab eo, noli cum relinquere, sed magis cum Deo lucrare. « Sanctificatur enim, ut ait Paulus, vir infidelis per mulierem fidelem, et mulier infidelis, per virum fidelem (*I Cor.* VII). » Illum enim, ut ait Sapiens, debes tecum retinere, quem tu potes facere meliorem, vel qui te.

Sequitur pars sexta, in qua ostendit quare pusilli non sint contemnendi, cum subdit : *Videte ne contemnatis unum de pusillis istis qui in me credunt*, id est, ideo quod sunt pusilli non eos contemnatis; quos contemnitis, si eos non timetis scandalizare, si eos non suscipitis, si in eis corrigendis et instruendis diligentiam non habetis, si eos ut fratres non diligitis. Et quare non sunt contemnendi, subdit : *Dico enim vobis quia angeli eorum semper vident faciem Patris sui qui in cœlis est.* Ac si aperte dicat : Ideo non sunt contemnendi, quia sunt filii cœlestis Patris, qui eos tanti habet, quod quotidie pro eis mittit angelos suos, ad eorum custodiam deputatos. Qui cum intra immensitatem Dei semper currant, non impedit eorum delegatio Dei contemplationem. Ex hoc loco, et ex illo loco Actuum apostolorum, ubi puellæ asserenti Petrum ad januam stare, discipuli respondent : « Angelus ejus est (*Act.* XII), » atque ex aliis locis cognoscimus, fratres mei, quod unaquæque anima, ab ortu nativitatis suæ, habet sibi angelum in custodiam delegatum. Sed si omnes tam boni quam mali habent angelos sibi deputatos, quomodo in hoc parvuli quasi privilegiati hic dicuntur? Quia boni angeli sunt eorum, eo quod eos per consensum, suos efficiunt, malorum vero non sunt, eo quod mali non bonos angelos sed potius malos eis consentiendo, efficiunt suos. Legimus in Vitis Patrum quod abbas Paulus habebat hanc gratiam, ut ingredientes ecclesiam respiciens, ex ipsorum facie uniuscujusque cogitationes, seu bonæ essent, seu malæ, sentiret. Contigit autem aliquando, quod, cum videret ingredientes in ecclesiam clara facie et læto animo, et angelos eorum ingredi pariter gaudentes, vidit unum nigrum et nebulosum, et dæmones hinc inde trahentes eum, misso in naribus ejus funiculo, et angelum sanctum ejus de longe sequentem tristem. Cœpit ergo beatus Paulus flere illum stans ante ecclesiam. Post paululum vero cum absoluti discederent, iterum omnium vultus inspiciebat, si egrederentur tales quales ingressi fuerant, et vidit illum quem ante viderat nigrum, tunc clarum et candidum egredientem, et dæmones de longe eum sequentes, sanctum vero angelum prope eum gaudentem. Exsurgens Paulus clamabat benedicens Dominum : « Venite et videte misericordiam Dei. » Exposuitque omnibus quæ viderat. Et petebat ab illo quomodo tantam commutationem illi Deus donasset. Ille autem flens, ego, inquit, sum peccator, et multo tempore fornicationi deditus. Ingressus autem nunc ecclesiam, audivi verba Isaiæ prophetæ, magis autem A nunc Dei per ipsum loquentis : « Mundi estote, et tollite malitias de animabus vestris ante conspectum oculorum meorum. Discite bene facere, quærite judicium. Et si fuerint peccata vestra ut coccinum, velut lana dealbabuntur (*Isa.* I). » Ego igitur compunctus in hoc sermone, dixi intra me : « Domine, tu es qui venisti salvare peccatores. Hæc ergo quæ promisisti per prophetam, imple in me indignum peccatorem. Renuntio enim amodo omni injustitiæ, et serviam tibi de cætero in conscientia munda. Suscipe me pœnitentem. Juravi enim et statui apud me servare omnes justificationes tuas. » Sub hac ergo sponsione, de ecclesia egressus sum. Senes ergo hæc audientes, glorificaverunt Deum. Itaque, fratres charissimi, quoniam sancti angeli B tantam habent erga nos charitatem, quia sic sunt solliciti nos defendere, nobis bona suggerere, pro nobis orare, pro nostra salute lætari, et Dominum laudare diligamus, et nos eos veneremur, deprecemur, et memoriam eorum frequentemus, quatenus precibus et auxiliis eorum mereamur diabolicas insidias deprehendere et eludere, nos irreprehensibiliter habere, Deo nostro gratanter militare, ut eum pariter cum eis in æternum mereamur contemplari et laudare, ipso largiente qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

De angelis per Desid. Erasmum Roterod.

Angeli quoque multis nominibus sunt nobis C amandi, vel quia Domino communi familiariter inserviunt, vel quia jussu summi Principis, ex animo bene volunt electis, additi nobis custodes adversus impios spiritus; quorum præsentia nos deberet a peccando deterrere. Contristamus enim illos, et a nobis profligamus, quoties contemptis Dei præceptis, Satanæ paremus instinctibus. Ille cum suis satellitibus nusquam non vigilat, ut perdat; hi semper vigilant, ut tueantur. Tot enim casibus est exposita humana vita, ut pauci infantes pervenirent ad adolescentiam, pauci adolescentes ad virilem ætatem, pauci viri ad senectutem, nisi nostri curam assidue gererent angeli. Par est redamare qui nobis bene volunt; par est venerari qui naturæ sunt sublimioris, et in amore Dei constabiliti. Deferunt nostra vota ad Deum, referunt ad nos illius munificentiam, solatium afferunt in afflictionibus. Nam et Christum in agone confortasse leguntur. Inspirant sancta desideria, adjuvant in tentatione, bonis nostris exhilarantur, malis quo- D dammodo indolescunt, omnes exspectant consummationem corporis Christi. De natura angelorum non est necesse altius philosophari quam in canonicis libris traditum est. Angelos esse constat, ac per hos Deum administrare res hominum. Ordinum quorumdam tituli proditi sunt, quorumdam etiam propria nomina. Mentes sunt incorporeæ, quæ, si quando apparent, assumptitiam speciem exhibent oculis. Dicuntur viri, non quod ullus sexus sit in angelis, sed quod ea specie sese ostendunt. Quoniam autem humanæ mentis hebetudo ægre credit esse quod non videt, expedit illud teneris protinus animis instillare esse spiritus invisibiles, testes omnium actionum nostrarum, atque adeo cogitationum quoque, quibus grata est sobrietas, pudicitia, veritas, simplicitas, et quidquid ad veram pietatem pertinet: ut omnes excludas homines, angelum tamen habes spectatorem. Similiter agendum ut de sanctis vita defunctis religiosam imbibant opinionem.

XL.

IN FESTO SANCTI LUCÆ.

Designavit Jesus et alios septuaginta duos, et misit illos in omnem civitatem et locum, quo erat ipse venturus (*Luc.* x). Et reliqua. Jam elegerat, fratres charissimi, Dominus duodecim apostolos ; sed quia, ut ipse dicit hic, messis erat multa, operarii autem pauci, necessarium erat ut eis suffragatores et operarii adderentur, et hoc est quod dicitur hic : *Designavit Jesus et alios septuaginta duos*, etc. Primum igitur describitur eos elegisse, secundo, eos misisse, tertio eos instruxisse. Porro eos elegisse describitur cum dicitur : *Designavit Jesus.* Quid enim est aliud designasse quam eos quodam signo et privilegio gratiæ, notabiles electos demonstrasse? Debent enim præfulgere signis virtutum, qui pastores et magistri constituuntur populorum. Nam quantus et qualis debet esse doctor ecclesiasticus, in cujus comparatione populus grex vocatur! Convenit quippe ut ratione, moribus et scientia supereminеat, nec incurvetur more pecoris ad terrena, sed potius erectus sit ad cœlestia, quæ sursum sunt sapiat, non quæ super terram ; se et subditos regere et pascere sufficiat. Sed, proh dolor! hodie est sacerdos ut populus, imo deterior. Et qui deberent esse lux mundi, sunt potius fumantes quam flammantes. Et quot designavit? *Septuaginta duos.* De numero istorum unus putatur beatus Lucas qui hoc scribit, et cujus hodie solemnitatem celebramus. Sane septuaginta duo eliguntur, qui totidem linguarum gentibus Evangelium Christi prædicarent. Ut sicut primo duodecim apostoli pro duodecim tribubus Israel, ita septuaginta discipuli propter septuaginta gentium linguas destinarentur erudiendas. Sicut autem in apostolis forma est episcoporum, sic in septuaginta duobus forma est minorum sacerdotum. Secundo, describitur eos misisse cum subditur : *Et misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum quo erat ipse venturus.* Ecce, fratres mei, hic discipuli non a semetipsis, sed a Domino eliguntur et mittuntur. « Nemo enim, ut ait apostolus, sibi assumit honorem, sed qui vocatus est ut Aaron (*Hebr.* v). » Et alibi : « Quomodo, inquit, prædicabunt nisi mittantur? » (*Rom.* x.) Et hoc aperte est contra quosdam, qui impudenter semetipsos eligunt, qui se ingerunt, qui ecclesiasticas dignitates, vel precibus, vel pretio, vel violentia rapiunt. De quibus Dominus : « Ipsi regnaverunt, sed non ex me. Principes exstiterunt, et ego ignoravi (*Ose.* viii). » Ex se namque, et non ex arbitrio summi Rectoris regnant, qui nullis fulti virtutibus, non divinitus vocati, sed sua cupiditate succensi, regimen rapiunt magis quam assequantur. Quos internus Judex provehit et nescit, quia quos permittendo tolerat, per judicium reprobationis ignorat. *Et misit*, inquit, *eos binos.* Non minus quam inter duos fratres fraterna charitas potest demonstrari, nec minus quam duo sufficiunt ad testimonium veritatis, dicente Domino quia « in ore duorum vel trium testium, stat omne verbum (*Matth.* xviii). »

A Bini ergo ad prædicandum mittuntur. Ac si eis dicatur : Vos qui prædicationis officium suscipitis, oportet ut et consono corde in vobis aliis charitatem demonstretis, et consono ore veritatem testificetis. Omnis enim cujus cor dissonat a veritatis unitate, omnino indignus est officium prædicationis suscipere. Et quo eos misit? *Ante faciem suam, in omnem civitatem et locum quo erat ipse venturus.* Præmisit eos tanquam locum sibi præparaturos. Ordo enim exigit ut præcedat vox prædicationis, ut Dominus veniat ad habitaculum mentis. Unde propheta, « Parate viam Domino, rectas facite semitas ejus (*Isa.* iv). » Quando enim, fratres mei, vobis prædicamus, quando vos corripimus et instruimus, Domino viam ad corda vestra paramus.

B Tertio describitur Dominus eos instruxisse, cum subditur : *Et dicebat illis*, etc. Sunt autem decem in quibus instruit eos. Ostendit autem eis quantus labor eis incumbat, quid debeant ipsum rogare, quomodo ipse sit facilis eos audire, quales, quam expediti et quam festini ipsi debeant esse, quod potius debeant prædicare, et qua utilitate, ubi debeant manere, et unde necessaria sumere. Porro quantus labor eis incumbat, ostendit cum dicit : *Messis quidem multa, operarii autem pauci.* Ac si aperte dicat : Cum multa sit messis, et vos operarii sitis pauci, non est vobis otiandum et dormiendum, sed potius cum omni labore et sollicitudine operi instandum; ut multam messem vos pauci operarii colligere valeatis. Quod autem tunc Dominus dicebat, nunc nos

C dicere possumus. Quoniam (quod sine gemitu dicere nequeo) et si sunt qui bona audiant, desunt qui dicant : Ecce sacerdotes innumerabiles sunt, et tamen in messe Dei rarus reperitur operarius bonus, quia officium quidem sacerdotale libenter suscipimus, sed opus officii non implemus. Et perit multitudo messium propter pigritiam operariorum. Secundo, quid rogare debeant ostendit cum subdit : *Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.* Hoc enim tota Ecclesia debet quotidie Dominum rogare, ut mittat tantos et tales operarios in messem suam, qui digni et probi sint eam custodire et colligere in horrea beatitudinis æternæ. Rogemus ergo Dominum, nos pastores. Rogate et vos pro nobis,

D fratres mei, quatenus et nos bonos operarios efficiat, et alios suppleat ad honorem nominis sui, et ad utilitatem nostri et vestri. Utilitas quippe nostra vestra est, et utilitas vestra nostra est, quia si vos bonæ oves estis, nos orationibus et beneficiis vestris sustentatis. Damnum quoque nostrum vestrum est, quoniam si (quod absit!) ab officio boni pastoris et vita exorbitamus, vos exorbitare facimus. Vestrum quoque damnum nostrum est quoniam, si (quod absit!) unus vestrum perit, inde timor et dolor nobis accrescit. Certe, propter peccata populi, sinit Deus regnare hypocritam, ut apparet in Saule. Et propter peccata principum vel sacerdotum, venit persecutio super populum, quod apparet in filiis Heli, et in David. Quoniam igitur sic nos pastores et vos sub-

diti, conjuncti sumus, nos ad invicem diligamus, vos nostra, et nos vestra onera portemus; vos nostri, et nos vestri, in orationibus, oblationibus et eleemosynis memores simus, quatenus sicut simul hic vivimus, sic simul in alia vita gloriemur. Tertio, Dominus ostendit quomodo ipse sit facilis audire eos qui sibi donari bonos pastores rogant, cum subdit : *Ite. Ecce ego mitto vos.* Hinc, fratres mei, constat quoniam si pia et instante oratione bonum pastorem postulaverimus, procul dubio repulsam non patiemur. Propterea, quando vacat sedes pastoralis, deberent sacerdotes ad ecclesias cum plebibus convenire, votis et suspiriis, jejuniis et orationibus, oblationibus et eleemosynis, a Domino bonum pastorem postulare. Sed, unde dolendum est, hodie in electionibus pastorum, unusquisque requirit non Dei voluntatem, sed suam temporalem commoditatem; non lucrum spirituale, sed temporale, et spretis idoneis personis, vel se, vel amicum gestit impudenter ingerere. Hinc iratus Dominus permittit hodie pontificari tyrannos et poctas non instructores sed destructores animarum.

Quarto, quales esse debeant qui ad prædicandum mittuntur, ostendit cum subdit: *Sicut agnos inter lupos.* Ac si aperte dicat: Si gaudetis de officio prædicationis, attendite quales esse debetis. Debetis enim esse quasi agni inter lupos, innocentes inter nocentes, patientes inter persecutores, mansueti inter sævientes, beneficiarii inter injuriantes. Pastor enim ecclesiasticus debet non inferre, sed inferentes tolerare, sævientes sua mansuetudine mitigare, injuriosos suis beneficiis superare, et peccatorum vulnera in aliis ipse afflictionibus vulneratus sanare. Quem etsi quandoque zelus rectitudinis erigit, ut contra subditos sæviat, furor ipse de amore fit, non de crudelitate. Sed multi hodie cum regimen suscipiunt, ad lacerandos subditos inardescunt, et quia charitatis viscera non habent, non patres, sed domini videri appetunt, et humilitatis locum in elationem dominationis mutant. Quos propheta reprehendit dicens : « Cum austeritate imperabatis, et est potentia (*Ezech.* xxxiv). » Hi audiant quod Deus mittit discipulos suos tanquam agnos inter lupos, hoc est ad passionem, non ad voluptatem, ad patientiam, non ad gloriam, ad humilitatem, non ad dominationem. Quinto, quam expediti esse debeant ostendit, cum subdit : *Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta.* Quod hic Lucas minus dicit, Matthæus supplet : « Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, neque peram, neque calceamenta in via (*Matth.* x). » Tanta prædicatori debet in Deo esse fiducia, ut præsentis vitæ sumptus, etsi non provideat, tamen non defuturos sibi certissime sciat, ne, dum mens ejus occupatur ad temporalia, minus aliis provideat æterna. Duas quoque tunicas habere prohibetur, ne dum in aliis ipse superfluitatem reprehendit, ea in ipso reprehendi possit; calceamenta quoque, etsi videntur necessaria, ei prohibentur, ut qui in aliis A resecat superflua, in se quantumcunque potest restringat etiam ea quæ videntur ei necessaria. Mystice vero pecunia in sacco clausa, est sapientia occulta. Sed sapientia abscondita, et thesaurus absconditus, quæ utilitas in utrisque? Prædicator ergo pecuniam in sacco ferre prohibetur, quia qui talentum verbi occultat, reprobatur. Scriptum est enim : « Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis (*Prov.* xi). » Prohibetur quoque ferre peram, id est onus sæcularium negotiorum, ne si collum mentis ejus opprimat, ad cœlestia aliis prædicanda non assurgat. Hinc Paulus : « Nemo, inquit, militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus. (*II Tim.* ii). » Prohibetur et duas tunicas, id est, duplicitatem habere. Simplex enim esse debet qui simplicitatem B debet aliis prædicare. Unde dicitur : « Væ homini terram ingredienti duabus viis (*Eccli.* ii). » Prohibetur etiam calceamentis, id est pellibus mortuorum animalium pedes suos munire, id est exemplis mortuorum operum opera sua mala defendere, ut faciunt quidam qui pravitatibus aliorum suam tuentur pravitatem; debet autem, juxta Marcum, uti sandaliis sive soleis (*Marc.* vi), ut scilicet pes neque sit tectus, neque ad terram nudus, quatenus affectus ejus terrenis non hæreat, sed nudus cœlestia suscipiat. Sexto, quantum debeant ad prædicandum esse festini, ostendit cum subdit: *Et neminem per viam salutaveritis.* Similia dicit Eliseus in libro Regum, mittens festinanter Giezi cum baculo suo C ad filium Sunamitidis suscitandum : « Si occurrerit tibi homo, inquit, non salutes eum, et si salutaverit te quispiam, non respondeas ei (*IV Reg.* iv). » Ac si aperte dicat : Nullius obvii detineris confabulatione. Et quam, fratres mei, cæteras vanas occupationes debet vitare, qui etiam prohibetur in via salutare! Mystice, omnis qui in via salutat ex occasione salutat itineris, non ex studio exoptandæ ejusdem salutis. Prohibetur ergo prædicator in via salutare, id est, ex occasione alicujus temporalis intentionis salutis verbum prædicare. Quod prædicandum est ex sola Dei et proximi charitate. Septimo, quid prædicare debeant, ostendit cum subdit: *In quamcunque domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui.* Pax quippe præcipue cha- D ritatis non solum optanda, sed etiam prædicanda et offerenda est. Pax quippe tota evangelica prædicationis materia est. Propter hoc enim misit Deus Pater Filium suum mediatorem in mundum, ut sanguine suo hominem Deo, et Deum homini, reconciliaret, ut Judæum et gentilem in se angularem lapidem conjungeret, ut mutuam charitatem prædicaret, ut rebellionem carnis et spiritus sedandam esse demonstraret. Propterea angeli in nativitate Christi pacem annuntiant dicentes : « Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis! » (*Luc.* ii.) Et ipse Christus postquam cœlestia et terrena pacificavit sanguine suo, stans in medio discipulorum ait : « Pax vobis! » (*Joan.* xx.) Hæc pax, fratres mei, præcipue optanda, prædican-

da, et offerenda est; hujus enim pacis omnes nos prædicatores legati sumus. Unde Paulus : « Pro Christo, inquit, legatione fungimur, tanquam Deo vos exhortante per nos. Obsecro vos, reconciliamini Deo (*II Cor.* v). » Deum, fratres mei, peccando exacerbaveramus, et tamen ipse prior ad nos nuntios pacis mittit, pacem vestram quærit, dans nobis exemplum, ut quando aliquis nos offenderit, non exspectemus eum, sed ipsi eum primi petamus, et pacem ei offeramus, quatenus de acquisitione ejus animæ præmium mercamur.

Octavo, demonstrat qua utilitate pax offeratur, cum subdit : *Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super eum pax vestra. Sin autem, ad vos revertetur.* Sane sive prædicatio, sive oratio, sive aliquod quodcunque bonum, non potest esse irremuneratum : quoniam aut prodest et illi qui facit, et illi cui fit; aut si illi cui fit non prodest, illi qui facit non potest non prodesse. Unde et Psalmista : « Et oratio, inquit, mea in sinu meo convertetur (*Psal.* XXXIV). » Propterea, fratres, nunquam a bono cessandum est, quia cuicunque fiat, si opus et intentio bona est, sine fructu esse non potest. Nono, ubi debeant manere ostendit, cum subdit : *In eadem autem domo manete*, subaudit, in qua pax vestra recepta est. Nec est, ut in sequentibus demonstratur, de domo in domum vaga facilitate demigrandum. Propterea, juxta alium evangelistam, præcipiuntur intrantes civitatem inquirere quis in ea dignus sit (*Matth.* x), ne forte coacti postea hospitium permutare redargui possint aut leves esse, aut non bene elegisse; ab ea enim domo in qua prædicator hospitatur, debet profectus prædicationis inchoare, ut testimonium bonum habeat ab iis quibuscum conversatur. Nam quomodo extraneos poterit convertere, qui illos cum quibus quotidie conversatur, convertere nequit? Aut quomodo ab exterioribus diligetur, qui a suis domesticis non diligitur? Decimo vero et ultimo loco, prædicatores, quos necessaria ferre prohibuerat, unde ea sumere debeant ostendit, cum subdit : *Edentes et bibentes quæ apud illos sunt.* Debent enim prædicatores ab eis pasci corporaliter, quos pascunt spiritualiter. Unde Paulus : « Si vobis, inquit, spiritualia seminavimus, magnum est si vestra carnalia metamus? (*I Cor.* IX.) » *Edentes*, inquit, *et bibentes quæ apud illos sunt.* Ac si aperte dicat : Ab illis quibus prædicatis, potestis juste necessaria sumere, sed illis quæ apud eos sunt debetis contenti esse. Quod aperte contra illos est qui hospites suos vel petendo deliciosiora gravant, vel asperiora et duriora fatigant. Sicut enim vitium est majores divitias quam domi habeantur flagitare, ita et vitium est asperiores cibos quam qui domi reperiantur, postulare, cum parce appositis utendo, possit quis religioni suæ satisfacere. Quare autem debeant edere et bibere quæ apud illos sunt, ostendit cum subjungit : *Dignus est enim operarius mercede sua.* Porro impria stipendium mercedem vocat. Aliud est enim stipendium, aliud merces. Stipendium est expensa quæ datur militantibus, per quam vel propter quam militatur. Merces vero est corona sempiterna. Non enim propter stipendia temporalia debet prædicare, sed propter mercedem sempiternam. Qui enim vel propter temporalia stipendia, vel propter gloriam, vel propter aliquam aliam causam temporalem prædicat, ab æterna mercede se privat. Debemus ergo non evangelizare ut manducemus, sed potius manducare ut evangelizemus. Evangelizare vero, ut vitam æternam consequamur. Sed quid, nos miseri pastores, quid nos dicere possumus, qui stipendia capimus, et tamen operari nolumus? Stipendium prædicatoris sumimus, et non prædicamus. Ex oblationibus fidelium et redemptionibus peccatorum vivimus, et contra eadem peccata, nec prædicatione, nec oratione, ut dignum est, aliquid facimus. Pensemus, fratres, semper quod scriptum est : « Peccata populi mei comedunt (*Ose.* IV). » Cum enim oblationes pro peccatis factas comedimus, et tacemus, vel forte (quod gravius est) palpamus et fovemus, profecto peccata populi comedimus, id est ea nostra facimus. Itaque, fratres mei, pigritiam nostram expergiscamus, et quod dicimur, pastores esse studeamus. Sanctitatem quam prædicamus habere desudemus, onera sæcularium negotiorum abjiciamus, paucis contenti simus, exemplo et verbo prædicationi insistamus, lucris animarum incessanter intendamus, oves nobis commissas nobiscum ad Deum trahere satagamus, quatenus pro illis et cum illis a summo Pastore æternæ viriditatis pascua consequamur, ipso largiente qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum.

Vita S. Lucæ evangelistæ per D. Isidorum scripta (15).

Lucas evangelista, et apostolicæ conscriptor historiæ, natione Syrus, arte medicus, Græco eloquio eruditus, quem plerique tradunt fuisse proselytum, et litteras Hebræas ignorasse. Hic fuit Pauli discipulus, et individuus peregrinationis ejus comes. Quique ab ineunte pueritia castissimus fuit, et discipulus apostolorum effectus, evangelicæ prædicationis opus exercuit. Obiit autem septuagesimo et quarto vitæ suæ anno, sepultusque est in Bithynia. Cujus quidem ossa, regnante Constantio, Constantinopolim sunt translata.

XLI.

IN FESTO OMNIUM SANCTORUM.

Ecce ego Joannes vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi (*Apoc.* VII), etc. Hæc visio, fratres mei, quam Joannes evangelista se vidisse testatur, de Christo intelligitur. Sunt autem hujus lectionis quatuor partes. Primo enim, Christum per circumlocutionem designat. Secundo, quantam potestatem habeat super adversarias potestates demonstrat. Tertio, quam potenter suos salvet, declarat. Quarto, quanta laus inde sequatur, manifestat. Primo igitur Christum per circumlocutionem designat cum di-

(15) In lib. De Patribus Novi Testamenti.

cit : *Ecce ego vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi.* Ex tribus Christum commendat, ex officio, ex natura, ex virtute. Ex officio, in eo quod vocat eum angelum. Ipse est enim angelus non qualiscunque, sed « magni consilii angelus (*Isa.* IX), » qui missus a Patre veniens, ut ait Apostolus, « evangelizavit pacem et illis qui fuerant longe, et illis qui prope (*Ephes.* II). » Ex virtute eum commendat, cum ait : *Ascendentem ab ortu solis*, subaudi, virtute propria, non aliena. Unde Apostolus : « Qui descendit ipse est qui ascendit supra omnes cœlos, ut adimpleret omnia (*Ephes.* IV) ; » et Psalmista : « Psallite, inquit, Domino qui ascendit super cœlos cœlorum ad orientem (*Psal.* LXVII). » Porro Christus qui se humiliavit, dicitur ascendisse ab ortu solis. Dicitur autem diabolus qui superbivit, ascendisse voluisse ad aquilonem, quoniam qui se humiliant, ad regnum claritatis ascendunt, et qui superbiunt, præcipitantur in regionem frigoris et tenebrarum. A natura eum commendat, cum subdit : *Habentem signum Dei vivi*, id est divinam auctoritatem et potestatem, qua quasi quodam signo se per omnia demonstrat Deo Patri coæqualem. Quidam tamen hic intelligunt per signum, crucem qua Deus suos signat. Sequitur pars secunda, in qua demonstratur quantam potestatem Christus habeat super adversarias potestates, cum dicitur : *Et exclamavit voce magna quatuor angelis, quibus datum est nocere terræ et mari.* Porro clamare Dei, est facere : voce igitur magna clamavit Christus, quando magno et efficaci imperio dæmones refrenavit. Quatuor vero angeli, quibus præcipue datum laborantibus in terra et mari nocere, sunt spiritus luxuriæ, spiritus superbiæ, spiritus gastrimargiæ, spiritus avaritiæ. Unde Joel : « Residuum, inquit, erucæ comedit locusta, residuum locustæ comedit bruchus, residuum bruchi comedit ærugo (*Joel.* I). » Sane per erucam, quæ ex oleribus nascitur et foliis, et ea consumit, significatur luxuria, quæ ex carne nascitur, et eam consumit. Per locustam vero, quæ in altum salit, et cito deponitur, significatur superbia ; per bruchum, qui est fetus locustæ, antequam alas habeat, qui semper in imo jacens loco, herbam penitus corrodit, notatur gastrimargia. Per rubiginem vero, quæ metalla sequitur, avaritia designatur. Multos quippe consumit luxuria. Et quos non consumit luxuria, tumefacit superbia. Et quos ista non superant, superat gulositas. Quos vero nullum istorum vincit, vincit avaritia. Contra hæc quatuor vitia nos monet Joannes dicens : « Charissimi, nolite diligere mundum, nec ea quæ in mundo sunt. Omnium quidquid est in mundo, est aut concupiscentia oculorum, aut concupiscentia carnis, aut superbia vitæ quæ non est ex Deo Patre (*I Joan.* II). » Per concupiscentiam carnis, gulositatem et luxuriam; per concupiscentiam oculorum, avaritiam designat.

Horum igitur quatuor vitiorum species refrenat Dominus, ne suis electis obsint, dicens : *Nolite nocere terræ et mari neque arboribus.* Constat quod quidam dæmones præcipue nocent in terra, quidam in aquis, quidam in nemoribus, vel per terram, intellige deditos terrenis : per mare, instabiles et per diversa vitia fluentes ; per arbores, terrenitatem excedentes et fructificantes. *Quoadusque*, inquit, *signemus servos Dei nostri in frontibus eorum.* Hinc datur intelligi quoniam propter electos, qui inter reprobos in hoc mundo habitant, prohibentur aliquando dæmones persecutionem exercere in reprobos, ne forte eradicantes zizania, eradicent simul et triticum (*Matth.* XIII), usquequo electi muniantur, et confirmentur, vel ut Lot, de medio tollantur. Est autem hæc pars tertia, in qua ostenditur quam potens sit Christus suos custodire inter malos et salvare. *Signemus*, inquit, id est discernamus, muniamus et confirmemus, ego interius, et mei ministri exterius. Ego interius, fide crucis, et etiam ministri mei exterius, signo crucis ; ego interius, oleo invisibili, et mei exterius, oleo visibili. Fide enim crucis et oleo gratiæ spiritualis, Christus interius suos a non suis discernit, contra persecutiones munit, in bono confirmat et constantes facit. Ministri vero Christi. eos visibili cruce et oleo visibili exterius signantes, eos interius discerni, muniri et confirmari demonstrant. *In frontibus*, inquit, *eorum*. Porro puer quando catechizatur, signatur oleo in modum crucis in pectore, ut fidem Christi habeat in corde ; signatur inter scapulas, ut onus solius Christi portet ; signatur in vertice, ut rationem, quæ est judex hominis, conservet. Quod bene significatur per hoc quod de sanguine agni liniebatur uterque postis et superliminare domus, in qua agnus comedebatur. In confirmatione vero fit unctio in modum crucis in fronte, quæ est sedes pudoris et pars corporis magis eminens, ut fidem Christi non erubescat in tribulatione, sed potius confiteatur et prædicet aperte. Quod bene significatur, per hoc quod Dominus præcepit in Ezechiele signari litteram Thau in frontibus dolentium et gementium de iniquitatibus aliorum, ut sic discernerentur et præmunirentur, nec cum peccatoribus perderentur. *Et audivi*, inquit, *numerum signatorum, centum quadraginta quatuor millia signati ex tribu filiorum Israel.* Cum juxta litteram videatur per hunc numerum electos de Judæis significare, et per turbam innumerabilem, quam subjungit, electos de gentibus. Sed quia super hoc incerti sumus, et fere totus iste liber ænigmaticus est, ad mysticum referamus, ut intelligamus per hunc numerum non quot, sed quales sint signati ex omni tribu filiorum Israel, id est ex omnibus gentibus fidem Jacob imitantibus. Per centum igitur quadraginta quatuor millia, omnes electi de quatuor mundi partibus significantur. Per quadraginta enim accipiuntur pœnitentes, per centum, perfecti, per millia, perfectiores, per quatuor, quatuor partes mundi. *Ex tribu*, inquit, *Juda duodecim millia signati.* Per Judam, qui *confitens* interpretatur, confitentes significantur. Quorum duodecim, id est ter quatuor sunt signati, id est omnes de quatuor partibus mun-

di, in confessione sanctæ Trinitatis perfecti, sunt Deo signati et electi, et sic de cæteris intelligendum est. Significantur autem per has duodecim tribus, duodecim virtutes. Quas qui sequuntur. salvantur. Per Judam, confitentes accipiuntur, quibus sola confessio sufficit, cum non habent tempus operandi, ut latroni in cruce confitenti. Et quia habenti tempus operandi sola confessio non sufficit, sequitur Ruben, qui *videns filium* interpretatur, per quem significantur illi qui ad bene operandum sunt reservati, qui videbunt fructum manuum suarum in æternum. Et quoniam quidam, bene operantes, minus providi sunt tentationum, sequitur Gad, qui interpretatur *accinctus*, per quem accipiuntur illi qui contra tentationes se præparant et accingunt, juxta illud : « Fili, accedens ad servitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem (*Eccli.* II). » Et quia quidam etiam post longam luctam succumbunt, sequitur Aser, qui interpretatur *beatus*, per quem significantur illi quibus datum est feliciter contra tentationes pugnare, et tentationes in profectum provenire, juxta illud : « Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ (*Jac.* I). » Et quia patientiam debet comitari charitas, sequitur Nephthalim, qui interpretatur *latitudo*, per quem significantur illi qui ex latitudine charitatis suæ etiam persecutoribus suis largiuntur. Et quoniam quidam, quamvis exteriora sua persecutoribus suis largiantur, tamen injurias in corde retinent, sequitur Manasses, qui interpretatur *obliviosus*, per quem illi significantur qui injuriarum immemores sunt. Et quoniam quidam de prædictarum virtutum consecutione nimis hilarescunt, sequitur Simeon, qui interpretatur *tristitiæ exauditio*, per quem significantur illi qui, ne virtutibus suis nimis hilarescant, semper cor suum ad considerationem peccatorum præteritorum et miseriam hujus mundi convertunt, ut inde contristentur et humilientur, juxta illud Sapientiæ Salomonis : « Cor sapientis in tristitia, et cor stulti in lætitia (*Eccles.* VII). » Et quia septem præcedentes virtutes tenemur ex præcepto adimplere, sequitur Levi, qui interpretatur *aditus*, per quem illi significantur qui non solum præcepta, sed etiam consilia et non injuncta faciunt. Et quoniam tales inter labores mundanæ miseriæ ingemiscunt, exspectantes redemptionem corporis sui, sequitur Issachar, qui interpretatur *merces*, per quem significantur illi quos tædet hic vivere, cupientes mori et esse cum Christo. Et quoniam vita talium minoribus necessaria est, sequitur Zabulon, qui interpretatur *habitaculum fortitudinis*, per quem significantur illi qui pro necessitate fratrum laborem non recusantes, de Maria ad Martham descendunt. Et quoniam ex hoc provenit augmentum et profectus Ecclesiæ, sequitur Joseph, qui interpretatur *augmentum*, per quem illi significantur qui, per doctrinam suam, Ecclesiam numero fidelium augmentant. Et quoniam tot et tantas virtutes solet ad extremum elatio impugnare, sequitur Benjamin, qui *filius dexteræ* interpretatur, per quem illi significantur qui inter magnas virtutes suas humiles semper existunt, nihil a se, sed a benedictione divinæ dexteræ omnia se habere reputantes, et quidquid boni habent ei attribuentes. Proficiunt autem istæ virtutes ascendendo gradatim ab imo, id est a sola confessione ad summam virtutem, quæ est humilitatem in summo virtutum tenere. Has virtutes, fratres charissimi, habere studeamus, si de numero signatorum esse desideramus.

Enumeratis igitur sub figura virtutibus signatorum, agit Joannes de ipsis signatis subdens : *Post hæc vidi turbam magnam*. Vocat autem universitatem turbam, propter sui multitudinem et incomprehensibilitatem. Porro de hac turba dicit septem : videlicet, quanta esset, unde venisset, quomodo vel ubi se haberet, quem conspiceret, quo vestita esset, quid in manibus haberet, quid diceret. Quanta esset ostendit cum subdit : *Quam dinumerare nemo poterat*. Juxta quos Dominus dixerat Abrahæ : « Multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli et arenam maris (*Gen.* XXII et XXVI) ; » electos enim ille solus potest numerare, qui stellas cœli et arenam maris potest numerare. Et hoc contra eos qui dicunt : Quis poterit salvus esse? Unde venissent ostendit, cum subdit : *Ex omnibus gentibus, et tribubus, et populis, et linguis*. Et hoc contra illos, qui putant tantum in Latina vel in Græca lingua catholicos esse. Ut enim Petrus ait : « In omni gente quæ timet Deum et operatur justitiam, acceptus est illi (*Act.* X). » Et Paulus : « Unde est, inquit, masculus aut femina, Judæus et gentilis, circumcisio et præputium, servus et liber? » (*Gal.* III.) « sed omnia in omnibus Christus (*Col.* III), » id est, nulla diversitas apud Deum præjudicat, scilicet neque sexuum, neque nationum, neque observantiarum, neque linguarum, neque conditionum, sed solus Christus est omnia in omnibus. Nemini enim nocet vel feritas gentis suæ, vel malitia tribus suæ, vel vitium populi sui, vel barbaries linguæ suæ, si tantum Christus vita et moribus et fide teneatur. Quomodo vero se habeant ostendit cum subdit : *Stantes ante thronum*, id est assistentes Deo judicanti et regnanti. Quia enim in mundo semper astiterant Christo in mentibus suis judicato et patienti, illo digni sunt, ut in cœlo assistant judicanti et regnanti. Quem conspicerent ostendit cum subdit : *In conspectu Agni*. In quem desiderant angeli conspicere. Illum enim in gloria sua videre est beate vivere. Quod illi soli merentur, qui in eum direxerunt semper in hac vita oculos intentionis suæ, juxta illud : « Oculi sapientis in capite ejus (*Eccle.* II). » Quo vestiti essent ostendit cum subdit : *Amicti stolis albis*, id est vestiti corpus et animam candore immortalitatis. Quod illi merentur qui stolas suas, in baptismo sanguinis Christi dealbatas, immaculatas custodierunt, vel maculatas lacrymis pœnitentiæ purgaverunt. Quid manibus ferrent ostendit cum subdit : *Et palmæ in manibus eorum*, id est victoriales et immarcessibiles mercedes in operibus illorum.

Quod illi merentur qui in hac vita otiosi non fuerint, sed pro Christo infatigabiliter laboraverint. Quid docerent ostendit cum subdit : *Et clamabunt voce magna*. Est autem hæc pars quarta, in qua ostenditur Salvatorem quanta laus sequatur. Illi enim qui salvati sunt, sicut in hac vita, imo magis in illa æterna vita laudibus magnæ devotionis Salvatorem suum semper benedicunt, juxta illud : « Beati qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te (*Psal.* LXXXIII), » dicentes : *Salus Deo nostro sedenti super thronum et Agno*. Ac si aperte dicant : Quidquid salutis consecuti sumus, vel in peccatorum remissione, vel in bona operatione, vel in glorificatione, nihil meritis nostris, sed gratiæ Dei Patris et Filii ejus attribuendum est. Quod canticum cantare ante thronum Dei, illi soli merentur qui, quidquid boni habuerint, non sibi sed Deo attribuere didicerint; hæc est enim laus quæ magis divinam delectat majestatem. Ad quam laudem ut magis nos invitet, ostendit illam omnes angelos approbare et confirmare. Quorum attestationi ut magis acquiescamus, innuit prius ipsos angelos esse protectores et exemplares nostros. Eos protectores nostros esse ostendit, cum dicit : *Et omnes angeli stabant in circuitu throni*, id est Ecclesiæ, in qua Deus sedet, juxta illud : « Immittet angelus Dei in circuitu timentium eum, et eripiet eos (*Psal.* XXXIII). » Et non solum in circuitu throni, sed etiam in circuitu *seniorum et quatuor animalium*, id est prædicatorum Veteris et Novi Testamenti. Seniores enim et quatuor animalia sunt in circuitu throni, sed angeli sunt in circuitu et seniorum et quatuor animalium et throni, quoniam prædicatores circumeunt vigilando Ecclesiam, ipsos vero prædicatores et ipsam simul Ecclesiam circumeunt angeli et custodiunt. Eos vero exemplares nostros esse ostendit, cum eos humiliare in facies suas et Dominum adorare ostendit. Et hoc *in conspectu* throni, id est Ecclesiæ, quatenus considerans Ecclesia ipsos angelos, qui nunquam peccaverunt, se tamen humiliare, et suam ex se infirmitatem attendere, discat et ipsa quæ peccavit multo magis se humiliare, suam infirmitatem cognoscere, et Deo auctori quidquid boni habet attribuere. *Et adoraverunt*, inquit, *dicentes : Amen*. Quasi homines bene facitis, quia salutem vestram non vobis, sed Deo attribuitis, quia non solum salus, sed etiam omnis *benedictio*, id est donum quod est benedicendum, *et claritas*, sive exterior sive interior, *et sapientia*, qua mala vitamus et bona eligimus, *et gratiarum actio* de collatis bonis, *honor*, sive temporalis sive æternus, *et virtus* interior, *et fortitudo* exterior, omnia hæc sunt Dei, ita ad Deum debent referri, qui hæc in manu habet, cui vult præbet, cui est honor et gloria per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XLII.

IN FESTO OMNIUM SANCTORUM.

Videns Jesus turbas, ascendit in montem (*Matth.* V). Et rel. Hanc sancti Evangelii lectionem, fratres charissimi, toto corde audire et retinere debemus, quoniam in ea demonstratur nobis doctrina, sine qua non potest haberi salus. Sunt autem hujus lectionis partes duæ. Primo enim, instruit nos Dominus, exemplo sui; secundo, doctrina verbi. Porro exemplo sui nos instruit, cum videns turbas, ascendit in montem et ibi sedens discipulos erudivit, monens nos universaliter, ut si eum sequi volumus, non cum turbis in imo remaneamus, sed tumultum strepitumque mundi et ima vitiorum fugientes, ad altitudinem virtutum ascendamus, et in ipsa virtutum altitudine sedeamus, id est non elate, sed humiliter nos habeamus, et condescendendo minoribus nos coæquemus, quatenus sic eos ad nos accedentes docere et Deo lucrari valeamus. Specialiter vero nos prædicatores instruit, ut cæteris prædicaturi, primo altitudinem vitæ et doctrinæ conscendamus, juxta illud Isaiæ : « Super montem excelsum ascende, tu qui evangelizas Sion; exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Jerusalem (*Isa.* XL). » In ipsa quoque vitæ et doctrinæ celsitudine sedeamus, cum per vocationem, tum etiam per condescensionem. Per vocationem, quia magistrorum est non discurrere, sed sedere, non se negotiis sæcularibus implicare. Unde et in Gestis pontificalibus legitur : « Tot et tot annis sedit ille, vel ille episcopus. » Sane sedentis pars inferior recumbit quæ manet quieta; pars vero superior erigitur, et manet directa. Spiritualis quoque magistri pars inferior, id est sensualitas, debet a sæculari decursione et implicatione quiescere, et pars superior, id est ratio, ad prædicanda cœlestia debet assurgere. Per condescensionem, quia spiritualis magistri est, sicut infirmitati, sic et capacitati subditorum condescendere, quatenus non minus alta, nec importabilia primo eos prædicet, sed juxta capacitatem illorum eis distillet, juxta quod Dominus in Evangelio discipulis suis dicit : « Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo (*Joan.* XVI). » Quatenus non ingravet nec deterreat auditores, ut quidam faciunt, sed eis condescendendo, eos ad se trahat. Debet quoque os suum aperire, id est clausum et obscurum verbum aperire et doctrinaliter erudire. Quasi enim clauso ore docet, qui intelligibiliter non docet. Sed doctor ecclesiasticus, ut legitur in Esdra, debet distincte loqui et aperte ad intelligendum, ut videlicet non sibi soli, sed aliis loquatur. Quod contra quosdam est, qui ut se ostentent, obscuris verbis et inusitatis loquuntur, similes illis qui magis appetebant olim linguis loqui quam interpretari, quos Paulus reprehendit dicens : « Nisi manifestum sermonem dederitis, quomodo scietur id quod dicitur? » (*I Cor.* XIV.) Et post pauca : « In Ecclesia volo magis quinque verba meo sensu loqui, ut vos instruam, quam decem millia verborum in lingua (*ibid.*). »

Sequitur pars secunda, in qua Dominus instruit nos verbi doctrina, hortans nos ad octo virtutes æternæ beatitudinis consecutrices. Quarum prima est paupertas voluntaria. Ad hanc nos invitat, cum

dicit : *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Quæ utique doctrina mundanæ sapientiæ est contraria. Mundus enim putat pauperes esse miseros, et divites esse beatos, juxta illud : « Quorum filii sicut novellæ plantationes in juventute sua, filiæ eorum compositæ, circumornatæ ut similitudo templi ; promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud, oves eorum fetosæ, abundantes in egressibus suis. Non est ruina maceriæ neque transitus, neque clamor in plateis eorum. Beatum dixerunt populum cui hæc sunt (*Psal.* CXLIII). » Sed econtra Dominus sentiens, hic dicit : *Beati pauperes spiritu*, id est voluntate. Voluntaria enim paupertas (si propter Deum fiat) virtus est. Quæ a prophetis frugalitas appellata est. Porro quatuor sunt species paupertatis. Alii quippe sunt pauperes rebus, et non spiritu ; alii, spiritu, et non rebus ; alii, et spiritu et rebus ; alii, spiritu et mediocribus rebus. Sane pauper rebus et non spiritu est, qui cum non habeat mundanas divitias, eas tamen ardet et desiderat. Sed quia pauper est, putat se esse miserum et Deo exosum. Divites vero putat esse fortunatos. Propterea furatur, rapit, decipit, mentitur, perjurat, occidit. Qui tanto pejor et damnabilior efficitur, quanto de flagello paupertatis non emendatur. De hujusmodi dicit Dominus per prophetam : « Curavimus Babylonem, et non est sanata (*Jer.* LI). » Quasi diceret : Fecimus quod ad correctionem ejus potuit sufficere, sed tamen ipsa perdurat in sua iniquitate. Pauper vero spiritu et non rebus est, qui cum divitias habeat, eas contemnit, et dum est inter opes, sentit se dispensatorem, non dominum. Pauperibus est largus, sibi vero parcus. Illas vero credit solas esse divitias quæ dominum suum non relinquunt, ut fidem, spem et charitatem, et cæteras virtutes quæ hominem sanctificant simul et beatificant. Qui tanto major est et mirabilior, quanto majoribus opibus circumdatus. Vitiis earum non tenetur, non enervatur, non inflatur, non sollicitatur. Opes ei, etsi arrident, non tamen irrident. Talis pauper erat Abraham, talis erat pauper David, qui positus inter divitias sæculares dicit : « Ego sum pauper et dolens (*Psal.* LXVIII). » Talis pauper erat Job, qui dicit se de divitiis suis gaudia non habuisse (*Job* XXXI). Est autem hæc pauperies fortium virorum, qui in divitiarum mollitie norunt fortiter continere se. Pauper vero et spiritu et rebus est, qui non solum mandata, sed etiam consilia secutus, vendit omnia quæ habet et dat pauperibus, et nudus nudum Christum sequitur. Talis pauper fuit Elias propheta, talis Joannes Baptista, tales pauperes fuerunt apostoli et eremitæ. Est autem hæc paupertas tantum perfectorum virorum, qui sunt in fide fortes, in vita continentes. in duris patientes. Qui certissime norunt nulla sibi debere, Deo sibi necessaria providente. Pauper vero spiritu et re mediocriter est, qui cum divitias tanquam vanas contemnat, tamen non vult eas omnino relinquere, timens ne forte egens fieret, mendax, fur, raptor atque dolosus. Rursus nec vult magnas possidere divitias, timens ne forte divitiæ eum aut effeminarent, aut inflarent, aut nimis sollicitum, aut securum eum facerent. Propterea mediocriter vult necessaria possidere, orans Dominum cum Salomone : « Domine, divitias et paupertates ne dederis mihi, sed tanquam victui meo tribue necessaria (*Prov.* XXX). » Est autem hæc paupertas imperfectorum, qui non habent tantum virtutis, ut possint dicere cum Paulo : « Scio et abundare et penuriam pati (*Phil.* IV). » Qui enim nec solvitur prosperis, nec frangitur adversis, scit abundare et penuriam pati. Vos itaque fratres, si non potestis omnia relinquere, nec potestis inter divitias continenter vivere, saltem necessaria sola retinete, superflua erogate, et estote pauperes et humiles mente. Solis enim contemptoribus terrenarum divitiarum promittuntur divitiæ regni cœlorum. Non est enim cœlestium divitiarum amator, terrenarum. Secunda virtus est mititudo, sive mansuetudo. Ad hanc nos invitat Dominus cum subdit : *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Est autem mititudo virtus mentis, iræ, furoris, impatientiæ, et totius asperitatis mitigatrix. Est etenim iræ contraria, et sicut iracundus homines a se repellit, ita mitis eos ad se attrahit. Mititudinis termini sunt asperitas et mollities. Tunc enim, fratres mei, virtutes mititudinis recte tenemus, cum nec per asperitatem uti quidam faciunt, nostros fugamus, nec per mollitiem, ut Heli, eos corrumpimus. Cum enim rigor et mititudo virtutes collaterales sint, utraque pro causa, pro tempore, pro persona est exercenda. Contra contumaces quippe debemus esse rigidi, erga vero simplices et rudes debemus esse mites. Sed et in omnibus debet semper comitari rigor mititudinem, et mititudo rigorem, ut videlicet et semper habeamus, et mititudinem rigidam et rigorem mitem. Alioquin, aut rigor incrudescet aut mititudo emollescet. Quanta vero virtus sit mititudo, ostendit Dominus, cum se dicit esse magistrum illius. « Discite, inquit, a me quia mitis sum et humilis corde (*Matth.* XI). » De hac virtute Moyses commendatur cum dicitur : « Erat autem Moyses mitissimus omnium hominum (*Num.* XII). » De hac commendatur et David cum dicitur : « Memento, Domine, David, et omnis mansuetudinis ejus (*Psal.* CXXXI). » Discamus ergo, fratres mei, esse mites et mansueti, quoniam soli tales possidebunt terram. Porro congrue possessio terræ mitibus promittitur, quoniam soli illi qui sunt mites moribus, ut Moyses et David, possunt possidere vel terram viventium vel terram mortuorum. Immites namque nec se nec alios possunt possidere.

Tertia virtus est tristitia sive luctus. Ad hanc nos invitat Dominus, cum subdit : *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Risum, fratres mei, nulla Scriptura commendat, sed potius vituperat. Salomon enim dicit : « Risum deputavi errorem, et gaudio dixi : Quid frustra deciperis? (*Eccle.* II.) » et alibi : « Risus dolore miscebitur, et extrema gaudii

luctus occupat (*Prov.* XIV). » Et alibi : In ore stulti semper risus. Et Dominus in Evangelio : « Væ vobis qui ridetis, quia plorabitis (*Luc.* VI). » Omnis enim risus nascitur aut ex vanitate, aut ex invidia, aut ex malitia mentis. Qui ridet de vanis, vanus est. Qui ridet de damnis alienis, invidus et malignus est. Qui ridet aliis lugentibus, crudelis est. Qui ridet inter seria stultus est. Qui cachinnatur, cæteris tacentibus, constat quia aliquid stultitiæ occurrit memoriæ ejus. Risus quoque multus hominem reddit onerosum et odibilem. Luctum vero commendat hic Dominus. Quinetiam ipse legitur flevisse, qui tamen nunquam legitur risisse. Cæterum non omnis luctus est laudabilis. Quidam enim lugent, quia lugenda facere non potuerunt, et mali sunt. Quidam lugent de damno rei temporalis, et avari sunt. Quidam lugent de corporis sui incommodo, et pusillanimes sunt. Quidam lugent super funeribus mortuorum, et humani sunt. Talis enim luctus, si sit modestus, reprehensibilis non est. Scriptum est enim : « Fili, in mortuum produc lacrymas quasi dira passus, incipe plorare (*Eccli.* XXXVIII). » Verum duo genera luctus præcipue commendat Scriptura sacra. Primus luctus est, quando aliquis luget pro suis vel aliorum peccatis. Secundus luctus est, quando aliquis perfectus plorat pro dilatione cœlestis patriæ. Primus luctus nascitur ex consideratione peccatorum perpetratorum, et ex timore gehennalium pœnarum eis debitarum. Secundus luctus similiter nascitur ex duobus, videlicet ex consideratione præsentis miseriæ et desiderio beatitudinis æternæ. Primus luctus si non excedat, bonus est, et secundus melior. De istis dicitur, *quoniam qui lugent consolabuntur*, in peccatorum dimissione et gaudii cœlestis adeptione, quando scilicet « absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum, et mors non erit amplius, neque luctus, neque dolor, quoniam priora transierunt (*Apoc.* VII), » etc. Quarta virtus est desiderium, ad quod nos invitat Dominus cum subdit : *Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur*. Porro universaliter justitia est, unicuique reddere quod suum est. Justitia vero hominis est, Deo reddere religionem, sibi munditiam, proximis dilectionem, parentibus honorem, filiis providentiam, majoribus obedientiam, subditis disciplinam, omnibus æquitatem. Justitia Dei est unicuique secundum quod meruit reddere. Neutra autem in hac vita perficietur, quoniam neque homo poterit in hac vita perfecte unicuique quod suum est reddere, neque Deus hic reddet plenarie unicuique quod meruit. Sed utraque justitia consummabitur in alia vita. Propterea convenienter ait : *Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam*, tanquam scilicet cibum, et potum animæ. Nos quoque, fratres mei, toto desiderio esuriamus et sitiamus justitiam, subaudi, facere et fieri desiderantes, scilicet ut nos possimus perfecte unicuique quod suum est reddere, et ut a Deo reddatur unicuique justo secundum quod meretur, ne scilicet diutius A patiatur bonitatem opprimi a malitia, justitiam ab injustitia, pietatem ab impietate, honestatem ab inhonestate. Qui enim hoc esuriunt in hac vita, sine dubio saturabuntur in alia vita, quando scilicet Deus et sanctos in justitia perficiet, et unicuique secundum quod meruit reddet. Tunc enim « non esurient neque sitient amplius, et non cadet super illos sol neque ullus æstus (*ibid.*). »

Quinta virtus est misericordia. Ad hanc nos invitat Dominus, cum subdit : *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur*. Sane misericordia est virtus miseriæ compatiens alienæ; hujus duo sunt effectus, dare et dimittere. Unde Dominus : « Date, et dabitur vobis. Dimittite, et dimittetur vobis (*Luc.* VI). » Hæc enim virtus se extendit B etiam usque ad inimicos. Unde Dominus : « Estote, inquit, misericordes, sicut et Pater vester cœlestis misericors est (*ibid.*), » — « qui solem suum facit oriri super bonos et malos, et pluit super justos et injustos (*Matth.* V). » Et Apostolus : « Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi, hoc enim faciens, congeres carbones super caput ejus (*Rom.* XII). » Hujus virtutis sunt termini duritia inhumana, et compassio indiscreta. Tunc enim, fratres mei, virtutem misericordiæ recte tenemus, quando nec inhumane duri sumus erga naturam proximi indigentis, nec indiscrete compatimur vitiis delinquentis. Cum enim misericordia et justitia virtuales sint, misericordia erga naturam, et justitia contra C vitium, exercenda est. Imo in omnibus habeamus et misericordiam justam, et justitiam misericordem; alias nec hæc vera misericordia, nec illa vera justitia, sed potius vitium est. Eleganter autem misericordibus consecutio misericordiæ promittitur, sicut et econtra judicium sine misericordia ei qui non facit misericordiam (*Jac.* II). Sexta virtus est munditia cordis. Ad hanc nos invitat Dominus, cum subdit : *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. Est autem perfecta cordis munditia, nullam turpem in se recipere cogitationem. Sed quis hoc in hac vita poterit? Nullus. Velimus enim nolimus, multoties turpiter cogitamus et delectamur. Sed si turpem cogitationem et delectationem in corde nascentem, statim non consentiendo, refrenamus, non ideo hic D munditiam amittere dicimur, quia scilicet nos turpiter cogitasse et delectatos fuisse reprehendimus et punimus. Possumus autem dicere cum Apostolo : « Si quod nolo hoc ago, non pecco ego, sed quod habitat in me peccatum (*Rom.* VII). » Est autem munditia cordis secundum statum præsentis vitæ, nulli turpitudini consentire. Qui autem sic mundi, quoniam nondum omnino mundi sunt, ideo dicitur de iis : Non quia jam vident Deum, sed quia videbunt in æterna vita, quando scilicet nihil de cætero poterunt turpiter cogitare. Nos ergo, fratres mei, si ibi eum videre volumus, hic purgare mentis oculum satagamus. Septima virtus est pax. Ad hanc nos invitat cum subdit : *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*. Est autem pax perfecta, perfectæ tran-

quillus mentis status, cunctis sibi ornate concordantibus. Sed cum caro hic concupiscat adversus spiritum, et spiritus adversus carnem (*Gal.* v), hæc pax non est viæ, sed patriæ. Juxta vero præsentem statum, dicitur pax tranquillus mentis status, cunctis sibi ornate concordantibus, vel saltem aliis ordinate cedentibus. Quando enim omnes motus in nobis concordant ordinate, vel sibi saltem ordinate cedunt, ut bonis mali, vel spiritualibus carnales, tunc pacem habemus nobiscum, carnem spiritui subdendo, et cum Deo, ei obediendo, et cum omnibus hominibus quantum in nobis, eorum bonum scilicet et volendo et quærendo. Qui autem sic modo sunt pacifici, filii Dei, non dixit jam vocantur, dum adhuc aliqua rebellio in eis est, sed vocabuntur in æterna vita, cum omni rebellione in eis sopita similes Deo efficientur. Nos ergo, fratres, quantum possumus, hic pacem in nobis ordinatam habeamus, quatenus ad illam pacem Dei, quæ exsuperat omnem sensum (*Phil.* IV), pertingere, et filii Dei vocari et esse mereamur.

Octava virtus est patientia. Ad hanc nos invitat Dominus cum subdit : *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Porro patientia est virtus, illatas sibi injurias propter Deum æquanimiter portans. Cum ergo dicitur : *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam*, subaudiendum est æquanimiter. Tria enim faciunt martyrem : innocentia, æquanimitas et causa. Innocentia, ut propter peccata pœnam non mereatur; æquanimitas, ut pœnam injuste illatam æquo et miti animo patiatur; causa, ut propter Deum patiatur. Idem enim est pati propter justitiam, quod propter Deum, cum Deus justitia sit. Si autem aliquis patiatur innocenter, sed non æquanimiter, martyris meritum non habet. Rursus et si patitur et innocenter et æquanimiter, sed non propter Deum, martyr non est. Sed si innocenter, et æquanimiter, et propter Deum patiatur, procul dubio martyr est. Sed cum dicitur, patiatur propter Dominum, subaudi pœnam illatam propter Deum, ut videlicet et pœna propter Deum inferatur, et propter Deum sustineatur, quatenus est et in inferente causa sit odium Christi, et in patiente causa sit amor Christi. Qui enim sic patiuntur, vero nomine martyres dicuntur. Sed tamen aliquando largiori nomine martyres vocamus, vel quando aliquis propter Deum patitur pœnas, non propter Deum, sed propter Deum inflictas ut sanctus Leodegarius, vel quando aliquis patitur sine aliqua Dei intentione, pœnas propter Deum inflictas, ut infantes qui sub Herode passi sunt. Quod dixerat Dominus de patientia, apertius exponit, cum subjungit : *Beati*, inquit, *estis, cum maledixerint vobis*, vel ut alia translatio habet, *cum vos oderint homines, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos mentientes propter me.* In tribus complectitur persecutionem. In odio, in factis, in verbis. In odio, cum ait, *maledixerint*, sive odio habuerint, quasi ex odio vobis in corde imprecaverint; *et persecuti vos fuerint*, scilicet damnificationibus, exsiliis et tormentis; in verbis, cum dicit, *et dixerint omne malum*, scilicet detrahendo, conviciendo et accusando. Addit, *mentientes*, ne glorietur is de quo vere maledicuntur. Addit etiam *propter me*, quoniam non pœna, sed causa martyrem facit. *Gaudete*, inquit, subaudi mente, *et exsultate* corpore, *quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.* Hæ virtutes, fratres charissimi, ita sibi sunt conjunctæ, quod gradatim proficimus ascendendo ad ultimam. Primum quippe mundanam considerantes miseriam incipimus mundum contemnere. Secundo, interiores passiones in nobis mitigare. Tertio, videntes, nos non posse eas hic omnino purgare lugemus. Et quarto æternitatem justitiæ in qua eas mitigare valeamus, esurimus; ad quam, quoniam non propter merita nostra, sed propter solam misericordiam pervenitur. Quinto discimus aliis misereri, ut Deus misereatur nobis.

Et quoniam misericordia sine munditia non sufficit, omnes cogitationum turpitudines a corde repellere studeamus. Quod, ut melius valeamus, septimo rebellionem carnis et spiritus in nobis pacificari, et cum omnibus hominibus pacem habere affectamus, et deinde perfectionem martyrii propter Deum sustinere æquanimiter valemus. Cum istis octo virtutibus unum beatitudinis præmium debeatur, tamen propter competentiam singulariter diversæ nominantur. In illa enim omnia invenient, in illa quippe et paupertas nostra æternas divitias inveniet, et nostra mititudo hæreditatem, et noster luctus consolationem, et nostra esuries refectionem, et nostra misericordia misericordiam, et nostra munditia Dei visionem, et nostra pax Dei similitudinem, et nostra patientia regni dominationem, largiente omnium sanctorum precibus Deo et Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum.

XLIII.

IN COMMEMORATIONE DEFUNCTORUM SERMO DE APOCALYPSI.

Audivi vocem de cœlo dicentem mihi : Scribe : Beati mortui qui in Domino moriuntur (*Apoc.* XIV), etc. Hoc scribit, fratres charissimi, Joannes apostolus et evangelista, qui virgo est electus a Domino, et virgo in ævum permansit; qui et recubuit in cœna super pectus Jesu, et cui virgini matrem Virginem commendavit. Cujus scriptis tanto magis fides adhibenda est, quanto ipse cœlestia secreta de ipsius Dominici pectoris fonte cæteris profundius accepit et scripsit. Hoc ergo scribit injunctum sibi esse ab angelo, imo per angelum a Spiritu sancto, quatenus de requie fidelium defunctorum in libro scribens intersereret, et ad nostram scilicet fidem et spem magis roborandam, quatenus de resurrectione et requie fidelium defunctorum certi essemus, et ideo mortem non timeremus, sed potius cum bonis operibus eam securius exspectaremus, et de morte amicorum nostrorum nequaquam, sicut quidam qui

spem non habent, contristaremur. Sic igitur beatus Joannes scribit quod a Spiritu sancto audierat dicens ita, quod beati sunt qui in Domino moriuntur. Et in quo sunt beati et quare. Primo ergo quoniam beati sunt, qui in Domino moriuntur, quid sit mori in Domino videamus. Porro in Domino mori est in fide et spe et charitate illius mori. Qui ergo habet fidem catholicam, et sperat salutem, et diligit salutis auctorem, si in iis tribus moritur, in Domino moritur. Qui vero uno istorum carens moritur, non in Domino,, sed in diabolo moritur. Primo itaque in Domino moriuntur, qui non solum in Domino, sed etiam pro Domino moriuntur, ut martyres. Secundo etiam in Domino moriuntur, qui, etsi non moriantur pro Domino, ut martyres, tamen cum Domino, et in Domino, id est, cum innocentia et sanctitate vitæ moriuntur, ut confessores. Tertio etiam, et illi in Domino moriuntur, qui, etsi in vita sua multum peccaverunt, tamen in confessione et peccatorum suorum emendatione moriuntur, ut vere pœnitentes. Quarto quoque nihilominus et illi in Domino moriuntur, qui tamen, etsi fidem et opera fidei per ætatem vel temporis angustiam habere non potuerunt, tamen cum sacramento fidei, hoc est cum baptismo, decedentes moriuntur, ut infantes et neophyti. Sed illi, qui per totam vitam suam in peccatis perdurantes in fine pœnitent, nunquid illi in Domino moriuntur? nescio. Scio tamen quod si vera sit in eis fides et pœnitentia, procul dubio in Domino moriuntur. Scriptum est enim: Pœnitentia, quantumcunque sera, non erit infructuosa. Sedet latro in cruce moriens, pœnitendo misericordiam consecutus est. Sed raro, fratres mei, hujusmodi negligentes in fine sunt vere pœnitentes. Exigentibus enim peccatis suis alius morte prævenitur, alius amittit loquelam, alius memoriam, alius desperat, alius sic induratur quod plus pœnitet eum temporalia reliquisse quam peccasse. Propterea, fratres mei, dum valemus, dum peccare possumus, peccata nostra dimittamus, et securi simus. Alioquin quando jam peccare non possumus, nos peccata nostra non dimittimus, sed peccata nostra nos dimittunt.

Sequitur pars secunda in qua demonstratur in quo illi qui in Domino moriuntur, sint beati, cum dicitur: *Amodo jam dicit Spiritus.* Haud dubium quin Spiritus sanctus, cuius dicere est facere *Amodo*, inquit, *jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis.* Amodo, id est a Christi resurrectione, sive a morte cujuslibet justi, post Christi resurrectionem defuncti. Nam, qui ante passionem et resurrectionem Christi moriebantur, in inferno detinebantur et laborabant, etsi non in alio, saltem in eo quod Dei visione carebant, *ut requiescant*, inquit, *a laboribus suis*, hæc præpositio *a* est remotiva et causalis. Et remotiva quidem est, quoniam fideles defuncti cessant ab omnibus laboribus, a laboribus necessitatis, a laboribus infirmitatis, a laboribus erroris, a laboribus pœnitentiæ, a laboribus justitiæ. A laboribus necessitatis, quando non oportet eos de cætero laborare, neque pro victu, neque pro vestitu, vel cæteris necessariis sollicitos esse. « Non enim esurient, neque sitient amplius et non cadet super illos sol neque ullus æstus (*Apoc.* VII). » A laboribus infirmitatis, quoniam neque morbo, neque senectute, neque aliquo incommodo, de cætero affligentur. « Absterget enim Deus, ut ait Joannes, omnem lacrymam ab oculis sanctorum, et mors non erit amplius, neque luctus, neque clamor, sed nec ullus dolor, quoniam priora transierunt (*ibid.*). » A laboribus erroris, quoniam de cætero nec ignorantia, nec excessus, nec aliqua inordinatio in eis erit. Quoniam æterna sapientia illos illuminabit, « et erunt omnes docibiles Dei (*Joan* VI). » A laboribus pœnitentiæ, quoniam de cætero non compungentur, nec flebunt, nec jejunabunt, nec se affligent, propter conscientiam peccatorum quæ eis in hac vita dimissa fuerunt. Quod si aliquis ad tempus in purgatoriis emundantur, tamen in certa spe requiei jam requiescunt. A laboribus justitiæ, quoniam non erit opus de cætero pro defensione fidei vel Ecclesiæ, vel pro subventione indigentium agonizare, omnibus inimicis et indigentiis procul eliminatis. Rursus quoque causalis est hæc præpositio *a*, quoniam propter labores justitiæ quas ferunt, fideles defuncti, requiem sempiternam consequentur. Sed causam intellige non sufficientem, sed adminiculantem. Non enim ex operibus justitiæ, sed ex sola Dei gratia est salus. Cave autem ne, quando audis fideles defunctos a laboribus quiescere, intelligas eos quasi præ lassitudine pausare vel dormire. In illa quippe beatitudine, nec labor, nec somnus erit. Sed dicuntur sancti a laboribus quiescere, id est cessare. Non enim in illa æterna requie erunt sancti otiosi, sed potius contemplabuntur, laudabunt et benedicent Dominum in æternum. Sed talis actio nec fatigationem, nec tædium generabit, sed potius omnifariam requiem, delectationem et jucunditatem. Cum igitur dicitur quod sancti requiescunt a laboribus suis, litotes est, minus dicens et plus significans. In illa quippe æterna beatitudine, non sola requies, sed omnis suavitas, omnis pulchritudo, omnis dulcedo, omnis delectatio, omnis claritas, omnis jucunditas, omnis gloria ineffabiliter cumulatur.

Sequitur pars tertia, in qua causa requiei subjungitur, cum dicitur: *Opera enim illorum, sequuntur illos*, id est merces operum, vel si tempus operandi non habuerunt, merces fidei et bonæ voluntatis, quæ pro facto reputantur. Bene autem ait *opera eorum*, non opera aliorum, quoniam, ut ait Dominus per prophetam, « anima quæ peccaverit, ipsa morietur. » Filius non portabit iniquitatem patris, et pater non portabit iniquitatem filii. « Justitia justi erit super eum, et impii impietas erit super eum (*Ezech.* XVIII). » Sed nunquid orationes, eleemosynæ, oblationes, cæteraque bona quæ pro amicis nostris defunctis facimus, eos non sequuntur? Nunquid eis non pro-

sunt? Legimus enim in libro Machabæorum, quod « vir fortissimus Judas misit duodecim drachmas argenti Hierosolymam, offerri ea ibi pro peccatis mortuorum (*II Mach.* XII). » Quod si supervacuum esset, non hoc eis valere speraret. Prosunt igitur, sed illis qui indigent, et qui in vita sua meruerunt, ut eis hujusmodi prodesse valerent. Defunctorum enim tria sunt genera. Alii enim sunt valde boni, qui post mortem statim ad requiem transeunt, et hi nostris orationibus nec beneficiis indigent, imo vero nos suis juvant. Alii sunt mediocriter boni, qui in vera confessione et pœnitentia descendentes, quia nondum sunt perfecte purgati, purgantur in purgatoriis locis: et iis procul dubio orationes, eleemosynæ et sacrificia prosint. Quibus tamen non ipsis mortuis nova merita comparantur, sed præcedentibus consequentia ista redduntur. Alii vero sunt damnati omnino, qui hujusmodi beneficia sibi prodesse non meruerunt. Nos tamen, fratres, quia ignoramus qui indigeant, vel qui non indigeant, vel quibus prosint, vel non prosint, pro omnibus et quibus incerti sumus, orationes, eleemosynas, oblationes, facere debemus. Quæ profecto pro valde bonis sunt gratiarum actiones, pro mediocribus expiationes, pro reprobis qualescunque vivorum consolationes. Sed, sive prosint, sive non prosint, illis pro quibus fiunt, tamen illis qui hoc ex devotione faciunt, prodesse possunt. Scriptum est, « et oratio mea in sinu meo convertetur (*Psal.* XXXIV). » Et qui pro alio orat, pro seipso laborat. Sicut et etiam honor sepulturæ et ædificatio sepulcrorum, quæ mortuis nihil prosunt, vivis tamen hujusmodi facientibus sine fructu non sunt. Unde Tobias, et quidam alii, sancti commendantur. Propterea, fratres mei, de defunctis nostris, scilicet parentibus, amicis, benefactoribus, et cæteris memores et solliciti simus, pro illis orationes, eleemosynas et oblationes frequentemus. Refert siquidem beatus Gregorius in dialogo suo. Quod Paschasius Romanæ sedis diaconus, vir fuit eleemosynarius, pauperum curator et sui contemptor, cujus etiam libri exstant de Spiritu sancto luculenti. Hic in illa contentione, quæ inter Laurentium et Simachum fuit, Laurentium elegit. Et tamen, quamvis ille omnium generali electione superatus esset, a Laurentio nunquam discessit, sed usque ad mortem ei favit. Tandem moriens cum in feretro positus esset, ejus dalmaticam dæmoniacus tangens, liberatus est. Cum Germanus Capuanus episcopus, causa valoris recuperandæ, in angulanis thermis se lavaret, præfatum Paschasium obsequentem in caloribus invenit. Cum vero mirans quæreret quid tantus vir ibi faceret, audivit ab eo quod in illo loco pœnali positus esset, quod contra Simachum Laurentium sustinuisset. Sed, « quæso, ora pro me. Et tunc me requiem consecutum noveris, si huc rediens me non inveneris. » Quod et factum est. Nam beatus Germanus pro eo Domino supplicavit, et rediens non eum invenit Unde cognoscimus quod præfatus Paschasius meA morat vivens, quod orationes aliorum ei prodessent post mortem. Ea propter, fratres mei, dum possumus vitam nostram emendemus, lacrymis maculas nostras abluamus, operibus misericordiæ insistamus, animas defunctorum orationibus et eleemosynis adjuvemus, quatenus aliorum orationes et eleemosynas nobis post mortem prodesse mereamur, largiente Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XLIV.

IN EADEM SERMO DE EVANGELIO.

Dixit Jesus turbis Judæorum: Amen, amen dico vobis, quia venit hora, et nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei vivi, et qui audierunt vivent B (*Joan.* V), etc. Sicut ex hoc et aliis sacræ Scripturæ locis, colligimus, fratres mei, tres sunt viæ, et tres mortes earum privatoriæ, et prima quidem vita est spiritualis, qua spiritus sine homo vivit, dum juste et spiritualiter vivit, dum scilicet per gratiam veram, vitam, quæ Deus est, habet in se habitantem. Huic vitæ est opposita mors spiritualis, qua spiritus, sive homo moritur, dum peccat, dum Deum a se excludit, et diabolum habitatorem recipit. Sicut enim Deus inhabitando per gratiam suam vivificat animam, ita diabolus per peccatum inhabitando occidit eam. Non quia mori possit, sed quia melius esset ei omnino non esse, quam sine Deo esse. Secunda vero vita est corporalis, qua vivimus, dum corpus nostrum anima vegetatur. Huic est con- C traria mors corporalis, qua morimur dum anima a corpore nostro separatur. Tertia autem vita est vita æterna et beata, quæ vere vita dicitur, quoniam omni corruptione, omni defectu, omni tristitia carens, omnium bonorum et gaudiorum felicitate cumulabitur. Huic est opposita mors æterna et misera. Quæ vero mors dicitur, non quod reprobos annihilet, vel resolvat, sed quia melius esset eis millies mori quam in æterna vivere miseria et pœna. Sicut justi ex spirituali vita per corporalem merito perveniunt ad æternam, ita reprobi ex morte spirituali, per corporalem merito perveniunt ad æternam. Non sicut tres vitæ ex Deo sunt auctore, ita tres mortes. Mors enim spiritualis, id est peccatum, non est a D Deo, sed potius a diabolo, vel ab homine. Unde scriptum est: « Deus mortem non fecit (*Sap.* I), » sed homines manibus et pedibus accerserunt sibi mortem. « Invidia diaboli introivit mors in orbem terrarum (*Sap.* II). » Imitantur autem eum qui sunt ex parte ejus. Mors vero corporalis et æterna a Deo auctore sunt, quoniam sunt pœnæ juste propter peccatum inflictæ, unde Dominus; « Ego occidam, et ego vivere faciam, percutiam, et ego sanabo. (*Deut.* XXXII). »

Cum igitur sint tres mortes, a prima et secunda resurgere homo potest, a tertia, non potest. Sicut enim vita æterna non potest cadere in mortem, ita nec mors æterna potest resurgere ad vitam. A morte enim spirituali facit nos peccatores per pœnitentiam

in hac vita resurgere. A morte vero corporali faciet nos resurgere in generali resurrectione. De iis itaque duabus resurrectionibus loquitur Dominus in prælibata lectione. Et primo de prima, secundo de secunda. Loquitur igitur de prima cum dicit : *Amen, amen dico vobis*, etc. Porro *Amen* adverbium est affirmandi, derivatum a nomine fidei, valens quantum *fideliter* sive *vere*, et est quasi jusjurandum Dei. Quod cum geminatur, major rei affirmatio demonstratur. Noluit igitur Dominus in hoc nos dubitare, quod quasi per duplex jusjurandum voluit confirmare. *Quia*, inquit, *venit hora, et nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei vivi, et qui audierint vivent. Sicut enim Pater habet vitam in semetipso, sic dedit in Filio hominis vitam habere in semetipso*, etc. Quatuor dicit de prima resurrectione, videlicet quando fiat, et in quibus, et per quem, et ex quo. Sane quando fiat ostendit cum dicit, *venit hora et nunc est*. Quia enim Dominus jam aliquot mortuos in peccatis, prædicando resuscitaverat, et multo plures per se et per suos resuscitaturus erat, bene ait, *venit hora et nunc est*. Est autem generaliter hæc hora vita præsens ; dum enim hic vivimus, dum peccare possumus et bene agere, a peccatis possumus pœnitere et resurgere.

In alia vero vita non erit tempus peccandi, nec bene agendi, sed tantum recipiendi. Nec poterunt ibi resurgere a morte æterna, qui hic noluerunt resurgere a culpa. In quibus autem fuit hæc resurrectio ostendit, quoniam, in mortuis audientibus vocem Fliii Dei. Sed quoniam quidam audiunt verba Christi tantum aure corporis, et non cordis, geminavit dicens *audient* ; et qui audient? Illi enim soli resuscitantur a peccatis in mente, qui verba Christi audiunt etiam totius cordis aure, qui scilicet ea retinent corde, quæ exsequuntur operatione. Unde Dominus : « Qui credit in me, » subaudi, fide per dilectionem operante, « etiamsi mortuus fuerit, vivet (*Joan.* xi). » Ecce, fratres mei, vere vocem Filii Dei auditis, verba enim, quæ loquor vobis, verba Christi sunt. Si ergo ea toto corde auditis, etiamsi in peccatis mortui sitis, procul dubio vivetis. Verum, si ad modum Judæorum sola corporis aure verba Christi auditis, non tantum non proderunt vobis, imo majorem damnationem sicut illis cumulabunt. Unde Dominus : « Si non venissem, inquit, et locutus eis non fuissem, peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo (*Joan.* xv). » Per quem quoque fiat resurrectio a peccatis, ostendit quia per Filium, non tanquam per ministrum, sed tanquam per auctorem. Et causam subdit, quia habet vitam in se manentem, sicut Pater, substantialiter et causaliter. Substantialiter, quoniam ipse est ipsa vita per essentiam ; causaliter, quoniam ipse est causa efficiens omnium viventium sive viventium corporali vita, sive viventium spirituali vita, sive viventium æterna vita. Bene autem potest vivificare, qui auctor est vitæ. A quo vero hoc habeat ostendit, quia a Patre. Sicut enim est Deus de Deo, ita est vita de vita. Et hoc est quod dicit : *Sicut enim habet Pater vitam in semetipso, sic dedit et Filio vitam habere in semetipso* Non quod Filius tanquam non habens et gratiam aliquando acceperit vitam, sed dedit vitam, id est genuit ex sua substantia substantialiter viventem. Si ergo Unigenitus Dei omnia dicit se habere a Patre, quanto magis nos, fratres, si quid boni habemus, si quid boni vel cogitamus, vel dicimus, vel facimus, debemus sentire et dicere, non ex nobis ipsis habere, sed ex Deo Patre.

Sequitur pars secunda, in qua Dominus loquitur de resurrectione corporali. Dicit itaque ita se habere potestatem ab eodem Patre, et judicandi, et resuscitandi, et remunerandi. Potestatem judicandi, cum dicit, *et potestatem ei dedi judicium facere*, et causam, cum subdit, *quia filius hominis est*. Porro triplex causa potest hic intelligi, vel dandi, vel potestatis, vel judicii. Quia enim Filius est, dicitur ei data potestas tanquam majori. Rursus quia filius hominis est, et quasi impotens inter homines apparere dignatus est, dignum est ut in resurrectione appareat omnia habere in potestate. Rursus quia filius hominis est, et se injuste judicari passus est, dignum est ut in judicio judex appareat universorum. Non enim persona Patris, sed persona solius Filii in judicio apparebit, ut videlicet aperte videant Judæi quem injuste judicaverunt, et crucifixores in quem pupugerunt, et omnes reprobi, quem contempserunt, et omnes electi, quem dilexerunt. Potestatem vero resuscitandi mortuos se dicit habere, cum subdit, *nolite mirari*, hoc scilicet quod Filius hominis habeat potestatem judicandi, et etiam quod mirabilius videtur, habet potestatem mortuos in corpore et anima simul resuscitandi. Quod ita ait, *quia venit hora quando omnes qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei*. Hæc vox est ille clamor, de quo idem alibi in Evangelio dicit : « Media nocte clamor factus est : Ecce sponsus venit, exite obviam illi (*Matth.* xxv) ; » hæc vox est illa vox archangeli sive tuba, de qua ait Apostolus : « Quoniam ipse Dominus in jussu et voce archangeli, et in tuba Dei descendet de cœlo, et mortui qui in Christo sunt, resurgent primi (*I Thess.* iv), » etc.; *audient*, inquit, *vocem Dei et procedent*, id est ex vi vocis audient et resurgent. Ecce, fratres mei, quanta et quam mirabilis est omnipotentia Filii Dei, ad cujus vocem pulveres omnes defunctorum, quantumcunque tecti, quantumcunque dispersi, statim conglutinabuntur, vivificabuntur et de tumulis procedent. Qui licet a me ita verbis distinguantur, tamen, quam cito fiant Apostolus demonstrat, dicens : « Omnes resurgemus in momento, in ictu oculi (*I Cor.* xv). » In momento, id est in temporis puncto, cujus brevitatem, actione, quæ in ea fieri potest, diffinit. Cum addit, in ictu oculi, id est quod tantum durat, quantum ictus oculi, id est emissio radii, qui ex quo emittitur, non prius proxima, sed æque proxima et remotiora contigit, et omnem interjacentem aerem simul transit, ut in eo quod

videt, aciem suam potius invenisse, quam illuc eam perduxisse quod putet. Per quam intelligimus Deo tam facile esse quæcunque recentia quam diuturno tempore delapsa cadavera suscitare. Quales quoque de monumentis procedent, ostendit idem Apostolus dicens : « Canet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti (*I Cor.* xv), » id est integri membris et immortales, tam boni quam mali. Sed tamen mali semper erunt passibiles et ad acerbitates pœnarum semper recrudescentes, nec mori valentes. Potestatem quoque remunerandi bonos et malos se habere ostendit, cum subdit, quod ad ejus vocem *procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ; qui vero mala in resurrectionem judicii*, id est damnationis. Resurgent quippe omnes, tam boni quam mali, ut bona quæ fecerunt in corpore et in anima, recipiant similiter in anima et in corpore. Et bona quidem fecerunt qui bona opera et cum intentione bona et cum perseverantia perfecerunt; mala vero opera fecerunt, qui mala opera, vel bona cum mala intentione, vel sine perseverantia, fecerunt. Sed cum tam boni quam mali ad judicium sint venturi, quare dicit Dominus non bonos, sed malos, resurgere ad judicium? Quoniam sanctis suis supra merita sua accumulabit gloriam; malis vero nonnisi juxta merita adjudicabit pœnam. Sed dicetis. Quomodo reprobi secundum merita sua judicabuntur? Quid? pro eo quod peccaverunt temporaliter et momentanee, sine fine punientur? Justum est enim ut qui finem non fecerunt peccato suo, finem non inveniant in tormento. Qui enim in hujus vitæ brevitate peccare non desinit, multo magis si semper se hic victurum putaret, nunquam peccare desineret. Unde merito, qui semper erat peccaturus, semper erat luiturus. Propterea, fratres mei, aut finem nostrum, finem malis voluntatibus et voluptatibus nostris ponamus. Dum licet mores nostros corrigamus, mortem nostram ante oculos nostros semper habeamus, quam terribilis veniat summus judex cogitemus, maculas peccatorum nostrorum lacrymis pœnitentiæ diluamus, operibus misericordiæ insistamus, quatenus in illo tremendo judicio misericordiam consequi mereamur. Amen.

II.

HOMILIÆ DE SANCTIS.

DE APOSTOLIS (EX G. VICELIO).

Mononymi horum sunt quatuor, videlicet Andreas, Joannes, Philippus et Bartholomæus. Reliqui omnes sunt vel dinonymi vel trinonymi. Dinonymi, Jacobus Major, qui idem dicitur filius Zebedæi (*Matth.* x; *Marc.* III); Jacobus Minor, qui idem dicitur filius Alphæi (*Matth.* x; *Marc.* III; *Luc.* VI; *Act.* I). Dicebatur idem Justus, et Oplia, id est *armatura*. Matthæus qui fuerat telones, qui idem dicitur Levi filius Alphæi, haud dubium quin alterius et diversi a priore Alphæo Jacobi Minoris patre (*Marc.* II). Neque enim fratres germani erant Jacobus et Matthæus. Thomas, qui idem dicitur Didymus (*Joan.* xx), tametsi idem nomen videri poterat, diversa nimirum lingua pronuntiatum. Nam quod Hebræi thom seu Thomas, hoc Græci διδυμον vocant, Latine *gemellum* dicimus. Trinonymi sunt, Simon qui idem Cananæus dicitur (*Matth.* x), et Zelotes (*Act.* I). Neque tamen usque adeo aliud est, cognominari Cananæum, aliud Zelotem, siquidem quod Hebræi Canani seu Cananæum, hoc Græci ζηλώτην dicunt, nos *æmulatorem*. Dictus vero est Simon ille Cananæus, non quod fuerit de gente Chanaan, sed a vico Galilææ Cana (*Joan.* II). Simon alter (nam duos Simones habet apostolicus ordo), is cognominatus fuit Cephas, et idem Petrus, imo etiam Barjona, seu *filius columbæ*. Verum et hoc loco consistit nominum variatio in linguarum diversitate. Nam quod Chaldæi Cephas, hoc ipsum Græci πέτραν vocant, nos *saxum*. Pari ratione dicitur puella illa (*Act.* IX). Tabitha, et eadem Dorcas, scilicet ab intuendo, tametsi juxta originale rectius legitur Tabeia. Ultimus Judas, qui jam Lebbæus, jam Thaddæus cognominatur (*Matth.* x), sanctus Lucas vocat hunc Judam Jacobi (*Luc.* VI), Judam Jacobi fratrem (*Act.* I), exponens nimirum quod ante dixerat, Judas Jacobi. Hactenus de nominibus apostolorum. Cæterum nonnulli ex apostolis sanguine ac necessitudine conjuncti fuerunt. Simon enim Cephas seu Petrus et Andreas fratres erant ex Galilæa orti. Jacobus Major et Joannes fratres, et ipsi erant, quorum pater Zebedæus, mater Salome. Duo isti apud Marcum cognominationem habent Beneregesch seu Beniaregesch (*Marc.* III), id est *filii tonitrui*, a firmitate et magnitudine fidei, teste Hieronymo. Quin fratres etiam erant illi Jacobus Minor, Simon et Judas; horum pater Cleophas, et mater Maria, quæ dicebatur soror Mariæ deiparæ (*Joan.* XIX). Verum aut Cleophas ille cognominatus fuit Alphæus, aut Alphæus secundus maritus Mariæ hujus fuerit oportet. Libet vero hos duos Simones epithetis discernere, sicut duos ille Jacobos, ita ut alterum Majorem, nempe Simonem Petrum vocites, alterum Minorem, videlicet Simonem Zelotem. Discernuntur etiam duo Judæ, dum alter Lebbæus a corde, alter Iscariota a mercede appellatur. In cujus locum suffectus Mathias, quem Franciscus Picus in carmine Donatum vocat, interpretans nimirum Latine, quod Hebræis *Matthi* dicitur (*Act.* I). Idem nomen Matthæus habet, nisi quod in fine syllabis distinguuntur Mathias et Matthæus.

COMMUNE SS. APOSTOLORUM.

I.

Jam non estis hospites et advenæ, sed estis cives sanctorum et domestici Dei (*Ephes.* II), etc. Hæc loquitur apostolus Paulus Ephesiis discipulis suis; sed et eadem loquitur nobis, fratres charissimi, si tamen juxta Dei præcepta et apostolicam doctrinam vivitis. Dicit itaque tria. Primo dicit non esse cives

civitatis Dei; secundo, quod majus est, esse etiam lapides ejusdem civitatis per ædificationem Christi; tertio, quod maximum est, esse etiam templum Dei. Primo igitur ostendit nos esse cives civitatis Dei, cum dicitur: *Jam non estis hospites et advenæ*. Porro hospites dicuntur, breviter manentes, advenæ aliunde venientes. Hospites vero in civitate Dei sunt, falsi Christiani, qui in Ecclesia ista militante sunt, numero, non merito, nomine, non numine, tanquam tandem inutiles paleæ, ventilandi et comburendi. At vos, fratres mei, si in fide et charitate Dei perseveratis, hospites non estis. Rursus advenæ non estis, quoniam in illa cœlesti civitate, in qua in primo homine creati estis, desiderio et spe, jam manetis. *Sed estis cives*, id est concives *sanctorum et domestici Dei*. Porro tria faciunt concivem ejusdem civitatis, cohabitatio, earumdem legum et morum observatio, ejusdem communionis et reipublicæ dilectio. Est autem, fratres mei, civitas nostra illa Jerusalem cœlestis et beata, cujus cives omnes beati sunt qui jam sunt. Cujus quoque nos cives, Deo largiente, futuri sumus, et etiam jam in parte sumus, si in illa beata civitate spe et desiderio habitamus, si mores et leges sanctorum observamus, si communionem et rempublicam sanctorum toto ardore diligimus, desideramus et quærimus, si pro ea laboramus, et usque ad mortem decertamus. At qui in mundo amore habitant, qui leges et mores mundanorum sectantur, qui communionem fraternitatis scindunt, et pro temporalibus proprietatibus litigant et pugnant, ab illa beata civitate prorsus exsules erunt. Duo quoque faciunt domesticum, videlicet familiare obsequium et conscientia secretorum. Nos quoque, fratres mei, si Deo, juxta voluntatem suam, familiariter et specialiter servire satagimus, si per sacram Scripturam et Spiritus revelationem secreta Dei jam ex parte cognoscimus, jam procul dubio, non solum cives, sed etiam domestici sumus.

Sequitur pars secunda, in qua Apostolus ostendit nos, si veri Christiani sumus, esse etiam lapides supernæ civitatis, cum subdit: *Superædificati super fundamentum apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu*. Fundamentum apostolorum et prophetarum, unum solum Christus, qui dicitur fundamentum triplici ratione. Sicut enim fundamentum sustinet totum ædificium et a nullo sustinetur, ita Christus totam Ecclesiam regit et portat, et a nemine portatur vel regitur. Rursus, sicut ædificium sine fundamento stare non potest, ita nulla structura virtutum, vel bonorum operum, sine fide Jesu Christi stare potest. « Impossibile est enim aliquid sine fide Deo placere (*Hebr.* XI). » Rursus sicut fundamentum non videtur, et tamen inde tota structura surgit, ita fides Jesu Christi de invisibilibus est, et ex ea omnis virtutum et bonorum ædificatio procedit. Cui fundamento, quia prophetæ et apostoli primi adhæserunt et alios adhærere docuerunt, dicuntur et ipsi denominative fundamenta Ecclesiæ. Unde Psalmista: « Fundamenta, inquit, ejus in montibus sanctis (*Psal.* LXXXVI), » id est in apostolis Illi ad instar montium primi radios fidei susceperunt, super quorum fundamentum ædificati sumus, juxta quod Petrus ait: « Ad quem accedentes, lapidem vivum ab hominibus quidem reprobatum, a Deo vero electum et ipsi tanquam lapides vivi superædificamini in domos spirituales (*I Petr.* II). » Porro lapis qui in ædificio est collocandus, prius de lapicidio malleis sequestratur. Deinde omnis impostura et tortura ferramentis ab eo resecatur, deinde ad regulam quadratur, ad ultimum cum cæmento in ædificio collocatur. Sic unusquisque nostrum, fratres mei, ut in ædificio cœlestis civitatis valeamus collocari, primo a massa perditionis malleis comminationem, gratia Dei operante, sequestramur. Quasi enim quidam malleus est, cum dicitur nobis: « Agite pœnitentiam, quia securis ad radicem arboris posita est (*Matth.* III; *Luc.* III). » Deinde, per disciplinam doctorum omnis tortura et impostura vitiorum a nobis resecatur. Tertio, ad regulam divinorum præceptorum quadramur, ut scilicet solidi simus et firmi, ut scilicet nec per prosperitatem a dextris, nec per adversitatem a sinistris, nec per apertam tentationem ante, nec retro per occultam, dejiciamur, nec per superbiam sursum, nec per desperationem deorsum commoveamur. Sed et cæmentum charitatis necessarium est nobis, sine quo nec Deo, nec proximo compaginari, nec in cœlesti ædificio valemus collocari. Hac enim non habita, frustra habentur cætera. Hoc autem cœleste ædificium fundatur, et perficitur, non homine, *sed ipso summo angulari lapide Christo Jesu*. Tria dicit de Christo: Quod ipse est lapis, quod summus, et quod angularis. Lapis est, quia immobilis et firmus, quia effundit aquam vivam, unde bibunt homines et jumenta, quia scintillat virtutibus et miraculis. Reprobis vero est « lapis offensionis et petra scandali (*I Petr.* II), » « super quem qui ceciderit, confringetur; qui vero super eum ceciderit, conteretur (*Matth.* XXI). » Summus est, quia sicut ipse fundator et fundamentum sanctæ Ecclesiæ, ita est perfector et perfectio ejusdem. Ipse quippe est principium et finis. Finis non consumptionis, sed consummationis. Angularis est, quoniam ipse mediator reconcilians in se hominem Deo et Deum homini, pacificans in se angelos hominibus et homines angelis, uniens in se Judæos gentilibus et gentiles Judæis. Quidquid igitur, fratres mei, ædificamus, quantumcunque rectitudinem in moribus et in bonis operibus habere videamur, tamen super arenam et in vacuum ædificamus, nisi Christum, et fundamentum et lapidem angularem, id est, principium et finem habeamus. *In quo sola omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino*, sive constructa sit ex pluribus personis in ejusdem Ecclesiæ unionem, sive ex pluribus virtutibus, bonis moribus, et bonis operibus in ejusdem personæ sanctificationem. Est autem hæc pars tertia in qua ostendit nos, si veri Chri-

stiani sumus, esse templum sanctum Domini, et etiam habitaculum Dei, cum post subditur : *In quo et vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu sancto.* Non solum, fratres charissimi, omnes quotquot sumus fideles, sumus simul unum templum et habitaculum Dei, sed etiam unusquisque fidelis templum et habitaculum est Dei, teste Paulo, qui dicit : « Nescitis quia membra vestra templum sunt Spiritus sancti, quem habetis a Deo, et non estis vestri (*I Cor.* VI). » Et templum quidem est, quoniam sicut in templo Deus adoratur et ei sacrificatur et exoratur, ita in anima uniuscujusque fidelis Deus adoratur, et ei sacrificatur et exoratur. In anima quippe Deus per fidem verius adoratur. Unde ait Dominus ad Samaritanam : « Venit hora, quando nec in monte, neque Hierosolymis adorabitis Patrem. Sed veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate (*Joan.* IV). » Spiritus est Deus, et eos qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare. In anima quoque verius Deo sacrificatur, per compunctionem et contritionem, dicente Psalmista . « Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies (*Psal.* L). » In anima etiam Deus verius exoratur, dicente Domino . « Cum oratis, non eritis sicut hypocritæ tristes, qui amant in synagogis et in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus. Tu autem cum oras, intra cubiculum, » id est, cordis secretum, « et clauso ostio, ora Patrem tuum. Et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi (*Matth.* VI). » Habitaculum vero, sive domus Dei, est anima fidelis, quoniam sicut unusquisque dominus in domo sua habitat, pascitur et requiescit, ita Deus in anima fidelis pascitur, habitat et requiescit. Habitat per gratiam inhabitantem, ipso Domino dicente : « Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus (*Joan.* XIV). » Pascitur in anima per bonæ voluntatis et desiderii devotionem, ipso dicente : « Ecce ego sto ad ostium, et pulso. Si quis mihi aperuerit, intrabo ad eum, et cœnabo cum illo, et ipse mecum (*Apoc.* III). » Requiescit in anima per meritis pacem et quietem. Unde idem Dominus dicit : « Super quem requiescam, nisi super humilem et quietum et trementem sermones meos (*Isai.* LXVI). » Itaque, fratres mei, quia templum et habitaculum Dei dicimur et sumus, eliminemus a nobis omnem turpitudinem et immunditiam, ne habitatorem offendamus, et a nobis excludamus. Si enim graviter fert Deus templum suum manufactum immunditiis pollui et profanari, multo gravius fert et vindicat templum suum spirituale criminibus violari et profanari. Unde Paulus : « Nescitis quia membra vestra templum sunt Spiritus sancti qui habitat in vobis (*I Cor.* VI). » — « Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus (*I Cor.* III). » Propterea, fratres charissimi, omnem sordem, omne vitium et spurcitiam evitemus, virtutum et morum ornamentis nos decoremus, et omni studio tales nos præparemus, qui digni sumus in quibus habitet Deus, et nos in eo. Quod ipse intercedentibus sanctis apostolis concedat, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

II.

IN EODEM SERMO DE JOANNE.

Dixit Dominus Jesus discipulis suis : *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos* (*Joan.* XV), et reliqua. Hæc lectio sancti Evangelii tribus distinguitur capitulis. Primo enim, præcipit nobis Dominus ut diligamus invicem exemplo sui. Secundo, exponit præmium hujus mandati. Tertio, demonstrat nos nec præmium nec meritum nostra sapientia, sed tantum sua gratia obtinere posse. Primum igitur præcipit nobis ut diligamus invicem, cum dixit : *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem.* Multa sunt præcepta Domini, fratres mei, sed mandatum de dilectione, specialiter et antonomatice dicit suum esse, quoniam omne mandatum ex sola surgit et perficitur dilectione. Sicut enim ex una radice multi arboris rami prodeunt, sic ex una dilectione multæ virtutes procedunt, nec habet in se aliquid viriditatis ramus boni operis, nisi maneat in radice charitatis. Dominica igitur præcepta multa sunt per diversitatem operis, sed unum in radice dilectionis. Unde Paulus : « Plenitudo, inquit, legis, est dilectio (*Rom.* XIII). » — « Omnis, inquit, consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis (*Psal.* CXVIII). » Est ergo ac si diceret : Hoc præcipue et specialiter est mandatum meum. Meum, quod in me præcipue demonstro, dum per nimiam in vos charitatem me humilio et mortem sustineo. Meum, quod præ cæteris vobis præcipio, et repetens iterum iterumque monebo. Meum, per quod me vestrum, et vos meos efficio. Teneamus hoc mandatum, fratres mei, et diligamus Deum, et in Deo diligamus alterutrum. Vera dilectio fortissima est, dulcissima est, utilissima est, et fortissima quoniam, juxta Salomonem : Fratres se diligentes murus æneus, et « fortis ut mors dilectio (*Cant.* VI), » imo plusquam mors. Nam per veram dilectionem mortem contemnimus, et cammoriendo superamus, et de mortalibus immortales efficimur. Nam quid dulcius quam observare benignitatem, concordiam, et amorem? Hujus dulcedinem admirans Propheta dicit : « Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum (*Psal.* CXXXII). » Utilissime est, quoniam vera dilectio nos de inimicis efficit amicos, de temporalibus æternos, de hominibus deos. Et quoniam dilectio tantisper est necessaria nobis, ideo diabolus præ cæteris hanc nobis auferre molitur. Trahit enim, quantum potest, ad delectationem et amorem terrenorum, ut, dum eadem et a nobis et ab aliis concupiscuntur invidia et odium inter nos seminetur, et charitas exstinguitur. Si ergo, fratres mei, charitatem Dei et proximi in nobis conservare volumus, terrena omnia contemnemus, ut ea nec aliis invideamus,

nec nobis auferri doleamus. Qui enim propter rem aliquam temporalem fratrem suum odit, amorem Dei et proximi perdit, dum ei rem temporalem præponit. Hinc constat quod nemo potest habere simul amorem Dei et amorem mundi. Deinde nos exhortatur Dominus ad mutuam dilectionem, exemplo sui, cum subdit : *Sicut dilexi vos. Majorem dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Ac si aperte dicat : Diligite inter vos, quantum et qualiter ego dilexi vos. Et qualiter Dominus nos? Gratis, spiritualiter et ferventer. Gratis dilexit nos, quoniam non propter meritum nostrum, qui nihil nisi malum merebamus, nec propter meritum suum, qui nullius indigebat, sed propter commodum nostrum, qui multum indigebamus; spiritualiter, quoniam non dilexit nos ad terrena, sed ad cœlestia, ut scilicet nos de carnalibus spirituales, de terrenis cœlestes, de temporalibus æternos faceret; ferventer, quoniam nos non tepide et ficte dilexit, sed ferventissime, dum non solum sua, sed etiam seipsum pro nobis dedit. Diligamus itaque, fratres mei, sicut et ipse dilexit nos. Diligamus gratis, non exspectantes quod alii nos diligant, sed ipsi nos priores eos diligamus, nec commoda nostra, sed aliorum quæramus. Sed quoniam quidam carnaliter diligunt, et gratis, ut parentes filios, diligamus etiam spiritualiter, ut scilicet fratres nostros, non ad terrena et vana, sed ad cœlestia et æterna diligamus. Sed quoniam quidam diligunt, et gratis, et spiritualiter, sed tepide, diligamus ferventer non in verbo et lingua, sed in opere et veritate; tepidos enim nauseat et odit Deus. Quantum vero dominus nos dilexerit, ostendit cum subjungit : *Majorem dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Sed nonne majus est ponere animam suam pro inimicis suis? Est utique. Et Christus animam suam posuit pro inimicis suis. Sed inimicos vocat amicos, non quia jam eum diligerent, sed quia eos diligebat, et de inimicis amicos facturus erat, ut profecto nobis ostenderet, quia, cum diligendo lucrum de inimicis facere possumus, ipsi amici sunt qui persequuntur. Sed nemo nos usque ad mortem persequitur. Unde ergo probare possumus an inimicos diligamus? Si non habemus locum ponendi animam nostram, certe habemus locum quotidie ponendi rem nostram. Proximus noster esurit, frangamus ei panem nostrum; friget, demus ei vestimentum. Nam qui tempore tranquillitatis non dat proximo egenti pro Deo tunicam suam, quomodo in tempore persecutionis daturus est pro eo animam suam? Virtus ergo tranquillitatis, ut invicta sit in persecutione, nutriatur per misericordiam in tranquillitate.

Sequitur pars secunda, in qua Dominus ponit præmium mandati sui, cum subdit : *Vos amici mei estis.* O quanta misericordia Conditoris nostri. Servi digni non sumus et amici vocamur. O quanta est dignitas hominum esse amicos Dei! Sed auditis gloriam, audite et laborem : *Si feceritis, quæ ego præcipio vobis.* Ac si aperte dicat : Gaudetis de culmine, pensate quibus laboribus pervenitur ad culmen. Hinc filiis Zebedæi poscentibus juxta Dominum in regno suo sessionem dicitur : « Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? » (*Matth.* xx.) Ac si dicat : Jam vos locus delectat celsitudinis, sed prius via vos exerceat laboris. Cum autem dicatur quandoque amicus, qui diligit et non diligitur, quandoque, qui non diligit et diligitur, hic magis proprie et absolute pro utroque ponitur amicus, qui scilicet diligit et diligitur. Nam viri sancti et amici Dei sunt, quos scilicet Deus diligit, pro eis, ut superius dixit, animam suam ponendo. Et amici Dei sunt, qui scilicet Deum diligunt præcepta ejus, ut hic subjungitur, faciendo. Est ergo ac si dicat Dominus : Facite quod pertinet ad vos, quia facio quod pertinet ad me. Ego facio quod amicus, animam meam pro vobis ponendo; facite et vos quod amici, me diligendo et mandata mea faciendo. Quod si facitis, *jam non dicam*, inquit, *vos servos, quia servus nescit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos, quia omnia quæ audivi a Patre meo, nota feci vobis.* Differentiam assignat inter servum et amicum in hoc quod servus secretorum domini sui ignarus est; amicus vero eorum familiaris et conscius est. Et servus quidem operum domini ignarus est, non solum spiritualium quæ hic Dominus operatur, in sanctis, et æternorum quæ in futuro præparat eis, sed etiam ipsorum visibilium; quorum intentionem et finem non intendit, imo etiam eorum quæ Deus per ipsum servum facit, ipse servus ignarus est, quia in illis Dei auctoritatem et finem non intelligit. Unde Apostolus : « Animalis, inquit, homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei (*I Cor.* II). » Amicis vero suis Dominus omnia quæ audivit, id est novit a Patre eis revelanda, revelavit. Quoniam non solum dulcedinem amoris sui et mundæ conscientiæ, spiritualiumque virtutum suavitatem eis intimavit, sed etiam festa summæ beatitudinis, non solum per fidem et spem, sed etiam per quamdam contemplationis prælibationem eis hic inspiravit. Ad quam nos exhortatur Propheta dicens : « Gustate et videte quam suavis est Dominus, beatus vir qui speret in eo (*Psal.* XXXIII); » et alibi : « Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te (*Psal.* XXX). » Dum enim, fratres mei, cœlestia diligimus, jam ea quodammodo novimus, quia amor ipse quædam notitia est. Porro hujusmodi amicos Dei admirans idem Propheta, dicit : « Mihi autem nimis honorati sunt amici tui, Deus (*Psal.* CXXXVIII). » Et quare? « Nimis confortatus est principatus eorum (*ibid.*). » Ecce electi Dei carnem domant, spiritum roborant, dæmonibus imperant, virtutibus coruscant, præsentia despiciunt, æternam patriam voce et moribus prædicant. Occidi propter eam possunt, sed flecti nequeunt, imo ad eam pertingunt. In ipsa passione qua ceciderunt in

mortem carnis, videte quantum fuerit culmen mentis. Unde hoc, nisi quia confortatus est principatus eorum? Sed si magni, forsitan sunt pauci. Ideo subjungit : « Dinumerabo eos, et super arenam multiplicabuntur (*ibid.*). » Quoniam, cum sint numerabiles, nobis innumerabiles sunt. Ecce, fratres mei, totus mundus martyribus et amicis Dei plenus est, ut et infinitos testes veritatis habeamus, et nos eorum numero posse fieri ne desperemus.

Sequitur pars tertia, in qua Dominus ostendit nos meritum et præmium suum, non nostra sapientia, sed sua tantum gratia, consequi posse, cum subdit : *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.* Sed cum Moyses dicat ad Israel : « Dominum elegisti hodie in Deum (*Deut.* XVII), » et unusquisque justus eligat servire Deo, magis quam mundo, quid est quod Dominus dicit : *Non vos me elegistis?* Sed quod eligimus servire Deo, non est ex nostra sapientia, sed ex electione et gratia divina. Ipse enim prælegit et prædilexit nos, ut cum diligamus et eligamus. *Ego*, inquit, *elegi vos et posui vos, ut eatis, et fructum afferatis, et fructus vester maneat.* Elegi vos gratis ab æterno prædestinando, posui vos in via, gratis fidem inspirando, ut eatis per gratiam cooperantem bene volendo, et fructum afferatis bene operando, et fructus vester maneat bene perseverando. Quidquid, fratres mei, propter præsens sæculum laboramus, fugit et perit. Unde Propheta : « Cum dederit, inquit, dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini (*Psal.* CXXVI). » Quoniam cum temporalis hæreditas desinit, æterna incipit. Vilescant igitur nobis labores sæculares, et tales fructus operemur qui maneant. Insistamus virtutibus et virtutum operibus, quæ semper manebunt, non solum in retributione, sed etiam quædam eorum in re. Charitas enim, sapientia, justitia, fortitudo, modestia, et hujusmodi, in illa beata vita non solum permanebunt, imo etiam perficientur et confirmabuntur, *ut quidquid*, inquit, *petieritis Patrem in nomine meo det vobis*, id est æternam beatitudinem, in qua omnia optata succedent, imo plura quam optata. Cum enim in illa æterna beatitudine, sint bona, « quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit (*I Cor.* II), » constat quoniam plura, et majora et meliora, ibi nobis a Deo dabuntur quam petere vel desiderare valeamus. Ad quæ, fratres mei, ut pervenire mereamur, mandata Dei et præcipue dilectionem teneamus. Diligamus Deum plusquam nos, proximos nostros sicut nos. Proximis nostris ponamus non solum nostra, sed etiam nosmetipsos. Cum enim nostra temporalia, et etiam ipsa vita temporalis transeat et pereat, quid sapientius, quid melius, quam de rebus perituris hæreditatem emere sempiternam? Ecce admiramur et beatificamus sanctos, qui pro Dei proximique dilectione non solum sua, sed etiam seipsos posuerunt. Quare igitur non imitamur eos? Refert beatus Gregorius quod quidam presbyter, nomine Sanctolus, vir fuit nimiæ charitatis. Hic rogavit Longobardos, ut cuidam diacono, quem vinctum tenebant, vitam concederent. Quod cum illi renuerent, petiit ut sibi eum traderent custodiendum. « Tibi, inquiunt, eum custodiendum damus, sed ea conditione ut, si ipse fugerit, tu pro eo moriaris. » Quod vir Dei concedens eum in sua fide suscepit. Quem nocte media cum Longobardos omnes dormientes videret, excitavit et ait : « Surge et quantocius fuge, liberet te omnipotens Dominus. » Qui ait : « Fugere non possum, Pater, quia, si fugero, tu ipse pro me morieris. » At vir Dei eum ad fugiendum compulit, dicens : « Ego in manu Dei sum, tantum in me facere possunt, quantum Deus permiserit. » Mane Longobardi commendatum requirunt. Quem cum ille diceret fugisse, dicunt : « Tu ipse scis quid convenit? » Qui ait : « Scio. » « Bonus, inquiunt, homo es tu, nolumus te per varios cruciatus mori, elige mortem. » Qui ait : « In manu Dei sum, ea morte me occidite, qua ipse permiserit. » Elegerunt ergo virum fortem, qui eum uno ictu truncare posset. At vir Dei postulato orandi spatio, prostratus oravit. Quem diutius orantem gladiator calce pulsavit, ut surgeret et cervicem tenderet. Qui collum extendens et eductum pactum intuens dixit : « Sancte Joannes, suscipe illam. » Tunc gladiator percussurus gladium levavit, sed brachium diriguit. Quod omnes qui aderant videntes, virumque Dei mirantes et laudantes, rogant eum, ut brachium gladiatoris sui sanaret. Ego, inquit, pro eo non orabo, nisi prius juraverit quod cum manu ista de cætero Christianum non occidat. Cui juranti brachii libertatem restituit. Cum vero Longobardi ea quæ deprædati fuerant ei offerrent, respuit; sed animas captivorum postulavit et accepit. Sic quoque factum est ut, dum unus pro uno se morti obtulit, multos a morte liberavit. Teneamus igitur, fratres mei charitatem, quæ, juxta Apostolum, « omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet, quæ nunquam excidit (*I Cor.* XIII), » nec suos observatores excidere permittit, sed ad æternam beatitudinem eos perduxit. Ad quam per eam nos perducere velit omnipotens et misericors Dominus. Amen.

III.

DE APOSTOLIS.

Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui secundum propositum vocati sunt sancti (*Rom.* VIII), etc. Quatuor hic Apostolus, fratres mei, dicit. Primo siquidem, dicit omnia electis in bonum cooperari. Secundo, demonstrat quo ordine Deus propositum electionis suæ compleat in eis. Tertio, dicit neminem posse eis nocere. Quarto, nihil posse eos a Deo separare. Primum igitur demonstrat omnia in bonum electis cooperari cum dicit, *scimus*, etc. Ac si dicat : Nos apostoli Dei, quorum auctoritate credendum est, scimus non per solam scientiam, sed etiam per experimentum, quod omnia cooperantur in bonum diligentibus Deum. Sed, quoniam quidam diligunt Deum ad horam; addit, *iis qui, secundum propositum* divinæ

electionis *vocati sunt*, ut sint *sancti*. Æque omnia, prosperitas et adversitas, sanitas et infirmitas, favor et contradictio, pax et certamen, amor et odium, vita et mors, et cætera universa. Sicut enim prosperitas, sanitas, favor et pax, amor et vita, dant bene agendi opportunitatem et materiam electis, ita et iis contraria dant eisdem bene agendi occasionem et exercitationem. Per adversitatem quippe exercetur sanctorum patientia, per infirmitatem humilitas, per contradictionem sapientia, per certamen fortitudo, per odium benevolentia, per mortem ingressus ad requiem aperitur. Nec sola ista, fratres mei, cooperantur electis in bonum, sed etiam ipse excessus et casus, quoniam humiliores resurgunt et doctiores. Econtrario quoque reprobis omnia cooperantur in malum; nec solum mala, sed etiam ipsa bona, dum de eis superbiunt, dum Deo ingrati existunt, dum eis abutuntur, dum ea inutiliter occultant, dum non perseverant. Propterea, fratres mei, semper timeamus, et Dominum suspiriis, Dominum gemitibus et lacrymis incessanter exoremus, quatenus de numero reproborum nos eripiat, et in numero electorum suorum nos per misericordiam suam ascribat, et omnia nobis faciat in bonum cooperari.

Sequitur pars secunda, in qua demonstrat Apostolus quo ordine Deus propositum electionis suæ perficiat in sanctis, cum subdit: *Nam quos præscivit fieri conformes imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædestinavit, hos et vocavit. Et quos vocavit, hos et justificavit. Et quos justificavit, hos et glorificavit.* Sed, quoniam præscire, et ad bona et ad mala se habet, determinat ad quantam gloriam eos præscivit, cum subdit, *fieri conformes Filii sui*, etc., ut scilicet fiant prius mentis novitate, et « post immortalitate conformes Filii sui, qui est imago Patris (*Heb.* I), » ut sicut portaverunt imaginem terreni, portent imaginem cœlestis, ita tamen *ut sit ipse* Christus *primogenitus*, scilicet primus sine peccato, conceptus et natus, et primus resurgens *in multis fratribus*, hoc est inter multos fratres. Quos non in eo quod unigenitus, sed in eo quod primogenitus est, non confunditur fratres vocare. *Quos prædestinavit*, id est ante quam essent eis gratiam præparavit. Quos autem prædestinavit, hoc cum jam essent, ad illam gratiam vocavit, prædicatione, vel alio modo. Quos autem sic vocavit, hos per illius gratiæ collationem justificavit, ut in æterna beatitudine ei similes sint. Similiter econtrario dicere possumus de reprobis. Quoniam quos Deus præsentit futuros similes diabolo, hos reprobavit; et quos reprobavit, hos quamvis ad fidem aliquos eorum vocaverit, abjecit. Et quos abjecit, hos in reprobum sensum et in passiones ignominiæ tradidit, et quos in hoc tradidit, damnavit. Sed differt, quoniam damnando reprobavit Deus, quia præsentit eos futuros malos. Sed electos non ideo prædestinavit, quia præscivit eos futuros bonos, imo potius ideo futuri erant boni, quia Deus prædestinavit eos. Non enim, A fratres mei, Deus electos propter futura merita eorum prædestinavit, sed potius gratis prædestinavit, gratis vocavit, gratis justificavit, gratis magnificavit; damnatos vero propter merita eorum reprobavit, abjecit et damnavit. Quare, quia electi non a se, sed a Deo boni sunt. Mali vero non ex Deo, sed ex se mali sunt. Neminem tamen, fratres charissimi, Deus a sua gratia repellit, omnibus eam offert. Non repellit, nisi repellentem se. Itaque, si volumus, et prædestinamur et salvamur. Volumus, si bene operamur, quantum possumus. Quod si non operamur, patet quia perfecte non volumus.

Sequitur pars tertia, in qua demonstratur neminem posse electis nocere, cum subditur: *Quid ergo dicemus* B *ad hæc*, subaudi, nisi quod ex Deo nobis omnia? et nemo poterit *nobis nocere. Si Deus est*, inquit, *pro nobis*, non existentes scilicet prædestinando, adversos vocando, peccatores justificando, mortales glorificando, *quis contra nos*, subaudi, poterit valere, ut non omnia nobis Deus cooperetur in bonum? Nullus prorsus. Sunt quidem mali contra sanctos voluntate, sed non efficacia, imo potius, dum eis nocere student, eis prosunt, et sibi nocent, juxta illud: « Draco ille quem formasti ad illudendum eis (*Psal.* CIII). » Quia etiam, inquit, hoc singulare et admirabile beneficium nobis contulit, *quod proprio Filio suo non pepercit, sed pro omnibus* etiam peccatoribus hostiam sufficientem *tradidit illum. Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?* Argu- C mentum est a majori. Qui enim dedit nobis ipsum Dominum, dedit nobis res ipsius Domini. Unde idem Paulus: « Omnia, inquit, nostra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive hic mundus, sive vita, sive mors, sive præsentia, sive futura (*I Cor.* III). » Boni quippe sive homines, sive angeli, nostri sunt, quia nos juvant. Mali, sive homines, sive dæmones nostri sunt, quoniam nos exercent. Mundus, noster est, ut servitio ejus bene utamur, vita præsens, nostra est, ut, per eam bene mereamur. Mors, nostra est, ut per eam ad requiem transeamus. Præsentia bona, nostra sunt, ut per ea servitio Dei consolemur. Futura, nostra sunt, ut eorum felicitate in æternum perfruamur. *Quis*, inquit, *accusabit adversus electos* D *Dei?* ita scilicet quod accusatio eorum noceat electis Dei? Nullus. *Deus est qui justificat: Quis est qui condemnet?* id est pro peccato inferat pœnam? Nullus. Quia Deus non vult, alius non potest. *Christus*, inquit, *Jesus, qui* pro illis salvandis *mortuus est*, imo quod majus, *qui et resurrexit, qui est ad dexteram Patris*, ei æqualis in honore; *qui etiam*, inter nos et Deum medius, humanitatis suæ representatione *interpellat pro nobis*, cujus postulatio inefficax esse non potest. Ecce si, fratres, fideles sumus, et Christus interpellat pro nobis, et Deus Pater est pro nobis, et omnia sunt nostra, et omnia nobis cooperantur in bonum. Quis ergo poterit nobis nocere? Nullus.

Sequitur pars quarta, in qua ostenditur quod nulla res potest separare electos De a charitate cum sub-

dat : *Quis nos separabit a charitate Dei?* Ac si aperte dicat : Tantum nos diligit, et tanta beneficia nobis confert Deus. *Quis ergo nos separabit a charitate Dei*, scilicet separabit nos, *tribulatio* corporis? *an angustia* mentis? *an fames*, *an nuditas*, id est penuria victus et vestitus? *an persecutio* de loco ad locum? *an periculum* mortis? *an gladius*, id est ipsa mors? Non utique. Et fiunt, ne ista aliquibus ut separentur a charitate Dei? fiunt utique, *sicut scriptum est : Quia propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oves* quæ nihil valent nisi ad occidendum. *Sed in his*, inquit, *omnibus superamus*, non propter nos, sed *propter eum qui dilexit nos*. Ac si dicat : Quamvis ea quæ enumeravi magis in hoc sæculo timeantur, tamen nos propter Deum, quem timemus et diligimus super omnia, illa superamus. *Certus enim sum*, inquit, ex promissione scilicet Dei dicentis : « Non te deseram, non te derelinquam » quod *neque mors*, quam scilicet minantur, *neque vita* quam scilicet promittunt, *neque angelus*, *neque principatus*, *neque virtutes*, id est neque gloria minoris, vel mediocris, vel majoris ordinis promissa, vel minorum, vel majorum, vel maximorum dæmoniorum minæ, *neque instantia*, id est præsentia, *neque futura bona*, vel mala, *neque fortitudo*, id est alicujus violentia, *neque altitudo*, humanæ scilicet potestatis, vel elevatio Satanæ, *neque profundum*, id est infernus ostensus a diabolo minente præcipitium (vel altitudinem et profundum vocat prosperitatem et adversitatem), *neque creatura*, inquit, *alia* quælibet, vel alia contra naturam facta, ut equus biceps, vel qualia fecerunt, incantatores Pharaonis, *poterit nos separare a charitate Dei*, quam Deus habet ad nos et nos ad eum, *quæ est*, id est apparet, *in Christo Jesu*. Enumeravit Apostolus tam ea quæ magis timentur quam ea quæ magis amantur in hoc sæculo, ut ostendat electos, et ea quæ magis timentur in hoc sæculo, propter Deum (quem præ cæteris timent) non timere, et eas quæ magis hic amantur propter Deum, quem præ cæteris diligunt, contemnere. Qui ergo plus timet aliquid vel diligit quam Deum, in hoc ostendit se non esse de numero electorum. Porro divitias, honores et voluptates Deo plus diligit qui eas Deo præponit, qui propter eas contra Deum facit. De cujusmodi ipse Dominus dicit : « Qui amat patrem aut matrem, aut uxorem, vel aliquid aliud plusquam me, non est me dignus (*Matth.* x). » Itaque, fratres, sentiamus de nobis, quod Paulus sentiebat de se, et similibus suis. In amore Dei inardescamus, nimiam charitatem, quam ipse habuit, erga nos semper recolamus, mandata ejus sequi contendamus, multis amaritudinibus, multisque voluptatibus a Deo divellamur, pro eo animas nostras ponere semper paratissimus, quatenus ipse faciat omnia nobis cooperari in bonum, et nos ascribat in numero electorum suorum.

IV.

DE APOSTOLIS. SERMO DE JOANNE.

Dixit Jesus discipulis suis : Ego sum vitis vera, et Pater meus agricola est (*Joan.* xv), etc. Hæc lectio sancti Evangelii, fratres charissimi, tripertita est. Primo enim Jesus se vitem, Patrem agricolam, homines palmites metaphorice vocat. Secundo ut palmites habeant purgationem et fructificationem demonstrat. Tertio quid mali exspectet malos palmites, et quid boni manifestat. Primo igitur se vitem vocat, cum dicit : *Ego sum vitis vera*, similitudinis scilicet, non generis veritate. Sane enim Dominus Jesus sit Deus et homo, secundum quod est Deus, est unus auctor et unus agricola cum Patre, non talis qui solum adhibeat ministerium, sed qui etiam præbeat incrementum. Nam « neque qui plantat, neque qui rigat est aliquid, sed qui incrementum dat Deus (*I Cor.* III). » Secundum vero quod est homo, se vitem vocat, quoniam secundum quod est homo, est nobiscum unius naturæ, sicut vitis et palmes sunt unius naturæ. Sicut autem vitis, cum vile arbusculum videatur, tamen generosum vinum generat, ita Dominus Jesus Christus, eum in hoc mundo despicabilis visus sit, secundum illud prophetæ : « Vidimus eum non habentem speciem neque decorem, unde nec reputavimus eum (*Isai.* LIII), » tamen generosum doctrinæ fructum reddit. Sicut enim vinum in sui natura est siccum, calidum, lætificans et inebrians ; sic doctrina Evangelii Christi desiccat vitia in nobis per comminationem, corda calefacit per charitatis fervorem, mentes lætificat per cœlestium præmiorum promissionem, inebriat et alienat ab amore mundi ad amorem cœlestium per contemplationem. In hoc musto erant inebriati discipuli Christi, cum in die Pentecostes omni timore et amore terreno postposito, « loquebantur variis linguis magnalia Dei (*Act.* II). » Deus vero Pater agricola dicitur quadam similitudine. Sicut enim agricola vitem eligit, in terram figit, rigat, fodit et putat, palmites infructuosos amputando, et fructuosos purgando ; ita Deus Pater unicum Filium suum prælegit, per incarnationem in terram misit, rore Spiritus rigavit, ligone tribulationum fodit, sirpa discretionis putavit, infructuosos amputans ab eo, ut Judam, fructuosos vero ut plus fructificarent purgans, ut Petrum et Andream. Unde et ipse Filius hic subdit : *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum. Et qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat.* Homines quoque palmites dicuntur, quando ad instar palmitum debent per fidem Christo adhærere, et bonam operationem fructificare. Verum palmitum tres sunt species : alius enim adhæret Christo per fidem et charitatem, et fructum facit, ut bonus Christianus, qui, ut magis fructificet, ab omnibus vitiis et superfluitatibus est magis magisque purgandus. Alius vero sola fide et sacramentorum participatione Christo adhæret, et fructum non facit, ut falsus Christianus, qui more infructuosi palmitis, ne fructificantibus noceat per sententiam, vel hic excommunicationis, vel in futuro damnationis, a Christo est separandus. Alius autem nec etiam fide Christo

a lhæret, sed viti alienæ, ut gentilis et Judæus cæterique infideles. Qui, ut ait Dominus, jam judicati sunt (*Joan.* III). Porro vitis aliena est diabolus. Unde ait Dominus ad Judæos : « Vinea mea, quomodo conversa es in amaritudinem vitis alienæ ? (*Isai* v.) » Et Moyses : « De vinea, inquit, Sodomorum vinea eorum, et de suburbanis Gomorrhæ. Uva eorum uva fellis, et botrus amarissimus, fel draconum vinum eorum, et venenum aspidum insanabile (*Deut.* XXXII). »

Secundo, demonstrat Dominus unde palmites habeant purgationem et fructificationem, cum subdit: *Jam vos mundi estis propter* verbum quod *locutus sum vobis*. Ac si diceret : Non estis mundi propter vos, sed propter verbum meum. In quo demonstrat se non esse solum vitem, sed etiam agricolam. Mundare quippe vitem, non vitis, sed agricolæ est officium. Mundi igitur erant discipuli, sed tamen adhuc mundandi. Quis enim in hac vita potest esse sic mundus ut non sit magis magisque mundandus ? Nisi discipuli mundi essent, ferre fructum non possent ; et nisi mundandi essent, non dicerent : « Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est (*I Joan.* I). » Mundi igitur a criminalibus, mundandi adhuc erant a quibusdam venialibus. Unde eis Dominus dixit: « Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet (*Joan.* XIII). » Jam vos, inquit, *mundi estis*, ex magna scilicet parte, propter verbum quod *locutus sum vobis*, non tantum auditum, sed etiam creditum et exsecutum. Audit enim infidelis, nec tamen mundus est ; audit et credit diabolus, nec tamen mundus est ; audit et credit et exsequitur fidelis, et mundus est. Sed quare non ait: Mundi estis propter baptismum, et pœnitentiam, et emendationem ? quoniam verbum Dei ad hæc omnia nos trahit, nos ad pœnitentiam compungit, nos vitia deserere et virtutes sequi facit, ipso Dei verbo non solum exterius sonante, sed etiam interius inspirante et invisibiliter operante. Hic est enim qui solus baptizat, qui solus absolvit, qui solus mundat et illuminat. Unde vero palmites habeant fructificationem, ostendit, cum subdit: *Sicut enim palmes non potest ferre fructum a semetipso , nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis.* Ac si aperte dicat : Non ex vobis, sed ex me potestis fructificare. Palmes vero manet in vite et vitis in palmite, sed alio alioque modo. Palmes quippe manet in vite, nihil viti conferendo, sed potius ex vite vigorem accipiendo ; vitis vero manet in palmite, nihil a palmite accipiendo , sed potius ei virtutem subministrando. Utrumque ergo nihil confert viti, sed tantum palmiti. Sic et nos, cum manemus in Christo, nihil utilitatis ei conferimus. Sic, cum Christus in nobis per gratiam inhabitantem manet, nihil inde sibi utilitatis provenit, sed nobis. Sed cum mansio Christi in nobis sit nobis causa quare mancamus in Christo, quare non præposuit mansionem suam, ut diceret: Manco in vobis, manete in me? Ut videlicet demonstret nobis nos habere arbitrii libertatem, et gratiam suam esse paratam ad manendum in se, nec se unquam relicturum nos, nisi nos eum prius relinquamus. Est ergo ac si dicat : Perseverate manere in me, quia ego semper paratus sum perseveranter manere in vobis. Ecce, fratres mei, rogat nos, qui rogare debuit. Rogat nos, ut maneamus in eo, quem semper debemus rogare , ut maneat in nobis. Contubernales et præcordiales nos habere desiderat Creator et Redemptor noster , quare ejus amicitiam et familiaritatem contemnimus ? Quare cum totis desideriis non amplectimur ? Quare in ejus amore non ardescimus ? Si aliquis rex, vel princeps sæcularis, suam amicitiam nobis offerat, cum magno gaudio eam amplectimur, quare regem cœlorum se nobis offerentem aspernamur? *Palmes*, inquit, *non potest ferre fructum a semetipso*. Nec homo potest facere bonum a semetipso. Sicut enim ex vitis humore ascendit vigor, faciens palmitem pullulare, frondere et fructificare ; ita et ex Christo provenit gratia in nos, ut bene velle, bene loqui, bene agere valeamus. *Nec vos*, inquit, subaudi potestis bene operari, *nisi in me manseritis*. Ergo Judæi et gentiles, et quicunque per fidem in Christo non manent, bonum facere non possunt. « Impossibile est enim sine fide aliquid Deo placere (*Hebr.* XI). » *Ego sum vitis, vos palmites.* Ac si dicat: Facio ego naturam vitis, facite et vos naturam palmitis. Sum vitis vobis gratiam subministrando, estote et vos palmites in me manendo et fructificando. Nam si , tam vos quam ego , faciamus quod ad nos pertinet , multus tunc fructus proveniet. Et hoc est quod sequitur : *Qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum.* Magis vera et magis usitata locutio est, quod vitis ferat fructum quam quod palmes. Quippe cum palmes et hoc quod habet et hoc quod fructum facit, totum habeat ex vite. Sic ergo, et cum totum, et quod sumus, et quod boni aliquid possumus, totum habeamus a Christo, verius posset dicere : *Qui manet in me, et ego in eo.* Ego per hunc fero fructum multum. Sed per magnam misericordiam suam, quod suum est attribuit nobis, dicens nos facere quod ipse per nos facit. *Quia sine me*, inquit, *nihil potestis facere.* Ego sum vobis omnia, vos sine me, nulla. Nam abscisis palmitibus infructuosis, possum ex me meliores producere, et per eos fructificare. Locum ergo et gratiam quam habemus in Christo, fratres mei, non inutiliter et otiose teneamus, sed fructificemus studiose, ne forte nos summus Agricola, tanquam inutiles palmites, abscindat, et alios in nostrum locum producat.

Tertio, demonstrat Dominus quid mali exspectet malos palmites, et quid boni bonos. Quid mali exspectet malos, ostendit cum subdit : *Si quis in me non manserit*, subaudi, fide, Judæus et paganus, cæterique infideles nec charitate, ut falsus Christianus, *mittetur, sicut palmes, foras.* Et hic ab unione fide-

lium per reprobationem, et in futuro a regno beatitudinis per damnationem, quando scilicet, juxta aliam parabolam, dicentibus illis : « Domine, Domine, aperi nobis (*Matth.* xv), » respondebitur eis : « Amen dico vobis, nescio vos (*ibid.*). » *Et arescet* non solum a potestate benefaciendi, sed etiam a potestate nocendi. *Et colligent*, inquit, *eum*. Qui? messores angeli per fasciculos, juxta parabolam zizaniorum (*Matth.* xiii), videlicet gulosos cum gulosis, adulteros cum adulteris, avaros cum avaris, homicidas cum homicidis, perjuros cum perjuris, superbos cum superbis, infideles cum infidelibus, similes cum similibus, in simili pœna colligentes. *Et in ignem*, inquit, *mittent*. De duobus alterum convenit palmiti, aut ut adhæreat viti, aut ut tradatur igni. Non enim est utilis ædificio, vel alicui alii usui. Sic nullum medium est homo, aut adhærebit Christo et fructificabit, aut mittetur in ignem, qui non indiget formite lignorum, sed semper per se ardet et punit animas cum corporibus in æternum. *Et ardebit* tanquam sarmentum inutile, non tamen ut penitus pereat, sed sic ut semper duret, et semper ardeat. Immortalis enim ibi mors erit, finis infinitus, defectus indeficiens. Nam, juxta Apocalypsim : « Optabunt miseri mori, et mors fugiet ab eis (*Apoc.* ix). » Ah! quam melius esset eis millies et millies mori, quam in cruciatibus semper vivere. Quid vero boni exspectet bonos palmites, ostendit cum subdit : *Si manseritis in me*, subaudi, per fidem et charitatem, *et verba mea in vobis manserint* per bonam operationem, *quodcunque volueritis petetis, et fiet vobis*, in alia vita, ubi omnia optata electis succedent. Sed etiam et in hac vita quidquid petierimus, pertinens ad nostri mansionem in Christo et ad mansionem verborum ejus in nobis, fiet procul dubio nobis Itaque, fratres, si petimus aliquid quod non fiat nobis, patet quia non pertinebat illud ad mansionem nostri in Christo, et ad mansionem verborum ejus in nobis. Non petamus ergo nisi quod ad charitatem Dei et mandata ejus pertinet. Sed ecce cum in ecclesia ad orationem convenimus, alius petit victum, alius vestitum, alius uxorem, alius cætera necessaria. Et hæc quidem cum desunt nobis, non est peccatum, si a Domino cum temperantia petamus. Sed illud mandatum Christi semper attendere debemus : « Primum quærite regnum Dei, et omnia adjicientur vobis (*Luc.* xii). » Sed quod gravius, alius imprecatur damnum proximo suo, et mortem inimico suo, præcipit tamen Deus ut precemur pro inimicis nostris, et non imprecemur eis (*Matth.* v). Cavete, fratres, ne sic oretis contra Dei mandatum; et juxta Psalmistam : « Oratio nostra fiat in peccatum (*Psal.* cviii). » Matthæus enim dicit: « Cum statis ad orandum, dimittite si quid habetis in cordibus vestris (*Matth.* ii). » Illi enim præ cæteris sunt impetrabiles in oratione, qui non solum odium non retinent in corde, sed etiam pro inimicis pure possunt orare. Quod hinc liquet, quoniam, quando Judæi Deum exacerbassent, prohibuit prophetæ, ne pro ipsis oraret, dicens: « Non accipies laudem et oblationem pro eis (*Jer.* xi). » — « Nam si etiam Moyses et Samuel steterint coram me, non est anima mea ad populum istum (*Jer.* xv). » Quare tot Patribus prætermissis, istos duos solos commemorat, nisi quia isti soli in tota Veteris Testamenti serie inveniuntur etiam pro inimicis orasse? Moyses itaque a populo lapidibus impetitur, et tamen pro eis orat (*Exod.* xvii). Samuel vero a principatu excluditur, et tamen dicit : « Absit hoc peccatum a me quominus cessem orare pro vobis! » (*I Reg.* xii.) Est ergo ac si dicat : Nec etiam Moysen et Samuelem pro eis audio, quos pro charitatis suæ merito præ cæteris potentes in orationem scio. Sed sæpe reluctantem animum orare pro inimicis cogimus, magis ex mandati coactione, quam ex charitate oramus; et tamen timemus ne exaudiamur. Sed duplicitas mentis quid meretur apud Deum nisi supplicium? Propterea, fratres mei, cum cogitamus quantum peccaverit in nobis proximus, cogitemus quantum et nos in Deum peccaverimus; et sicut volumus nobis dimitti à Deo, dimittamus et proximo. Simus tales debitoribus nostris, qualem volumus Deum invenire nobis. Et si non possumus corpus nostrum tradere martyrio, sicut sancti illi quibus festivamus, saltem animum nostrum vincamus. Non enim erit hæc victoria sine corona apud Deum. Cujusmodi victoriam et coronam ipse det nobis, cui est honor et imperium per omnia sæcula sæculorum. Amen.

V.

DE APOSTOLIS. SERMO DE EPISTOLA BEATI PAULI.

Habemus thesaurum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtus Dei, et non ex nobis (*II Cor.* iv). Et reliqua. Tres sunt particulæ lectionis hujus, fratres mei. Primo enim Apostolus se et cæteros discipulos habere thesaurum in vasis fictilibus dicit. Secundo causam subjungit. Tertio quid boni thesaurus vasis fictilibus conferat, exponit. Primo igitur dicit : *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus*. Vocat autem thesaurum divinam sapientiam, prædicationem et virtutes, quas apostoli in se gerebant; thesaurus quippe collatio est pretiosorum, ut auri, et argenti, et lapidum pretiosorum; apostoli quoque, quæ his omnibus prætiosiora sunt, in se habebant aureum fulgorem, argenteam sonoritatem, eloquentiæ et pretiosorum varietatem. De cujusmodi thesauro scriptum est : « Melior acquisitio ejus negotiatione argenti et auri, primi et purissimi fructus ejus. Speciosior est cunctis opibus, et omnia quæ desiderantur huic non valent comparari (*Prov.* iii). » Vasa vero fictilia vocat se, cæterosque apostolos. Vasa quippe fictilia terrena sunt, et inter omnia vasorum genera magis vilia et fragilia. Apostoli quoque secundum sæculum, viles erant et fragiles. Viles, quoniam plebei, ignoti, ignobiles, pauperes, idiotæ, fragiles, quoniam ex longa maceratione carnis erant macilenti, palidi et debiles. Propter hoc habebantur mundo abjecti et despicabiles. Unde idem Apostolus : « Tanquam purgamenta hujus mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc (*I Cor.*, iv). »

Propter ergo exteriorem vilitatem et fragilitatem despiciebant divites, sapientes et nobiles mundi, discipulos Christi spiritualem thesaurum, quem interius gerebant, non considerantes. Quorum hodie similes sunt quidam falsi Christiani, personarum acceptores, pauperes et ignobiles propter exteriora contemnentes, divites vero et nobiles propter exteriora venerantes, quoniam sæpe in vase exterius deaurato latent fœda et in vase exterius vili pretiosa. Secundo reddit Apostolus causam quare Deus thesaurum suum in vasis fictilibus posuerit, cum subdit, *ut sublimitas sit virtutis Dei, et non ex nobis.* Ideo enim Dominus per imperitos et viles primo Evangelium prædicari voluit, et non per sapientes et oratores, ut hoc esse opus Dei et non hominum ostenderet, et ut se mirabilem, sicut in prædicatione, ita et in prædicatoribus demonstraret. Et mirabilis quidem prædicatio est Deum humanatum, mortuum, et redivivum, et ad dexteram Dei Patris elevatum prædicare. Sed mirabilius est per paucos viles et imperitos homines, rem adeo incredibilem condidisse. Unde Apostolus: « Videte, inquit, fratres, vocationem vestram, » id est, per quos vocati estis, « quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles; sed quæ stulta sunt, elegit Deus mundi, ut confundat, » id est, erubescere faciat « sapientes, et infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia. Elegit Deus et ea quæ non sunt, » id est, quæ inter cætera non computabantur, « ut destrueret, » id est, vincendo humiliaret « ea quæ sunt (*I Cor.* I), » id est quæ sibi aliquid esse videbantur. Et erat quidem quandoque doctos, potentes et nobiles electurus. Sed ideo eos primos, ne talium rerum merito eligi viderentur, atque inflati humilitatem non reciperent, sine qua nemo potest redire ad vitam, unde est lapsus homo per superbiam. Hinc etiam Nathanael legisperitus non est in apostolum electus. Et quod hoc causa humilitatis factum intelligatur, supponit idem apostolus dicens : « Ut non glorietur omnis caro in conspectu ejus de meritis suis (*ibid.*). »

Itaque, fratres, de nobis semper utiliter sentiamus, nullum quantumcunque vilem, quantumcunque despicabilem despiciamus, quoniam frequenter ubi minus putamus, major divinæ gratiæ thesaurus absconditur, et qui apud homines sunt abjecti, apud Deum sunt electi. Et ut tantum thesaurum habere mereamur, viles et despecti esse mundo non abhorreamus. Tertio quid prædictus thesaurus vasis fictilibus vel hic, vel in futuro conferat, exponit Apostolus, ostendens thesaurum sapientiæ cæterarumque gratiarum conferre suis possessoribus et hic fortitudinem constantiæ et perseverantiæ, et in futuro vitam æternam. Quod fortitudinem constantiæ et perseverantiæ eis conferat, exponit cum subdit : *In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur*, in mente, ut quidam pusillanimes qui in adversis deficiunt et desperant, sed potius in conscientia boni thesauri lætamur et dilatamur. Demum quasdam tribulationum partes enumerat, dicens. *Aporiamur*, id est, ablatis etiam necessariis pauperes efficimur, *sed non destituimur*, etiam a constantia interiori, ut quidam qui propter paupertatem fiunt mendaces, perjuri, homicidæ et fures, sed potius ex interioris thesauri abundantia sufficientes sumus, scientes æque et « abundare et penuriam pati (*Phil.* IV). » *Persecutionem patimur*, vel occultam a diabolo, vel apertam a membris ejus, *sed non derelinquimur*, ab interiori scilicet thesauri constantia, ut quidam qui in persecutionibus succumbunt, sed potius ipsos persecutores nostros, vel resistendo, vel æquanimiter tolerando superemus. *Humiliamur*, inquit, *sed non confundamur*, id est, in adversitate nostra viles reputemur, sed tamen non erubescamus, ut quidam qui humilitatem, paupertatem, crucemque Jesu Christi portare erubescunt. Quibus ipse dicit : « Qui me erubuerit et meos sermones, hunc Filius hominis erubescet cum venerit in majestate sua (*Luc.* IX), » sed potius de interiori thesauro bonæ conscientiæ in ipsa nostra vilitate et contemptu gloriemur, dicentes cum Apostolo : « Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo! » (*Galat.* VI.) *Dejicimur*, inquit, *sed non perimus.* Quasi dicat : Dejicimur tanquam inutilis testa in conquassatione mortis, sed tamen manente in nobis immortali thesauro, non perimus morte æterna ut reprobi, sed potius tunc æternaliter vivere incipimus, quibus fit de morte, natalis. Itaque, fratres, istum tam pretiosum thesaurum sapientiæ cæterarumque virtutum toto desiderio ácquiramus, retineamus et conservemus, quatenus per illum et in tribulationibus lætitiam, et in paupertate sufficientiam, et in persecutione victoriam, et in humilitate gloriam, et in morte vitam habere mereamur. *Semper*, inquit, *mortificationem Jesu Christi in corpore nostro circumferentes.* Tunc, fratres mei, mortificationem Jesu in corpore nostro portamus, quando pro Jesu, et ad imitationem crucifixionis ejus, vitia nostra crucifigimus et mortificamus. Hanc autem mortificationem debemus portare, non in una sola corporis parte, ut quidam qui crucifigunt in se renes, sed non linguam, non oculos, non aures, sed *circum* in corpore nostro, ut videlicet mortificemur pariter et cor, ne male meditetur; et linguam, ne male loquatur; et manum, ne male operetur; et pedem, ne male gradiatur; et gustum, ne appetat deliciosa; et contactum, ne concupiscat luxuriosa; et aures, ne audiant vanitatem et iniquitatem; et oculos ne videant vanitatem. Et qua utilitate? *Ut et vita*, inquit, *Jesu in corporibus vestris manifestetur.* Hoc est quod Joannes ait : « Charissimi, nunc filii Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus. Scimus autem quoniam, cum apparuerit, similes ei erimus, quando videbimus eum sicuti est (*I Joan.* III). » Duæ sunt, fratres, vitæ Jesu Christi. Vita virtutis, quam ostendit in hoc mundo, et vita glorificationis quam ostendet et dabit in futuro. Vita virtutis Jesu Christi,

manifestatur in nobis etiam in hoc sæculo, si simus mundi, sicut ipse mundus est; justi, sicut ipse justus est; sancti, sicut ipse sanctus est. Vita vero glorificationis manifestabitur in futuro, non solum in animabus, sed etiam in corporibus nostris, quando videlicet erimus immortales sicut ipse immortalis est; speciosi, sicut ipse speciosus est; gloriosi, sicut ipse gloriosus est; beati, sicut ipse beatus est. Quod ipse meritis et intercessionibus sanctorum apostolorum suorum nobis largiatur, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

VI.

DE APOSTOLIS. SERMO DE LUCA.

Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum (*Matth.* x), et reliqua. In hac sancti Evangelii lectione, fratres charissimi, Dominus ac Redemptor noster discipulos suos, quos ad prædicandum per universum mundum erat missurus, præinstruit. In quo quoque nos prædicatores instruit nihilominus, qui vicem illorum in Ecclesia tenemus. Facit igitur quatuor. Primo, eos apostolos constituit. Secundo, quo eos mittat exponit. Tertio, quales esse debeant ostendit. Quarto, contra persecutiones venturas eos præmunit. Primo, eos apostolos constituit, cum dicit : *Ecce ego mitto vos.* Ac si aperte dicat : Ego Dominus et magister vester vos de discipulis missos, apostolos meos constituo. Apostolus quippe *missus* interpretatur. In quo tria eis demonstrat, videlicet quis, et de quibus, et quos eos constituat. Quis? Ego Dominus et magister vester vos mitto, non ipsi vos auctoritate vestra apostolatum præsumitis. Unde Apostolus : « Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?» (*Rom.* x.)»—«Nemo enim assumit sibi honorem, sed qui vocatus est a Deo, ut Aaron (*Hebr.* v). » Quod aperte illos condemnat, qui non vocati, pastoris officium potius rapiunt quam assequantur. De qualibus Dominus per prophetam : « Ipsi, inquit, regnaverunt, et non ex me; principes exstiterunt, et ego ignoravi (*Ose.* VIII). » Quippe internus judex et provehit et nescit, quia quos permittendo tolerat, per reprobationem ignorat. De quibus? De discipulis vos apostolos constituo. Ac si dicat: Vos soli qui vitam et doctrinam meam didicistis et tenetis, apostolatus et magisterii digni estis. In quo confundit illos qui præsumunt fieri magistri, antequam noverint esse discipuli; qui vitam quam nec tenent, nec didicerunt, præsumunt docere. Quibus Dominus per Psalmistam: « Quare tu enarras justitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum? Tu vero odisti disciplinam, et projecisti sermones meos retrorsum (*Psal.* XLIX).» Quos? Apostolos meos vos constituo, videlicet ut vos qui vitam meam et doctrinam didicistis et tenetis, vicem quoque meam in Ecclesia teneatis. Unde alibi illis dicit: « Qui vos audit, me audit. Qui vos recipit, me recipit. Qui vos spernit, me spernit (*Matth.* x ; *Luc.* x).» Tenent autem discipuli et successores eorum vicem Christi in tribus : in prædicatione, in sacramentorum ministratione, in ligandi et solvendi potestate. Sed attendant quod in his omnibus non auctores, sed vicarii, non domini, sed missi sunt. Ipsi enim exterius prædicant, sed Christus interius docet. Ipsi tantum exterius abluunt, sed Christus interius baptizat. Illi exterius manus levant, sed Dominus benedicit et consecrat. Ipsi exterius sententiam proferunt, sed Christus interius absolvit et ligat. Unde Apostolus : « Sic nos existimet homo ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei (*I Cor.* IV). » Porro fideliter missus et vicarius Christi est, qui Christi moribus se conformat, qui non sua, sed Christi verba nuntiat; qui non suam, sed Christi gloriam captat.

Secundo, quo discipulos mittat, exponit cum dicit : *Sicut oves in medio luporum.* Ac si aperte dicat: Mitto vos, non ad securitatem, sed ad timorem, non ad dominationem, sed ad subjectionem, non ad gloriam, sed ad passionem. In quo confutantur illi, qui officium pastorale captant, ut in securitate, in dominatione et in gloria vivant, non attendentes, nec quod hic dicitur, nec quod alibi Dominus dicit : « Sicut misit me Pater, et ego mitto vos (*Joan.* XX).» Id est, sicut misit me Pater ad humilitatem, ad paupertatem, ad passionem ; sic ego ad eadem mitto vos. Se igitur non esse missum a Deo ostendit, qui in loco humilitatis, dominationem, divitias, et gloriam quærit. Porro luporum nomine dæmones et dæmoniacos homines designat, qui more luporum ovibus Christi insidientur, eis mala irrogant, in eis sæviant, et eas devorant. Contra quorum malitiam boni Christiani more ovium, benefici, mansueti, patientissimi perseverant. Sed, quoniam persecutores, non solum oves Christi in exterioribus persequuntur, sed etiam more luporum guttur et vitalia invadentes, vocem prædicationis et confessionis amputare, et spiritum in eis exstinguere quærunt, non solum scientia, sed etiam sapientia, vigilantia eis opus est. Unde et in tertio loco quales contra hoc esse debeant, ostendit, cum subdit : *Estote ergo prudentes sicut serpentes.* Sane prudentia serpentis est, quod caput in quo vita consistit, præ cæteris custodit, et respectu capitis totum corpus suum contemnens, pro salute capitis contra ictus ferientis, illud tanquam scutum opponit. Quorum profecto prudentiam non solum pastores, sed etiam omnes fideles tenentur imitari, ut scilicet fidem Jesu Christi, qui caput nostrum est, præ cæteris cunctis custodiamus, sine qua non est nobis salus. Et pro ejus confessione et conservatione, non solum nostra, sed etiam corpus nostrum, morti exponamus. Est et alia serpentis astutia, quoniam jejunans et per angustias se coarctans, pellem exuit veteranam. Cujus prudentiam omnes quoque imitari debemus, ut videlicet carnem nostram macerantes, et per angustam præceptorum Dei portam nos coarctantes, veterem hominem exuamus, cum vitiis et concupiscentiis, et induamus novum, qui renovatur de die in diem (*Col.* III). Sed, quoniam serpens venenosa bestia est, et astutiam habet nocendi, ne quis pariter et astutiam illius vellet imitari, post-

quam dixit: *Estote prudentes sicut serpentes*, statim adjunxit, *et simplices sicut columbæ*. Ac si aperte dicat: *Estote prudentes sicut serpentes*, ne scilicet idolis aliorum decipiamini; *et simplices sicut columbæ*, ne scilicet ipsi alios decipiatis. Porro nec prudentia sine simplicitate, nec simplicitas sine prudentia prodest. Prudentia namque sine simplicitate maligna astutia est, et simplicitas sine prudentia stulta hebetudo est. Propterea, fratres mei, habeamus et simplicem prudentiam, et prudentem simplicitatem, ut scilicet mala cavere sciamus non facere, et bona sciamus et faciamus. Simplicitas quippe columbæ est, quam a malitia fellis aliena est, ecce mansuetudo. Neminem rostro vel unguibus lædit, ecce innocentia. Alienos pullos pro suis fovet, ecce charitas. Simus itaque, fratres mei, simplices sicut columbæ, ut videlicet nemini irascamur, nemini noceamus

Quarto vero loco, contra persecutiones venturas discipulos suos præmunit, cum subdit: *Cavete autem ab hominibus* qui scilicet vos vel blandiendo, vel promittendo, vel minando volent seducere, vel a fide separare. Quos vos prudenter debetis cavere, vel eos declinando, vel eorum seductionibus fortiter resistendo. *Tradent enim vos*, inquit, *in conciliis*, ubi scilicet est locus deliberationis, cui sententiæ acquiescendum sit. In quo de communi consensu inhibebunt vobis ne in nomine meo prædicetis, ut scilicet generali concilio et præcepto superemini. Et, si contra hoc faciatis, *in synagogis suis*, ubi est locus correctionis, *flagellabunt vos*, ut vel pudore confundamini. Quod si nec eis consenseritis, cum per se vim inferre vobis non poterunt, *ad reges et præsides* quasi ad majorem audientiam *ducemini propter me*, ut saltem timore majoris potestatis deterreamini. Sed licet sitis pauci, tamen constantiam vestram nec generale concilium, nec publicus pudor, nec timor majoris potestatis superabit. Sed publice nomen meum confitebimini. *In testimonium*, inquit, *illis et gentibus*, ut scilicet sit in testimonium omnibus attestationem vestram audientibus, vel salutis, si crediderint; vel damnationis, si non crediderint. Nunc quoque, fratres mei, nos infimi prædicatores, cum verba Dei vobis testificantes prædicamus, vobis utique in testimonium sumus vel salutis, si creditis et obeditis, vel damnationis, quod absit! si obedire non vultis. Porro contra prædictos terrores, supponit Dominus consolationem, cum subdit: *Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini*, id est, nolite cogitare vel ad responsum inveniendum, vel exornandum. Quare? *Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis*, tanquam in organis. Hic est enim « qui aperit os mutorum, et linguas infantium facit disertas (*Sap.* x). » Quomodo enim, fratres mei, putatis quod beata Catharina, simplex utique puella, contra tyrannum, et contra quinquaginta exquisitos sapientes, tam argute disputaret, et eos convinceret, nisi Spiritus sanctus in eam et per eam loqueretur? Quomodo beata Agnes, cum adhuc tantum duodecim annorum esset, contra sapientes et judices hujus mundi adeo mirabiliter loqueretur, nisi Spiritus sanctus in eam et per eam loqueretur? Quomodo Ciricus infans, cum adhuc tantum trimus esset, pro fide Christi contra tyrannum mirabiliter disputaret? Deinde contra majorem persecutionem Dominus discipulos suos præmunit, cum subdit: *Tradet autem frater fratrem in mortem*, etc. Minorem dolorem mala ingerunt quæ ab extraneis inferuntur, majorem vero quæ ab illis patimur, de quorum dilectione præsumebamus. Unde scriptum est: « Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique. Tu vero homo unanimis, dux meus et notus meus (*Psal.* LIV). »

Tradet, inquit, *frater fratrem in mortem, et insurgent filii in parentes, et morte eos afficient*. Hæc omnia, fratres mei, in primitiva Ecclesia contingebant, quando diabolo propter ejectionem suam insaniente, tanta erat rabies persecutorum, quod fervor idololatriæ naturalem vincebat dilectionem, et filios, et amicos, quos ex vi naturæ homines solent diligere, etiam contra Deum ipsi odibant et persequebantur, et contra naturam, et contra Deum. Quorum etiam sunt hodie quidam similes, qui calice Babylonis, id est, mundanæ cupiditatis sic inebriati sunt, quod fratres et parentes suos propter temporales hæreditates odiunt et persequuntur. Sed et ipsi patres et filios suos, et si non corporaliter, tamen, quod pejus est, spiritualiter persequuntur, dum more corvino de rapinis et dolis eos pascunt, et ut idem faciant, eos erudiunt, ut et ipsis imputetur, si filii sui faciant mala quæ viderint patribus suis fecisse. Et si insurgant contra ipsos patres suos, quos viderint contra patres suos insurrexisse. *Et eritis*, inquit, *odio omnibus*, subaudi infidelibus, *propter nomen meum*. Deinde contra hoc subdit consolationem, cum dicit: *Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*. Quasi dicat: Qui hæc patientur propter me, salvi erunt, si tamen perseveraverint. Sicut enim necessaria patientia et causa, ita et perseverantia. Non enim cœpisse benefacere, sed perfecisse laudabile est. Unde et in lege Moysi jubetur offerri cauda hostiæ (*Lev.* VII). Itaque, fratres, quoniam infinitos et etiam infantes scimus per tormenta et per passiones in fide perseverasse, perseveremus et nos saltem in prosperitate. Pudeat nos barbatos et in pace non posse facere, quod illi etiam infantes fecerunt et in persecutione. Illos non superaverunt tormenta, saltem nos non superent blanda. Illos non superavit fames, saltem nos non superet ingluvies. Illos non superavit asperitas, saltem nos non superet voluptas. Illos non superavit indigentia, saltem nos non superet abundantia. Et si non est externis qui nos torqueat, qui nos crucifigat et occidat, saltem nos ipsi per abstinentiam et continentiam nosmet crucifigamus et torqueamus, cum vitiis et concupiscentiis mortificemus, quatenus ipsis martyribus

pro nobis intercedentibus, socii eorum in cœlo esse mereamur, largiente Deo et Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum.

VII.

DE APOSTOLIS. SERMO DE APOCALYPSI.

Ego Joannes vidi in dextera sedentis supra thronum librum scriptum intus et foris, signatum sigillis septem (*Apoc.* v). Hæc loquitur, fratres mei, Joannes apostolus et evangelista, cui tanto magis credendum est, quanto non aliunde, sed ab ipso potavit fonte. Dicit itaque nobis quatuor: videlicet, in cujus manu sit sancta Scriptura, et quantum intelligentia ejus sit desideranda, a quo aperiatur, et quanta laus eum inde sequatur. In cujus igitur manus sit sancta Scriptura, ostendit primo cum dicit : *Vidi in dextera sedentis supra thronum, librum.* Cum Deus, fratres mei, incircumscriptus sit et spiritus infinitus, non sedet neque membra habet. Sed de re invisibili melius per similitudinem visibilium possumus instrui. Thronus quippe sedes regum est. Sedere igitur in throno quiete regnantis est. Et quis melius regnat quam ille qui cuncta creavit et gubernat? Et quis quietius omnia regit quam ille cujus velle est facere, et cujus « sapientia attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter? » (*Sap.* VIII.) Ipse igitur cum ubique sit essentialiter, tamen in cordibus fidelium habitat specialiter. In quibus enim habitat, nisi in eis quos ipse diligit, et qui eum diligunt, et qui ejus similes sunt? Mundus igitur habitat in mundis, justus in justis, sanctus in sanctis, amicus in amicis. In hujus igitur summi Regis dextera, id est potestate, sacræ Scripturæ liber continetur, utpote cujus inspiratione et auctoritate editur, scribitur, impletur et revelatur. Quod aperte contra illos est, qui sacram Scripturam non putant aliud esse nisi hominum inventionem et commentationem, non attendentes quod Dominus ait in Evangelio : « Amen dico vobis, donec cœlum et terra transeat, iota unum aut unus apex de lege non præteribit, donec omnia fiant (*Matth.* XXIV; *Marc.* XIII). » Et Petrus in Epistola canonica : « Non enim, inquit, voluntate humana allata est prophetia, sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines (*II Petr.* I). » Porro in hoc quod liber sacræ Scripturæ intus et foris est scriptus, lectio exterior historiæ, et lectio interior spiritualis intelligentiæ denotatur. In quo pariter confunduntur illi, qui in sacra Scriptura solam superficiem litteræ requirunt, ut Judæi secubantes, et illi qui nihil ad litteram, sed totum retorquent ad mysticum sensum, ut quidam præsumptuosi plus quam oportet sapientes. In sacra Scriptura quædam ad litteram tantum intelligenda sunt, ut : « Diliges Dominum Deum tuum (*Exod.* XX). » Et : « Honora patrem tuum et matrem tuam (*ibid.*), » et cætera præcepta moralia. Quædam vero ad mysticum sensum tantum referenda sunt, ut hoc quod legitur in Job : « Sub quo curvantur ii qui portant orbem (*Job* IX). » Quædam vero pariter et ad litteram et ad mysticum intelligi debent, ut quod Dominus masculum in octava circumcidi jubet (*Genes.* XVII), et agnum in Pascha immolari (*Exod.* XII), cæteraque mandata figurativa. In hoc vero quod liber describitur esse signatus sigillis septem, designatur quoniam sancta Scriptura clausa est, et septem, id est universitate omnimodarum obscuritatum generaliter obvoluta. Sed et specialiter septem in se occultat mysteria, quæ idem Joannes subsequenter ita exponit, quod nihilominus ea relinquat sigillata. Hinc et Danieli per angelum dicitur : « Et tu, Daniel, claude sermones, et signa librum usque ad statutum tempus (*Dan.* XII). » Hinc et Isaias Judæis dicit . « Et erit vobis visio omnium prophetarum sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti litteras, dicent : Lege ; et respondebit : Non possum, signatus est enim liber (*Isa.* XXIX). » Quod aperte est contra quosdam sæculares philosophos, qui putant sacram Scripturam planam esse et apertam, eo quod exterius simplicia habeat verba et plana, non attendentes quoniam in sacra Scriptura, sub simplicitate verborum, magna utilisque lateat profunditas. Sicut econtrario in scientiæ sæcularis libris sub multiplicitate et obscuritate verborum, nulla latet utilitas. Sane tribus de causis Dominus in Scripturis sua mysteria sigillavit. Prima est, quoniam ea voluit inimicis suis abscondi, et solis amicis et iis familiarioribus reserari. Unde et convenienter dicit librum esse signatum sigillis septem. Illud quippe sigillamus quod solis amicis volumus revelari. Unde in Evangelio : « Nolite sanctum dare canibus (*Matth.* VII). »

Secunda est, quod in Scripturarum profunditate voluit nos exerceri et mereri. Unde cum angelus dixisset Danieli : « Claude sermonem, et signa librum, » adjunxit : « Pertransibunt multi, et multiplex erit scientia (*Dan.* XII). » Hinc Salomon : « Gloria, inquit, Dei celare verbum, et gloria regis investigare sermonem (*Prov.* XXV). » Tertia est, ut sicut editionem, ita quoque revelationem sacræ Scripturæ suo nomini reservaret, ne quis de humano ingenio in ea sese jactaret, sed ad eam intelligendum divinam opem flagitaret. Quantum vero intelligentia sacræ Scripturæ sit desideranda demonstratur, cum subjungitur : *Et vidi*, inquit, *angelum fortem prædicantem voce magna : Quis est dignus aperire librum et solvere signacula ejus?* Angelus iste, fratres mei, tenet personam cujuslibet prioris Patrum, qui, quamvis fortis esset virtute et sapientia, tamen, præ magno desiderio et dilatione reserationis sacræ Scripturæ, conqueritur et inquirit quis sit ille tam dignus, tam sapiens et tam potens qui eam aperire possit. Nos vero quis sit ille jam scimus, et ideo magis toto desiderio totisque viribus eum flagitemus, quatenus sigilla suæ sacræ Scripturæ nobis dignetur aperire. *Et nemo*, inquit, *poterat neque in cœlo, neque in terra, neque sub terram aperire librum, neque respicere illum*, quoniam nec inter angelos, nec inter homines, nec inter animas corpo-

ribus exutas, nec etiam inter dæmones aliquis inventus est qui sacræ Scripturæ sacramenta potuerit perfecte intelligere. Unde constat quod nec etiam prophetæ et scriptores sacræ Scripturæ, nec etiam ipsi angeli sacramenta quæ ipsi pronuntiabant ad plenum intellexerunt. In quo quidam stulti et præsumptuosi condemnantur, qui intelligentiam sacræ Scripturæ sese percepisse gloriantur, in quo faciunt, ut intelligentes non intelligant. *Et ego*, inquit, *flebam multum, quoniam nemo dignus inventus est aperire librum, nec videre eum.* Sane hic innuit Joannes se tenere priorum Patrum personam, qui sacræ Scripturæ reserationem per Christum, vel non intelligebant, vel dilatam dolebant. Unde Dominus :

Multi reges et prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, et non viderunt (*Luc.* x). « Qualis erat Daniel, qui dicit se plorasse, jejunasse et orasse diu, quatenus mysteria visionis mereretur sibi revelari. In quo negligentia nostra confunditur, fratres, qui sacram Scripturam nec, ut oportet, intelligimus, nec ejus intelligentiam fletu, jejunio et oratione, sicut antiqui Patres fecisse leguntur, a Domino postulamus, rebus vanis intendentes et perituris. A quo autem Scripturæ liber aperiatur, exponitur, cum subditur : *Et unus de senioribus dixit mihi : Ne fleveris.* Personam tenet iste cujuslibet priorum prophetarum, qui Christi adventum annuntiando alios consolatur. *Ecce vicit leo de tribu Juda, radix David aperire librum, et solvere septem signacula ejus.* Porro leonem de tribu Juda Christum vocat, ut innuat eum esse illum de quo Jacob prædixit : « Catulus leonis Juda (*Genes.* XLIX). » Quoniam ut leo rex fortis cauda humanitatis, operiens vestigia divinitatis, et apertis oculis dormitans divinitatis in morte. Radicem David vocat eum, ut ostendat eum esse illum qui, juxta Isaiam, « habet clavem David, claudit et nemo aperit, aperit et nemo claudit (*Isa.* XXII). » Est ergo ac si dicat : In hoc quod Christus diaboli et mortis vicit difficultates, sacræ Scripturæ aperit obscuritates. *Et vidi*, inquit, *et ecce in medio throni et quatuor animalium, et in medio seniorum, Agnum stantem tanquam occisum, habentem cornua septem, et oculos septem, qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram.* Sane per thronum Ecclesia significatur, quoniam per charitatem in ea Deus sedet. Per quatuor animalia, omnes quatuor partium mundi prædicatores, qui debent esse rationales et mansueti ut homo, sine terrore ferientes adversa ut leo, sese mortificantes ut vitulus, cœlestia petentes ut aquila. Per viginti quatuor seniores, Patres perfectiores tam veteris quam novæ legis, qui, utpote senatores, moribus sunt maturi, sapientia pleni, judicii potestate honorati. Inter quos omnes Christus est medius beneficio, sicut fons in medio paradisi ; et charitate, sicut ipse dicit : « Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum (*Matth.* XVIII) ; » et auxilio, sicut idem dicit : « Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi (*Matth.* XXVIII). « Unde e

A hic se vidisse eum stantem dicit : *Agnum*, inquit, *tanquam occisum.* Agnum, quia innocentem et mansuetum, et in agno præfiguratum, et tanquam agnum immolatum, tanquam occisum in humanitate, sed semper vivum in divinitate. Tanquam occisum Judæis, sed semper vivum nobis. Tanquam occisum in quotidiano sacramento, sed semper vivum in cœlo. *Habentem*, inquit, *cornua septem et oculos septem.* Per septem cornua et per septem oculos, eadem donorum Spiritus sancti universitas designatur. Dona quippe sancti Spiritus sunt cornua, id est virtutes, per quas adversarius expugnatur. Eadem sunt oculi, id est illuminationes, quibus animus illustratur. Hæc Redemptor noster non ad mensuram, sed universaliter habet, et per universum mundum, quibus vult, et B quando vult, et quantum vult præbet. *Et accepit*, inquit, *de dextera sedentis librum.* In quantum homo accepit, quod in quantum Deus semper habuit. *Et cum aperuisset librum.* Tripliciter, fratres mei, Christus librum sacræ Scripturæ dicitur aperuisse : vel figuras legis in se implendo. Unde et in morte, « velum templi scissum est (*Matth.* XXVII ; *Marc.* XV). » Vel Scripturas exponendo. Unde duobus euntibus in Emmaus, « incipiens a Moyse et omnibus prophetis, interpretabatur eis Scripturas (*Luc.* XXIV). » Vel sensum intelligendi Scripturas discipulis suis dando. Quod post resurrectionem fecit, et adhuc quotidie nobis facit, si petimus, si quærimus, si pulsamus, si cum Daniele viri desideriorum sumus, si cum C fletu et jejunio et oratione ad exemplum Joannis et Danielis instamus. Negligentibus vero, et carnalia non spiritualia quærentibus, adhuc est liber sacræ Scripturæ sigillatus ; et quando illud volunt et legunt, adhuc sicut et Judæis velamen est positum ante oculos eorum. Quanta vero laus Christum sequatur de libri apertione demonstratur, cum tam sanctorum hominum quam angelorum chori inducuntur propter hanc eum laudare. Unde et subjungitur : *Quatuor animalia et viginti quatuor seniores ceciderunt*, id est adoraverunt, *coram Agno* per fidem, *habentes singuli citharas* per confessionem, *et phialas plenas odoramentorum* per orationem. Unde exponens subdit : *Quæ sunt orationes sanctorum.* Per fidem quippe Deum cognoscimus esse D Christum ; per confessionem, tanquam per citharæ consonantiam, cum laudamus ; per orationum devotionem, tanquam per odoramenta, cum delectamus. Quia enim in harmoniis et odoramentis maxime homines delectantur, ideo sancti hic habere citharas describuntur et phialas odoramentis plenas, quatenus quantum Deus in confessione et devotione eorum demonstratur. Bene autem ait, *ceciderunt coram Agno.* Quoniam qui Christum adorat per fidem, majestatem ejus intelligens incomprehensibilem, se nihil reputat, nisi terram. Bene quoque ait, *habentes citharas* : in cithara quippe lignum et chordæ. Per lignum, crux sive mortificatio designatur. Per chordas, sanctorum membra crucis mortificatione torsa et tensa, quorum quodcunque persecutor per-

cusserit, consonam confessionem audit. Sed et cessante persecutore ipsi sancti omnia membra virtutesque suas in Dei laude cogunt consonare. Bene autem ait, *habentes phialas aureas plenas odoramentorum*. Phialæ enim, quæ sunt vasa ampla, significant chorda sanctorum per charitatem, usque ad inimicorum dilatata. Hæc sunt aurea, id est munda, et odoramentis devotionum plena. Orationes enim, quæ de corde charitativo, mundo et devoto procedunt, tanquam incensum et odoramenta ad Deum ascendunt. Bene autem sequitur post adorationem confessio, et post confessionem charitatum et mundi cordis oratio, quoniam nec fides sine confessione, maxime ubi necessaria est, nec utraque sine charitate et munditia cordis possunt Deo placere. *Et cantabant*, inquit, *canticum novum*, quoniam novum hominem de novitate mysterii ipsi innovati collaudabant. *Dignus es*, inquiunt, *Domine, aperire librum, et solvere signacula ejus.* Quare? *Quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo.* Ac si dicat : In hoc quod occisus es et nos redemisti, aperuisti sacram Scripturam, *ex omni tribu et lingua, et populo, et natione*, subaudi, nos colligens. *Et fecisti nos Deo nostro regnum et sacerdotes.* Omnes quotquot sumus, fratres mei, si veri Christiani sumus, spiritualiter Deo nostro reges et sacerdotes sumus. Deo nostro reges sumus, si ad obsequium ejus, omnes motus cordis et corporis nostri bene regimus, pravos cohibentes, et bonos nutrientes, justitiam et pacem observantes. Deo nostro sacerdotes sumus, si in ara cordis nostri quotidie sacrificium contriti cordis et incensum devotæ orationis ei offerimus, si ei per munditiam familiares sumus, si inter eum et homines mediatores esse valemus. *Et regnabimus*, inquit, *super terram.* Ac si dicat : Illi soli in æternum regnabunt in terra viventium, qui hic omnem terrenitatem omnemque vanitatem sibi subdiderunt. Propterea in regimine domicilii nostri vigilemus, motus cordis et corporis nostri sollicite circumspiciamus, malos motus surgentes statim compescamus, carnem et omnia membra spiritui servire cogamus, mundanas illecebras, quæ mundanis hominibus imperant, nobis subdamus, quatenus regnum æternæ beatitudinis consequi mereamur, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

VIII.

DE APOSTOLIS. SERMO DE MATTHÆO.

Misit Jesus discipulos suos, præcipiens eis, et dicens (*Matth.* x), etc. Quinquepartita est hæc lectio, fratres mei. Primo quippe Dominus duodecim mittit. Secundo, quo debeant ire vel non ire. Tertio, quid prædicare. Quarto, quid agere. Quinto, quomodo innotescit. Primo igitur Dominum ostendit duodecim misisse, cum dicitur : *Misit Jesus duodecim discipulos suos.* Porro in lectione, quæ hanc præcedit, ostendit evangelista Dominum de communi discipulorum consortio duodecim elegisse, quorum et nomina ponit. Deinde hoc quod modo audivimus subjungit : *Hos duodecim misit Jesus*, etc. In quo, fratres mei, quatuor intelligenda significantur, videlicet, quod apostoli electi sint, et unde electi sint, et quot electi sint, et ad quid electi sint. Porro in hoc quod apostoli electi sunt, et a Domino, datur nobis exemplum, quoniam in Ecclesia Dei debent pastores eligi, et a Domino jejuniis et orationibus interrogato. In quo pariter sigillantur et illi qui non eliguntur, sed potius ingeruntur, et illi qui non divinitus, sed mundanitus eliguntur. In hoc quod de schola communi electorum discipulorum præeliguntur, demonstratur : quoniam nec neophyti, nec rudes, sed qui in schola sanctarum virtutum et morum præ cæteris eruditi sunt, debent eligi in pastores, ut videlicet non solum sint electi, sed etiam inter electos pastores præelecti. Quod aperte illos condemnat qui præsumunt fieri magistri antequam discipuli, docentes ea quæ non didicerunt, et super eos qui sibi et moribus et scientia præsunt magisterium habere quærunt. In hoc quoque, quod duodecim eliguntur, demonstratur nobis pastores sanctæ Ecclesiæ quam perfecti esse teneantur. Duodenarius quippe numerus perfectus est, unde et soldus sive solidus nuncupatur. Debent namque pastores sanctæ Ecclesiæ sic perfecti et solidi esse, quatenus nec prosperis, nec adversis, nec blandis, nec asperis, nec favoribus, nec terroribus cedant; imo ipsos infirmos et cadentes sustentare queant. In quo nos indigni pastores confundimur, quos adversa deterrent, blanda demulcent, ad minas potentum dejicimur, favoribus extollimur, ad instar arundinis huc et illuc agitamur, vitia potentum non corripimus, sed palpamus, justitiam exercere non audemus, nec infirmos sustentantes, nec etiam nosmetipsos sustentare jam valentes. In hoc vero quod mittuntur, ad quod electi sint demonstratur : Apostolus quippe interpretatur *missus*. Intelligant igitur pastores sanctæ Ecclesiæ se esse missos, non dominos, missos humilitatis, non elationis, missos non ministrari, sed ministrare (*Luc.* x), missos non ad honorem et ad gloriam, sed ad laborem et ad passionem. Unde in subsequentibus eis dicit : *Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.* Tunc igitur episcopi se esse vere missos Christi intelligant, cum Christi humilitatem, paupertatem et patientiam cæterasque virtutes Christi in se exhibuerint, cum non sua, sed Christi verba prædicaverint, cum non suam, sed Christi gloriam in omnibus quæsierint, cum non solum sua, sed etiam seipsos pro fratribus posuerint. Secundo, quo ire vel non ire debeant ostendit Dominus cum dicit eis : *In viam gentium ne abieritis, et in civitates Samaritanorum ne intraveritis, sed ite potius ad oves quæ perierunt domus Israel.* Cum constet Dominum propter salutem gentium venisse, unde et ipse alibi dicit : « Alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere, et fiet unum ovile et unus pastor (*Joan.* x), » quid est, fratres, quod hic dicit : In viam gentium ne abieritis, et in civitates Samarita-

norum non intraveritis, nisi quod ex fine facti, colligimus; quod specialiter primo venit ad Judæos quibus promissus erat; a quibus per incredulitatem repulsus transiit ad alienos. Triplici igitur de causa voluit Dominus primo Judæis et non gentibus prædicare. Primo, ut ostenderet se esse Messiam Judæis promissum in lege. Secundo, ut Judæis omnem occasionem non recipiendi Evangelium auferret, si primum illud gentibus prædicasset. Tertio, quoniam tunc erant inter Judæos qui salvandi erant, et erant inter gentes qui salvandi non erant. Nam ad prædicationem Petri uno die tria millia (*Act.* II), et alia die quinque millia (*Act.* IV) crediderunt, et cum vellent apostoli in Asiam prædicare, a Spiritu sancto prohibiti sunt (*Act.* XVI). Quam tamen Asiam postea Spiritus sanctus per apostolos convertit. Nam B dia jam est quod Asia credidit. Subtili ergo occultoque judicio quibusdam prædicatio subtrahitur, quia suscitari per gratiam non merentur.

Unde necesse est, fratres charissimi, ut in omne quod agimus occulta Dei judicia super nos timeamus, ne dum exterius mens nostra fusa a sua se voluntate non revocat, intus contra eam judex terribiliter disponat. Quod bene intuens Psalmista ait : « Venite et videte opera Domini quam terribilis in consiliis super filios hominum (*Psal.* LXV). » Vidit namque quod alius misericorditer vocatur; alius justitia occulta repellitur, et quia alia parcendo, alia irascendo disponit, expavit, quod penetrare non potuit. Et quoniam non solum investigabilem, sed etiam in quibusdam inflexibilem vidit, C terribilem esse memoravit. Moraliter vero præcepit sanctæ Ecclesiæ pastoribus, ne in viam gentium, id est, ne in errores et negotia mundanorum hominum, sequendo, eant : et in civitates Samaritanorum, id est, ne in tumultus sollicitudinum et curarum intrent, sed eant potius ad oves quæ perierunt domus Israel, id est ad ruinam animarum reparandam. Vult quippe Dominus quod prædicatores et pastores sanctæ Ecclesiæ non solum errores et publica sæcularis vitæ negotia, sed etiam omnes alias sollicitudines et curas fugiant, quatenus soli animarum reparationi incessanter intendant. Quod aperte nos indignos pastores redarguit, qui dum sæcularibus negotiis intendimus, et variis vanisque curis occupamur, nec nostrarum, nec commissarum aliarum D utilitati (sicut oportet) invigilemus. Tertio vero quod prædicare debeant ostendit Dominus, cum subjungit : *Euntes autem prædicate.* Ac si aperte dicat : Sic sitis festivi et intenti prædicationi, quod etiam eundo prædicetis, et prædicando eatis, quatenus nec via impediat prædicationem, nec prædicatio viam, ut scilicet prædicetis non solum in villis, sed etiam in viis, non solum populis, sed etiam personis, non solum civibus, sed etiam peregrinis, agricolis et viatoribus. In quo nos indigni pastores confutamur, qui ad prædicandum tardi pigrique sumus, qui diem, locum et conventum hominum exspectamus, et quando paucos habemus auditores, A prædicare contemnimus, non considerantes quoniam melius est acquirere Deo animam unam quam nullam, et quod omne illud tempus perdimus, quo luere animarum non vacamus. Nec exemplum Domini spectamus, qui soli Samaritanæ in via juxta puteum prædicare non neglexit, cujus salutem se non negligere, sed potius se esse ostendit, cum discipulis suis ait : « Ego habeo cibum manducare, quem vos nescitis (*Joan.* IV). » *Appropinquavit*, inquit, *regnum cælorum.* Tota, fratres mei, prædicatio Evangelii versatur circa finem mundi, et beatitudinem regni æterni. Hoc Dominus prædicavit, hoc apostoli, hoc sancti martyres et confessores; hæc nos prædicatores prædicamus, sed utinam, sicut voce, ita et opere! Opere finem mundi et adventum regni cœlorum prædicamus, si mundum ejusque illecebras contemnimus, si divitias, si honores, si glorias et voluptates ejus abjicimus, si toto desiderio ad aliam vitam festinamus, si propter eam quæcunque possumus [facimus]. Sed (quod sine lacrymis nequeo dicere) nos in contrarium operamur, et dum mundum et ejus cupiditates amplectimur et sectamur, et pro regno cœlorum laborare negligimus, prædicationi nostræ operibus obviamus. In quo infirmos scandalizamus, qui opera nostra considerantes, Si, inquiunt, sacerdos vel episcopus regnum cœlorum exspectaret, nequaquam mundo tantisper, mundanisque desideriis adhæreret; et sic malo exemplo nostro exorbitantes regnum cœlorum non exspectant, sed mundo adhærent, quem sic semper duraturum putant. Sed certe C ipsa ruina mundi tam nos quam illos accusat, qui nobis tacentibus jam se casurum clamat, et aliud regnum venturum demonstrat. Tot et tantis quippe miseriis et tribulationibus mundus amarescit, quod etiam ipsos amatores suos suis amaritudinibus a se repellit.

Itaque, fratres, quia mundum cadere cernimus, eum fugiamus, ne cum cadente simul cadamus. De ruina mundi nos quantocius subtrahamus, et ex ea quos possumus extrahamus, et ad mercandum regnum cœlorum præmittamus. Quarto, quid debeant agere ostendit cum subdit : *Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones ejicite.* Quia enim tunc mundus adhuc florebat, homo diu vivebat, visibilium bonorum opulentia exuberabat, et ad se homines trahebat, ut alia bona non putarent, D nisi quæ videbant, ideo sanctis prædicateribus adjuncta sunt miracula, ut virtus ostensa daret verbis fidem, et nova facerent qui nova prædicarent, quatenus per ea miracula quæ faciebant in rebus visibilibus, crederetur eis de invisilibus. Ad hoc quippe miracula coruscant, ut corda videntium ad invisibilium fidem trahant. Unde cum fides nunc ubique pene dilatata est, multi sunt in Ecclesia qui vitam quidem virtutum tenent, sed signa virtutum non habent. Nam, teste Paulo, linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus. Unde idem Paulus qui ad prædicationem suam dormientem Eutychum, cadentemque de fenestra sua, et ita mortuum coram infidelibus suscitavit (*Act.* XX), et in insula Mitilenæ infi-

delibus plena, patrem Publii dysenteria vexatum sanavit (*Act.* XXVIII), discipulum suum Timotheum infirmum verbo non curat, sed medicinali arte ei mederi patitur, dicens : « Modico vino utere propter stomachum et frequentes tuas infirmitates (*I Tim.* V). » Cur ergo, sicut infidelem, ita fidelem verbo non curat? nisi quia ille per exteriorem curationem intus curandus erat, et iste exteriori signo erudiendus non erat, qui intus salubriter vivebat. Quia igitur, fratres mei, nunc fideles exterioribus signis non egent, insistamus interiori animarum curationi, infirmos in fide, doctrina, et admonitione curemus et confirmemus. Mortuos in peccatis correctione et spirituali consilio resuscitemus ; leprosos hæresum et errorum varietate, doctrinis fidelibus emundemus ; vexatos a diaboli suggestionibus, sacerdotali opere liberemus. Quinto, quomodo hæc facienda sint ostendit, cum subdit : *Gratis accepistis, gratis date.* Præsciebat namque Dominus nonnullos ipsum sancti Spiritus donum ad avaritiam declinaturos. Unde Simon per impositionem manus edita miracula concupiscens, hoc pecunia emere voluit, ut deterius venderet quod male comparasset (*Act.* VIII). Hinc de templo Dominus flagello de resticulo turbas ejecit, cathedras vendentium columbas evertit (*Matth.* XXI). Columbas quippe vendere est impositionem manuum qua Spiritus sanctus accipitur, non ad vitæ meritum, sed ad præmium dare. Et sunt nonnulli qui quidem, etsi non conferant ordinationem, vel aliquam aliam ecclesiasticam ministrationem, propter pecuniam tamen eam conferunt, vel propter obsequium, vel propter favorem, vel propter cognationem, vel propter familiaritatem, vel propter precum instantiam, vel propter potentum timorem, vel propter aliquam aliam terrenam intentionem. Qui omnes procul dubio nec gratis, nec juste tribuunt, quoniam in tribuendo non Deum, sed terrenam causam attendunt. De quibus Psalmista : « In quorum, inquit, manibus iniquitates sunt; dextera eorum repleta est muneribus (*Psal.* XXV). » Et Isaias beatum virum describens ait : « Beatus qui excutit manus suas ab omni munere (*Isa.* XXXIII). » Ille igitur solus gratis et juste donat, qui propter Deum solum et digno donat. Itaque, fratres mei, totam vitam nostram scrutemur et circumspiciamus, caveamus ne mala quoquomodo, nec etiam bona vana intentione faciamus. Intentionem omnium voluntatum et operationum nostrarum ad Deum dirigamus, omnem vanitatem a nobis circumcidamus, mundum cum cupiditatibus suis contemnamus, paucis contenti vivamus, quæcunque possumus de ruina hujus mundi ad cœlestem patriam per manus pauperum transferamus ; illuc toto desiderio, totis viribus suspiremus et tendamus. Quod nobis annuat Pater, et Filius, et Spiritus sanctus.

COMMUNE MARTYRUM.

IX.

UNIUS MARTYRIS. SERMO.

Omne gaudium existimate, fratres, cum in tentationes varias incideritis (*Jac.* I), etc. Quadripartita est hæc lectio, fratres mei. Primo enim nos monet apostolus ut in tribulationibus nostris gaudeamus. Secundo, ut sapientiam a Deo postulemus. Tertio, promittit humili exaltationem et diviti humiliationem. Quarto, ostendit beatum esse qui habet patientiam. Primo igitur quoniam plerique nostrum, fratres mei, in adversitatibus ultramodum dolent, deficiunt et desperant, hortatur nos apostolus ne in adversitatibus doleamus, sed potius gaudeamus, dicens : *Omne gaudium existimate, fratres, cum in tentationes varias incideritis* Vocat autem adversitates et tribulationes hujus mundi tentationes, quoniam per eas tentamur utrum firmi vel infirmi simus. Has autem vocat varias, quoniam quemadmodum, juxta varietatem membrorum, est varietas medelarum, ita, juxta varietatem morum, adhibetur a summo medico varietas tribulationum. Quia namque quidam delinquunt in nimio amore et usu rerum temporalium, ideo juste puniuntur in damnificatione earum. Quia vero alii delinquunt in nimio amore conjugum, filiorum et amicorum, ideo juste puniuntur in amissione eorum. Quia quoque plures alii delinquunt in voluptate carnis propriæ, ideo juste puniuntur in ejusdem afflictione. Et de similibus similiter. Convenienter autem, juxta infirmorum æstimationem, ait, *incideritis*, quasi de alto et improviso. Infirmi quippe reputant temporalem prosperitatem esse quasi altitudinem et felicitatem : adversitatem vero quasi quamdam profunditatem et miseriam; et dum in alto prosperitatis, quasi securi requiescentes, non præconsiderant tribulationes, quasi de improviso cadunt. At sapiens, qui omnes temporales prosperitates intelligit esse, non exaltationem, sed potius insidias, tentationes et adversitates novit esse justis perutiles, quia semper eas prævidet et exspectat; cum veniunt non cadit, sed potius eas gratanter excipit. Ait ergo, fratres mei, *cum incideritis in varias tentationes, existimate omne gaudium* vobis proventurum. Porro gaudiorum, aliud est omne gaudium, aliud nullum gaudium, aliud quoddam gaudium. Omne gaudium est gaudium generale, verum et æternum. Generale, sine aliquo mœrore; verum, sine falsitate; æternum, sine fine. Unde Dominus discipulis suis ait : « Gaudebit, inquit, cor vestrum ; gaudium vestrum nemo tollet a vobis (*Joan.* XVI). » Gaudium vero nullum, est gaudium mundanum, de quo Salomon : « Risum reputavi errorem; et gaudio dixi : Quid frustra deciperis? » (*Eccle.* II.) Gaudium quoddam est gaudere inter adversitates hujus sæculi in spe gaudii futuri. Unde Apostolus : « Non solum autem, sed gloriamur in tribulationibus (*Rom.* V). » Sane hoc particulare gaudium sanctos inter miserias et tribulationes hujus mundi recreabat, consolabatur et sustinebat. Discamus igitur, fratres mei, et inter adversa hujus mundi gaudere, et inter prosperitates plangere, ut sic nec elevemur in prosperis, nec dejiciamur in adversis. Quare autem sit gaudendum inter adver

sitates, ostendit apostolus cum subdit · *Scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur, patientia autem probationem, ut sitis in omnibus perfecti et in nullo deficientes.* Vocat autem tribulationem probationem fidei; ideo scilicet, quia per tribulationem fides probatur : hoc est quod Paulus dicit his verbis : « Scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia vero probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit (*Rom.* v).» Tribulatio igitur per exercitium operatur patientiam. Sicut enim pullus rudis ad prima verbera impatiens est, sed postea per exercitium quotidianum mansuescit, et freni sellæque patiens fit : ita rudis animus hominis ad primam tribulationem inhorrescit, et impatiens est; sed paulatim per frequens tribulationum exercitium mansuescit et patiens fit, præcipue cum intelligit et ordinationi Dei non esse resistendum, et se per hujusmodi esse purgandum, et non contra limam, sed contra vitium suum esse irascendum. Patientia vero operatur probationem, sive opus perfectum, id est perfectionem, quod idem est. Cum enim justus omnia adversa æquanimiter sustinet, non solum in his non murmurans, sed etiam Deum benedicens, probatur, id est perfectus esse demonstratur, juxta illud : « Aurum probat fornax, et justos persecutio tribulationis (*Prov.* xxvii). » Probatio vero operatur spem. Qui enim se per tribulationes purgatum intelligit et probatum, non vana spe, ut quidam, sed certa spe futuram gloriam præstolatur. Hæc autem spes non in homine qui mendax est, sed in Deo qui fallere non potest, posita, etsi prudentibus mundi, eo quod humana non potest asseri ratione, vana videatur, tamen non confundit, imo ad beatitudinem perducit. In qua sitis perfecti et integri, in nullo deficientes.

Secundo, nos monet apostolus ut ad intelligendum quomodo tribulationes sint nobis utiles, a Deo sapientiam postulemus, cum subdit : *Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter*; qui *non improperat, et dabitur ei. Postulet autem* ei *in fide nihil hæsitans*, etc. Quibus verbis quatuor nobis insinuat, videlicet, qui debeat petere, et quid, et a quo, et quomodo. Qui debet petere? Qui indiget. Nam si non indiget et petit, otiose et male petit. Quod aperte est et contra illos qui res temporales, quibus abundant, adhuc sibi multiplicari petunt, et contra illos qui res sibi non necessarias, imo sibi inutiles, et honores et administrationes et hujusmodi petunt. Unde idem Jacobus in sequentibus dicit : « Petitis et non accipitis, eo quod male petatis, ut in concupiscentiis vestris insinuatis (*Jac.* iv). » Proinde, fratres mei, non nisi necessaria et proficua a Deo petamus, et si dubii sumus an illud quod petere volumus sit utile nobis, cum conditione petamus, dicentes : « Domine, da nobis illud, si scis quod expediat nobis. » Quid debeat petere? Præcipue sapientiam. Quæ petitio, haud dubium quid sit justa et expediens. Omnes enim indigemus, vel quod sapientia nobis detur, vel quod data nobis multiplicetur. Hanc Salomon a Domino sibi optionem postulanti dante, postulavit dicens : « Domine Deus, ego sum puer parvulus, ignorans ingressum et exitum meum. Da ergo cor docile servo tuo, ut possim judicare populum tuum, et discernere inter bonum et malum. Et placuit Domino et ait : Quia non postulasti, juxta verbum hominum, dies multos et divitias, et animas inimicorum tuorum, feci tibi sermones tuos. Dedi tibi cor sapiens, intantum ut nullus ante te tibi similis fuerit. Sed hæc quæ non postulasti dedi tibi, si tamen ambulaveris in viis meis, ut pater tuus (*III Reg.* iii). » Itaque, fratres mei, petamus a Domino non longævitatem, non divitias, non honores, non cætera hujusmodi vana, quæ multis fuerunt causa perditionis, sed veram sapientiam, orantes cum Sapiente : « Emitte, Domine, sapientiam de sede magnitudinis tuæ, ut mecum sit et mecum laboret, et ut sciam quid acceptum sit ante te omni tempore (*Sap.* ix). » A quo petenda est sapientia? A Deo, quoniam omnis sapientia a Domino Deo est. Frustra igitur confidis de ingenio, vel de temporali doctore, frustra studes et vigilas, quoniam non potes sapientiam obtinere, nisi a Patre luminum. *Qui dat*, inquit, *omnibus*, subaudis, digne petentibus, dat et *affluenter*, sine thesauri sui diminutione pios faciens abundare. *Et non improperat*, ut quidam homines improperantes aliis vel ignobilitatem, vel infirmitatem, vel excessum, vel hujusmodi. Quomodo debet petere? Cum fide, cum fiducia, cum simplicitate. Et qui sic petit, procul dubio dabitur ei. Quod cum fide debeat postulare ostendit, cum dicit : *Postulet autem in fide*, videlicet firmiter credendo Deum omnipotentem hæc et cætera dare. Unde Dominus : « Si credis, inquit, omnia possibilia sunt credenti (*Marc.* ix).» Et alibi : « Si habueritis, inquit, fidem quantum granum sinapis, dicetis monti : Transfer te, et fiet (*Matth.* xvii; *Luc.* xvii). » Quod cum fiducia ostendit, cum subdit : *Postulet autem nihil hæsitans.* Hæsitat autem in postulatione quem conscientia interius mordens diffidere facit de impetratione. *Qui enim*, inquit, *hæsitat similis est fluctui maris, qui a vento movetur et circumfertur.* Fluctus enim vento cedit. Sic et ille qui per fidei incredulitatem, vel per conscientiæ pravitatem diffidit, omni vento tentationis cedit, et a Deo recedit. *Non ergo*, inquit, *existimet homo quod accipiat aliquid a Domino.* Accipere quidem potest fenum temporalium stipendiorum, cum jumentis, sed non æternæ stabilitatis.

Quod cum simplicitate debeat postulare ostendit, cum subdit : *Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis*, subaudi, et ideo non potest aliquid impetrare. Propterea cum simplicitate postulandum est. Porro cum simplicitate postulamus, quando quod petimus a Deo propter ipsum postulamus. Duplex vero animo est, qui cum aliquid videatur petere a Domino Deo, et propter Deum, interius in intentione habet aliquid terrenum. Duplex etiam animo est, qui ipsam intentionem dividens, tum

propter Deum, tam propter sæculum facere intendit.

Duplex quoque animo est qui et hic gaudere cum sæculo, et in futuro regnare cum Deo quærit. Itaque, fratres, si volumus a Deo exaudiri, petamus ab eo sapientiam, cæteraque spiritualia et cœlestia dona, et petamus ea cum fidei firmitate, cum fiducia mundæ conscientiæ, cum intentionis simplicitate.

Tertio, promittit apostolus humili exaltationem, et superbo diviti humiliationem, cum subdit : *Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua*. Ac si dicat : Licet aliquis fidelis inter tribulationes humilis et abjectus, tamen non inde doleat, sed potius glorietur, quoniam merito humilitatis suæ procul dubio exaltabitur. Præsens abjectio est parva, momentanea, et contemnenda ; futura vero sublimatio erit maxima, æterna et gloriosa. *Dives vero*, inquit, *glorietur in humilitate sua*. Ironia est. Quasi dicat : Quia modo in divitiis gloriatur, merito humiliatur. Gloria præsens est parva, brevis et contemnenda. Humiliatio vero damnationis ejus erit ingens, æterna, et perhorrenda. Quod innuit cum subdit : *Quoniam sicut flos feni transibit. Exortus est enim sol cum ardore et arefecit fenum, et flos ejus decidit, et decor vultus ejus deperit : ita et dives in itineribus suis marcescet*. Fenum quippe gradatim viret, crescit, floret, aret, perit. Sic et dives viret per prosperitatem, crescit per temporalem exaltationem, floret per mundanam gloriam, aret per mortem, perit per æternam damnationem. Hæc sunt itinera vani et superbi divitis. Flos feni cum pulcher videatur, res parva est et vilis. Sic et gloria mundi, ira Dei fervescente, decidit ; flos feni sine aliquo fructu perit, et gloria mundi sine aliqua utilitate pertransit. Unde Psalmista : « Vidi impium superexaltatum et elevatum sicut cedros Libani ; et transivi, et ecce non erat ; quæsivi eum, et non est inventus locus ejus (*Psal.* XXXVI). » Propterea, fratres mei, falsas divitias, honores, voluptates, et gloriolas mundi contemnamus, ad veras regni cœlorum divitias toto desiderio inardescamus ; propter illas præsentes tribulationes, paupertates et abjectiones pati gaudeamus.

Quarto, demonstrat apostolus illum beatum esse qui habet patientiam, cum subdit : *Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se*. Quatuor dicit : quis sit futurus beatus, et in quo, et quando, et per quem. Quis ? *Qui suffert tentationem*. In quo distinguendum est, quoniam nec omnem tentationem sufferens, nec quilibet sufferens beatus erit. Tentatio quippe, alia est interior, quæ fit vel a diabolo, vel a propria carne. De qua in sequentibus dicit : *Unusquisque tentatur a concupiscentia sua abstractus et illectus*. Quorum tentationem non debemus sufferre, sed potius expugnare, et a nobis excludere. Alia exterior, quam immittit Deus, vel per se, ut morbos et infirmitates, vel per ministerium malorum, ut persecutiones vel injurias, et hujusmodi. Hanc debemus ferre patienter tanquam verbera pii patris, illata nobis vel ad purgationem, vel ad probationem, vel ad humilitatis conservationem. Quando erit beatus? *Cum probatus fuerit*. Sicut enim triticum, nonnisi prius tritura-tum, non reponitur in horreum, et sicut vinum, nonnisi prius pressuratum, non ponitur in cellarium, et sicut aurum, nonnisi prius examinatum, non ponitur in thesaurum ; ita fidelis, nisi prius purgatus et probatus, non recipitur in regnum cœlorum. Extra quippe quadrantur et poliuntur lapides et ligna ; in templo vero æternæ beatitudinis non audietur sonitus mallei vel securis. In quo erit beatus? Quia *accipiet coronam vitæ*. Corona, quia insigne regale est, significat regnum. Quia rotunda, significat perfectionem. Quia vero principio et fine caret, significat æternitatem. In hoc igitur, fratres mei, beati erimus, quod regnum et perfectionem et æternitatem vitæ cœlestis accipiemus. Regnum sine impotentia, perfectionem sine insufficientia, æternitatem sine meta. Per quem beatus erit? Non propter merita sua, sed per gratiam divinæ repromissionis : Unde subdit, *quam repromisit*, id est, iterum et iterum per prophetas, per apostolos promisit Deus qui omnipotens et verax est. *Diligentibus se :* ut igitur coronam a Deo nobis promissam consequi valeamus, Deum toto desiderio diligamus, in mandatis ejus obedientes, omnia caduca propter eum contemnentes, omnia adversa patienter sufferentes, ad ipsius promissum toto desiderio festinantes ; ipso præstante cui et honor et gloria per omnia sæcula sæculorum. Amen.

X.

UNIUS MARTYRIS. SERMO DE JOANNE.

Dixit Jesus discipulis suis : Amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit. ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert, etc. (*Joan.* XII.) Ante adventum Redemptoris nostri, fratres charissimi, mundus oppressus erat tenebris ignorantiæ et infidelitatis ; nesciebant enim resurrectionem, nesciebant sanctorum futuram vitam, nesciebant futuram reproborum damnationem. Solam temporalem vitam noverant, et ad eam omnia referebant. Propter eam conservandam, furta, rapinas, fraudes, sacrilegia et cædes exercebant. Propter eam in omnes libidines, flagitia, scelera et abominationes defluebant. Propterea veniens Redemptor noster docuit resurrectionem, docuit vitam bonam sanctorum, et damnationem reproborum. Docuit vitam præsentem contemnendam, et mortem temporalem justis non timendam, imo tanquam introitum ad requiem exoptandam. De hoc igitur loquitur Dominus in lectione prælibata. Et hoc modo. Primo, dicit mortem suam suorumque ad instar grani seminati esse fructuosam. Secundo, dicit quod qui stulte animam suam amat, eam occidit ; et qui sapienter eam amat, eam custodit. Tertio, ad sequendum se nos exhortatur. Quarto, præmium pollicetur Igitur primo suam suorumque mor-

tem prædicit fore fructuosam, cum dicit : *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet*, etc. Granum frumenti interius candidum est, exterius rubeum, cibus est hominis, non jumentorum. Præ cæteris quoque cibis est confortativus. Redemptor quoque noster interius est candidus candore innocentiæ suæ; exterius est rubeus sanguine passionis suæ. Unde sponsa in Canticis canticorum : « Amicus meus candidus est et rubicundus (*Cant.* v). » Et Isaias : « Quis est iste qui venit de Edon, tinctis vestibus de Bosra? Quare rubrum est indumentum tuum, et vestimentum tuum sicut calcantium in torculari? » (*Isa.*, LXIII.) Cibus quoque non est animalium, id est animaliter sapientium, sed rationabilium, juxta illud; « Panem angelorum manducavit homo (*Psal.* LXXVII). » Præ cæteris quoque cibis magis confortativus est, quoniam in fortitudine cibi istius ambulamus quadraginta diebus et quadraginta noctibus usque ad montem Dei Horeb (*III Reg.* XVIII). Hinc est quod sancta Ecclesia sacramentum corporis Christi non in alio, sed tantum in pane de frumento celebrare consuevit. Quemadmodum igitur granum frumenti nisi jaciatur prius in terram, operiatur et moriatur, non renovatur nec multiplicatur; ita Christus, nisi mitteretur a Patre in terram, et nisi moreretur et sepeliretur, non per resurrectionem renovaretur, nec per fidem multorum multiplicaretur. Propter hoc enim descendit et mortuus est, ut multos sibi convocaret fratres et cohæredes. Sancti quoque apostoli et martyres, nisi per manus persecutorum in terram mitterentur et morerentur, non per resurrectionis gloriam renovarentur, nec per imitationem multorum multiplicarentur. Nos etiam, fratres mei, nisi nosmetipsos per humilitatem in terram dejiciamus, nisi membra nostra cum vitiis et concupiscentiis mortificemus, nisi ipsam corporis mortem patienter sustineamus, nec per gloriam resurrectionis renovari, nec per bona cœlestium præmiorum valebimus dilatari.

Secundo, demonstrat Dominus quod qui stulte animam suam diligit, eam occidit, cum subdit: *Qui amat animam suam perdet eam*. Stulte et male, fratres mei, animam nostram diligimus, si ejus sensualitati in ingluvie, in luxuria, in voluptate, in gloria, et in cæteris carnis satisfaciamus. Hinc quidam reprobus cum moreretur, animæ suæ dixisse fertur : « Anima mea, cur me deseris? Nonne te bene pascebamus? Nonne te bene potabamus? Nonne te bene vestiebamus? Nonne bene cæteris desideriis tuis inserviebamus? » Si sic, fratres, animam nostram diligimus, eam procul dubio destruimus, et ei damnationis æternæ mortem acquirimus. Unde et consequenter Dominus demonstrat quod qui in hoc mundo animam suam odit, eam amat, cum subdit : *Et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam*. Bene, fratres, animam nostram odimus, et ei vitam æternam acquirimus, quando concupiscentias vanaque desideria ejus odimus et mortificamus. Vitium dico, non naturam, peccata, non creaturam. Alioquin, sicut damnatur qui etiam vitia corporis et animæ nutrit, ita qui et ipsam naturam et occidit. Licet enim, fratres mei, præsentem vitam contemnere, et ad æternam toto desiderio festinare debeamus, tamen præsentem vitam non debemus præcidere, ut quidam indiscreti, qui vel nimia maceratione, vel manu propria mortem sibi intulerint, sed potius ipsam vitam præsentem patienter sustinere et in Dei servitio regere, non frangere; ipsam vero mortem vel a persecutore, vel a Deo nobis illatam suscipere cum gratiarum actione. At nos (unde dolendum est) vitam præsentem non solum non odimus, sed etiam ultra modum eam diligimus, et propterea solliciti sumus, volentes hic diu vivere, vitam futuram vel non credentes, vel quasi negligentes. Heu! quantum sumus dissimiles apostolis et sanctis martyribus, cæterisque Patribus, qui, vitam præsentem vehementer odio habentes, cum tanto desiderio et aviditate ad vitam æternam etiam per tormenta cucurrerunt, eamque potius rapuerunt quam assecuti sunt, juxta illud verbum Domini : « A diebus Joannis regnum cœlorum vim patitur, et violenti diripiunt illud (*Matth.* XI)! »

Tertio, Dominus nos hortatur ad sequendum se, cum subdit: *Qui mihi ministrat, me sequatur*. Quamvis universaliter omnes fideles qui Deo militant et obediunt, milites Christi, ministri, possunt dici, tamen specialiter Christus ministros suos nos appellat, qui ei ad altare ministramus, qui verborum ejus nuntii et prædicatores sumus, qui ejus vicem in Ecclesia tenemus. Nos igitur, fratres mei, nos præcipue eum sequi tenemur, non de longe, ut cæteri fideles de populo, sed de prope ejus vestigiis adhærere. Debemus autem sequi eum præcipue in doctrina et obedientia, in munditia, in charitate, in contemptu mundi, in humilitate, in patientia, in vitæ munditia, ut simus in conspectu Domini nostri Jesu Christi, qui non solum mundus est, sed etiam ipsa munditia est, mundi ministri. Unde ipse ait : « Sancti estote, quoniam ego sanctus sum (*Lev.* XIX). » Et illud : « Mundamini, qui fertis vasa Domini (*Isa.* XLII). » Nam si reges et domini temporales volunt habere ministros mundos, juxta quod David ait : « Ambulans in via munda hic mihi ministrabat (*Psal.* C); » quanto magis Rex regum et Dominus dominantium! Qua igitur audacia, qua fronte, tu scortator, tu pollute, audes in conspectu Dei ministrare, ad altare sacrum accedere, et filium Virginis immundis manibus contrectare? *In obedientia*, ut semper ei obedientes simus, sicut ipse obediens fuit Patri usque ad mortem; non nostram, sed suam voluntatem et gloriam semper facere quæramus, sicut ipse non suam, sed Patris voluntatem quæsivit : « Non enim veni ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem Patris mei qui misit me (*Joan.* VI). » Nec quæramus quæ nostra sunt, sed quæ Jesu Christi, sicut ipse non quæsivit suam, sed omnium utilitatem. Quod contra plerosque nostrum est, fratres mei, qui in admini-

strationibus ecclesiasticis quærimus potius quæ nostra sunt quam quæ Dei et proximorum, dum ibi lucrum potius temporalium stipendiorum quærimus quam animarum. Quærimus Ecclesiam, non ubi plus valeamus animabus proficere, sed ubi plus valeamus congregare; magis circa curam jumentorum nostrorum quam fidelium animarum, pro quibus mortuus est Christus, solliciti sumus. Sed quotquot tales sumus, procul dubio non pastores, sed mercenarii sumus. *In charitate*, ut diligamus Deum propter se, et proximum propter ipsum, juxta quod ipse præcepit dicens : « Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos (*Joan.* xv). » Diligamus autem non solum amicos, sed etiam inimicos, et benefaciamus his qui oderunt nos, et oremus pro persequentibus et calumniantibus nos, sicut ipse fecit et præcepit (*Matth.* v). Quod contra plerumque nostrum est, fratres mei, qui in eos qui in aliquo nos læserunt, vel aliquam contumeliam nobis dixerunt, animum gerimus implicatum. Sed etsi quandoque eis propter mandatum dimittimus ore, tamen adhuc rancorem retinemus in corde. Contra quos Dominus dixit : « Si diligitis eos qui vos diligunt, et si benefacitis eis qui vobis benefaciunt, quam mercedem habebitis? Nonne publicani et ethnici hoc faciunt? » (*Matth.* v; *Luc* vi.) Debemus igitur injuriantibus nobis dimittere propter duo : propter damnum cavendum, et propter utilitatem adipiscendam. Propter damnum cavendum, quoniam si non dimittimus proximis, nec Deus dimittet nobis (*Matth.* vi). Imo omnia quæ dimissa videbantur, requirit. Propter utilitatem, quoniam si dimittimus et dimittetur nobis (*ibid.*). Si misericordes sumus, misericordiam inveniemus; et mensura qua mensi fuerimus, nobis remetietur (*Matth.* vii). *In contemptu mundi*, ut quemadmodum ipse nec divitias, nec ubi caput reclinaret habere voluit (*Luc.* ix), paupertatem amavit et prædicavit; illos qui eum voluerunt constituere regem declinavit (*Joan.* vi); ita et nos divitias, honores, et gloriolas mundi, vel omnino fugiamus, vel saltem contemnamus. In quo (quod sine gemitu dicere non possum) nos confundimur, qui ista nec fugimus, nec contemnimus, sed magis et magis ambimus et amplexamur : opes opibus, vineam vineæ, domum domui aggerantes. Habentes ecclesiam, decanatum ambimus; habentes vero decanatum, episcopatum ambimus. Non est finis nostræ cupiditatis et ambitionis. Non attendimus quæ ait Apostolus : « Qui volunt fieri divites in hoc mundo, incidunt in laqueum et tentationes diaboli. Victum et vestitum habentes, iis contenti simus. Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possimus (*I Tim.* vi). » *In humilitate*. Ut quemadmodum ipse, cum esset Deus et Dominus omnium, se humiliavit formam servi accipiens, servis suis Mariæ et Joseph se subdens, tributum Cæsari reddens, pedes servorum suorum lavans, non ministrari sed ministrare volens, clamans et dicens, « Discite a me quia mitis sum et humilis corde (*Matth.* xi), » ita et nos non solum majoribus, sed etiam minoribus nos humiliemus. Nos cæteris minores non solum ore confiteamur, sed etiam mente sentiamus. De sola humilitate contendamus, semper aliis priorem ordinem vel fandi vel operandi, vel sedendi, vel hujusmodi concedentes. Quod contra quosdam nostrum est, fratres mei, qui semper majores videri quærimus, in contentione nulli cedere volumus. Nos humiliare, et a proximo nostro veniam postulare opprobrium reputamus, quærentes primos recubitus in cœnis, et primas cathedras in synagogis, et salutationes in foro, et vocari ab hominibus Rabbi (*Matth.* xxiii). Non attendentes quoniam quoties superexaltari volumus, diabolum imitamur; quoties vero humiliamur, Christum imitamur. *In patientia*, ut quemadmodum ipse injurias, contumelias, flagella, sputa, passionem et mortem pro nobis patienter sustinuit, ita nos pro eo hæc eadem pati non formidemus, juxta quod Petrus ait : « Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum, ut sequamur vestigia ejus (*I Petr.* ii). » Sed nos (quod sine gemitu dicere non possum) ipsas infirmitates, castigationes et adversitates, nobis pro peccatis nostris inflictas, patienter non sustinemus, sed murmuramus, et sordidamur unde purgari deberemus. Si quis nobis infert injuriam, et malum pro malo, maledictionem pro maledicto, vel si non possumus, corde ei imprecamur. Non attendentes quoniam tam injuriantes quam injuriam reddentes alieni sunt a Christo, qui dorsum suum exposuit ad flagella, et maledictus non maledixit.

Quarto, præmium pollicetur cum subdit : *Et ubi sum ego, ille et minister meus erit*, id est, in illa gloria, in illa claritate, in illo honore, in illa beatitudine, ubi ego sum substantialiter et naturaliter cum Patre, in illa erit per gratiam minister meus, qui imitatione secutus fuerit me. Quod exponens subdit : *Si quis mihi ministrat, honorificabit eum Pater meus qui in cœlis est*. Et quis honor, fratres mei, major potest esse quam esse in illa inenarrabili gloria in qua est Filius Dei? quam esse cohæredem et participem Filii Dei? Quid enim mali habet, et quid boni non habet, qui in illa æterna beatitudine cum Filio Dei semper manet? Propterea, fratres mei, vilescant nobis divitiæ, honores, gloriæ et voluptates, et quæcunque in hoc sæculo videmus; concupiscentias et illicita carnis desideria refrenemus, munditiam mentis et corporis habeamus; Deum super omnia et proximum sicut nos diligamus, viscera compassionis et misericordiæ super afflictos habeamus; Dei, non nostram voluntatem quæramus; paupertatem, humilitatem diligamus; ad promissam beatitudinem toto desiderio festinemus, adversitates et persecutiones pro Christo pati gaudeamus, illa cœlestia gaudia semper in animo nostro meditemur et ambiamus; mora nobis videatur quod in hoc sæculo moramur, parum nobis videatur quantumcunque hic pro Christo laboramus. Si sic, fratres mei, fecerimus, procul dubio illius sum-

mæ beatitudinis participes erimus. Quod meritis sanctorum martyrum suorum largiatur nobis Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum.

XI.

UNIUS MARTYRIS. SERMO DE LIBRO SAPIENTIÆ.

Justus si præoccupatus morte fuerit, anima ejus in refrigerio erit (*Sap.* IV), etc. Cum præcipue justi patiantur in hoc sæculo tribulationes, infirmitates, et persecutiones, et plerumque gladio, vel aliqua alia morte festinata, sine testamento, et sine rerum dispositione tollantur de hoc mundo, considerantes hoc mundani homines, putant eos vel a Deo reprobatos esse, vel Deum mundana non curare. Contra igitur istam mundanorum opinionem loquitur Sapiens in hac lectione, ostendens tria : Primo quod justus quantumcunque præoccupatus videatur, tamen requiem ingreditur. Secundo, quod in bona senectute moritur. Tertio, demonstrat quare tam cito de mundo tollatur. Primo igitur demonstrat quod justus quantumcunque præoccupatus videatur, tamen requiem ingreditur. Bene autem dico, præoccupatus videatur, quoniam præoccupatus non est, sed videtur. Qui enim semper paratus exspectat mortem, præoccupari non potest. Qui vero paratus non est, etsi senex et decrepitus moriatur, tamen præoccupatus moritur. Unde Psalmista : « Viri impii non dimidiabunt dies suos (*Psal.* LIV). » At justus, cui est oneri vita præsens et qui venturam desiderat, et ad illam totis viribus se præparat, similis hominibus exspectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis. Et si in prima vel secunda, vel in tertia, vel in quarta vigilia venerit, beatus est quem dominus suus invenerit vigilantem, quoniam super omnia bona sua constituet eum (*Matth.* XXIV). Quia igitur dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet, semper, fratres mei, vigilemus, semper parati simus, mortem nobis instare semper cogitemus. Propter hoc quippe voluit Dominus mortis nostræ terminum nobis esse incertum, ut semper mortem quasi præsentem timeremus, et ad eam suscipiendam præpararemur. Secundo, demonstratur quod justus quantumcunque sit morte præoccupatus, tamen in bona senectute moritur, cum subditur : *Senectus enim venerabilis est; non diuturna*, id est non dierum neque numero annorum computata. *Cani enim sunt sensus hominis*, id est, sapientia est bona canities hominis, *et ætas senectutis vita immaculata*, id est, bona vita est bona senectus. Duæ senectutes nobis demonstrantur, una annorum, altera morum. Prima sine secunda est pessima. Prima simul et secunda, bona. Secunda sine prima, optima. Senex enim diebus et non moribus abominabilis est. Scriptum est enim : « Puer centum annorum maledictus erit (*Isa.* LXV). » Quæ enim major abominatio quam canescere corpore et non corde; mento, et non mente; quam gestare exterius rugosum senem, quam interius juvenem lasciviem tem. Tales erant illi duo senes inveterati dierum malorum, qui puellam teneram Susannam corrumpere voluerunt, sed ab ea superati sunt (*Dan.* XIII). Hujusmodi senes præ cunctis ætatibus tanto damnabiles sunt, quanto in eis nec frigiditas ætatis ardorem libidinis, nec gravitas corporis levitatem mentis superare potest. Senex vero diebus simul et moribus bonus et venerabilis est. Qui convenienter respondet maturitate cordis maturitati corporis, et candore mentis candori menti, et gravitate animi gravitati carnis. Tales erant illi duo sanctissimi senes Simeon et Anna, qui ante Deum erant justi et timorati, non recedentes a templo, servientes Deo jejuniis et obsecrationibus die et nocte, et ideo meruerunt a Spiritu sancto illustrari et responsum accipere videndi Christum, antequam morerentur, et ipsum in ulnas suas accipere et de eo prophetare (*Luc.* II). Senex vero moribus et non diebus tanto sanctior est et admirabilior, quanto virtute mentis superat naturam ætatis, observans in juventute maturitatem, in carnis calore castitatem, in ætatis levitate gravitatem. Tales senes fuerunt Daniel et pueri in fornacem missi, talis senex fuit Joseph, talis senex fuit Joannes Baptista et Joannes evangelista, tales senes fuerunt innumerabiles virgines, quæ non solum ætatem, imo etiam sexum et sæculum et etiam ipsam mortem superaverunt, et per immanitatem tormentorum ad Deum pervenerunt. Vera est igitur, fratres mei, sententia, quoniam justus quantumcunque præoccupatus moriatur, tamen non moritur nisi canus et maturus. Canitiem igitur morum et maturitatem vitæ habere satagamus, fratres mei, quam habentes, mortem securi exspectamus : præveniri a morte non possumus; non in dimidio, sed in plenitudine dierum de mundo ad cœlum transmigramus.

Tertio, demonstratur quare justi cito de mundo tolluntur. Ponuntur autem hic quinque causæ : Prima est, quoniam ideo cito de mundo tollitur, quoniam Deus diligit eum, et vult eum cito in beatitudine sua habere secum. Hanc causam innuit, cum subdit : *Placens Deo factus dilectus*. Ac si dicat : Quia placuerat Deo immaculata vita, ideo vult Deus ut fiat ei dilectus et familiaris in beata vita. Secunda est, quoniam justus ideo cito de mundo tollitur, quoniam eo dignus non erat mundus. Hanc causam ponit, cum subdit : *Vivens inter peccatores translatus est*. Ac si aperte dicat : Quia sancte vivebat inter peccatores, nec tamen peccatores ad exemplum et doctrinam ejus corrigebantur, ideo merito indignis subtrahitur ad ejus gloriam, et ad illorum confusionem. Ad ejus quippe gloriam fuit, quod inter peccatores bene vixit. Non enim gloria magna inter sanctos sancte vixisse, sed inter peccatores sancte vixisse valde laudabile est. Hinc laudatur Job cum dicitur : « Erat vir in terra Hus, nomine Job, simplex et rectus (*Job* I). » Hinc et in Canticis canticorum dicitur : « Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias (*Cant.* II) » Ad confusionem

eorum est qui nec ad exemplum, nec ad doctrinam ejus præsentem emendari voluerunt; nec festinatam sancti de inter eos subtractionem, iram Dei esse contra illos intellexerunt. Hinc etenim scriptum est: « Ecce quomodo moritur justus; et nemo percipit corde, et viri justi tolluntur, et nemo considerat. A facie iniquitatis ablatus est justus, et erit in pace memoria ejus (*Isa.* LVII.) » Hanc iram Dei, fratres, multum formidare debemus; quando videmus aliquem sanctum de medio nostrum subtrahi, ne videlicet nobis ideo subtrahatur, quia ejus contemnentes doctrinam, eo digni non eramus. Tertia causa est, quoniam aliquando justus cito de mundo subtrahitur, ne in tam lubrica hujus mundi via aliquando labatur. Hanc causam ponit cum subdit: *Raptus est ne malitia mutaret intellectum illius, aut fictio decideret animam illius*, id est ne malitia eorum cum quibus conversabatur, vel malo exemplo, vel mala doctrina, vel graviori persecutione, mutaret intellectum illius de bono ad malum, aut fictio, id est tentatio occulta, vel carnis vel diaboli, deciperet animam illius, sicut plerisque multoties evenit. Quarta causa est, quoniam ideo justus cito de mundo tollitur, quoniam in meritis erat consummatus. Hanc causam ponit cum subdit: *Consummatus in brevi explevit tempora multa.* Ac si aperte dicat: Quamvis brevi tempore vixerit, tamen plenus dierum et consummatus meritorum mortuus est, quoniam illa quæ alii per longa tempora comparant merita, iste brevi tempore comparavit. Et nonne, fratres mei, probior et felicior videtur ille qui in brevi multa perfecit quam ille qui nisi per multa tempora illa perficere non potuit? Nonne felicius est cito quam tarde ad bravium pervenire? *Placita enim*, inquit, *erat Deo anima illius.* Et propterea dedit ei in brevi perficere, quæ cæteri non faciunt nisi in longo tempore. Propter hoc, id est propter hanc et propter prædictas causas, properavit educere eum de medio iniquitatum. Quinta vero causa est quoniam ideo aliquando justum Dominus cito de mundo aufert, ut parcat laboribus ejus. Hanc causam innuit, cum subdit: *Quia gratia Dei et misericordia ejus, et respectus in electis illius.* Gratia, quando eis in via hujus sæculi gratiam virtutum confert. Misericordia, quando eos inter tribulationes, ne deficiant, sustinet. Respectus, quando cito de labore ad requiem eos transfert. Oremus igitur, fratres mei, oremus gemitibus et suspiriis Deum et Dominum nostrum, quatenus nobis servulis suis gratiam suam, per hujus mundi tenebras illuminatricem et conductricem, conferat, sustentamentum misericordiæ suæ nobis inter tribulationes hujus mundi præbeat, de hujus mundi laboribus ad refrigerium æternæ beatitudinis nos transferat. Amen.

XII.

ITEM, SERMO DE MATTHÆO. DE EODEM.

Dixit Jesus discipulis suis: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam et sequatur me (*Matth.* XVI), etc. Quadripartita est lectio ista, fratres mei. Primo enim Dominus ostendit quid facere debeamus, si eum sequi volumus. Secundo, demonstrat quare animas nostras et omnia temporalia pro eo ponere debeamus. Tertio, minatur quod ipse erubescet in futuro eos qui eum sequi modo erubescunt. Quarto, dicit quosdam discipulorum ante mortem promissum Dei regnum esse visuros. Primo igitur quid facere debeamus, si eum sequi volumus, ostendit cum dicit: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam quotidie, et sequatur me.* Tria dicit: *Abneget semetipsum, tollat crucem suam, sequatur me.* In quibus et numerus et ordo necessarius est. Neque enim primum absque duobus sequentibus, neque duo prima absque tertio sufficere possunt. Primo igitur præcipit ut abnegemus nosmetipsos. Sunt autem, fratres mei, tres species abnegationum. Abnegare seipsum, abnegare res proprias, abnegare propriam voluntatem, et abnegare quidem seipsum, id est propria vitia, quod hic præcipitur, tenetur omnis homo, ut abnegemus non naturam, sed vitium: non quod a Deo facti sumus, sed quales nos peccando fecimus. Scriptum est enim: « Verte impios, et non erunt (*Prov.* XII). » id est, converte eos de impietate ad pietatem, et jam non erunt impii, sed potius pii. Si quis vixerat et fuerat luxuriosus, convertatur et luxuriam deserat, abnegat utique quod fuit. Si quis vixerat avarus, esse avarus desinat, abnegat utique quod fuit. Hinc Paulus postquam infidelitatem et crudelitatem deseruit, se non vivere qualis ante vivebat dicit: « Vivo, inquit, ego, jam non ego (*Gal.* II). » Quid ergo vivis? « Vivit in me, inquit, Christus (*Ibid.*). » Ac si aperte dicat: Malitia prior exstincta est in me, et Christi gratia vivit in me. Non vivo malus, sed vivo Christianus. Abnegare vero proprias res tantum est perfectorum, qui, implentes non solum præcepta, sed etiam consilia Christi dicentis: « Si vis perfectus esse, vade, et da quæ habes pauperibus, et veni, sequere me (*Matth.* X), » omnia relinquunt, et nudum Christum nudi sequuntur. Tenemur quidem ex mandato, fratres mei, omnes tam perfecti quam imperfecti cupiditatem et amorem abnegare; sed ipsas res relinquere ex mandato non tenemur, sed ex consilio admonemur, eo quod exoneratus et nudus magis expeditus sit ad viam percurrendam. Cum onere quippe cursor non potest bene currere, nec natator bene natare. Hinc Paulus: « Omnis qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet (*I Cor.* IX). » Et: « Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus (*II Tim.* II). » Dum enim in via hujus mundi simus, cum diabolo certamen habemus, qui nihil possidet in hoc mundo. Nudi ergo luctemur cum nudo: nam si vestitus quis cum nudo luctetur, facile dejicitur, quia habet unde teneatur. Propterea, fratres mei, impedimenta rerum temporalium abjiciamus, ne per ea tentati a diabolo præcipitemur, vel a cursu nostro

retardemur. Abnegare vero propriam voluntatem perfectorum est, qui non solum propria vitia et proprias res, sed etiam proprias voluntates abnegant, subdentes se mandato spiritualis patris, et jam non quod ipsi voluerunt, sed quod ipse præceperit, faciant. Omnes quidem tenemur, fratres mei, malas voluntates abnegare; sed et isti etiam suas bonas voluntates abnegant, ut jam de cætero neque etiam orare, neque jejunare, neque aliquam bonam voluntatem suam facere, nisi juxta arbitrium et voluntatem abbatis sui queant, effecti spirituales Jesu Christi imitatores, qui de seipso ait : « Non veni ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me (*Joan.* IV). » Et quis, fratres mei, melius posset facere voluntatem suam quam ille cujus voluntas semper optima est, et qui semper idem vult cum Patre? Attamen ipse dicit se non suam, sed Patris facere et quærere voluntatem, ut demonstraret nobis multo magis nos, qui frequenter malas cogitationes habemus, non debere nostras, sed potius spiritualis patris nostri et quærere et facere voluntates.

Secundo, præcipit Dominus ut qui abnegavit semetipsum, quia hoc non sufficit, aggrediatur laborem virtutum, cum subdit: *Tollat crucem suam.* Crux, fratres mei, labor et tormentum est. Præcipimur igitur crucem nostram tollere, id est laborem et tormentum virtutum acquirendarum vel per nos spontanei assumere, vel per alios impositum gratanter sustinere. Tribus quippe modis crucem tollimus, vel cum per abstinentiam et castigationem corpus nostrum affligimus, vel cum per compassionem proximi mens nostra afficitur, vel cum illatæ a persecutoribus injuriæ corpore et animo patienter sustinentur : in primo, virtutem abstinentiæ et continentiæ; in secundo, virtutem charitatis et misericordiæ; in tertio, virtutem fortitudinis et patientiæ consequentes. Primam crucem demonstrat se Doctor gentium portare, cum dicit : « Castigo corpus meum, et in servitutem redigo (*I Cor.* IX). « Secundam vero demonstrat se portare cum dicit : « Quis infirmatur, et ego non infirmor? » (*II Cor.* XI.) Tertiam vero demonstrat se ferre cum dicit : « Gaudeo nunc in passionibus pro vobis, et adimpleo quæ desunt passionum Christi in carne mea (*Col.* I). » Sed nec, fratres mei, ista cuiquam sufficiunt, nisi et tertium addatur quod subjungit Dominus, *et sequatur me.* Multi quippe crucem abstinentiæ et castigationis ferunt, sed tamen per intentionem vanæ gloriæ eam sibi inutilem reddunt. Quos bene Simon ille significat qui, inventus in itinere, crucem Domini in angaria portat (*Matth.* XXVII), quia cum ad opus bonum ex bona voluntate aliquis non ducitur, crucem justi sine fructu peccator operatur. Unde idem Simon crucem portat, sed non moritur, quia gloriosi abstinentes per abstinentiam quidem corpus afficiunt, sed per desiderium vanæ gloriæ mundo vivunt. Multi quoque crucem compassionis ferunt in animo, sed tamen per indiscretionem eam sibi inutilem reddunt, dum per falsam pietatem usque ad condescendendum vitiis eos inclinat. Compassio quippe homini, et rectitudo vitiis debetur, ut in uno eodemque homine et diligamus bonum quod factum est, et persequamur mala quæ fecit. Ne dum culpas incaute remittimus, non jam per charitatem compati, sed per negligentiam concidisse videamur. Multi quidem crucem passionum et corpore et animo portant, ut gentiles et philosophi, sed hanc sibi inutilem reddunt, dum non pro charitate et imitatione Christi, sed tantum pro vanitate philosophiæ suæ eam ferunt. Si ergo, fratres mei, has cruces nobis facere volumus, per eas Christum sequamur, ut videlicet et in cruce castigationis sequamur Christum intentione, et in cruce compassionis sequamur discretionis rectitudine, et in cruce persecutionum sequamur Christum, causa et imitatione.

Sequitur pars secunda, in qua demonstrat Dominus ob quam causam animas nostras et omnia temporalia propter eum ponere debeamus, cum subdit : *Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam. Et qui perdiderit animam suam propter me, salvam faciet eam.* Sicut sunt duæ vires animæ, sensualitas scilicet quam anima per officinas corporis exercet, et ratio, ita sunt duæ salvationes et perditiones ejus : una videlicet temporalis, et altera æterna. Et temporalis quidem animæ salvatio est, quando quis ejus sensualitatem et vitam carnalem bene custodit, eam bene pascendo, bene potando, bene vestiendo, ejusque desiderio satisfaciendo; eam nec etiam pro Christo ponere volendo. Qui sic vult animam suam salvare temporaliter, procul dubio perdet eam æternaliter. Idcirco vero temporalis animæ est, quando fidelis sensualitatem et corporalem suam vitam affligit laborando, jejunando, castigando, cupiditates et desideria ejus cohibendo, et, si locus fuerit, etiam eam pro Christo morti exponendo. Qui sic temporaliter perdiderit animam suam propter Christum, procul dubio salvam eam faciet in æternum. Sic ergo nobis loquitur Dominus cum dicit : *Qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam. Et qui perdiderit animam suam propter me, salvam faciet eam.* Quasi dicatur agricolæ : Frumentum si servas perdis, si seminas renovas. Nam nisi perdatur in pulvere, nec renovatur in messe. Sic ergo temporalis vita contra Deum custodita, non prodest, imo nocet. Ergo multo magis temporalia lucra propter eam facta contra Deum non prosunt, imo multum nocent. Et hoc est quod subjungit : *Quid enim prodest homini si lucretur totum mundum, se autem perdat et detrimentum sui faciat?* Persecutionis tempore ponenda est anima; pacis vero tempore frangenda est cupiditas terrena. Cum persecutio ab adversariis deest, tunc cum summa vigilantia cor custodiendum est. Nam pacis tempore, quia licet vivere, licet etiam ambire. Quam ambitionem, fratres mei, bene restringemus,

si brevitatem vitæ semper meditemur. Longa nostra desideria increpat brevis via. Quid enim magis stultum quam, decrescente via, viaticum augere, et, deficientibus diebus, dietam multiplicare?

Sequitur pars tertia, in qua Dominus minatur quod ipse erubescet in futuro eos qui erubescunt eum sequi modo, cum subjungit : *Qui me erubuerit et sermones meos, hunc Filius hominis erubescet cum venerit in majestate sua, et Patris, et sanctorum angelorum.* Hac sententia invehitur in nos, fratres mei, qui tametsi Christum ejusque sermones ore confiteri, eo quod cæteri cum confitentur, non erubescimus, tamen moribus et vita eum confiteri verecundamur. Insignia quippe Christi quæ in se ostendit et aliis prædicavit, sunt humilitas, paupertas, abjectio, patientia, passio, et hujusmodi. Cum igitur, fratres, humiliari, pauperes fieri, abjici, contemni, pati propter Christum erubescimus, nonne Christum et sermones ejus erubescimus? Si forte cum proximo jurgium fecimus, priores satisfacere verecundamur, et eum ut prior nobis satisfaciat, exspectamus. Ut quid hoc est, nisi quia magis honorari quam humiliari quærimus, et exemplum Christi sequi erubescimus? Christus enim cum discordia inter nos et ipsum, peccatis nostris exigentibus, esset, non exspectavit ut nos priores eum requireremus, sed ipse prior nos requisivit, reconciliationem nobis obtulit, legatos pacis apostolos et sequaces eorum misit, et adhuc quotidie mittit. Unde unus eorum, Paulus videlicet, dicit : « Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos : obsecramus vos, reconciliamini Deo (*II Cor.* v). » Erubescat igitur superbia nostra. Deus offensus nos peccatores per legatos suos ad pacem prior rogat venire, et nos miseri peccatoribus proximis nostris priores erubescimus satisfacere!

Sequitur pars quarta, in qua Dominus, ad promissi regni certificationem, promittit quosdam discipulorum visuros illum etiam ante mortem suam, cum subdit : *Dico autem vobis vere: Sunt hic aliqui qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis in regno suo.* Hi discipuli sunt Petrus, Jacobus et Joannes, quibus post septem dies, ut in sequentibus continetur, Dominus gloriam suam in monte Thabor transfiguratus demonstravit (*Matth.* xvii). Discipulis quippe adhuc rudibus aliquid promittendum fuit in præsenti vita, ut in fide roborarentur et in spe futuræ. Sic et Israelitico populo promissionis terra promittitur, et, cum vocandus esset ad cœlestia, terrenis promissionibus suadetur (*Exod.* iii). Ut quid hoc? nisi quia dum esset aliquid quod ex vicino perciperetur, illud jam certius crederet quod ei de longinquo promissum esset. Carnalis enim populus, si parva non acciperet, magna non crederet. Unde et de eis dicitur : « Dedit eis regiones gentium, et labores populorum possederunt, ut custodiant justificationes ejus, et legem ejus requirant (*Psal.* civ). » Et sunt adhuc non nulli, soli nomine Christiani, qui sola visibilia diligunt, invisibilia non appetunt, qui nec esse credunt. Quos sancti martyres quibus solemnizamus, redarguunt. Nunquid enim se ita promptos morti traderent, nisi constitisset eis esse vitam futuram? Et ecce illi qui ita crediderunt, et miris operibus effulserunt, et mortui sese vivere miraculis prodiunt. Ad exstincta namque corpora eorum viventes ægri veniunt, et sanantur; perjuri veniunt, et a dæmonio vexantur; dæmoniaci veniunt, et liberantur. Quam gloriose igitur vivunt ubi vivunt! Si in tot miraculis vivunt hic, ubi mortui sunt? Æternam igitur vitam, fratres, credamus firmiter, speremus et appetamus; propter eam omnia terrena contemnamus, carnales voluptates et voluntates nostras abnegemus, crucem Christi et in castigatione carnis, et in compassione proximi, et in æquanimitate persecutiones patienter feramus, vitam et doctrinam Christi omnimodo sequi studeamus, quatenus ejus beatitudinis participes esse mereamur, ipso largiente qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XIII.

UNIUS MARTYRIS. SERMO DE LIB. SAPIENTIÆ.

Beatus vir qui inventus est sine macula, et qui post aurum non abiit, nec speravit in pecuniæ thesauris (*Eccli.* xxxi), etc. Quadripartita est hæc lectio, fratres mei. Primo quippe quis sit beatus demonstrat. Secundo, eum commendat. Tertio, unde meruerit dicit. Quarto, in quo præmium ejus consistat ostendit. Primum igitur quis sit beatus ostendit, cum dicit : *Beatus vir qui inventus est sine macula*, etc. Quis est beatus? vir scilicet qui non est mollis nec effeminatus, sed potius virilis et virtuosus. Deus enim duro milite gaudet, non eo qui otio, deliciis, voluptatibus sese præbet, sed eo qui in abstinentiis, in asperitatibus, et in laboribus sese exercet : « Non enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit (*II Tim.* ii). » Nec pervenitur ad magnum præmium nisi per laborem magnum. Deinde virtutes beati viri exponit, cum subdit : *Qui inventus est sine macula.* Non ait qui non habuit maculam, quoniam nemo mundus a sorde, nec etiam infans cujus vita est unius diei super terram, sed *qui inventus est sine macula*, id est, qui, etsi aliquando habuit maculam, tamen lacrymis veræ pœnitentiæ eam abluit et emundavit, juxta quod Psalmista : « Beati, inquit, quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata (*Psal.* xxxi). » Vocatur autem universaliter macula criminalis peccati, specialiter vero macula vocari potest luxuria, eo quod plus quam cætera criminalitia tam corpus quam animam commaculet. Unde Apostolus : « Omne peccatum, inquit, quodcunque fecerit homo, extra corpus est. Qui autem fornicatur, in corpus suum peccat (*I Cor.* vi). » Id est, nullo peccato sic totus homo corporis ipsius voluptati addicitur, et inevitabiliter afficitur, sicut fornicatione, quoniam

in aliis peccatis, illis etiam quæ per corpus exercentur, qualia sunt ebrietas et rapina, liberum est animo in eodem tempore et aliud operari, et alibi cogitatione distendi. Qui vero fornicatur, totus absorbetur, ut animus liber non sit, sed totus homo fiat caro. *Et qui*, inquit, *post aurum non abiit*, id est quem divitiarum et ambitionum cupiditas a vitæ rectitudine non fecit deviare. Hæc duo, videlicet luxuria et cupiditas, sunt, juxta Salomonem (*Prov.* xxx), « duæ filiæ sanguisugæ, » id est concupiscentiæ, quæ semper dicunt: « Affer, affer. » Utraque enim est insatiabilis; luxuriam quippe quanto plus sequeris, tanto plus eam gestis ; et post copiam rursus pateris egestatem. Cupiditatem quoque nulla satiat abundantia, sed, more hydropici, cum plus bibit, plus sitit. Et :

Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit.

Nec speravit, inquit, *in pecuniæ thesauris*, id est, non fuit avarus pecuniæ, sed potius distributor, juxta illud : « Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi (*Psal.* cxi), » Sicut enim cupidi est non concupiscenda concupiscere, ita avari est non retinenda retinere et in eis sperare. Unde avaritia idolorum servitus ab Apostolo nuncupatur (*Col.* iii). Avarus enim nummum pro Deo colit. Itaque, fratres mei, qui non mollis mente, sit virtuosus. Qui est mente et corpore immaculatus, qui temporalia contemnit, et ea si habeat, propter Deum pauperibus distribuit, iste dicitur jam esse beatus. Ad istas igitur virtutes adipiscendas toto desiderio laboremus, quatenus et nos in numero beatorum computari mereamur.

Sequitur pars secunda, in qua prædictum laudat, cum subdit : *Quis est hic*, id est quantus est hic, *et laudabimus eum ? fecit enim mirabilia in vita sua.* Non ait mirabile, sed mirabilia. Qui enim hujusmodi virtutes in hac vita observant, tria mirabilia in se demonstrant. Mirabile raritate, quoniam mirum est quod aliquis virtuosus, immaculatus, contemptor sæculi et distributor pauperibus inveniatur in hoc sæculo, ubi sunt omnes molles, maculati, amatores sæculi, contemptores pauperum habentur, juxta illud poetæ :

Rara avis in terris nigroque simillima cycno.

(Juv. *sat.* vi, 164.)

Mirabile virtute, quoniam mirum est quod non hominis, sed divinæ virtutis est, quod homo positus in carne, non secundum carnem; in mundo, non secundum mundum ; inter homines, non secundum homines, sed potius spiritualiter, cœlitus et angelice vivat. Unde Job ad Deum clamat: « Quis potest, inquit, facere mundum de immundo conceptum semine ? Nonne tu qui solus es ? » (*Job* xiv.) Mirabile difficultate, quoniam mirum est et summæ difficultatis inter homines nocte et die conversari, et eorum pravo convictu non corrumpi, eorum sordibus non illiniri. Quid enim mirabilius quam inter ebrios et vomentes siccum et sobrium esse, quam inter contagiosos vivere sane ? *Qui in illo*, inquit, *perfectus inventus est*, id est in prædictarum virtutum exsecutione, *erit illi gloria æterna.* Magnum, mirabile et gloriosum meritum, majus, mirabilius et gloriosius præmium consequetur.

Sequitur pars tertia, in qua ostenditur unde sit meritum, cum subjungitur : *Qui potuit transgredi*, non faciendo ea quæ præcepta sunt fieri, quod proprie est delictum, *et non est trangressus*, et *facere mala* quæ prohibita sunt, quod proprie dicitur peccatum, *et non fecit.* Ex eo enim, fratres mei, quod habemus libertatem arbitrii, sive ad bonum, sive ad malum, promereri dicimur, quando scilicet malum quod facere possumus evitantes, bonum eligimus et operamur. Pro opere enim quod facere non possumus, nec pœnam nec præmium meremur. Quanto igitur majorem libertatem quis habet, tanto magis meretur, si malo evitato bonum operetur. Multum igitur meruerunt sancti, qui libertatem arbitrii, et libertatem gratiæ, et libertatem corporalem habentes, non inde (ut quidam fecerunt) tanto diffusius quanto liberius peccaverunt, juxta illud Petri : « Quasi liberi et non quasi velamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut servi Dei (*I Pet.* ii). » Juxta igitur hanc regulam magis meretur qui in libertate quam qui in servitute vivit innocenter, qui in abundantia quam qui in paupertate vivit abstinenter, qui in populo quam qui in claustro vivit continenter. Sed quoniam quidam ad hoc se sentiunt imbecilles, præeligunt non majorem coronam, sed majorem securitatem, spontaneæ servituti, paupertati, et custodiæ se tradentes. In quo quoque merentur plurimum, si perseveranter et sponte servant promissum suum. Propterea, fratres mei, unusquisque eligat viam sibi magis aptam Qui libertate et abundantia temporali scit uti bene, eis utatur, et per eas vitam æternam mereatur. Qui vero eis bene uti non novit, spontaneam eligat subjectionem et paupertatem, quatenus arbitrio regatur alieno, qui nescit regi suo.

Sequitur pars quarta, in qua demonstratur in quo præmium justi constituatur, cum subditur : *Ideo stabilita sunt bona illius in Domino.* Justus quippe qui firma spe semper Domino adhæsit, qui ad eum omnia opera sua retulit, qui res temporales per manus pauperum ad eum transmisit, habet bona, id est præmia sua, in Deo stabilita ; in firmo firma, in æterno æterna, in beato beata. *Et eleemosynas*, inquit, *illius enarrabit omnis Ecclesia sanctorum*, et Ecclesia scilicet militans et Ecclesia triumphans. Ecclesia militans ad imitationem, Ecclesia triumphans ad laudationem. Nos quippe, fratres mei, quando narramus, vel narrari audimus quam compatiens et misericors fuit Nicolaus super afflictos, quam pius et eleemosynarius fuit Joannes patriarcha Alexandrinus, cæterique sancti super egenos, instruimur et ad similia incitamur, quatenus per similia opera ad similem coronam pervenire satagamus, quatenus bona opera nostra stabilita sint, non in terra, « ubi

tinea et ærugo demolitur, et fures effodiunt et furantur (*Matth.* v), » sed in Domino, qui pro parvis ingentia, pro caducis æterna, pro terrenis cœlestia præmia suis largitur, cui honor et gloria per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XIV.

UNIUS MARTYRIS. SERMO DE LUCA.

Dixit Jesus discipulis: Si quis venit ad me, et non odit patrem suum et matrem, et uxorem, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus (*Luc.* XIV), etc. In hac sancti Evangelii lectione, fratres charissimi, demonstrat nobis Dominus quæ sint nobis necessaria, ad hoc, ut de numero electorum suorum esse valeamus. Sunt autem illa quatuor : vitia odisse, virtutes diligere, in his perseverare, nec de suis meritis, sed de sola Dei misericordia præsumere. Primum igitur nos hortatur Dominus ad odium vitiorum, cum subdit : *Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus.* Non enim in his verbis Dominus, qui alibi præcepit nobis honorare patrem et matrem, et diligere proximum (*Exod.* x), præcipit eos odio habere, sed tantum vitia ipsorum. Eo igitur modo quo debemus odisse nosmetipsos, eo modo debemus odisse parentes et proximos nostros. Debemus quippe odisse nosmetipsos, quales scilicet peccando nos fecimus, et debemus diligere nosmetipsos, quales videlicet a Deo facti sumus. Debemus persequi vitia nostra, quæ a nobis non a Deo sunt, et fovere naturam ipsam, quæ a Deo, non ex nobis est. Ita quoque in parentibus et proximis nostris vitia eorum debemus odio habere, et naturam fovere cum tanta discretione ut aliquando propter vitia eorum naturam eorum non persequamur, nec aliquando propter dilectionem naturæ vitia eorum foveamus. Propter hoc enim nomine carnalium affectuum, videlicet patrem et matrem, uxorem, et filios, et animam propriam, vigilanter posuit, ut ostenderet quod propter nullum carnalem affectum erat aliquis in peccato suo fovendus, vel contra Deum diligendus, imo propter amorem Dei, si necesse sit, omnes carnales affectus sunt abjiciendi. Quandiu carnales affectus vel animæ nostræ, vel parentum, vel filiorum nostrorum non obsistunt nobis in via Dei, eos teneamus. Si vero nos impediunt, eos abjiciamus. Certe dum Paulus Jerusalem pergeret, propheta Agabus zonam illius apprehendit, et pedibus suis alligavit, dicens : « Virum, cujus est hæc zona, sic alligabunt in Jerusalem (*Act.* XXI). » Sed qui perfecte animam suam oderat, dicebat : « Ego non solum alligari, sed etiam mori in Jerusalem paratus sum pro nomine Jesu Christi (*ibid.*). » — « Nec facio animam meam pretiosiorem quam me (*Act.* XX). » Ecce quomodo animam suam oderat, imo odiens amabat, cujus carnalem affectum abjiciebat, volens eam mori temporaliter propter charitatem Christi, ut cum eo æternaliter vivaret. Similiter si affectus parentum vel filiorum nos impediunt a charitate Dei, sicut fiebat in primitiva Ecclesia, parentibus, filiis et amicis infidelibus, fidelem a fide retrahentibus, eos tanquam alienos ignoremus. Etsi se nobis objiciant, eis calcatis ad Deum confugiamus. Pietatis enim genus est hac in re esse crudelem.

Secundo vero nos hortatur ad virtutes cum subdit : *Et qui non bajulat crucem suam et venit post me, non potest meus esse discipulus.* Multi quidem discipuli Christi fuerunt, qui tamen crucis patibulum experti non sunt. Non solum igitur crucis patibulum vocat Dominus crucem, sed etiam quamlibet corporis vel animæ laborem vel afflictionem. Porro sine magno labore et afflictione de imo ad altum, de vitiis ad virtutes ascendere non valemus. Nam vitiorum via facilis est ; virtutum vero via valde difficilis est. Unde Dominus : « Ampla, inquit, et lata est via quæ ducit ad vitam (*Matth.* VII). » Dicit igitur hic nobis Dominus quod discipuli ejus esse nequimus, nisi crucem nostram bajulemus, id est nisi laborem et difficultatem virtutum amplectamur. Sane crux ista tripliciter bajulatur ; aut enim per laborem et abstinentiam corpus castigatur, aut per compassionem proximi mens affligitur, aut cum illatæ injuriæ æquanimiter sustinentur. In primo, abstinentiam et continentiam ; in secundo, charitatem et misericordiam ; in tertio, fortitudinem et patientiam possidemus. Sed quia quidam crucem corporalis castigationis ferunt propter vanam gloriam, aut crucem compassionis propter carnalem et indiscretam pietatem, aut crucem injuriarum propter vanam gloriam, quia hi omnes crucem portant, sed Dominum non sequuntur, subjungit Dominus, *et venit post me ;* ut videlicet, fratres mei, et laborem virtutum in castigatione corporis, et in compassione mentis, et in patientia persecutionis amplectamur, et hæc tantummodo propter charitatem et imitationem Christi faciamus. Tertio quoque perseverantiam esse nobis necessariam ostendit, cum per parabolam subdit : *Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt, si habet ad perficiendum, ne postea cum posuerit fundamentum, et non potuerit perficere, omnes qui viderint incipiant illudere eum, dicentes : Quia hic homo cœpit ædificare, et non potuit consummare ?* Cum in ædificio Dei laborantes, bonum opus bono operi, virtutem virtuti, adjiciendo, ascensiones in corde nostro disponimus (*Psal.* LXXXIII), quid aliud quam turrim ædificamus? Sicut enim turris, ita et constructio virtutum nos ab inimicis defendit, et ad alta nos sustollit. Hanc turrim fides fundat, spes parietes erigit, charitas lapides lapidibus ligat, imaque virtus suum propugnaculum fabricat. Humilitas totum ædificium sublimat et consummat. Quam utique turrim si ædificare volumus, oportet prius ut sedentes, id est a tumultibus mundi quiescentes, sumptus computemus. Tunc sumptus computamus, cum discerni-

mus propter cœleste ædificium omne vitium esse fugiendum, virtutem esse sequendam, animam contra adversa esse præparandam, mundum contemnendum, et temporalem substantiam propter charitatem Domini nostri erogandam, et in omnibus his perseverandum. Non enim sicut ad terrenum ædificium construendum, sic ad cœleste necesse est nos expensas colligere, imo potius erogare. Hinc est quod dives cum audisset a Domino præceptum omnia relinquendi, abiit tristis (*Matth.* XIX; *Marc.* X); et tanto plus arctatus est in mente, quanto plus dilatatus fuerat in possessione. Omnes igitur hi sumptus cum perseverantia necessarii sunt nobis. Quod si in bono principio (quod absit) non perseveramus, omnes labores nostros inutiles nobis reddimus, et inimici nostri, id est dæmones et mundani homines, incipient illudere nobis dicentes : *Quia hic homo cœpit ædificare, et non potuit consummare*, teste quidem Paulo, « facti sumus spectaculum mundo, angelis et hominibus (*I Cor.* IV). » Unde in omne quod agimus occultos adversarios nostros semper cogitare debemus, qui nostris opibus insidiantur, et nisi contra eos vigilemus, patimur irrisores quos habuimus ad malum suasores. Inde est quod Psalmista rogat Dominum dicens : « Ne irrideant me inimici mei (*Psal.* XXIV) »

Quarto, demonstrat Dominus quod, postquam prædicta fecerimus, nunquam est nobis de meritis nostris, sed de sola Dei misericordia præsumendum, cum per similitudinem de minori ad majus subdit : *Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non prius sedens cogitat si possit cum decem millibus occurrere illi qui cum viginti millibus venit ad se? Alioqui, illo adhuc longe agente, mittens legationem rogat ea quæ pacis sunt.* At Rex regum contra nos miseros peccatores ad judicium venit. Quanta igitur lacrymarum, suspiriorum et piorum operum legatione ab eo misericordiam et veniam implorare debemus, qui cum eo judicio contendere non valemus ! Hoc prævidens Psalmista, timens judicium, misericordiam rogat, dicens : « Ne intres cum servo in judicium, Domine, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens (*Psal.* CXLII). » Ille enim cum viginti millibus ad judicium contra nos venit, quoniam geminam Decalogi impletionem, quam videlicet mente et opere debueramus implere, nobis opponit. At nos si multum proficimus, vix cum decem millibus, id est cum exteriori impletione Decalogi, ei occurrimus. Nam si luxuria a carne jam abscisa est, tamen a corde funditus abscisa non est. Ille qui ad nos venit interiora simul et exteriora discutit. Quid ergo, fratres, faciemus, qui summo Regi in judicium duplo exigenti de dimidio rationem [reddere] vix valemus, nisi ut dum adhuc longe est, id est dum nos patienter exspectat et ad judicium venire differt, legationem lacrymarum, pœnitentiarum, eleemosynarum, orationum sanctarum et omnium bonorum studiorum præmittamus, et veniam misericordiæ postulemus? Cum enim prope erit nobis morientibus et ad judicium venientibus, tunc non erit tempus legandi et supplicandi, sed potius pro meritis recipiendi. Infert autem Dominus ex præmissis similitudinibus : *Sic igitur omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Ac si aperte dicat : Sicut non potest ædificium bene consummare, nisi qui cæteris commissis sedens computat sumptus, et sicut non potest secure occurrere fortiori, nisi qui, de propriis viribus diffidens, legat et rogat pacem, sic non potest meus esse electus, nisi qui renuntiat omnibus propter me. Quibus omnibus ? vitiis, affectibus, rebus et meritis. Si enim, fratres, volumus esse de numero electorum Christi, necesse est ut propter ipsum vitiis abrenuntiemus, ea penitus fugiendo; abrenuntiemus affectibus nostris, eos divinæ voluntati postponendo; abrenuntiemus etiam rebus temporalibus, eas propter cœleste ædificium erogando; abrenuntiemus quoque meritis nostris, de eis, quantumcunque benefecerimus, diffidendo, et ad solam Dei misericordiam confugiendo, per quem nos salvare dignetur qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XV.

PLURIMORUM MARTYRUM. SERMO DE EPISTOLA AD HEBRÆOS.

Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones (*Hebr.* XI), etc. In hac lectione, fratres mei, commendat Apostolus fidem, non quamlibet, sed eam solam quæ operatur per spem et charitatem. Quidam enim fidem habent sine spe, ut dæmones. Quidam habent perceptionem veritatis invisibilium ad religionem pertinentium, cum assensione, sed tamen non habent spem salutis, sed tantum timorem damnationis. Unde Jacobus : « Dæmones, inquit, credunt, et contremiscunt (*Jac.* II). » Quidam vero habent fidem, et etiam quamdam spem salutis, sed non habent charitatem, ut quidam falsi Christiani, qui quidem credunt et sperant, sed inutiliter, cum opera charitatis non habeant. De qualibus Jacobus : « Fides, inquit, sine operibus mortua est (*ibid.*). » Quidam autem fidem et spem per charitatem operantem, ut veri Christiani. De qua vera fide Habacuc propheta ait : « Justus ex fide vivit (*Habac.* II). » Quam veram fidem superius Apostolus descripserat, dicens : « Fides est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium (*Hebr.* XI), » id est, fides est quæ facit jam subsistere per spem in cordibus fidelium præmia repromissa. In quo removetur fides dæmonum, quæ non est in eis substantia rerum sperandarum, sed potius timendarum. Argumentum, inquit, non apparentium, quoniam fides justorum, dum in spe futurorum præmiorum per charitatem operatur, vitia fugiendo, virtutesque sequendo, et multa dira sustinendo, argumentum est nobis resurrectionis et futuræ retributionis. Nisi enim de ea certi essent, nunquam pro ejus adeptione tanta sustinuissent. In quo revocatur fides falsorum Chri-

stianorum, qui dum non bene, sed male operantur, non ostendunt nobis argumentum quod ipsi credant, imo potius quod ipsi non credant futuram resurrectionem et retributionem. Commendat igitur Apostolus hic veram fidem justorum, ostendens duo, videlicet, et quanta justi propter fidem peregerunt, et quanta propter fidem passi sunt. Et primo quidem quanta per fidem peregerunt ostendit cum subdit : *Sancti per fidem vicerunt regna*, sicut Moyses, Josue, Gedeon, Samson, David, in Veteri Testamento; in Novo autem Constantinus per fidem crucis Christi vincit Maxentium et exercitum Barbarorum. Et Heracleus Chosroes regem Persarum, et Joannes et Paulus regem Scytharum, et multi alii reges multa regna vicerunt. *Operati sunt justitiam*, divinis præceptis obediendo, se ipsos castigando, et bonos defendendo, et malos puniendo, ut Moyses in Veteri Testamento occidens idololatras, Phinees transfigens Israelitam fornicantem cum Madianita; in Novo vero, ut Petrus qui Ananiam et Saphiram zelo justitiæ occidit; et Paulus, qui Elimam magum cæcitate percussit. Et alii multi *adepti sunt repromissiones*, ut Abraham recepit filium sibi in senectute promissum, et filii Israel terram promissionis, et Aaron promissionem sacerdotii, David promissionem regni. In Novo vero Testamento suscipiunt discipuli promissum sibi Paracletum in die Pentecostes, et efficaciam virtutum et signorum super male habentes, et omnes fideles in præsenti vita gratiam; post mortem vero, vitam sempiternam. *Obturaverunt ora leonum*, ut, in Veteri Testamento, David et Samson ora insurgentium leonum dissipando, et Daniel ora esurientium leonum, ne ipsum devorarent, constringendo; in Novo autem, leones esurientes sanctos sibi expositos non solum non læserunt, sed etiam eis paruerunt, pecudes eorum servaverunt, et ad sepelienda sanctorum corpora foveas unguibus paraverunt. *Et exstinxerunt impetum ignis*, ut tres pueri in Veteri Testamento missi a Nabuchodonosor in fornacem; in Novo autem sanctus Polycarpus, sancta Agnes, sancta Agatha, sancta Cæcilia, multique alii sancti et sanctæ incendium, ne sibi noceret, per fidem exstinxerunt. *Effugaverunt aciem gladii*, id est exercitus armatorum, ut Josue, Samson, David, in Veteri Testamento; in Novo autem Germanus Antissiodorus, et Lupus episcopus, et alii multi. *Convaluerunt de infirmitate*, ut Job et Ezechias in Veteri Testamento; in Novo autem Paulus in Lycaonia lapidatus et mortuus reputatus. Tamen per Dei misericordiam convaluit ad profectum plurimorum. Et sanctus Sebastianus a Diocletiano sagittatus, et sagittis quasi ericius obsitus, tamen per Dei gratiam convaluit, et alii multi. *Fortes facti sunt in bello*, in quo pauci multos vicerunt, duce Josue, vel Samson, vel Juda Machabæo. In Novo autem Constantinus, Theodosius, Heracleus, Carolus, multique alii imperatores et principes per fidem in bello fuerunt fortes et victores. *Castra verterunt exterorum*, id est castra inimicorum sæpe in fugam verterunt multi tam in Veteri quam in Novo Testamento. *Acceperunt mulieres filios suos mortuos de resurrectione*, id est per resurrectionem : ut eos qui per Eliam et Eliseum resuscitati sunt. In Novo vero Testamento per Petrum et Paulum, per cæterosque apostolos, et martyres, et confessores, ut per Martinum et Hilarium, perque multos alios multi resuscitati sunt.

Hæc omnia, fratres mei, etsi non corporaliter, tamen, quod melius est, quotidie facimus, si fidem operantem per charitatem habemus. Vincimus enim quotidie regna et imperia dæmoniorum, si eis resistimus, et eos a nobis et ab aliis repellimus; et etiam regna tyrannorum, si Deum plusquam eos timentes, eis pro justitia Dei obviamus. Justitiam quoque operamur, si Dei mandatis obedientes, malos corripimus, bonos defendimus, si nec etiam peccatis nostris paremus, si nos aspere castigamus. Repromissiones etiam adipiscimur, dum de bono in melius proficiendo, gratiam Dei, sicut nobis promisit, operantem et cooperantem accipimus, et sic ab hac vita migrantes, æternam accipimus promissionem. Obturamusque ora leonum, si fauces dæmonum, animas nostras esurientium, ne nobis vel aliis noceant, orationibus refrenamus. Exstinguimus etiam impetum ignis, si incendium libidinis et cupiditatis in nobis et in aliis jejuniis et orationibus consopimus. Effugamus quoque aciem gladii, si exercitus dæmonum, animas nostras jugulare quærentium, orationibus et bonis studiis a nobis propulsamus. Convalescimus quoque Dei infirmitate, si postquam nos peccasse animadvertimus, statim per pœnitentiam et emendationem ad priorem et meliorem gradum cautiores resurgimus; fortes etiam sumus in bello, si contra vitia tentationesque viriliter obluctamur. Castra quoque inimicorum in fugam vertimus, si diabolicas munitiones et insidias fortiori virtute orationum, jejuniorum et bonorum operum dissipamus; et effugamus de resurrectione mortuos suos, si filios sanctarum Ecclesiarum, in peccatis mortuos, oratione, correptione et eruditione in anima resuscitamus.

Secundo vero quanta passi sint sancti per fidem, ostendit cum subdit : *Alii autem distenti sunt*, subaudi in tormentis, non suscipientes redemptionem, id est, non curantes præsentem a tormentis liberationem, ut meliorem invenirent resurrectionem, ut in Veteri Testamento Eleazarus, qui cum uxore et septem filiis ab Antiocho variis tormentis vexatus et occisus est; in Novo autem idem martyres fecerunt innumerabiles. *Alii ludibria et verbera experti, insuper vincula et carceres.* Verbera, ut Noe et Eliseus; vincula et carceres, ut Joseph, Michæas propheta et alii multi. In Novo vero Testamento eadem experti sunt apostoli, et martyres infiniti. *Lapidati sunt*, ut, in Veteri Testamento, Jeremias in Ægypto, Ezechiel in Babylone; in Novo autem Stephanus protomartyr, et Paulus apostolus, et alii plures. *Secti sunt*, ut, in Veteri Testamento, Isaias;

in Novo vero, ut Bartholomæus apostolus et alii plures. *Tentati sunt*, subaudi promissionibus, ut Joseph ab uxore Putiphar, et Machabæi ab Antiocho. In Novo vero Testamento multi sancti promissionibus a diabolo et diabolicis hominibus tentati sunt, ut, Christo derelicto, simulacra adorarent, ut sanctus Sebastianus, sanctus Hippolytus, Joannes et Paulus, sancta Agnes, sancta Agatha, sancta Catharina et multi alii. *In occisione gladii mortui sunt*, ut in Veteri Testamento Abimelech cum 70 indutis ephod et Urias. In Novo autem Joannes Baptista, Paulus apostolus, et alii multi. *Circuierunt*, subaudi diversa mundi loca, *in melotis*, id est, vilibus et asperis tunicis tecti. Vel quod dicit in melotis, exponit subdens *in pellibus caprinis*. Dicit enim quidam melotam esse vestis genus, factæ ex pellibus caprinis, qua, propter asperitatem Elias, Joannes Baptista, et adhuc aliqui eremitæ utuntur. *Semper egentes*, subaudi necessariis, *angustiati* in animo, *afflicti* diversis tribulationibus. *Quibus*, id est quorum conversatione *non erat mundus dignus*, id est amatores mundi. *In solitudinibus errantes, in montibus, in speluncis, in cavernis terræ;* ut Elias, et filii prophetarum, quos Abdias tunc quinquagenos pavit. In Novo autem Testamento multi solitarii sic vixerunt. Hi omnes, fratres mei, et nos si vere fideles sumus, quotidie pro modulo nostro sustinemus. Si enim vere fideles sumus distendimur; etsi non in tormentis, saltem jejuniis, laboribus in anteriora nos extendentes, non suscipientes redemptionem corporalis afflictionis, ut meliorem inveniamus resurrectionem. Si vere fideles sumus, ludibria experimur a mundanis hominibus nostrum bonum propositum irridentibus, et nos vel insanos, vel hypocritas, vel impostores vocantibus. Verbera quoque frequenter patimur, vel ab homine, vel a Deo, tanquam pio patre, nos flagellis erudiente, ad nostram purgationem vel probationem. Carceres quoque, si fideles sumus, quotidie experimur, vincula scilicet divinæ legis et charitatis, quibus tenemur ne contra Dei voluntatem aut velimus aut faciamus, juxta quod Apostolus ait : « Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis (*Ephes.* IV). » Carceres quoque quotidie patitur anima nostra, et si non alios saltem angustias et molestias corporis, dum, cupientes dissolvi et esse cum Christo (*Phil.* I), cum Propheta ad Dominum clamamus : « Educ de carcere animam meam, ut confiteatur nomini tuo (*Psal.* CXLI). » Lapidamurque frequenter, si fideles sumus, a mundanis hominibus, saltem lapidibus contumeliarum injuriarum, detractionum et accusationum. Sectamur etiam ab his omnibus diversa de nobis opinantibus aliisque dicentibus : « Bonus est (*Joan.* XII), » aliis dicentibus : « Non, sed seducit turbas (*ibid.*). » Tentamur quoque a propria carne, vel a diabolo, vel a diabolicis hominibus nos seducere volentibus : contra quos opus est nobis auxilio divino et lucta quotidiana. In occisione quoque gladii morimur, si gladio verbi Dei usque ad interiora penetrantis, nos ipsos mortificamus, ut moriamur mundo, vivamus autem Deo. Circuimus quoque peregrinationem istius mundi, si intelligentes nos non habere hic « civitatem permanentem, futuram inquirimus (*Hebr.* XIII). » Et hoc in melotis, in pellibus caprinis, vel ad litteram ciliciis et sacris pœnitentialibus nos induentes, vel vilitatem, et asperitatem, et corruptionem, qua circumdamur, semper considerantes. Egentes quoque sumus, fratres mei, magis divinæ gratiæ et spiritualium virtutum quam terrenorum stipendiorum, ut dicat unusquisque nostrum quotidie cum Psalmista : « Ego vero egenus et pauper sum; Deus, adjuva me (*Psal.* LXIX). » Angustiamur quoque quotidie, cum videmus aliam legem in membris nostris repugnantem legi mentis nostræ, et captivantem nos in lege peccati (*Rom.* VII), et clamamus unusquisque nostrum cum Apostolo : « Infelix homo! quis me liberabit de corpore hujus? » (*Ibid.*). Afflicti etiam sumus pro peccatis nostris frequenter et corpore et mente, vel etiam pro alienis mente, dum considerantes infinitos divinæ legis transgressores, dicere possumus unusquisque cum Propheta ad Dominum : « Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei (*Psal.* CXVIII). » In solitudinibus quoque erramus, si mundanæ perditionis frequentata et lata itinera fugientes, et secretam vitam ducentes, mundanis hominibus errare videamur, dicentes unusquisque cum Propheta : « Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine (*Psal.* LIV), » ad montes virtutum quotidie ascendentes, et tamen in speluncis nos humiliando, et in cavernis gloriam humanam fugiendo latitantes. *Et ii*, inquit, *testimonio fidei*, subaudi operum, *probati sunt*. Ac si dicat : Hujusmodi omnes qui tanta fecerunt et passi sunt, testimonio fidelium operum probati sunt apud Deum. Quibus nos adjuvare dignetur et præmio et merito, Pater, et Filius, et Spiritus sanctus. Amen.

XVI

PLURIMORUM MARTYRUM. SERMO DE LUCA.

Cum audieritis prælia et seditiones, nolite terreri (*Luc.* XXI), et rel. Quoniam tribulationes et ex improviso venientes, prostrare solent etiam fortiores, ideo Dominus et Redemptor noster venturus longe ante prædixit discipulis suis perturbationes, ut tanto minus eos perturbarent quanto magis eos clypeo præscientiæ muniti essent. Primo igitur, eis prædixit tribulationes præcedentes et significantes finem mundi, et contra eas consolationem. Secundo vero, prædixit eos tenendos, et ad judices trahendos, et contra eos consolationem. Tertio, dixit eos ab inimicis occidendos, et contra hoc consolationem. Primo itaque tribulationes præcedentes et significantes finem mundi, eis prædixit cum dixit, *cum audieritis prælia et seditiones*. Porro bella, fratres mei, ad hostes pertinent, seditiones ad cives. Ut ergo nos indicet exterius interiusque turbandos, prædixit nos ab hostibus et a fratribus esse passuros. Sicut enim humanum corpus in se-

nectute patitur crebrius passiones mortis præambulas, et ab exterioribus accidentibus exterius, et ab dissonantia humorum interius, sic fiet imminente fine in corpore machinæ mundialis. *Surget enim*, inquit, *gens contra gentem, et regnum adversus regnum, et terræmotus per loca magni erunt, pestilentiæ et fames, terroresque de cœlo*, et sicut in quibusdam codicibus legitur, *et tempestates, et signa magna erunt*. Sane signa ista demonstrantur esse ventura, quædam e cœlo, quædam e terra, quædam ex elementis, quædam ab hominibus. Ait enim : *surget gens contra gentem*, ecce perturbatio hominum. *Erunt terræmotus per loca*, ecce ira Dei desuper. *Erunt pestilentiæ*, ecce inæqualitas aeris. Quia igitur omnia consummanda sunt, omnia ante consummationem perturbantur. Et qui in cunctis delinquunt, in cunctis puniuntur, ut impleatur quod scriptum est : « Pugnabit pro eo orbis terrarum (*Sap.* v). » Quia enim omnibus, quæ ad usum vitæ acceperamus, abutimur, ideo cuncta nobis in ultionem convertuntur. Bonum pacis vertimus in usum securitatis. Peregrinationem terræ pro habitatione diligimus patriæ. Salutem corporum in abusum vertimus vitiorum. Abundantia ubertatis, non ad necessitatem utimur, sed ad voluptatem. Aeris serenitatem ad mundani gaudii retorquemus vanitatem. Justum est ut cunctis feriamur, qui cunctis abutebamur, et quot ex illis habuimus prava oblectamenta, tot ex illis sentiamus tormenta. Quare autem adjunxit tempestates inter signa, nisi quia tempestates ordinem temporum non servant consuetum? Quod nuper experti sumus, qui totum tempus æstivum vidimus conversum. Porro contra hæc futura mala discipulos suos consolatur, cum addit : *Nolite terreri*. Et consequenter : *Oportet enim primum hæc fieri*, erunt enim signa ista justis ad consolationem et eruditionem. Unde prius dicitur : *His autem fieri incipientibus, levate capita vestra : appropinquavit enim redemptio nostra*. Quibusdam vero peccatoribus erunt ad pœnitentiæ festinationem. Reprobis erunt ad æternæ pœnæ inchoationem. *Sed nondum*, inquit, *statim finis*. Ultima enim tribulatio multis tribulationibus demonstratur. Et ideo debent multa mala præcurrere, ut maluin valeant sine fine nuntiare.

Sequitur pars secunda, in qua Dominus prædicit discipulis eos tenendos, trahendos et judicandos, cum subdit : *Sed ante hæc omnia injicient vobis manus, et persequentur vos tradentes in synagogas et custodias, trahentes ad reges et præsides propter nomen meum*. Ac si aperte dicat : Ideo signa et æterna damnatio sunt ventura super reprobos, quoniam ipsi prius hoc merebuntur reddendo vobis mala pro bonis. Vobis quippe volentibus eos de manu diaboli liberare injicient manus. Vos quoque volentes eos liberare ab æterni judicii damnatione, ad judicia regum et præsidum trahent. *Et hæc*, inquit, *facient vobis propter nomen meum*. Quasi dicat : Propter me vos odibunt, qui propter me vos diligere debuerant. Quæ utique causa sicut erit vobis causa coronæ, ita erit eis causa damnationis æternæ. Unde et subdit : *Continget autem vobis in testimonium*. In testimonium videlicet coronæ vestræ et in testimonium damnationis suæ; qui, vobis salutem suam quærentibus, quod est vobis causa coronæ, non crediderunt, imo et persecuti sunt. In testimonium pro vobis, et in testimonium contra illos. Unde enim vos coronam, illi inde recipient damnationem. Unde Psalmista: « Deus, laudem meam ne tacueris, quia os peccatoris, et os dolosi super me apertum est. Locuti sunt adversum me lingua dolosa, et sermonibus odii circumdederunt me, et expugnaverunt me gratis. Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam ; et posuerunt adversum me mala pro bonis, et odium pro dilectione mea (*Psal.* cvm). » Sed quis inde hujusmodi homini eventus : « Cum judicatur, exeat condemnatus (*Ibid.*) » Porto contra prædictas traditiones et accusationes consolatur Deus discipulos, cum subdit : *Ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os*, id est eloquentiam. Et quia eloquentia sine sapientia non prodest, adjungit, *et sapientiam cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri*. Ac si dicàt: Nolite præmeditari contra hujusmodi, quoniam et si vòs verba profertis, ego per vos loquor; et si vos ad certamen acceditis, ego per vos pugno.

Sequitur pars tertia, in qua Dominus prædixit discipulis suis etiam ab amicis perimendos, cum subdit : *Trademini autem a fratribus, et parentibus, et cognatis, et morte afficient ex vobis*. Tolerabilius est pati ab extraneis quam ab amicis. Majorem enim dolorem nobis incutiunt tormenta ab amicis illata, quia cum damno corporis mala nos cruciant amissæ charitatis. Hinc est quod de Juda proditore per Psalmistam Dominus dicit: « Et quidem si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique. Tu vero homo unanimis, dux meus, et notus meus (*Psal.* LIV). » Et rursum : « Homo pacis meæ in quo speravi, qui edebat panes meos magnificavit super me supplantationem (*Psal.* XL). » Hæc omnia, fratres mei, in primitiva Ecclesia contingebant, quando, diabolo per ejectionem suam furente, tanta erat rabies persecutorum quod fervor idololatriæ naturalem vinceret pietatem, et filios, et amicos, quos ex vi naturæ homines solent diligere, etiam contra Deum ipsi odiebant, et persequebantur, et contra naturam et contra Deum. Sed quia eos prædixit perimendos, protinus eos consolatur, subdens: *Capillus de capite vestro non peribit*. Capillus, fratres mei, minima pars corporis nostri est, quæ etiam abscissa non sentitur. Est ergo argumentum a minori. Ac si dicatur : Si illud quod in vobis minimum est, et quod incisum non dolet, perire non potest, multo minus illud quod in vobis majus est, et quod incisum dolet, perire non potest. Mystice vero non solum ossa nostra, id est fortia gesta, vel dicta peribunt, imo remunerabuntur, sed etiam capilli, id

est bonæ cogitationes nostræ, quæ de cerebro, quasi de corde exeunt, non peribunt apud Deum, sed justa mercede donabuntur. *In patientia*, inquit, *vestra possidebitis animas vestras*. Sicut, fratres mei, impatiens non possidet animam suam, sed potius ab ira, tristitia et indignatione cæterisque animæ perturbationibus superatur, sic qui patiens est animam suam possidet, dum animæ perturbationibus dominatur. Per patientiam ergo animas, quæ corpus possident, possidemus, cum eas ad patientiæ æquanimitatem ratione gubernamus. De hoc Salomon ait: « Melior est patiens viro forti, et qui dominatur animo suo, expugnatore urbium (*Prov.* XVI). » Pauca viribus, sed omnia patientia superantur. De patientia rursus Salomon ait : « Doctrina viri per patientiam noscitur (*Prov.* XIX). » Quanto ergo aliquis est magis patiens, tanto est magis doctus. Notandum vero est quod quædam a Deo, quædam a diabolo, quædam a proximo sustinemus. A Deo quippe flagella, a diabolo tentationes, a proximo injurias toleramus. Et flagella quidem Dei sic æquanimiter portare debemus, ut non remurmuremus, sed potius, intelligentes eum omnia juste agere et paterno affectu suos castigare, cum benedicamus. Tentationes quoque diaboli vel carnis sic sustinere debemus, ut de victoria per Dei auxilium non desperemus, sed viriliter eis resistamus, ne ad delectationem vel consensum inclinemur. Injurias vero proximi sic sustinere debemus ut non ad ultionem, sed potius ad compassionem moveamur, intelligentes quoniam non qui patitur, apud Deum, sed qui facit injuriam miser. Quod utique facere poterimus si hoc ita consideremus, scilicet quod nihil patimur sine justo judicio Dei, cujus ordinationi non resistendum, et quod pro peccatis nostris juste patimur : et ideo non contra lunam nos vexantium, sed contra vitia nostra est nobis irascendum : et quod non homo, sed diabolus per ministerium hominis, cui tanquam insidet, nos persequitur. Et ideo non contra hominem, sed contra diabolum miseri hominis incessorem, est nobis præliandum, ut videlicet diabolum expellamus, et hominem ab ejus potestate eripientes, amore et beneficiis Deo lucrifaciamus. Omnes enim mali a diabolo vexantur, et quasi dementati, quid faciant non attendunt. Inde est quod Stephanus protomartyr a Judæis patitur, et eorum insaniæ compatiens orat pro eis dicens : « Domine, dimitte eis, quia nesciunt quid faciunt (*Act.* VI). » Refert B. Gregorius quod Stephanus, Pater monasterii juxta Reatinam urbem siti, fuit valde sanctus et pœnitentiæ singularis. Hic pro amore cœlestium omnia terrena despexerat, possidere aliquid in hoc fugiebat. Tumultus fugiebat hominum, crebris et prolixioribus orationibus intentus erat, tantæque patientiæ erat ut suum adjutorem crederet, si quis sibi aliquid molestiæ irrogasset. Reddebat pro contumeliis gratias, et damnum suæ paupertati illatum, suum putabat lucrum. Hunc cum dies mortis evocaret, convenerunt multi, ut sanctæ animæ animas suas commendarent. Et alii angelos ingredientes corporeis oculis viderunt, alii vero nihil viderunt, sed utrosque tantus timor invasit ut nullus, illa sancta anima egrediente, illic consistere potuerit. Pensate, fratres, quantum terreat omnipotens Deus, cum districtus judex et visibilis veniet, si sic gratus, remunerator et invisibilis assistentes terrult quando venit? Ecce servata illa et in ecclesiastica pace patientia, ad quantum gloriæ culmen illum evexit? Nullo iste gladio percussus occubuit, et tamen coronam, quam per patientiæ virtutem in merito tenuit, in remuneratione percepit. Nos quoque, fratres mei, si patientiæ virtutem servaverimus, corona martyrii nequaquam expertes futuri sumus. Quoniam Joannes evangelista bibiturus calicem passionis a Domino dicitur, qui tamen non per gladium, sed in pace legitur defunctus. Propterea, fratres mei, virtutem patientiæ teneamus, diligere inimicos et benefacere persecutoribus nostris addiscamus, quatenus oratione sanctorum martyrum comparticipes esse mereamur, largiente Deo et Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XVII.

PLURIMORUM MARTYRUM. SERMO DE LIB. SAPIENTIÆ.

Justorum animæ in manu Dei sunt, et non tanget illos tormentum malitiæ (*Sap.* III), etc. Infideles et falsi Christiani cum vident in hac vita justos deprimi, contumelias, injurias et tribulationes pati, et de hac vita per angustias et cruciatus egredi, putant vel Deum non esse, vel mortales non curare, et homines anima et corpore deperire. Nobis credentibus animas mori non posse, sed animas justorum semper beate vivere, et animas iniquorum semper pœnas luere, dicunt : Ubi sunt animæ justorum? Contra hos igitur, fratres charissimi, loquitur hic sacra Scriptura demonstrans tria : ubi scilicet animæ justorum sint, et quod illi mortui non sint, et ad quanta bona per tribulationes pervenerint. Primum igitur ostendit ubi animæ justorum sint, cum dicit : *Justorum animæ in manu Dei sunt*. Sed nonne omnia sunt in manu Dei? Sunt utique, sed alio alioque modo. Manus quippe Dei dicitur vel potestas Dei, in qua sine exceptione sunt omnia ; « quia in manu ejus sunt omnes fines terræ (*Psal.* XCIV); » vel pœna a Deo inflicta, « manus, inquit Job, Domini tetigit me (*Job* XIX). » Vel protectio Dei, unde propheta : « Manus, inquit, Domini erat mecum, confortans me (*Ezech.* III). » Sic ergo, fratres mei, justorum animæ sunt in manu Dei, quoniam sunt in protectione Dei. Quod exponens subdit : *Et non tanget illos tormentum mortis* æternæ, vel tormentum malitiæ, quod scilicet debetur malitiæ reproborum in perpetuum puniendæ. Animæ igitur justorum sunt procul dubio in cœlestibus æternæ beatitudinis mansionibus, quæ ab initio eis præparatæ sunt, dicente Domino : « In domo Patris mei mansiones multæ

sunt (*Joan.* XIV). » Ubi utique sunt? in manu Dei, omnia bona et jucunda eis largientis, et omnia mala et tristia ab eis auferentis juxta illud : « Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum, et mors non erit amplius, neque luctus, neque clamor (*Apoc.* XXI). » Animæ vero reproborum procul dubio in pœnis gehennæ perpetuo cruciantur, quam subtus terram credimus, dicente Propheta : « Liberasti animam meam ex inferno inferiori (*Psal.* LXXXV). » Cujus in Siliciæ montibus perpetuum ignem eructuantibus multi esse autumant, eo quod animæ multæ reproborum a dæmonibus illic deferri visæ, vel auditæ sint. Refert enim Gregorius quod quidam eremita, qui in Silicia habitabat, viderit animam Theodorici tyranni et hæretici qui Symmacum et Boetium viros religiosos occiderat, in illam ollam Vulcani præcipitari. Animæ vero peccatorum, qui tamen in confessione et pœnitentia, et proposito emendationis ab hac vita migraverunt legimus, non in inferno, sed in pœnalibus locis secundum Dei dispositionem purgari, quousque penitus examinatæ, cœlestes subeant mansiones. Unde legimus in Dialogo beatum Germanum, Capuanum episcopum, Pascasii Romani diaconi animam in caloribus balneorum invenisse, et eo orante veniam consecutam fuisse. Legimus ibidem quemdam sacerdotem, valde religiosum, cum quotidie ad vicina balnea, antequam missas faceret, iret se lavatum, invenisse ibi quempiam sub miserabili habitu, qui calceamenta detraxit et ei ministravit. Cui cum in sequenti die panem deferret, respondit ei illic se defunctum esse et ibi se pœnitentiam agere, nec panc materiali egere, sed potius sacrificiis et orationibus. « Hæc, quæso, inquit, fac pro me. Et si rediens me non inveneris, scias pro certo me indulgentiam consecutum esse. » Quod et factum est.

Animæ vero reproborum quæ in tormentis gehennalibus cruciantur timent judicii diem advenire, eo quod tunc, resumptis corporibus, supplicia quoque sint eis duplicanda. Animæ vero electorum illum desiderant, eo quod tunc sicut in anima, sic in corpore sint perfectius glorificandæ. Unde Joannes in Apocalypsi : « Vidi, inquit, sub altare Dei, id est in sancta secretaque quiete, animas interfectorum propter verbum Dei, dicentes voce magna : Usquequo, Domine sanctus et verus, non judicas sanguinem nostrum, et non vindicas de his qui habitant de terra? Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ. Et dictum est illis ut requiescerent tempus adhuc modicum donec impleatur numerus fratrum suorum (*Apoc.* VI). » Secundo demonstratur, quod justi etsi mori videantur, tamen æternaliter et beate vivunt, cum subditur : *Visi sunt oculis insipientium mori, et existimata est afflictio exitus illorum. Illi autem sunt in pace.* Porro insipientes habent oculos tantum corporales, quos habent et bruta animalia. Spirituales vero non habent oculos, quibus Deus et invisibilia videntur, et ideo nulla alia esse æstimant, nisi quæ carnalibus oculis vident. Et ideo sola visibilia proni tanquam pecudes petunt, invisibilia vero non curant, quia nec esse suspicantur. *Et existimata est*, inquit, *afflictio exitus illorum; et quod a nobis est iter, exterminium.* Ac si apertius dicatur : Mortem justorum, quæ est exitus ad requiem et iter ab hoc sæculo ad patriam, existimant esse tantum afflictionem, id est supplicium et exterminium, id est a vita alienationem. Pulchre siquidem mortem sanctorum vocat exterminium, exitum et iter, eo quod tunc exeant et eant de carcere ad libertatem, de timore ad securitatem, de tenebris ad lucem, de tristitia ad jucunditatem, de exsilio ad patriam, de miseria ad beatudinem. *Illi autem*, inquit, *sunt in pace*, habentes videlicet pacem ab omnibus et cum omnibus a dæmonibus, ab hominibus, a propria carne. Jam quippe de cætero non dæmones possunt eos infestare, qui non longius relegati sunt, nec homines possunt eos infestare, qui ibi nisi quieti esse non possunt. Nec caro rebellionem facere, quæ a voluntate spiritus non poterit dissonare. Pacem cum omnibus, cum Deo, cum proximis, cum semetipsis. Tanta quippe, fratres mei, in illa beata vita est convenientia quod sancti nullatenus a divina voluntate, nec ab invicem poterunt dissonare.

Tertio vero, octo bona ponuntur, quæ justi per tribulationes hujus mundi adipiscuntur. Primum est immortalitas animæ et corporis, de qua subditur : *Etsi coram hominibus tormenta passi sunt, spes eorum immortalitate plena est.* Et spes quidem hypocritarum qui propter vanam gloriam patiuntur vacua est. Unde Job : « Spes, inquit, hypocritæ peribit (*Job* VIII). » Spes vero justorum, qui propter Deum patiuntur, desiderii sui consequentur plenitudinem, quoniam « absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum, etc. (*Apoc.* XXI.) » Secundum vero est divinorum multiplicatio præmiorum, de qua subditur : *In paucis vexati, in multis bene disponentur.* Hoc est quod ait Apostolus : « Existimo quod non sunt condignæ passiones hujus temporis, ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis (*Rom.* VIII). » Passiones enim præsentes, paucæ, modicæ et momentaneæ sunt; præmia vero multa, ingentia et æterna erunt. Tertium est dignitas, de qua subditur: *Quoniam Deus tentavit*, id est probavit *illos, et invenit illos dignos se.* Quia namque per multas tentationes a Deo separari non potuerunt, ideo digni sunt meritis, quatenus ad tantam præmiorum dignitatem sublimentur, ut amici filiique Dei sint et nuncuparentur, « Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi (*ibid.*). » Quartum vero bonum, quod sancti per tribulationes adipiscuntur, omnimoda est munditia, de qua subjungitur : *tanquam aurum in fornace probavit eos.* Aurum per fornacem examinatum redditur et mundum, sic et sancti per tribulationes ab omni macula purificantur, et omnino fiunt mundi et puri, quatenus divino sint conspectu digni. Quintum est acce-

ptabilitas, de qua subjungitur : *Et quasi holocausti hostiam accepit illos.* Unum solum verum fuit holocaustum, id est, totum incensum et concrematum flamma charitatis in cruce, Dominus noster Jesus, quo Deus Pater odoratus est in odore suavitatis. Ad cujus fidem et exemplum, sancti quoque se totos in sacrificium, ardore charitatis incensum Deo obtulerunt. In quo quoque Deus in odorem suavitatis odoratus est, et ei bene placitum est. Sextum est fulgor, de quo subditur : *Fulgebunt justi.* Hoc est quod Dominus in Evangelio dicit: « Fulgebunt justi tanquam sol in regno Patris mei (*Matth.* XIII). » Et si fulgebunt sicut sol singuli, quanto magis fulgebunt simul universi ? Septimum est potestas judicandi, de qua subditur : *Et tanquam scintillæ in arundineto discurrent, judicabunt nationes*, etc. Hoc est quod Dominus in Evangelio dicit : « Vos qui secuti estis me, sedebitis super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel (*Matth.* XIX).» Porro per arundinem designatur congregatio reproborum, qui ad instar arundinis sunt leves, vacui, et flammæ destinati ; per scintillas vero, sententiæ judiciariæ significantur, quæ, ad instar scintillarum, sunt subtiles, lucidæ et succendentes. Sancti igitur tanquam scintillæ discurrent per judiciariam sententiam reproborum, eos subtiliter discernendo, manifeste judicando eos pro materia cremendorum, magis minusque æternis incendiis concremando. Octavum est dominium sive regnum, de quo subditur : *Et dominabuntur populis*, hoc est quod Psalmista dicit: « Et dominabuntur eorum justi in matutino (*Psal.* XLVIII).» Haud dubium quin reproborum. *Et regnabit*, inquit, *Dominus illorum in perpetuum.* Cum quo et ipsi regnabunt, Domino eis dicente : « Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi (*Matth.* XXV). » Quibus nos adjungi faciat Deus, et Dominus noster Jesus Christus qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus. Amen.

XVIII.

PLURIMORUM MARTYRUM. SERMO DE LUCA.

Dixit Jesus discipulis suis, Attendite a fermento Pharisæorum quod est hypocrisis (*Matth.* VIII; *Luc.* XII) et reliqua. Hæc lectio sancti Evangelii quadripartita est. Primo quippe præcipit nos Dominus, fratres charissimi, hypocrisim cavere. Secundo, non hominem sed solum Deum timere. Tertio, ipsum etiam diligere. Quarto ostendit quid confitentibus, et quid negantibus eum facturus sit. Primum igitur nos præcipit hypocrisim cavere, cum dicit : *Attendite a fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis :* Attendite, id est attendentes cavete. Cætera quippe vitia, quia aperta sunt, statim dignoscuntur. At vitium hypocrisis, quia sub specie virtutis venit, multos etiam sapientes fallit. Propterea cum majori cautela et attentione contra illud debemus vigilare. Hypocrisis est vitium colore virtutis palliatum, unde et nomen accepit, hypocrisis quippe interpretatur *in superficie deauratus.* Quod quidem vitium tanto est pejus quanto occultius. Simulata quidem æquitas, non est equitas, sed duplex iniquitas, eo videlicet quod duplicem habeat malitiam et iniquitatis et simulationis. Contra hanc cavendam nos monet Dominus alibi dicens : « Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces (*Matth.* VII). » Sunt autem hypocrisis tres species. Alii enim bona opera non faciunt, sed se facere simulant. Alii vero quædam bona opera publice faciunt, sed cum faciant propter vanam gloriam, se propter Deum facere fingunt. Alii etiam quædam bona opera quasi latenter operantur, ut ita gloriam humanam fugere videantur, sed in ipsa sua latenti operatione deprehendi desiderant, ut ex hoc majorem gloriam hominum consequantur, quia eam fugere videntur. Qui quidem, etsi non videantur ab hominibus, tamen quia hoc faciunt, ut videantur ab hominibus, receperunt mercedem suam. Bene autem Dominus hic hypocrisim vocat fermentum. Sicut enim, teste Apostolo, modicum fermenti totam massam corrumpit (*I Cor.* V), ita hypocrisis totam hominis corrumpit vitam. Sane fermentum facit panem turgidum, acidum, fistulosum et levem. Sic et hypocrisis reddit hominem turgidum propter inflammationem vanæ gloriæ, acidum propter amaritudinem vitis alienæ, quod Deus nolit sibi incorporare ; fistulosum, per vacuitatem in quo queat diabolus latibulum sibi invenire, levem propter vanitatem, quem cujuslibet favoris vel terroris causa queat huc et illuc agitare. Unde bene hypocrita per arundinem significatur, dicente Domino de Joanne Baptista : « Quid existis in desertum videre ? arundinem vento agitatam ! » (*Matth.* IX.) Arundo quippe est exterius pulchra, interius vacua, mobilis et fragilis. Sic et hypocrita pulcher videtur exterius colore virtutum mutuato, interius vacuus est ab omni bono : quolibet vento vel laudis vel vituperationis huc et illuc agitatur, irruente adversitate de facili quassatus. Inde Dominus ad beatum Job de diabolo dicit : « In umbra dormit, in secreto calami (*Job* XL), » eo videlicet quod mentes tenebrosas et simulatrices, leves et fragiles diabolus inhabitet. Bene quoque ait Dominus, fermentum Pharisæorum. Pharisæi quoque *divisi* interpretantur. Erant enim divisi a communi hominum contubernio, habitu et habitatione, victu et quarumdam observantiarum simulatione. Proprium siquidem est hypocritæ, qui singularis et solus quærit videri, fastidire communitatem, et quærere singularitatem, ut ultra cæteros appareat quatenus dicere possit : « Non sum sicut cæteri hominum (*Luc.* XVIII). » Plus blanditur sibi de jejunio uno, quod solus facit, quam si cum cæteris septem dies jejunaret, et de una oratione clam peculiari plus quam de psalmodia unius noctis. In choro primus incipit, extremus desinit. Semper præ cæteris aliquid agit qui præ cæteris videri concupiscit. Cum econtrario viri religiosi sit omnem religionem tenere, infra alios se reprimere, nec super alios videri velle. Quare autem hypocrisis sit ca-

venda demonstrat, cum subdit : *Nihil opertum quod non revelelur, et absconditum quod non sciatur*. Ac si aperte dicat : Ideo debetis hypocrisim cavere, quia profecto hic vel in die judicii illorum hypocrisis, et bonitas vestra, quæ modo est abscondita, est revelanda et remuneranda, quando, juxta Danielem, « sedebit vetustus dierum, et libri aperti erunt, et omnia omnibus manifestabuntur (*Dan.* VII). » Nihil igitur mali, adeo modo est opertum velamine simulationis, quod non revelelur, vel hic sacerdoti per confessionem ad veniam, vel in futuro omnibus per conscientiarum revelationem ad perpetuam confusionem. Nihilque boni sic modo est absconditum, per gloriæ inanis evitationem, quod non sciatur, vel hic, vel in futuro, ad remunerationem. Porro opera in tenebris, vel latibulis facta, sunt occulta. Voluntates quoque cordium sunt occultiores, intentiones et fines voluntatum sunt occultissimæ : quæ tamen omnia revelabuntur a Domino, « qui illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium (*I Cor.* IV). » Unde et subdit : *Quoniam quæ in tenebris dixistis, vel fecistis, dicentur in lumine. Et quod in aure*, id est in secreto locuti estis vel fecistis in cubiculis, *prædicabitur in tectis*, id est palam. Juxta enim morem Palæstinæ loquitur, ubi præcones desuper tecta, quæ desuper plana sunt, ad populum loquuntur. Possunt enim hæc ex parte ad præsens tempus referri, quoniam quæ discipuli Christi prius in tenebris, id est in umbra carcerum et pressurarum, et in secreto locuti sunt, nunc in Ecclesia per orbem publice prædicantur.

Sequitur pars secunda in qua Dominus præcipit non hominem, sed solum Deum timendum, cum subdit : *Dico vobis amicis meis : Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, et post non habent quid faciant. Ostendam autem vobis quem timeatis. Timete autem eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam*. Si bene, fratres, consideremus, Deus solus est timendus. Neque enim homines, neque dæmones, neque feræ, neque serpentes, neque alia creatura potest nobis nocere, nisi Domino permittente. Unde nec diabolus unam solam oviculam Job tangere potuisset, nisi prius potestatem a Domino accepisset (*Job* I). Non in gregem porcorum potuit intrare, nisi Domino permittente (*Marc.* V). « Non enim est potestas nisi a Deo (*Rom.* XIII). » Unde Dominus Pilato dixit : « Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper (*Joan.* XIX). » — « Non est, inquit, malum in civitate, quod non faciat Deus (*Amos* III). » Omnium igitur pœnarum Deus auctor est; dæmones vero vel homines, ministri. Unde Dominus pessimum regem Assyriorum, per quem idololatras Israelitas flagellabat, virgam suam vocat dicens : « Virga furoris mei Assur (*Isa.* X). » Non ergo diabolus, non homo, non fera, non serpens, non aliqua alia creatura timenda est, sed potius Deus solus in his omnibus timendus est, qui per ista quos vult flagellat, tanquam per instrumenta. Qui ergo Deum secum habere potest, nihil timere potest. Unde Apostolus; « Si Deus pro nobis, quis contra nos? (*Rom.* VIII)? » Ac si aperte dicat : Si Deus pro nobis est, et si quis videatur esse contra nos, tamen pro nobis est, dum ea quæ infert, non solum non obsunt, sed etiam prosunt nobis. Unde et scriptum est : « Qui timet Deum, nihil trepidabit (*Eccli.* XXXIV). » Et philosophus : Qui timet Deum, nihil timet. Et qui timet Deum, omnia timent eum. Qui vero non timet Deum, timet omnia. Itaque, fratres mei, Deum super omnia offendere timeamus, quoniam si Deum nobiscum habemus, nihil timere possumus : scientes, si Deus timentibus se flagella, tribulationesque permittit evenire, tamen eas in bonum faciet eis provenire

Sequitur pars tertia, in qua demonstrat Deum etiam cum timore diligendum, cum subjungitur : *Nonne quinque passeres veneunt dipondio*, id est duobus assibus, *et unus ex illis non est in oblivione coram Deo? Nolite ergo timere, multis passeribus pluris*, subaudi pretii, *estis vos*. Ac si dicatur : Deum non solum timere, sed etiam diligere debetis, qui tantæ benignitatis est, quod vilibus volatilibus, et, quod majus est, suis contemptoribus providere non obliviscitur. Et quanto magis nobis rationalibus suis dilectoribus providebit, defensionem suam præbebit? Mystice vero quinque passeres sunt homines mundani, quinque sensibus corporis dediti, qui sursum volant per inanem gloriam, deponuntur in terram per terrenorum dilectionem, vivunt de alieno per rapacitatem, capiuntur a diabolo per deceptionem, venеunt dipondio, id est, vili pretio terrenæ cupiditatis et voluptatis, in æternam animæ et corporis damnationem. Sed si Deus memor est etiam talium vel eis corporalia subsidia præbendo, vel etiam multoties per pœnitentiam ad salutem vocando, quanto magis fidelium suorum, qui ei semper adhærent, eum toto corde diligunt, et ei in omnibus obtemperant? *Sed et capilli*, inquit, *vestri capitis, omnes numerati sunt*. Ac si dicat : Non hominem, sed solum Deum timere et diligere debetis, a quo non solum animæ vestræ et corpora vestra, sed etiam quælibet vestri minimæ particulæ et quæ abcissæ non sentiuntur, numero suo conservantur. Non debetis ergo timere quod cætera majora in vobis pereant, cum nec etiam ista minima, Domino conservante, in vobis perire queant. Mystice vero capilli capitis vestri, id est subtiles cogitationes cordis vestri, apud Deum numerantur, quoniam nec subtilitas, nec multitudo earum, summum judicem fallere possunt, qui pro singulis et pro omnibus retributionem est redditurus. Si ergo Deus non solum facta et dicta, sed etiam minimas cogitationes ad judicium reservat, quanta diligentia debemus, fratres mei, cor nostrum custodire, ne malæ vel vanæ cogitationes in eo surgant, vel ne surgentes crescant, sed statim parvuli Babylonis teneantur, et ad petram Christum allidantur.

Sequitur pars quarta in qua Dominus ostendit

quid se confitentibus vel negantibus sit facturus. Primum igitur quid se confitentibus sit facturus ostendit, cum subdit : *Omnis quicunque confessus fuerit me coram hominibus, et Filius hominis confitebitur eum coram angelis Dei.* Confessio, fratres mei, non est tantum oris. Qui enim Christum solo ore prædicat, fatetur quidem eum, sed non confitetur. Unde Dominus : « Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me (*Matth.* xv). » Sed tunc est confessio vera, quando cor, os, opus sunt consonantia. Non enim sufficit sola fides cordis, nisi adsit, maxime quod necessarium est, confessio oris. Unde et Petrus, corde credens et ore negans Christum, damnationem incurrisset, nisi peccatum lacrymis pœnitentiæ diluisset. Ut enim ait Paulus : « Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem (*Rom.* x). » Sed nec fides cordis, nec confessio oris, sufficiunt, si non sequatur, si tempus adfuerit, attestatio operis. Teste enim Jacobo, « fides sine operibus mortua est. Dæmones enim credunt et contremiscunt (*Jac.* ii). » Unde in Evangelio dicunt, « Fili Dei, ut quid venisti ante tempus torquere nos? » (*Matth.* xviii.) Qui ergo vult Christum vere confiteri, cum simul corde, ore et opere confiteatur. Et etiam coram hominibus, ut videlicet Christi humilitatem, passionem, crucem, cæteraque improperia Christi, nec confiteri, nec imitari timeat vel erubescat, coram hominibus publice, ubi scilicet talis confessio pluribus per exemplum potest prodesse. Et quid Christus faciet sic se confitentibus? *Confitebitur illum coram angelis Dei.* Quasi dicat : Publice confitentes, publice confitebitur. Confitebitur quoque eos corde, ore, opere. Corde, eos tanquam fratres et cohæredes vere diligendo : ore, eis dicendo : « Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi (*Matth.* xxv). » Opere, eos in regnum æternæ beatitudinis introducendo. Quid vero facturus sit negantibus se, subdit : *Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram angelis Dei.* Omnes profecto qui negant Christum, vel corde, ut Judæi et pagani, vel ore, ut imperfecti Christiani, qui timent pro eo mori, vel opere, ut falsi Christiani, qui verbis quidem confitentur Deum, factis autem negant; omnes, inquam, isti negabuntur a Christo, similiter corde, ore, et opere : Corde, eos odiendo et reprobando; ore, eis dicendo : « Recedite a me, operarii iniquitatis (*Matth.* vii); » opere, eos in ignem æternum præcipitando. Itaque, fratres, confiteamur Christum : eum corde vere credendo et diligendo; ore, eum semper benedicendo; opere, ejus vitam et mores imitando, paupertatem et humilitatem, patientiam, charitatem, cæterasque ejus virtutes æmulando, ejusque præceptis obediendo, quatenus ipse nos confiteatur in die judicii, et cum sanctis suis æternorum participes faciat gaudiorum. Amen.

XIX.

PLURIMORUM MARTYRUM. SERMO DE LIBRO SAPIENTIÆ.

Stabunt justi in magna constantia adversus eos qui se angustiaverunt et abstulerunt labores eorum (*Sap.* v), etc. Quoniam, fratres, in hoc mundo, justi spoliantur, opprimuntur et vexantur ab iniquis, unde justi multoties contristantur et conturbantur; et econtrario, iniqui in spoliis et oppressione justorum gloriantur, ideo ad consolationem justorum et correctionem peccatorum, demonstratur in hac lectione, primo, quantam potestatem justi super malos in resurrectione sint habituri; secundo, quid iniqui sint passuri; tertio, quid de sua miseria justorumque gloria sint dicturi. Primum igitur quantam potestatem justi super malos in judicio sint habituri demonstratur, cum dicitur : *Stabunt justi in magna constantia adversus eos qui se angustiaverunt*, etc. Sed cum Dominus in Evangelio dicat justos in judicio super duodecim sedes sessuros, et duodecim tribus Israel judicaturos, quid est quod hic dicitur *stabunt?* Quoniam judicantis est sedere, et ultionem exercentis stare. Unde et de Phinees perforante propter justitiam Israelitam cum Madianita fornicantem, sic scriptum est : « Stetit Phinees, et placavit, et cessavit quassatio (*Psal.* cv). » Qui enim justitiam in reos exercet, stare debet, stare in virtute, stare in rectitudine, stare in rigore. Stare debet in virtute. Nam si in vitium defluit, quomodo vitiosum damnabit? Quomodo enim adulter adulterum, avarus avarum, latro latronem damnare potest? hinc Veritas dicit : « Qui sine peccato est, primus in adulteram lapidem mittat (*Joan.* viii). » Stare debet in rigore, ut scilicet nulla misericordia a rigore promeritæ sententiæ reflectatur. Nam ut philosophus ait : « Judex damnatur, cum nocens absolvitur. » Stare debet in rectitudine, ut quanta pœna debet et quanta intentione debet, damnandos damnet. Bene igitur dicitur de justis quoniam stabunt in magna constantia. In constantia videlicet virtutis, in constantia rigoris, in constantia rectitudinis et justitia confirmati. Tunc, fratres mei, erit tempus exercendæ justitiæ in malos, sicut nunc est tempus exercendæ misericordiæ et patientiæ in illos. Dominus namque in primo adventu suo venit vocare peccatores per patientiam et misericordiam; in secundo veniet judicare peccatores per justitiam. Sic justi exercent nunc in malos misericordiam et patientiam, in futuro vero exercebunt tantum justitiam et pœnam. Tunc erunt electi sic conjuncti divinæ voluntati quod nihil poterunt velle, nisi quod scient Dominum velle. Et nihil poterunt amare nisi quod sciant Dominum amare. Unde nec super damnationem parentum et amicorum suorum movebuntur, sed potius divinæ justitiæ consentient et congratulabuntur, juxta illud Psalmistæ : « Lætabitur justus cum viderit vindictam (*Psal.* lviii). » Adversus, inquit, eos, qui se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores eorum. Dupliciter angustiant mali bonos in hoc mundo, vel eis mala inferendo, vel eorum bona contemnendo. Licet enim nulla alia mala inferant, tamen eos multum in hoc, in mente affligunt et cruciant, quod Deum contemnunt. quod

mandata ejus abjiciunt, quod verba salutis nec audire volunt. Hinc Psalmista : « Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei (*Psal.* CXVIII). » — « Zelus domus tuæ comedit me (*Psal.* LXVIII). » Dupliciter quoque auferunt mali labores justorum, vel eorum temporales substantias diripiendo, vel labores quos justi propter conversionem eorum in corripiendo et admonendo suscipiunt, inanes faciendo. Unde eis a Domino præcipitur quatenus pulverem pedum suorum excutiant in illos qui verba eorum accipere noluerunt, in testimonium illis (*Matth.* x). Unde merito justi stabunt in magna constantia, sententia adversus eos, quatenus sicut illi labores sanctorum abstulerunt, ita et labores eorum auferantur, quoniam relinquent alienis divitias suas, et sepulcra eorum domus illorum in æternum (*Psal.* XLVIII). Sed si forte fecerint aliquem bonum laborem, auferetur ab eis, ne valeat eis ad salutem. Et sicut illi sanctos angustiaverant, ita ipsi in incendiis gehennalibus, et anima, et corpore in æternum angustiantur, juxta quod in Apocalypsi Dominus dicit ad sanctos suos, a synagoga reproborum vexatos : « Reddite, inquit, illi, sicut ipsa reddidit vobis ; et duplicate duplicia secundum opera ejus. In poculo quod miscuit vobis, miscete illi duplum. Quantum glorificavit se, et in deliciis fuit, tantum date ei tormentum et luctum (*Apocal.* XVIII). »

Secundo demonstrantur quatuor supplicia, quæ reprobi generaliter in alia vita sunt passuri : Primum est terror, de quo subditur : *videntes turbabuntur timore horribili.* Porro in hoc quod præmittit, *videntes*, unde tantus timor eis eveniat, demonstrat, quoniam, ex visione majestatis tremendi judicis, et omnium sanctorum quos videbunt contra se sententiam damnationis ferre ; ex visione quoque terribilium dæmonum, quibus videbunt se tradi ; ex visione etiam infernalium tormentorum quæ videbunt sibi præparata esse. Sed majestatem summi judicis sanctorumque, non nisi ante judicium, vel in ipso judicio videbunt. Post judicium enim nullatenus videre poterunt eos. Scriptum est enim : « Tollatur impius ne videat gloriam Dei (*Isa.* XXVI). » Sancti vero reprobos in tormentis semper videre poterunt, quatenus videntes supplicia, vel quæ peccando ipsi incurrerunt et quæ ipsi evaserunt, semper causas glorificandi, et hinc Dei misericordiam, inde Dei justitiam collaudandi habeant. Secundum supplicium est invidia, de qua subditur, *et mirabuntur*, id est, mirantes invidia cruciabuntur *in subitatione insperatæ salutis*, nascitur enim invidia ex admiratione et ex odio. Quia namque reprobi, illos quos oderant, videbunt subito et ex insperato apud Deum glorificatos, invidia cruciabuntur intus, et tabescent, sentientes inde tot et tantas cruciationes, quot et quantas videbunt in sanctis glorificationes. Quantum enim supplicium sit invidia ostendit Salomon dicens : « Putredo ossium, invidia (*Prov.* XIV). » Quasi dicat, non solum carnes, sed etiam ossa tabefacit. Et poeta :

Justius invidia nihil est, quæ protinus ipsum
Auctorem punit, excruciatque suum.

Et alius :

Invidia Siculi non invenere tyranni
Majus tormentum.

(HORAT. *Epist.* lib. I, vers. 57, 58.)

Tertium est pœnitentia, de qua subjungitur : *intra se pœnitentes.* Sane reprobi, qui in hoc sæculo pœnitere noluerunt, tunc, velint nolint, in æternum pœnitebunt. Extorquebit enim ab eis pœnitentiam, hinc, publica confusio cunctarum turpitudinum, quæ omnibus patebit ; hinc, infinita tormentorum vexatio. Illius igitur pœnitentiæ cruciatus tanto major erit interius, quanto major erit exterius turpitudinum pudor omnibus revelatarum, et irrogatorum vexatio suppliciorum. Cæterum pœnitentia illa penitus erit infructuosa, pœnam non minuens, sed duplicans ; in inferno enim nulla erit redemptio, et ideo nulla remedia ibi valere poterunt. Quartum est dolor de quo sequitur, *et præ angustia spiritus gementes.* Videntes quippe se justo judicio in æternam tradi damnationem, ubi « vermis non moritur, et ignis non exstinguitur (*Isa.* LXVI), » spiritu præ dolore angustiato gementes, plangentes et ejulantes optabunt mori, sed mors fugiet ab eis. Nos ergo, fratres mei, dum licet, has pœnas anticipemus, et in bonum nobis vertamus, timeamus illam æternam damnationem, et timentes, peccare desistamus et bene agere studeamus. Admiremur ergo sanctorum virtutem et beatitudinem, non per invidiam ut reprobi, sed per æmulationem et imitationem. Pœniteamus etiam de nostris excessibus, et dum licet, lacrymis pœnitentiæ, et operibus misericordiæ illa redimamus. Doleamus quoque nos peccando æternam damnationem promeruisse. Et continuis doloribus animi et compunctionibus, æternos dolores anticipemus et a nobis avertamus. Pœniteamus hic, ne in æternum ibi pœniteamus. Lugeamus hic, ne ibi in æternum lugeamus.

Tertio quid reprobi in alia vita sint dicturi, ostenditur, cum subditur : *Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum*, et in *similitudinem*, id est, parabolam *improperii. Nos insensati, vitam illorum æstimabamus insaniam, et finem illorum sine honore.* Quos enim in hoc sæculo sapientes et justos, insipientes esse putabant, tunc in retributione se econtrario insipientes, et sanctos intelligent fuisse sapientes. In quo considerandum est quoniam reprobi in alia vita vires animæ et sensus corporis integros sint habituri. Habebunt quidem integram memoriam, ut recordantes quam insipienter et male se habuerunt adversus sanctos, magis inde puniantur. Habebunt et integram rationem, ut intelligentes se juste damnari, justos vero juste salvari, magis inde puniantur. Habebunt et integram providentiam, quatenus prævidentes suam damnationem et justorum beatitudinem, magis inde

puniantur. Habebunt similiter et integrum corporis visum, quatenus videntes horrores dæmonum et suppliciorum, magis inde puniantur. Habebunt et integrum auditum, quatenus audientes stridores tormentorum rugitusque dæmoniorum, magis inde puniantur. Habebunt et integrum gustum, quoniam gustantes omnimodas amaritudines, magis inde puniantur. Unde et dives purpuratus, in inferno guttam aquæ a digito Lazari ad refrigerandum linguam suam postulat, sed non accipit, eo quod recepisset bona in vita sua, et Lazarus similiter mala (*Luc.* XVI). Habebunt et integrum odoratum, quatenus odorantes omnifarios fetores, magis inde puniantur. Habebunt et integrum tactum, quatenus sentientes cunctas suppliciorum asperitates, magis inde puniantur. In cunctis quippe punientur, qui in cunctis deliquerunt. Porro in hoc quod aiunt, *hi sunt quos aliquando habuimus in derisum*, ostendunt se justos in hac vita contempsisse. Eos enim quos contemnunt homines, derident. In hoc vero quod dicunt se eos habuisse in parabolam improperii demonstrant se eos odio habuisse. Illos enim quos odio habent per parabolam improperant, et suas infirmitates et excessus eis objectant, ut « alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere (*Matth.* XXVII), » et hujusmodi. In hoc quoque quod dicunt, *nos insensati, vitam illorum æstimabamus insaniam*, ostendunt se mores et vitam sanctorum tanquam insaniam devitasse, et vitam eis contrariam dilexisse. *Et finem*, inquit, *illorum sine honore*; cum enim videbant reprobi sanctos hic multa pati, et per tribulationes et tormenta, tanquam homicidas, ab hac vita demigrare, et corpora eorum vel inhumata feris et avibus exposita esse, vel vili tradita sepulturæ, æstimabant mortem eorum esse abjectam et sine honore, miseri nescientes « quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum (*Act.* XIV), » et quod corpora sanctorum ubicunque et qualitercunque sint posita, in pace sepulta sunt, et nomina eorum vivunt in æternum (*Eccli.* XLVI). Mortem vero divitum et potentum hujus sæculi, eo quod inter divitias, et obsequia, planctusque suorum amicorum moriuntur, et cum pœna et pompa sepeliuntur, putant esse in honore, ignorantes quoniam sicut Lazarus de sterquilinio ab angelis ad beatam requiem portatur, ita et dives de purpureo lecto a dæmonibus in infernum præcipitatur (*Luc.* XVI). *Quomodo ergo*, inquiunt, *computantur inter filios Dei, et inter sanctos sors illorum est?* Et nos, subaudi inter filios Dei, computamur, et sors nostra inter damnatos est. Mirantur siquidem præ invidia tabescentes, quomodo illi de tanta vilitate ad tantam gloriam, et de tanta afflictione ad tantam beatitudinem, de tantis lacrymis ad tanta gaudia; et econtrario, quomodo ipsi de tanta mundi gloria ad tantam miseriam, de tanta prosperitate ad tantam vexationem, de tanto gaudio ad tantas lacrymas potuerunt devenire. Ea propter, fratres mei, vitam, mores ad vitam sanctorum imitemur quatenus cum eis in æterna beatitudine sublimari, honorari et gloriari per intercessiones eorum mereamur. Amen.

XX.

PLURIMORUM MARTYRUM. SERMO DE LUCA.

Dixit Jesus discipulis suis: Qui vos audit me audit, et qui vos spernit me spernit; qui autem me spernit, spernit eum qui me misit (*Luc.* X), et reliqua. Quadripartita est hæc lectio, fratres mei. Primo namque mittens Dominus septuaginta duos ad prædicandum, dicit se et Patrem in eis vel audiri, vel contemni, cum dicit: *Qui vos audit me audit*, etc. In his verbis Dominus Jesus tria demonstrat nobis, videlicet quod discipuli sui eorumque sequaces vicem ejus in Ecclesia teneant, et quod ideo illi, hujus vicariæ, dignos omnino se debeant præparare, et quod subditi eis omnimodam reverentiam debeant exhibere. Porro in tribus, vicarii Christi vicem ejus in Ecclesia tenent, in eruditione, in sacramentorum dispensatione, in ligandi solvendique potestate. In quibus intelligant se non auctores, sed tantum ministros, juxta illud Pauli: « Sic nos existimet homo ut ministros Christi, et dispensatores ministeriorum Dei (*I Cor.* IV). » In tribus, Christi vicarii dignos ejus vicariæ se debent exhibere: in doctrina, in vita, in intentione. In doctrina, ut non aliam, sed Christi doctrinam prædicent; in vita, ut non aliam, sed Christi vitam et mores pro posse suo teneant; in intentione, ut non suam, sed Christi gloriam et animarum salutem quærant. Unde Dominus: « Qui mihi inquit, ministrat, me sequatur (*Joan.* XII). » In tribus similiter subditi debent reverentiam exhibere vicariis Christi, in obedientia, in honore, in stipendiorum temporalium ministratione, ut, videlicet in vicariis Christi Christum honorent, Christo subministrent, Christo obediant. Quod si vicarii Christi doctrinam Christi non teneant, jam non dicit eis Christus, *Qui vos audit, me audit.* Si vero Christi vitam et intentionem non sequuntur, jam non dicit eis Christus, *Qui vos spernit, me spernit.* Reprobam quippe doctrinam et vitam vicariorum subditi spernere debent et fugere, qui tamen in ministris auctorem debent honorare. Secundo revertuntur septuaginta duo discipuli cum gaudio dicentes: *Domine, in nomine tuo etiam dæmonia subjiciuntur nobis.* In tribus benefaciunt, et bonum prædicatoribus futuris exemplum ostendunt, in hoc scilicet quod per prædicationem ad scholam Christi redeunt, in quo Christum Dominum et auctorem confitentur eorum quæ gesserunt, et in hoc quod non virtutibus vel meritis suis, sed virtuti nominis Christi ea attribuunt. Sic et nos prædicatores, post prædicationem factam, ad sacrarum magistrum Scripturarum debemus recurrere, quatenus ea quæ prædicavimus retractemus. Et si in aliquo prædicantes excessimus, corrigamus, et quæ iterum prædicaturi sumus, prævideamus. Debemus quoque Dominum nostrum Jesum Christum, omnium quæ bene prædicavimus vel bene fecimus, auctorem et Dominum confiteri, nos tantum esse servos et ministros in-

dignos, et non virtutibus nostris vel meritis, sed tantum nominis Christi virtuti omnia quæ per nos bene fiunt aseribere.

Cæterum in hoc quod, tanquam adhuc rudes et infirmi, magis de operatione signorum, » quam salute animarum gloriantur et elevantur, errant. Et inde a Domino tertio loco reprehenduntur cum eis dicitur : *Videbam Satanam tanquam fulgur de cœlo cadentem.* Ac si aperte dicat : Ex hoc quod dæmonia sic sunt prostrata et subjecta vobis, non habetis unde vos elevetis, quoniam dæmonia, non in virtute vel merito vestro, sed potius vitio superbiæ sic sunt prostrata et subjecta vobis. Sed potius habetis ex hoc quod timeatis, quoniam si diabolus, natione cœlestis, potuit se elevando sic præcipitari, multo magis vos qui terreni et fragiliores estis vos elevando præcipitari potestis. Bene autem Satanam fulguri comparat propter quinque fulguris proprietates. Fulgur enim in superioribus creatur et statim cadit; non humilia, sed alta petit et urit; et cum primo fulgeat, prius obscuratur et fumat. Satanas quoque creatione cœlestis fuit, sed mox superbiendo recidit; non humilia, sed alta corda quærit, urit flammis vitiorum, et cum se primo transfigurat in angelum lucis, primo obscurat et excæcat. Rursus ostendit Dominus quod de potestate signorum non debeant elevari, quoniam hoc non habent ex se, sed ex Deo. Et hoc est quod subdit : *Eccededi vobis potestatem*, etc., hoc est quod Apostolus ait; « Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? » (*I Cor.* IV.)

Dedi, inquit, *vobis potestatem calcandi super serpentes et scorpiones, et super omnem potestatem inimici, et nihil vobis nocebit.* Hæc et ad litteram, fratres mei, dedit Dominus discipulis suis, quoniam serpentes, scorpiones et venena non nocebant eis, ut vipera non nocuit manui Pauli (*Act.* XXVIII) : et venenum haustum non nocuit Joanni. Mystice vero, serpentes sunt diaboli, vel diabolici homines, qui hominibus, bene vivere inchoantibus, venena pravæ suggestionis immittunt. Scorpiones sunt, qui in consummandis bonis operibus finem vitiare contendunt. Sed, Domino protegente, hæc sanctis non nocent, qui apertas et occultas tentationes, anteriores et posteriores discernunt et cavent; sed potius eis prosunt, dum eos magis exercitatos reddunt, et magis victoriæ majorem coronam eis acquirunt. Quarto, de quo gaudere, vel non gaudere discipuli debeant, ostendit Dominus. Et primo de quo gaudere non debeant, cum subjungit : *Verumtamen in hoc nolite gaudere quod spiritus vobis subjiciuntur.* (Liptotes est.) In nullis enim quæ sunt communia bonis et malis gaudere debemus. Ejicere vero dæmonia et miracula operari, non solum bonorum est, sed et malorum. Unde et in die judicii dicturi sunt quidem reprobi : « Nonne in nomine tuo dæmonia ejecimus, et multas virtutes fecimus? » (*Luc.* X.) quibus tamen dicetur : « Non novi vos (*ibid*). » Ejicere vero dæmonia, et operari miracula, aliquando non est meriti ejus qui operatur, sed invocationis nominis Christi ad condemnationem ejus qui invocat, et ad utilitatem eorum qui vident et audiunt, ut licet despiciant miracula facientes, Deum tamen honorent, ad cujus invocationem miracula fiunt. Præcipue vero, de potestate, honore, dignitate et prosperitate temporali prohibemur gratulari, quoniam de hujusmodi gaudere vanum est. In humilitate vero, paupertate et adversitate gaudere præcipimur, quoniam in hujusmodi gaudere, non de vanitate procedit, sed de virtute. Sicut igitur mollis et effeminatus est qui in prosperis gaudet et in adversis luget, sic econtrario magnanimus est qui in prosperis luget, et in adversis gaudet. De quo vero gaudere debeamus ostendit Dominus, quia de salute animarum nostrarum. Et hoc est quod subdit : *Gaudete autem quoniam nomina vestra scripta sunt in cœlis*, vel secundum æternam prædestinationem, vel secundum præsentem justitiam. Quæ vero secundum prædestinationem scripta sunt, non delebuntur. Sed quis novit se esse prædestinatum? Quorum vero nomina secundum præsentem justitiam dicuntur scripta esse in cœlo, quia quidam bene incipiunt et male finiunt, deleri possunt. De cujusmodi Psalmista ait : « Deleantur de libro viventium, et cum justis non scribantur (*Psal.* LXVIII). » Igitur, fratres mei, etsi nomina, secundum præsentem justitiam, in cœlo videantur esse scripta, quia tamen certaminis nostri finis est dubius, semper timere debemus. Et ideo de ipsarum animarum nostrarum salute et profecto, hic magnum gaudium habere non valemus. Nec enim magnum gaudium est ubi cum gaudio timor est, et cum timore gaudium. In bono igitur timore est gaudendum. Gaudium enim sine timore nutrit securitatem, securitas somnolentiam, somnolentia contemptum, contemptus periculum et perditionem. Itaque, fratres, in terra timoris gaudium nostrum sit sobrium et modestum. Cum timore gaudeamus, et cum gaudio timeamus, quatenus sine timore semper gaudere in cœlestibus gaudiis mereamur, Amen.

COMMUNE UNIUS CONFESSORIS.

XXI.

UNIUS CONFESSORIS. SERMO DE LIBRO SAPIENTIÆ.

(15) *Ecce sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit Deo, et inventus est justus.* Et reliqua. Hæc, fratres mei, juxta litteram de Aaron sacerdote dicta sunt. Mystice vero de Christo; sed etiam cuilibet sancto sacerdoti aptari possunt. Moraliter vero, per hos demonstratur quales cæteri debeant esse sacerdotes. Fuit quippe Aaron sacerdos magnus, quoniam primus Judæorum pontifex et summus. Fuit quoque Christus sacerdos magnus, imo maximus, quoniam sicut ipse est Rex regum, ita est Sacerdos sacerdotum, et Episcopus episcoporum. Sed et ille san-

(15) Hæc passim ex Ecclesiastici cap. XLIV, XLV, sed non ad litteram, excerpta sunt.

ctus pontifex, cui hodie solemnizamus, fuit sacerdos magnus. Magnus gradu, magnus virtute, magnus remuneratione. Tales quippe esse debent sacerdotes et pontifices, ut quemadmodum ipsi magni in prælatione, ita magni sint in sanctitate, ut et magni esse mereantur præmii retributione. Monstruosa siquidem res est, atque turpissima, altus gradus et infima vita. Quod contra quosdam nostrum est (unde dolendum est, fratres mei), qui cum sint vita et moribus infimi, tamen, per ambitionem et Simoniam, se super majores elevant, ut appareant tanquam super vertices gigantum sublimati in derisum, et subsannationem, et commotionem capitis in populis. Commendatur ergo iste sacerdos magnus in decem et octo gratiis. Prima electio, de qua subditur, *Qui in diebus suis placuit Deo*, subaudi, per electionem. Constat enim quoniam qui eliguntur a Deo, placent Deo. Porro Aaron Deo placuisse constat, utpote qui ab eo electus, vocatus, et signo virgæ siccæ revirentis et fructificantis demonstratus et cæteris prælatus est; Christum quoque præ cæteris Deo Patri placuisse, et præ cæteris electum esse, ipse Pater in baptismo et in transfiguratione contestatur dicens: « Hic est Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui (*Matth.* III, XVII). » Et per prophetam: « Ecce puer meus electus quem elegi, quia complacuit in illo anima mea (*Isa.* XLIII). » Sed et iste sanctus episcopus, fratres mei, cui hodie festivamus, cum per bonam vitam, doctrinam virtutum, et signorum evidentiam, a Deo electus, demonstratus et præ cæteris prælatus sit, constat procul dubio quoniam a Deo electus sit et Deo placuit. *Et hoc in diebus suis*, quod videlicet, vita, doctrina et operum mirificentia illustravit et suos effecit. Tales quoque debent fieri sacerdotes et episcopi, qui per bonam vitam, doctrinam et operum sanctitatem Deo placiti et electi esse demonstrantur. In quo illi condemnantur qui, cum nulla virtute vel doctrina fulciantur, pastoris officium per ambitionem potius rapiunt quam assequantur. Secunda gratia est justitia de qua subditur: *Et inventus est justus.* Justus quippe fuit Aaron, a mandatis Dei, nec ad dexteram, neque ad sinistram declinando, idololatras puniendo, pro peccatoribus intercedendo, unumquemque secundum causas meritorum judicando. Christus quoque justus, imo ipsa justitia est, a quo justus est quicunque justus est, qui unumquemque, juxta meritum suum, aut salvat aut damnat. Unde et Isaias de eo prædixit: « Et erit justitia cingulum lumborum suorum (*Isa.* XI). » Sed et sanctus episcopus cui hodie solemnizamus justus fuit, unicuique quod suum erat reddendo, Deo religionem, sibi munditiam, subjectis disciplinam, bene agentibus honorem, delinquentibus correctionem, omnibus æquitatem. Et hæc operando inventus est justus, quoniam nullus vel rarus inveniebatur justus. Virtus enim quando est magis rara, tunc est magis pretiosa. Tales quippe debent esse sacerdotes vel episcopi, in quibus, etsi non in aliis, justitia et virtus reperiatur, qui unicuique quod suum est reddant; qui in dimicandis subjectis, non affectus suos, sed causas meritorum attendant. Unde et de illis dicitur: « Sacerdotes tui induantur justitiam (*Psal.* CXXXI). » Quod hodiernos condemnat sacerdotes et episcopos, in quibus, rarius quam in cæteris, virtus et justitia reperitur, unicuique quod suum est non reddentes, sed ad lucrum suum omnia referentes, justitiam non facientes, sed vendentes, in dijudicandis causis non merita singulorum, sed suos affectus attendentes. Tertia gratia est mediatio, de qua subjungitur: *Et in tempore iracundiæ factus est reconciliatio.* Sane Aaron mediator fuit inter Deum et homines, reconcilians Deum hominibus, et homines Deo. Nam cum Deus iratus populum murmurantem igne consumeret, festinat Aaron cum thuribulo, « stansque inter vivos et mortuos, oravit Dominum, et plaga cessavit (*Num.* XVI). » Christus quoque, cum, propter peccatum primi parentis, Deus esset iratus homini, assumpta nostra humanitate, factus est mediator Dei et hominis, sanguine suo reconcilians Deum hominibus et homines Deo. Sed et iste sanctus episcopus, cui hodie festivamus pro peccatis suis, se multoties interposuit, iram Dei jam instantem, orationibus et oblationibus avertit, peccatoribus indulgentiam impetravit. Hoc est enim officium sacerdotum et episcoporum, ut scilicet inter Deum et homines semper sint medii et mediatores, hinc conjuncti Deo familiaritate charitatis, hinc conjuncti hominibus propinquitate compassionis, ut ita Deum hominibus, et homines Deo possint reconciliari. Sed quid dicam de nobis, miseris sacerdotibus, qui nec cum Deo familiaritatem charitatis, nec cum proximo propinquitatem compassionis (sicut oportet) habemus? Quomodo alios reconciliabimus, qui nosmetipsos reconciliare non valemus? Nam cum ipsi pro offensis nostris Deo displiceamus, cum pro offensis aliorum Deum interpellamus, nonne Deum magis offendimus quam placamus?

Quarta gratia est superexcellens obedientia de qua subjungitur: *Non est inventus similis illi, qui conservaret legem Excelsi.* Porro Aaron in diebus suis, in populo suo excellens fuit in obedientia et observatione legis. Christus quoque superexcellens fuit in obedientia et adimpletione legis, factus Patri « obediens usque ad mortem (*Phil.* II). » Sed nec huic sancto episcopo, cui hodie solemnizamus, inventus est in diebus suis, et in populo suo similis, qui conservaret legem Excelsi. Non enim debet esse sacerdos sicut populus (*Isa.* XXIV), et pastor sicut grex, sed sicut de Saule legimus: Qui præficitur toti populo, debet esse major toto populo, ut cui cæteri debent obedientiam, præ cæteris sciat obedientiam, et qui cæteros docet legem, præ cæteris teneat legem (*I Reg.* XII). Quod nobis indignis sacerdotibus obviat, qui non solum sumus sicut populus, sed etiam plerumque deteriores quam populus. Quinta gratia, est promotio, de qua subditur: *Ideo jurejurando*, id est immutabiliter, *fecit illum crescere*

insuper plebem suam. Quia namque Aaron excellens fuit in observatione legis, ideo a Deo summus pontifex super plebem Judæorum sublimatus et confirmatus est. Christus quoque, quia obediens fuit Patri usque ad mortem, eum sublimavit et ei « juravit Dominus, et non pœnitebit eum : Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech (*Psal.* CIX). » Beatus quoque pontifex, cui hodie solemnizamus, quia excellens fuit in observatione legis, merito a Deo non solum spiritualiter et æternaliter, sed etiam temporaliter ad summum sacerdotium promotus est. Hoc est quod Apostolus ait : « Qui bene ministraverint, bonum gradum sibi acquirent (*I Tim.* III). » Et Dominus in Evangelio : « Omni habenti dabitur et abundabit (*Matt.* XXV; *Luc.* XIX). » Quod quosdam condemnat, qui non meritis suis, sed potius nummis suffragantibus perniciose promoventur. De quibus Dominus per prophetam : « Ipsi regnaverunt, et non ex me. Principes exstiterunt, et ego ignoravi (*Osee.* VIII). » Hos enim judex internus et provehit et nescit, quia quos permittendo tolerat, per judicium reprobationis ignorat. Sexta gratia est opinio bona, de qua subditur : *Benedictionem omnium gentium dedit illi.* Bona quidem opinio sanctorum est causa quia ipsi ab omnibus gentibus benedicantur et laudentur. Data est quippe Aaron tam suavis opinio nominis ut omnes qui de eo legunt, eum benedicunt. Christo quoque datum est, ut in admirabili nominis sui suavitate, non solum eum benedicant sed ut etiam in eo benedicantur omnes gentes. Istius quoque beati confessoris gloriosam vitam et conversationem quicunque audiunt vel legunt, eum laudant et benedicunt. Sicut enim bona conscientia necessaria est coram Deo, ita et bona opinio coram hominibus, præcipue pastori, qui docere debet populum non solum verbo, sed et exemplo. Unde Dominus : « Sic luceant opera vestra coram hominibus, ut glorificent Patrem qui in cœlis est (*Matth.* V). » Quod aperte contra illos est, qui etsi clam bene vivant, tamen de se exterius male opinari permittunt, tot rei animarum, quot propter scandalum malæ opinionis suæ perierunt. Septima gratia est confirmatio, de qua sequitur : *Et Testamentum suum confirmavit super caput ejus*, id est sacram Scripturam, quæ est testamentum futuræ hæreditatis, confirmavit in mente ejus. Et Aaron quidem in accepta lege firmus fuit. Christus quoque non solum firmus, sed etiam utriusque Testamenti confirmator fuit. A quo etiam iste gloriosus pontifex sic confirmatus fuit, quod pro lege Dei sui usque ad mortem certavit, et non timuit a verbis persecutorum et hæreticorum. Unde etsi animam ejus gladius non abstulit, palmam tamen martyrii non amisit. Convenit quippe quod episcopus sit doctus et firmus in lege, qui alios debet docere in lege. Unde et mitram bicornem in capite gerit, ut utriusque cornu Testamenti fidem tueri et confirmare possit. In quo quidem miserrimi episcopi condemnantur, qui legis Dei ignari, nec se, nec alios regere norunt. Et juxta illud propheticum : « Heu perit hodie lex a sacerdote, et consilium a sapiente, et sermo a propheta (*Ezech.* VII). » A quo ergo minores requirent legem, cum scriptum sit : « Labia sacerdotis custodiunt scientiam, et legem requirent de ore ejus (*Mal.* II). »

Octava gratia est approbatio benedictionis, de qua subditur : *Cognovit*, id est approbavit *eum in benedictionibus suis.* Et Aaron quidem in Israel in tempore suo habuit efficaciam benedicendi. Christus vero semper et ubique non solum benedixit, sed etiam ipsa benedictio est, sine qua nullus potest esse benedictus. Sed etiam istum gloriosum confessorem sic cognovit Deus in benedictionibus suis, quod ad benedictionem ejus benediceret, dæmoniacos liberaret, ægros sanaret, pestes fugaret, peccatores absolveret. Episcopus quippe gratiam et discretionem benedicendi habere debet, unde et sacro oleo manum inunctam habet. Sed quid dicam de quibusdam episcopis perversis, qui affectus suos, non causas meritorum sequentes, benedicunt maledictis, et maledicunt benedictis? Hi, juxta prophetam, « vivificant animas quæ moriuntur, et mortificant animas quæ non moriuntur (*Ezech.* XIII). » Nona gratia est misericordia, de qua subditur : *Conservavit illi misericordiam suam*, quasi dicat : misericordiam quam cæteris parce dedit, juste multiplicavit. Nullum enim magis quam sacerdotem misericordia decet, qui per compassionem omnibus omnia fieri debet. Et Aaron quidem magnam misericordiam habuit, qui pro transgressoribus et etiam murmurantibus contra se supplicavit. Christus vero non solum misericors, sed etiam ipsa misericordia et est, et fuit, qui etiam pro suis crucifixoribus in cruce exoravit (*Luc.* XXIII). Iste quoque gloriosus confessor totis misericordiæ visceribus affluxit, patientibus compatiens, dolentibus condolens, aliorum onera portans, res suas in operibus misericordiæ distribuens, peccata aliorum lugens, pro persecutoribus suis exorans, etiam inimicis suis benefaciens. In quo nos miseri sacerdotes confutamur, qui erga pauperes et afflictos nulla compassione commovemur, qui ad aliorum infirmitates ferrei et duri sumus, quos plus tangit ruina animæ nostræ cadentis quam damnum animæ Christianæ pereuntis. Decima gratia est gratiæ abundantia de qua subditur : *Et invenit gratiam coram oculis Domini.* Sane sacerdos non una, vel duobus gratiis, sed multarum abundantia gratiarum debet decorari. Et Aaron quidem gratiarum abundantia perfusus fuit, quod per oleum super caput ejus effusum, et ad barbam et etiam usque ad oram vestimenti defluens (*Psal.* XXXII), significatum fuit. Christus vero omnem habet in se plenitudinem gratiarum, quem unxit Deus Pater oleo lætitiæ præ participibus suis (*Psal.* XLIV). A quo hic gloriosus confessor sic large perfusus est, ut si ejus sanctam vitam, mores et actus legas, eum nulla virtute nullaque gratia caruisse dicas. Sed quid nos miseri sa-

cerdotes facturi sumus, qui cum deberemus esse in lucem gentium, potius fumantes quam flammantes sumus? Undecima gratia est magnificatio *in conspectu regum*. Talis quippe debet esse sacerdos vel episcopus, qui pro sua virtute et honestate in conspectu regum et reverendus habeatur. Et Aaron quidem non solum populi sui principibus, sed etiam regibus alienorum magnus habitus est. Christus vero, pro sui nominis majestate, omnem principatum et potestatem etiam cœlestium, terrestrium et infernorum, sibi subjecit. Sed et iste gloriosus confessor, per opinionem suarum virtutum et mirabilium operum, ipsis principibus et magnatibus admirabilis fuit, et verendus. In quo confundimur nos miseri sacerdotes, qui non solum majoribus, sed etiam minoribus pro despectu vilitateque vitæ nostræ, despectui habemur et subsannationi. Et non illi nos, sed econtrario formidamus illos.

Duodecima gratia est corona gloriæ, de qua subditur : *Et dedit illi coronam gloriæ*. Corona quippe, quæ vitæ designat perfectionem, decet sacerdotem. Unde Petrus dicit : « Regale sacerdotium (*I Petr.* II). » Sacerdos enim sic debet esse perfectus ut non solum se, sed etiam alios possit regere. Ob cujus significationem Aaron habebat in capite diadema, in quo lapides pretiosi fulgebant, dum perficeretur opus Dei. Christus vero, qui in mundum venit non prosperari, sed pati, spineam tulit coronam, ad derisionem sibi inflictam, ostendens quoniam qui hic coronam virtutis et patientiæ viriliter habuerit, corona gloriabitur sempiterna. Quem sequens iste gloriosus confessor, corona virtutis et patientiæ hic studuit coronari, per quam ad gloriosam pervenit coronam. Nos ergo sacerdotes coronam habemus, quæ quidem corona, si in moribus ejus significationem exprimimus, corona utique est nobis gloriæ et honoris, alias opprobrii et confusionis. Tertiadecima gratia est hæreditas, de qua subditur : *Statuit ei testamentum sempiternum*. Porro Levi et Aaron non acceperunt cum reliquis tribubus partem in terra promissionis, sed eorum hæreditas fuit Dominus, id est, primitiæ, decimæ et oblationes, et sacrificia quæ Deo offeruntur et hæc perpetua stabilitate habuerunt, quandiu duravit sacerdotium Judæorum. Christo vero dedit Deus æternam hæreditatem, dicens : « Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ (*Psal.* II). » Unde ipse dixit : « Data est mihi potestas in cœlo et in terra (*Matth.* XXVIII). » Iste quoque gloriosus confessor omnem terrenam hæreditatem contempsit, sed solus Deus hæreditas ejus fuit, in quo sufficientiam et hæreditatem æternam possedit. In quo nos miseri sacerdotes confundimur, qui cum Deum in hæreditatem habere debeamus, de æterna hæreditate contendimus. Sed quid sufficiet ei, cui non sufficit Deus? Unde, fratres, valde perhorresco ne nos, quia hæreditatem terrenam concupiscimus, æterna merito privemur. Nam, juxta Sapientem, « hæreditas ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit (*Prov.* XX). » Quarta decima gratia est sacerdotium magnum, de qua subditur : *Et dedit illi sacerdotium magnum*. Et Aaron quidem in toto populo Judæorum, solus primum et summum obtinuit sacerdotium. Christus vero super omnem potestatem, summum et æternum habet sacerdotium. Unde Apostolus : « Plures, inquit, facti sunt sacerdotes secundum legem, eo quod morte prohiberentur permanere. Christus vero eo quod manent in æternum, sempiternum habet sacerdotium (*Hebr.* VII). » Sed etiam iste gloriosus confessor sacerdotium habuit magnum, magnum, non tam magnitudine parochiæ quam magnitudine pastoralis vigilantiæ, non tam magnitudine reddituum quam magnitudine virtutum. In quo nos indigni sacerdotes confutamur qui sacerdotium magnum quærimus, magnum temporalibus redditibus, non spiritualibus profectibus. Quærimus ecclesiam, non in qua animas, sed pecuniæ copiam lucrifaciamus. In quo nos non pastores, sed mercenarios esse demonstramus. Quinta decima gratia est beatificatio, de qua subditur : *Et beatificavit illum in gloria*. Id est tam in merito quam in præmio, beatum illum fecit et gloriosum. Et Aaron, quidem sibi fideliter ministrantem, per bonitatem meriti ad beatitudinem præmii feliciter perduxit. Christum vero unigenitum suum, usque ad mortem sibi fideliter obsequentem, « exaltavit, et dedit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium et infernorum (*Phil.* II). » Istum quoque confessorem sibi fideliter ministrantem, cursum militiæ temporalis hodie consummare feliciter fecit, et corona æternæ beatitudinis, illum inter choros angelorum gloriose decoravit. Sed et nos quoque, fratres mei, si ei fideliter obsequamur, si eum super omnia diligamus, si, omnibus temporalibus spretis, ad eum toto desiderio tendamus, faciet nos cursum vitæ feliciter consummare et ad æterna gaudia gloriose pervenire.

Sexta decima gratia est functio sacerdotii, de qua subditur : *Fungi sacerdotio*. Et Aaron quidem, usque ad extremum diem digne et strenue functus est sacerdotio. Christus quoque qui venit ministrare, et non ministrari (*Matth.* XX), ipse in sua persona usque ad suam passionem, humilis prædicatoris et ministri functus est officio. Iste etiam sanctus confessor, cum omni humilitate et sollicitudine, usque ad mortem suo functus est ministerio. Quod nos infimos sacerdotes condemnat, qui ministerio nostro fungi negligimus, vicarios et mercenarios pro nobis statuimus, ipsi vero vanis temporalibusque rebus, negotiisque sæcularibus vacamus, satis invenientes quibus animas pro quibus Christus mortuus est committamus; cui vero res vanas credamus, invenire non valemus. Septima decima gratia est laus, de qua subditur : *Et habere laudem in nomine ipsius*. Et Aaron quidem, quia sibi et aliis profuit, de sacerdotii functione laudem habet.

Christus quoque, quia cum restauratione humani generis rediit, de functione sacerdotii sui laudem habet in cœlo ineffabilem et æternam. Iste etiam confessor, quia cum acquisitione multarum animarum rediit de sacrificii sui functione, procul dubio in cœlo æternam laudem habet, ut merito dicatur de eo : « Euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam (*Matth.* XXV). » Sed quam laudem habebit pastor, qui cunctis ovibus devoratis, et dissipatis a lupis, vacuus redit? Quam laudem habebit pastor qui nec etiam conservatum seipsum redit? Octava decima gratia est : *Offerre Deo incensum dignum in odorem suavitatis.* Et Aaron quidem in populo suo supplicans obtulit Deo incensum in odorem suavitatis. Christus vero seipsum immaculatum, et igne charitatis concrematum, in ara crucis pro redemptione humani generis, Deo Patri obtulit in odorem suavitatis. In quo sacrificio plusquam cæteris omnibus odoratus est Deus Pater. Iste quoque gloriosus confessor, pro populo suo supplicans, cor compunctum, igne sancti Spiritus incensum, cum odore suavitatis, bonæ devotionis Deo obtulit, et adhuc quotidie offert cum phiala odoramentorum suorum, nobis divinam repropitians majestatem. Quem imitantes, fratres mei, discamus Deo offerre sacrificium, non alienum ut Cain, qui se deserens, alienum obtulit, sed offeramus sacrificium dignum, cor scilicet contritum et humiliatum. Nec offeramus cum igne alieno, id est, cum igne terrenæ cupiditatis, ut Nadab et Abiu, qui ob hoc a Deo percussi sunt (*Lev.* X), sed cum igne divino, id est, cum charitate. Nec offeramus illud cum tepore, ut tepidi, qui a Deo evomuntur (*Apoc.* III), sed cum fervore devotissimæ orationis, quatenus Deus nostra devotione odoretur et delectetur. Quod hujus sanctissimi confessoris precibus nobis Deus concedere dignetur. Amen.

XXII.

UNIUS CONFESSORIS. SERMO DE MATTHÆO.

Dixit Jesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam peregre proficiscens vocavit servos suos, et tradidit illis bona sua (*Matth.* XXV), etc. Quidam sunt qui bona quæ habent, a semetipsis se habere putant. Alii quidam putant se a Deo habere illa, sed tantum ad suos usus data, et ideo se peccare non existimant, si ea cæteris non communicent. Alii autem, etsi ea cæteris communicanda norunt, tamen ad communicandum sunt pigri. Contra hos proponit Dominus parabolam prælibatam, ostendens quod omnia bona quæ habemus, a Deo sunt collata: et quod non ad usus nostros tantum, sed ad communicandum cæteris sint nobis commendata, et quod illi, qui ea communicare pigri sunt, eis jure spoliandi et damnandi sunt. Sunt autem quatuor particulæ lectionis hujus. Primo namque demonstrat Dominus omnia bona quæ habemus, a Deo nobis commendata esse. Secundo demonstrat quosdam de commendatis bene operari, quosdam male. Tertio, demonstrat bene operantes salvandos; quarto, male operantes damnandos esse. Primum igitur ostendit quod omnia bona quæ habemus, a Deo habemus, cum dicitur : *Homo quidam peregre proficiscens.* Quis enim homo iste est, nisi ille de quo propheta dicit : « Et homo est, et quis cognoscet eum? » (*Isa.* LIII). Qui profecto tunc peregre profectus est quando naturam nostram, quam de terra sumpsit, super cœlum collocavit. Carnis enim locus proprie terra est, quæ tunc peregre proficiscitur, quando per Redemptorem nostrum super æthera sublimatur, qui modo a nobis, quandiu sumus in hoc exsilio, peregrinatur, quoniam tum per carnis absentiam, tum per auxilii dissimulationem a nobis elongatur. Hic servos suos vocavit, quando vel per se, vel per prædicatores suos, homines de quatuor mundi partibus vocavit. Bona vero sua eis tradidit, et adhuc quotidie tradit, quoniam gratias suas singulis dispergit. Unde Apostolus : « Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi (*Ephes.* IV); » propter quod Psalmista dicit : « Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus (*Psal.* LXVII; *Ephes.* IV). » Diligenter autem considerandum est quod ait, *servos suos, et tradidit eis bona sua.* Si enim servi ejus sumus, ergo non sumus nostri. Si tradidit, non dedit, sed magis commendavit. Si bona sua, ergo non nostra. In quo quid demonstratur, nisi quia nec nos ipsi, nec ea quæ habemus nostri juris, sed magis Domini sumus? Si ergo vel nobis, vel nostris, præter servitium et voluntatem Domini abutimur, quid aliud quam Domino de suis defraudamus? *Et uni*, inquit, *dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum.* Hoc simpliciter accipere possumus, quoniam uni dat Deus plura dona, alii pauca, alii pauciora. Vel certe per quinque talenta exteriorum scientia, quinque sensibus acquisita denotantur. Per duo vero, intellectus et operatio significantur. Per unum, solus intellectus significatur. *Unicuique*, inquit, *secundum propriam virtutem.* Quasi dicat : Tradidit eis non quantum ipse, sed quantum unusquisque capere poterat. quam discretionem, magistros sanctæ Ecclesiæ semper decet observare. Ad quid autem eis tradet talenta, ostendit Dominus, juxta alium evangelistam, dicens : « Negotiamini dum venio (*Luc.* XIX). *Et profectus est*, inquit, *statim.* Non locum mutans, sed liberam eis operandi tribuens potestatem : Nec bene operantes statim salvans, nec male operantes statim damnans, sed utrosque cum silentio ad judicium exspectans.

Sequitur pars secunda, in qua demonstratur alios bene operari, alios male, cum subditur : *Abiit autem qui quinque talenta acceperat, et operatus est in eis, et lucratus est alia quinque.* Sunt enim nonnulli qui, et si interna mysteria capere nequeunt, tamen accepta exteriorum scientia non torpescunt. *Et abeunt*, quantumcunque possunt, de accepta scientia bene operantes, et per activam vitam, exteriora in operibus misericordiæ,

cæterisque bonis usibus expendentes, et magis magisque proficientes donec lucrum eis geminatur. Quod utique fit, vel cum ipsa scientia per exercitium in se geminata, proximis, vel dicto vel exemplo proficiendo, duplex merces acquiritur. *Similiter*, inquit, *et qui duo acceperat lucratus est alia duo.* Quia sunt nonnulli subtilia de internis intelligentes, et mira in exterioribus operantes, qui cum spiritualia docendo et bona operando tam sibi quam aliis prosunt, quasi duplicatum lucrum acquirunt. *Qui autem*, inquit, *unum acceperat, abiens fodit in terram, et abscondit pecuniam domini sui.* Porro talentum in terra abscondit qui datam sibi intelligentiam in corde terreno et avaro celat, nec eam aliis manifestat. Contra quem Salomon ait : « Sapientia abscondita, et thesaurus absconditus, quæ utilitas in utrisque? » (*Eccli.* xx.) et Jesus filius Sirach : « Qui abscondit, inquit, frumenta, maledicetur in populis (*Prov.* xi). » Talentum abscondit, qui acceptum ingenium totum in terrenis curis immittit : qui intelligentiam, qua posset cœlestem sapientiam capere, in terrena calliditate implicare gaudet. De cujusmodi per prophetam dicitur : « Sapientes sunt, ut faciant mala, bona autem facere nescierunt (*Jer.* iv). »

Sequitur pars tertia, in qua demonstratur bene operantes bene remunerandos, cum subditur : *Post multum vero temporis, venit dominus servorum illorum, et posuit rationem cum eis.* Sane non nisi post multum temporis Dominus ad judicium venit, quoniam diu et cum multa patientia peccatores exspectat, ut multos salvare queat. *Et posuit*, inquit, *rationem cum eis.* Solus Dominus est, qui rationem cum servis ponere novit, quoniam ipse solus pro meritis unicuique rationabiliter reddit. Ipse enim falli non potest, quia ipsa veritas est, nec corrumpi, quia ipse justitia est. Nec enim eum latere quidquam potest, qui omnisciens est, nec ei in aliquo detorqueri potest, qui omnipotens est. *Et accedens qui quinque talenta acceperat*, etc. Fidelis servus qui de conscientia sua est securus, remuneratori occurrit primus, et obtulit alia quinque talenta dicens : *Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum*, etc. Unusquisque fidelis de talento commisso lucrum offert acquisitum. Petrus Judæorum gentem, Paulus gentilitatem, Joannes Asiam Minorem, Andreas Achaiam, Jacobus Hispaniam, Thomas Majorem Indiam, Bartholomæus Minorem, Matthæus Æthiopiam, Simon et Judas Persidem. Alius mille animas, alius centum, alius decem, qui minus, animam suam. Quorum unicuique Dominus applaudit, laudat et remunerat, cum subdit : *Euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium domini tui.* Et applaudit, cum ei congaudet, et congaudere monet per, *Euge*, interjectionem, gaudii significativam. Eum laudat, cum eum bonum et fidelem vocat. Bonum, quia bonum voluit, et strenue et fortiter egit. Fidelem, quia in omnibus non suam, sed domini gloriam quæsivit. Eum remunerat, cum ei dicit : *Quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium domini tui.* Omnia enim bona præsentis vitæ, quantumcunque magna videantur, in comparatione futurorum, parva paucaque putantur. Tunc autem fidelis servus super multa constituitur, quando illa immensa æternaque bona recipit, quæ « nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit (*I Cor.* ii). » Tunc in gaudium Domini sui intromittitur, quando in illa patria æterna assumptus, atque angelorum cœtibus admistus, sic interius gaudebit de munere ut jam non sit quod ultra doleat de corruptione. Quid enim majus potest fideli servo dari quam cum domino beatitudinis in æternum vivere et lætari?

Sequitur pars quarta, in qua demonstratur pigros malosque servos reprobari, cum subjungitur : *Accedens autem et qui unum talentum acceperat.* Qui sibimet est male conscius, extremus venit et tardus. *Domine*, inquit, *scio quia homo durus es, metis ubi non seminasti, et colligis ubi non sparsisti. Et timens abii, et abscondi talentum tuum in terra; ecce habes quod tuum est.* Vere quod scriptum est : « Ad excusandas excusationes in peccatis (*Psal.* cxl), » huic servo contingit, ut ad pigritiam et negligentiam superbiæ quoque adhæreat crimen. Qui enim simpliciter debuit confiteri inertiam suam et veniam deprecari, econtrario Domino calumniatur, et dicit se prudenter fecisse, ne dum lucra pecuniæ quæreret, periclitaretur de sorte. Porro Domino calumniatur, cum eum durum dicit, et metere ubi non seminavit, et congregare ubi non sparsit, quasi dicat : Durus es, quia dura præcipiens, et dura supplicia irrogas; metis ubi non seminasti, quia etiam eos tanquam reos falce judicii præcidis quibus legem non commisisti, et congregas ubi non sparsisti, etiam congregans in regnum tuum bonos de gentibus, et eorum operatione qui naturalem legem servant, et damnans eos qui negligunt et scriptam. Prudenter se fecisse dicit cum subdit, *et timens abii.* Quasi dicat : Timens ne si aggrederer alios acquirere, ipse periclitarer. Propterea talentum intelligentiæ in corde celavi. Sunt enim plerique tales in sancta Ecclesia, secum dicentes : Sufficit mihi ut de me rationem reddam. Cur officium prædicandi aliis assumam, ut de aliis cogar reddere rationem? Vel certe timens, ne si propositum vitæ sanctioris aggrederer, retro quandoque respicerem et magis ipse damnarer. Et ideo intelligentiæ datæ talentum in sæculari vita abscondi, non diminuens, neque augens. Sunt enim multi tales, qui meliorem vitam aggredi metuunt, et tamen jacere in sua ignavia non pertimescunt, quorum Petrus adhuc infirmus speciem tenuit, cum viso miraculo dixit : « Exi a me, Domine, quia homo peccator sum (*Luc.* v). » Imo, Petre, si peccatorem te consideras, oportet ut a te Dominum non repellas. Sic qui meliorem vitam idcirco nolunt, quia se infirmos esse conspiciunt, quasi peccatores se fatentur, et Dominum, a quo sanctificari debuerant, a se repellunt. Et velut in perturbatione, consilium non

habent, cum moriuntur, et vitam timent. Nam « qui timet pruinam, irruet super eum nix (*Job* VI). » Unde et huic servo protinus respondetur : *Serve male et piger, sciebas quia meto ubi non semino, et congrego ubi non sparsi; oportuit ergo te dare pecuniam nummulariis, et ego veniens recepissem quod meum est cum usura.* Ex verbis suis dominus servum constringit, quasi dicat : Si juxta sententiam illud exquiro quod non dedi, quanto magis a te exquiro quod ad erogandum tibi dedi! Pecuniam quippe nummulariis dare, est intelligentiam prædicationis illis impendere, exemplo et verbo, qui illam valeant exercere. Sed, sicut nostrum periculum aspicitis, si Domini pecuniam teneamus, ita vestrum periculum, fratres, intelligite, si pecuniam nobis impensam cum usuris non reddideritis. Quam profecto cum usura redditis, vel cum audita retinere, vel cum ex auditis non audita colligere studetis. Pigrum vero servum qua sententia dominus feriat, audiamus : *Tollite ab eo talentum, et date ei qui habet decem talenta.* Bonum talentum spiritualis intelligentiæ datur illi qui tantum intelligentiam exteriorum habens, illam bene ministraverat. Quod quotidie in Ecclesia fieri videmus. Quia plerique, dum bene ministrant exteriora quæ acceperunt, per adjunctam gratiam ad mysticum quoque perveniunt intellectum. Et econtra multi naturaliter acuti et ingeniosi, quia desides sunt, ob pigritiam suam hebetescunt. In judicio vero multi qui modo sunt scientia præditi, inter indoctos reputabuntur. Et econtra multi, qui modo sunt simplices, ob suam devotionem inter apostolicos doctores, præmiis spiritualibus intelligentiæ remunerabuntur. *Omni enim habenti dabitur, et abundabit. Ei autem qui non habet, et quod habere videbatur auferetur ab eo.* Ille recte dicitur rem habere qui ea utitur bene. Qui vero bono usu rei caret, perinde est ac si non haberet. Omni ergo habenti et bene utenti re dabitur, et abundabit. Ei vero qui non habet, et qui non bene utens est, quasi non haberet, et quod habere videbatur, auferetur ab eo. Vel certe omni habenti charitas dabitur et diversitas gratiarum cæterarum, et abundabit. Qui vero non habet charitatem, etiam dona quæ percepisse videbatur amittet. Unde necesse est, fratres mei, ut semper in omnibus habere charitatem studeamus, quoniam qui eam habet, omnia habet, et qui eam non habet, et talento quod habebat punitur, et, juxta Dominicam sententiam, *in tenebras exteriores* præcipitatur. Per pœnam quippe cadit in exteriores qui per culpam suam ceciderat in interiores. *Ibi erit fletus* oculorum, qui hic illicita cupiebant, *et stridor dentium*, qui edacitate gaudebant. Ardebit lingua quæ garrulitatem hic amabat. Nasus intolerabilibus fetoribus afficietur, qui hic luxuriosis odoribus delectabatur. Aures terrore stridentium dæmoniorum cruciabuntur, qui hic vanis sermonibus et malis jucundabantur. Totum corpus variis suppliciis torquebitur, quod hic luxuriosis contactibus delectabatur. Et juxta varietatem peccatorum, erit varietas suppliciorum. Itaque, fratres mei, unusquisque nostrum in negotiatione talenti commendati vigilet, quoniam nullus est qui a Deo talentum non acceperit. Alius namque spiritualem accepit intelligentiam, alius terrenam substantiam, alius temporalem potestatem, alius apud divites familiaritatem, alius artem qua pascitur, alius saltem ipsam rationem, vel ipsos corporis sensus. Habens igitur spiritualem intelligentiam, prædicationi vacet, habens terrenam substantiam, per opera misericordiæ, illam eroget. Habens terrenam potestatem, imbecilles tueatur. Habens apud divites familiaritatem, pro pauperibus loquatur. Habens artem qua pascitur, ex ea, quod potest, indigentibus conferat. Habens autem rationem, vel quinque corporis sensus, bene sibi et aliis illam vel illos impendat. Ut ergo, redeunte Domino, de talenti sui ratione quisque securus sit, cum tremore penset quotidie quod accepit, jamjam redibit, qui peregre profectus est. Festinemus igitur de talento commendato negotiari, quatenus cum duplicatione talenti, occurrere valeamus Domino venienti, ipso largiente qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XXIII.

UNIUS CONFESSORIS. SERMO DE LIBRO SAPIENTIÆ

Ecce sacerdos magnus qui in fide sua probatus est, et cognitus in verbis suis fidelis (16) (*Eccli.* L); etc. Hæc lectio, fratres mei, licet ad litteram partim de Samuele propheta, partim de Simone summo pontifice Judæorum dicta sit, tamen quia nihilominus isti sancto pontifici, cui hodie solemnizamus, convenienter hodie in sancta Ecclesia recitatur. Fuit quippe ipse gloriosus pontifex sacerdos magnus, magnus officio, magnus merito, magnus præmio. Magnus exterius, magnus interius, magnus superius. Talis nimirum debet esse sacerdos, ut alto gradui alta vita respondeat, quatenus utrique, altum quoque præmium respondere queat. Commendatur iste sacerdos in quatuor, in fide, in claritate, in virtutum varietate, in officii sui exsecutione. Porro in fide commendatur cum subjungitur: *Qui in fide sua probatus est, et cognitus est in verbis suis fidelis.* Probatus, inquit, et cognitus, quasi probando cognitus est. Dum enim res probatur, cognoscitur. Et iste quidem sanctus probatus et cognitus est in fide sua, id est operibus fidei suæ et verbis esse fidelis. Cum enim fides sit in se invisibilis, et de invisibilibus, non nisi per exteriora opera sua probatus et cognitus est esse fidelis, quoniam propter fidem Christi, amata reliquit, dura secutus est, mira fecit, aspera passus est. Propter fidem enim Christi reliquit exemplo Abrahæ, terram et cognationem, et domum patris sui, blandasque consuetudines, cibi lautioris et

(16) Hæc ex Ecclesiastici versiculis 1-5, cap. I, sed non ad litteram, excerpta sunt.

vestis, cæterarumque illecebrarum carnis. Secutusque est angustam et arduam viam mandatorum Dei, mundum contemnens, scipsum crucifigens, paupertatem, vilitatem et humilitatem, cæterasque virtutes amplectens, inimicos etiam diligens, et pro persecutoribus exorans, per fidem quoque Jesu Christi mira fecit, cæcos illuminans, claudos erigens, dæmoniacos curans, infirmos sanans, mortuos suscitans. Quoniam, juxta verbum Domini, « omnia possibilia sunt credenti (*Marc.* IX). » Propter fidem etiam Jesu Christi aspera passus est, contumelias, injurias, damnificationes, persecutiones, exsilia, variasque afflictiones. Ipsum etiam martyrii gladium gaudens sustinuisset, si esset qui inferret. Unde quia mente, martyrio non defuit, corona martyrii non carebit. Propter verba quoque sua probatus et cognitus est esse fidelis; quoniam quantam fidem haberet, demonstravit verbo fidei in tempore persecutionis confitendo constanter, prædicando instanter, scribendo luculenter; infideles et hæreticos confutando, præsentes populos viva voce instruendo, absentes et nascituros scriptis erudiendo. Docuit vivus, docet et defunctus. Et si meretur qui docet, meretur etiam iste quotidie, cum suo scripto nos docet. Sed nos indigni sacerdotes, quid hodie facimus? qui nec factis, nec dictis, nec moribus, ut deceret, fideles esse comprobamur imo (quod sine lacrymis dicere non possum), dum carnalia spiritualibus, et etiam sempiternis transitoria præponimus, nec nos credere, vel in fide demonstramus dubitare. Sed si fidem quandoque prædicamus, ipsam contrariis factis oppugnamus.

Secundo in claritate commendetur iste sanctus, cum subditur : *Quasi stella matutina in medio nebulæ, et quasi luna plena in diebus suis lucet. Et quasi sol refulgens* (*Eccli.* I.). Sic iste sanctus refulsit in templo Dei. Stella matutina, fratres mei, diei nuntia, in medio quidem nebulæ splendet, sed tamen non sufficit nebulam superare, nec iter euntibus demonstrare. Luna vero plena in diebus suis lucens sufficit ex magna parte, et noctem superare, et iter euntibus demonstrare, sed tamen noctem omnino non expellit, nec homines suo calore calefacit. Sol vero fulgens, inter nebulas splendet, et eas superat, et iter euntibus demonstrat, et noctem penitus excludit, et suo calore homines calefacit. Stella igitur matutina in medio nebulæ est exordium bonæ vitæ, quæ diem æternitatis prænuntiat, sed tamen tenebras infidelitatis et erroris non sufficit per se superare, nec rectam viam demonstrare. Luna vero in diebus suis lucens, est evangelica doctrina, quæ inter tenebras infidelitatis et erroris lucet, et eas superat, et rectam viam hominibus demonstrat; sed tamen infidelitatis et erroris tenebras penitus non excludit, nec omnes homines suo calore calefacit. Sol vero refulgens, est mirabilium virtutum evidentia, qui inter tenebras infidelitatis et erroris splendet, et eas superat, et rectam viam demonstrat; noctem ignorantiæ et dubitantiæ penitus excludit, et suo

A admiratione homines ad fidem et charitatem accendit. Hinc est quod Dominus mittens discipulos suos ad illuminandum per fidem universum mundum, spirituali vitæ et evangelicæ doctrinæ (quibus jam præfulgebant) adjunxit etiam evidentiam spiritualium virtutum et miraculorum, qua triplici luce illi mirabiliter illustrati, « prædicaverunt ubique, Domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis (*Marc.* XVI). » Hac igitur triplici luce, iste gloriosus pontifex insignitus refulsit per vitæ claritatem inter infideles et hæreticos tenebrososque homines, quasi stella matutina in medio nebulæ. Refulsit quoque quasi luna plena in diebus suis, per spiritualem doctrinam, noctem infidelitatis et ignorantiæ superans, et rectam viam hominibus demonstrans. Refulsit etiam in templo Dei tanquam sol refulgens, per virtutum et mirabilium evidentiam, omnem fidei ignorantiam et dubietatem excludens, et homines sui admiratione ad fidem et charitatem Dei trahens. Sed ad hæc quid dicimus, nos infimi sacerdotes, qui nec vita, nec doctrina, nec virtutibus (ut oportet) coruscamus, imo qui deberemus esse lux mundi, tenebræ sumus. Et si, inquit Dominus, lumen, quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt? (*Matth.* VI.) Quod bene, fratres, videmus, quia enim doctores, qui sanctæ Ecclesiæ oculi debent esse, hodie tenebrescunt, cætera Ecclesiæ membra, quæ non ducunt, sed ducuntur, quam tenebrosa sunt! Et qui cæci cæcos ducere præsumunt, nonne (quod sine gemitu dicere non possum) utrique in foveam æternæ perditionis cadunt? (*Matth.* XV.)

Tertio, de virtutum varietate commendatur iste sanctus, cum subjungitur : *Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ.* Porro arcus cœlestis, qui et Iris dicitur, multicolor est, ex repercussione solis illustratus, in signum fœderis inter Deum et homines positus (*Gen.* IX), pluviarum ministrativus. Iste quoque gloriosus confessor, arcus Dei fuit, sagittis, id est sententiis sacræ Scripturæ inimicos fidei transfigens; multicolor, id est multarum varietate virtutum coruscans; in signum fœderis inter Deum et homines, quia « in tempore iracundiæ factus est reconciliatio (*Eccli.* XLIV). » Iste quippe, cæteriquæ sancti inter Deum et homines positi, quid aliud sunt quam signum pacis Dei ad homines? Quando vero de medio hominum substrahuntur, quid aliud sunt quem signum iracundiæ Dei ad homines? Et nos, fratres, qui hodie veris sanctis de medio nostrum obtenebrescimus, quid aliud quam substracto Dei fœdere Dei iram experimur? Pluviarum quoque fuit ministrativus iste sanctus qui imbre doctrinarum non solum homines irrogavit, imo etiam internebulus gloriæ, et inter cæteros gloriosos prædicatores privilegio doctrinarum et virtutum effulsit. Quomodo autem iste sanctus quasi arcus multicolor effulserit, subsequenter exponitur, cum enumerantur octo virtutes quibus varie mireque radiavit. Prima est martyrium in mortificatione carnis, de quo sub-

ditur, *quasi flos rosarum in diebus vernis.* Sane flos rosarum in diebus juventutis, est virtus martyrii in diebus juventutis. Virtus autem martyrii acquiritur non solum in sanguinis effusione, sed etiam in carnis pro Christo mortificatione. Etenim cum iste sanctus continua abstinentia, labore et vigiliis, corpus suum maceravit, cum multis castigationibus rebellionem carnis spiritui subdidit, carnem suam cum vitiis et concupiscentiis crucifixit, quid aliud quam continuum martyrium sustinuit? Secunda est castimonia de qua iste sanctus commendatur, cum subditur, *quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ.* Porro lilia in transitu aquæ, est candor castitatis in transitu labentis vitæ. Qua virtute iste sanctus mire resplenduit, dum in carne, non secundum carnem, dum inter homines angelice vixit, imo in hoc quodammodo angelos superavit, dum castitatem, quam illi in naturæ suæ confirmatione possident, iste etiam in naturæ suæ lubricitate meruit obtinere. Tertia virtus est patientia, de qua iste sanctus commendatur, cum subditur, *et quasi thus redolens in diebus æstatis.* Sane thus arbor est Arabica lenissimi corticis, per læsuras corticis, suavissimi guttas odoris emittens, quæ et thura dicitur. Thus ergo redolens in diebus æstatis, est patientia suaviter fragrans in diebus persecutionis. Qua virtute iste sanctus mire fragravit, cum suavitate patientiæ, lenitudinis quoque suæ suos injuriatores delectavit. Quarta virtus est charitas, de qua iste sanctus commendatur, cum subditur, *quasi ignis effulgens.* Porro ignis effulgens est ardor charitatis elucens. Unde Dominus ait : « Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut ardeat? » (*Luc* XII.) Qua virtute iste sanctus mirabiliter enituit, cum inimicos persecutoresque suos tanquam filios adamavit. Quinta virtus est devotio, de qua iste sanctus commendatur, cum subjungitur, *et thus ardens in igne.* Sane thus ardens in igne est devotio orationis in charitatis fervore. Unde Psalmista : « Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo (*Psal.* CXL). » Qua virtute iste sanctus pontifex mire refulsit, cum orationis potentia, divinam placans iracundiam, Deum hominibus et homines Deo reconciliavit. Sexta virtus est sapientia, de qua commendatur iste sanctus, cum subditur, *quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.* Porro vas auri solidum omni lapide ornatum pretioso, est minister Dei, sapientia cæterisque virtutibus decenter decoratus. Unde et Paulus vas electionis nuncupatur. Qua virtute sanctus iste mirabiliter effulsit, dum in Ecclesia Dei, ante oculos Dei et hominum sapienter et gratis ministravit. Septima virtus est misericordia, de qua iste sanctus commendatur, cum subjungitur, *quasi oliva pullulans.* Sane oliva pullulans est virtus misericordiæ per diversos miserationum ramos se effundens; oleum enim Græce, misericordia Latine, quæ sicut oleum, universis liquoribus superfertur. Quia virtute pretiosus iste sanctus confessor large radiavit, qui viscera compassionis, et manum largitatis afflictis et egenis sine mora reseravit. Octava virtus est perseverantiæ fortitudo, de qua iste sanctus commendatur, cum subditur, *et quasi cypressus in altitudinem se extollens.* Cypressus odorifera venustatem suæ comæ nullo deponit impulsu, fortis et solida et oneri cedere nescia. Cypressus igitur in altitudinem se extollens, est altitudo fortitudinis perseverans, qua virtute iste sanctus refulsit, dum in prædictarum opinione virtutum semper excrescens fortiter perseveravit. Sed ad hæc quid nos miserrimi sacerdotes dicere possumus, qui non diversarum fulgore virtutum decoramur, sed potius econtrario diversorum vitiorum sordibus maculamur et fetemus, et alios fetore nostro corrumpimus, rei non solum animarum nostrarum, sed etiam omnium malo nostro exemplo corruptarum.

Quarto, de officii sui exsecutione commendatur iste sanctus confessor, cum subditur, *in accipiendo ipsam stolam gloriæ, et vestiri eum consummatione virtutis.* In ascensu sive in accessu altaris sancti gloriam dedit. Porro vestimenta sive officia sacerdotalia non solum ordinis sunt judicia, sed etiam spiritualium virtutum, quibus sacerdotes debent intus ornari, et cœlestium præmiorum, ad quæ debent tendere sunt sacramenta. Stola quippe alba sive candida duas res significat, videlicet candorem munditiæ sacerdotalis, et præmium ejus, stolam immortalitatis. Infula, quæ cæteras vestes tegit et ambit, significat et sacerdotalis virtutis perfectionem, et præmium ejus perfectæ beatitudinis consummationem. Accessus vero sacerdotis ad sanctum altare significat propiorem accessum, quo debet sacerdos accedere ad Deum, et hic per majorem charitatem, et in futuro per majorem beatitudinem. Iste ergo sacerdos gloriosus, sicut indumentis et officiis sacerdotalibus, ita et eorum figurativis fuit exornatus, quoniam in accipiendo ipsam stolam gloriæ, id est, dum ipse acciperet sacerdotalem stolam, gloriæ futuræ significativam, et vestiri eum consummatione virtutis, id est dum vestiretur infula, consummationis virtutum significativa, et in accessu altaris sancti, id est dum accederet ad sanctum altare, dedit gloriam Deo. Hæc omnia non sibimet (ut quidam faciunt), sed soli Deo attribuens et ad eum referens, exhibens sanctitatis amictum per vestes significativum, et sanctitatis accessum per accessum ad altare designatum, per quæ stola æternæ perfectionis et accessu ad divinam gloriam perfruitur nunc et in æternum. In quo nos indigni sacerdotes condemnamur, qui, cum exterius coram populo satis vestibus fulgeamus, tamen interius coram Deo turpissimis vitiis obscuramur, et cum accedere propius ad altare præsumamus, interius a Deo per reprobam vitam elongamur. Quod ergo, fratres mei, remedium relinquitur nobis, nisi ut turpitudines nostras lacrymis veræ pœnitentiæ diluamus; et reatus nostros operibus misericordiæ redimamus, vitam nostram in melius commutantes, jejuniis, orationibus, lectionibus, cæterisque bonis studiis vacantes, exemplo et verbo

plebem nobis commissam pascentes, quatenus meritis et intercessionibus hujus sanctissimi sacerdotis, cui hodie solemnizamus, numero sanctorum sacerdotum, merito et præmio adunari mereamur, largiente Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum.

XXIV.

UNIUS CONFESSORIS. SERMO DE MATTHÆO.

Dixit Jesus discipulis suis : Vigilate, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit (*Matth.* XXIV), et reliqua. Pius Dominus et Redemptor noster, fratres charissimi, malens invenire in nobis quod coronet quam damnet, in hac sancti Evangelii lectione, somnolentiam nostram curavit excitare. Facit igitur quatuor. Primum, hortatur nos ad vigilandum. Secundo, demonstrat quare sit nobis semper vigilandum. Tertio, ostendit qui præcipue et contra quos debeant vigilare. Quarto, dicit pastorem bene vigilantem esse quidem rarum, sed beatum. Primo igitur nos hortatur ad vigilandum, cum dicit, *vigilate*. Porro, sicut est vigilia corporalis, ita et spiritualis. Sicut enim tunc corporaliter vigilamus, quando exterior homo noster, apertis oculis corporis, exteriora sua custodit, ita spiritualiter vigilamus, quando interior homo noster apertis oculis, ratione interiora sua custodit. Sicut ergo anima pretiosior est corpore, ita magis vigilandum est pro ea quam pro corpore, quam quia multi versuti inimici undique assumunt, semper et undique ei est vigilandum. Inimici qui animam nostram persequuntur, sunt diabolus, caro et mundus. Diabolus semper juxta nos est, caro etiam in nobis est, mundus undique et ubique circa nos est. Ili nostri inimici nos assiliunt ante et retro, a dextris et a sinistris, desursum et deorsum. Ante, per apertam persecutionem, retro per occultam, a dextris blandiendo, a sinistris deterrendo; desursum, nos ad elationem extollendo ; deorsum, nos ad desperationem trahendo. Assiliunt etiam per omnes corporis sensus, tanquam per omnes portas animam. Tentant visum per pulchra et concupiscibilia; auditum, per dulces melodias et placentia verba ; gustum, per exquisitos sapores et gulæ irritamenta ; odoratum, per meretricalium odorum lenocinia ; tactum per suavium contactuum delectamenta. Tot et tantis insidiis intelligens se Psalmista circumdatum, clamat : « Inimici mei animam meam circumdederunt (*Psal.* XVI). » Itaque, fratres mei, quia semper et undique impugnamur, semper et undique vigilemus. Sollicitudines rerum temporalium a cordibus nostris excludamus, ut quotidie animæ nostræ valeamus magis vacare. Legimus in Apocalypsi quod sancta « animalia erant plena oculis ante et retro (*Apoc.* IV), » imo ut Ezechiel dicit : « Totum corpus eorum erat plenum oculis (*Ezech.* I). » Quoniam justi nil sine circumspectione faciunt, sed ad custodiendas anteriores et posteriores, imo omnes vitæ suæ partes, oculos cordis sui circumflectunt. Iniqui vero omnes cæci sunt, qui A insidias sibi positas non attendunt. Et ut Dominus ait : « Nesciunt quid faciunt (*Luc.* XXIII), » aut quo vadant, dum quasi oculis rationis clausis, in perditionem tendant. Secundo demonstrat Dominus quia sic sit nobis vigilandum, cum subdit, *quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit*. Geminam causam ponit quare nobis sit vigilandum, et quare semper. Primo, quare est nobis vigilandum, quia Dominus noster venturus est ut dormientes damnet, et vigilantes salvet. Si enim, fratres mei, Dominus noster nunquam ad judicium esset venturus, nec unicuique pro meritis redditurus, non esset nobis vigilandum. Nunc vero quia certo certius ad judicandum veniet, necessario est vigilandum nobis. Et quare semper ? *quia nescitis qua hora venturus sit*. Si enim determinata esset nobis B hora, qua ipse venturus esset, possemus aliquando dormire, et tunc tantum vigilare quando sciremus eum venturum. Propter hoc ergo voluit Dominus nos ignorare diem adventus sui, ut eum semper jamjam venturum exspectaremus, et ita semper vigilaremus, et in adventum ejus semper pararemur. Item probat quod vigilare debeamus sumpto a minori argumento cum subdit : *Illud autem scitote quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur veniret vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam*. Ac si aperte dicat : Si aliquis paterfamilias timens furem venturum vigilat et custodit domum et res suas temporales, quanto magis vos pro animabus vestris et animabus vobis commissis vigilare debetis. Quod aperte nostram negligentiam C arguit, qui in custodiendis rebus temporalibus nostris, rebus utique vilibus et vanis, solliciti et vigiles sumus : in custodiendis vero animabus nostris vel commissorum nobis pro quibus mortuus est Christus, negligentes et somnolenti sumus. Domus nostras terrenas muro circumdamus, portas fortes et bene obseratas constituimus, custodem vigilare monemus : sed domum cordis nostri claudere, et portas sensuum nostrorum obserare, et rationem ad vigilantiam negligimus excitare. Ut quid hoc ? nisi quia plus diligimus temporalia quam spiritualia et æterna bona.

Est autem hæc pars tertia, in qua mystice demonstratur qui præcipue et contra quem debeat vigilare. Paterfamilias enim iste est pastor ecclesiasticus qui D ad instar patrisfamilias, Ecclesiæ præest, eam corrigens, regens et pascens. Fur vero est diabolus, qui sicut fur qui a furno, id est obscuro dicitur, tenebras diligit, claustrum Ecclesiæ per malam suggestionem fodit animasque de communione Ecclesiæ rapit. Itaque si pastor ecclesiasticus sciret, id est saperet et intelligeret, *vigilaret utique qua hora fur veniret*, id est, sic semper vigilaret super Ecclesiam sibi commissam, quod diabolus veniens non posset eam invenire nisi vigilantem, et ita non sineret perfodi domum suam. Moraliter vero paterfamilias est animus, qui ad instar patrisfamilias debet præesse in habitaculo humani corporis, noxia cavendo, et utilia providendo. Fur vero est mors corporis, quia

furtim venit, vitam corporalem perfodit, et animam tollit. Itaque, fratres, si animus noster saperet, vigilaret utique, semper evitando mala, et sequendo bona, et qua hora mors veniret, non sineret perfodi domum vitæ corporis ad damnationem. *Ideo*, inquit,*et vos estote parati*, *quia qua hora non putatis Filius hominis veniet*. Et si Dominus ad judicium generale generaliter omnibus venturus sit, tamen cum quotidie mors ad unumquemque nostrum venit, Dominus ad nos venit. In eo enim puncto in quo a Domino ab hac vita vocamur, judicandi sumus. Ait enim Salomon : « Ubi lignum ceciderit, sive ad austrum, sive ad aquilonem, ibi stabit (*Eccle.* XI). » Ideo ergo, quia quando et sicut mors, ita et Dominus furtim venit semper nobis est vigilandum. Eleganter autem ait, *qua hora non putatis*. Et si unusquisque nostrum pro certo sciat se moriturum, tamen nullus a Deo est senex, qui non speret adhuc se victurum. Instante vero die judicii homines qui tunc in carne vivi erunt, et si scient Dominum ad judicium venturum, tamen non putabant eum tam festinanter venturum. In hoc quoque decipiuntur homines, quia qua hora ipsi non putant, et mors et Dominus venit. Sed nos, fratres, si semper in bonis operibus vigilamus, decipi non possumus. Quarto, demonstratur pastorem bene vigilantem rarum quidem esse, sed beatum, cum subditur : *Quis putas est fidelis servus et prudens quem constituit dominus suus supra familiam suam, et det illis cibum in tempore ? Beatus ille servus*, etc. Ipsis autem verbis ostendit quia sit rarus, ponens quinque quæ in omni requirenda sunt pastore; videlicet quod sit fidelis, quod prudens, quod a Deo constitutus, quod sit supra illam familiam suam, et quod illam pascat in tempore suo. Quod sit fidelis non solum a fide, sed etiam a fidelitate, Dominum non solum credens, sed etiam diligens; voluntatem Dei, non suam, faciens; Dei gloriam, non suam quærens. Et quia vita non sufficit sine doctrina addit, *prudens*. Rursus quia nemo prædicare debet nisi missus, rursus addit, *quem constituit dominus*. Et quia non sufficit pastori, ut sit sicut populus, addit, *super familiam suam*. Ut scilicet sicut gradu, ita quoque vita et scientia præcedat. Et quia non sufficit ei hæc omnia habere, nisi assiduus sit in prædicatione, propter quam constitutus est, addit, *ut det illis cibum in tempore*, id est, ut pascat eam exemplo et verbo, et hoc in tempore opportuno, et juxta alium evangelistam, det illis tritici mensuram (*Luc.* XII), id est verbum prædicationis commensuret audientium capacitati (quod sine gemitu dicere non possum). Quam rarus est hodie, fratres mei, pastor Domino propter Dominum serviens, oves Christi, non ad lucrum, sed amore Christi pascens ! quam rarus sibi et subditis, in futurum bene providens ! quam rarus, qui sit vocatus a Deo tanquam Aaron, et non se ingerat ! quam rarus qui oves Christi et non magis se pascat ! Sed etiam si aliquis unum vel duo istorum consequatur, quem rarissimus est qui omnia hæc simul obtineat. Sed quanto magis rarior, tanto magis pretiosior atque beatior ille servus, *quem cum venerit dominus invenerit sic facientem*. Et in quo sit beatus ostendit, dicens : *Amen, amen, dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum*. Non quod soli pastores æterna præmia sint habituri, sed quod præ cæteris, tum pro vita sua, tum pro gregis custodia, majorem gloriam sint habituri. Quanta enim inter bonos doctores et bonos auditores est distantia meritorum, tanta est et præmiorum. Bonos quippe dispensatores constituet super omnia bona sua, quod majus est. Bonos vero auditores, ut alius evangelista ait, faciet discumbere, et transiens ministrabit illis (*ibid.*), quod minus est. Sed fratres mei, qui minus habebit, sufficienter habebit, quoniam quæ erunt specialia singulorum, eadem charitas communia faciet universorum. Itaque, fratres mei, quia qua hora non putamus Dominus noster veniet, semper et undique vigilemus, animas nostras et animas nobis commissas vigilanter custodiamus. Sollicitudines rerum caducarum a cordibus nostris excludamus. Contra invisibiles hostes oculos rationis semper apertos habeamus. Cordis nostri claustra gregisque nostri vigilanter circumspiciamus. Orationi, lectioni, sacræ meditationi, jejuniis, eleemosynis, cæterisque bonis studiis intendamus. Prædicationi, lucroque animarum vigilanter insistamus, quatenus tum pro nostri, tum pro nobis custodia commissorum, beatam consequamur remunerationem. Quod precibus et meritis hujus gloriosi confessoris, cujus hodie solemnia celebramus, concedat nobis omnipotens et misericors Dominus. Amen.

XXV.

UNIUS CONFESSORIS. DE EPISTOLA AD HEBRÆOS SERMO.

Plures facti sunt sacerdotes secundum legem, idcirco quod morte prohiberentur permanere. Jesus autem eo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium (*Hebr.* VII). In hac lectione, fratres charissimi, assignat Apostolus differentiam inter legalem et evangelicum sacerdotem; inter sacerdotium legis, et sacerdotium Evangelii Jesu Christi, demonstrans, in privilegiis novi, sacerdotii Jesu Christi ad legale sacerdotium prærogativa. Primum privilegium est unitas sacerdotii. Cum enim secundum legem facti sunt sacerdotes non solum in pluribus temporibus, sed etiam in eodem tempore, plures fuerunt et particulares. Jesus Christus vero in tempore gratiæ est universalis et unus. Universalis, quoniam, ut Joannes ait, « Ipse est propitiatio, non pro peccatis nostris tantum, sed etiam pro totius mundi (*I Joan.* II) ; » unus, quoniam si sint hodie sub eo plures sacerdotes, tamen non auctoritatem, sed solum ministerium habent. Jesus vero solus habet et officium et auctoritatem. Unde et Joanni dictum est : « Super quem videris Spiritum descendentem, ipse est qui baptizat (*Matth.* III). » Non enim ministri Christi puerum in sacro fonte immergimus, sed tamen Christus baptizat. Nos manum elevamus, sed Christus benedicit. Nos sacra verba

proferimus, sed Christus consecrat. Sed et « neque qui plantat, neque qui rigat, est aliquid, sed qui dat incrementum est Deus (*I Cor.* III) »—« Sic ergo nos sacerdotes existimet homo, ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei. Hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur (*I Cor.* IV). » Si autem nos sacerdotes inter cæteros dispensatores fideles inveniamur, bene ; si autem infideles (quod Deus avertat) væ! væ nobis ! Secundum privilegium est æternitas sacerdotii. Cum enim legales sacerdotes transeuntes essent, et aliis morientibus alii succederent, evangelicus sacerdos Jesus Christus sempiternum habet sacerdotium utpote, cui « juravit Dominus et non pœnitebit eum : Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech (*Psal.* CIX). » Sacerdotis siquidem est, et testamentum mandatorum et promissorum Dei populo tradere, et pro transgressionibus ejus offerre et interpellare. Ideoque Christus tanto excellentius dicitur, quanto cæteris excellentius testamentum populo tradidit, pro ipso oravit, et seipsum in sacrificium obtulit. Qui quamvis secundum carnem mortuus sit, tamen quotidie officium sacerdotis facit, dum et corda populi sui invisibiliter quotidie docet, et signa passionis suæ quotidie Patri pro nobis præsentat, et quotidie apud Deum pro nobis interpellat : et dum quotidie invisibiliter homines baptizat, absolvit et ligat. Nos autem indigni sacerdotes nec semper sacerdotes sumus, quia in morte officium nostræ villicationis amittimus, et etiam viventes peccando sacerdotio nostro privamur, dum nec prædicare, nec sacrificare, nec orare sicut oportet idonei reperimur.

Tertium privilegium est potestas salvandi, de qua Christus commendatur, cum subditur : *Vade et salvare in perpetuum potest, semper vivens ad interpellandum pro nobis.* Quia habet cum Patre coæternitatem, ideo et omnipotentiam salvandi habet cum Patre. Nec solum auctoritatem salvandi habet, sed etiam ministerium, se pro redemptione mundi in pretium dando ; suos de faucibus inferorum eripiendo, regnum cœlorum eis aperiendo, semper pro eis ad Patrem interpellando. Unde antonomatice Jesus, id est Salvator et mundi Redemptor nuncupatur. Legales vero sacerdotes, nec se, nec alios per sacrificia, cæremoniasque suas poterant salvare. « Impossibile enim est, ut ait Apostolus, sanguine taurorum et hircorum auferri peccata (*Hebr.* X). » Nos quoque evangelici sacerdotes, qui et si non auctores, tamen salutis æternæ ministri esse debemus plerumque, quod sine gemitu dicere non possum aliquibus, damnationis, non salutis ministri sumus, dum eos non corripimus, sed eos malo exemplo corrumpimus, dum etiam, quod pejus est, eorum vitia palpamus, et eos in peccatis suis fovemus. Quartum privilegium est per seipsum ad Deum accessio, de qua Christus commendatur cum subditur, *accedens per semetipsum ad Deum*, sine aliquo mediatore. Quis enim magis potest esse conjunctus Deo Patri quam ille qui ei est consubstantialis? Ei autem a quo nunquam discedit, dicitur hic accedere, quoniam apud eum pro nobis interpellat, humanitatis suæ repræsentationis. Cæterum nec olim legales, nec modo evangelici sacerdotes ad Deum possunt accedere, sine summo sacerdote Domino nostro Jesu Christo, Dei et hominum mediatore. Sed etiam nostris iniquitatibus exigentibus, nec jam ad ipsum mediatorem per nos valemus accedere. Exoranda nimirum est et lacrymis flagitanda beatissima Dei genitrix semper Maria ; exorandi cives superni ; exorandi prophetæ, apostoli, martyres et gloriosi confessores, quibus hodie solemnizamus cum cæteris sanctis, quatenus nostri intercessores et mediatores apud Deum existant. Quanto quippe pluribus et majoribus criminibus elongamur a Deo, tanto pluribus et majoribus mediatoribus indigemus. Et quia aliorum mediatores ad Deum esse debemus, mediatoribus et reconciliatoribus apud Deum indigemus : non attendentes quoniam, si quis peccaverit, orabit pro eo sacerdos, sed si sacerdos peccaverit, quis orabit pro illo ? (*I Reg.* II.) Et si incantator percussus fuerit a serpente quis medebitur ei? (*Eccli.* XII.)

Quintum privilegium est immunitas peccati, de qua Christus commendatur cum subditur : *Talis enim decebat nobis ut nobis esset pontifex sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus.* Ac si dicat : Dicebat enim nobis ut talis nobis esset pontifex *sanctus*, qui per semetipsum posset ad Deum accedere, scilicet ut esset sanctus. Et qualiter sanctus esset per partes aperit *innocens*, quoad proximum, *impollutus* in se. Et ut generaliter dicatur omnino *segregatus a peccatoribus*, peccati totius immunitate. Decet quippe ut sanctus sit qui reos sanctificat, innocens sit qui nocentes judicat, impollutus sit qui peccatores lavat, ut a peccatoribus sit segregatus qui Deo peccatores reconciliat. In quo omnis tam Novi quam Veteris Testamenti, sacerdotes imperfecti reperiuntur, quoniam nemo mundus a sorde. « Et, ut ait Joannes, si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est (*I Joan.* I). » Sed (quod sine gemitu dicere non possum) nos hodierni sacerdotes, quales sumus ? Nonne nos qui deberemus reos sanctificare, eos econtrario mala opinione corrumpimus? Nonne qui nocentes deberemus absolvere, eis malo exemplo nocemus ? Nonne qui deberemus pollutos lavare, vitiorum nostrorum contagione alios polluimus ? Nonne qui peccatores deberemus Deo reconciliare, peccatis nostris contra peccatores Deum exacerbamus ? Sextum privilegium est celsitudo dignitatis, de qua Christus commendatur cum subditur : *Excelsior cœlis factus.* Qui enim æqualis Patri residet, omnibus cœlorum potestatibus altior sedet. Omnes vero legales, sive evangelici sacerdotes, et si aliqui eorum cæteris hominibus majores meritis esse videantur, tamen nullus eorum major angelis prædicatur. Unde cum dixisset Dominus : « Inter na-

tos mulierum non surrexit major Joanne Baptista, » mox subjunxit, « qui vero minor est in regno cœlorum major est illo (*Matth.* XI). » Sed nos hodie indigni sacerdotes quid dicemus, qui cæteris hominibus non majores, sed deteriores sumus? Qui cum in conspectu hominum gradu sacerdotalis ordinis celsiores cæteris videamur, tamen cæteris inferiores vita moribusque jacemus; et cum per ambitionem præsumptuosam tanquam vani super gigantes nos elevamus, quid aliud quam opprobrium, contemptus et derisio populi sumus? Septimum privilegium Christi est quod non habet necesse pro se hostias offerre, sicut cæteri sacerdotes; unde subditur : *Qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum alii sacerdotes, prius pro delictis suis hostias offerre, deinde pro populo.* Christus enim, quia immunis est ab omni labe, non habet necessitatem pro se hostias offerre. Quod enim se humiliavit, quod nostræ carnis defectus assumpsit, quod contumelias, injurias, flagella, crucemque sustinuit, totum pro nobis est, qui indigebamus, non pro se qui nullius indigebat. Unde ipse dicit per Psalmistam : « Quæ non rapui tunc exsolvebam (*Psal.* LXVIII). » At nos omnes tam veteris quam novæ legis sacerdotes, quia nullus a peccatis saltem venialibus mundus est, ideo habemus necesse prius pro nobis hostias offerre. Nos vero infirmi sacerdotes, qui gravioribus peccatis irretiti, pro nobis dignas hostias Deo offerre non sufficimus, quomodo pro nostris et pro aliorum peccatis offerre sufficiemus? Et qui onera nostra ferre non valemus, quomodo et nostra et aliena portare videbimur?

Octavum privilegium est quod Christus pro populo non obtulit alienas hostias, sed seipsum, quæ oblatio tam conveniens, tam magna, tam Deo placens fuit quod ad totius humani generis redemptionem, quantum in ipsa est, sufficit. At legalium sacerdotum hostia, qui brutorum sanguinem immolabant, inconveniens, parva, Deo displicens, et ideo insufficiens erat. Inconveniens, quia aliena ab homine; parva, quia inæqualis homini; Deo displicens, quoniam non in ea, sed tantum in significatione et offerentium devotione delectabatur Dominus. Unde Psalmista in persona Filii ad Patrem : « Holocaustum, inquit, pro peccato non postulasti, tunc dixi : Ecce venio (*Psal.* XXXIX). » Nos autem evangelici sacerdotes, non alienas hostias offerimus, sed hostiam passionis Christi quotidie in sacramento reiteramus, juxta quod ipse nobis præcepit : « Hoc facite in meam commemorationem (*Luc.* XXII ; *I Cor.* XI). » Quam utique hostiam sicut carnalium membrorum nostrorum crucifixione, cum vera cordis contritione, cum fervida charitatis devotione Deo offerimus, hostiam procul dubio Deo placentem pro nostris aliorumque peccatis offerimus. Quod si in peccati vetustate (quod Deus avertat!) remanentes novam Christi hostiam, immunda conscientia, pollutisque labiis et manibus offerimus, quid aliud quam divinam iracundiam contra nos exacerbamus? Nonum privilegium Christi est, quod tantum semel se pro populo offerens, Deo Patri satisfecit. Unde et hic subjungitur : *Hoc enim fecit semel se offerendo.* Legales quidem hostiæ, quia insufficientes, et tantum umbra futurorum erant multiplicabantur et multoties iterabantur, hostia vero quæ Christus est, quia figurarum veritas est, et pro peccatis omnium, præteritorum scilicet et præsentium et futurorum, sufficiens est, non iteratur, quoniam « Christus resurgens a mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur (*Rom.* VI). » Quia tamen, fratres mei, si non criminaliter, tamen venialiter delinquimus quotidie, hostiam passionis Christi in sacramento iteramus, ut quotidianum ejus sacramentum, quotidianorum sit excessuum purgamentum. Sit pro præteritis delictis expiatio, et contra futura viaticum et fortitudo. Quod quidem fit, si quotidie magis ac magis innovamur, si quotidie in melius proficimus, si obliviscentes posteriora, ad anteriora magis ac magis nos extendimus. Quod si ad vomitum nostrum (quod Deus avertat!) revertimur (*II Petr.* II), si in stercore nostro putrescimus, talesque ad altare accedimus, quid aliud quam ad instar Judæ proditoris judicium nobis manducamus et bibimus? Propterea, fratres mei, mores nostros corrigamus, lacrymis pœnitentiæ excessus nostros diluamus, jejuniis, orationibus et operibus misericordiæ insistamus, omnia caduca contemnamus, ad Deum toto corde et desiderio festinemus, populum Dei, verbo et exemplo pascere studeamus, tum pura conscientia, mundisque manibus ad altare sacrosanctum accedamus, quousque digni intercessores et mediatores populi ad Deum esse mereamur, præstante ipso summo mediatore Dei et hominum Jesu Christo Domino nostro, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XXVI.

UNIUS CONFESSORIS. SERMO DE LUCA

Dixit Jesus discipulis suis : Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus vestris (*Luc.* XII), et reliqua. Bipartita est hæc lectio, fratres charissimi. Primum enim ostendit Dominus qualiter ad adventum ejus nos præparare debeamus. Secundo quare semper debeamus vigilare. Porro qualiter ad adventum ejus nos debeamus præparare, ostendit, cum subdit dicens : *Sint lumbi vestri præcincti*, etc. His verbis, fratres mei, nos armat Dominus contra mala vitæ præsentis, quæ sunt tria. Est enim via hujus præsentis vitæ temporalis, lubrica, tenebrosa, insidiis plena. Lubrica, quia per fragilitatem ad peccandum prona; tenebrosa, quia per ignorantiam cæca; insidiis plena, quia per tentationes diabolicis fraudibus circumsepta. Unde contra reprobos per Psalmistam dicitur : « Fiat via illorum tenebræ et lubricum, et angelus Domini persequens eos (*Psal.* XXXIV). » Contra igitur lubricitatem hujus vitæ nos armat Dominus, cum dicit, *sint lumbi vestri præcin*

cti. Sane quod viri luxuria sit in lumbis ejus, mulieris autem in umbilico, testatur Dominus, qui de diabolo ad beatum Job loquitur dicens : « Virtus ejus in lumbis ejus, et fortitudo ejus in umbilico ventris ejus (*Job* XL). » Lumbos igitur præcingimus cum carnis luxurias et voluptates per continentiam coarctamus. Contra ignorantiam vero nos armat, cum subdit : *Et lucernæ ardentes in manibus vestris.* Per lucernas quippe ardentes, doctrinæ, exemplaque sanctorum Patrum designantur. Lucernas igitur ardentes in manibus habemus, quando lumen doctrinæ, exemplaque sanctorum Patrum in operibus tenentes, viam rectam ad Christum exemplo nostro monstramus. De quibus vero operibus Dominus dicit : « Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est (*Matth.* V). » Contra quoque diabolicas insidias nos armat, cum nos monet vigilare, subdens, *et vos similes hominibus exspectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis.* Exspectare est rem amatam cum vigilantia et desiderio sperare. Igitur si Dominum diligimus, cum venturum cum vigilantia et desiderio speramus, et ad ejus adventum nos digne ornabimus. Sumit autem argumentum a minori. Nam si temporali domino absente, servi vigilant, et contra fures, et erga domini sui adventum, ut veniens inveniat eos vigilantes, quanto magis nos et contra invisibiles hostes, qui semper nos insidiando vigilant, et erga Redemptoris nostri adventum vigilare debemus? Mystice vero Dominus ad nuptias abiit, quando resurgens a mortuis, et ascendens in cœlum, supernam sibi multitudinem novus homo copulavit : qui tunc revertetur, quando ad judicium revertetur. Interim vero fideles servi vigilant et exspectant, *ut cum venerit et pulsaverit, confestim aperiant ei.* Ad unumquemque nostrum, fratres mei, Dominus venit, quando ad judicandum nos per mortem accedit. Pulsat vero, cum jam per ægritudinis molestias vicinam mortem designat. Cui confestim aperimus, si mandatum ejus cum amore suscipimus. Aperire quippe judici venienti et pulsanti non vult, qui exire de corpore trepidat, et videre eum quem contempsisse se meminit, judicem formidat. Qui autem de sua conscientia est securus, pulsanti confestim aperit, quia cum tempus propinquæ mortis agnoscit, in spe retributionis hilarescit. Itaque, fratres mei, dum licet, et dum valemus, in adventum judicis nos præparemus. Sic vivamus, sic agamus, ut cum per mortem nos vocaverit, securi et gaudentes ei occurramus.

Sequitur pars altera, in qua duplicem causam ponit Dominus. Primam quare vigilare debeamus ; secundam, quare semper. Et quidem quare vigilare debeamus ostendit, cum quod bonum vigilantes, et quod malum dormientes sortiantur, exponit. Porro quod bonum vigilantes sortiantur ostendit, cum dicit subdens : *Beati servi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes.* Sane sicut ad corporalem vigilantiam, ita ad spiritualem, tria sunt necessaria. Primum, ut a corporis et negligentiæ tenebris nos expergiscamur. Secundo, ut oculos rationis ad verum solem semper apertos habeamus. Tertio, ut noxia devitantes, et bona providentes, undique nos et nostra custodiamus. Hinc enim ait Apostolus . « Evigilate justi, et jam nolite peccare (*I Cor.* XV), » hinc rursus ait : « Hora est jam nos de somno surgere (*Rom.* XIII). » Sic ergo vigilantibus quid præmii largietur Dominus? *Amen dico vobis, quod præcinget se et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis.* Hæc verba honorem et ministrationem designant. Quasi ipsis verbis dicat Dominus. Quia vos me honoravistis, et ego vos honorabo : quia vos mihi ministravistis, et ego vobis ministrabo. Hoc est quod alibi Dominus dicit : « Si quis confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo (*Matth.* X). » Et rursum : « Si quis honorificaverit me, honorificabit eum Pater meus qui in cœlis est (*Joan.* XII). » Mystice vero vestes Domini dicuntur sancti. Iis Dominus se præcinget, quoniam sanctis Dominus se circumdabit, et cinctorio familiaris dilectionis eos inseparabiliter sibi considerabit. *Faciet illos discumbere,* id est, ad æternum beatumque convivium residere. *Eis ministrabit,* id est æternarum deliciarum suavitate eos satiabit, juxta illud : « In voce exsultationis et confessionis sonus epulantis (*Psal.* XLI). » Et hoc faciet *transiens,* id est juxta diversitatem meritorum præmia distinguens : « Stella enim differt a stella in claritate (*I Cor.* XV). » Vel certe *transiens,* id est. transire faciens de judicio ad regnum, de visione humanitatis, qua videbitur Dominus ab omnibus in judicio, ad visionem divinitatis, qua videbitur a solis electis in regno, juxta illud : « Tollatur impius ne videat gloriam Dei (*Isa.* XXVI). »

Hæc bona confert Dominus, fratres mei, vigilantibus. Sed quid fiet de his, qui per totam pueritiam, vel etiam per totam juventutem suam, in peccatis suis dormitant? Non tamen desperent, sed cito expergiscantur. Nam sequitur : *Et si in secunda vigilia vel in tertia venerit, et ita invenerit, beati sunt servi illi.* Itaque, fratres mei, qui in prima vigilia, id est, in pueritia somnolentus fuit, saltem in secunda, id est in juventute vigilet, et ita bene agere incipiat. Qui vero etiam in juventute somnolentus exstitit, saltem in tertia vigilia, id est in senectute vigilare et bene incipiat operari. Quis magnitudinem divinæ patientiæ pensare sufficiat? Offenditur Dominus, et tamen ad veniam vocat. Contemnitur , et tamen exspectat. Nec etiam illos, qui usque ad extremam senectutem in peccatis dormierunt, si convertantur, refutat. Latronem in cruce conversum non respuit, sed illi reserat paradisum (*Luc.* XXIII). Nemo ex hoc, fratres mei, sumat occasionem abutendi patientia Dei. Nemo dicat : Juvenis sum, in senectute resipiscam. Quis scit si ad senectutem est venturus? qui nec etiam de una hora est certus? fortassis hæc est senectus tua. Longam vitam sibi promittentes, et pœni-

tentiam procrastinantes, aut a morte prævenientur, aut a cupiditate impediuntur. Audi Salomonem : « Ne tardes, inquit, converti ad Deum, et ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira ejus, et in tempore vindictæ disperdet te (*Eccli.* v). » Et rursum : « Ne adjicias, inquit, peccatum super peccatum : et ne dicas, Miseratio Dei magna, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim et ira ab illo cito approximant, et super peccatores respicit ira ejus (*ibid.*). » Quanto quippe nunc Deus nos exspectet majori longanimitate, tanto in futuro majori sæviet severitate. Hinc Paulus ait : « An ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum duritiam tuam et cor impœnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ et revelationis justi judicii Dei (*Rom.* II). » Hinc Psalmista ait : « Deus judex, justus, fortis et patiens (*Psal.* VII). » Dicturus patiens præmisit justus : quoniam qui nunc exspectat patientissime, in judicio futuro judicabit durissime. Hinc Sapiens monet : « Ne dicas in corde tuo : Peccavi ; et quid accidit mihi triste? Altissimus enim est patiens redditor (*Eccli.* v). » Quamvis enim nunc patienter exspectet, tamen in futuro unicuique pro meritis reddet. Quod vero malum dormientes sortiantur, ostendit, cum parabolam subdit, dicens : *Illud autem scitote quia, si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam.* Et est argumentum a minori. Nam, si aliquis paterfamilias pro conservatione domus suæ, quæ utique vilis et caduca est, vigilat, quanto magis unusquisque vestrum, fratres mei, pro conservatione animæ suæ, quæ utique pretiosa et æterna est, debet instanter vigilare? Mystice vero iste paterfamilias est animus noster, qui in domicilio corporalis habitationis dominium habet regendi et providendi. Hic enim cum a sui custodia per inertiam dormit in peccatis, fur, id est mors subita et improvisa quæ venit, et domum corporalis habitationis perfodit, spiritumque ad damnationem cito rapit. Cæterum, si animus noster saperet, vigilaret, vigilansque furem, id est, mortem præcaveret, nec ei mors noceret, imo potius prodesset, dum per eam non ad damnationem, sed potius ad vitam æternam introitum haberet. Porro postquam Dominus demonstravit quare sit nobis vigilandum, deinde quare semper debeamus vigilare ostendit, cum subdit : *Et vos estote parati, quia, qua hora non putatis, Filius hominis veniet.* Si enim determinata esset nobis hora qua Filius hominis, vel ad vocandum nos a corpore, vel ad judicandum nos veniret, non esset necesse nobis semper vigilare, sed tantum ea hora qua præsciremus eum esse venturum. Propterea voluit Dominus nos diem mortis nostræ et diem judicii ignorare, quatenus semper timeremus, semper mortem exspectaremus, et semper ad eam suscipiendam parati essemus. Notandum est etiam quod non ait, qua hora putatis, sed qua hora non putatis veniet. Nemo enim adeo senex est, nemo adeo infirmus est, qui aliquantulo tempore adhuc victurum se non speret. Et ita omnis homo moritur in tempore, in quo se moriturum non arbitrabatur. Sed nos semper si vigilamus, si semper parati sumus, præveniri a morte non valemus. Propterea, fratres mei, semper in bonis operibus vigilemus, semper ad instantem mortem præparemur. Peccata nostra lacrymis veræ pœnitentiæ diluamus, et operibus misericordiæ redimamus. Jejuniis, orationibus, cæterisque bonis operibus insistamus. Lucrum putemus quidquid pro Deo, quidquid pro animabus nostris expenditur et cætera omnia amissa reputemus. Dum nunc licet, quodcunque bonum, quodcunque possumus operemur ; quoniam jam aderit tempus, in quo nihil operis facere poterimus. Propterea Salomon ait : « Quidquid potest manus tua facere, instanter operare, quoniam nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia est apud inferos, quo tu properas (*Eccle.* IX). » Itaque, fratres mei, non transeamus diem neque horam otiosam. Tota cogitatio nostra, locutio et operatio ad cœlestia tendant. Illuc vigilantes, illuc dormientes, toto cum desiderio tendamus, quatenus tandem, sanctis intervenientibus quibus hodie solemnizamus, illuc pervenire mereamur. Amen.

XXVII

UNIUS CONFESSORIS NON EPISCOPI. SERMO DE LIBRO SAPIENTIÆ.

Dilectus Deo et hominibus. Beatus enim cujus memoria in benedictione est (*Eccli.* XLV), etc. His verbis, fratres charissimi, commendat Jesus filius Sirach Moysen legislatorem. Quæ verba, quoniam conveniunt etiam isti glorioso confessori, cui hodie solemnizamus, ideo convenienter illa in ejus laudem hodie recitamus. Enumerantur autem hic quindecim gratiæ, quibus beatus Moyses olim, et nunc iste confessor hodiernus supereminet. Primam igitur gratiam ponit, cum dicit : *Dilectus Deo et hominibus.* Porro alii sunt dilecti hominibus, et non Deo, et mali sunt. Alii sunt dilecti Deo et hominibus, et boni sunt valde. Quidam enim grati sunt, non Deo, sed hominibus, per assentationem et adulationem, et mali sunt. De quibus dicitur : « Qui hominibus placent confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos (*Psal.* LII). » Quidam vero grati sunt Deo per munditiam mentis, hominibus autem displicent propter morum rigiditatem et correctionem. « De quorum numero Paulus erat, cum dicebat : « Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem (*Gal.* I). » Quidam autem tantæ mansuetudinis et lenitatis sunt quod et Deo et hominibus placent. Deo per mundam conscientiam, placent hominibus etiam malis per morum lenitatem et benignitatem, quam etiam suis inimicis exhibent. Talis fuit Moyses, talis David, talis sanctus Clemens, talis iste confessor gloriosus, cui hodie festivamus qui per lenitudinem dulcedinemque suam, multos duros et feroces mitigavit, et Deo lucrifecit. Talesque nos, fratres mei, esse studeamus, quatenus per lenitudinem et beni-

gnitatem nostram, multos ad nos attrahere et Deo lucrifacere studeamus et valeamus. Secundam gratiam ponit, cum subdit : *Cujus memoria in benedictione est.* Quandocunque enim bonam vitam et actus, vel beati Moysis vel gloriosi istius sancti confessoris ad memoriam revocamus, eum benedicimus et laudamus. Et si memoria ejus defuncti sic est in benedictione, quanto magis vita illius sive temporalis, sive æterna, erit in potiori benedictione. Benedictus quippe fuit vivus, benedictus defunctus, benedictus glorificatus. Benedictus apud se, benedictus apud homines, benedictus apud Deum. Apud se enim, gratiarum benedictione, apud homines laudum benedictione, apud Deum æternorum præmiorum benedictione. Ut autem et nos mereamur et a Deo et ab hominibus benedici, nunquam, fratres mei, maledicere, sed benedicere et bene agere semper studeamus. Scriptum est enim : « Dilexit maledictionem et veniet ei ; et noluit benedictionem, et elongabitur ab eo (*Psal.* cviii). » Tertiam gratiam ponit, cum subdit : *Similem fecit illum in gloria sanctorum.* Quis fecit? haud dubium quin Deus, qui dat velle et perficere (*Phil.* ii). Ipse igitur fecit similem, non sola similitudine, sed ipsius rei veritate. Et sanctum Moysen, sanctorum priorum, videlicet Seth, Enoch, Abraham, Isaac et Jacob, et istum gloriosum confessorem, sanctorum apostolorum martyrum et confessorum. Et in quo? In gloria videlicet virtutum, in gloria bonorum operum, et in gloria præmiorum. Habent quippe sancti gloriam virtutum, gloriam bonorum operum, et gloriam præmiorum, sed non apud se, imo apud Deum. Ut autem et nos mereamur similes fieri, similes sanctorum, simus, fratres mei, imitatores eorum ; quoniam per imitationem venitur ad similitudinem. Dat quidem Deus similitudinem sanctorum, sed non nisi eorum imitatoribus. Simus igitur imitatores eorum in labore, ut mereamur fieri similes eorum in retributione.

Quartam gratiam ponit, cum subdit : *Magnificavit eum in timore inimicorum.* Magnificavit Moysen apud Ægyptios, Amalecitas, Amorrhæos, Madianitas, cæterisque hostibus superatis, magnum et tremendum effecit. Istum quoque beatum confessorem in timore inimicorum magnificavit et inimicorum visibilium et invisibilium triumphatorem fecit. Dedit ei Dominus insidias diaboli superare, castra ejus frangere, et de faucibus ejus vasa captivitatis potenter liberare. Unde et « ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus (*Psal.* xiv). » Cujus precibus pariter et exempli suffulti, fratres mei, discamus contra diabolum fortiter rebellare, insidias ejus evacuare, munitiones ejus dejicere, et captivos de compedibus ejus liberare, quatenus nos de cætero timeat impugnare. Quintam gratiam ponit, cum subdit : *Et in verbis suis monstra placavit.* Ut Moyses quidem monstruosa quæ Dominus immisit in Pharaonem, signa fecit, et in omnes servos ejus, Pharaone permittente, et dimissionem filiorum Israel permittente, orationibus suis avertit et placavit, ut cimonias, vesicas, locustas, et hujusmodi. Iste vero insignis confessor, quod majus est, monstruosos mores et vitas perversorum hominum doctrina verborum placavit et ad rectitudinem redegit : eos qui lupi erant crudelitate revocans ad mansuetudinem ; eos qui canes erant immunditia, ad munditiam ; eos qui porci erant voluptate, ad continentiam, eos qui superbi erant, ad humilitatem. Quem et nos, fratres mei, sequentes, monstruositatem tortitudinemque vitiorum, nostrorumque morum, prius in nobis, deinde in proximis nostris, ad rectitudinem et virtutem redigere satagamus. Sextam gratiam ponit, cum subdit : *Glorificavit eum in conspectu regum.* Et Moysen quidem glorificavit Deus in conspectu regum, quando scilicet eum quasi Deum Pharaonis instituit, quando per manum ejus portenta et signa fecit, et quando eum gloriosum in conspectu Seon regis Amorrhæorum, et Og regis Basan, cæterorumque regum demonstravit. Hunc quoque gloriosum confessorem nihilominus in conspectu regum glorificavit, quem in regimine morum et animarum ipsis regibus reverendum et mirabilem, tanquam lucernam, sublimavit. Quem et nos imitantes, fratres mei, prius nos ipsos corrigere et regere studeamus, quatenus deinceps cæteros regere et corrigere valeamus.

Septimam gratiam ponit, cum subdit : *Et junxit illi cor populi sui.* Junxit quippe Dominus Moysi cor populi sui, ut videlicet eum tanquam bonum pastorem et ducem diligerent, sequerentur et audirent. Isti quoque sancto confessori junxit Dominus cor populi sui, quoniam tantam gratiam dedit ei quod sui eum tanquam bonum patrem diligebant, imitabantur et ei obediebant. Quam gratiam ut et nos indigni habere mereamur, discamus cor populi nostri nobis conjungere, per dilectionem, per condescensionem, juxta quod Dominus præcepit, dicens : « Hoc est præceptum meum ut diligatis invicem, sicut dilexi vos (*Joan.* xv). » Per condescensionem, juxta quod scriptum est : « Ducem te constituerunt, noli extolli, sed esto quasi unus ex illis (*Eccli.* xxxii), » per supportationem et condescensionem, sicut Apostolus monet : « Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi (*Gal.* vi). » Octavam gratiam ponit cum subdit : *Et ostendit illi gratiam suam.* Et Moysi quidem gloriam ostendit, quando potentiam suam per subjectas creaturas ei ostendit. Faciem enim meam, dicebat Dominus, « homo non videbit, et vivet (*Exod.* xxxiii). » Isti quoque glorioso confessori, gloriam suam Deus ostendit, quando ei per creaturas Creatorem intelligere fecit. Et quando cor ejus per gratiam, per revelationem et per contemplationem, ad se intelligendum illustravit. Nos quoque, fratres mei, si sapimus, per miram plenitudinem elementorum, quam sit pulcher auctor, per sapientem elementorum dispositionem, quam sit sapiens auctor, per immensitatem elementorum, quam sit immensus auctor, per potentiam elementorum, quam sit potens auctor, per perpetuitatem

elementorum, quam sit perpetuus auctor, gratia illustrati valeamus intelligere. Nonam et decimam gratiam ponit, cum subdit : *In fide et lenitate ipsius sanctum fecit illum.* Cum Moyses cæteras virtutes habuerit, tamen in his duabus præcipue commendatur, eo quod in his excellenter præ cæteris radiavit. Fidem quippe excellenter habuit, qui Domino firmiter credidit, et in omnibus obedivit, pro eo labores, pericula, minas et potentias regum pro nihilo reputavit. Lenitatem quippe habuit, qui contradictiones, contumelias, injurias, murmurationes et detractiones suorum patienter portavit, qui pro inimicis suis et se lapidare volentibus oravit. Iste quoque gloriosus confessor in virtute obedientiæ refulsit, qui propter Deum, mundum cum suis concupiscentiis sprevit, quælibet dura et aspera pro eo pati, divitias reputavit, contra hæreticos et infideles fortiter dimicavit, et de commissis talentis ei in omnibus fideliter ministravit, ipsamque mortem pati, si esset qui inferret, non trepidavit. Unde mente quia martyrio non defuit, corona martyrii non carebit. Virtute lenitatis præradiavit, qui contumelias, injurias et persecutiones, non solum patienter, sed et gaudenter sustinuit, peccatores reputans suos adjutores, inimicis suis benefaciens, et pro persecutoribus suis orans. Quem nos imitantes, fratres mei, discamus Domino firmiter credere, fortiter pro eo adversa tolerare, et nostra lenitudine injuriatores et persecutores nostros superare, et eos beneficiis et orationibus Deo lucrifacere.

Undecimam gratiam ponit, cum subdit : *Et elegit eum ex omni carne.* Et Moysen quidem elegit Dominus ex omnibus hominibus judicem populi sui, et in ministrum signorum prodigiorumque suorum, et in legislatorem. Istum quoque gloriosum confessorem elegit Dominus, ut exemplo et doctrina esset dux populi sui, ministerque mirabilium operum, et divinorum prædicator mandatorum. Utinam et nos, fratres mei, elegerit Dominus in duces populi sui, et in ministros sacramentorum suorum, prædicatoresque suorum mandatorum, non, ut timeo, in nostram perniciem, sed potius ad nostrarum subditorumque animarum utilitatem! Duodecimam gratiam ponit, cum subdit : *Audivit enim eum et vocem ejus.* Et Moyses quidem audivit Dominum non per internuntium, sed ore ad os sibi loquentem, quoniam, ut Scriptura testatur, sic familiariter loquebatur ei, ut amicus ad amicum (*Exod.* xxxiii). Iste quoque beatus confessor audivit Dominum, non tantum per interpretem et per Scripturam, sed etiam spiritualiter intus sibi loquentem, a quo datum est ei sicut audire, ita et obedire. Utinam et nos, fratres mei, faciat Dominus interius audire vocem suam dando nobis gratiam suam audiendi pariter et obediendi. Tertiam decimam gratiam ponit, cum subdit : *Et induxit eum in nubem.* Et Moysen quidem induxit Dominus in nubem operientem montem Sinai (*Exod.* xix), ubi dedit ei legem, demonstrans in hoc quod inducebat eum in arcanum familiaritatis et in obscuritatem legis. Quomodo et hunc gloriosum confessorem in nubem induxit, quoniam recepit eum in arcanum suæ familiaritatis, patefecit ei obscuritatem legis suæ, replevit eum nubibus doctrinæ suæ. Sed ad hæc nos indigni pastores quid dicturi sumus, qui nostris peccatis exigentibus, ab arcanis Dei excludimur? In obscuritate legis palpones sumus, et a pluvia doctrinæ cœlestis arescimus? Quartam decimam gratiam ponit, cum subdit : *Et dedit ei cor ad præcepta.* Utrique pariter, Moysi scilicet et nostro confessori, dedit Deus cor ad præcepta sua intelligenda, dirigenda et exsequenda, quæ si non intelligantur, non diliguntur, et nisi diligantur, non exsequuntur, Deo in omnibus operante, qui dat velle et perficere (*Phil.* II). Quem, fratres mei, totis animi medullis incessanter flagitemus, quatenus nobis quoque det cor ad præcepta sua facienda, ut scilicet ea intelligamus, intellecta diligamus, dilecta perficiamus. Quintam decimam gratiam ponit, cum subdit : *Et legem vitæ et disciplinæ*, subaudi, dedit. Et Moysi quidem Deus legem vitæ et disciplinæ, id est legem quæ ducit ad vitam per disciplinam, si spiritualiter intelligatur. Isti quoque glorioso confessori inspiravit Deus in cor ejus legem vitæ et disciplinæ, id est legem qua ipse spiritualiter vixit et discipulos suos docuit, ducens eos secum ad gloriam sempiternam. Cujus meritis gloriosis et intercessionibus nobis quoque tribuat Dominus legem suam spiritualiter intelligere et in ea spiritualiter vivere, et nobis commissos exemplis et verbis efficaciter erudire, quatenus simul cum illis ad beatitudinem illorum quorum memoriam agimus, pertingere mereamur. Amen.

XXVIII.

IDEM DE EODEM. SERMO DE LIBRO SAPIENTIÆ.

Justum deduxit Dominus per vias rectas, et ostendit illi regnum Dei (*Sap.* x), etc. Hac in lectione, fratres mei, enumerantur sexdecim beneficia, quæ divina sapientia præstitit Jacob patriarchæ. Quæ quoniam et in isto sancto confessore, cui hodie solemnizamus, reperiuntur merito, et ipsa lectio in ejus commemoratione hodie recitatur. Primum igitur beneficium est, quod divina sapientia *deduxit* Jacob *justum* per *vias rectas*, dum scilicet post benedictionis supplantationem, consilio matris suæ fugiens fratrem suum Esau, perrexit ad Laban suum avunculum in Mesopotamiam. Istum quoque gloriosum confessorem deduxit eadem sapientia, Dei Filius, per vias rectas mandatorum Dei, ut videlicet non ad sinistram neque ad dexteram declinaret. Et quomodo deduxit? Promissis eum invitando, viam suo exemplo ei demonstrando, manu sui auxilii eum post se trahendo. Ut autem et nos Dominus deducat per vias rectas, clamemus ad eum toto desiderio, fratres mei. Clamemus sic : « Trahe nos post te, curremus in odore unguentorum tuorum (*Cant.* I). » Secundum beneficium est, quod Dominus *ostendit* Jacob *regnum* Dei, quando scilicet

ostendit ei in somnis scalam a terris attingentem, et angelos ascendentes et descendentes per eam, et Dominum innixum scalæ *sibi* dicentem : « Ego sum Deus Abraham et Isaac (*Gen.* XXVIII). » Huic quoque beato confessori ostendit Dominus etiam in hac vita regnum suum per sacræ Scripturæ intelligentiam, per spiritualem contemplationem, per quamdam futuræ beatitudinis prælibationem. Nunc vero, carne spoliato, ostendit illud per præsentiam fruitionis regni ejus. Utinam et nobis, fratres mei, ostendat similiter regnum suum, quatenus ejus odore et desiderio trahamur, dicentes cum Psalmista : « Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam ostendisti timentibus te! (*Psal.* XXX.) Tertium beneficium est quod Dominus *dedit* Jacob *scientiam sanctorum* : quam habuit tam in temporalibus quam in divinis rebus. Rerum enim naturas animadvertit, res temporales prudenter ministravit, visiones intellexit, spiritum prophetiæ in fine habuit. Iste quoque sanctus confessor scientiam tam terrenorum quam cœlestium habuit, qui tanquam prudens negotiator, res non ex opinione secundum suam naturam pensans, inventa una pretiosa margarita, vendidit omnia quæ habuit et emit eam (*Matth.* XIII). Quam scientiam et nobis, fratres mei, Dominus largiatur, quatenus omnia terrena, tanquam stercora, in comparatione cœlestium reputantes, hæc pro illis dare et commutare festinemus. Quartum beneficium est, quod Dominus *honestavit* Jacob *in laboribus* suis, scilicet labores ejus dirigendo, et in bonum provenire faciendo et per servitium ejus etiam Laban multiplicando. Istum quoque gloriosum confessorem honestavit in laboribus suis, quia ei in laboribus suis et studiis honestis exercitium, et in exercitio honesto, honestam exsecutionem dedit. Sicut enim turpitudo laborum laborantem deturpat, ita et honestas laborum laborantem honestat. Hinc, fratres mei, inhonesta negotia fugere, honestaque frequentare studeamus. Quintum beneficium est, quod Deus *complevit labores ipsius*, quia Jacob uxorum, filiorum, familiæ, annorum rerumque omnium plena felicitate consummavit. Istius quoque sancti confessoris labores complevit, quoniam, secundum propositum suæ vocationis, omnia cooperans ei in bonum, virtutum, morum meritorumque plenitudine eum cumulavit. Cujus gloriosis precibus, et nostros utinam labores dignetur Dominus in bonum complere, et cursum vitæ nostræ de bono in melius consummare! Sextum beneficium est, quod Dominus *adfuit* Jacob *in fraude circumvenientium*. Cum enim Laban cogitaret Jacob circumvenire, et mercedem ejus mutando minuere, Dominus consilium ei dedit, ne fraus ei obesset, sed potius Laban seipsum circumveniret. Huic quoque glorioso confessori adfuit Dominus in fraude circumvenientium, quoniam, cum diabolus diabolicique homines cum tentationibus parabant circumvenire, Domino procurante, e contrario sibi ipsis nocebant, et illum juvabant, illi occasionem victoriæ dantes, et sibimet majorem damnationem aggerentes. Utinam et ejus precibus gloriosis nobis Dominus in tentationibus adsit, aperiat nobis insidias Satanæ et faciat nobis in victoriam provenire ! Septimum beneficium est, quod Dominus *honestum fecit* Jacob, utpote quem bonis moribus exornando, virtutibus illustrando, operibus decorando, suo alloquio dignando omnibus sæculis venerandum fecit atque laudandum. Istum quoque gloriosum confessorem honestum fecit, videlicet honestate sanctæ conversationis, honestate bonæ opinionis, honestate virtutum, honestate miraculorum. Utinam, fratres mei, et nos Dominus faciat honestos, ut omnem inhonestatem fugientes, ei honeste mereamur ministrare !

Octavum beneficium est, quod Dominus *custodivit* Jacob *ab inimicis*, videlicet a fratre suo et a Chananæis, fratrem suum ei pacificans, cæteros ne ei nocere possent refrenans. Istum quoque beatum confessorem custodivit Dominus ab inimicis suis, non quod injurias non inferrent, sed ne ei injuriantes nocerent, imo potius prodessent. Sic nempe Dominus melius apostolos et martyres suos consuevit liberare. Unde, fratres mei, orantes, ei dicere debemus : « Da nobis auxilium de tribulatione (*Psal.* LIX), » non a tribulatione, quasi dicat : Ipsam tribulationem fac nobis in profectum provenire. Nonum beneficium est, quod Dominus *tutavit* Jacob *seductoribus*, videlicet a crimine Simon et Levi, qui in dolo occiderunt regem et populum de Sichen, quibus postea improperavit, dicens : « In consilio eorum non veniat anima mea (*Gen.* XLIX). » Istum quoque beatum confessorem tutavit Dominus a seductoribus cæterisque peccatoribus, ne eorum vel palpando, vel consentiendo, vel tacendo, particeps fieret. In quo plerique nostrum peccant, qui aliorum peccata tacendo fovent, unde a Domino « canes muti non valentes latrare (*Isa.* LVI) » vocantur. Decimum beneficium est, quod Dominus *dedit* Jacob *certamen forte, ut vinceret*, quando scilicet luctatus est cum angelo, id est cum Domino sub specie angeli, nec quamvis læsus, eum dimisit, donec ei benediceret (*Gen.* XXXII). Isti quoque glorioso confessori dedit Dominus fortitudinem certandi et perseverandi, ut scilicet quamvis infirmus, petere, pulsare non desisteret, donec quasi Domini severitatem superaret, et eum ad ei benedicendum inclinaret. Cujus exemplo, fratres mei, instructi, in oratione perseveremus, nec desistamus donec ab eo benedicamur. Undecimum beneficium est, quod Dei sapientia *non dereliquit* Joseph *justum venditum, sed liberavit eum* a Putiphar, qui eum emit ut traderet in usus turpes et etiam ab uxore ejus concupiscente. Istum quoque sanctum confessorem, venundatum sub peccato primi parentis, vel certe venditum et distractum detractionibus falsorum fratrum Dei, sapientia eum non dereliquit, sed liberavit eum a peccatoribus, ne ei vel sua persecutione, vel vitiorum suorum contagione, nocerent. Utinam et nos, fratres mei, peccatis venditos, liberet Dominus, ne peccatores nobis

noceant, vel palam persequendo, vel latenter contagia sua nobis illiniendo! Duodecimum beneficium est, quod Dei sapientia fuit, *cum* Joseph *in foveam*, id est in carcerem Pharaonis, sed *non dereliquit eum in vinculis*. Istum quoque gloriosum confessorem, in carcere tribulationis positum, Dei sapientia non deservit, sed a vinculis insidiarum, vel certe peccatorum, quibus etiam sancti aliquando detenti fuerunt, cum liberavit. Utinam, fratres mei, ejus sanctis intercessionibus dignetur Dominus nos a carcere malæ consuetudinis et a vinculis nostrarum iniquitatum potenter liberare! Tertium decimum beneficium est, quod divina sapientia dedit Joseph *sceptrum regni*, quando quasi secundus rex a Pharaone in Ægypto est sublimatus. Isti quoque sancto confessori, sapientia Dei dedit regiam potestatem, qua videlicet se suosque fideliter et prudenter rexit, virga justitiæ, nequitiam vitiorum cohibendo, bonitatemque morum et virtutum imitando. Quam regiam potestatem utinam nobis concedat Dominus, quatenus nos et nobis subditos regere valeamus et gubernare! Quartum decimum beneficium est, quòd Dei sapientia dedit Joseph *potestatem adversus eos qui eum deprimebant*, quoniam nequitiam fratrum suorum qui eum vendiderant, et nequitiam Putiphar et uxoris suæ, qui eum emerant et dehonestare voluerant, sub eo humiliavit. Huic quoque beato confessori, ob meritum humilitatis et patientiæ, dedit Deus potestatem super dæmones, et super dæmoniacos homines qui eum prius inquietaverant, quatenus de superbis humiles et patientes faceret, et dæmones de obsessis hominibus expelleret et vexaret. Cujus gloriosis meritis utinam nobis Dominus largiatur, quatenus dæmonum et iniquorum hominum tentationibus resistere valeamus! Quintum decimum beneficium est, quod Dominus *ostendit* eos *mendaces qui maculaverunt* Joseph falso crimine, ut Putiphar et uxorem ejus, demonstrans eum esse innocentem. Invidos quoque et detractores, qui de hoc sancto confessore sinistra fingere ausi sunt, Deus mendaces esse demonstravit, dum ejus innocentiam et sanctimoniam miris operibus et virtutibus declaravit. Cujus exemplo discamus et nos, fratres mei, invidos et detractores nostros patienter sustinere, quoniam Deus eorum falsitatem et nostram veritatem declarabit. « Nihil enim opertum quod non reveletur (*Matth.* x). » Sextum decimum beneficium est, quod Dominus, tam Joseph quam isto sancto confessori, æternam dedit claritatem miræ sanctitatis, claritatem miræ opinionis, claritatem æternæ beatitudinis, claritatem in animo, claritatem in populo, claritatem in cœlo, ubi sancti fulgent sicut sol (*Matth.* xiii). Quam claritatem meritis et intercessionibus hujus sancti confessoris largiatur nobis omnipotens et misericors Dominus. Amen.

XXIX.

ITEM DE EODEM. SERMO DE LUCA.

Nemo accendit lucernam, et in abscondito ponit, neque sub modio sed super candelabrum, ut qui ingrediuntur lumen videant (*Luc.* xi), etc. Metaphorice hic Dominus loquitur, fratres charissimi. Quæ metaphora trifariam potest interpretari. Lucerna quippe universalis, alia particularis, alia singularis. Porro lucerna universalis est sol justitiæ Dominus noster Jesus Christus, qui, ut ait Joannes « est lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum (*Joan.* i). » Hic, inquantum est Deus, et una lux æterna cum Patre. Inquantum vero est homo, est lucerna accensa, flamma divinitatis in testa humanitatis. Porro lucerna tria facit. Oculos pulsis tenebris illuminat, viam demonstrat, nulli se, nisi subtrahenti, negat, « prope est enim omnibus invocantibus eum in veritate (*Psal.* cxliv). » Christus quoque oculos rationis pulsis peccatorum tenebris illuminat, viam vitæ exemplo et doctrina demonstrat, nulli gratiam suam, nisi subtrahenti, negat, « prope est enim omnibus invocantibus eum in veritate. » Unde et Paulus nos monet « ne quis desit gratiæ Dei (*Hebr.* xii). » Quasi dicat : Gratia Dei, quantum in ipsa est, nulli deest, nisi tantum ei qui illi se subtrahendo deest. Deus igitur lucernam in homine Jesu non ideo accendit ut in abscondito, id est sub umbra legis, sed potius in aperto et evidentia Novi Testamenti poneret. Ideo quippe misit Deus Filium suum per incarnationem, ut divinitas, quæ homines latebat, in lucerna humanitatis appareret. Nec ideo accendit ut poneret eam sub modio, id est sub mensura legis, sed potius super candelabrum, id est eminentiam universalis Ecclesiæ. Et ad quid? ut qui ingrediuntur, sublaudi tenebras hujus mundi, lumen videant, quod sequentes valeant rectam viam tenere, et ad cœlestem patriam pervenire. Non solum autem Christus est lucerna, sed quod plus est oculus Ecclesiæ. Unde et subdit : *Lucerna corporis tui est oculus tuus*. Oculus quippe non solum est lumen corporis, sed etiam speculator et custos, et de integritate ipsius corporis est. Sic et Christus lumen Ecclesiæ et speculator ipsius Ecclesiæ est, juxta illud : « Speculator astat desuper (*IV Reg.* ix), » qui nos omnibus diebus actusque nostros prospicit. Custos quippe ipsius Ecclesiæ est, quoniam « non dormitabit neque dormiet qui custodit Israel (*Psal.* cxx). » De integritate etiam ipsius Ecclesiæ est. Unde et in custodia corporis sui, quod est Ecclesia, perpensius vigil et sollicitus est. *Si*, inquit, *oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem nequam fuerit, etiam corpus, tuum tenebrosum erit*. Sane oculus simplex est Christus. Simplex quidam est oculus, qui clare et utiliter videt. Et Christus quidem clare videt, utpote in cujus conspectu nulla creatura invisibilis est. Utiliter quoque nobis videt, quoniam non nisi utilia, si volumus, nobis providet. Recte quoque nobis videt, quoniam recta et bona intentione nobis proficiendi nobis providet. Si ergo Christum, qui simplex est oculus, custodem et provisorem Ecclesia vel aliquis fidelis sequatur, totum cor-

pus, id est tota congregatio fidelium, sive tota vita talem oculum sequens, lucida erit. Nequam vero oculus diabolus est. « Oculus, quia se transfigurat in angelum lucis (*II Cor.* II). » Nequam, quia tenebrose et oblique videt atque inutiliter. Tenebrose videt, quia malitiæ suæ pertinacia ita eum excæcavit quod nisi tenebrosa diligit et quærit. Oblique videt, quoniam in omnibus promissis suis intentionem fallendi habet. Inutiliter videt, quoniam, etsi vivaci ratione aliqua videat perspicaciter, tamen sibi et aliis ea videt inutiliter. Qui, etsi quandoque præter spem alicui insidiando proficiat, tamen hoc illius intentio non habebat. Si ergo diabolum, qui utique nequam oculus est, consultorem et provisorem aliquis sequatur, totum corpus, id est opus vel vita ejus talem provisorem sequendo, tenebrosa erit. *Vide*, inquit, *ne lumen quod in te est, tenebræ sint*, id est, cave ne ille quem tanquam lucem, ducem et provisorem sequeris, tenebrosus sit. Quod aperte contra illos est qui diabolum de dubiis et futuris per artes magicas consulere non verentur. Diabolus enim futura et occulta cordium conjectare potest, scire non potest, nisi forte angelorum revelatione. Sed sive sciat, sive nesciat, quæ major insania est quam suum inimicum consulere, qui nunquam novit alicui consulere, sed fallere. *Si ergo*, inquit *totum corpus tuum*, id est tota Ecclesia, vel tota alicujus vita, vel opus sequendo, simplicem oculum, scilicet Dominum nostrum, *lucidum fuerit*, ita quod non habeat in se *aliquam partem tenebrarum, erit* tunc *lucidum totum, et sicut lucerna fulgoris illuminabit* te, subaudi, lumen oculi et lucernæ. Sed et perfecta Ecclesiæ munditia erit in alia vita, ubi erit sine macula et ruga. Dum enim in hac vita defectus patitur, semper macula erit in luna. Sed et vita alicujus sancti sic esse potest lucida in hac vita, quin aliquando aliquid habeat tenebrosum, et si non in criminalibus, saltem in venialibus. Propterea, fratres mei, sequentes lucernam, id est oculum nostrum Jesum Christum, ad illam beatam vitam toto desiderio festinemus, ubi perfectam munditiam consequamur et fulgorem. Lucerna vero particularis est quilibet magister præclarus et spiritualis, hujusmodi Dominus dicit : « Vos estis lux mundi (*Matth.* v). » Hic ad instar solis sive lucernæ, oculos rationis in omnibus, et si non ut auctor, saltem ut minister illuminat, viam vitæ exemplo et doctrina demonstrat, nulli lucem suæ doctrinæ negat ; quam qui negat ab officio lucernæ se privat. Hujusmodi lucernam Dominus in sanctis accendit, non ut ponatur in abscondito vitæ solitariæ et absconditæ, neque sub modio vitæ reclusæ, sed super eminentiam Ecclesiæ, ut qui ingrediuntur Ecclesiam, lumen videant boni exempli et doctrinæ. Ita Dominus semper faceret, nisi merita moresque hominum impedirent. Merita quippe mali populi exigunt quatenus super eos sublimetur non aliquis vir vita et doctrina luminosus, sed aliquis tenebrosus, in majus sui ipsius detrimentum et populi, Job A idipsum testificante, quoniam propter peccata populi, permittit Dominus hypocritam regnare (*Job* XXXIV). Sed et mores multorum hujusmodi sunt, quoniam magis proficiunt positi in imo quam in alto, in occulta vita quam in alta, in vita contemplativa quam in activa. *Lucerna quippe corporis tui est oculus tuus.* Doctor quippe ecclesiasticus non solum lucerna, sed et oculus, id est speculator et custos et præcipuum Ecclesiæ membrum esse debet. Speculator, quatenus in alto constitutus, singulorum mores circumspiciat. Unde Dominus : « Fili hominis, inquit, speculatorem dedi te domui Israel (*Ezech.* III). » Custos, quatenus vigilias noctis super gregem suum vigilet, ne aliquem de suis leo circuiens diripiat. Membrum, quatenus cæteris Christi membris B nervis charitatis compaginatus eis compatiatur. Porro si hic oculus fuerit simplex, clare, utiliter recteque videndo, totum corpus Ecclesiæ quod eum sequitur, lucidum erit. Si autem nequam fuerit, tenebrose inutiliter et oblique videndo, totum corpus Ecclesiæ quod eum ducem sequitur tenebrosum erit. Sicut enim clarus visus oculorum totam faciem Ecclesiæ clarificat et honestat, et sicut tenebrosus vel excæcatus oculus totam hominis faciem obtenebrat et deturpat, ita tenebrosus pastor totam Ecclesiæ faciem excæcat et fœdat. *Vide*, inquit, *ne lumen quod in te est tenebræ sint.* Ac si dicat : Omni vigilantia cave ne doctor tuus qui te debet illuminare tenebrosus sit. Nam, sicut alibi dicit : « Si lumen quod in C te est tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt? (*Matth.* VI.) » Caveant igitur filii Ecclesiæ ne tenebrosum oculum in ducem sibi eligant, et ne etiam, si sit violenter sibi instructus, vel de priori, ut putabatur, bono postea depravatus, ejus ducatum sequatur, ne forte cæci, cæcos ducentes et sequentes, pariter cum eo in foveam æternæ damnationis præcipitentur (*Matth.* XV), sed potius quam citius poterunt, nequam oculum eruant, juxta Domini mandatum dicentis : « Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum et projice a te (*Matth.* V). » Quod aperte condemnat illos qui, neglectis viris vita et doctrina præclaris, sublimant super candelabrum Ecclesiæ, carbones potius fumantes quam flammantes, ut qui ingrediuntur lumen non videant. Lucer- D na singularis est in una quoque homine ratio mentis, quæ ad instar luminis hominem illuminat, quid fugiendum aut sequendum sit demonstrat, et ad modum flammæ superfertur naturaliter ad superiora. Hæc autem flamma divinæ gratiæ accensa non debet in abscondito poni, id est bestialibus moribus et corporis voluptatibus, non debet premi, vel abscondi, neque sub modio debet poni, sub mensura corporalium sensuum non debet includi, sed potius super candelabrum, id est super eminentiam totius hominis debet elevari, quatenus omnia membra sensusque hominis ei subdantur ; ipsa vero regat, provideat et dominetur. Hæc autem non solum est lucerna, sed etiam oculus, id est speculatrix, servatrix, et superior pars hominis. Oculus autem ra-

tionis tunc est simplex, quando clare utiliter et recte videt. Quidam enim oculis clare videt, sed non utiliter. Quidam vero oculis videt clare et utiliter, sed non recte. Porro clare videt, sed inutiliter, qui bonum a malo perspicaciter discernit, sed discrete non eligit. Clare vero et utiliter, sed non recte videt, qui prudenter discernit et discretum utiliter eligit, sed electum ad debitum finem non dirigit. Oculus igitur simplex est, qui et prudenter discernit, et discretum utiliter eligit, et electum per bonam intentionem ad Deum dirigit. Si igitur oculus rationis hoc modo simplex fuerit, totum corpus vitæ vel operis, quæ tali oculo gubernatur, lucidum erit. Si autem oculus rationis fuerit nequam, vel tenebrose discernendo, vel male eligendo, vel oblique in finem malum dirigendo, totum corpus vitæ vel operis, quæ tali oculo gubernatur, tenebrosum erit. *Vide igitur*, inquit, *ne lumen quod in te est, tenebræ sint*, id est vide ne ratio tua, quæ te debet illuminare, vel tenebrose vel inutiliter vel oblique videndo, tenebrosa sit. *Si autem*, inquit, *totum corpus tuum*, id est vitæ vel operis, *lucidum erit*, scilicet non habens, nec per ignorantiam nec per malam electionem, nec per obliquam intentionem, aliquid tenebrarum, erit lucidum totum, id est totus homo. Si enim ratio tua est tota lucida et vita tua tota lucida, tunc perfecte totus eris lucidus, et oculus tuus omnino simplex. Tunc, *sicut lucerna fulgoris illuminabit te*, ut videlicet sis lucidus penes teipsum, penes populum, et penes Deum. Itaque, fratres mei, oculum mentis purgare studeamus, non solum tenebrosa opera, sed etiam tenebrosas cogitationes fugiamus, bona opera cum bona intentione faciamus; Deum finem operum nostrorum constituamus, ad eum toto desiderio festinemus; vilescant nobis omnia quæ in hoc sæculo possidemus, omnia quæcunque possumus, ad cœlestes thesauros per opera misericordiæ transferamus, quatenus stola æternæ claritatis indui mereamur, præstante Deo et Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in æternum. Amen

COMMUNE UNIUS VIRGINIS.

XXX.

UNIUS VIRGINIS. DE EPISTOLA AD CORINTHIOS SERMO.

Qui gloriatur, in Domino glorietur (*II Cor.* x), etc. Hæc lectio tripartita est, fratres mei. Primo enim monet Apostolus gloriantem in Domino gloriari. Secundo optat suam insipientiam supportari. Tertio dicit se zelare nos zelo Dei. Primum igitur monet *ut qui gloriatur, in Domino glorietur*. Porro ad quod aliquis in Domino glorietur, tria concurrunt: Et quod gaudium suum et causam ejus Deo attribuat, et quod inde ei gratias agat, et quod gaudii sui Deum finem constituat. Sunt enim quidam qui gaudium suum et causam gaudii sui, sibi, non Deo attribuunt, et superbi sunt ut illi qui dicunt: « Manus nostra excelsa, et non Dominus fecit hæc omnia (*Deut.* xxxii). » Et sunt quidam qui gaudium suum et causam gaudii sui Deo attribuunt, sed non illi debitas gratias agunt, et ingrati sunt, ut novem leprosi qui ad reddendum ei gratias, quem curationis suæ auctorem noverant, non redierunt. Et sunt quidam, qui et gaudium suum et causam gaudii sui Deo attribuunt, et ei gratias agunt, sed finem gaudii sui ad aliquam vanam intentionem deflectunt, et vani sunt, ut hypocritæ et omnes vanitatis amatores. Qui ergo et quod gaudet, et unde gaudet Deo attribuit, et inde ei gratias agit, et eumdem finem eum constituit, in Deo profecto gloriatur, et bene gloriatur, si de bono glorietur. Sunt enim quidam qui de malo bono gloriantur, ut Paulus et cæteri legis æmuli, qui gloriabantur in persecutione apostolorum, arbitrantes « se obsequium præstare Deo (*Joan.* xvi), » habebant quidem zelum « Dei, sed non secundum scientiam (*Rom.* x). » Sunt et qui de bono in malo gloriantur, ut hypocritæ, et pejores sunt hypocritæ enim de bono, si quod faciunt vane gloriantur. Sunt et qui de malo in malo gloriantur, et pessimi sunt, ut illi « qui lætantur cum male fecerint, et exsultant in rebus pessimis (*Prov.* ii). » Sunt et qui de bono in bono gloriantur, et boni sunt, ut illi de bono quod habent, in Deo glorientur. Qui ergo de bono in bono gloriantur, bene utique et discrete faciunt. Quare autem homo debeat non in se, sed in Deo gloriari, ostendit, cum subdit: *Non enim qui seipsum commendat ille probatus est, sed quem Deus commendat*, id est non ex hoc quod aliquis se probat est probatus et laudabilis, sed ex hoc quod Deus eum probat et commendat. Sunt enim quidam qui in conspectu hominum, vanis laudibus, vel simulatis operibus sese probant et reprobantur, ut jactatores et hypocritæ. Sunt et alii qui in conspectu Dei de fide et charitate sua præsumentes sese probant. Et inde non ideo reprobantur, sed magis improbantur et humiliantur, ut suam recognoscant infirmitatem, ut Petrus de se præsumens dixit: « Et si oportuerit me mori tecum, non te negabo (*Matth.* xxvi). » Permissus est cadere, ut de cætero suam infirmitatem agnosceret, et non in se, sed in solo Deo confideret. Sic et David cum quasi de se præsumendo dixisset: « Ego dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum (*Psal.* xxix), mox de hac præsumptione se correctum esse demonstrat, cum subdit: « Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus (*ibid.*). » Similiter cum de se præsumendo dixisset: « Juravi et statui custodire judicia justitiæ tuæ (*Psal.* cxviii), » mox de hac præsumptione se correctum esse ostendit cum subdit: « Humiliatus sum usquequaque, Domine, vivifica me secundum verbum tuum (*ibid.*). » Sunt et alii qui coacti humiliter et fine debito sese probant, nec tamen ex hoc reprobantur, sed potius ex hoc Deus eos probat et commendat, ut Paulus, qui, coactus a pseudoapostolis, sese commendat Corinthiis (*II Cor.* xi), ut magis audiant eum prædicantem vera quam pseudoapostolo prædicante falsa. Homo igitur se laudat solis verbis, Deus autem lau-

dat hominem factis. Homo se laudat, laudabilem tantum se esse dicendo : Deus vero laudat hominem, cum laudabilem faciendo, conferendo videlicet ei gratias suas, et præcipue virtutem humilitatis, qua instruatur semper de se humiliter sentire, nihil de se, sed semper de Deo præsumere, omnia Deo attribuere, et ad Deum omnia referre. Hæc hominem probatum atque laudabilem faciunt. Quanto enim quis magis fugit gloriam, tanto magis eum gloria sequitur.

Secundo optat Apostolus suam insipientiam supportari, cum subdit : *Utinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ ! sed et supportate me* (*II Cor.* XI). Porro suam insipientiam vocat Apostolus, hoc quod seipsum commendare est compulsus, cum scriptum sit : « Laudet te os alienum, et non tuum (*Prov.* XXVII). » Nunquam enim sunt alicujus probitates ita splendidæ, quin ex ejus ore fiant sordidæ. Esset igitur vere insipientia quod Apostolus se commendat, nisi hoc humiliter et debito fine faceret, et nisi magis in se Deum quam seipsum commendaret. Tres enim causæ inveniuntur in sacris litteris, quibus sancti coguntur sua bona humiliter retractare, videlicet aut quando premuntur vehementi adversitate, bona sua ad consolationem et spem humiliter retractant, ut Job qui dicebat . « Oculus fui cæco, et pes claudo (*Job* XXIX). » At quando movere volunt Deum summum Judicem ad misericordiam, ut Ezechias, cui cum dictum esset a Domino : « Morieris tu et non vives, ait : Memento, Domine, quomodo ambulaverim coram te in veritate (*Isa.* XXXVIII). » Aut quando volunt persuadere auditoribus, ut sibi magis acquiescant quam pseudoprædicatoribus, ut hic Paulus : Ministri, inquit, Christi sunt, et ego, (ut minus sapiens dico), plus ego. Hanc ergo insipientiam suam optat Apostolus sustineri, ac si dicat : Opto ut meam personam commendantem non redarguatis, sed sustineatis ; sed, quod plus est, supportate me. Sustinemus enim ea quæ non approbamus. Supportamus ea quibus consentimus. Est ergo ac si dicat : Si infirmitates et excessus patris vestri spiritualis sustinere et excusare debetis, et maledictus est, qui sicut Cham pudenda patris irridet, quanto magis vos meam propter vos susceptam insipientiam supportare debetis ? Quare autem eum in hoc supportare debeant ostendit, cum subdit : *Æmulor enim vos Dei æmulatione.* Ac si apertius dicat : Propter hoc debetis me supportare in hoc, quia propter dilectionem et salutem vestram facio totum hoc. Est autem hæc pars tertia, in qua Apostolus dicit se nos zelare zelo Dei. Æmulor enim pro zelo positum est. Sane qui zelat sponsam suam, quatuor facit : eam ardenter amat, eam cultibus exornat, omnes personas suspectas ab ea sequestrat, eam monitionibus, minis et verberibus castigat. Sic faciebat Paulus. Sic facere debet omnis pastor ecclesiasticus. Debet enim Ecclesiam sibi commissam ardenter amare, bonis moribus et virtutibus eam exornare, hæreticos, criminosos et omnes animarum corruptores ab ea sequestrare, eam promissis, exhortationibus, minis, verberibus ad castitatem et sanctitatem provocare. Cui autem pastor ecclesiasticus, debeat zelare Ecclesiam ostendit Apostolus cum subdit : *Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo.* Multi enim paranymphi, sed unus solus sponsus est Jesus Christus. Et multæ sunt personæ Christo desponsatæ, sed una sola est Christi sponsa, videlicet Ecclesia. Quæ, quamvis tam ex incorruptis quam ex corruptis corpore constet, tamen propter fidei integritatem inviolabiliter conservatam, virgo casta nuncupatur. Quamvis autem hæc desponsatio in utero virginali sit celebrata, tamen Paulus ait : Desponsavi, eo quod desponsationis nuntius et conciliator, quantum ad Corinthios, fuit. Porro in desponsatione quatuor concurrunt, videlicet consensus, pactio conjugalis, ex parte virginis arrha, et dos ex parte viri. Hæc eadem sunt in desponsatione Christi et Ecclesiæ. Consentit enim Ecclesia, sive quælibet fidelis anima sponte ut Christo inhæreat per fidem. Cum enim cætera possit homo facere nolens, credere non potest nisi volens. Pascitur se in dilectione et observantia mandatorum Dei perseveraturum. Christus vero sponsus largitur ei æternæ hæreditatis dotem. Ita ue, fratres mei, quia spopondistis in baptismo vos per fidem Christo sponso adhærere, quia pacti estis vos in charitate ejus et mandatis perseverare, quod Spiritum sanctum accepistis in peccatorum remissione, considerate diligenter, si in his perseveratis, procul dubio beati estis, quam percepturi estis dotem æternæ hæreditatis. Quod si consensum et pactum desponsationis vestræ frangistis, festinate quam citius poteritis, illud per pœnitentiæ remedium, illud renodare, quoniam benignus et misericors est Dominus, qui post multas fornicationes animam non solum recipere dignatur, imo ut ad seipsum redeat hortatur. Unde ipse per Jeremiam dicit : « Si recedens a viro suo mulier duxerit alterum virum, nunquid revertetur ad eum ultra? Nunquid non polluta erit mulier illa? Et tu fornicata es cum amatoribus multis, tamen ad me revertere, et ego te suscipiam, ait Dominus (*Jer.* III). » Quis viscera divinæ misericordiæ pensare sufficiat? Homo peccator mulierem post fornicationem ad se redeuntem recipere dedignatur, et Deus, qui ipsa munditia est, animam post multas fornicationes ut ad se redeat hortatur. Jam nobis nullus excusationis relinquitur locus. Propterea, fratres mei, post multas turpitudines et prævaricationes ad Deum revertamur, scelera nostra lacrymis veræ pœnitentiæ diluamus, operibus misericordiæ redimamus, jejuniis et afflictionibus corpora nostra castigemus, orationibus et bonis operibus superni sponsi gratiam imploremus, ad eum totis suspiriis et gemitibus clamemus, quatenus ad suas æternas nuptias nos introducere dignetur, et dotem promissam nobis concedat Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula. Amen.

XXXI.

UNIUS VIRGINIS. SERMO DE MATTHÆO.

Dixit Jesus discipulis suis : Simile est regnum cælorum decem virginibus quæ, accipientes lampades suas, exierunt obviam sponso et sponsæ (*Matth.*. XXV), etc. In hac sancti Evangelii lectione, fratres charissimi, nos Dominus hortatur ut cum omni sollicitudine et vigilantia nos præparemus, ne, ipso subito veniente, ipsi impræparati reperiamur. Sunt enim quidam nostrum qui (unde dolendum est) in nullo præparantur. Alii sunt qui, etsi in aliquo se præparent, tamen in aliquo impræparati manent. Quidam enim sunt qui nec fidem Christi habent, qui, ut ait Dominus, jam judicati sunt (*Joan.* III). Alii vero sunt qui et fidem habent, sed opera non habent. Quæ quidem fides, teste sancto Jacobo, mortua est (*Jac.* II). Alii vero sunt, qui etsi fidem et opera habeant, tamen inde gloriam humanam, non gloriam Dei captant : hi, ut Dominus ait, « jam receperunt mercedem suam (*Matth.* VI). » Alii item sunt qui ex operibus suis divinam gloriam pariter et humanam captant, sed ecce (ut ait Jacobus) « vir duplex animo inconstans est in operibus suis (*Jac.* I). » Alii vero sunt qui, etsi in proposito sui operis principaliter divinam gloriam quærant, tamen in ipso opere, humana gloria sese latenter adjungit, quæ ex magna parte meritum boni operis excludit. Contra quod nos Dominus monet, « Faciente, inquit, te eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua (*Matth.* VI). » Alii sunt qui, etsi gloriam in opere latenter surgentem penitus repellant, tamen gloriam ab hominibus oblatam penitus contemnere non valent. Qui, etsi erubescant et indignos se esse dicant, tamen interius animus ad laudes lætatur, crescit et elevatur. Qui nisi tempestive refrenetur, merces operis tota evacuatur. Quam subtilis quippe vanæ gloriæ sit pugna, nemo advertit, nisi qui ei bellum intulit. Cæteri vero humanam gloriam aut quærentes, aut oblatam non respuentes, in adventu judicis impræparati et sine lumine reperiuntur. Hinc est quod Dominus regnum cœlorum, id est Ecclesiam regnum cœlorum sperantem, assimilat prudentibus et fatuis virginibus (*Matth.* XXV). Sunt autem parabolæ hujus septem particulæ. Primum enim, virgines in adventu sponsi se præparant; secundo, dormiunt; tertio, sponso veniente, surgunt; quarto, fatuæ a prudentibus oleum petunt, nec accipiunt; quinto, cum sponso introductis prudentibus ad nuptias janua clauditur; sexto, fatuæ clamitantes repulsam patiuntur; septimo, per hoc omnes vigilare admonemur. Primum igitur, omnes virgines sponsi adventum sperare et in aliquo se præparare demonstrantur, cum dicitur : *Simile est regnum cœlorum decem virginibus quæ, accipientes lampades suas, exierunt obviam sponso et sponsæ.* Hinc patet quod infideles, et illi qui in nullo ad adventum summi judicis se præparant, in hac parabola non includuntur; illorum enim certa damnatio est. Designantur autem hæ virgines per denarium numerum, eo quod de illis ruina novem ordinum angelorum est restauranda, et quasi ordo decimus est restituendus. Quæ bene dicuntur virgines, quasi ab illecebris carnalibus sese continentes. Unde merito tam hæ quam illæ dicuntur quinque, quæ portas quinque sensuum ab illicitis noverint refrenare. Bene quoque utræque lampades, quæ vasa ampla et lucida sunt, accipiunt, quoniam utræque operationes amplas et præclaras facere contendunt. Sed illæ secum oleum non sumunt, quæ pro nobis operibus suis non de conscientia sua apud Deum, sed ab ore hominum apud sæculum gloriam quærunt. Istæ vero cum lampadibus et oleum sumunt in vasis suis, quæ cum bonis operibus suis intentionem divinæ gloriæ recondunt in conscientiis suis. Unde Apostolus ait gloriam nostram esse testimonium nostræ conscientiæ (*II Cor.* I); et alibi : « Probet, inquit, unusquisque opus suum, et sic in semetipso gloriam habebit, et non in altero (*Gal.* VI). » Unde recte istæ prudentes dicuntur, quæ pro temporalibus et caducis operationibus, æternam gloriam emere norunt. Et illæ econtra fatuæ dicuntur, quæ totum laborem suum pro ventulo vanæ gloriæ vendiderunt. Notandum est tamen quoniam juxta Evangelii textum videtur quod hæ fatuæ virgines opera sua non fecerunt intentione laudis humanæ, sed propter adventum sponsi, scriptum quippe est : *Accipientes lampades suas, exierunt obviam sponso.* In quo causam finalem videtur significare, quasi dicat : Propter hoc acceperunt ut exirent obviam sponso. Non ergo propter hoc quod principaliter requirerent in operibus suis vanam gloriam, fatuæ dicuntur, sed quia gloriam, a latere surgentem, vel ab hominibus oblatam, non contempserunt. Quid ergo patientur illi qui principaliter ex operibus requirunt vanam gloriam, cum sic reprobentur et illi qui eam non requirunt, sed oblatam non contemnunt? Tertio, de dormitione earum subjungitur : *Moram autem faciente sponso, dormitaverunt omnes, et dormierunt.* Porro mora ista est a primo Christi adventu usque ad secundum. Non est autem hæc mora pensanda, juxta Christi divinitatem, cui omnia sunt præsentia. Unde de eo dicitur : « Quoniam mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesterna quæ præteriit (*Psal.* LXXXIX). » Nec secundum reproborum mentem, qui secundum Christi adventum nunquam vellent advenire, eo quod tunc eorum pœnæ duplicabuntur, sed, juxta electorum mentem et desiderium, qui eum in consummatione suæ gloriæ advenire desiderant. Quorum desiderio, omnis festinantia mora reputatur. Unde et illis clamantibus in Apocalypsi dicitur : « Sustinete adhuc modicum, donec impleatur numerus fratrum vestrorum (*Apoc.* VI). » *Dormitaverunt*, inquit, *omnes et dormierunt.* Dormitare est ægrotare, dormire autem mori est. Omnes igitur virgines dormitaverunt et dormierunt, quia ægrotando ad somnum mortis accesserunt.

Tertio, de excitatione earum subjungitur, cum di-

citur : *Media autem nocte clamor factus est : Ecce sponsus venit, exite obviam ei.* Porro traditio Judæorum est Dominum ad judicium media nocte esse venturum quia in nocte media percussit Ægyptum. Sed nos hic per mortem intelligimus ignorantiam, quia scilicet Dominus sic improvisus et repente ad judicium festinabit, quod a nemine valebit comprehendi nec prævideri. Scriptum est enim : « Dies Domini, sicut fur, ita in nocte veniet (*II Petr.* III). » *Clamor*, inquit, *factus est*. Hoc est quod Dominus in Evangelio dicit : « Amen, amen dico vobis, quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt audiant vocem Filii Dei (*Joan.* V). » Et Apostolus : « Dominus, inquit, in voce archangeli et in tuba Dei descendet de cœlo (*I Thess.* IV). » Quis clamor? *Ecce sponsus venit*, ad consociandam sibi perpetuo Ecclesiam sponsam suam. *Exite obviam ei.* Hoc est quod Apostolus ait : « Et nos rapiemur simul cum illis in nubibus obviam Christo in aera (*Ibid.*). » Ad hanc vocem omnes virgines surgunt, quoniam ad præceptum Christi omnes tam boni quam mali a sepulcris exibunt. Lampades ornant, quia de operibus suis reddere rationem parant, sed dissimiliter, nam boni in ea puritate in qua ea fecerunt demonstrare parant; reprobi vero impuritatem operum suorum colore palliationis simulare laborant. Quarto, fatuæ a prudentibus oleum petunt, cum eis dicunt : *Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ exstinguuntur.* Porro fatuarum lampades exstinguuntur, quia earum opera, quæ foris clara hominibus apparuerant, in adventu judicis intus obscurantur, et a Deo retributionem non inveniunt, quia pro eis receperunt laudes quas amaverunt. Quid ergo est quod tunc a prudentibus oleum petunt, nisi quod cum in adventu judicis se vacuas intus invenerunt, more solito, testimonium foris quærunt. Ac si a sua fiducia deceptæ proximis dicant : Quia nos quasi sine bono opere repelli conspicitis, dicite de nostris operibus quid vidistis. Sicque testimonium hominum, qui corda non vident, habere volunt apud Deum, qui est inspector cordium. Sed quid prudentes virgines respondeant audiamus : *Ne forte*, inquiunt, *non sufficiat nobis et vobis.* In illo enim die cujusque testimonium vix sibiipsi sufficit, quanto minus et sibi et proximo. Neque enim alieno testimonio quis juvatur apud Deum, cui omne cor patet. Neque bonorum virtutes possunt vitia malorum redimere, cum quisque pro meritis suis recipiet. *Ite*, inquiunt, *potius ad vendentes et emite vobis.* Non dant consilium, sed potius eas increpant et commemorant crimen earum. Venditores quippe olei sunt adulatores, qui dant inanem laudem, et accipiunt aliquam mercedem. De quo oleo ait Psalmista : « Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum (*Psal.* CXL). » Per caput principalior pars hominis, scilicet mens designatur. Impinguat ergo oleum caput peccatoris cum demulcet mentem laus adulantis. Ac si dicant : Ite, et more vestro venamini laudes hominum, et videamus quid possint vobis prodesse laudes eorum. Quinto, venit sponsus, et prudentes intrant cum eo ad nuptias, unde et subditur, *dum autem irent emere, venit sponsus*, quia, dum fatuæ vitæ suæ testimonium foris quærunt, judex venit, qui non opera, sed mentes attendit. *Et quæ paratæ erant intraverunt cum eo ad nuptias, et clausa est janua.* Quis pensare sufficiat, fratres mei, quid horroris habeat quod dicitur, *venit sponsus?* Quid dulcedinis, cum dicitur, *intraverunt cum eo ad nuptias?* Quid amaritudinis, *et clausa est janua?* Quid enim magis horrendum est nobis peccatoribus, quando summus judex et peccatorum ultor venit? Suo enim adventu elementa concutit, terram cœlosque accendit, homines et angelos ad judicium trahit. Unde ipse per Prophetam : « Adhuc, inquit, semel et ego movebo, non solum terram, sed etiam cœlum (*Agge.* II). » Etsi ante ejus conspectum virtutes cœlorum movebuntur, ut in Evangelio dicitur (*Luc.* XXI), et columnæ cœli, ut Job testatur, contremiscent (*Job* XXVI), quid facient peccatores? « Et si justus vix salvabitur, impius et peccator ubi parebunt? » (*I Petr.* IV.) Quantus terror erit, fratres mei, eum quem etiam tranquillum mens humana capere non valet, iratum videre? Quanta confusio erit omnibus occultis turpitudinibus, in conspectu omnium hominum angelorumque propalatis erubescere? Quanta desperatio erit tormenta sibi parata videre, et nullum remedium invenire? quem diem intuens propheta ait : « Dies illa, dies iræ, dies tribulationis et miseriæ, dies calamitatis et angustiæ, dies nebulæ et turbinis, dies tubæ et clangoris (*Soph.* I). » Quantis asperitatibus vidit illum diem reprobis amarescere, quem tot amaritudinibus non valuit explicare? Quæ vero major dulcedo poterit contingere justis quam de ejus visione gaudere, quam cæteri tremebunt, et cum eo ad æternas nuptias introire, et a divini amoris amplexibus separari non posse? Et quæ major amaritudo poterit contingere reprobis quam a cœtu sanctorum janua clausa in æternum sequestrari, et dæmoniorum horribili collegio in æternis cruciatibus aggregari? Tunc regni janua lugentibus claudetur, quæ modo pœnitentibus quotidie aperitur. Erit quippe tunc pœnitentia, sed infructuosa, quia nequaquam veniam est consecuturus qui modo aptum veniæ negligit tempus. Unde Apostolus : « Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis (*II Cor.* VI). »

Sexto fatuæ repulsam patiuntur, unde et subditur : *Novissime veniunt, et reliquæ virgines dicentes : Domine, domine, aperi nobis. At ille respondens ait : Amen dico vobis, nescio vos.* Non dicitur quod emerunt oleum, quia tunc nullum erit gaudium de laudibus alienis, sed in angustiis redeunt ad implorandam Dei misericordiam, qui eis dicit : *Nescio vos*, id est, per vitæ meritum non agnosco vos. Pensate, fratres mei, quanta confusio et quantus dolor erit pro momentaneis et vilibus voluptatibus, a consortio Dei et sanctorum perpetuo excludi, pulsare et repulsam pati, pœnitere et non invenire indultorem,

lugere et non invenire consolatorem, orare et non invenire exauditorem. Ibi enim a Deo non potest mereri quod petit qui hic noluit audire quod jussit. Qui tempus tempestivæ pœnitentiæ hic perdit, frustra cum lacrymis ante januam venit. Hinc Dominus per Salomonem : « Vocavi et renuistis ; extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret ; despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo et subsannabo, cum vobis quod timebatis advenerit (*Prov.* I). » Septimo generalis admonitio subinfertur : *Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.* Ac si dicat : Vigilate in vestri præparatione, ne imparati reperiamini, summo judice veniente. Quare autem sit nobis semper vigilandum ostendit, cum subdit : *Quia nescitis diem neque horam.* Si præsciremus horam vocationis nostræ, aliud tempus pœnitentiæ, aliud tempus voluptatibus possemus aptare. Sed qui præsentem diem nobis ad pœnitentiam dedit, crastinum non promisit. Semper ergo debemus vigilare, semperque parati esse. Sed nos non solum commissa peccata non plangimus, sed etiam quæ plangantur augemus. Ecce nunc diem ipsum de quo loquimur, quam ad nuptias conversionis accepimus, et tamen reatus nostros flere recusamus. Et si nos aliqua ægritudo corripiat, si signa ægritudinis vicinitatem designant mortis, inducias cum fletibus flagitamus, quas acceptas nunc aspernamur. Refert beatus Gregorius quod quidem vir nobilis fuit in provincia Valeriæ, nomine Crisorius, tantum plenus vitiis quantum rebus, superbia tumidus, carnis suæ voluptatibus subditus, avaritiæ facibus accensus, qui ad extremum veniens, ea hora qua erat morituras, vidit apertis oculis tetros et nigerrimos spiritus coram se assistere, et ad se rapiendum vehementer imminere. Cœpit tremere, pallere, sudare, et cum magnis vocibus inducias petere, filiumque suum, nomine Maximum, clamando vocare : « Maxime, curre, et in fide tua me suscipe. » Turbatus mox Maximus adfuit, lugens famula convenit, sed illos malignos spiritus videre non poterant, sed eorum præsentiam in confusione, in pallore, in tremore et pavore ejus qui trahebatur videbant. Pavore autem eorum ille vertebatur in lectulo, jacebat in sinistro latere, aspectum illorum ferre non poterat, vertebatur ad parietem ne videret eos. Cumque jam nimis contractus desperaret, cœpit clamare inducias usque mane. Et in his clamoribus de habitaculo carnis est evulsus. De quo nimirum constat quia pro nobis, non pro se, ista viderit, ut ejus visio nobis proficeret, quos Dei longanimitas exspectat. Nam illi quid profuit qui inducias quas petiit non accepit? Itaque, fratres mei, semper æstimemus extremum diem nobis imminere, semper certemus nos magis ac magis præparare. Sic vivamus, sic nos habeamus, ac si jam morituri essemus, quatenus summo sponso venienti parati ei occurrere valeamus, et cum ipso ad æternas nuptias introire, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus. Amen.

XXXII.

UNIUS CONTINENTIS. DE LIBRO SAPIENTIÆ SERMO.

Mulierem fortem quis inveniet? Procul et de ultimis finibus pretium ejus, etc. (*Prov.* XXXI.) Juxta litteram, fratres mei, videns Salomon sexum femineum tantisper ad vitia proclivum, quod vix aliqua matrona reperiri possit honesta, unde et ipse dicebat : « Virum ex mille unum reperi, mulierem vero ex mille unam non reperi (*Eccle.* VII.) ; propterea admirans conqueritur et quærit dicens, *Mulierem fortem quis inveniet?* Oppositio videtur esse in adjecto; nam si mulier, quomodo fortis? aut si fortis, quomodo mulier? Porro in muliere triplex est infirmitas, videlicet infirmitas carnis, sexus et mollitiei conjugalis. Itaque mulierem in hac triplici infirmitate fortem quis inveniet? *Procul et de ultimis finibus pretium ejus.* Ac si aperte dicat : Raro potest reperiri. Et si potest reperiri, certe raris et pretiosis et de longe requisitis divitiis potest comparari. Est quidem rara, sed quanto rarior, tanto pretiosior. Scriptum est enim : « Gratia supergratiam mulier sancta et pudorosa (*Eccli.* XXVI). » Deinde quæ sint officia, et quæ merces fortis mulieris exponit. Primum autem fortis mulieris est, quod sit fidelis, non solum erga Deum, sed etiam erga virum suum. Quod per consequens demonstrat, cum subdit : *Confidit in ea cor viri sui.* Ex fidelitate enim mulieris sequitur quod vir ejus in ea confidat, quod scilicet ei fidem et dilectionem, et in corde et in opere, et in rebus sit observaturam. Et propter hoc ipso providente *spoliis non indigebit*, id est acquisitis divitiis abundabit. Et hoc contra illam mulierem quæ fidem violat nuptiarum, thorum maculat conjugalem, virum spernit, et ideo æternæ indigentiæ subjacebit. Secundum officium est quod sit de sibi collatis bonis viro grata, de quo subditur : *Reddet ei bonum, et non malum, omnibus diebus vitæ suæ.* Sicut enim ingratæ mulieris est reddere viro suo malum pro bono, vel bonum, sed non perseveranter, vel ex malo fine, ita gratæ mulieris est reddere viro suo bonum, id est reverentiam, subjectionem, obedientiam et officiositatem, et hoc cum dilectione et perseverantia. Tertium officium fortis matronæ est semper aliquid honesti et utilis operis agere, ne diabolus, qui semper otiosis insidiatur, inveniat eam otiosam. Unde et subdit : *Quæsivit lanam et linum, et operata est consilio*, id est, *arte manuum suarum.* Lanificium enim conveniens est, ut habeat unde suos vestire, hospitem operire, nudum vestire queat. Et hoc contra illam quæ mavult otiari, jacere, et in stercore suo putrescere, quam aliquid operari. Quartum officium est, sibi, et domui suæ et indigentibus victualia sapienter et juste providere et conservare, quibus cursum hujus vitæ possit consummare. Unde subditur : *Facta est quasi navis institoris, de longe portans panem suum.* Hinc Joseph qui frumenta in futuram

famem conservavit, commendatur, et salvator nuncupatur Quintum officium est, diluculo unicuique servorum et ancillarum opera injungere, ne vacent, et cibaria distribuere, ne deficiant, unde subdit : *De nocte consurgit, deditque prædam*, id est officium acquirendi *domesticis suis et ancillis suis cibaria*. Scriptum est enim : « Cibaria et virga, et onus asino panis et disciplina et opus servo. Multam namque malitiam docuit otiositas (*Eccli.* XXXIII). » Hinc Apostolus : « Qui non laborat, non manducet (*II Thess.* III). » Sextum officium est rectiorem et honestiorem modum vivendi considerare, et eo modo vivere. Porro rectior et honestior modus vivendi est agricultura. Unde subditur : *Consideravit agrum*, id est agriculturam, et emit eum. *De fructu*, id est labore *manuum suarum plantavit vineam*. Hunc vivendi modum commendat Psalmista, dicens : « Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, et bene tibi erit (*Psal.* XXVII). » Septimum officium est, in virtute castitatis et cæterarum virtutum operibus se fortiter exercere; unde subdit : *Accinxit fortitudine lumbos suos, et corroboravit brachium suum*. Hæc enim sunt ornamenta quæ præcipue bonam matronam exornant : cingulum castitatis, perichelides bonæ operationis, peplum pudoris, monile bonæ eruditionis, inauris obedientiæ, torques prudentiæ, armilla subjectionis. Et hæc contra illas quæ ad nullum bonum se accingunt, sed in sola libidine fortes sunt. Octavum officium est, gustare et experiri quam sit bonum, de negotio agriculturæ, et de cæteris rectis laboribus sibi et indigentibus necessaria providere, et propterea non solum in die, sed etiam in nocte justis laboribus instare. Quatuor enim utilitates confert labor manuum : vitia destruit, virtutes nutrit, necessaria parat, eleemosynam donat. Unde et subdit : *Gustavit et vidit quoniam bona est negotiatio ejus ; non exstinguetur in nocte lucerna ejus*. Hinc Paulus, ne pro sustentatione sui et suorum quemquam gravaret, dicit se laborasse, et alios hortatur ad laborandum, dicens : « Magis autem laboret unusquisque manibus suis, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti (*Ephes.* IV). » — « Beatius enim est dare quam accipere (*Act.* XX), » Qui enim dat, Deum imitatur, qui accipit, fœnerator est. Nonum officium est, non solum ad fortia et magna, sed et vilia et humilia opera (si locus fuerit) manum apponere. Unde subditur : *Manum suam misit ad fortia, et digiti ejus apprehenderunt fusum*. Sicut enim superbæ mentis est opera humilia abhorrere, ita humilis mentis est nullam operum vilitatem (si locus fuerit) evitare. Decimum officium est operibus misericordiæ insistere, et inopi non solum petenti, sed et petere erubescenti, præveniendo palmas largius extendere. Unde et subdit : *Manum suam aperuit inopi, et palmas suas extendit ad pauperes*. Hinc Psalmista : « Beatus qui intelligit super egenum et pauperem (*Psal.* XL). » Super egenum intelligit qui, intelligens aliquem egere, non exspectat ut petatur, sed præveniens munus extendit. Bis enim tribuit qui indigentis verecundiam prævenit. Undecimum officium est, familiæ suæ contra frigus, cæteraque necessaria providere, unde subditur : *Non timebit domui suæ a frigoribus nivis; omnes enim domestici ejus vestiti sunt duplicibus*. Hinc Apostolus : « Si quis suorum et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit (*I Tim.* V). » Et poeta :

Non sibi sed domino gravis est, cui servit egestas.

Duodecimum officium bonæ matronæ est seipsam honeste et decenter ornare, ut placeat viro suo, ne si forte ei displiceret, ei forte occasio fornicationis fieret, unde et subditur : *Strangulatam vestem fecit sibi, byssus et purpura indumentum ejus*. « Mulier quæ nupta est, cogitat quomodo placeat viro (*I Cor.* VII). » Sicut enim cultior cultus reprehensibilis est in vidua, sic inhonestus in conjugata, si tamen per hunc non alieno viro appetit placere, sed suo. Quæ enim ob hoc se ornat ut alienis placeat, hoc ipso jam est mœchata. Tertium decimum officium mulieris fortis est, bono exemplo et verbo virum suum honestare et sanctificare, juxta quod Apostolus ait : « Sanctificatur vir infidelis per mulierem fidelem (*I Cor.* VII) ; » hoc est ergo quod sequitur : *Nobilis in portis vir ejus*, id est in judicio, *cum sederit cum senatoribus terræ*. Sicut enim mulier inhonesta virum suum reddit verecundum et latibundum, ita mulier honesta virum suum reddit nobilem atque solemnem. Quartum decimum officium bonæ et sanctæ matronæ est, quamdam telam innocentis et mundæ vitæ ordiri et perficere, et ad ejus emendam negotiationem, Chananæum, id est quemlibet extraneum negotiatorem, bonas negotiationes quærentem per æmulationem accingere. Unde subditur : *Sindonem fecit et vendidit, et cingulum tradidit Chananæo*. Et hoc contra illas quæ telam infamiæ texunt, et ad illam malo exemplo, reliquas feminas accingunt. Quintum decimum officium est se fortibus et honestis moribus tanquam quibusdam indumentis induere. Unde subditur : *Fortitudo et decor indumentum ejus, et ridebit in die novissimo*. Non ait, ridet, quoniam « væ vobis qui ridetis (*Luc.* VI). » Et hoc contra illas quæ dissolutione et turpitudine sese induunt, et in cachinnum sese effundunt. Sextum decimum officium est, filios et familiam suam in sapientia, et in lege Domini exemplis et verbis erudire, unde subditur : *Os suum aperuit sapientiæ, et lex clementiæ in lingua ejus*. Cum autem lex tam clementiæ quam justitiæ sit, tamen hic lex clementiæ dicitur, ut meminerit matrona clementiam, quam lex præcipit, in familiam habere, sicut Dominum vult invenire clementem in se. Et hoc contra illas mulieres, quæ turpiloquia et impudicas cantilenas discunt, et legem Dei non curant. Septimum decimum officium est, omnes semitas domus suæ, sive inutiles, sive utiles, sive nocentes considerare, unde subditur : *Consideravit semitas domus suæ, et panem otiosa non comedit*, sed potius vigilando et laborando, semitas per quas bonum domui provenire

poterat, aperuit, et eas per quas damnum domui provenire poterat, obstruxit. Et hoc contra luxuriantes viduas, quas Apostolus redarguit, dicens : « Simul et otiose discunt circuire domos, nec solum otiosæ, sed et verbosæ et curiosæ (*I Tim.* v). »

Sequuntur mercedes fortis mulieris. Prima merces ejus est, laus filiorum, unde subditur : *Surrexerunt filii ejus*, subaudi, ad bonos mores, virtutes et opera. *Et beatissimam prædicaverunt eam*, eo modo quo artificium prædicat artificem, fabricatura fabrum, factura factorem, sicque filii bene eruditi matrem eruditricem. Secunda laus est viri. Unde subditur : *Vir ejus laudavit eam*, quasi dicat : Cui bene credi debet, tanquam illi qui secretorum suæ conjugis diligens est perserutator. Quibus autem verbis eam laudet, ostenditur cum subjungitur : *Multæ filiæ congregaverunt divitias, tu autem supergressa est universas*, quia videlicet non fallaces et vanas, ut cæteræ, sed potius spirituales et æternas tibi congregasti, unde et subdit : *Fallax gratia*, sive imago *et vana est pulchritudo*. Fallax quippe est gratia, sive imago temporalium divitiarum, vana etiam est pulchritudo corporalium bonorum, quia sive interioribus divitiis non solum non prosunt, imo etiam obsunt. Unde Salomon : « Quid prodest stulto habere divitias, cum sapientiam emere non possit (*Prov.* XVII), » imo etiam nocet. Divitiæ in manu insipientis gladius est in manu furentis. Et iterum : « Circulus aureus in naribus suis, est mulier pulchra et fatua (*Prov.* XI). » Sus enim etsi habeat circulum aureum in naribus, non ideo minus subdit eum vertendis stercoribus. Sic pulchra et fatua mulier, quamvis splendeat aurea pulchritudine, non ideo minus veretur eam subdere stercoribus luxuriæ. Unde autem procedant veræ divitiæ ostendit, quia ex Dei timore, qui est initium sapientiæ (*Psal.* CX) ; unde subditur : *Mulier timens Deum ipsa laudabitur*. Mulier enim quæ timet Deum non servili, sed casto timore, vere laudabilis est, quia laudabitur æterna laude. Tertia merces, est remuneratio et præsens sive futura, unde subditur : *Date ei de fructu manuum suarum*, quoniam et vir uxoris suæ fidem et virtutem agnoscens, eam hic remunerat dilectione, beneficiis et honore. Et Deus propter quem fidelis exstitit, remunerabit eam in fine secundum quod meruit, æterna beataque glorificatione. Quarta merces est laus et præsentis et æterni judicii. Unde subditur : *Et laudent eam in portis opera ejus*. Quoniam et hic senatores laudabunt in concilio suo virtutes sapientis mulieris, et in magno judicii die Deus omnium judex et remunerator laudabit eam, dicendo ei et cæteris justis : « Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi (*Matth.* XXV). »

Mystice vero, videns Salomon genus humanum tot erroribus implicatum, et quod homo in carnis infirmitate et in lubricitate mundanæ vitæ et inter tentationes positus, et quod peccato vix resistere possit, conqueritur et quærit : *Mulierem fortem quis inveniet?* ac si apertius dicat : Ecclesiam vel etiam animam in tot infirmitatibus mollem et infirmam, quis inveniens poterit contra easdem infirmitates facere fortem? *Procul*. Quasi dicat : Nostri non est temporis nec nostri similis, sed procul intervallo temporis, a Salomone usque ad partum Virginis. *Et de ultimis*, inquit, *finibus pretium ejus*, quia « a summo cœlo egressio ejus (*Psal.* XVIII). » Non enim Christus aliud pretium pro nobis dedit quam seipsum. Deinde commendat Ecclesiam vel animam fortem primum a virtutibus, deinde a præmiis suis. Primum igitur commendat eam de fidelitate cum subdit : *Confidit in ea cor viri sui*. Vir est Christus, unde « despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo (*II Cor.* XI). » Christus ergo in Ecclesia vel in forti anima confidit, dum eam fidelem et in se confidentem facit, ut nulla adversitate, nec etiam ipsa morte, ab eo separari possit. Unde Apostolus : « Quis nos separabit a charitate Dei? Tribulatio, an fames, an gladius? » (*Rom.* VIII.) Secundo, eam commendat de acquisione, cum subdit : *Et spoliis non indigebit*. Spoliat quippe Ecclesia vel quælibet fidelis anima diabolum, dum quotidie a faucibus ejus vasa captivitatis eripit, et aggregat gregi fidelium ; quod facere, est victoriam Christi imitari. Tertio, commendat eam de gratitudine, cum subdit : *Reddit ei bonum et non malum omnibus diebus vitæ suæ*. Reddet Ecclesia sive anima Christo bonum cum, præceptis vitæ muneribus, recte vivendo ei respondet. Sed quia quidam bonum faciunt, sed illud intentione vanæ gloriæ corrumpunt, addit : *Et non malum*. Sed quia quidam bona faciunt et bona intentione, sed non perseveranter, addit : *Omnibus diebus vitæ suæ*. Tunc igitur Christo bene grati sumus, cum bonum simpliciter et perseveranter operamur. Quarto commendat eam de studio præsentis operationis cum subdit : *Quæsivit lanam, et linum, et operata est consilio manuum suarum*. Porro Ecclesia, vel unaquæque fidelis anima, tunc quærit lanam et linum, quando in simplicitate vitæ, et in castigatione carnis studet, et in his prudenter se exercet, ne citra remaneat vel ultra excedat. Quinto commendat eam de bono proposito et perseverantia, cum subdit : *Facta est quasi navis institoris de longe portans panem suum*. Porro Ecclesia, sive fidelis anima, ad instar navis fluctus præsentis sæculi desiderio transit, et ad portum salutis tendit, ut merces bonas commutet in meliores, et de terrenis emat cœlestes. Et interim ne deficiat, panem verbi divini secum defert, quo se confortat. Sexto, commendat eam de sollicitudine fraternæ charitatis, cum subdit : *De nocte consurgit, deditque prædam domesticis suis, et cibaria ancillis suis*. Sic quælibet fidelis anima propter salutem proximorum, a quiete contemplationis suæ surgit, et dat prædam domesticis suis, cum eos quos diabolus rapuerat, fidelibus adjungit. Et cibaria ancillis, cum infirmiores, ne in opere mandatorum Dei lassescant, sustentat et reficit. Septimo, de spirituali negotiatione eam commendat,

cum subdit: *Consideravit agrum et emit eum. De fructu manuum suarum plantavit vineam.* Consideravit enim primitiva Ecclesia, et adhuc quotidie quæque fidelis anima, mundum spinis vitiorum horridum, et emit eum, cum talentum verbi auditoribus tradit. Et in eodem agro plantavit vineam, id est, Ecclesiam quam de fructu manuum suarum plantavit, quia non solum verbis, sed etiam factis et virtutibus confirmat eam. Octavo de fortitudine eam commendat, cum subdit: *Accinxit fortitudine lumbos suos*, fluxas scilicet voluptates et voluntates virtute continentiæ in se restringendo. *Et roboravit brachium suum*, ad perficienda virtutum opera sese præparando. Et bene primo lumbos accinxit, et post brachium roboravit, quia bonum opus apud Deum non accipitur, nisi prius luxuria restringatur. Hinc scriptum est: « Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus vestris (*Luc.* XII). » Nono eam commendat de vigilantia, cum subdit: *Gustavit, et vidit quoniam bona est negotiatio ejus*, scilicet alios acquirendi, et seipsam castigandi et exercendi. *Non exstinguetur in nocte lucerna ejus*, quia sicut vigilat in die fratrum eruditioni, ita vigilat in nocte propriæ utilitati, psalmodiæ, lectioni et contemplationi. Decimo, eam commendat de forti operatione, cum subdit: *Manum suam misit ad fortia.* Fortia opera sunt opera perfectæ charitatis, ut benefacere his qui oderunt nos (*Matth.* V), et vendere omnia et dare pauperibus (*Matth.* XIX). Nam per hujusmodi opera « regnum cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt illud (*Matth.* XI). » *Et digiti*, inquit, *ejus apprehenderunt fusum.* Sane colus est in sinistra, fusus in dextera. Per sinistram vero vita præsens, per dexteram vero vita æterna designatur. Tunc ergo lanam de colo, id est fusum de sinistra in dexteram, traducimus, cum temporalia bona per opera misericordiæ ad cœlestes thesauros transferimus. Undecimo commendat eam de misericordia, cum subdit: *Manum suam aperuit inopi, et palmas suas extendit ad pauperem*, quia videlicet sancta Ecclesia vel unaquæque anima fidelis animæ indigenti et petenti, manum spiritualis consilii atque instructionis aperit. Ei vero quæ nec etiam indigere se novit, eleemosynam doctrinæ sponte largitur, offert, et ostendit.

Duodecimo eam de charitate commendat, cum subdit: *Non timebit domui suæ a frigoribus nivis.* Nix est diabolus, qui ob superbiam cadens de cœlo, ad huc transfigurat se in angelum lucis. Hujus frigora sunt infidelitas et iniquitas, unde dicitur: « Quoniam cum abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum (*Matth.* XXIV). » Cujusmodi frigoribus Ecclesia non timebit, quia *domestici ejus vestiti sunt duplicibus*, id est duplici charitate, Dei videlicet et proximi, quæ est vestis nuptialis, qua induti securi discumbunt. Tertio decimo commendat eam de virtutum varietate, cum subdit: *Stragulatam vestem fecit sibi, byssus et purpura indumentum ejus.* Stragulata vestis variæ texturæ et fortis est. A Hæc significat diversarum virtutum varietatem, qua sancta Ecclesia vel fidelis anima decoratur, juxta illud: «Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate (*Psal.* XLIV). » Byssus, exercitationibus multis ad candorem ducitur. Purpura de sanguine muricis tingitur. Ecclesia, vel fidelis anima, tunc bysso et purpura induitur, cum candore castitatis et sanguine martyrii exornatur. Quarto decimo, de nobilitate sponsi commendat eam, cum subdit: *Nobilis in portis vir ejus cum sederit cum senatoribus terræ.* Portas vocat judicium, eo quod antiqui in portis indicabant ut requirentibus præsto essent. Itaque Christus qui ante tribunal Pilati apparuit ignobilis, in judicio et in portis æternæ civitatis apparebit nobilis et gloriosus cum apostolis, et cum B eis qui eum fuerunt secuti, juxta illud: « Vos qui estis secuti me, sedebitis super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel (*Matth.* XIX). » Quinto decimo, de doctrina prædicationis eam commendat cum subdit, *Sindonem fecit et vendidit, et cingulum tradidit Chananæo.* In intexione sindonis significatur intexio predicationis. Hanc Ecclesia fecit, et vendidit. Quia textum doctrinæ evangelicæ quem composuit, et scripsit, et gentibus vendidit, et ab eis mutuum charitatis accepit. Chananæus, qui interpretatur *commutatus*, est populus gentilis. Cingulum significat aut castimoniam, aut militiam, aut negotiationem. Sancta igitur Ecclesia, cingulum Chananæo tradidit, quia gentilem populum, cui C textum evangelicæ doctrinæ tradidit, ad castimoniam, ad militiam, ad negotiationem divinorum talentorum accinxit. Sexto decimo eam commendat de fortitudine, et decore cum subdit: *Fortitudo, et decor indumentum ejus.* Ecclesia quippe vel fidelis anima decorem habet sanctimoniæ et honestatis, et fortitudinem patientiæ, quoniam persecutionem patitur propter justitiam. Et ideo quæ nunc dolet in certamine, ridebit in novissimo die, juxta illud: « Beati qui nunc fletis, quia ridebitis (*Luc.* VI). » Septimo decimo eam commendat de doctrina sapientiæ et legis cum subdit: *Os suum aperuit sapientiæ*, subaudi docendæ, juxta illud Pauli: «Omnis sermo malus de ore vestro non procedat, sed si quis est bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam au- D ditoribus (*Ephes.* IV). » Vel os cordis aperuit sapientiæ suscipiendæ qua alios doceret. *Et lex clementiæ in lingua ejus*, id est Evangelium, quod docet peccanti fratri semper indulgere, et pro malo bonum reddere. Octavo decimo, commendat eam de custodia semitarum domus suæ, cum subdit: *Consideravit semitas domus suæ*, id est omnes sensus et portas corporis sui, et animæ, diligenter observavit, ut malo irruenti eas clauderet, et bono suscipiendo aperiret. *Et panem otiosa non comedit*, quoniam et si visa fuit quandoque otiosa, tunc fuit minus otiosa, quoniam interius spiritualia negotia cœlestiaque pertractabat.

Sequuntur mercedes Ecclesiæ sive fortis animæ. Prima est laus filiorum, unde subditur: *Surrexe-*

runt filii ejus, et beatissimam prædicaverunt. More prophetico, præteritum pro futuro ponit. Tunc enim filiæ Ecclesiæ surgent, et eam quæ eos ex aqua et Spiritu sancto regeneravit laudabunt, quando et æterna ejus gaudia degustantes, eam æterna laude celebrabunt. Secunda merces est laus viri, de qua subditur : *Vir ejus laudavit eam.* Tunc Christus Ecclesiam, sive unamquamque animam sponsam suam laudat, quando eam laudabilem facit, et demonstrat. Vel certe eam in fine laudabit, cum dicet : « Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi (*Matth.* XXV). »

Multæ, inquit, *filiæ congregaverunt divitias.* Multæ Ecclesiæ hæreticorum vel falsorum Christianorum, quæ propter nominis Christi confessionem et sacramentorum participationem, Christi filiæ esse videbantur, congregaverunt divitias bonorum operum, scilicet jejunia, eleemosynas, orationes, studia lectionum sanctarum, et hujusmodi. Quæ quidam veræ sunt divitiæ, cum in fide et simplicitate fiunt, alias nihil vel parum prosunt. Sed has filias Ecclesia supergreditur, quæ fide casta, et intentione recta, thesaurum virtutum, et bonorum operum congregat in cœlestibus. Et quare hoc ? subdit, *fallax gratia* sive imago, *et vana est pulchritudo.* Fallax quippe est imago sive gratia humanæ laudis. Vana est pulchritudo ostentatæ castitatis et sanctitatis. Sed *mulier timens Deum ipsa laudabitur*, quoniam illa conscientia est vere laude digna, quæ Deum timet cum amore, et amat cum timore, et in omnibus timorem et amorem Dei cogitat et conservat. Tertia merces est æterna remuneratio, de qua subditur : *Date ei de fructu manuum suarum, et laudent eam in portis opera ejus.* Hæc sunt verba Christi ad angelos messores dicentis : « Date ei de fructu manuum suarum, quia Spiritus fructum facere curavit, videlicet charitatem, gaudium, patientiam, cæterasque virtutes et virtutum opera. *Et laudent eam in portis*, id est in judicio sive in ingressu patriæ cœlestis, non hominum vani favores, sed ipsa opera quæ fecit, examinante, probante et remunerante Deo, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

XXXIII.

UNIUS VIRGINIS. SERMO DE MATTHÆO.

Dixit Jesus discipulis suis : Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, quem qui invenit homo abscondit, et præ gaudio illius vadit, et vendit universa quæ habet et emit agrum illum, etc. (*Matth.* XIII.) In hac sancti Evangelii lectione, fratres charissimi, quatuor parabolas proponit nobis Dominus. In prima et secunda, monet nos generaliter, ut regnum cœlorum emamus ; in tertia, ut pœnas infernales timeamus et caveamus. In quarta, monet nos prædicatores specialiter ut hoc intelligamus et prædicemus instanter. In prima igitur, monet nos regnum cœlorum emere, cum dicit : *Simile est regnum cœlorum thesauro.* Ideo rebus visibilibus et concupiscibilibus comparatur, quatenus animus noster per visibilia discat invisibilia, et per ea quæ huic sæculo concupiscibilia sunt, discat concupiscere ea quæ super concupiscenda sunt. Ecce enim regnum cœlorum comparatur thesauro, quoniam, ad instar thesauri inventi, gaudii abundantiam et fiduciam dat inventori. Sed longe incomparabiliter. Vanum enim gaudium præstat thesaurus, scilicet abundantiam deficientem, fiduciam infidam. Cœlestis vero thesaurus præstat gaudium verum, abundantiam indeficientem, fiduciam fidam. Ager vero est exercitium bonæ vitæ, quæ, ad instar agri, prius a spinis et tribulis vitiorum, falcastro correctionis purgatur, aratro prædicationis excolitur, semine verbi Dei seminatur, et sic germinat flores virtutum, et fructus bonorum operum. In fine autem hujus agri absconditus est thesaurus cœlestis, sicut merces in labore, fructus in flore. Hunc thesaurum per fidem et sacram Scripturam advertimus, per studium boni operis quærimus, per contemplationem contemplamur, et quodammodo jam prægustamus, et per divinam revelationem invenimus. Inventum vero thesaurum nunc abscondimus, ut nobis servetur cum propositum et intentionem thesauri cœlestis acquirendi, a malignis spiritibus et ab humanis favoribus in cordibus nostris occultamus. In præsenti enim vita quasi in via sumus, per quam ad patriam festinamus. Maligni vero spiritus, quasi quidam latrunculi, nobis insidiantur. Deprædari ergo desiderat qui thesaurum publice portat. Hoc autem dico, non ut proximi nostri opera nostra non videant, cum scriptum sit : « Videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est (*Matth.* V), » sed ut, per hoc quod exterius agimus, laudes humanas non quæramus. Sic autem sit bonum in publico, quatenus intentio maneat in occulto, ut de bono proximis præbeamus exemplum, et tamen per intentionem placandi Deo soli semper optemus secretum. Tunc autem agrum, venditis omnibus, comparamus, cum pro exercitio bonæ vitæ, id est thesauri cœlestis, in fine illius absconditi acquisitione, omnibus voluptatibus et carnis desideriis abrenuntiamus, omnia caduca, quasi stercora reputamus, et pro eo quælibet dura pati non reformidamus. Sicut autem agrum per se sterilem et vilem, thesaurus in eo absconditus concupiscibilem et emptibilem facit, sic exercitationem bonæ vitæ, licet per se vilis sit et inutilis hominibus videatur, tamen thesaurus æternæ beatitudinis in fine illius absconditus eam concupiscibilem et magno comparabilem reddit. Spernunt quippe homines animales vitam spiritualem, et si venalis esset, credo quod non emerent illam. Nobis autem qui veri Christiani sumus, per se pretiosissima habetur, etiam sine præmio, quanto magis cum præmio et cum tanto ? Nonne magni est per se recte vivere, mundum cor habere, omnibus veracem et æquum esse, dæmones et vitia calcare, virtutibus et bonis

operibus florere, mundana omnia vilipendere, Deum conscium habere, mortem non timere, sed potius exspectare? Nonne hæc magna sunt per se? Sed quanto incomparabiliter fiunt majora cum thesauro æternæ beatitudinis?

In secunda quoque parabola, hortatur nos Dominus ad idem, cum subdit : *Iterum simile est regnum cœlorum*, id est negotium acquirendi regnum cœlorum, *homini negotiatori quærenti bonas margaritas.* Sane omnes homines bonas margaritas quærunt, id est beatitudines, sed inquirendo et æstimatione falluntur plerique. Quidam enim æstimant beatitudinem esse in abundantia divitiarum, quidam in honore sæculari, quidam in potestate humana, quidam in gloria temporali, quidam in corporali voluptate. Sed omnes hi decipiuntur : quoniam abundantia divitiarum temporalium egens est; honor sæcularis inhonorus est, potestas humana impotens est ; gloria temporalis, falsa est ; voluptas corporalis, fastidiosa est. Et insuper unumquodque istorum vanum et momentaneum est. Propterea prudens negotiator cum videt quod in his omnibus veræ beatitudinis margaritam invenire non potest, quærit per sacram Scripturam, et invenit per fidem et bonam operationem margaritam æternæ beatitudinis in alia vita repositam esse, et dicit : « In omnibus requiem quæsivi, et in hæreditate Domini morabor (*Eccli.* XXIV). » Igitur ad illam obtinendam inardescit, propter eam omnia temporalia negligit et tribuit. Propter eam omnibus suis rebus et sibimet abrenuntiat, eam solam desiderat, eam per quælibet aspera festinat possidere. De cujusmodi desiderio et dilectione bene per Salomonem dicitur : « Fortis est ut mors dilectio (*Cant.* VIII), » quia videlicet sicut mors corpus interimit, ità ab amore mundi, dilectio æternæ beatitudinis occidit. Nam quem perfecte inebriaverit, ad terrena desideria velut insensibilem reddit. Neque enim hæc beata, cujus hodie natalitia celebramus, mori pro Domino potuisset in corpore, nisi a terrenis desideriis mortua esset in mente. Erecta enim in virtutis constantia, blanditias et minas, promissiones et tormenta æque propter spem indicibilis et beatitudinis æternæ conculcavit. Ante reges et præsides ducta fuit sublimior judicante, sæviente fortior. Quid ad hæc nos barbati dicere possumus, qui puellas cœlestia rapere per ferrum videmus, quos ira perturbat, superbia inflat, ambitio excæcat, luxuria inquinat? Qui si adipisci regnum cœlorum per sanguinem nolumus, vel hoc nobis turpe sit, quod Dominum per pacem sequi aspernamur. Ecce nulli nostrum dicit Deus : Pro me morere, sed tantum cupiditates carnales in te occide. Qui ergo in pace vitia carnis nostræ mactare nolumus, quando in bello carnem ipsam pro Domino mactandam offeremus?

In tertia vero parabola hortatur nos Dominus, infernales pœnas præcavere, cum subdit : *Iterum simile est regnum cœlorum* et judicium regni cœlorum sagenæ *missæ in mare, et ex omni genere piscium congreganti. Quam, cum impleta esset, educentes et secus littus sedentes elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt.* Porro sanctæ Ecclesiæ prædicatio sagenæ comparatur, quia et piscatoribus est commissa, ut per eam a fluctibus sæculi, ad littus æternæ patriæ trahamur, vel in æternæ mortis profunda demergamur. Hinc Dominus per Jeremiam : « Ecce ego mittam ad vos piscatores multos (*Jer.* XVI). » Postquam enim audierunt Petrus et Andreas, Jacobus et Joannes, « Sequimini me, faciam vos fieri piscatores hominum (*Marc.* I), » texerunt sibi sagenam ex Novo et Veteri Testamento, et in mare mundi eam miserunt quæ ex omni genere piscium congregat. Quia ad peccatorum veniam sapientes et fatuos, liberos et servos, divites et pauperes, fortes et infirmos vocat. Unde per Psalmistam Deo dicitur, « Ad te omnis caro veniet (*Psal.* LXIV). » Quæ sagena tunc demum universaliter replebitur, cum in fine suo humani generis summa concludetur. Quam educunt et secus littus sedent, cum ad finem mundi eam trahunt, et ipsi judices sedent, et boni quidem pisces in vasis eliguntur, mali vero foras projiciuntur, quia electi in cœlestes mansiones recipiuntur, et reprobi longe in æternas tenebras projiciuntur. Nunc enim bonos malosque communiter Ecclesiæ sagena continet : sed littus indicat quid trahebat. Et pisces quidem capti non possunt mutari, nos vero per pœnitentiam de malo in bonum possumus commutari. Dum licet ergo, fratres mei, in melius vitam nostram permutemus, ne in fine a sanctorum societate separati, in æternam damnationem projiciamur. Unde et hanc parabolam Dominus exponens subdit : *Sic erit in consummatione sæculi. Exibunt angeli, et separabunt malos de medio justorum, et mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus et stridor dentium.* Hoc, fratres mei, potius timendum est quam exponendum. Aperte enim reproborum tormenta denuntiantur ne aliquis per ignorantiam se excusaret, si æterna damnatio obscure designaretur. Unde et subditur : *Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei : Etiam.* Ad discipulos dirigitur sermo qui futuri erant aliorum magistri, quibus datum est nosse mysteria regni Dei, cæteris autem in parabolis. In quarta demum parabola, docet Dominus nos prædicatores, quatenus tanquam scribæ et notarii ejus, verba sua in tabulis cordis scripta teneamus, et cæteris ea instanter prædicemus, cum subdit : *Ideo omnis scriba doctus in regno cœlorum*, id est in Ecclesia, *similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova et vetera.* Quod tripliciter intelligi potest. Paterfamilias enim profert de thesauris suis novos et veteres fructus, vinum novum et vetus, quibus cor convivarum suorum corroboret et reficiat. Sic et doctus prædicator profert de thesauro doctrinæ suæ tam novam quam veterem legem, quibus cor auditorum suorum confirmet et pascat. Secundo paterfamilias profert de thesauro suo tam veteres divitias a patribus suis derelictas quam novas a seipso acqui-

sitas. Sic et doctus prædicator profert de thesauro doctrinæ suæ tam veteres sententias et parabolas, a veteribus Patribus conscriptas, quam novas ad exemplum antiquarum excogitatas. Tertio quoque, paterfamilias profert de thesauro prudentiæ suæ promissiones novorum præmiorum, aut minas veterum suppliciorum, quibus familiam suam aut trahat, aut deterreat. Sic et doctus prædicator scit nova proferre de suavitate regni cœlestis, et vetera de terrore supplicii gehennalis. Veteris enim Adæ meritum erat ad inferna descendere, novique hominis Christi meritum est cœlum introire.

Hoc ergo in conclusione ponit quod præmisit. Prius enim de regni similitudine thesaurum, et bonam margaritam produxit, post de malorum combustione subjunxit. Hinc concludens subdit : *Ideo omnis scriba doctus in regno cœlorum similis est patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova et vetera.* Ac si aperte dicat : Ille doctus in Ecclesia prædicator est, qui novit proferre nova de promissione regni cœlorum, et vetera de comminatione gehenalium tormentorum, ut vel pœnæ terreant quos præmia non demulcent. Audiat unusquisque de regno quod amet, audiat de supplicio quod timeat, ut torpentem animum et terræ vehementer inhærentem, etsi non trahat ad regnum amor, trahat vel terror. Ecce enim de expressione gehennæ dicitur : *Ibi erit fletus et stridor dentium.* Quia ergo præsentem gloriam sequuntur lamenta perpetua, hic vanam, fratres mei, lætitiam fugiamus, ne illic in æternum defleamus. Nemo enim potest et hic gaudere cum sæculo, et illic regnare cum Deo. Unde Salomon ait : « Est tempus flendi, et est tempus ridendi (*Eccle.* III). » Hic, fratres mei, est tempus flendi nostra vel aliena peccata; in alia vero vita tempus ridendi : cum pro evasione periculorum, tum pro adeptione æternorum gaudiorum. Temporalem igitur lætitiam in fletus pœnitentiæ commutemus, carnis voluptatibus abrenuntiemus, in laboribus justitiæ nos exerceamus, excessus nostros operibus misericordiæ redimamus, ob desiderium cœlestis thesauri nostra distribuamus, omnia caduca propter ipsum tanquam stercora reputemus, illuc suspiriis, illuc desideriis festinemus, quatenus per intercessionem hujus sanctæ, cui hodie festivamus, tandem læti pervenire valeamus. Amen.

ANNO DOMINI MC

THOMAS

EBORACENSIS EPISCOPUS

EPITAPHIUM GUILLELMI REGIS.

(Vide in Guillelmo, *Patrologiæ* tom CXLIX, col. 1271.)

EPISTOLÆ AD LANFRANCUM.

(Vide in Lanfranco, *Patrologiæ* tom. CL, col. 518 et seq.)

EPISTOLA

AD ARCHIEPISCOPOS ET EPISCOPOS PER ANGLIAM CONSTITUTOS

De sanitate sibi cœlitus restituta.

(Rog. DE HOVEDEN, *Annal.* parte I, p. 263, edit. Lond. 1596.)

THOMAS, Dei gratia Eboracensis archiepiscopus, episcopis, abbatibus per Angliam tam constitutis quam in posterum successuris, et omnibus sibi in Eboraco archiepiscopis successuris, in perpetuum salutem.

Cum nostrum sit officium omnibus præstare pie-